231.558
2/1834 John, Chrysostom, St.
.J64 Operum
vol.7/8
Reference

Date Due

231.558
2/1834 John, Chrysostom, St.
.J64
vol.7/8 Operum.
Reference

DATE DUE | BORROWER'S NAME

Cardinal Spellman Library
St. Pius X Seminary
Graymoor, Garrison, N. Y.

DEMCO

✝ LIBRARY ✝
St. Paul's Friary
GRAYMOOR, GARRISON, N. Y.

✝ LIBRARY ✝
St. Paul's Friary
GRAYMOOR, GARRISON, N. Y.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/collectioselecta0078vari

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

LXXVI.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

VII.

POISSY. — E TYPOGRAPHEO ARBIEU.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE :

BIBLIOTHÈQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS SEPTIMUS.

PARISIIS,

APUD MELLIER PÈRE EDITOREM,

17, RUE PAVÉE SAINT-ANDRÉ.

M. DCCC. XXXV.

This is the property of
Southern Evangelical Sem
5000 Tiley Morris Road

S. P. N. JOANNIS

CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OPERUM

PARS I.

HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.

CLASSIS II.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIA IN S. MATTHÆUM EVANGELISTAM.
OPUS IMPERFECTUM IN EUMDEM.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIA IN S. MATTHÆUM EVANGELISTAM.

HOMILIA LVII.

CAPUT XVII.

Et interrogaverunt eum Discipuli ejus dicentes : Quid igitur dicunt Scribæ quod Eliam oporteat primum venire [1] ?

I. Non ergo a Scripturis id sciebant, sed Scribæ id illis narrabant, et hæc opinio in vulgus circumferebatur, sicut et de Christo. Ideo Samaritana dicebat : « Messias venit, » et cum venerit, ille annuntiabit nobis omnia [2] : » et illi interrogabant Joannem, « Elias es tu, aut Propheta [3] ? » Nam, ut dixi, hæc opinio invaluerat et de Christo et de Elia ; neque illi recte hæc interpretabantur. Scripturæ quippe duos narrant Christi adventus; hunc qui jam fuit, et futurum, quos significans Paulus dicebat : « Apparuit » gratia Dei salutaris omnibus hominibus, erudiens nos, » ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie » et juste et pie vivamus [4]. » Ecce unum adventum, audi

[1] Matth. xvii, 10. — [2] Joan. iv, 25. — [3] Id. i, 21. — [4] Tit. ii, 11.

quomodo et alterum postea declaret : « Expectantes bea-» tam spem, et adventum magni Dei et Salvatoris nostri » Jesu Christi [1]. » Prophetæ quoque utrumque adventum memorant : atque unius, qui secundus est, præcursorem dicunt futurum esse Eliam. Prioris vero fuit Joannes, quem Christus Eliam vocabat : non quod Elias esset, sed quod ejus ministerium impleret. Sicut enim ille præcursor erit secundi adventus, ita et hic prioris fuit. Sed Scribæ ista confundentes, populumque pervertentes, illius tantum, sive secundi meminerunt, ac dicebant plebi : « Si hic esset Christus, oportuit Eliam præcedere. » Ideo Discipuli sic loquuntur : « Quid est quod Scribæ dicunt, quod Eliam opor-» teat primum venire? » Hac de causa Pharisæi ad Joannem miserunt, et interrogabant : « Elias es tu? » Nullam prioris adventus mentionem facientes. Quam ergo solutionem attulit Christus? Quod scilicet Elias venturus sit ante secundum suum adventum, et nunc jam Elias venit, sic Joannem vocans : « Hic venit Elias. » Si vero Thesbitem quæras, veniet. Ideo dicebat : « Elias veniet, et restituet omnia [2]. » Quænam omnia? Quæ Malachias propheta dicebat : « Mit-» tam enim vobis Eliam Thesbitem, qui restituet cor patris » ad filium, ne veniens percutiam terram radicitus [3]. » Vides-ne accurationem propheticæ prædictionis? Quia enim Joannem Eliam vocaverat Christus ob ministerii similitudinem; ne putares hoc ipsum nunc a Propheta dici, ejus patriam addidit dicens : « Thesbitem. » Joannes vero Thesbita non erat. Aliud etiam insigne addit cum dicit : « Ne veniens percutiam terram radicitus, » secundum ejus adventum illum terribilem declarans; in primo enim non venit percutere terram : « Non enim veni, inquit, ut » judicem mundum, sed ut salvum faciam [4]. » Hoc ergo

[1] Tit. II, 13. — [2] Matth. XVII, 11. — [3] Malach. IV, 5, 6. — [4] Joan. XII, 47.

dicit significans Thesbitem venturum esse ante adventum illum, in quo judicium fiet. Causam quoque cur venturus sit docet. Quænam illa est? Ut Judæos inducat ad credendum in Christum, ne, illo adveniente, omnes funditus pereant. Quapropter id illis in memoriam revocans dicit : « Et restituet omnia; » id est, Judæorum, qui tunc supererunt, incredulitatem corriget : ideoque accuratissime locutus est. Non enim dixit : « Restituet cor filii erga pa» trem, » sed « Patris erga filium. » Quia enim Judæi patres erant Apostolorum, hoc sibi vult, « Restituet ad dogmata filiorum suorum, hoc est, Apostolorum, cor patrum ipsorum, hoc est, animum judaïci generis. « Dico autem » vobis : Elias jam venit, et non cognoverunt eum; sed fece» runt in eo quæcumque voluerunt. Sic Filius hominis pas» surus est ab ipsis. Tunc intellexerunt, quod de Joanne » hoc dixisset eis [1], » etiamsi nec Scribæ, nec Scripturæ hæc dicerent. Sed quia et acutiores, et ad ea, quæ dicebantur, attentiores erant, cito intellexerunt. Undenam id intellexerunt Discipuli? Jam dixerat eis : « Ipse est Elias qui ventu» rus est; » hic vero dicit : « Jam venit; » et rursum, « Elias » veniet et restituet omnia. » Sed ne turberis, neque errorem in dictis suspiceris, si modo venturum esse, modo venisse dicat. Hæc omnia vera sunt; nam cum dicit Eliam venturum et restituturum esse omnia, de ipso Elia loquitur, deque futura Judæorum conversione; cum autem dicit : « Ipse est qui » venturus erat, » propter ministerii similitudinem, Joannem Eliam vocat. Nam Prophetæ quemque regem virtute clarum Davidem vocabant, et Judæos, principes Sodomorum, ac filios Æthiopum, idque ex morum similitudine. Sicut enim ille secundi adventus præcursor futurus est; ita hic primi fuit.

II. Neque ideo tantum Eliam sæpe vocat illum; sed ut

[1] Matth. XXVII, 12, 13.

ostendat se cum veteri lege admodum concordare, et hunc adventum secundum prophetiam esse. Ideo subjungit : « Venit, et non cognoverunt eum, et fecerunt ei quæcum-» que voluerunt. » Quid sibi vult illud : « Quæcumque vo-» luerunt? » In carcerem truserunt, contumeliis affecerunt, occiderunt, caput in disco tulerunt : sic et Filius hominis passurus est ab ipsis. Vides-ne quomodo rursus opportune illis passionem suam commemorat, ex Joannis passione magnam illis afferens consolationem? neque hinc tantum, sed quod etiam magna statim miracula edat. Nam cum de passione loquitur, confestim mirabilia patrat, et antequam id loquatur, et postquam locutus est, id quod sæpe observatur. « Tunc igitur, inquit, cœpit ostendere quod oporte-» ret eum abire Jerosolymam, et occidi et multa pati [1]. » Tunc, quandonam? quando in confesso fuit ipsum esse Christum et Filium Dei. Rursus in monte, quando miram illis visionem exhibuit, cum de gloria ipsius loquerentur Prophetæ, passionem ipsis memoravit. Postquam enim Joannis historiam narraverat, subjunxit : « Sic et Filius ho-» minis passurus est ab ipsis. » Nec multum postea cum dæmonem ejecit, quem Discipuli expellere non potuerant : tunc enim : « Cum in Galilæam reverterentur, inquit, dixit » eis Jesus : Tradendus est Filius hominis in manus homi-» num peccatorum, et occident eum, et tertia die resur-» get [2]. » Hoc autem faciebat, ut magnitudine miraculorum doloris excessum minueret, et omnimodo illos solaretur, quemadmodum hoc loco morte Joannis commemorata, magnam ipsis consolationem attulit. Si quis vero dixerit : « Cur non etiam nunc Eliam suscitavit et misit, cum tot tantaque bona ejus adventum testificentur? » Respondebimus, quia nunc etiam, cum crederent ipsum Christum esse Eliam, non tamen crediderunt ei. « Nam alii, inquit,

[1] Matth. xxvi, 21. — [2] Marc. ix, 30.

« Eliam te dicunt, alii Jeremiam. » Atqui inter Joannem et Eliam nullum erat discrimen, nisi temporis tantum. Quomodo ergo, inquies, tunc crediturі sunt? Certe ille tunc restituet omnia, non modo quod notus sit, sed quod gloria Christi ad illum usque diem admodum extendenda et augenda sit, et apud omnes sole splendidior sit futura. Cum itaque veniet ille, postquam tanta præcesserit existimatio, tanta expectatio, eadem ipsa prædicans, et Jesum annuntians, facilius dicta illius suscipient. Cum autem dicit : « Non cognoverunt eum, » et illos excusare videtur, et non sic modo eos consolatur, sed quod ostendat se injuste passurum esse, et quod tristia illa duobus miraculis obtegantur, illo in monte edito, et alio tunc edendo. His porro auditis, non interrogant illum quandonam Elias venturus sit, sive ob mœrorem futuræ passionis, sive quod ipsi timerent. Sæpe namque cum vident illum clare loqui nolle, tacent demum. Cum igitur in Galilæa versantibus diceret : « Futurum est ut Filius hominis tradatur, et » occident eum, » subjunxit : « Et contristati sunt valde [1] : » quod subindicant duo Evangelistæ ; Marcus quidem dicit : « Ignorabant verbum, nec ausi sunt illum interrogare [2] : » Lucas vero : « Erat absconditum ab eis, ne sentirent illud, » nec ausi sunt eum interrogare circa verbum [3]. Cum ve- » nissent autem ad turbam, accessit ad eum homo genu » flectens ante eum, et dicens : Domine, miserere filio meo, » quoniam lunaticus est, et male patitur. Sæpe enim cadit » in ignem, et sæpe in aquam : et obtuli eum Discipulis » tuis, et non potuerunt eum curare [4]. » Hunc hominem valde in fide infirmum ostendit Scriptura : id quod ex multis palam est; tum quod Christus dicat : « Omnia pos- » sibilia sunt credenti ; » tum quod is, qui accessit, dicat

[1] Matth. xvii, 22. — [2] Marc. ix, 31. — [3] Luc. ix, 45. — [4] Matth. xvii, 14-15.

« Adjuva incredulitatem meam [1] ; » imo etiam ex eo quod Christus dæmoni præcipiat, ne ultra intret in eum ; ac rursum, quod homo ille Christo dicat : « Si potes. » Ac, inquies, si illius incredulitas in causa fuit, quod dæmon non exierit, cur accusat Discipulos? Ut ostendat eos posse, etiamsi nemo adducat, per fidem ægros curare. Ut enim sæpe accedentis fides satis fuit ad postulata vel a minoribus impetranda; sic et operantis sæpe virtus fuit satis, sine accedentium fide, ad miracula patranda. Hæc ambo in Scripturis demonstrantur : Cornelius enim sola fide gratiam Spiritus attraxit [2] : ab Elisæo, nemine credente, mortuus suscitatus est [3]. Nam qui projecerant, non ex fide, sed ob metum temere projecerunt, et periculum metuentes fugerunt. Is ipse qui projectus fuit mortuus erat, exque sola virtute sacri corporis, mortuus resurrexit. Unde palam est Discipulos imbecilles fuisse; at non omnes : nam columnæ illæ non aderant.

III. Sed aliunde vide hominis imprudentiam, quomodo in conspectu turbæ Jesum precetur, contra Discipulos loquens; nam ait : « Attulit eum Discipulis tuis, et non po- » tuerunt eum curare. » Sed Christus Discipulos suos palam excusans, majorem illi culpam tribuit dicens : « O genera- » tio incredula et perversa, usquequo vobiscum ero [4] ? » Non hunc solum alloquitur, ne turbaret eum, sed et omnes Judæos : multos enim offensos fuisse verisimile est, maleque de Discipulis suspicatos esse. Cum autem dicit : « Usquequo vobiscum ero? » Ostendit quantum mortem optaret, et desideraret hinc migrare ; sibique, non crucifigi, sed cum ipsis versari molestum esse. Nec contentus incusasse, ait : « Afferte huc ipsum ad me [5] : » Interrogatque illum quanto tempore detentus esset, et Discipulos excu-

[1] Marc. IX, 22, 23. — [2] Act. X. — [3] 4 Reg. XIII, 21. — [4] Matth. XVII, 16. — [5] Ibid.

sans, et illum in spem bonam agens, ut crederet se a malo liberandum. Ipsum vero discerpi sinit, non ad ostentationem; quia enim turba confluebat, increpavit eum, sed propter ipsum patrem, ut cum videret dæmonem turbari eo quod illum vocasset, sic saltem futuri miraculi fidem susciperet. Quoniam vero dixit ille a puero vexatum esse, et « Si potes, adjuva me, » dixit ille: « Omnia possibilia » sunt credenti, » rursum illum objurgans. Et quando leprosus dixit: « Si vis, potes me mundare, » ejus potestatem testificatus, illum laudans et dictum illud confirmans dixit: « Volo, mundare [1]. » Quando autem hic nihil ipsius potestate dignum loquens dixit: « Si potes, adjuva me; » vide quomodo illum corrigat, ut qui contra quam par erat loqueretur. Quid enim ait: « Si potes credere, omnia pos- » sibilia sunt credenti; » id est, tanta mea virtus est, ut et alii meo nomine possint miracula patrare. Itaque si tu credas ut oportet credere, ipse quoque curare potes et hunc et alios multos. Et cum hæc dixisset, dæmoniacum liberavit. Tu vero ne inde tantum ejus providentiam et beneficentiam consideres; sed etiam ex illo tempore quo concessit intus manere dæmonem. Nisi enim magna tunc providentia ille servatus fuisset, jamdiu periisset. Nam et in ignem illum conjiciebat, inquit, et in aquam. Qui vero id audebat, occidisset utique, nisi in tanto furore frenum illi Deus injecisset; quod et illi passi fuissent, qui nudi per deserta currebant, et lapidibus sese impetebant. Quod si lunaticum vocet, ne turberis: nam sic vocat filium dæmoniaci pater. Cur ergo dicit Evangelista ipsum lunaticos multos curavisse? Ex vulgi opinione sic loquitur. Dæmon quippe ut hoc elementum calumnietur, secundum lunæ cursum invadit homines, et dimittit: non quod illa id operetur, absit; sed id efficit per vafritiem dæmon, ut id elemento imputet. Ideo-

[1] Luc. v, 13.

quæ hæc falsa opinio apud insipientes invaluit, sicque delusi, hoc nomine dæmonas hujusmodi appellant : id quod minime verum est. « Tunc accesserunt Discipuli ad eum secreto et interrogaverunt eum, cur non potuissent ipsi » dæmonem ejicere [1]. » Timuisse mihi videntur, ne concessam sibi gratiam amiserint. Potestatem enim acceperant contra impuros dæmonas. Ideo interrogant, seorsum accedentes, nec verentur, quia de arcana et magna re illum erant interrogaturi : si enim de opere peracto convicti fuissent, superfluum fuisset erubescendo id confiteri. Quid igitur Christus? « Propter incredulitatem vestram, ait. Si » enim habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti » huic : Transi hinc, et transibit, et nihil impossibile vobis » erit [2]. » Quod si dixeris: « Ubinam montem transtulerunt? » Dicam illos multo majora fecisse, cum mille mortuos suscitarint. Neque paris potestatis est montem transferre ac mortem a corpore pellere. Narrant post illos, sanctos quosdam illis minores, montes, necessitate postulante, transtulisse. Unde liqueat illos quoque translaturos fuisse, si id necessitas postulasset. Si autem nunquam necesse fuerit, ne arguas illos. Alioquin autem non dixit ipse : « Omnino transferetis, sed id poteritis. » Si porro non transtulerunt, non quod non possent : quomodo enim qui majora possent? sed quod noluerint absque necessitate. Potuit etiam id accidisse, etsi scriptum non fuerit. Neque enim omnia, quæ illi edidere, miracula scripta sunt. Tunc porro multo imperfectiores erant. Quid igitur? An nondum tantam fidem habebant? Non utique habebant, neque iidem ipsi semper fuere. Quandoquidem Petrus nunc beatus prædicatur, nunc increpatur : reliqui vero quasi insipientes arguuntur ab ipso, quod parabolam de fermento non intellexissent. Contigit autem ut tunc Discipuli imbecillitate

[1] Matth. xvii, 18. — [2] Ibid. 19.

laborarent : sic enim ante crucem et passionem fuerant. Hic porro de signorum fide loquitur, et sinapim adhibet, ut ejus ineffabilem virtutem significet. Licet enim mole minima sinapis videatur esse, vim tamen habet omnium maximam. Docens igitur sinceram fidem vel minimam magna posse, sinapim commemorat; neque hic gradum sistens, montes addidit, et ultra progressus dixit : « Nihil » vobis impossibile erit. »

IV. Tu vero hic illorum philosophiam mirare, et Spiritus virtutem ; philosophiam, quod suam impotentiam non occultaverint; Spiritus virtutem, quod eos, qui nec fidem sicut granum sinapis habebant, sic paulatim extulerit, ut fidei fontes et flumina in illis scaturirent. « Genus autem » hoc non ejicitur nisi in oratione et jejunio[1], » adjecit ille : genus dæmonum omne dicit, non tantum genus lunaticorum. Vides-ne quomodo jejunii semina jacit? Nec mihi raro exemplo dicas quosdam sine jejunio dæmonas ejecisse. Nam si unus aut alter increpando sic expulisse narretur, fieri nequit ut si is, qui id patitur, in deliciis vivat, ab hoc unquam furore liberetur. Jejunio enim et oratione maxime opus est ei, qui hoc morbo laborat. Sed si fide opus est, inquies, cur opus est et jejunio? Quia cum fide jejunium non parvam addit fortitudinem : philosophiam quippe magnam indit, et Angelum ex homine efficit, at cum incorporeis virtutibus pugnat. Verum non sufficit illud, sed addi debet oratio, quæ etiam præeat oportet. Vide ergo quanta bona ex utroque gignantur : quia enim qui precatur ut decet, et jejunat, non multis indiget; qui autem non multis indiget, non pecuniæ amans fuerit; qui pecuniæ amans non est, ad eleemosynam pronus erit. Qui jejunat levior est et quasi alatus, vigilanterque orat, malas concupiscentias extinguit, Deumque placat, elatam ani-

[1] Matth. xvii, 20.

mam humiliat. Ideo Apostoli fere semper jejunabant. Qui orans jejunat, binas habet alas, ipsis ventis leviores. Non enim oscitat, non expanditur, nec torpet orando, ut multi solent : sed est igne ardentior, et terra superior : ideoque maxime dæmonum hostis et inimicus. Nihil enim potentius homine probe orante. Nam si mulier illa crudelem principem, qui nec Deum timebat, nec hominem reverebatur, flectere potuit [1], multo magis Deum flectet, qui frequenter instat, qui ventri imperat, ac delicias ejicit. Quod si infirmum tibi corpus est, ut non possis assidue jejunare, at infirmum non est ad orandum, et ad ventris delicias spernendas. Nam si jejunare non potes, at potes non deliciis incumbere : illud autem non parvum est, nec a jejunio multum distat ; sed sufficit ad diaboli furorem dejiciendum. Nihil enim ita amat ille, ut gulæ delicias et ebrietatem, quæ est omnium mater malorum. Per hanc olim Israëlitas in idololatriam dejecit, per hanc Sodomitas in amores iniquos inflammavit. « Hæc enim, ait, iniquitas Sodomorum ; in » superbia, in saturitate panis, et in prosperitate luxuria- » bantur [2] : » hac multos item alios perdidit gehennæque tradidit. Quid enim mali non operantur deliciæ mensæ? homines in porcos commutant, et porcis deteriores efficiunt. Nam porcus in cœno volutatur, et stercore nutritur ; hic vero magis abominandam sibi parat mensam, coïtus illicitos excogitans, et iniquos amores. Hic nihil a dæmoniaco differt : nam impudens simul et furiosus est. Dæmoniacum certe saltem miseramur : hunc autem aversamur et odio habemus. Quare? Quia spontaneum sibi furorem attrahit, et os, oculos, nares, omnia denique latrinas et cloacas efficit. Si vero in interiora respicias, videbis animam ceu hyeme et frigore congelatam et torpentem, quæ ob furentem tempestatem, nullam navi possit opem afferre.

[1] Luc. xviii, 2-5. — [2] Ezech. xvi, 49.

Pudet certe me dicere quæ mala tum viris tum mulieribus a crapula pariantur : illud eorum conscientiæ relinquo, quæ omnia accuratissime novit. Quid vero turpius ebria muliere, vel quæ circumquaque fertur? Quanto enim infirmius vas est, tanto majus naufragium; sive libera illa, sive ancilla sit. Nam libera in medio servorum theatro turpiter se gerit : ancillaque similiter inter servos : atque ita faciunt ut dona Dei blasphementur ab insipientibus. Multos enim audio, cum hæc mala conspiciunt, dicentes : « Utinam non esset vinum. » O amentiam ! o stoliditatem ! Aliis peccantibus, Dei dona criminaris? Et quanta hæc insania ! An vinum, mi homo, hoc malum efficit? Non vinum, sed intemperantia eorum, qui vino abutuntur. Dic ergo: « Utinam non esset ebrietas, » nec essent illæ ciborum deliciæ. Si vero dicas : « Utinam non esset vinum, » ultra progressus dices: « Utinam non esset ferrum, propter homicidas; nec esset nox, ob fures; neque lux esset, ob sycophantas; neque mulier, ob fornicationes. » Omnia demum sustuleris.

V. Id ne facias : illud enim satanici est animi : nec vinum crimineris, sed ebrietatem : hunc ebriosum ad sanam mentem reversum adi, describe illi totam turpitudinem : dic illi: « Vinum datum est ad lætitiam, non ad turpitudinem; datum est ut rideamus, non ut derideamur; ut recte valeamus, non ut ægrotemus; ut imbecillitatem corporis instauremus, non ut robur animi dejiciamus. Deus te hoc munere honoravit, cur ex immoderato usu te ipsum dehonestas? Audi quid Paulus dicat: « Vino modico utere propter stomachum tuum, et propter frequentes tuas infirmitates [1]. » Quod si Sanctus ille, morbo detentus, et frequentibus laborans infirmitatibus, vino non utebatur, donec id Magister jussit, qua venia digni nos erimus, qui sano corpore ebrii sumus? Illi dicebat: « Modico vino utere

[1] 1 Tim. v, 23.

» propter stomachum tuum et infirmitates tuas; » nostrum vero singulis dicet: «Vino modico utere propter fornicationes, quas parere solet ebrietas. Si non ideo abstinere vultis, saltem ob concupiscentias et nauseas abstinete. Vinum enim ad lætitiam datum est, « Vinum enim lætificat cor » hominis [1], » quam ejus virtutem vos labefactatis. Quæ enim lætitia ejus, qui non est in seipso, et sexcentis cruciatur doloribus, omnia circumferri videt, caligineque occupatur, qui egeat, perinde atque febricitantes, ut caput ipsius oleo perfundatur? Hæc non omnibus dicta esse velim, imo omnibus. Non quod omnes inebrientur, absit; sed quia ebriorum ii, qui ebrii non sunt, curam non habent. Idcirco vos potius alloquor qui sobrii estis. Nam et medicus, ægrotis omissis, illos, qui ægrotis assident, alloquitur. Vos itaque precor et oro, ne unquam hoc morbo capiamini, eosque qui illo correpti sunt, sollicite eruere curetis, ne brutis pejores videantur. Illa enim nihil plus quam opus est quærunt; hi vero illis irrationabiliores sunt, qui moderationis terminos excedunt. Quanto enim melior asinus ebrioso est? quanto melior canis? Nam hæc animalia, cæteraque omnia, seu comedant, seu bibant, terminum norunt, neque ultra quam satis est procedunt. Etiamsi enim sexcenti homines cogerent, non excedent unquam. Hac ergo in re brutis deteriores estis; non apud mentis compotes solum; sed etiam apud vos ipsos. Quod enim vos canibus et asinis deteriores judicetis hinc palam est, quod animalia istæc nunquam cogas ultra modum cibum sumere: et si quis tibi dixerit: « Cur hoc? » Ne lædam illa, inquies: tibi vero non pari ratione provides. Sic te illis viliorem esse putas, teque hisce fluctibus agitatum negligis. Nam non modo qua die ebrius es, damno afficeris, sed insequenti quoque: ac sicut cessante febre, manet tamen quædam ex febri

[1] Psal. ciii, 15.

ægritudo, sic excussa ebrietate, fluctuatio tamen quædam restat, et in animo et in corpore. Miserum corpus jacet resolutum, ut post naufragium navis : corpore miserior anima, etiam resoluto illo, tempestatem excitat, et cupiditatem incendit; ac cum videtur sapere, tunc maxime insanit, vinum, dolia, phialas, crateras in imaginatione versans : et sicut post tempestatem manet ipsum tempestatis damnum; ita et post ebrietatem : ac quemadmodum illic merces jactantur, sic in ebrietate jactura fit omnium pene bonorum. Si continentiam invenerit, si pudorem, prudentiam, æquitatem, humilitatem, omni in pelagus iniquitatis projicit ebrietas. Verum ea, quæ sequuntur, non sunt similia. Ibi enim post ejecta onera, navis levior et expedita redditur, hic vero magis aggravatur. Nam loco divitiarum, arenam recipit et aquam salsam, totamque ebrietatis colluviem, quæ navim cum vectoribus et gubernatore cito demergunt. Ne igitur his malis involvamur, hac nos tempestate liberemur. Ebriosus nunquam potest regnum cœlorum videre. « Nolite errare, inquit Apostolus, nec ebriosi, » nec convitiatores regnum cœlorum hæreditabunt [1]. » Et quid dico, regnum cœlorum? Post ebrietatem enim, ne præsentia quidem videre possumus : ebrietas quippe nobis dies in noctes vertit, et lucem in tenebras; apertis oculis, ebrii ne illa, quæ ad pedes sunt, cernere possunt. Neque id solum mali parit ebrietas; sed postea illi graviores luunt pœnas, mœrores ratione vacuos, furorem, ægritudinem, ridiculique evadunt opprobriis semper expositi. Quæ venia igitur iis, qui tantis sese malis obruunt? Nulla plane. Hunc ergo morbum fugiamus, ut et præsentia et futura bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. VI, 9, 10.

HOMILIA LVIII.

CAPUT XVII.

Versantibus illis in Galilæa, dixit eis Jesus : Tradendus est Filius hominis in manus hominum, et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt valde [1].

I. Ne dicerent: « Cur tanto tempore hic versamur, » rursus de passione ipsis loquitur : quibus auditis, ne videre quidem Jerosolyma volebant. Vide ergo quomodo, postquam Petrus increpatus fuerat, postquam Moyses et Elias, de illa re collocuti, gloriam illam appellaverant, postquam Pater superne vocem emiserat, totque signa facta fuerant, cum jam resurrectio e vicino esset, non enim mortuus longo tempore mansurus, sed post triduum resurrecturus erat, neque sic illud ferre potuerunt, sed « Contristati sunt, » non quidem mediocriter, imo valde contristati : idque quia dictorum vim ignorabant. Id vero Marcus et Lucas subindicant; ille cum ait ipsos hoc verbum ignorasse, neque ausos fuisse illum interrogare [2]; hic vero dicens id absconditum ab eis fuisse, ne sentirent; nec audebant illum interrogare circa hoc verbum [3]. Atqui si ignorabant, cur contristabantur? Quia non omnia ignorabant; sciebant enim ipsum moriturum esse, ut sæpe audierant. Quæ autem foret mors hujusmodi; quod cito solvenda esset, et quod hinc infinita bona orirentur; hæc nondum clare sciebant: neque noverant quæ futura esset illa resurrectio. Ideo dolebant : etenim magistrum admodum diligebant : « Cum » autem venissent in Capharnaum, accesserunt ad Petrum

[1] Matth. xvii, 21, 22. — [2] Marc. ix, 31. — [3] Luc. ix, 45.

» qui didrachma accipiebant, et dixerunt : Magister vester » non solvit didrachma [1] ? » Quæ sunt hæc didrachma? Quando primogenita Ægyptiorum interfecit Deus, tunc tribum Levi pro ipsis accepit [2]. Deinde quia in hac tribu minor capitum numerus erat, quam primogenitorum apud Judæos esset, pro deficientibus ad supplendum numerum, siclum jussit deferri. Ex illo autem tempore mos invaluit ut primogenita hoc vectigal solverent. Quia igitur Christus primogenitus erat, et inter Discipulos primus videbatur esse Petrus, ad ipsum accedunt. Puto autem id illos in singulis urbibus exegisse : quapropter in patria adierunt eum, quæ patria Capharnaum putabatur esse. Ipsum porro adire non ausi, Petrum conveniunt, nec cum vehementia, sed moderatius : neque enim ut criminantes, sed ut interrogantes dixerunt : « Magister vester non solvit didrachma? » Non enim adhuc de illo ut par erat sentiebant, sed hominem esse putabant, licet illum in honore haberent ob patrata signa. Quid igitur Petrus ? « Utique » ait. Illis quidem dixit ipsum soluturum esse ; ipsi vero non dixit, quod fortassis erubesceret de talibus ipsum alloqui. Ideo mansuetus ille, qui omnia clare noverat, prævenions illum ait : « Quid tibi » videtur, Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum » vel censum ? a filiis suis, an ab alienis ? Dixit ille : Ab alie- » nis. Dicit illi Jesus : Ergo liberi sunt filii [3]. » Ne putaret enim Petrus Christum id ab illis audivisse, prævenit eum, ut hoc ipsum significaret, et una fiduciam inderet non audenti antea de illis loqui. Hoc autem vult significare : « Immunis a censu sum. Nam si reges terræ a filiis suis nihil accipiunt, sed ab alienis, multo magis me immunem esse oportuit, qui non terreni, sed cœlestis Regis Filius sum, et rex. » Vides-ne quomodo filios distinguat a non filiis ? Si vero Filius non esset, frustra exemplum regum afferret. Etiam,

[1] Matth. xvii, 23. — [2] Num. iii, 41. — [3] Matth. xvii, 24, 25.

inquies, Filius est, sed non genuinus. Ergo non filius : si autem nec filius nec genuinus, non ipsius ergo est, sed alienus. Si alienus, exemplum illud vim suam non habet. Ille namque non de filiis tantum, sed de genuinis loquitur, de propriis, qui cum patribus regni sunt consortes. Ideoque ad distinctionem alienos apposuit, sic vocans illos, qui a regibus nati non sunt : filios vero dicit eos, quos ex se genuerunt. Tu autem mihi perpende quomodo revelatam Petro cognitionem hinc confirmet. Neque hic stetit, sed per consensus modum hoc ipsum significat, id quod magnæ sapientiæ erat : nam cum hæc dixisset, ait : « Ut autem » non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum : » et cum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et in illo in- » venies staterem : illum assumens da eis pro me et te [1]. » Vides-ne quomodo neque recuset, neque omnino jubeat tributum pendere? sed ubi prius ostendit se non esse huic obnoxium, tunc dat illud; tum ne illi scandalizentur, tum ne hi idem patiantur. Neque enim ita dat quasi debeat, sed ut illorum infirmitati consulat.

II. Alibi vero scandalum contemnit; ut cum de cibis dissereret; ut nos doceat temporis opportunitatem explorare oportere, quibus par est scandala despicere vel non despicere. Ex modo item dandi, seipsum, qui nempe sit, ostendit. Cur enim non ex repositis jubet dari? ut, quod jam dixi, in hoc se Deum universorum esse et mari imperare ostenderet. Id jam demonstraverat quando mare increpavit, et cum Petrum jussit supra fluctus ambulare. Id nunc quoque ostendit, etsi alio modo, sed qui multum pariat stuporem. Neque enim parum illud erat prædixisse piscem illum, qui primus capiendus esset, vectigal soluturum esse, et rete in abyssum injectum piscem illum, qui staterem gestabat, ex ejus præcepto adducturum esse; sed esse

[1] Matth. xvii, 26.

illud divinæ et ineffabilis potestatis, quod mare dona sic afferret, et obsequentiam suam ostenderet; tum quando furens sedatum est, tum quando æstuans conservum suscepit, tum etiam nunc, cum pro ipso exactoribus solvit. « Et da illis pro me et pro te, » inquit. Vidisti honoris excellentiam? Vide et Petri philosophiam : nam Marcus, qui hujus Discipulus erat, hoc gestum non scripsit, quia hinc illi honor ingens accedebat. Sed negationem ejus scripsit; quæ vero conspicuum illum reddebant tacuit, et fortasse vetante magistro ne magna de illo diceret. « Pro me et te, » inquit. Quia et ipse primogenitus erat. Ut autem Christi potentiam cum stupore miratus es, mirare et Discipuli fidem, qui in re tam inexpectata paruit : res enim erat natura insolita atque stupenda. Ideo in mercedem fidei, in solvendo tributo illum sibi Christus conjunxit. « In illa hora » accesserunt ad Jesum Discipuli dicentes : Quis major est » in regno cœlorum [1]? » Humanum quidpiam passi Discipuli sunt : quod et Evangelista significat dicens : « In illa » hora : » quando plus quam cæteros omnes illum honoravit. Nam cum ex Jacobo et Joanne alter primogenitus esset, nihil simile pro illis fecit. Hinc pudore affecti animi sui commotionem confessi sunt, neque aperte dicunt: « Cur Petrum nobis prætulisti? Num ille major nobis est? » non audebant enim, sed indefinite interrogant : Quis major est? Nam cum tres viderunt præferri cæteris, nihil simile passi sunt; cum autem unus tantum honorem tulit, tunc dolore sunt affecti. Neque hoc solum, sed et alia multa congerentes accensi sunt. Nam dixit illi : « Tibi dabo claves : » et, « Beatus es, Simon Barjona [2]; » et hic, « Da ipsis pro me » et te; » itemque fiduciam ejus et loquendi libertatem videntes pungebantur. Quod si Marcus non dicat illos interrogasse, sed secum id cogitasse [3], id non est oppositum

[1] Matth. xviii, 1. — [2] Id. xvi, 17 et 19. — [3] Marc. ix, 34.

huic narrationi. Nam verisimile est illos utrumque fecisse : et primum quidem alio tempore semel et bis sic cogitasse ; tunc vero et dixisse, et secum cogitavisse. Tu vero non id vitii solum respicias ; sed et illud cogita ; primo illos nihil hic hujus sæculi quærere ; deinde, illos hunc postea morbum deposuisse, et primas sibi mutuo detulisse. Nos autem neque ad defectus eorum possumus pertingere : nec quærimus quis major sit in regno cœlorum, sed quis major in regno terræ, quis opulentior, quis potentior. Quid ergo Christus ? Illorum conscientiam detegit, et affectui eorum, non verbis tantum, respondet. « Et advocans Jesus parvu»lum, dixit : Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut par»vulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum [1] : » Vos perquiritis quis sit major, et de primatu contenditis. Ego vero eum, qui non humillimus factus fuerit, non esse dignum dico qui intret in regnum cœlorum. » Recte exemplum affert, nec affert modo, sed et ipsum parvulum in medio statuit, ipso aspectu hortans et suadens ut sint humiles ac simplices. Nam puerulus liber est ab invidia, a vana gloria, ab amore primatus, maximamque hanc virtutem possidet, nempe simplicitatem et humilitatem. Non ergo opus tantum est fortitudine atque prudentia ; sed etiam humilitate et simplicitate. Etenim vel in præcipuis rebus, si hæ virtutes non adsint, claudicant ea quæ ad salutem nostram pertinent. Puerulus sive contumelia afficiatur, sive laudetur, sive verberetur, sive honoretur, nec indigne fert vel invidet, neque altum sapit.

III. Vides-ne quomodo nos rursum ad naturalia opera evocet ? Ostendens hæc ex proposito voluntatis perfici posse, perniciosamque Manichæorum rabiem deprimit. Nam si mala natura est, cur inde philosophiæ exempla trahit ? Parvulum autem puto infantem in medio statuisse

[1] Matth. XVIII, 2, 3.

omnibus hisce animi morbis vacuum; nam in hujusmodi infantibus, nec arrogantia, nec vana gloria, nec invidia, nec contentio, nec alia hujuscemodi locum habent; insunt autem virtutes multæ, simplicitas, humilitas; abest ab eo negotiorum turba, deque nulla re superbit; ubi duplex est philosophia, et quod hæc possideat, et quod non ideo infletur. Ideo infantem produxit et in medio statuit, neque ibi finem dicendi fecit, sed ulterius admonitionem producit, dicens : « Et quicumque susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit [1]. » Non solum enim, inquit, si tales fueritis, mercedem magnam recipietis; sed etiam si alios similes propter me honoraveritis, regnum vobis in mercedem tribuo. Quodque longe majus est adjicit, cum dicit : « Me suscipit : » ita vehementer afficior ex humilitate et simplicitate. Parvulos hic vocat homines, ita simplices, humiles, qui apud multos abjecti et despiciendi habentur. Deinde probatiorem reddens sermonem, non a præmiis tantum, sed etiam a pœnis illum confirmat, sic loquens : « Qui autem scandalizaverit unum ex his pusillis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris [2]. » Nam sicut qui hos parvulos propter me honorant, cœlum possidebunt, imo majus regno præmium; ita qui inhonorant; id enim est scandalizare; extremas dabunt pœnas. Si vero scandalum contumeliam vocet, ne mireris; cum multi ob pusillanimitatem, non parum scandalizati fuerint eo quod despicerentur, et contumelia afficerentur. Crimen ergo exaggerans, detrimentum inde ortum exponit. Neque ultra ex iisdem supplicium ostendit, sed quam intolerabile sit ex rebus nobis notissimis declarat. Nam cum rudiores vult perstringere, sub sensum cadentia exempla affert. Quapropter cum hic ostendere velit ipsos ingenti supplicio

[1] Matth. xviii, 5. — [2] Ibid. 6.

affectum iri, et eorum, qui ipsos despiciunt, arrogantiam exagitare, sensibile supplicium in medium affert, molæ ac demersionis; quamvis secundum seriem dixisse par fuerit: «Qui non suscipit unum ex his parvulis, me non suscipit,» quod omni supplicio acerbius erat. Sed quia rudiores et crassiores hac terribili pœna non afficiebantur, molam ponit et demersionem. Neque dixit: «Mola suspendetur a collo ejus; sed expedit ei ut hac pœna mulctetur,» ostendens ipsum majore etiam supplicio afficiendum: quod si hoc intolerandum videtur, multo magis illud. Vides-ne quomodo comminationem utrinque tremendam exhibeat, tum notiore exemplo clariorem reddens; tum longe majus illo supplicium cogitare suadens? Vides-ne quomodo arrogantiæ tumorem radicitus evulsit? quomodo vanæ gloriæ ulcus curavit? quomodo docuit nuspiam primas expetere? quomodo docuerit eos qui primas expeterent, ut postremum ubique ordinem persequantur? Nihil enim arrogantia pejus. Hæc ab humana mente dejicit, et insipientium famam conciliat, imo admodum insipientes reddit. Nam quemadmodum si quis tricubitalem staturam habens, montium altitudinem superare studeret, idque ita esse putaret, seseque erigeret quasi eorum cacumina excederet, non aliud quæreremus stultitiæ ejus argumentum; sic cum arrogantem hominem videris, qui se omnium præstantissimum putet, et contumeliæ loco habeat, quod cum cæteris vivat ne quæras aliud ejus insaniæ argumentum. Nam eo magi ridiculus est iis, qui natura sua stulti sunt, quo hunc ips sibi sponte conciliavit morbum. Neque ideo tantum mise est; sed etiam quod sine ullo sensu in nequitiæ profundu decidat. Quandonam ille peccata sua ut oportet cognoscet quando sentiet se deliquisse? Etenim diabolus illum ce servum et captivum abducens abit, illumque circumfert verberat, et mille contumeliis afficit. In tantam quippe illo

agit stultitiam, ut suadeat ipsis vel adversus liberos et uxorem, imo contra majores suos sese efferre. Contra vero alios a majorum splendore tumidos reddit : quo quid stultius unquam fuerit, cum e rebus contrariis similiter intumescant? alii quod viles patres, avos, proavos habeant, alii quod conspicuos et illustres? Quomodo quis possit amborum tumorem deprimere? Illis quidem dicas: «Ascende ultra avos et proavos, et fortasse multos invenies coquos, asinarios et caupones. » Ad eos contra qui de majorum suorum vilitate intumescunt : «Si supra avos tuos progrediaris, multos invenies te longe clariores. »

IV. Quod enim talis sit humanæ naturæ cursus, ex Scripturis vobis ostendam. Salomon filius regis erat, regisque clarissimi; sed hujus pater inter vulgi homines et ignobiles numerabatur, maternus quoque avus similiter; alioquin enim non cum gregario milite filiam locasset; si altius autem repetas, ab his vilioribus ad illustriores nobilioresque ascendes. Idipsum in Saüle et in plurimis aliis observare licet. Ne igitur hinc altum sapiamus. Quid enim, quæso, genus est? Nihil nisi nomen re vacuum : et hoc in extremo illo die scietis. Quoniam vero dies ille nondum adest, age ex præsentibus vobis suadeamus nullam inde prærogativam assumi posse. Nam si bellum ingruat, si fames, si quidvis aliud, hi nobilitatis tumores evanescunt : si morbus invadat, si pestis, non distinguit divitem a paupere, non gloriosum ab inglorio, non nobilem ab ignobili : sic et in morte et in aliis rerum mutationibus, sed simul omnia omnes invadunt. Et si quid mirum dicere liceat, hæc divitibus magis accidunt ; quanto enim hæc minus curant, tanto facilius pereunt. Metus autem apud divites major est. Nam hi maxime principes formidant, nec minus his principibus subditos, imo multo magis; plurimas enim hujusmodi domos, et populi furor et principum minæ subverte-

runt. Pauper vero inter utrosque fluctus tutus agit. Quamobrem, hoc misso nobilitatis genere, si vis mihi probare te liberum esse, ostende animæ libertatem, qualem habuit Beatus ille, pauper cum esset, qui dicebat Herodi : « Non » licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui [1]. » Qualem habuit qui ante illum talis erat, et post illum talis futurus est, qui dicebat Achabo : « Non ego perverto Israëlem, sed » tu et domus patris tui [2], » qualem habuere Prophetæ, qualem Apostoli omnes. Sed non tales sunt divitum animæ; imo instar eorum sunt qui millenis subjacent pædagogis et carnificibus; sic neque oculos extollere audent, nec pro virtute libere agere. Nam pecuniarum cupiditas, nec non gloriæ aliarumque rerum, terrorem ipsis inferunt, ac servos adulatoresque reddunt. Nihil enim ita libertatem tollit, ut sæcularibus implicari negotiis, et iis, quæ præclara esse videntur, circumdari. Neque enim uni domino hi subditi sunt, vel duabus, vel tribus, sed millenis : quos si placeat enumerare, adducamus in medium quempiam eorum, qui in regia præclari insignesque sunt ; sint illi pecuniæ multæ, potentia magna, patriæ splendor, avi illustres, oculosque omnium ad se pertrahat. Videamus ergo annon ille omnium servorum abjectissimus sit : opponamus ipsi, non modo servum, sed servi servum; multi namque domesticorum servos habent. Hic certe servus servi, unum habet herum. Quid enim refert si non liber sit herus? unum tamen habet, et quid illi placeat observat tantum. Licet enim dominus heri sui videatur sibi imperare, ille tamen uni tantum obsequitur : et si res ejus bene habeant, tranquille totam aget vitam. At dives hic non unum tantum vel duos, sed plurimos et acriores habet dominos : ac primo ipsum regem sollicite curat. Non par est autem vilem habere dominum, aut regem ipsum, qui multis insusurrantibus aures

[1] Matth. xiv, 4, et Marc. vi, 18. — [2] 3 Reg. xviii, 18.

præbet, et nunc his, nunc illis favet. Hic etiamsi nullius mali sibi conscius sit, omnes suspectos habet, tam socios in militia et æquales, quam subditos, amicos et inimicos. At, inquies, hic quoque herum suum timet; sed num par res est, unum aut multos habere quos timeas? Imo vero si quis rem accurate examinet, hic, de quo agimus, ne unum quidem habet dominum. Quomodo, vel qua ratione? Hunc nemo cupit ex servitute ejicere, ac seipsum in ejus locum intrudere, quare neminem in his sibi insidiantem habet. Illis vero nulla alia cura est, quam ut eum qui maxime conspicuus sit, et magis ab imperante diligatur, deturbent; quapropter omnibus adulari necesse est, majoribus, paribus, amicis. Ubi enim invidia et gloriæ amor est, non sincera reperitur amicitia. Nam sicut ejusdem artis opifices nunquam se mutuo sincere diligunt; sic nec ii, qui pari sunt honore, nec ii qui in sæcularibus rebus eadem amant. Quamobrem bellum intus multum est. Vidisti-ne dominorum, eorumque gravissimorum ingens agmen? Vis aliud gravius afferamus? quotquot post illum sunt, ante illum esse student; ii, qui ante illum, conantur impedire quominus vel juxta se vel ultra etiam procedat.

V. Sed, o rem miram! ego promiseram me dominos ostensurum esse; sed ultra procedens contendensque sermo, plus quam promiseram effecit, inimicos pro dominis ostendens, imo eosdem et inimicos et dominos : nam ut domini coluntur, terribiles autem sunt, ut inimici; et insidias struunt ut hostes. Cum vero quis illos habet et dominos et inimicos, quid hac calamitate pejus fuerit? Servus etsi quid ei præcipiatur, attamen imperantium et patrocinio et benevolentia gaudet. Hi autem et jubentur et impugnantur, stantque alii contra alios; et eo acrius quam ii, qui aperto marte pugnant, quo clam confodiunt, et sub amicorum larva, quasi hostes aggrediuntur, ac de aliorum

sæpe calamitatibus sibi gratulantur. Verum nostra non ita se habent. Nam si quis male agat, multi sunt qui condolent; si rem bene gesserit, multi congaudent secundum Apostolum : « Sive unum membrum patiatur, compatiuntur alia » membra; sive unum membrum glorificatur, congaudent » omnia membra[1]. » Et nunc quidem dicebat qui hæc admonet : « Quæ mihi spes vel lætitia est, annon vos[2]? » Nunc vero : « Quia nunc vivimus, si vos statis in Domino[3] : » modo autem : « Ex multa tribulatione et contentione cordis vobis scripsi[4]; » et, « Quis infirmatur, et ego non in» firmor? quis scandalizatur, et ego non uror[5]? » Cur ergo adhuc tempestatem sustinemus et exteriores fluctus, et non currimus ad tranquillum hunc portum, ac bonorum nominibus omissis, non ad res hasce properamus? Gloria enim et potentia, divitiæ et nobilitas, et his similia, nomina sunt apud ipsos, res autem apud nos; quemadmodum et tristitia, mors et ignominia, et paupertas et similia, nomina sunt apud nos, res apud illos. Ac si placet, gloriam primo in medium adducamus, quæ apud illos optabilis habetur : eam non dico non diuturnam esse, nec cito extingui; sed cum maxime floret, ostende mihi illam : ne auferas illi fucum meretriciasque picturas; sed ornatam age in medium, et monstra nobis, ut deformem illam esse probem. Habitum certe dices, et lictorum multitudinem, præconis vocem, audientis populi turbam, silentium apud multos, propius accedentium percussiones, spectaculum omnibus esse. Annon hæc splendida habentur? Age examinemus num hæc supervacanea sint, num in vana solum opinione posita. Nam in quo ille ab his præstantior redditur aut corpore aut anima? ex his enim homo constat. Num hinc major statura sit? num fortior? num velocior? num ideo

[1] 1 Cor. XII, 26. — [2] 1 Thess. III, 19. — [3] Id. III, 8. — [4] 2 Cor. II, 4. — [5] Id. XI, 29.

sensus habet acutiores? Sed nemo hæc dixerit. Adeamus animam, num fortasse quid ibi lucri deprehendamus. Quid igitur? An continentior, an modestior, an prudentior a tali cultu evadet ille? Nequaquam, imo contrarium prorsus accidet. Non enim quod in corpore, id ipsum hic evenit. Ibi enim nulla corpori perfectionis accessio fit; hic vero non id solum mali observatur, quod nihil boni lucretur; sed quod nequitiam inde multam acquirat anima; nam in arrogantiam, in vanam gloriam, in insaniam, in iram, et in mille vitia defertur. At, inquies, gaudet, lætatur, in hisque gloriatur. Malorum colophonem mihi dicis, malumque incurabile esse. Nam qui in his lætatur, a malorum causa vix recedere velit, sed per voluptatem viam sibi ad curationem obstruxit. Itaque illud maxime malum est, quod de incremento malorum non doleat, imo gaudeat. Gaudere enim non semper bonum est; nam gaudent fures cum furantur, et mœchus cum alienum torum deturpat, avarus cum rapit, homicida cum occidit. Ne respicianus igitur an gaudeat; sed an de re utili gaudeat, et caveamus ne hujusmodi gaudium inveniamus, quale mœchus et fur habeat. Cur, quæso, gaudet ille? Quod gloriam apud multos nanciscatur, quo inflari et conspici valeat? Ecquid hac concupiscentia et absurdo amore deterius? Quod si id malum non est, ne ergo inanis gloriæ cupidos vituperetis, nec innumeris opprobriis lacceretis. Desinite arrogantes et superbos execrari. Sed non poteritis abstinere, plurimis ergo illi criminibus impeti possunt, etiamsi mille stipentur lictoribus. Et hæc mihi de deterioribus optimatibus dicta sunto. Nam plerique illorum latronibus, homicidis, mœchis, sepulcrorum effossoribus peccatis onustiores deprehenduntur, quod imperio male utantur. Nam impudentius quam illi furantur, crudelius occidunt, et longe iniquius lasciviunt, et effodiunt non murum, sed opes et domos innu-

meras, dum præ potestate id facile possunt : qui servitute durissima premuntur, dum animi morbis ignave cedunt, et conservos sine remissione verberant, consciosque omnes tremunt. Nam ille solus liber est, solus princeps, regibusque potentior, qui a vitiis expeditus est. Hæc cum sciamus, veram sequamur libertatem, et ab iniqua servitute nos expediamus; neque imperii fastum, neque divitiarum tyrannidem, neque aliud quidpiam hujusmodi beatitudinem parere posse putemus, sed solam virtutem. Sic enim et in præsenti vita tranquillitate fruemur, et futura consequemur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LIX.

CAPUT XVIII.

Væ mundo a scandalis. Necesse est enim ut veniant scandala; verumtamen væ homini illi, per quem scandala veniunt [1].

I. Si necesse sit ut veniant scandala [2], dixerit fortasse quispiam ex adversariis, cur miserum prædicat mundum, cum illi opitulari et manum porrigere oporteret? Hoc quippe est medici et patroni; illud vero cujuslibet e vulgo hominis. Quid igitur adeo impudenti linguæ respondeamus? Ecquid huic curationi par reperire possis? Nam Deus cum sit, homo factus est propter te, et servi formam accepit, atque turpissima omnia passus est, nihil prætermisit quod ad se pertineret; sed quia ingrati homines nihil hinc

[1] Matth. XVIII, 7. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, pag. 177-182.

boni consecuti sunt, ideo illos miseros prædicat, quod post curationem tantam in infirmitate manserint. Ac si quis ægrum egregie curatum, qui noluerit medicorum legibus obsequi, lugens dixerit : « Væ illi homini ab infirmitate, quam per ignaviam suam auxit. » Sed illic quidem nihil ex luctu utilitatis accedit; hic vero species est curationis, cum id quod eventurum est prædicitur et miserum prædicatur. Plerique enim sæpe ex consilio nihil utilitatis acceperunt, ex fletu vero multum adjuti sunt. Ideo maxime væ illud opposuit, illos excitans ac diligentiores efficiens vigilantioresque. Ad hæc benevolentiam quoque suam erga illos atque mansuetudinem suam exhibet, dum repugnantes luget, non ægre ferens modo, sed etiam emendans tam ex fletu, quam ex prædictione, ut illos ad sanam mentem revocet. Et quomodo, inquies, id fieri potest? Nam si necesse est ut veniant scandala, quomodo hæc effugere poterimus? Quia necesse quidem est ut veniant scandala, perire autem omnino necesse non est. Quemadmodum si quis medicus dixerit; (nihil enim vetat quominus eodem exemplo iterum utamur) « Necesse est hunc venire morbum, sed non item necesse est ut hoc morbo pereas, si animum adhibeas. » Hæc cum aliis dicebat, ut jam monui, quo Discipulos a somno excitaret. Ne dormirent enim, quasi ad pacem et imperturbatam vitam missi, multa et foris et intus ingruentia bella declarat. Quod et Paulus significabat his verbis : « Foris pugnæ, intus timores [1] : pe» ricula in falsis fratribus [2] : » et Milesios alloquens dicebat: « Exurgent quidam ex vobis loquentes perversa [3]. » Christus vero dicebat : « Inimici hominis domestici ejus [4]. » Cum autem necessitatem dicit, non liberum arbitrium tollit, neque voluntatis libertatem, neque rerum necessi-

[1] 2 Cor. vii, 5. — [2] Id. xi, 26. — [3] Act. xx, 30. — [4] Matth. x, 36.

cuipiam vitam subjiciens hæc ait : sed quod omnino futurum erat prædicit : quod Lucas aliis verbis declaravit, sic dicens : « Impossibile est ut non veniant scandala [1]. » Quid illud est, « Scandala ? » Impedimenta rectæ viæ. Sic in scena vocant agiliores quosdam qui corpora pervertunt. Non igitur prædictio ejus scandala adducit : absit : neque quia prænuntiavit, ideo eveniunt. Sed ideo prædixit, quia eventura erant ; ita ut si noluissent ii, qui illa inferunt, nunquam venissent : et nisi eventura essent, non prædicta fuissent. Quoniam vero quidam maligne agebant, et incurabili morbo laborabant, venit ille et prædicit ea quæ futura erant. At si illi emendati fuissent, inquies, et nullus scandala attulisset, annon dictum illud falsum deprehensum fuisset ? Nequaquam. Non dicturus enim erat, si emendandi fuissent omnes, neque dixisset : « Necesse est ut ve-» niant. » Sed quia videbat non corrigendos fore, ideo dixit ea omnino ventura esse. Et cur, inquies, ipse non abstulit ? Et cur tollenda erant ? An propter eos qui iis læduntur ? At non inde pereunt ii, qui læduntur, sed ex ignavia sua. Idque declarant ii qui virtutem colunt, qui non modo hinc nihil læduntur, sed etiam multum fructum referunt : qualis erat Job, qualis Joseph, quales omnes Justi et Apostoli. Quod si multi perierunt, id ex somno et negligentia sua evenit. Si res non ita esset, et si ex scandalis pernicies esset, omnes perire oporteret. Quod si quidam effugiunt, qui non effugit, id sibi ipsi reputet. Scandala enim, ut dixi, et excitant, et perspicaciorem auctioremque faciunt, non eum modo qui sibi cavet : sed etiam eum qui cecidit cito erigunt, qui ideo cautior captuque difficilior evadet. Itaque, si vigilemus, non parvum inde lucrum referimus, quod scilicet assidue vigilemus. Si vero instantibus inimicis, et tot tentationibus ingruentibus dormiamus, quid de

[1] Luc. XVII, 1.

nobis fiet si sic tranquille vivamus? Si vis autem, primum hominem considera : si enim pauco tempore, et fortassis non uno die in paradiso versans inque deliciis, in tantum nequitiæ proruperit, ut se æqualem Deo fore speraverit, et deceptorem beneficii auctorem putaverit, neque unicum illud præceptum servaverit : si vitæ reliquam partem sine labore duxisset, quid non facturus erat?

II. His ita dictis, aliam objectionem offerunt. Cur ergo Deus talem ipsum effecit? Non Deus talem effecit, absit : non enim illum punivisset. Nam si nos, quando alicujus rei causa sumus, servos non incusamus; multo minus universorum Deus id faceret. Sed, inquies, unde talis effectus est? Ex semetipso et ex ignavia sua. Quid est, ex semetipso? Te ipsum interroga : nam si ii, qui mali sunt, non ex seipsis mali sunt, ne servum tuum castiges; nec uxorem, si peccaverit, increpes; nec infilium percutias; nec amicum incuses; nec inimicum te lædentem odio habeas. Hi quippe omnes digni sunt misericordia, non punitione, si non ex seipsis delinquunt. Sed non possum philosophari, inquies. Atqui si videris non illorum culpam esse, sed ex alia necessitate id factum esse, tunc poteris philosophari. Nam cum servus ægritudine detentus jussa non fecerit, non modo non criminaris, sed et statim ignoscis. Sic tu testis es, quidpiam ab ipso, quidpiam non ab ipso esse. Igitur etiam hic, si scires ipsum ideo malum esse quia sic natus sit, non modo non accusares, sed et veniam dares. Nam cui propter morbum ignoscis, propter Dei opificium illi veniam non negares, siquidem talis ab initio factus fuisset. Aliunde etiam illos facile confutare possumus : nam veritas argumentis abundat. Cur nunquam servum in crimen vocasti? quod non sit vultu formosus, quod non sit proceriore statura? quod non sit volucris? quia hæc a natura proficiscuntur : ergo liber est a culpa quantum ad naturæ

vitia, nemoque ibit inficias. Cum ergo accusas, ostendis certe vitium non ex natura, sed ex voluntate proficisci. Nam si, cum non accusamus, testificamur totum esse naturæ ascribendum, palam est quod, cum increpamus, ex voluntate culpam esse declaramus. Ne itaque perversa ratiocinia in medium afferas, ne sophismata et nodos araneæ telis viliores : sed ad hoc rursum mihi responde. Nonne homines omnes fecit Deus? Id apud omnes in confesso est. Cur ergo non omnes secundum virtutis et vitii rationem æquales sunt? Unde fit ut hi sint boni, probi et modesti? unde fit ut hi sint mali et improbi? Nam si in his non voluntate opus est, et si hæc ex natura sunt, cur hi virtutem, alii vitium sequuntur? Nam si omnes natura mali essent, nemo posset esse bonus; et si omnes natura boni, nemo posset esse malus : si communis est natura hominum omnium, secundum hoc oportebat omnes homines unum et idem esse, seu bonos scilicet, seu malos. Si vero dicamus ex natura esse quod hi boni, illi mali sint, quod esset rationi absonum, ut ostendimus, oporteret hæc immobilia esse; naturalia quippe sunt immobilia. Hoc vero considerés velim, mortales omnes sumus et passibiles, nemoque potest impassibilis esse, etiamsi millies contendat. Nunc vero multos videmus ex bonis improbos, et ex improbis bonos fieri, illos negligentia, hos vero diligentia : quod maxime probat id non esse naturæ. Naturalia quippe nec mutantur, neque diligentia opus habent, ut acquirantur. Ut enim ad videndum et audiendum non opus est labore; sic nec in colenda virtute sudore opus esset, si illa ex natura nobis insita esset. Cur autem malos fecisset, cum posset omnes bonos facere? Certe malos non fecit. Unde ergo mala? inquies. Te ipsum interroga. Meum quippe est ostendere illa nec ex natura, nec a Deo esse. Ergo casu, inquies. Minime. Num ingenita? Bona

verba, quæso, o homo, a tanta insania gradum revoca, ut honore uno Deum et mala colas, atque honore superno. Nam si ingenita, fortia et immota utique erunt, neque poterunt avelli, neque ad nihilum redigi. Nam quod ingenitum est perire non posse, cuique manifestum est.

III. Unde fit ut tot sint boni, si malum tantam vim habeat? Quomodo geniti illi ingenito sunt fortiores? Sed Deus, inquies, illa aliquando auferet. Quomodo illa auferet, si paris sint honoris, fortitudinis, vetustatis? ut quis dixerit, o diaboli nequitiam! Quantum invenit malum! Quo blasphemiæ genere Deum involvere homini suasit? Quali pietatis specie aliam blasphemam rationem excogitavit! Cum vellent enim ostendere malum non ab ipso procedere, pravum aliud dogma invexerunt, dicendo ingenita illa esse. Unde igitur mala? inquies. Ex eo quod est velle et nolle. Sed ipsum velle et nolle undenam? a nobis ipsis. Id ipsum facis ac si quæreres undenam prodit videre et non videre; me vero respondente, ex eo quod est claudere et non claudere oculos; rursum interrogares, ipsum claudere et non claudere unde? meque respondente a nobis ipsis et a voluntate nostra, aliam rursus causam quæreres. Malum quippe nihil aliud est, quam non obedire Deo. Undenam, inquies, hoc invenit homo? Num, quæso, difficile erat hoc invenire? Non dico ego hoc difficile esse : sed unde inductus est ut Deo non obtemperaret? Ex ignavia. Nam cum penes illum esset ad utrumlibet declinare, ad hoc declinavit. Si autem anceps adhuc, his auditis, in caligine versaris, ego tibi quæstionem proponam non difficilem nec implicatam, sed simplicem et claram. Fuisti-ne aliquando malus? Fuisti-ne aliquando bonus? id est, num aliquo vitio superior fuisti, et postea ab illo captus es? incidisti in ebrietatem, et postea hoc vitium depulisti? iratus es, et postea irasci desiisti; despe-

xisti pauperem, et postea secus? fornicatus es, et postea continens fuisti? Unde, quæso, hæc omnia? Unde? Si tu tacueris, ego dicam. Quia cum studio et diligentia id conatus es; postea vero solutus, in desidiam decidisti. Nam desperatis illis qui se toti nequitiæ dediderunt, qui sine sensu ac furiosi sunt; qui ne audire quidem volunt ea quæ ad emendationem spectant, iis certe minime de philosophia loquar; iis vero, qui modo hoc, modo illud sectantur, libenter verba faciam. Aliquando rapuisti quæ ad te non pertinebant; deinde vero misericordia motus de bonis tuis egeno largitus es. Unde hæc mutatio? Annon liquidum est ex voluntate ac libero arbitrio esse? Illud certum est, ac nemo negaverit. Ideo obsecro ut virtuti studeatis, et nihil postea opus erit hujusmodi quæstionibus. Mala enim, nomina tantum erunt, si velimus. Ne igitur quæras unde mala, neque in dubio verseris. Sed postquam deprehendisti ea ex ignavia solum prodire, fuge mala. Si quis dixerit ea non a nobis esse, cum videris illum servo iratum, in uxorem exasperatum, filium criminantem, injuriam inferentes damnantem, dic illi : « Cur ergo dicebas mala non a nobis esse? Nam si non a nobis sunt, cur incusas alios? » Dic illi iterum : « Num a te ipso convitia et contumelias infers? Si non a te ipso, nemo tibi irascatur; si a te ipso, ergo a te et ab ignavia tua mala oriuntur. Quid porro? Putas-ne aliquos esse bonos? Nam si nemo bonus, unde tibi hoc nomen? unde laudes? Sin autem vere sunt boni, procul dubio malos increpabunt. Sed si nullus sponte sua sit malus, neque a seipso talis sit, injuste certe boni malos increpabunt, et hac de causa ipsi mali erunt. Quid enim injustius illo, qui innocenti crimina intentat? Quod si etiam increpantes boni sunt, et hoc maxime illorum probitatis argumentum est etiam apud insipientes, hinc manifestum est neminem unquam ex necessitate fuisse malum. Si post hæc omnia quæras unde-

nam mala; ex ignavia dicam, ex desidia, quod cum malis versemur, quod virtutem despiciamus; hinc mala, imo etiam quod quærant quidam unde mala sint. Nemo enim recte viventium, eorumque qui modeste et continenter vitam agere instituerunt, hujusmodi quæstiones movet; sed qui iniqua audent, et ignaviam quamdam supervacaneam sic excogitare volunt, aranearum telas texunt. Sed nos illas non verbis modo, sed operibus dirumpamus. Non enim ex necessitate sunt istæc. Nam si ex necessitate essent, non dixisset Christus : « Væ homini illi per quem » scandalum venit [1]. » Illos quippe solum miseros prædicat, qui ex malo proposito agunt. Si vero dicat, « Per quem, » ne mireris. Non enim tanquam alio per ipsum agente hoc dicit, sed tanquam ipse totum efficiat. Solet quippe Scriptura « Per quem » dicere, ut « A quo » significet; ut quando dicit : « Possedi hominem per Deum [2], » non secundam, sed primam causam ponens. Et rursus, « Nonne per Deum » manifestatio eorum est; » et, « Fidelis Deus, per quem vo» cati estis in communicationem Filii sui [3]. »

IV. Ut autem discas non ex necessitate mala esse, audi ea quæ sequuntur : nam postquam illos miseros dixerat, ita pergit : « Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, ab» scinde ea, et projice abs te. Bonum enim tibi est in vitam » ingredi debilem vel claudum, quam duos pedes, vel duas » manus habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus » tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te. » Bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam » duos oculos habentem mitti in caminum ignis [4]. » Non de membris hæc dicit; absit, sed de amicis, de propinquis quos quasi vice membrorum habemus. Hoc etiam supra dixit, et nunc dicit. Nihil quippe ita noxium ut consuetudo

[1] Matth. XVIII, 7. — [2] Gen. IV, 1. — [3] 1 Cor. I, 9. — [4] Matth. XVIII, 8, 9.

pravorum. Nam quæ necessitas non potest, sæpe amicitia potest, tum ad damnum, tum ad utilitatem. Ideoque eos, qui nobis noxii sunt, cum multa vehementia abscindere jubet, hos subindicans qui scandala afferrent. Vides-ne quomodo futurum ex scandalis damnum depellat, dum prædicit eventura illa esse ; ut neminem in desidia degentem reperiant, sed expectantes illa vigilent, quod prædixerit maxima fore mala. Non enim simpliciter dixit : « Væ mun» do a scandalis ; » sed postquam ostenderat magnam illorum perniciem. Cum autem miserum prædicat eum, qui scandala invehit, majus hinc fore detrimentum ostendit. Nam cum dicit : « Væ homini illi, » magnum indicat supplicium : neque id solummodo facit, sed exempli additamento timorem auget. Deinde his non contentus, viam monstrat, qua scandala possimus effugere. Quænam illa est? Improbos, inquit, quamvis admodum tibi sint amici, ab amicitia tua abscinde; ineluctabileque tibi affert ratiocinium. Nam si amici tui maneant, neque illos lucraberis, et te ipsum perdes. Si abscindas, salutem tu saltem consequeris. Quamobrem, si cujuspiam te amicitia lædat, excinde illum abs te. Nam si membra nostra aliquando abscindimus, cum insanabilia sunt cæterisque membris nocent, multo magis amicos removere oportet. Si autem ex natura essent mala, inutile monitum et consilium esset, superflua prædictorum cautio : si non superflua, ut vere non superflua est, palam est nequitiam ex voluntate esse. « Videte ne con» temnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis, Angeli » eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est [1]. » Pusillos hic, non vere parvos vocat, sed eos qui apud multos tales existimantur, pauperes dico, viles, ignotos. Quomodo enim pusillus sit qui toto mundo dignior est ? quomodo pusillus sit, qui est Dei amicus? sed sic appellat eos,

[1] Matth. xviii, 10.

qui in vulgi opinione tales sunt. Neque enim de multis loquitur, sed et de uno tantum; indeque rursus excludit scandalorum plurium nocumentum. Ut enim malos fugere, sic bonos honorare, lucrum affert maximum : ac duplex inde utilitas attendenti provenit; altera ex eo quod scandalizantium amicitias quis removeat; altera ex eo quod Sanctos habeat in honore ac reverentia. Deinde alia etiam ratione illos venerabiles reddit, dicens : « Angeli eorum » semper vident faciem Patris mei, qui est in cœlis. » Hinc manifestum est Sanctos omnes ibi Angelos habere. Apostolus enim ait de muliere, oportere eam « Potestatem, id est, » velamen, super caput habere propter Angelos [1] : » et Moyses : « Statuit terminos gentium secundum numerum » Angelorum Dei [2]. » Hic vero non de Angelis tantum loquitur, sed de Angelis supereminentibus. Cum autem dicit : « Faciem Patris mei, » nihil aliud quam majorem fiduciam et libertatem dicit, et multum honorem. « Venit enim Fi» lius hominis salvum facere quod perierat [3]. » Aliud rursus affert ratiocinium priore firmius, et parabolam adjicit, qua Patrem inducit hæc volentem. « Quid enim vobis vi» detur, inquit, si fuerint alicui homini centum oves, et er» raverit una ex ipsis ? nonne relinquens nonaginta novem, » ad montes profectus quærit errantem ? Et si contigerit ut » inveniat eam, gaudet super ea magis, quam super nona» ginta novem, quæ non erraverunt. Ita non est voluntas » coram Patre vestro, ut pereat unus de parvulis istis [4]. » Vides-ne quot modis nos inducat ad curam vel minimorum fratrum? Ne itaque dixeris : « Ærarius est ille, aut calceorum sutor, agricola, insipiens, » ut ideo despicias illum. Ne enim in illud mali incidas, perpende quot modis te inducat, ut modeste agas et eorum curam geras. Puerum in medio sta-

[1] 1 Cor. xi, 10.— [2] Deut. xxxii, 8.— [3] Matth. xviii, 11.— [4] Ibid. 12-14.

tuit et ait : « Efficiamini ut parvuli, » et, « Quicumque susceperit parvulum talem, me suscipit, et qui scandalizaverit, extrema patietur. » Neque contentus fuit exemplo molæ, sed sed illud « Væ » addidit, atque illos abscindere jussit, etiamsi manuum et oculorum loco nobis essent. Rursumque ab Angelis, quibus commissi sunt hi fratres tenues, ut illos in pretio habeamus impellit, nec non ex sua voluntate atque passione. Nam cum dicit : « Venit Filius hominis salvum » facere quod perierat, » crucem significat, quemadmodum et Paulus ait de fratre scribens : « Propter quem Christus » mortuus est [1], » et de Patre, quod non ipsi placeat si pereat, et ex communi consuetudine, quod Pastor, relictis iis, quæ salvæ erant, eam quærat quæ erraverat, et cum invenerit, multum lætetur de salute ejus.

V. Si ergo Deus ita gaudet de parvulo qui repertus est, cur tu despicis eos, quos Deus tam sollicite curat, cum oporteret animam ipsam tradere pro uno ex parvulis istis? Sed infirmus est et imbecillus ; ideo maxime nihil non agendum est ut illum serves. Nam et ipse, nonaginta novem relictis ovibus, ad illam venit, nec potuit tot hominum salus unius perniciem obscurare. Lucas vero ipsum eam humeris sustulisse ait, et « Majus gaudium haberi super uno » peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta » novem justis [2]. » Cum vero propterea illos, qui sani et salvi erant, reliquit, et de hoc reducto magis delectatus est, multam ostendit hac in re curam. Ne itaque tales animas negligamus. Hæc quippe omnia hanc ob causam dicta sunt. Nam cum minatur eum, qui non parvulus efficitur, non intraturum in cœlos esse, et cum molam memorat, arrogantium fastum deprimit. Nihil enim ita charitati repugnat, ut arrogantia. Cum vero dicit : « Necesse est ut ve- » niant scandala, » vigilantiores reddit; ac cum adjicit : « Væ

[1] Rom. XIV, 15. — [2] Luc. XV, 7.

» illi per quem scandalum venit, » id curat ut singuli studeant ne per se scandalum veniat; cum jubet autem exscindi eos, qui scandalizant, salutem faciliorem efficit; cum præcipit ne minimos contemnamus, nec modo præcipit, sed cum vehementia, nam ait : « Videte ne contemnatis » unum ex his minimis; » cum vero dicit : « Angeli eorum » vident faciem Patris mei; » et, « Ideo veni ego, » et, « Pater » meus hoc vult, » illos, qui eorum curam habituri sunt, diligentiores reddit. Vides ne quanto muro illos circummunivit, et quantam vel viliorum et pereuntium sollicitudinem gerat, mala comminans intolerabilia iis, qui supplantant ipsos, et magna promittens bona iis, qui ministrant illis, ipsosque curant; idque suo atque Patris exemplo confirmat. Hunc et nos imitemur, nihil recusantes eorum quæ humilia et laboriosa videntur, pro fratribus suscipere : sed etsi ministrare oporteat, sive parvus, sive vilis fuerit is, cujus causa hoc opus suscipitur; quantumvis laboriosa res fuerit; etsi oporteat montes et præcipitia pertransire, omnia tolerentur pro salute fratris. Tanta quippe est Deo cura de anima, ut ne Filio quidem suo pepercerit [1]. Quare obsecro, primo diluculo cum a domo exierimus, hunc unum scopum habeamus, et hanc præcipue sollicitudinem, ut periclitantem eripiamus; non loquor hic de sensibili periculo, hoc enim ne periculum quidem est; sed de periculo animæ, quod hominibus parat diabolus. Nam mercator, ut opes augeat, pelagus transmeat; artifexque, ut rem familiarem amplificet, nihil non agit. Nos itaque ne salutem nostram operari satis habeamus, hoc modo enim illam labefactaremus. Etenim in bello et acie miles, qui id unum curat ut fuga saluti suæ consulat, alios secum perdit; cum contra strenuus quisque qui pro aliis arma sumpsit, cum aliis se ipsum quoque servat. Cum itaque res nostræ bel-

[1] Rom. VIII, 32.

lum sint, et bellum omnium acerrimum, acies quoque et pugna, ut rex noster jussit ita ad pugnam instructi stemus in acie, ad cædes et sanguinem parati, ad omnium salutem respicientes, commilitones incitantes, lapsos erigentes. Nam multi ex fratribus nostris in hac pugna jacent vulnerati, sanguine perfusi, nemoque curat illos, non e vulgo aliquis, non sacerdos, non alius quivis, non patronus, non amicus, non frater : sed singuli sua tantum spectant. Ideo nostra minuimus. Nostra quippe maxima fiducia, nostra laus est, si non nostra tantum curemus. Idcirco imbecilli et expugnatu faciles sumus et hominibus et diabolo, quia quod huic rei contrarium est quærimus, non nos mutuo obtegimus et circummunimus per illam, quæ secundum Deum est, charitatem; sed alios nobis quærimus amicitiæ obtentus; alii a cognatione, alii a consuetudine, alii a consortio, alii a vicinia : et quæcumque alia de causa potius amici sumus, quam ex pietate, cum ex illa sola oporteat amicitias jungi, nunc contrarium evenit, Judæis et gentibus aliquando sumus amici potius quam Ecclesiæ filiis.

VI. Etiam, inquies ; nam ille improbus est, hic vero bonus et modestus. Quid dicis? improbum fratrem vocas tu, cui vetitum est vel raca vocare? nec te pudet, nec erubescis fratrem traducens? membrum tuum, eum qui eodem natus est partu, qui est ejusdem mensæ particeps? Sed si fratrem secundum carnem habeas, etiamsi mille scelera admittat, illum foves, et si ille mala fama laboret, putas te dedecoris esse consortem : spiritualem vero fratrem, quem calumniis impetitum defendere oporteret, innumeris oneras maledictis et criminationibus, improbum vocas. Improbus enim, inquis, difficile toleratur. Atqui ideo debes illi amicitia jungi, ut eum a vitio removeas, ut convertas et ad virtutem reducas. At non obtempe-

rat, inquis, neque consilium admittit. Unde hoc nosti? An hortatus es et emendare studuisti? Hortatus sæpe sum, inquies. Quoties? sæpius semel et iterum. Papæ! id-ne sæpius vocas? Etiamsi per totam vitam id fecisses, nec deficere, nec desperare oportebat. Non vides quomodo nos Deus semper hortetur per Prophetas, per Apostolos, per Evangelistas? Quid igitur? num ideo recte operamur? num in omnibus obtemperamus? Minime. Num ideo ille finem fecit admonendi? num tacuit? annon singulis diebus dicit: « Non potestis Deo servire et mammonæ[1]: » et crescit tamen in multis pecuniæ cupiditas atque tyrannis? Non quotidie clamat, « Dimittite et dimittetur vobis, » et nos magis efferamur? Annon quotidie monet ut concupiscentiæ et illicitæ voluptati imperemus, et multi plus quam porci in hoc peccato volutantur? Attamen ille hortari non cessat: cur ergo non hæc mente revolvimus nec dicimus, Deum nobis semper loqui, nec desistere etiamsi ut plurimum non obtemperemus? Ideo dicebat: « Pauci sunt qui salvi fiant. » Si enim non sufficit ad salutem nobis illa virtus, quam seorsum exercemus, sed oportet alios virtutis socios adducere; cum nec nostram, nec aliorum salutem curaverimus, quid patiemur? Unde salutis spem deinceps habebimus? sed quid hac de re criminor, quando ne contubernalium quidem nostrorum rationem ullam habemus, uxoris, filiorum, servorum? Sed non de his, sed de aliis futilibus solliciti sumus ebriorum instar, ut crescat servorum numerus, qui diligentius nobis serviant: filiique magnam a nobis hæreditatem accipiant: uxor item auro fulgeat vestibusque pretiosis; neque de nobis curam ullam habemus, sed de facultatibus tantum nostris. De uxore certe nulla sollicitudo, sed de rebus uxorem ambientibus vel ornantibus idipsumque de liberis dicendum. Perinde atque si quis ca-

[1] Luc. xvi, 13.

ducam domum habens, cujus muri ruinæ proximi sunt, illos instaurare negligens, magna in circuitu ejus septa erigat; aut si ægrotante corpore, ipsum quidem negligat, dum aurea vestimenta ipsi parat; aut si, domina morbo laborante, ancillarum, telarumque, vasorum supellectilisque curam gerat, ipsa relicta gemente. Hoc nunc videre est in anima nostra, quæ male miserque habet, ira, maledicentia, absurdis cupiditatibus, vana gloria, jurgiis, humi dejecta et tracta, ab hujusmodi feris laniatur, dum nos illa in hisce morbis relicta, domum domesticosque curamus. Et si ursa clam aufugerit, domos claudimus, per vicos currimus, ne in eam incidamus : nunc autem non una fera, sed multis, hujusmodi scilicet cogitationibus, animam nostram laniantibus, nullum horum sensum habemus. In urbe quidem tantam ferarum curam habemus, ut eas vel in deserto loco vel in caveis includamus, caveamusque ne in curia civitatis, nec in foro, nec in regia versentur, sed procul ligatas detineamus. In animam vero, quæ curiam suam, regiam et judiciale tribunal habet, ascendunt feræ, circa mentem ipsam soliumque regium clamantes, turbas dantes. Ideo omnia susdeque vertuntur; omnia tumultu plena intus et foris, nullumque discrimen nos inter et urbem incursu barbarorum devastatam; idipsumque fit ac si dracone in nido avicularum insidente, aviculæ ipsæ avolent trepidæ et perturbatæ, nec quo se in tanto tumultu recipiant habentes.

VII. Quare, obsecro, draconem occidamus, feras includamus, suffocemus, jugulemus, et hasce malas cogitationes gladio spiritus confodiamus : ne nobis talia comminetur Propheta, qualia Judææ, « Onocentauri illic tripudiabunt, » et ericii et dracones[1]. » Sunt enim, sunt homines onocentauris pejores, quasi in deserto viventes, calcitrantes,

[1] Isaï. XIII, 21, 22.

quales fere sunt apud nos juvenes. Nam feris correpti cupiditatibus, ita prosiliunt, ita calcitrant, sine freno circumeuntes, nullamque decori rationem habentes. In causa sunt patres, qui equorum domitores cogunt ut studiosissime equos suos doment et dirigant, nec sinunt equinos pullos indomitos in juventute manere, sed frenum injiciunt, cæteraque hujusmodi omnia a principio adhibent; filios autem suos juvenes sinunt infrenes circuire, intemperanter scortis et aleis deditos, atque iniqua theatra frequentare ac deturpari : cum par fuisset illi, ne scorta adiret, uxorem dare, uxorem castam et prudentem, quæ virum suum a mala absurdaque consuetudine abigeret, et equo frenum esset. Non enim aliunde fornicationes et adulteria ortum habent, quam ex juvenum licentia. Nam si ille uxorem habeat prudentem, et domesticæ rei et famæ existimationisque suæ curam habebit. Sed juvenis est, inquies. Scio et ego. Nam si Isaac quadraginta annos natus sponsam duxit [1], et in virginitate totam illam ætatem egit, multo magis in statu gratiæ juvenes philosophiam illam exercere par esset. Sed quid faciam? Nihil curatis illos in continentia retinere, sed nihil pensi habetis, dum videtis illos deturpari, fœdari, scelestosque fieri : neque scitis hoc matrimonii lucrum esse, ut corpus purum servetur : nisi hoc esset, nulla esset connubii utilitas. Vos contra, postquam innumeris maculis fœdati sunt, tunc illis uxorem datis, idque frustra et sine causa. Sed expectandum est, inquies, donec conspicuus evadat, et in civilibus negotiis clarus sit. Animæ autem illius rationem nullam habetis, illamque dejectam sine ullo sensu conspicitis. Ideo omnia perturbatione tumultuque plena sunt; quia illa negligitur, quia quæ necessaria sunt non curantur, dum ea quæ nullius sunt pretii magna sollicitudine foventur. An nescis te nihil

[1] Gen. xxv, 20.

filio tam optabile dare posse, quam si illum serves purum a meretricia consuetudine? nihil quippe tam pretiosum est, quam anima : « Quid enim prodest homini si mundum »universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum pa»tiatur[1] ?» Verum omnia pervertit et dejecit pecuniarum amor. Deique timorem decussit, sicut tyrannus arcem, sic animas occupans, ac dejiciens. Idcirco et filiorum et nostram negligimus salutem, id unum curantes, quomodo opulentiores effecti, divitias aliis relinquamus, et illi aliis, hique rursum posteris, sicque pecuniarum et possessionum transmissores, ut ita dicam, efficimur, non possessores. Hinc magna insipientia; hinc liberi servis viliores fiunt. Nam servos etsi non ipsorum causa, nostri gratia tamen castigamus. Liberi autem non pari fruuntur providentia, sed a nobis minori quam servi in pretio habentur. Ecquid de servis loquor? Liberos minus quam pecudes curamus, de asinis et equis magis solliciti sumus, quam de filiis. Mulum si quis habeat, multum curat ut agasonem illi optimum provideat, non improbum, non furacem, non temulentum, non artis suæ imperitum: si autem filio pædagogum dare opus sit, casu et sine delectu obvium quemque excipimus; etsi hac arte nulla sit major. Quid par illi arti quæ dirigendæ animæ, et efformandæ juvenis menti et indoli incumbit? qui tali instructus est facultate, plus diligentiæ exhibeat oportet, quam quivis pictor aut statuarius. At nos id nihil curamus, sed id unum spectamus, ut linguam ediscat. Illudque satagimus tantum opum acquirendarum causa. Non enim ut loqui valeat, sed ut pecunias colligat linguam ediscit; ita ut si absque loquendi facultate possent ditescere, nihil hanc disciplinam curaremus. Vides-ne quanta sit pecuniarum tyrannis? quomodo omnia invadat, hominesque tanquam mancipia quædam

[1] Matth. xvi, 26.

vincta trahat quo velit? At quod lucrum nobis ex tot criminationibus? Nos verbis illam tyrannidem impetimus: illa rebus nos superat. Cæterum neque sic cessabimus illam verbis exagitare: et si quid oratione consequamur, et nos et vos lucrabimur; sin in proposito perseveretis, quod nostri officii erat perfecerimus. Deus autem et vos a morbo illo liberet, et nobis id conferat, ut in vobis gloriemur: quoniam ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LX.

CAPUT XVII.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe illum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, sin non audierit [1], etc.

I. Quia acri oratione adversus eos, qui aliis offendiculo essent, usus, undique illos terruerat, ne deinceps supini manerent ii, qui scandalizati fuerant, neque rati totum in alios conjectum fuisse, in aliud vitium prorumperent luxuriantes, et se cultu dignos rati, in arrogantiam devenirent, vide quomodo illos reprimat, jubeatque redargutionem inter duos tantum fieri: ne plurium testimonio graviorem redderet accusationem, et petulantior ille factus, curatu difficilior foret. Ideo ait: «Inter te et ipsum solum. Si au» dierit, lucratus eris fratrem tuum.» Quid est illud, «Si » audierit?» Si se damnaverit, si persuasum habeat se peccasse. «Lucratus es fratrem tuum,» non dicit: «Pœnas ex-

[1] Matth. xviii, 15, 16.

petiisti quantum satis erat; » sed, « Lucratus es fratrem » tuum, » ut ostendat ex inimicitia commune detrimentum oriri. Non enim dixit : « Lucratus est ille seipsum, » sed, « Tu » ipsum lucratus es, » quibus declarat et hunc et illum detrimentum antea passos esse, alium fratris, alium salutis suæ. Ad hoc hortabatur cum sederet in monte, modo læsum ad lædentem mittens et dicens : « Si ad altare stans recorda- » tus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, » vade, reconciliare fratri tuo [1]; » modo læsum jubens proximo dimittere : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et » nos dimittimus debitoribus nostris [2], » id dicere docuit. Hic vero alium quemdam modum affert. Non enim lædentem, sed læsum inducit ad ipsum : nam quia ille, qui læserat, non facile venisset ad excusandum se, pudefactus et erubescens, læsum ad illum trahit, neque frustra, sed ut factum resarciat. Neque dicit; « Accusa, nec increpa, vel » pœnas repete; » sed, « Argue. » Ille namque ira et pudore, seu quodam sopore ebrius retinetur. Te vero decet sanum, illum ægrotantem adire, privatum judicium constituere, remediumque acceptabile. Illud enim, « Argue, » nihil aliud est quam, « Peccatum in memoriam revoca : dic ei quæ ab illo passus sis : » id quod si decenti modo fiat, pars quædam defensionis est, quæ ad reconciliationem impellit. Quid igitur si non morem gerat, et si durus ac pertinax fuerit? « Assume tecum unum aut duos, ut in ore duorum » testium stet omne verbum [3]. » Nam quanto impudentior et petulantior fuerit, tanto magis ad medelam festinare oportet, non ad iram et indignationem. Nam et medicus, cum graviorem viderit morbum, non desistit, nec ægre fert; sed tunc magis sese apparat, quod etiam hic facere præcipit. Quia enim solus infirmior visus es, ex additamento fortior esto. Nam duo satis sunt ad peccantem redarguendum,

[1] Matth. v, 23, 24. — [2] Id. vi, 12. — [3] Id. xviii, 16.

Vides-ne quomodo non læsi solum, sed etiam lædentis utilitatem quærat? Nam læsus ille est, qui a morbo captus fuit, qui ægrotat, infirmatur et deficit, ideo sæpe ad hunc illum ducit; aliquando solum, aliquando cum aliis, et si perseveraverit, cum Ecclesia. « Dic, inquit, Ecclesiæ [1]. » Nam si patientis solum utilitatem quæreret, non juberet septuagies septies pœnitenti veniam concedere; non toties, neque tot illi constituisset morbi emendatores. Sed ex primo colloquio illum obstinatum manentem, foras reliquisset : nunc vero et semel et bis et ter illum curare jubet, nunc solum, nunc cum duobus, nunc cum pluribus. Ideo cum de externis agitur, nihil tale dicit; sed « Si quis te percutiat, in» quit, in maxillam dexteram, verte ei et aliam [2]. » Hic vero non sic : quod etiam Paulus dicit : « Quid mihi et de ex» ternis judicare [3] ?» Fratres vero et arguere et avertere jubet, ac nisi obtemperent abscindere, ut pudore suffundantur. Hoc et ipse facit hic, cum de fratribus legem statuit : tresque ipsi statuit doctores et judices, qui doceant quæ in temulentia perpetrata sunt. Nam etsi ipse est qui omnia absurda illa fecit et locutus est, aliis tamen opus habet qui doceant, utpote ebrius; nam ira et peccatum plus quam ebrietas mentem turbant, et in majorem insaniam conjiciunt. Nam quis Davide prudentior erat? Attamen cum peccaret, nihil sensit, quod concupiscentia omnia ejus ratiocinia occupasset, et ceu fumus quidam ejus animum repleret. Quapropter lucerna opus habuit per Prophetam adducta [4], ac verbis quæ facinus ipsi in memoriam reducerent. Ideo hos nunc ad peccantem adducit, qui de gestis suis ipsum alloquantur.

II. Cur autem hunc jubet arguere, non alium? Quia hunc utpote a se læsum et injuria affectum, moderatius

[1] Matth. xviii, 17. — [2] Id. v, 39. — [3] 1 Cor. v, 12. — [4] 2 Reg. xii, 1.

erat toleraturus : non enim pari animo ab alio de injuria alteri oblata, se redargui patiatur, cum maxime solus est is qui redarguit. Cum autem is, qui rationes ab ipso expetendi jus habet, ipsius curare salutem videtur, is maxime omnium potest illum ad resipiscentiam vocare, cum videat hoc non pœnam expetendi, sed emendandi gratia fieri. Ideo non statim duos accedere jubet; sed cum primus nihil proficere potest, neque tunc multitudinem mittit, sed usque ad duos addit, vel etiam unum; cum autem hos despexerit, tunc ad Ecclesiam illum mittit. Sic admodum curat ne proximi peccata evulgentur; etsi potuerit a principio illud jubere, ne id in vulgus manaret, non fecit; sed post unam alteramque monitionem id præcipit. Quid autem sibi vult illud, « In ore duorum vel trium testium stabit » omne verbum? » Idoneum habes testimonium, inquit, te totum id quod penes te erat fecisse, nihilque omisisse. « Si » autem nec hos audierit, dic Ecclesiæ, » id est, præsidibus; « Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi quasi ethnicus » et publicanus [1]. » Talis enim homo incurabili morbo laborat. Tu vero mihi perpende quomodo publicanum ubique in exemplum nequitiæ maximæ ponat. Nam supra dixit : « Nonne et publicani hoc faciunt [2] ? » et progressus rursum, « Publicani et meretrices præcedent vos in regno cœlo- » rum [3] ; » id est, qui maxime improbantur et condemnantur. Audiant illi qui ad quæstus iniquos currunt, qui fœnora fœnoribus adjiciunt. Cur porro cum publicanis istum locat? ut læsum consoletur, et hunc terreat. Num hæc sola punitio est? Minime : sed audi sequentia : « Quodcumque » alligaveritis super terram, erit ligatum et in cœlis [4]. » Non dixit Ecclesiæ præsuli : « Alliga illum ; » sed « Si alligaveris, ei qui læsus fuit totum permittens, tuncque vincula non

[1] Matth. xviii, 17. — [2] Id. v, 46. — [3] Id. xxi, 31. — [4] Id. xviii, 18.

dissoluta manent. » Extrema itaque patietur mala. Sed non is, qui detulit, in causa est, verum is qui noluit obtemperare. Vides quomodo hunc duplici necessitate vinxerit, et præsenti pœna, et futuro supplicio? Hæc porro comminatus est, ne istæc accidant, sed metuens et minas et ejectionem ab Ecclesia, et periculum ex vinculo partum, nec non illud in cœlis vinculum, moderatior sit. Cum hæc sciat, etsi non a principio, in multitudine tamen judiciorum iram deponet. Idcirco et primum et secundum et tertium constituit judicium, neque statim illum præscindit; ut si primo non obediat, secundo cedat; sin illud respuerit, tertium timeat; si hujus nullam rationem habeat, ex futuro judicio terreatur, sive ex Dei sententia et ultione. « Iterum au- » tem dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super » terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet eis a Patre » meo, qui in cœlis est. Ubi enim fuerint duo vel tres con- » gregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum [1]. » Videsne quomodo aliunde etiam solvat inimicitias, simultates tollat, et mutuo jungat, non tantum ex timore jam dicti supplicii, sed etiam ex bonis per charitatem partis? Nam postquam contentiosis illa comminatus est, hic magna concordiæ præmia statuit. Siquidem ii, qui mutuo inter se consentiunt, a Patre impetrant quod petunt, et Christum in medio habent. An nusquam duo mutuo consentientes sunt? multis in locis utique, imo forte ubique. Quomodo igitur non omnia impetrant? Quia multæ sunt causæ non impetrandi; nam sæpe illa petunt quæ concedere non expedit. Ecquid miraris si alii non impetrent, quando Paulus etiam id passus est, cum audivit : « Sufficit tibi gratia » mea, virtus enim mea in infirmitate perficitur [2]? » Aut illi qui petunt non digni sunt qui exaudiantur, nec ex se afferunt ea quæ competerent : ipse vero Apostoli similes re-

[1] Matth. xviii, 19, 20. — [2] 2 Cor. xii, 9.

quirit : ideo ait, « Ex vobis, » virtute præditis, qui evangelicam vitam exhibetis. Aut contra lædentes se precantur, ultionem et supplicium ipsorum postulantes, id quod est prohibitum : Nam ait : « Precamini pro inimicis vestris ; » aut qui sine ulla pœnitentia peccantes, misericordiam petunt, quæ tamen non impetrari potest, non modo illis precantibus, sed etiam alio ex iis, qui apud Deum fiduciam habent, pro ipsis postulante : quemadmodum Jeremias, cum pro Judæis precaretur, audivit : « Noli orare pro po- » pulo hoc, quia non te exaudiam [1]. » Si vero cuncta adsint, et utilia petas, quodque penes te est afferas, vitam ducas apostolicam, concordiam et charitatem erga proximum serves, postulata consequeris. Benignus quippe est Dominus.

III. Deinde quia dixit : « A Patre meo, » ut ostendat se quoque, nec modo Patrem postulata daturum esse, subjunxit : « Ubi enim duo vel tres congregati fuerint in nomine » meo, illic sum in medio eorum. » Quid igitur ? nonne sunt duo vel tres congregati in nomine ejus? Sunt quidem, sed raro. Non enim de conventu simpliciter dicit, neque hoc tantum postulat ; sed etiam, ut supra dixi, alias quoque virtutes. Deinde ut hoc ipsum cum magna accuratione petat. Nam quod dicit, hujusmodi est : « Si quis me priorem causam habeat amoris erga proximum, cum illo ero, si alias quoque virtutes possideat. » Nunc autem plurimos videmus, qui alias amicitiæ causas habent. Alius enim, quia amatur, amat ; alius, quia honoratus fuit ; alius quia in aliquo sæculari negotio quispiam ei utilis fuit ; alius, ob aliam similem causam ; at difficile est reperire quempiam qui proximum propter Christum ut oportet amet. Plurimi enim sæcularibus negotiis mutuo vincti sunt. Verum non Paulus sic amabat, sed propter Christum ; ideo quamvis non tan-

[1] Jer. xi, 14.

tum amaretur quantum amabat, non dissolvit charitatem, quia validam amoris radicem jecerat. At nunc res non ita se habet : sed si omnia exploremus, apud multos inveniemus amicitiæ causas longe diversas. Quod si quis mihi concederet in tanta multitudine rem examinare, ostenderem multos sæcularibus de causis mutue devinctos esse : id quod etiam manifestum est ex iis quæ inimicitiarum causæ sunt. Quia ex fluxis hujusmodi rebus mutuo devincti sunt, hinc fit ut nec ferventer, nec perpetuo vinciantur. Sed vel contumelia, vel pecuniarum detrimentum, vel invidia, vel vanæ gloriæ amor, vel quid simile, si accidat, amicitiam solvit. Non enim spiritualem invenit radicem. Quæ si talis esset, nulla sæcularium rerum spiritualia solveret. Charitas enim ea, quæ propter Christum est, firma, stabilis invictaque est, nihilque illam poterit avellere, non calumniæ, non pericula, non mortes, non aliud quid simile. Etiamsi enim qui sic amat, ærumnas mille videret amoris causa sibi impendere, non tamen desisteret. Nam qui amat ut ametur, si quid ingratum viderit, solvit amorem : qui vero inde vinctus est, nunquam discedet. Ideo Paulus dicebat : « Cha» ritas nunquam excidit [1]. » Quid enim dicere possis ? an quod honoratus te contumelia affecerit ? vel quod beneficio affectus, te occidere voluerit ? Sed si propter Christum diligis, id te ad majorem inducit charitatem. Nam quæ in aliis dilectionem evertunt, hic illam conciliant. Quomodo ? Primo quia talis homo mercedis tibi causa est; secundo, quia ille majori eget ope et ministerio. Idcirco qui sic amat, non genus explorat, non patriam, non divitias, non quantum redametur, non aliud simile quidpiam. Sed etiamsi odio habeatur, etiamsi contumelia afficiatur, etiamsi occidatur, in amore perseverat, idoneam habens amandi causam, amorem Christi : quapropter ad illum respiciens, stat

[1] 1 Cor. XIII, 8.

fixus, firmus, immobilis. Nam Christus sic dilexit inimicos, ingratos, contumeliosos, blasphemos, se odientes, eos qui ne respicere quidem illum sustinebant, qui ligna et lapides ipsi anteponebant; hos dilexit suprema charitate, cui par inveniri nequit. Nam ait : « Majorem hac charitatem nemo » habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis [1]. » Illos vero qui ipsum crucifixerunt, quique tanto furore contra ipsum insanierunt, vide quantum curet : nam Patrem alloquens sic de illis ait : « Dimitte illis, nesciunt enim » quid faciunt [2]. » Discipulos quoque postea ad ipsos misit. Hanc igitur nos quoque charitatem imitemur, et hanc respiciamus, ut imitatores Christi effecti, et hæc et futura bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXI.

CAPUT XVIII.

Tunc accedens ad illum Petrus dixit : Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei ? usque septies? Dicit ei Jesus : Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

1. Magnum quid se dicere putabat Petrus, ideo quasi rem ingentem statuens intulit : « Usque septies? » Id quod facere jussisti, inquit, quoties faciam? Nam si semper peccaverit, sæpeque monitus pœnitentiam egerit, quoties hæc nos tolerare jubes? Illi enim, qui nec pœnitentiam agit, nec scip-

[1] Joan. xv, 13. — [2] Luc. xxiii, 34. — [3] Matth. xviii, 21, 22.

sum damnat, terminum posuisti, dicens : « Sit tibi quasi » ethnicus et publicanus ; » huic vero non item ; sed jussisti illum admitti. Quoties igitur ipsum feram convictum et pœnitentem, sufficit-ne usque septies ? Quid igitur Christus benignus ille et bonus Dominus ? « Non dico tibi usque » septies, sed usque septuagies septies. » Non numerum statuit hic, sed infinite, perpetuo et semper denotat ; sicut enim « Millies » sæpe sæpius significat, ita et dictum superius. Illud enim : « Sterilis peperit septem [1], » de multis in Scriptura intelligitur. Itaque remissionem non numero conclusit, sed perpetuo et semper concedendam significat : hoc enim per sequentem parabolam indicat. Ne videretur enim magnum quid et onerosum præcipere dicendo septuagies septies, addidit hanc parabolam, simul id quod dixerat insinuans, et eum, qui hac de causa altum saperet reprimens, ostendensque rem non esse arduam, imo valde facilem ; ideo benignitatem suam in medium adduxit, ut ex comparatione discas te, quamvis septuagies septies dimittas, imo omnia peccata proximo semper condones, quasi stillam aquæ pelago comparatam, imo longe minorem esse misericordiam illam, si cum immensa Dei bonitate comparetur, qua opus habes, cum debeas in judicium abduci et rationes reddere. Ideo subjunxit : « Simile est reg- » num cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere » cum servis suis. Et cum cœpisset ponere rationem, oblatus » est ei unus qui debebat decem millia talenta. Non habente » autem eo unde redderet, jussit vendi eum et uxorem et » filios et omnia quæ haberet [2]. » Deinde cum misericordiam impetrasset ille, « Egressus conservum debentem sibi » centum denarios suffocabat [3], » quare commotus Dominus ipsum in carcerem conjici jussit, donec totum solveret. Vides-ne quantum sit discrimen inter peccata in hominem,

[1] 1 Reg. II, 5. — [2] Matth. XVIII, 23-25. — [3] Ibid. 28.

et in Deum? quantum scilicet discrimen inter decem millia talenta, et centum denarios ; imo multo majus. Id autem evenit tum ex differentia personarum, tum ex peccatorum frequentia. Homine namque vidente, cessamus, nec peccare audemus; Deo autem quotidie vidente, non veremur, imo etiam omnia intrepide facimus et dicimus. Neque hinc modo, sed etiam a beneficiis et ab honore, quo fruimur, graviora peccata redduntur. Et si discere vultis quomodo sint millia talenta, imo multo plura in Deum peccata, id paucis exprimere satagam. Sed timeo ne iis, qui ad nequitiam proni sunt, quique frequenter peccant, majorem præbeam licentiam, neve modestiores in desperationem conjiciam, et ne idipsum quod Discipuli dicant; « Quis potest » salvari[1] ? » Nihilominus tamen dicam, ut eos qui attendunt securiores et mansuetiores reddam: nam qui incurabili morbo laborant et sine sensu sunt, hisce nihil permoti rationibus, a nequitia et ignavia sua non recedunt. Si autem inde majorem sumant negligentiæ occasionem, id non dictis hujusmodi, sed eorum stoliditati tribuendum est. Quæ vero dicentur, attentos reprimere et ad compunctionem deducere poterunt, mansuetiores vero cum peccatorum molem viderint, et vim pœnitentiæ didicerint, ipsi magis dabunt operam : ideoque illud dicere operæ-pretium fuerit. Proferam vero peccata et quæcumque in Deum et quæcumque in homines perpetramus : non propria ponam, sed communia. Propria autem deinceps ex conscientia sua singuli addent. Id vero faciam postquam Dei beneficia præposuero. Quæ sunt ergo Dei beneficia? Ipse fecit nos ex nihilo, visibilia omnia propter nos condidit, cœlum, mare, terram, aërem, et quæ in iis continentur omnia, animalia, plantas, semina; nam brevitati studendum ob immensam operum copiam. Animam viventem talem nobis tantum

[1] Matth. xix, 25.

inspiravit, paradisum plantavit, adjutricem dedit, et in bruta animantia imperium, gloria et honore coronavit. Deinde hominem qui erga benefactorem suum ingratus evaserat, majori dono dignatus est?

II. Ne hoc tantum consideres quod ejecerit ex paradiso, sed lucrum inde partum perpende. Postquam enim ejecit ex paradiso, et infinita illa bona largitus est œconomiasque varias, Filium suum misit pro iis, qui beneficiis affecti ipsum oderant, cœlum nobis aperuit, et paradisum ipsum expandit, nos inimicos, ingratos filios effecit : ideo nunc opportune dicatur : « O altitudo divitiarum et sapientiæ » Dei[1]! » Deditque nobis baptisma in remissionem peccatorum, eripuit a suppliciis, hæredes regni constituit, millia promisit bona recte agentibus, manum porrexit, spiritumque infudit in corda nostra. Quid igitur post tot tantaque bona? Quomodo nos affectos esse oporteret? Num si quotidie moriamur pro illo, qui nos tantum diligit, condignas gratias, imo vel tantillum debiti referemus? Nequaquam : nam illud etiam in lucrum nobis cedit. Quomodo igitur affecti sumus, qui ita affici deberemus? Quotidie leges ejus violamus. Verum ne indigne feratis, si peccantium linguam perstrinxero : non enim vos incuso tantum, sed et me ipsum. Undenam vultis incipiam? An a servis? an a liberis? a militibus? a privatis hominibus? a principibus? a subditis? a mulieribus? a viris? a senibus? a juvenibus? a qua ætate? a quo genere? a qua dignitate? a quo studio? Vultis-ne a militibus incipiam? In quot peccata hi quotidie non proruunt? Contumelias et convitia inferunt, insaniunt, alienis calamitatibus delectantur, lupis similes, scelere nunquam vacui; nisi quis dixerit mare fluctibus vacare. « Quæ animi ægritudo non illos exagitat? quis morbus non animam ipsorum obsidet? Æqualibus enim invident, vanæ

[1] Rom. xi, 33.

gloriæ student; subditos sibi avare defraudant; iis, qui litigant et ad se quasi ad portum confugiunt, hostili et perjuro animo sunt. Quot apud illos rapinæ? quot fraudes? quot sycophantiæ, et fraudulentæ negotiationes? quot adulationes serviles? Agedum Christi legem singulis aptemus: «Qui dixerit fratri suo: Fatue, reus erit gehennæ ignis. »Qui respexerit mulierem ad concupiscendum eam, jam »mœchatus est eam in corde suo[1]. Nisi quis humiliaverit »se sicut parvulus, non intrabit in regnum cœlorum[2]. » Hi vero arrogantia utuntur adversus subditos sibi traditos, trementes, et formidantes, quibus sunt ipsis feris acerbiores. Nihil pro Christo facientes, omnia pro ventre, pro pecuniis, pro vana gloria. An scelera eorum verbis numerari possint? Quid irrisiones memorem, risum effusum, intempestiva colloquia, obscœna dicta? Nam de avaritia nihil dicendum: quemadmodum enim ii, qui in montibus sunt monachi, ne sciunt quidem quid sit avaritia; ita et isti, sed contrario modo. Illi enim quod procul ab hoc morbo sint, id ignorant; hi vero quasi hoc morbo ebrii, ne sentiunt quidem quantum sit malum: nequitia enim ita omnem virtutem ab eis expulit, tantamque tyrannidem exercet, ut furentibus illis nullum crimen grave videatur esse. Sed his relictis, veltis-ne ad alios modestiores accedamus? Age igitur, opificum artificumque genus adeamus. Hi enim maxime videntur ex justis laboribus sudoribusque vitam sibi parare. Verum hi quoque nisi sibi attendant, multa inde sibi mala congerunt: nam justis operibus, iniquum vendendi et emendi modum adjiciunt, et sæpe avaritiæ juramenta, perjuria, mendacia superaddunt: hujus vitæ rebus addicti terræque affixi, nihil non agunt ut pecunias colligant, nec curant eas pauperibus erogare, semperque facultates augere student. Quis enarrarit convitia his de

[1] Matth. v, 22 et 28. — [2] Id. xviii, 4.

causis prolata, contumelias, fœnora, usuras, pacta multam fraudem habentia, impudentes negotiationes?

III. Verum si placet, his omissis, ad alios veniamus, qui videntur justiores esse. Quinam illi sunt? qui agros possident, et ex terræ fructibus ditantur. Quid illis iniquius reperiantur? Si quis enim perquirat quo pacto cum miseris agricolis se gerant; illos barbaris immaniores deprehendet. Nam iis, qui fame tabescentes per totam vitam laborant, vectigalia imponunt intolerabilia et perpetua, laboriosaque ministeria : quasi asinis et mulis, imo quasi lapidibus, ipsorum corporibus utentes, neque vel tantillum respirare sinentes; sed sive agri feraces, sive steriles sint, pari modo torquent, nec vel minimum veniæ ipsis concedunt; quo quid miserabilius fuerit, quando toto hyeme in laboribus transacta, frigore, imbribus ac vigiliis attriti, vacuis manibus, adhuc debitores recedunt : procuratorum tormenta, raptationes, exactiones, abductiones, et inevitabilia ministeria magis timentes, quam tantam famem, tantumque naufragium. Quis enarraverit negotiationes et commercia quæ per illos exercent? Ex ipsorum laboribus torcularia et subtorcularia replent, dum non sinunt ipsos vel parvam mensuram domum referre, sed totum fructum inique in doliis suis includunt, modicamque pecuniam pro hac re ipsis projiciunt. Nova quoque excogitant usuræ genera, quæ ne gentilium quidem legibus permittuntur, usurariaque acta rescribunt execranda, quibus non centesimam sortis, sed dimidium exigunt : et hæc, cum is a quo exigunt et uxorem et liberos alat, pauperque sit, qui suis laboribus et arcam et torcularia implet. Sed nihil horum cogitant. Quare opportune Prophetam in medium adducamus dicentem : « Obstupesce cœlum, et horresce terra [1]; » in quantam feritatem genus humanum prorupit? Hæc porro dico,

[1] Isaï. 1, 2.

non quod artes, agriculturam et militiam criminer, sed nos ipsos. Nam Cornelius centurio erat, et Paulus coriarius, et post prædicationem arte sua utebatur, et David rex erat, Job vero multorum prædiorum dominus, innumeris fruebatur reditibus, quibus nihil horum impedimento fuit ad virtutem colendam. Hæc itaque omnia cogitantes, decemque millia talenta in mentem revocantes, hinc incitemur ut pauca illa et vilia proximo remittamus. Nam rationes nobis reddendæ erunt de præceptis nobis traditis, nec poterimus, quidquid tandem faciamus, omnia persolvere. Ideoque nobis Deus viam facilem aperuit, qua omnia solvere possimus, oblivionem dico injuriarum. Ut igitur illud probe discamus, audiamus ultra progressi parabolam totam. «Oblatus est enim, inquit, unus qui debebat illi decem millia talenta. Non habente autem illo unde redderet, jussit eum vendi et uxorem ejus et filios[1]. » Cur uxorem, quæso? Non ex crudelitate vel inhumanitate : nam in aliud detrimentum incidisset, cum uxor ejus et ipsa serva esset ; sed ex ineffabili providentia. Vult enim illum tali comminatione perterrefacere, ut ad supplicandum induceret, ne venderetur. Si enim propter debitum id fecisset, non annuisset ejus petitioni, neque gratiam dedisset. Cur ergo antequam rationes datæ essent debitum non dimisit? ut doceret quanto ipsum debito absolveret; ut hac ratione ille indulgentior circa conservum esset. Si enim postquam debiti magnitudinem didicit, et ingentem remissionem, conservum suum tam aspere egit ; nisi illum talibus remediis prius lenivisset, quo non crudelitatis processurus erat! Quid igitur ille? « Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei[2]. » Vidisti-ne rursum benignitatis magnitudinem? Dilationem tantum petebat servus; ille vero plus quam

[1] Matth. xviii, 24, 25. — [2] Ibid. 26, 27.

petebat concessit, remissionem totius debiti atque veniam. Ab initio nempe dare volebat, sed nolebat donum ex se totum esse, sed ejus supplicationem intervenire, ne incoronatus ille discederet. Quod tamen totum ex Deo esse, etiamsi ille procumbens supplicaverit, causa concessionis declaravit : « Misertus enim, inquit, dimisit illi. » Attamen sic quoque volebat ut ille aliquid conferre videretur, ne nimio afficeretur pudore; utque propria calamitate institutus, indulgens conservo foret.

IV. Huc usque ergo ille bonus et acceptus fuit : nam confessus est et promisit se debitum redditurum esse, procidit et rogavit, sua peccata damnavit, debitique magnitudinem agnovit. Sed quæ sequuntur indigna prioribus sunt. Egressus statim, nec multo elapso tempore, sed statim, cum præsens adhuc beneficium esset, dono, nec non libertate a domino sibi concessa ad nequitiam usus est. « Cum » invenisset enim unum ex conservis, qui debebat illi centum denarios, suffocabat eum dicens : Redde quod debes [1]. » Vidisti-ne domini misericordiam? Vidisti-ne servi crudelitatem? Audite qui pro pecuniis hæc facitis. Cum autem pro peccatis id non liceat facere, quanto minus pro pecuniis? Quid igitur ille? « Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi [2]. » Ille vero ne verba quidem reveritus est, per quæ ipse servatus fuerat. Nam ipse his dictis a decem millium talentorum debito absolutus est : nec portum cognovit, per quem naufragium effugisset. Nec supplicationis modus domini benignitatem in mentem ipsi revocavit; sed illa omnia ex avaritia, crudelitate et duritie abjiciens ex animo, fera quavis sævius conservum suffocabat. Quid facis, o homo? non sentis, ut te ipsum decipias, gladium contra te adigas, ac sententiam, donumque revoces? Sed nihil horum cogitavit, nec rerum suarum recor-

[1] Matth. xviii, 28. — [2] Ibid. 29.

datus est, neque cessit omnino : quanquam non de paribus supplicatio erat. Hic namque pro decem millibus talentis; ille pro centum denariis precabatur; ille conservum, hic dominum; hic perfectam remissionem accepit, ille dilationem petebat : « In carcerem enim illum conjecit. Videntes autem conservi [1], » accusaverunt illum apud dominum, dominoque retulerunt. Ne hominibus quidem hoc placebat, nedum Deo. Una ergo indignati sunt vel illi qui nihil debebant. Quid ergo dominus ? « Serve nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quia rogasti me : nonne oportuit et te misereri conservi tui? sicut et ego tui misertus sum [2] ?» Vide rursum mansuetudinem domini. Cum illo judicio contendit, et sese purgat, donum revocaturus ; imo vero non ipse revocavit, sed is qui acceperat. Ideo dicit : « Omne debitum illud dimisi tibi, quia rogasti me : nonne oportuit et te misereri conservi tui? » Etsi enim onerosum tibi videatur; at oportuit ad lucrum respicere jam factum, et ad futurum. Et si onerosum sit præceptum, præmium cogitare oportuit ; atque in mente versare, non quod ille tibi damnum inferat, sed quod Deum tu offendas, quem simplici precatione placasti. Et si etiam sic tibi onerosum videtur si te lædentis amicus fias, longe gravius erit in gehennam incidere; et si illud ipsi retulisses, tunc cognovisses id multo levius esse. Et cum millia talenta deberet, Deus non vocavit malum, nec injuria affecit, sed misertus est : quando autem circa conservum immanis effectus est, tunc dicit : « Serve nequam. » Audite avari, nam vos hæc respiciunt : audite immisericordes et crudeles, vos non aliis esse crudeles, sed vobis ipsis. Cum ergo volueris injurias in mentem revocare, cogita te contra te ipsum illas revocare, non contra alium; te tua peccata colligere, non proximi. Tu quidem quidquid contra illum agis, ut homo agis et in

[1] Matth. xviii, 30, 31. — [2] Ibid. 32, 33.

præsenti vita; Deus vero non sic; sed majori te et æterno illic supplicio afficiet; nam ait: « Tradidit eum tortoribus, » donec omne debitum persolveret [1]; » id est, perpetuo, nunquam enim solvet. Quia ex beneficio non melior evasisti, unum relinquitur, ut supplicio emenderis. Licet gratiæ, et dona Dei sine pœnitentia sint; at tantum valuit nequitia, ut hanc legem solveret. Quid ergo injuriarum recordatione deterius, quæ donum divinum tale ac tantum evertere possit? Neque illum simpliciter, sed iratus tradidit. Quando enim jussit illum vendi, non irati verba erant, ideo non id fecit, sed hoc occasio grandis misericordiæ fuit: nunc vero indignationis magnæ sententia est, supplicii atque ultionis. Quid ergo sibi vult parabola? « Sic vobis » faciet Pater meus, inquit, nisi remiseritis unusquisque » fratri suo de corde vestro peccata ipsorum [2]. » Non dixit; « Pater vester; » sed, « Pater meus. » Non enim dignus est sic improbus et inhumanus, qui Deum vocet patrem.

V. Duo igitur hic quærit, ut peccata nostra damnemus, et aliis remittamus, et hoc propter illud, ut facilius illud sit. Nam qui cogitat peccata sua, indulgentior erit conservo. Neque solum ore, sed corde dimittendum est, ne contra nos gladium adigamus ob injuriarum memoriam. Quid enim tibi tantum mali intulit qui offendit, quantum tibi infers, cum iram animo versas, et sententiam Dei te damnantem tibi attrahis? Nam si tu vigiles et philosopheris, in caput illius malum torquetur, et is ipse erit qui male patietur. Sin tu perseveres moleste et graviter ferens, solus damnum referes, non ab illo, sed a te ipso. Ne dixeris ergo: « Me contumelia affecit, calumniatus est, innumera intulit mala: » quanto enim plura dixeris, tanto magis beneficum illum ostendis. Occasionem quippe tibi dedit peccata deponendi; ita ut quanto magis te læserit, tanto majorem

[1] Matth. xviii, 34. — [2] Ibid. 35.

peccatorum tibi remissionem conciliabit. Nam si velimus, nemo nos lædere poterit. Sed et ipsi inimici nobis maxime prosunt. Ecquid de hominibus loquor? Ipso diabolo quid sceleratius est? Attamen ab illo magnam bene agendi occasionem mutuamur, ut Job comprobat. Si porro diabolus occasio est coronarum, cur inimicum times? Vide quanta lucreris dum inimicorum molestias fers patienter. Primo quidem, id quod maximum est, peccatorum remissionem; secundo, perseverantiam et patientiam; tertio, mansuetudinem et benignitatem. Qui enim nescit irasci adversus eos qui se offendunt, multo magis erga amicos mitis erit. Quarto, quod semper ira vacui simus, cui bono nihil par esse possit. Nam qui nunquam irascitur, nullo mœrore premitur, ut liquidum est, neque vitam aget in vanis laboribus doloribusque: qui enim odisse nescit, nec dolore afficitur, sed deliciis milleque bonis fruitur. Itaque nos ipsos supplicio afficimus dum alios odio habemus; sicut et nobis beneficia conferimus, dum diligimus. Ad hæc, venerabilis ipsis inimicis eris, etiamsi dæmones essent. Imo potius, si ita sis affectus, nemo tibi inimicus erit: quod autem omnium maximum primumque est, Dei misericordiam tibi attrahis: atque etiamsi peccaveris, veniam impetrabis; si bene egeris, majorem assumes fiduciam. Illud ergo assequamur, neminem odio habere, ut nos Deus amet; ut etiamsi decem millium talentorum debitores simus, nostri misereatur. Sed læsus fuisti ab illo? miserare illum, nec odio habeas; luge illum, nec averseris. Non enim tu offendisti Deum, sed ille. Tu vero probe rem gessisti, si patienter tuleris. In mentem revoca Christum cum esset crucifigendus, pro se ipso gavisum, et pro crucifigentibus lacrymatum fuisse. Sic nos oportet esse affectos: et quanto magis lædimur, tanto magis debemus nos lædentes deflere. Nobis enim multa inde bona accedunt; illis vero contra.

Sed coram omnibus contumeliis affecit et verberavit? Ergo coram omnibus sese deturpavit et dehonestavit, et mille accusatorum ora aperuit, pluresque tibi texuit coronas, multos patientiæ tuæ præcones collegit. Sed apud alios me calumniatus est. Et quid hoc, cum Deus sit de his rationes expetiturus, non autem illi qui audierunt? Sibi namque ipsi supplicii causam curavit, ut non modo de suis delictis, sed de iis etiam quæ contra se locutus est rationem sit redditurus. Te ille apud homines calumniatus est, ipse vero apud Deum est accusatus. Si vero hæc tibi non sint satis, cogita Dominum quoque tuum calumniis impetitum fuisse, et a Satana et ab hominibus, atque apud eos quos maxime diligebat. Illius quoque Unigenitus similiter : ideo dicebat : « Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, multo » magis domesticos ejus [1]. » Neque solum calumniatus illum est malignus dæmon, sed fides illi adhibita est : calumniatusque est, non de rebus nihili, sed de magnis criminibus. Nam et dæmoniacum illum vocavit, et deceptorem et Deo adversarium. At postquam beneficia contulisti, mali passus es? Idcoque maxime pro injuriam inferente luge, pro te ipso gaude, quia similis Deo factus es, « Qui solem suum » oriri facit super malos et bonos [2]. » Quod si Deum imitari supra vires tuas esse videatur, quanquam studioso id non difficile sit : attamen si id tibi sublimius esse videatur, age, te ad conservos ducamus, ad Josephum, qui innumera passus, fratres suos beneficiis affecit; ad Moysem, qui post mille insidias pro Judæis precatus est; ad beatum Paulum, qui quæ passus ab illis esset enumerare non poterat, et tamen optabat anathema esse pro illis [3]; ad Stephanum, qui lapidatus est, et rogavit ut hoc peccatum remitteretur eis. Et hæc omnia cogitans, iram omnem ejice, ut Deus nobis omnia peccata remittat, gratia et misericordia Do-

[1] Matth. x, 25. — [2] Matth. v, 45. — [3] Rom. ix, 3.

mini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXII.

CAPUT XIX.

Et factum est, cum consummasset Jesus hos sermones, migravit a Galilæa, et venit in fines Judææ trans Jordanem [1].

I. Cum ob illorum invidiam frequenter Judæam reliquisset [2], nunc tandem in ea immoratur, quia prope erat passionis tempus : nec tamen Jerosolymam ascendit, sed in finibus Judææ versatur : et venientem, « Secutæ sunt » eum turbæ multæ, et curavit eos [3], » neque doctrinæ tradendæ, neque signis edendis semper incumbit; sed modo hoc, modo illud agit, ut saluti sequentium et hærentium sibi varie provideret, quo ex signis fide dignus magister in iis, quæ dicebat, comprobaretur; ex doctrina vero, signorum lucrum augeret. Hoc autem erat illos ad Dei cognitionem adducere. Tu vero mihi etiam illud perpende : quomodo plebes integras uno verbo prætercurrant Discipuli, non nominatim singulos qui sanati fuerant referentes. Non dicebant enim hic et hic, sed multi, docentes ut a fastu caveamus. Sanabat autem Christus ut illis benefaceret, ac per illos aliis multis. Nam dum ii a morbis curarentur, aliis hæc occasio erat, ut Deum cognoscerent; sed

[1] Matth. XIX, 1. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, pag. 315-316. — [3] Matth. XIX, 2.

non Pharisæis; imo illi propterea magis efferantur, et accedunt ad eum tentandi causa. Quia enim quæ facta fuerant carpere non poterant, problemata ipsi proponunt. Nam accedentes ad eum et tentantes dicebant : « Si licet » homini quacumque ex causa uxorem dimittere [1]. » O stultitiam! putabant se posse quæstionibus suis ipsi os claudere, etiamsi jam experimento didicissent quantum in his rebus valeret : cum scilicet de sabbato multa disseruerunt; cum dixerunt : « Blasphemat, » vel quando dicebant : « Dæ- » monium habet; » cum Discipulos increpabant quod per sata incederent; cum de illotis manibus locuti sunt; ubique illos reprimens, impudentemque linguam obstruens, sic remisit eos. Attamen neque ita abscedunt. Talis quippe est nequitia, talis invidia, impudens nempe atque petulans : etiamsi millies reprimatur, millies rursum instat. Tu vero mihi consideres velim interrogationis malignitatem. Non enim dixerunt ei : « Jussisti uxorem non dimittere; » jam enim de hac lege disseruerat. Attamen verborum illorum non meminerunt, sed inde profecti sunt : verum putantes se majores insidias paraturos esse, cum vellent eum illo redigere ut contra legem loqueretur, non dicunt : « Cur hoc et hoc statuisti? » sed quasi nihil dictum esset, interrogant, si liceat, sperantes illum se hoc dixisse non recordaturum esse. Cumque parati essent, si diceret licere dimittere, illi opponere quæ ipse dixerat his verbis : « Cur contraria dixisti? » Si eadem rursus quæ prius diceret, Moysem objicere : Quid ergo ille? Non dicit : « Cur me tentatis hypo- » critæ [2]? » id quod postea dixit. Sed hic non item : quare? ut cum potentia sua mansuetudinem quoque ostenderet. Neque enim semper tacet, ne putent id se latere; neque semper redarguit, ut nos doceat omnia mansuete esse ferenda. Quomodo ergo illis respondet? « Non legistis quia

[1] Matth. XIX, 3. — [2] Id. XXII, 18.

» qui fecit hominem, masculum et fœminam fecit eos? Et » dixit : Propterea relinquet homo patrem suum et matrem » suam, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una [1]. » Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus » conjunxit, homo non separet [2]. » Vide sapientia Magistri ; interrogatus enim, « Si licet, » non statim dicit : « Non licet, » ne perturbarentur. Sed antequam sententiam diceret, per apparatum illum id liquido statuit, ostendens Patris sui esse præceptum, nec Moysi adversatum se hoc præcepisse. Animadverte autem illum non a creatione solum illud affirmare, sed et a præcepto ejus. Non enim dixit ipsum fecisse unum tantum hominem unamque mulierem ; sed etiam præcepisse, ut unus uni copularetur. Si voluisset autem hanc dimitti, aliam duci, cum unum hominem fecit, multas fecisset mulieres. Nunc autem et ex modo creationis et ex forma legis ostendit unum debere semper cum una habitare, neque unquam separari. Et vide quomodo dicat : « Qui fecit a principio, masculum et fœminam fecit » eos ; » hoc est, ex una radice facti sunt, et in unum corpus convenerunt. « Erunt enim, inquit, duo in carne una. » Deinde ostendens tremendum esse hanc legem accusare, ipsamque legem statuens, non dixit : « Ne disjungatis igitur, ne separetis : » sed quid? « Quod Deus conjunxit, homo non » separet. » Si Moysem opponas, ego tibi Moysis dominum afferam, itemque a tempore firmabo : « Nam Deus a prin- » cipio masculum et fœminam fecit eos : » ac vetustissima lex est, licet videatur nunc a me primum induci, et accuratissime statuta fuit. Neque enim simpliciter mulierem ad virum adduxit, sed jussit et matrem et patrem relinquere. Neque ad mulierem accedere tantum jussit, sed et illi adhærere, ex modo dicendi disjungi non posse declarans. Neque id satis habuit, sed et aliam majorem conjunctio-

[1] Gen. II, 24. — [2] Matth. XIX, 4-6.

nem exquisivit : « Erunt duo in carne una, » inquit.

II. Deinde prisca recitata lege, quæ et rebus et verbis inducta fuit, postquam illam fide dignam ex legislatore demonstravit, cum potestate illam interpretatur, et legem sancit dicens : « Quapropter jam non sunt duo, sed una » caro. » Sicut ergo carnem secare scelestum est, ita et uxorem dirimere iniquum. Neque hic stetit, sed Deum quoque attulit dicens : « Quod ergo Deus conjunxit, homo non se» paret, » ostendens illud et contra naturam et contra legem esse ; contra naturam, quia una caro dissecatur ; contra legem, quia cum Deus conjunxerit, et jusserit non separare, vos id facere tentatis. Quid igitur post hæc faciendum erat? nonne quiescendum? nonne laudanda ea quæ dicta erant? nonne admirari oportebat illam sapientiam? nonne obstupescere de tanta cum Patre consonantia? Sed nihil horum faciunt, et quasi contentiose aiunt : « Quomodo ergo Moyses » jussit dare libellum repudii et dimittere illam [1]? » Hoc porro non illi debebant objicere, sed Christus illis. Attamen non carpit illos, neque dicit eis : « Nihil hoc ad me ; » sed hanc objectionem solvit. Atque si oppositus Veteri Testamento fuisset, non pro Moyse disputasset ; neque ex iis, quæ semel ab initio facta sunt, dicta sua confirmasset ; neque ostendere studuisset sua cum priscis illis consentire. Etsi vero multa alia Moyses jusserit, tum de cibis, tum de sabbatis, cur nusquam illum ipsi opponunt, ut hoc loco? Quia id studebant, ut virorum multitudinem contra illum concitarent. Nam illud Judæi indifferenter observabant, omnesque id vulgo factitabant. Ideo cum multa in monte disseruisset, hujus tantum mandati nunc mentionem fecerunt. Attamen ineffabilis illa Sapientia pro his defensionem parat et dicit : « Moyses ad duritiam cordis vestri ita » lege præcepit [2]. » Neque illum sinit accusatione impeti.

[1] Deut. XXIV, 1, et Matth. XIX, 7. — [2] Ibid. 8.

Nam ipse erat qui legem illi dederat ; sed illum a culpa liberat, et totum in caput illorum convertit, quod etiam ubique facit. Nam cum Discipulos spicas vellentes criminarentur, ipsos accusatores in culpa esse ostendit : et cum incusabant quod illotis manibus manducarent, ipsos esse transgressores comprobabat, et cum de sabbato, atque ubique, ut hoc loco. Deinde quia id quod dixerat onerosum erat, admodumque illos carpebat, ad veterem rursus legem sermonem cito transfert, repetens id quod supra dixit : « A principio autem non fuit sic [1] ; » id est, ex rebus ipsis contraria Deus a principio statuit. Ne dicerent enim : « Unde palam nobis erit ob duritiam nostram hoc dixisse Moysem? » hinc illos rursum comprimit. Nam si hæc lex præcipua utilisque fuisset, non illa alia a principio data fuisset : nec sic efformasset Deus, neque talia diceret : « Ego autem » dico vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, ex» cepta causa fornicationis, et aliam duxerit, mœchatur [2]. » Postquam illos ad silentium compulit, cum auctoritate legem statuit, ut cum de cibis, et cum de sabbato ageret. Nam de cibis, postquam illos confutaverat, cum turbis disseruit, dicens non id, quod ingreditur, coinquinare hominem [3]; et de sabbato, cum illos confutavisset, dicit : « Ita» que licet in sabbato benefacere [4] : » hic quoque eodem modo. Sed quod ibi accidit, hic quoque evenit. Sicut enim ibi Judæis refutatis, Discipuli turbati sunt, et accedentes ad eum cum Petro dixerunt : « Expone nobis parabolam » hanc [5] : » sic nunc quoque turbati dicebant : « Si ita est » causa hominis, expedit non nubere [6]. » Etenim nunc melius quam antea dictum intellexerunt. Ideoque tunc siluerunt; nunc vero quia objectio responsioque prodiit, et interrogatio cum explicatione, lexque clarior facta est, inter-

[1] Matth. XIX, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Id. XV, 11. — [4] Id. XII, 12. — [5] Id. XIII, 36. — [6] Id. XIX, 10.

rogant illum et palam contradicere non audent. Quod autem ea in re grave et onerosum videtur, in medium adducunt, dicentes : « Si ita est causa hominis cum uxore, » non expedit nubere. » Nam valde onerosum videbatur uxorem omni nequitia plenam habere, et tolerare, indomitamque feram intus servare.

III. Et ut discas hoc illos admodum turbasse, Marcus referendus est dicens illos seorsim ipsi locutos esse : « Quid » est, si ita est causa hominis cum uxore? » id est : « Si ita conjuncti sunt, ut unum sint; si hac de causa sic vir astrictus est, ut semper prævaricetur cum ejicit; levius certe faciliusque est contra naturæ concupiscentiam et contra seipsum certare, quam contra improbam mulierem. Quid igitur Christus? Non dixit : « Etiam facilius est; » atque id facit, ne legem illud esse putarent : sed intulit : « Non om- » nes capiunt, sed quibus datum est[1]. » Rem extollit, et magnam esse indicat, atque hoc modo attrahit et hortatur. Sed hic contradictionem videas : ipse enim magnum illud esse dicit; illi vero levissimum : utrumque certe commode factum; ut et ipse magnum fateretur esse, ut illos ardentiores efficeret, et ex dictis superius illi levissimum ostenderent, ut hoc modo illi virginitatem et continentiam præferrent. Quia enim de virginitate loqui onerosum videbatur esse, ex dura legis necessitate, illos in ejus cupiditatem attraxit. Deinde ut commonstret posse illam servari, ait : « Sunt eunuchi, qui ex ventre matris ita nati sunt : et sunt » eunuchi qui castrati sunt ab hominibus : et sunt eunuchi » qui se castraverunt propter regnum cœlorum[2]. » His occulte illos ad hoc genus vitæ deligendum inducens, et hanc virtutem servari posse suadens, ac si diceret : « Cogita quid faceres, si ex natura talis esses, aut si idipsum per vim et injuriam passus esses? Quid faceres cum ejusmodi volup-

[1] Matth. xix, 11. — [2] Ibid. 12.

tate privatus, nullam hinc mercedem expectares? » Gratias igitur nunc age Deo, quod pro mercede et coronis illud patiaris, quod sine coronis patiuntur illi. Imo vero illud non ita durum, sed longe levius est : nam et spe præmii, et tantæ virtutis conscientia mitigatur, neque tantis cupiditatis fluctibus jactatur. Non enim ipsa membri amputatio ita fluctus illos sedare et tranquillitatem parere solet, ut rationis frenum ; imo longe magis hoc freno sedatur. Ideo igitur illos recensuit, ut hos incitaret. Nam si non huc tenderet, quid sibi vellet illa eunuchorum recensio? Cum autem dicit : « Seipsos castraverunt, » non membrorum amputationem dicit, absit ; sed pravarum cogitationum expulsionem : nam qui membrum excidit, maledictioni obnoxius est, ut Paulus ait : « Utinam abscindantur qui vos conturbant [1] : » ac jure merito ; nam qui talis est eadem aggreditur, quæ homicidæ, et iis, qui Dei creationem calumniantur, dat occasionem, Manichæorumque ora aperit, ac perinde peccat atque ii apud gentiles qui mutilantur. Membra enim amputare diabolicæ est operationis, et satanicarum insidiarum opus fuit ab initio ; ut Dei opificium calumnientur ; utque a Deo factum animal labefactent ; ut non proposito voluntatis, sed membrorum naturæ totum tribuentes, sic multi sine timore peccarent, quasi rationem non essent reddituri : ac dupliciter hoc animal læderent, tum quod membra amputarent, tum quod voluntatis studium a bonis exhibendis impedirent. Hanc porro diabolus legem constituit ; præter dicta autem aliud pessimum dogma inducens, nempe de fato et necessitate, hac vero parata via, libertatem nobis a Deo datam labefactat, suadens vitia esse naturalia ; multaque alia inde dogmata prava disseminans, etiamsi id non aperte faciat. Talia quippe sunt diaboli perniciosa toxica. Quapropter rogo hanc fugiamus iniquitatem.

[1] Gal. v, 12.

Præter ea enim, quæ diximus, non mitigatur inde cupiditas, imo fit ardentior : sperma namque aliunde fontes habet, et aliunde fluctibus agitatur. Alii enim ex cerebro, alii ex lumbis œstrum oriri dicunt. At ego non aliunde dixerim, quam ab animo lascivo, et cogitationum neglectu. Si animus temperans sit, nullum ex naturalibus motibus damnum oritur : cum ergo eunuchos dicit, illos intelligit qui frustra eunuchi sunt ; nisi ex ipsi mente et animo temperantes sint. Et illos, qui propter regnum cœlorum virginitatem servant, rursus inducit his verbis : « Qui poterit capere, capiat [1] : » hincque validius inflammat, quod rem insignem et grandem esse demonstret, nec rem intra legis necessitatem includit, ob ineffabilem mansuetudinem suam. Et postquam hoc dixit, rem esse possibilem ostendit, ut major inde cupiditas voluntati accrescat.

IV. Sed si res ex voluntate est, inquies, quomodo in principio dixit : « Non omnes capiunt, sed quibus datum » est? » Ut discas magnum esse certamen, non ut sortem quamdam necessariam imagineris. Iis enim datum est, qui voluerint. Sic porro dixit, ut ostenderet magno supernæ gratiæ auxilio opus habere eum, qui hoc init certamen, quo plane fruetur quisquis voluerit. Solet quippe hac uti voce quando de magna quapiam re agitur; ut quando dicit : « Vobis datum est nosse mysteria [2]. » Quod autem hoc sit verum, ex præsenti loco patet. Nam si supernum solummodo esset donum, nihilque de suo afferrent ii, qui virginitatem colunt, superflue ipsis regnum cœlorum promitteret, nec merito illos a cæteris eunuchis distingueret. Tu vero mihi perpende quomodo unde alii maligne agunt, alii lucrentur. Nam Judæi, cum nihil didicissent, abierunt : non enim ut discerent interrogabant. Discipuli vero inde lucrum retulerunt. « Tunc oblati sunt ei pueruli, ut manus

[1] Matth. xix, 12. — [2] Luc. viii, 10.

» imponeret eis, et oraret. Discipuli autem increpaverunt » eos. Ille vero dixit eis : Sinite parvulos venire ad me; ta- » lium est enim regnum cœlorum. Et cum imposuisset eis » manus, abiit inde[1]. » Cur Discipuli pueros abigebant? Dignitatis causa. Quid ergo ille? Ut doceat illos modeste sapere, fastumque mundanum conculcare, et suscipit et ulnis complectitur, talibusque regnum cœlorum pollicetur, id quod etiam dixit superius. Et nos itaque si volumus hæredes esse cœlorum, hanc virtutem cum diligentia magna sectemur. Hoc est enim philosophiæ culmen, simplicem esse cum prudentia. Hæc vita est angelica ; anima enim puerulo omnibus animi morbis vacua est ; non memoriam retinet injuriarum ; sed eas inferentes adit ut amicos, ac si nihil factum esset. Et quantumvis a matre verberibus cædatur, eam semper quærit, et omnibus anteponit. Si reginam ipsi ostendas diademate ornatam, non præferet eam matri pannis detritis vestitæ, maletque illam incultam videre, quam reginam magnifice amictam. Nam quod suum, quod alienum est, non ex paupertate vel divitiis, sed ex amore æstimare solet : et nihil plus requirit, quam necessaria, atque ut lacte repletus est, statim abscedit a mamma. Non iisdem, quibus nos, ærumnis premitur, non pecuniarum jactura, rebusque similibus ; nec de iisdem, quibus nos, fluxis rebus lætatur, neque corporum pulchritudinem miratur. Ideo dicebat : « Talium est enim regnum cœlo- » rum : » ut ex proposito voluntatis illa operemur, quæ natura sua pueri faciunt. Quia enim Pharisæi non aliunde, quam a nequitia et arrogantia ad agendum ferebantur, ideo ubique Discipulos suos simplices esse jubet, illosque subindicat, dum hos instituit. Nihil enim ita superbiam parit, ut principatus et primi consessus. Quoniam igitur Discipuli per totum terrarum orbem multum honoris consecuturi

[1] Matth. xix, 13-15.

erant, ipsorum animos prævenit, nec sinit eos humanum quid pati, nec honorem a vulgo expetere, vel ante illos sese efferre. Nam etiamsi hæc parva videantur esse, at malis ingentibus causam præbent. Sic enim instituti Pharisæi in malorum culmen ascenderunt; salutationes, primos consessus et medios requirentes : hinc in ardentem gloriæ cupiditatem, inde vero in impietatem lapsi sunt. Idcirco illi postquam tentando maledictum sibi attraxerant, recesserunt : pueri vero benedictionem habuere, utpote illis omnibus immunes. Simus ergo nos ut pueri, et malitia infantes. Neque enim possumus, non possumus certe alio modo cœlum videre : sed necesse prorsus in gehennam incidere cum, qui sit frandulentus et improbus. Imo ante gehennam hic quoque extrema patiemur. Nam « Si malus fueris, inquit, » solus hauries mala ; » si autem bonus, et tibi et proximo bonus eris. Animadvertas enim ita quoque prisce actum esse. Nihil enim scelestius Saüle fuit, neque simplicius Davide. Quis ergo fortior fuit? Annon bis illum præ manibus habuit David, et cum posset occidere, abstinuit? Annon illum quasi sagena et carcere conclusum habuit, et pepercit ei? Etiamsi alii concitarent ipsum [1], etiamsi ille innumeras querimoniæ causas haberet, attamen salvum dimisit. Quanquam Saül ipsum cum toto exercitu insequebatur, Davidque cum paucis fugitivis omni spe destitutis errabat, interceptus, a loco in locum transiens : attamen fugitivus regem superavit : quia ille cum simplicitate, Saül cum malitia castrametabatur. Quid enim scelestius illo fuerit, qui ducem exercitus sui, qui omnia bella recte gerebat, cum victoriis et tropæis, qui labores ferebat, et coronas regi parabat, tentabat occidere?

V. Talis quippe est invidia : bonis ipsa propriis semper insidiatur, invidumque tabefacit, et mille calamitatibus in-

[1] 1 Reg. xxiv, 3.

volvit. Miser ergo ille, donec David ab illo recessit, miserabilem illam vocem lugens non emisit : « Nimium coarctor, alienigenæ bellum mihi inferunt, et Dominus recessit a me [1]. » Antequam David discederet, non incidit in bellum, sed in securitate et in gloria degebat : gloria quippe ducis in regem transibat. Neque enim tyrannus erat David, neque ipsum a solio dejicere tentabat; sed pro illo præclare rem gerebat, bene erga illum affectus : id quod etiam ex sequentibus manifestum fuit. Nam quandiu sub illo militabat, legi fortasse subjectionis illud attribuent, qui non accurate rem explorant. Sed postquam illum e regno suo expulit, quid illum impediebat? quid illi suadebat ut a bello ipsi inferendo abstineret? Imo vero quid non incitabat ut necem illi inferret? Annon semel, bis et pluries ipsi insidiatus erat improbus ille? annon beneficiis affectus? annon erga insontem id egerat? annon cum periculo suo Saül regnabat, et salvus erat? annon illo vivente et imperante errandum semper ipsi erat et fugiendum, ac de extremis periclitandum? Nihil tamen eorum ipsum inducere potuit ut gladium cruentaret : imo dormientem videns, captum et solum in medio suorum, cum caput ejus contingeret, multique essent qui illum concitabant, dicebantque Dei nutu talem sibi opportunitatem offerri, ille et incitantes se increpavit, et a cæde abstinuit, salvumque et sanum ipsum reliquit : ac quasi corporis ejus custos, sic exercitum accusavit quod regem prodidisset. Quid huic animo par fuerit? quæ mansuetudo huic æqualis? Id enim ex dictis, multoque magis ex iis, quæ nunc geruntur, conspicere licet. Si enim pravitatem nostram consideremus, tunc melius Sanctorum virtutem cognoscemus. Quapropter obsecro ut ad illorum imitationem curramus. Nam si gloriam amas, et ideo proximo tuo insidiaris, tunc maxime illa frueris, cum gloriam

[1] 1 Reg. XXVIII, 15.

respuens, ab insidiis abstinueris. Sicut enim pecuniarum contemptus avaritiæ contrarius est; sic gloriam consequi et gloriam amare sunt contraria. Et si placet, singula scrutemur. Quia enim nullus nobis inest gehennæ timor, neque regni cœlorum cura ulla ; age, ex præsentibus ad illa vos inducamus. Quinam, quæso, ridiculi sunt? Nonne ii, qui propter multitudinis auram agunt? Quinam vero laudandi? Nonne ii, qui vulgarem laudem contemnunt? Ergo si vanæ gloriæ amor vituperandus est, et si vanæ gloriæ cupidus non potest ea in re latere, plane vituperandus erit, amorque gloriæ erit illi causa dedecoris. Neque hac solum de causa dehonestatur, sed etiam quod multa turpia et servilia facere cogatur. Sic etiam omnes qui lucro ceu furentes student, ab amore lucri sæpe lædi solent : multas quippe fraudes adhibent, et quam minima lucra, magna pariunt detrimenta. Quapropter hoc ipsum in proverbium transiit. Sic etiam lascivo, impedimento ad voluptatem est ipse nimius affectus : nam viles illos effœminatos quasi mancipia mulieres traducunt; neque dignantur illis ut viris uti, colaphis et sputis dehonestantes, circumagentes, ridentes illos, atque omnia ipsis imperantes. Sic nihil vilius, nihil abjectius arrogante ac vanæ gloriæ cupido, qui sibi sublimis et altus videtur. Nam contentiosum est humanum genus, et nulli ita adversatur ut arroganti, superbo et gloriæ servo. Ipse vero, ut sibi illum arrogantiæ modum servet, quasi mancipii officia apud multos exhibet, adulatur, assentatur, et plus quam ii, qui ære empti sunt, se gravissimæ servituti subjicit. Hæc ergo omnia cum sciamus, hosce deponamus affectus, ne et hic pœnas demus, et illic in æternum cruciemur. Virtutis ergo amatores simus. Sic enim, etiam ante regnum, maximum hic fructum decerpemus, et illuc migrantes æternis potiemur bonis : quæ utinam omnes consequamur, gratia et misericordia Domini

nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXIII.

CAPUT XIX.

Et ecce unus accedens dixit illi : Magister bone, quid faciendo vitam æternam hæreditabo [1] ?

I. Quidam hunc juvenem ut fraudulentum et improbum criminantur, ut qui tentandi causa Jesum adierit. Ego vero illum avarum et pecuniarum amantem dicere non dubitem, quando Christus talem illum esse demonstravit : fraudulentum vero nequaquam, quandoquidem non tutum est de occultis audacter judicare, cum maxime de quopiam accusando agitur : atque etiam quod Marcus illam suspicionem removerit : nam ait : « Accurrens et genuflectens ro» gabat eum, et respiciens Jesus dilexit eum [2]. » Sed multa est pecuniarum tyrannis, quod vel hinc palam est. Licet virtutes alias colamus, hæc omnia bona labefactat. Jure ergo Paulus illam omnium malorum radicem esse dixit. « Radix enim omnium malorum est avaritia [3]. » Quare ergo Christus ita respondit illi dicens : « Nemo bonus [4] ? » Quia illum ut simplicem hominem habebat e vulgo, et ut doctorem judaïcum : ideoque ut homo ipsum alloquitur. Nam sæpe secundum multorum opinionem respondet, ut cum dicit : « Nos adoramus quod scimus [5] : » et, « Si ego testi» monium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est

[1] Matth. xix, 16.— [2] Marc. x, 17.— [3] 1 Tim. vi, 10. — [4] Marc. x, 18. — [5] Joan. iv, 22.

» verum [1]. » Cum igitur ait : « Nemo bonus, » non hoc dicit ut se bonum non esse significet, absit. Non enim dixit : « Quid me dicis bonum? non sum bonus : » sed, « Nemo » bonus, » id est, nullus hominum. Ipse vero cum hoc dicit, non homines a bonitate excludit; sed comparatione facta cum Dei bonitate; quapropter adjicit, « Nisi solus Deus. » Neque enim : « Nisi Pater meus, » ut discas ipsum non se juveni illi manifestavisse. Sic etiam supra malos dicebat homines his verbis : « Si autem vos, cum sitis mali, nostis » bona data dare filiis vestris [2]. » Nam illic malos vocavit, non quod toti naturæ malitiam ascriberet; nam illud, « Vos, » non omnes homines significat; sed hominum bonitatem cum Dei bonitate comparans, sic locutus est; ideoque subjunxit : « Quanto magis Pater vester dabit bona » petentibus se [3]? » Ecquid illum urgebat, inquies, aut quid commodi ex hujusmodi responso? Paulatim illum ad altiora adducit, atque instituit ut omni sit adulatione vacuus, a terrenisque abducens Deo conjungit, suadetque futura quærere, discereque quis sit vere bonus, quis radix, et fons omnium, ipsique honorem referre. Nam quando dicit : « Nolite magistrum vocare super terram [4], » tum in comparationem sui ita dicit, tum etiam ut discant quod sit primum rerum omnium initium. Neque enim modicum juvenis ille hactenus studium ostenderat, et amorem; ita ut, cum alii tentarent Christum, alii pro morbis aut suis aut aliorum accederent, ipse pro vita æterna veniret atque interrogaret. Pinguis certe terra et fertilis ager erat : sed spinarum multitudo semen suffocavit. Animadverte enim quam sit paratus ad obediendum mandatis : « Quid fa- » ciendo, inquit, vitam æternam possidebo [5]? » Sic promptus esse ad parendum videbatur. Quod si tentans accessisset,

[1] Joan. v, 31. — [2] Matth. VII, 11. — [3] Ibid. — [4] Id. XXIII, 9. — [5] Id. XIX, 16.

illud certe nobis declarasset Evangelista, quemadmodum et in aliis faciebat, ut in legis doctore: si vero ipse siluisset, non sivisset Christus ipsum latere; sed vel aperte ipsum redarguisset, vel occulte tetigisset, ne videretur decepisse et latere, sicque læsus fuisse. Si enim tentans accessisset, non mœrens ob illa quæ audierat recessisset : hoc enim nunquam[1] ex Pharisæis aliquis est passus, sed confutati magis indignabantur. Hic vero non sic : sed tristis abit, quod signum non parvum est ipsum non cum mala voluntate accessisse, sed cum imbecilliore, et vere vitam concupivisse, sed gravissimo fuisse morbo detentum. Cum dixisset ergo Jesus : « Si vis ad vitam intrare, serva mandata [1] : » dicit ille: « Quænam [2] ? » non tentans, absit; sed quod existimaret alia quædam esse mandata præter legalia, quæ vitam sibi possent afferre, quod desiderio flagrantis erat. Deinde cum dixisset Jesus: « Legis mandata, » respondet ille: « Hæc omnia servavi ab adolescentia mea [3]. » Neque hic finem fecit; sed rursus quæsivit : « Quid adhuc mihi deest [4] ? » quod et ipsum signum erat illum desiderio flagrasse : nec parvum illud erat, quod sibi putaret aliquid deesse, neque putaret satis esse ea quæ dicta fuerant, ut optatum assequeretur. Quid ergo Christus? Quia magnum quidpiam præcepturus erat; præmia prius proponit et dicit : « Si vis » perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pau» peribus : et habebis thesaurum in cœlis : et veni, sequere » me [5]. »

II. Vides-ne quot bravia, quot coronas huic stadio tribuit? Si vero tentasset, non hæc illi dixisset. Nunc autem et dicit, et ut illum attrahat, magnam ipsi mercedem ostendit, totumque ejus voluntati relinquit, sub umbra quadam relinquens ea, quæ in hac admonitione gravia esse

[1] Matth. xix, 17. — [2] Ibid. 18. — [3] Ibid. 20. — [4] Ibid. — [5] Ibid. 21.

videbantur, ideoque, antequam certamen et laborem diceret, bravium ostendit dicens : « Si vis perfectus esse, » et tunc adjicit, « Vende omnia quæ habes, et da pauperibus, » statimque præmia dicit : « Habebisque thesaurum in cœlo, » et veni, sequere me. » Nam vel sequi illum, magna merces est. « Et habebis thesaurum in cœlis. » Quia enim de pecuniis sermo erat, illum hortabatur, ut se omnibus expoliaret, ostendens non sua sibi auferri, sed augeri, atque plura dare se, quam ipse præbere juberetur ; neque plura modo, sed tanto majora, quanto majus cœlum quam terra est, imo quid ulterius. Thesaurum autem appellat præmii præstantiam, stabilitatem, securitatemque ejus declarans, quantum per humana subindicare poterat audienti. Non ergo satis est pecuniam contemnere ; sed oportet pauperes alere ; et ante omnia Christum sequi, id est, omnia jussa ejus complere, esse quotidie paratum ad cædes, et ad mortem quotidianam. Ait enim : « Si quis vult post me venire, » abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur » me [1] ; » quod profecto mandatum proprium fundendi sanguinem majus est, quam pecuniæ contemptus : qui tamen non parum confert ad illud assequendum. « Cum au- » disset autem adolescens, abiit tristis [2] : » quod non sine causa accidisse illi significavit Evangelista dicens : « Habe- » bat enim possessiones multas [3]. » Non sic enim detinentur ii, quibus paucæ facultates, ut ii qui multa rerum copia fruuntur : tunc enim violentior cupiditas : id quod dicendi finem non faciam, nempe accessione opum majorem accendi flammam, et possessores pauperiores effici, quia pluribus corripiuntur cupiditatibus, et indigentiam magis sentiunt. Hic animadvertas velim, quantam morbus vim exhibuerit : illum enim, qui cum gaudio et alacritate accesserat, ubi Christus jussit pecunias abjicere, ita obruit et

[1] Luc. IX, 23. — [2] Matth. XIX, 22. — [3] Ibid.

afflixit, ut ne responsionem quidem daret, sed silens, tristis et mœstus abiret. Quid igitur Christus? « Quam difficile » divites intrabunt in regnum cœlorum [1]! » Non pecunias vituperans, sed eos qui detinentur ab ipsis; si difficile divites, longe difficilius avari. Nam si sua non largiri, impedimentum est ad regnum assequendum, aliena rapere, cogita quantum ignem accumulet. Cur autem Discipulis dicit difficile divitem in regnum intrare, qui pauperes erant, nihilque possidebant? Docet illos, ne de paupertate erubescant, et rationem reddit, cur nihil eos habere permiserit. Postquam autem dixit rem esse difficilem, rem non posse fieri postea ostendit, nec modo fieri non posse, sed ex comparatione facta cameli atque acus, aliquid ultra addere videtur: nam ait, « Facilius est camelum per foramen » acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlo» rum [2]. » Unde ostenditur non parum mercedis parari divitibus, qui philosophari possint: ideo Dei opus illud esse asseruit, ut declararet magna opus esse gratia ei, qui id suscepturus esset. Perturbatis ergo Discipulis dixit: « Hoc » apud homines impossibile est, apud Deum autem omnia » possibilia sunt [3]. » Cur autem Discipuli turbantur qui pauperes, imo admodum pauperes sunt? Cur ergo turbantur? De multorum amissa salute dolentes, qui magna erga omnes charitate tenebantur, et jam magistrorum viscera gerebant. Timebant igitur tremebantque pro toto orbe tali sententia commoti, ita ut multa egerent consolatione. Qua de causa postquam prius inspexerat eos dixit: « Quæ im» possibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. » Jucundo enim ac mansueto aspectu illos horrore animi captos prius consolatus, et angustia illa soluta; (hoc enim significavit Evangelista dicens: « Respiciens, ») tunc verbis illos erigit, Dei potentiam in medium adducens, et sic

[1] Matth. XIX, 23. — [2] Ibid. 24. — [3] Ibid. 26.

fiduciam indidit. Si velis autem modum quoque ediscere, et quo pacto id, quod impossibile est, possibile fiat, audi. Non enim ideo dixit quæ impossibilia sunt hominibus, possibilia esse Deo, ut animo concidas, et ab iis quasi impossibilibus absistas; sed ut intellecta facinoris magnitudine, facilius rem aggrediaris, et invocato Deo ut opem tibi in tantis certaminibus præstet, vitam consequaris.

III. Quomodo igitur id fieri possit? Si opes abjicias, si pecunias evacues, si a mala concupiscentia abscedas. Quod enim id non soli Deo tribuatur, sed hoc ideo dixerit, ut rei difficultatem exprimeret, audi ea quæ sequuntur. Petro namque dicente : « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti » sumus te [1], » et interrogante, « Quid ergo erit nobis? » mercedem illis statuens subjunxit: « Et quicumque reliquc- » rit domum, vel agros, vel fratres, vel sorores, vel patrem, » vel matrem, centuplum accipiet in præsenti sæculo, et » vitam æternam possidebit [2]. » Sic quod impossibile est, fit possibile. Quomodo potest is, qui tanta pecuniarum cupiditate obrutus est, statim emergere? si incipiat opes evacuare, et superflua præcidere. Ita enim et ulterius procedet, et facilius postea curret. Ne itaque simul totum aggrediaris, sed sensim et paulatim per hanc scalam ascende, quæ ad cœlum te adducit, si difficile tibi videtur totum simul assequi. Quemadmodum enim febricitantes, et qui acrem bilem intus habent exuberantem, cum cibum et potum sorbent, non modo non sitim extinguunt, sed etiam flammam succendunt; sic et avari, cum huic pravæ cupiditati, bile acriori, pecunias afferunt, illam magis inflammant. Nihil enim sic illam sedat, ut si interea a lucri cupiditate discedatur, sicut etiam acrem bilem sedat cibus modicus et evacuatio. Sed illud, inquies, quomodo fiet? Si cogites te, quandiu divitiis affluos, nunquam sitim extinguere posse,

[1] Matth. xix, 27. — [2] Ibid. 29.

sed plus habendi cupidine in tabem lapsurum esse : si autem opes deposueris, hanc ægritudinem posse deponere. Noli ergo plura circum aggerere, ne ea persequaris quæ non possunt apprehendi, et incurabili morbo labores, talique rabie correptus omnium miserrimus sis. Responde mihi : « Quem dicamus torqueri et cruciari, eum-ne qui lautum cibum et potum cupiat, nec possit optatis frui, an eum qui hujusmodi concupiscentiam non habet? » Procul dubio concupiscentem, qui non possit ea, quæ concupiscit, assequi. Nam ita miserum est concupiscentem optato frui non posse, nec sitientem bibere, ut gehennam describere volens Christus, hoc illam modo depingat, et divitem inducat ardore cruciatum, qui, cum guttam aquæ posceret, nec illa frui posset [1], ita puniebatur. Itaque is, qui pecunias despicit, cupiditatem sedavit; qui autem ditescere cupit, et plura congerere, illam magis auxit, et nunquam finem assequi valet : etiamsi enim innumera talenta acceperit, alia pari numero concupiscit; si hæc consequatur, rursus duplo plura desiderat, ultraque progressus, montes, terram, mare et omnia sibi aurum effici optat, novo et terribili furoris genere insaniens, qui nunquam possit extingui. Atque ut discas non accessione, sed abstractione hoc malum sisti posse; si te aliquando absurda volandi cupido incesseret, quomodo illam restingueres, an cum alis aliisque instrumentis ad hoc concinnatis, an tibi persuadendo rem non posse fieri, nec ultra id tentandum esse? Hac sine dubio suasione. Verum, inquies, illud impossibile est. At longe impossibilius est huic cupiditati terminum invenire : facilius quippe est homines volare, quam accessione cupiditatem explere. Quando enim possibilia desideramus, spe fruendi nos consolari possumus : quando autem impossibilia sunt, unum curandum est, ut a cupiditate illa nos abdu-

[1] Luc. XVI.

camus, cum alia ratione non possimus animi tranquillitatem consequi. Ne itaque incassum doleamus, perpetuo furentem pecuniarum amorem, qui nunquam reprimi potest, rejicientes, ad alium appellamus, qui nos possit beatos efficere, quique multam habeat facilitatem; supernosque thesauros concupiscamus. Neque enim hic labor tantus, et lucrum ineffabile est, nec potest qui vigilat et præsentia despicit, unquam a scopo aberrare; ut contra qui illis servit et deditus est, omnino ab illis excidet.

IV. Hæc itaque omnia animo reputans, malam pecuniarum concupiscentiam ab animo tuo abjice. Neque enim dicere possis illam bona præsentia dare, atque a futuris spoliare. Nam etiamsi hoc esset, extremam tamen hæc est pœna atque supplicium. At non ita res se habet. Nam præter gehennam, etiam antequam illa adveniat, hic te in graviorem ultionem conjicit. Etenim concupiscentia illa multas domos evertit, bella gravia excitavit, et violenta morte multos vitam finire coëgit : imo ante hæc pericula, animæ nobilitatem labefactat, eumque qui illo morbo captus esset, servum, et ignavum, audacem et mendacem et sycophantam, et raptorem et avarum, et quidvis extremum dixeris, sæpe effecit. Sed frequenter te fortasse demulcet ac decipit argenti splendor, multitudo servorum, ædium magnificentia, et clientela illa quam in foro habes? Quod remedium vulneri tanto? Si cogitaveris quomodo his afficitur anima : quam tenebrosam, desertam, turpem ac deformem illam reddant. Si tecum reputes quanta mala hanc concupiscentiam comitentur, cum quantis laboribus et periculis pecuniæ serventur; imo nunquam usque ad finem servantur; sed cum omnium conatus effugeris, mors adveniens in manus inimicorum tuorum hæc traduxit, te vero ab his desertum abripit, nihil horum auferentem, nisi vulnera ulceraque tantum, quæ secum referens, anima hinc

migrat. Cum ergo videris quempiam magnificis vestibus exterius fulgentem, multoque stipatum satellitio, ejus conscientiam evolve, multasque intus videbis aranеas, cineremque plurimum. Cogita Paulum et Petrum : cogita Joannem et Eliam; imo potius ipsum Dei Filium, qui non habuit ubi caput suum reclinaret. Ejus imitator esto, nec non ejus servorum, et inæstimabiles illas divitias cogita. Quod si postquam illas respexeris, a sæcularibus istis divitiis obtenebreris, quasi in quodam naufragio furente tempestate, audi sententiam Christi dicentem impossibile esse divitem intrare in regnum cœlorum. Ad hanc sententiam confer tu montes, terram, mare, et omnia; si vis, cogitatione aurum facito, nihilque par invenies detrimento tibi hinc importato. Et tu quidem tot memoras terræ jugera, domos decem vel viginti, balnea totidem, servos mille, aut bis mille, currus argenteis laminis vel auro opertos. Ego autem dico, quod si quisque dives inter vos, hac relicta paupertate, (hæc enim paupertas fuit, comparata cum iis quæ dicturus sum,) totum possideret orbem; si quisque tot haberet homines, quot sunt per totam terram et mare; si singuli terram et mare haberent, et ubique ædificia et urbes, et gentes, atque undique pro aqua et fontibus aurum ipsis flueret, illos, qui ita divites essent, singulos non pretii trium obolorum esse ducerem, si regno cœlorum excidерent. Nam si nunc ita fluxarum divitiarum cupidi cruciantur si non acquirant; si ineffabilium bonorum aliquem sensum habeant, quid illis ad consolationem satis erit? Nihil certe. Ne mihi ergo pecuniarum copiam recenseas; sed cogita quantum damnum hinc hauriant illarum amatores, qui pro iis cœlos amittunt; idipsumque patiuntur, ac si quis honore illo, qui in regia habetur, amisso, stercoris acervum possidens glorietur, et altum de illo sapiat : nihilo enim melior, imo pejor est divitiarum cumulus, quam ille

acervus. Nam stercus est ad agriculturam utile, nec non ad balnea calefacienda, et ad quædam similia. Aurum vero suffossum, ad nihil horum adhiberi potest : atque utinam inutile tantum esset. Nunc autem multas habenti succendit fornaces, nisi eo ut oportet utatur : mille quippe mala hinc oriuntur. Quapropter exteri scriptores arcem malorum avaritiam vocant. Beatus vero Paulus longe melius et cum majore emphasi, radicem malorum omnium ipsam appellavit. Hæc itaque omnia cogitantes, æmulemur ea quæ digna sunt æmulatione : non magnifica ædificia, non uberrima prædia; sed viros, qui magnam apud Deum fiduciam habent, qui in cœlo divites sunt, qui thesauros illos possident, ac vere opulenti sunt, qui propter Christum sunt pauperes; ut æterna bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum Spiritu sancto, gloria, honor, imperium, adoratio nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXIV.

CAPUT XIX.

Tunc respondens Petrus dixit ei : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te, quid ergo erit nobis [1] ?

I. Quænam omnia, beate Petre, calamum, rete, naviculam, artem? Hæccine omnia dicis mihi? Etiam, inquit. Sed non per ambitionem quamdam hæc dico; sed ut per hanc interrogationem pauperum plebem introducam. Quia enim dixit Dominus : « Si vis perfectus esse, vende quæ

[1] Matth. XIX, 27.

»habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in »cœlo [1]. » Ne quis pauperum dicat : « Quid ergo ? si non habeam possessionem, non possum esse perfectus ? » interrogat Petrus, ut tu pauper discas nihil te hinc minus habere. Interrogat Petrus, ut ne, si a Petro id ediscas, dubites; etenim imperfectus adhuc erat, et Spiritu vacuus; sed ut a magistro Petri accepta sententia, confidas. Quemadmodum enim nos facimus, cum pro aliis disputantes res nobis attribuimus ; sic et Apostolus fecit, cum pro orbe toto talem ipsi interrogationem obtulit. Nam quod ea, quæ ad se spectabant, jam clare sciret, palam est ab iis quæ supra dicta sunt. Etenim qui claves regni cœlorum inde jam acceperat, multo magis de cæteris, quæ in cœlo sunt, confidere debuit. Animadverte autem quomodo accurate respondeat ad ea quæ Christus quærebat : nam ille a divite duo hæc expetebat, ut sua daret pauperibus, et sequeretur se. Ideoque Petrus hæc duo ponit, et quod reliquerint, et quod sequantur; nam ait : « Ecce nos reliqui- »mus omnia, et secuti sumus te. » Nam relinquunt ut sequantur, faciliusque erat sequi postquam reliquerant; et quia reliquerant, fiduciam ipsis et gaudium conciliavit. Quid ergo ille? « Amen dico vobis, quod vos qui secuti »estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in »throno majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duo- »decim, judicantes duodecim tribus Israël [2]. » Quid igitur? An Judas, inquies, sedebit ? Minime. Quomodo igitur dicit : « Et vos super duodecim thronos sedebitis ? » quomodo promissio illa implebitur ? Audi quomodo. Lex est a Deo posita per Jeremiam prophetam Judæis lecta, quæ sic habet : « Ad summam loquar super gentem et super regnum, »ut auferam et perdam; et si conversa fuerit gens illa a »malis suis, me quoque pœnitebit malorum quæ cogitavi

[1] Matth. XIX, 21. — [2] Ibid. 28.

» facere illis. Et ad summam loquar super gentem et reg-» num, ut reædificem et plantem. Et si fecerint malum in » conspectu meo, ut non audiant vocem meam, me quo-» que pœnitebit bonorum, quæ locutus sum ut facerem » eis [1]. » Idipsum, inquit, servabo etiam in bonis. Etiamsi enim dixero me reædificaturum esse, si se promissione indignos reddiderint, id non faciam. Id quod etiam primo homini accidit : « Tremor enim, inquit, vester et timor » erit super feras [2] : » neque tamen id factum est. Nam ille se tali imperio indignum reddidit ; quemadmodum et Judas. Ne enim ex supplicii sententia desperantes quidam duriores fierent, neve ex bonorum promissione alii segniores evaderent, utrisque remedium adhibet dicens : « Si minatus fuero, ne desperes : potes enim pœnitentiam agere, sententiamque meam solvere, ut Ninivitæ : et si boni quidpiam promittam, ne segnis sis ob promissionem : nam si indignus reddaris, nihil te juvabit promissio, sed majus supplicium erit. Ego enim promitto ei qui dignus est. » Idcirco tunc quoque Discipulos alloquens, non simpliciter promittit, sed addit : « Qui secuti estis me, » ut et Judam ejiceret, et eos qui postea futuri erant attraheret. Neque enim ad illos dictum est solos, neque ad Judam, qui se indignum reddidit. Discipulis ergo futura promittit dicendo : « Sedebitis super duodecim thronos : » sublimiores enim effecti nihil præsentium quærebant. Cæteris autem præsentia quoque pollicetur dicens : « Quicumque dimi-» serit fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut » uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, cen-» tuplum accipiet in hoc sæculo, et vitam æternam possi-» debit [3]. » Ne quidam enim illud, « Vos, » audientes, illud quasi ad Discipulos solum pertinens acciperet, de maximis loquor et de primis sedibus, in eos qui mercedem accep-

[1] Jer. xviii, 7, 8. — [2] Gen. ix, 2. — [3] Matth. xix, 29.

turi erant sermonem extendit, et promissionem latius diffudit in totum orbem, atque ex præsentibus futura confirmat. Discipulis autem in exordio, cum adhuc imperfectiores essent, ex præsentibus loquebatur. Cum enim abduxit eos ex mari et ex arte sua, jussitque naviculam deserere, non cœlos, non thronos memoravit; sed res præsentes dicens : « Faciam vos piscatores hominum [1]. » Postquam autem illos sublimiores effecerat, tunc demum etiam de cœlestibus loquitur.

II. Quid sibi vult illud, « Judicantes duodecim tribus » Israël? » id est, condemnantes. Neque enim ut judices sedebunt : sed sicut reginam Austri condemnaturam gentem illam dicebat, et Ninivitas quoque condemnaturos esse; sic et Apostoli condemnabunt. Ideoque non dixit : « Gentes et orbem; » sed, « Tribus Israël. » Quia enim in iisdem nutriti erant et legibus et moribus et institutis tam Judæi quam Apostoli, cum Judæi dicerent se ideo Christo credere non potuisse, quia lex mandata ipsius recipere prohibebat, his in medium productis, qui eamdem legem acceperant et crediderant, omnes illos condemnat : id quod etiam jam dixit : « Ideo judices vestri erunt [2]. » Et quid magnum ipsis promisit, inquies, si id quod habent regina Austri et Ninivitæ, habituri sunt? certe multa alia illis antea promisit, et postea etiam promittet : neque illud solum est præmium. Alioquin autem hic quoque aliquid majus subindicavit. Nam de illis simpliciter dixit : « Viri » Ninivitæ surgent, et condemnabunt generationem hanc : » et regina Austri condemnabit [3] : » de his vero non simpliciter : sed quomodo? « Cum sederit Filius hominis in » sede majestatis suæ, tunc sedebitis et vos super duodecim » thronos, » ostendens ipsos et conregnaturos, et gloriæ

[1] Matth. IV, 19. — [2] Id. XII, 27. — [3] Ibid. 41, 42, et Luc. XI, 31, 32.

consortes futuros. « Nam si sustinemus, inquit, et conreg-» nabimus [1]. » Neque enim throni sedem significant. Solus quippe ipse sessurus et judicaturus est. Sed per thronos illos honorem et gloriam ineffabilem significavit. His itaque hæc dixit; reliquis vero omnibus, vitam æternam et hic centuplum. Si vero reliquis, multo magis Apostolis, etiam in hoc sæculo. Id quod etiam evenit, calamo enim et retibus dimissis, omnium bona in sua potestate habebant, domorum pretia et agrorum, ipsaque corpora credentium. Nam etiam mori pro ipsis sæpe voluissent, ut etiam Paulus multis testificatur, cum dicit : « Si possetis, » etiam oculos vestros avulsos mihi dedissetis [2]. » Cum autem dicit : « Quicumque reliquerit uxorem, » non vult dirimenda esse matrimonia; sed sicut de anima dicebat, « Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet » eam; » non hoc dixit ut occidamus; neque ut ideo separemus illam a corpore; sed ut omnibus pietatem præponamus. Hoc et de uxore et de fratribus dicit. Videtur autem etiam persecutiones hic subindicare. Nam quia multi patres erant qui filios, et uxores quæ viros ad impietatem trahebant; cum hæc præceperint, inquit, nec uxores habeantur, neque patres, quod et Paulus dicebat : « Infidelis » vero si discedit, discedat [3]. » Eorum itaque animos erigens, et suadens illis ut et de se et de toto orbe confiderent, addidit : « Multi autem erunt primi novissimi, et » novissimi primi [4]. » Hoc autem indefinite et de multis aliis dictum est : dictum tamen fuit et de his, et de Pharisæis qui non crediderunt, quod et in superioribus dicebat : « Multi venient ab Oriente et Occidente, et recumbent » cum Abraham, Isaac et Jacob; filii autem regni ejicien-» tur foras [5]. » Deinde parabolam adjicit, qua eorum, qui

[1] 2 Tim. II, 12. — [2] Gal. IV, 15. — [3] 1 Cor. VII, 15. — [4] Matth. XIX, 30. — [5] Id. VIII, 11, 12.

tarde venerunt, studia fiduciamque incendit. Ait enim : « Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui » exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. » Conventione autem facta cum operariis ex denario diur- » no, misit eos in vineam suam. Et tertia hora vidit alios » stantes otiosos, et dixit illis : Ite et vos in vineam meam, » et quod justum fuerit dabo vobis. Et circa sextam et no- » nam horam fecit similiter. Circa undecimam autem ho- » ram, vidit alios stantes otiosos, et dicit illis : Quid hic » statis tota die otiosi? Illi autem dicunt ei : Nemo nos » conduxit. Dicit eis : Ite et vos in vineam meam, et quod » justum fuerit accipietis. Vespere autem facto, dicit do » minus vineæ procuratori suo : Voca operarios, et da eis » mercedem, incipiens ab ultimis usque ad primos. Cum » venissent ii, qui circa undecimam horam venerant, acce- » perunt singulos denarios. Et venientes primi existimave- » runt quod plus essent accepturi, et acceperunt ipsi quo- que » singulos denarios, et accipientes murmurabant adversus » patremfamilias, dicentes : Hi novissimi una hora fecerunt, » et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et » æstum? Ipse autem respondens uni eorum dixit : Amice, » non facio tibi injuriam : nonne ex denario convenisti me- » cum? Tolle quod tuum est, et vade. Volo autem dare et » ultimo huic sicut et tibi. Annon licet mihi quod volo fa- » cere in iis quæ mea sunt? An oculus tuus nequam est, » quia ego bonus sum? Ita erunt novissimi primi, et primi » novissimi. Multa enim sunt vocati, pauci vero electi [1]. »

III. Quid sibi vult hæc parabola? Neque enim principio consentit illud quod in fine dicitur : sed contrarium omnino enuntiat. In hac enim exhibet omnes eadem præmia accipientes, neque alios ejectos, alios vero admissos. Ipse autem et ante et post parabolam contrarium dixit : « Erunt

[1] Matth. xx, 1-16.

» primi novissimi, et novissimi primi; » id est, ipsis primis priores, illis non primis manentibus, sed post illos positis. Quod enim hoc significet declarat dicens : « Multi enim sunt » vocati, pauci vero electi. » Ita ut duplici modo et illos mordeat, et hos consoletur, et hortetur. Parabola autem non id dicit; sed illos probatis viris qui multum laborave rint pares futuros : nam aiunt : « Pares illos nobis fecisti, » qui portavimus pondus diei et æstum. » Quid ergo sibi vult parabola ? Necessarium enim est hoc primo declarare, et tunc illud solvemus. Vineam igitur mandata Dei; operandi tempus, præsentem vitam appellat : operarios, eos qui diverso modo ad Dei præcepta vocati sunt; mane, tertia, sexta, nona, undecima hora, qui diversis ætatibus accesserunt, et rem bene gesserunt. Sed quæritur num primi qui probati fuere, et Deo placuere, quique per totum diurnum laborem splendidi fuere, extremo nequitiæ morbo laboraverint, invidia nempe et livore ? Videntes enim illos eadem mercede donatos, dicunt : « Hi novissimi una hora » fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pon- » dus diei et æstum ? » Et cum nihil damni acciperent, nec ipsorum merces minueretur, aliena bona ægre et indigne ferebant, quod ex invidia et livore fiebat. Ad hæc vero ipse paterfamilias pro ipsis respondens, et adversus eum, qui hæc dixerat sese defendens, nequitiæ eum summæque invidiæ damnat, his verbis : « Nonne ex denario convenisti » mecum ? Tolle quod tuum est et vade. Volo autem huic » ultimo dare sicut et tibi. An oculus tuus nequam est, quia » ego bonus sum ? » Quid igitur ex his verbis astruitur ? Nam et in aliis parabolis hoc ipsum videre est. Filius enim ille probus in hunc quoque animi morbum incidisse perhibetur, quando vidit illum prodigum fratrem, qui multo fruebatur honore, et majore quam ipse habuisset. Ut enim hi majorem inde mercedem accipiebant, quod primi acci-

perent, sic ille copia donorum magis honorabatur : et hæc ille probus filius testificatur. Quid igitur dicere possumus? Nemo de tali jure disputat in regno cœlorum. Absit. Locus enim ille a livore et invidia purus est. Nam si Sancti in hac vita animas suas pro peccatoribus dederunt, multo magis gaudent cum illos ibi vident bonis frui cœlestibus, quæ bona sibi communia putant. Qua ergo de causa hac figura sermonis usus est? Parabola narratur, nec oportet in parabolis omnia ad litteram explorare : sed cum scopum parabolæ didicimus, hunc decerpere, nec cætera curiosius examinare. Cur ergo hæc parabola sic concinnata fuit, et quid vult statuere? Vult eos, qui in extrema senectute conversi sunt, studiosiores reddere, neque putare sinit esse illos cæteris inferiores. Ideo inducit alios ægre ferentes illorum bona, non ut invidiæ tabe laborantes ostendat, absit; sed ut doceat illos tanto frui honore, ut possint etiam alios ad invidiam movere; ut etiam nos plerumque dicimus : « Ille me accusavit, quod tantum tibi honorem tribuerim, non quod accusemur, vel quod illi crimen intentare velimus; sed ut doni magnitudinem declaremus. Sed cur non omnes statim mercede conduxit? Quantum in se erat omnes conduxit : quod si non simul omnes obsecuti sunt, differentiam exhibuit eorum, qui vocati fuere, voluntas. Ideo alii mane, alii tertia, alii sexta vel nona hora vocantur, alii undecima, quia tunc obtemperaturi erant. Hoc item Paulus declaravit : « Quando autem visum » est Deo, qui me segregavit ex utero matris meæ[1]. » Quandonam id ei visum est? quando ille obtemperaturus erat. Nam ipse a principio volebat : quia autem ille tunc non cessurus erat, tunc ipsi visum fuit, cum ille obsecuturus erat. Sic etiam latronem vocavit, etsi potuisset antea vocare; sed ille tunc non obtemperasset. Nam si Paulus ab

[1] Gal. 1, 15.

initio non paruisset, multo minus latro. Quod si hi dicant: « Nemo nos conduxit, » hic non oportet, ut dixi, omnia in parabolis posita curiosius explorare. Hic vero non paterfamilias hoc dicit, sed illi dicunt. Ipse autem non refutat illos, ut non perplexos redderet, sed ut attraheret. Nam quod omnes quantum ad se pertinebat, prima statim hora vocaverit, significavit ipsa parabola, quæ dicit mane ipsum ad conducendum exivisse.

IV. Undique ergo manifestum est nobis, ad illos, qui ex prima ætate, et ad illos, qui tardius atque in senectute virtutem amplectuntur, dictam fuisse parabolam : ad illos, ne superbirent, neve exprobrarent iis, qui circa undecimam horam venerunt; ad hos autem, ut discerent brevi tempore totum acquiri posse. Nam quia de vehementi studio loquebatur, de abjiciendis pecuniis, de contemptu rerum omnium, magnoque ad eam rem animo juvenilique fervore opus erat; accendens in illis flammam charitatis, constantemque in ipsis parans animum, ostendit posse eos, qui postremi venerunt, totius diei mercedem accipere. Sed hoc non dicit, ne illos in superbiam conjiceret. Ostendit autem totum ex ejus benignitate esse, ejusque ope ipsos non lapsuros esse, sed ineffabilia bona consecuturos. Et hoc maxime est quod per hanc parabolam vult efficere. Quod si subjungat: « Et erunt novissimi primi, et primi novissimi; » et, « Multi » enim sunt vocati, pauci vero electi, » ne mireris. Non enim hoc quasi ex parabola colligens dicit, sed hoc significat: « Sicut hoc contigit, sic et illud continget. » Hic enim non facti sunt primi novissimi, sed eadem assecuti sunt omnes præter spem et expectationem. Sicut autem illud præter spem et expectationem evenit, et qui postea venerunt, prioribus pares fuerunt; ita et hoc quod majus est mirabilius continget, quod scilicet novissimi ante priores sint, et priores post novissimos. Aliud igitur illud, aliud hoc est. Vide-

tur autem hoc mihi dicere Judæos subindicans, et fideles illos, qui e principio floruere, deindeque neglecta virtute retro cesserunt; illosque rursus, qui a nequitia emergentes, multos antecesserunt. Nam mutationes illas et in fide et in vita videmus. Quamobrem, obsecro, totis viribus studeamus, ut in recta fide stemus, et vitam optimam exhibeamus. Nisi enim vitam fide nostra dignam ducamus, extremas dabimus pœnas. Et hoc ex priscis illis temporibus declaravit beatus Paulus cum dixit: « Omnes eamdem es-» cam spiritualem manducaverunt, et omnes eumdem po-» tum spiritualem biberunt [1]. » additque non salutem nactos esse, et in deserto prostratos fuisse. Idipsum in Evangeliis Christus declaravit, cum induxit quosdam, qui dæmonas ejecerant, et prophetaverant [2], et ad supplicium abducti fuerant. Ad hæc omnes ejus parabolæ, quales illæ virginum [3], sagenæ, spinarum, arboris fructum non facientis [4], virtutem cum operibus exigunt. De dogmatibus raro disserit, illa quippe labore non egent. De vita autem sæpe, imo ubique, perpetuum enim bellum ea in re agitur; ideoque labor ibi assiduus. Ecquid loquor de universo vitæ instituto? Pars enim illius contempta magna infert mala; exempli causa, eleemosyna neglecta, socordes in gehennam conjicit: licet non universa virtus sit, sed pars tantum ejus. Attamen virgines, quod hac virtute ornatæ non essent, pœnas dederunt: dives quoque hac de causa torquebatur, et qui famelicum non cibarunt, ea de causa cum diabolo condemnatur. Rursus non maledicere, pars est ejus minima: et tamen hoc etiam excludit eos qui non abstinent; ait enim: « Qui dixerit fratri suo: Fatue, reus erit gehennæ » ignis [5]. » Rursus continentia quoque pars virtutis est. Attamen sine illa nemo videbit Dominum. « Pacem, enim,

[1] 1 Cor. x, 3, 4. — [2] Matth. vii, 22. — [3] Id. xxv, 1-12. — [4] Id. xiii, et Marc. iv. — [5] Matth. v, 22.

» ait, persequimini, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit » Dominum [1]. » Humilitas similiter portio virtutis est : attamen si quis cætera bona agat, et hanc non sectetur, impurus est apud Deum : id quod palam est ex Pharisæo, qui sexcentis ornatus bonis, tunc omnia perdidit. Ego vero quid amplius dicendum habeo ? Neque enim una solum res neglecta claudit nobis cœlum ; sed si fiat quidem, sed non ea quam decet diligentia ac fervore, idipsum facit. Ait enim : « Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scriba- » rum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum [2]. » Itaque si eleemosynam dederis, nec copia majore, quam illi, eo non intrabis. Et quantum illi præbebant eleemosynæ? Hoc ego volo nunc dicere, ut qui non dant, ad dandum excitentur ; qui vero dant, ne altum sapiant, sed plura largiantur. Quid igitur illi dabant ? Decimam rerum suarum omnium, ac rursus aliam decimam, et postea decimam aliam ; ita ut fere tertiam partem substantiæ suæ darent, nam tres decimæ illam pene constituunt. Post hæc autem, primitias, primogenita, et alia plurima, ut pro peccatis, pro purificationibus, quæ in festis, quæ in jubilæo, quæ in debitorum abscissione, et servorum dimissionibus, et in mutuis absque fœnore. Si autem tertiam erogans partem, imo et dimidium : nam collecta hæc omnia dimidium efficiunt ; si qui dimidium dat, nihil magni facit : qui ne decimam quidem partem erogat, quid merebitur? Jure ergo dixit : « Pauci salvi fiunt. »

IV. Ne itaque despiciamus accuratam vivendi rationem. Si enim pars virtutis neglecta tantam affert perniciem, cum undique judicio et condemnationi obnoxii erimus, quomodo supplicium effugiemus ? Quas vero pœnas non dabimus ? Et quæ nobis erit spes salutis, si singula, quæ enumeravimus, gehennam nobis comminantur ? Hæc vobis dico : « Verum-

[1] Hebr. xii, 14. — [2] Matth. v, 20.

tamen si attendamus, salutem consequi possumus, si eleemosynæ remedium adhibeamus, et vulnera curemus. Non enim oleum ita corpus roborat, ut misericordia animam et firmam et invictam omnibus reddit, inexpugnabilemque diabolo : ubicumque enim cœperit, statim dilabitur, cum oleum non sinat eum humeros apprehendere manibus et tenere. Hoc itaque oleo nos frequenter ungamus. Nam illud est sanitatis argumentum, lucemque subministrat et splendorem. » At ille, inquies, tot et tot habet talenta auri, et nihil erogat. » Et quid hoc ad te? Sic tu mirabilior eris, si ex paupertate liberalior illo sis. Sic Macedonas Paulus miratus est, non quod largirentur, sed quod ex paupertate sua largirentur [1]. Ne igitur ad illos respicias, sed ad communem omnium Dominum, qui non habebat ubi caput suum reclinaret. Et cur, inquies, hic et ille hoc non faciunt? Ne condemnes alium ; sed te ipsum accusationi subtrahe. Nam majus supplicium erit si cæteros accusaveris, cum ipse non facias ; cum de aliis judicans, eidem crimini ipso obnoxius eris. Si enim ne probos quidem permittit de aliis judicare ; multo minus peccantes. Ne itaque de aliis judicemus, ne ad segnes respiciamus ; sed ad Dominum Jesum Christum, et inde exemplum sumamus. Num ergo te beneficiis ornavi? Num ego te redemi, ut ad me respicias? Alius est qui hæc tibi omnia largitus est. Cur, relicto Domino, ad conservum vertis oculos? Non audisti eum dicentem : « Discite a me quia mi» tis sum et humilis corde [2]? » ac rursum, « Qui vult in vobis » primus esse, sit omnium minister [3]; » et rursum, « Sicut » Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare [4]. » Ac postea rursum ne offendens conservos pigros, in negligentia vivas, ab iis te abstrahens ait : « Exemplum dedi vobis me » ipsum, ut sicut ego feci, et vos faciatis [5]. » Sed non est

[1] 2 Cor. VIII, 2. — [2] Matth. XI, 29. — [3] Id. XX, 26. — [4] Ibid. 28. — [5] Joan. XIII, 15.

tibi magister ullus inter viventes, qui te possit ad eam rem deducere : major ergo tibi laus erit et gloria, quod sine doctore mirabilis evaseris : potest enim illud fieri, et quidem facile, si velimus ; ut probatur ex iis, qui primi id perfecerunt, ut Noë, Abraham, Melchisedech, Job, aliique iis similes, quos operæ-pretium est quotidie respicere ; sed non eos, quos semper æmulamini, et in cœtibus vestris circumfertis. Nihil enim aliud ubique audio, quam hæc verba : « Ille tot et tot jugera terræ possidet, ille dives est, ille ædificia construit. » Cur ad externa inhias, o homo ? cur alios respicis ? Si vis alios respicere, probos viros considera, qui totam legem accurate servant : non autem eos, qui illam violant et cum dedecore vivunt : nam si ad hos respicias, multa hinc hauries mala, in ignaviam et arrogantiam incides, cæterosque damnabis. Si vero probos recenseas, ad humilitatem, diligentiam, compunctionem et sexcenta bona te apparabis. Audi quid passus sit Pharisæus, quod, missis probis viris, ad peccantem respexerit. Audi et time. Vide quam mirabilis fuerit David, quod majores suos, qui virtute fulserant, respiceret : « Advena ego sum, inquit, et » peregrinus, sicut omnes patres mei [1]. » Nam et ille et quotquot ipsi similes erant, missis peccatoribus, virtute conspicuos viros cogitabant. Ita et tu facito. Non enim tu judex sedes alienorum facinorum, nec deputatus es ad examinanda aliorum peccata : de rebus tuis judicare, non de alienis, jussus es. « Nam si nos ipsos judicaremus, ait » ille, non utique judicaremur. Judicati autem a Domino, » erudimur [2]. » Tu vero ordinem pervertisti, dum de peccatis tuis majoribus minoribusve nullam a te rationem exigis, aliorum vero peccata accurate exploras. Verum id ne ultra faciamus, sed missa hac ordinis perturbatione, tribunal in nobis ipsis statuamus, ipsi delictorum nostrorum

[1] Psal. xxxviii, 13. — [2] 1 Cor. xi, 31, 32.

apud nos ipsos, accusatores, judices et ultores. Si vis autem aliorum gesta examinare, bona opera, non peccata explora, ut et ex memoria scelerum nostrorum, et ex æmulatione proborum, et ex incorrupti tribunalis præsentia, quotidie quasi stimulo conscientiæ puncti, et ad majorem nos humilitatem diligentiamque excitantes, futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXV.

CAPUT XX.

Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim Discipulos secreto in via, et dixit eis : Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur summis pontificibus et scribis, et condemnabunt eum morte : et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum : et tertia die resurget [1].

I. Non statim ex Galilæa Jerosolymam ascendit [2], sed cum prius miracula patrasset, et Pharisæos repressisset, Discipulosque de paupertate allocutus esset. Ait enim : « Si vis » perfectus esse, vende ea quæ habes [3] ; » et de virginitate, « Qui potest capere, capiat [4] ; » et de humilitate, « Nisi » conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabi- » tis in regnum cœlorum [5] ; » de retributione in hac vita :

[1] Matth. xx, 17-19. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 402-404. — [3] Matth. xix, 21. — [4] Ibid. 12. — [5] Id. xviii, 3.

« Quisquis dimiserit domos, aut fratres, aut sorores, cen-» tuplum recipiet in hoc sæculo[1]; » et de futura mercede, « Et vitam æternam possidebit[2]: » tunc demum accedit ad urbem; cumque ascensurus esset, de passione rursum loquitur. Quia enim verisimile erat eos, qui nollent ista accidere, horum oblitos esse, frequenter hæc in memoriam revocat, frequenti commemoratione animum illorum exercens ac dolorem minuens : seorsimque illos necessario alloquitur : neque enim par erat hæc in vulgus efferri, vel clare narrari ; nihil quippe hinc boni emersisset. Si enim Discipuli hæc audientes turbati sunt, multo magis vulgus turbatum esset? Quid igitur? inquies, annon populo id nuntiatum est? Nuntiatum quidem illi est, sed non ita clare : Nam ait : « Solvite templum hoc, et in tribus diebus » excitabo illud[3]; » Et, « Generatio hæc signum quærit, » et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ[4]; » Et rursum, « Adhuc parvo tempore vobiscum sum, et » quæretis me, et non invenietis[5]; » Discipulis vero non sic. Sed sicut alia clarius dixerat, sic et ista narravit. Sed cur dicebat, si multitudo vim dictorum non intelligebat? Ut postea discerent eum et præscientem et libentem ad passionem venisse, non ignorantem vel coactum. Discipulis vero non ideo solum prædixit; sed, quod jam dixi, ut expectatione illa exercitati, facilius passionem ferrent, ne si inexpectata accidisset, illos admodum perturbaret. Quapropter initio mortem tantum prædixit; postquam autem hoc meditati et in his exercitati fuerant, cætera omnia adjecit; exempli causa : « Tradent eum gentibus, illudent, fla-» gellabunt : » tum hac de causa, tum etiam, ut cum hæc tristia viderent, resurrectionem expectarent. Nam qui tristia, et quæ probrosa videbantur, non occultaverat, jure circa pros-

[1] Matth. xix, 29. — [2] Ibid. — [3] Joan. ii, 19. — [4] Matth. xii, 39. — [5] Joan. vii, 33, 34.

pera credendus erat. Perpende autem quomodo temporis opportunitatem observet. Non enim ab initio ad illis dixit, ne turbaret; neque in ipso tempore, nec in mœrorem conjiceret : sed postquam idoneam potestatis ipsius experientiam acceperant, cum magnas vitæ æternæ promissiones daret, tunc hac de re sermonem inserit, semel et bis et pluries, hoc inter miracula et doctrinam intexens. Alius autem Evangelista dicit ipsum Prophetas testes produxisse[1]. Alius vero ait Discipulos dicta non intellexisse, sed occultum fuisse verbum ipsis, et stupefactos ipsum esse secutos. Ergo sublatus erat, inquies, prædictionis fructus. Si enim nesciebant, inquit, id quod audierant, nec expectare poterant; non expectantes vero, nec in spe poterant exercitari. Ego vero aliud difficilius affero : « Si nesciebant, cur mœrebant? » Alius tamen dicit ipsos mœstos fuisse. Si ergo nesciebant, cur tristabantur? Quomodo Petrus dixit : « Pro» pitius tibi sis, non erit tibi hoc[2]? » Quid ergo dicendum? Scivisse quidem ipsum esse moriturum, etsi œconomiæ mysterium non clare scirent, neque etiam resurrectionem clare scivisse, neque ea quæ præclare facturus erat. Et hoc erat absconditum eis. Hac de causa dolebant. Alios quippe viderant mortuos ab aliis suscitari, eum vero qui seipsum suscitaret, atque ita suscitaret, ut nunquam postea moreretur, nondum viderant. Hoc igitur, etsi sæpe dictum, non intelligebant : neque aperte sciebant quod genus mortis, nec quomodo venturum esset. Ideoque stupefacti erant, ipsum sequentes. Neque ideo tantum, sed, ut mihi videtur, quia de passione loquens, perterrefaciebat eos.

II. Nihil tamen horum fiduciam ipsis indebat, etiamsi sæpe de resurrectione audirent. Nam præter mortem hoc illos maxime turbabat, quod audirent ipsum illudendum et flagellandum esse, et alia hujusmodi. Cum enim cogita-

[1] Luc, XVIII, 31. — [2] Matth, XVI, 22.

bant miracula, dæmoniacos curatos, mortuos suscitatos, et alia mirabiliter facta; deindeque hæc audiebant, obstupescebant, quod qui talia patraret, talia passurus esset; ideoque in magnam incidebant dubitationem, ac modo credebant, modo non credebant, nec dicta illa intelligere poterant. Usque adeo enim clare non intelligebant, ut filii Zebedæi statim accederent, et de primo consessu loquerentur : « Volumus enim, aiunt, ut unus a dextris tuis, » unus a sinistris sedeat[1]. » Quomodo igitur, inquies, hic Evangelista dicit accessisse matrem? Utrumque factum esse verisimile est. Matrem enim secum assumpsere ad majorem supplicationem faciendam, ut Christum hoc modo flecterent. Quod autem vere supplicatio eorum sit, et quod præ pudore matrem adhibuerint, perpende quomodo ad illos sermonem Christus dirigat. Imo vero prius discamus quid petant; quo animi proposito, et unde ad hoc impulsi sint. Unde ergo ad hoc impulsi sunt? Videbant se præ aliis in honore esse, et hinc se petitionem consecuturos esse sperabant. Sed quid petunt? Audi alium Evangelistam hoc clare explicantem. Quod enim, inquit, prope Jerosolymam essent, putarentque regnum Dei jamjam revelandum esse, hæc postulabant. Existimabant enim regnum illud prope esse et sub sensum cadere, ac se quod petebant semel consecutos, nihil triste passuros esse : neque enim illud propter hoc ipsum tantum petebant, sed ut ærumnas vitarent. Ideo Christus primo illos ab hac cogitatione abducit, jubens cædes, pericula et extrema quæque expectare. « Po- » testis, inquit, bibere calicem, quem ego bibiturus sum[2]? » At nemo turbetur, Apostolos sic imperfectos videns. Nondum enim crux advenerat, nondum Spiritus gratia data erat. Si velis autem ipsorum virtutem ediscere, post hæc illos considera, videbisque ipsos omni morbo animi supe-

[1] Matth. xx, 21, et Marc. x, 35. — [2] Matth. xx, 22.

riores. Ideoque enim illorum imperfectiones revelat, ut postea scias quales ex gratia facti sint. Quod igitur nihil spirituale quærerent, neque ullam superni regni notitiam haberent, hinc palam est. Sed videamus quomodo accedant, et quid dicant. « Volumus, inquiunt, ut quodcumque » petierimus facias nobis. » Respondet Christus : « Quid » vultis? » Non quod ignoraret, sed ut cogeret illos respondere, et ulcus patefaceret, ut remedium illi adhiberet. Illi vero erubescentes, quod ex humano affectu eo animum appulissent, seorsum ab aliis Discipulis abductum interrogarunt. Præcesserunt enim, inquit, ne deprehenderentur ab aliis, et sic quæ volebant dixerunt. Volebant autem, ut ego arbitror, quia audierunt, « Sedebitis super thronos duo- » decim, » primum consessum impetrare. Sciebant porro se alios antecedere, timebant vero Petrum, ac dicunt : « Dic » ut sedeat unus a dextris tuis, et unus a sinistris : » ipsumque urgent hoc verbo, « Dic. » Quid igitur ille? Ut ostendat illos, nec spirituale quidpiam petere, neque si scirent quid hoc esset, unquam petere ausuros fuisse, ait : « Nes- » citis quid petatis; » quam magnum nempe sit, quam mirabile, quam superet ipsas supernas potestates. Deinde subjungit : « Potestis bibere calicem quem ego bibiturus » sum, et baptismo, quo ego baptizor, baptizari [1] ? » Vides-ne quomodo statim ab hac opinione illos abducat, a contrariis ipsos alloquens? Vos quidem de honore deque coronis mecum loquimini, inquit; ego vero de certaminibus et de sudoribus loquor. Non est enim hoc præmiorum tempus, neque nunc gloria illa mea apparebit; sed præsens vita est cædium, belli ac periculorum. Et vide quo pacto ex modo interrogandi et hortetur et trahat. Neque enim dixit : « Potestis cædem ferre? potestis sanguinem vestrum fudere? » sed quomodo? « Potestis bibere calicem? » deinde alliciens eos

[1] Matth. x, 38.

ait : « Quem ego bibiturus sum ; » ut ex consortio suo promptiores fierent. Baptisma autem vocat illud, ostendens magnam inde purgationem toti orbi fore. Postea dicunt illi : « Possumus [1]. » Ex animi fervore statim promittunt, nescientes quid dicerent ; sed expectantes se quod petebant impetraturos esse. Quid igitur ille ? « Calicem quidem meum » bibetis, et baptismate, quo ego baptizor, baptizabimini [2]. » Magna illis prophetavit bona ; hoc est, martyrio dignabimini, et hæc patiemini quæ ego patiar, violenta morte vitam terminabitis, in hisque mihi consortes eritis. « Sedere » autem ad dexteram meam et ad sinistram, non est meum » dare, sed quibus paratum est a Patre meo [4]. »

III. Postquam illorum animos erexit, sublimioresque fecit, illosque mœrore superiores reddidit, tunc illorum petitionem corrigit. Sed quid est quod nunc dicitur ? Nam duo quæruntur a multis ; primo, num paratum cuipiam sit sedere a dextris ejus ? secundo, num omnium dominus non possit illis præbere, quibus paratum est ? Quid ergo est illud ? Si primam quæstionem solverimus, secunda clara erit quærentibus. Quid ergo illud est ? Nemo ad dexteram ejus sedebit, neque ad sinistram. Inaccessus enim est omnibus thronus ille : non hominibus tantum dico, et Sanctis et Apostolis, sed etiam Angelis, Archangelis et omnibus supernis Potestatibus. Quod quasi prærogativam Unigeniti ponit Paulus dicens : « Ad quem autem Angelorum dixit » unquam : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos » tuos scabellum pedum tuorum [4] ? Et ad Angelos quidem » ait : Qui facit Angelos suos spiritus : ad Filium autem, » Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi [5]. » Quomodo igitur dicit : « Sedere autem a dextris et sinistris non est » meum dare ? » An quod quidam sint qui sessuri sunt ?

[1] Matth. xx, 22. — [2] Ibid. 23, et Marc. x, 39. — [3] Matth. xx, 23, et Marc. x, 40. — [4] Psal. cix, 1, et Hebr. i, 13. — [5] Psal. cm, 4, 5.

Minime, absit. Sed respondit secundum opinionem interrogantium, eorum infirmitati se attemperans. Neque enim aliquid sciebant de sublimi illo throno, neque de sede illa ad dexteram Patris; quando etiam his longe inferiora, quæ quotidie illis inculcabantur, ignorabant. Sed unum tantum quærebant, ut primos consessus tenerent, et ante alios sederent, atque apud illum a nemine præcederentur; quia, ut jam dixi, duodecim thronos audierant, ignorantes quid hoc esset, primum consessum quæsierunt. Hoc itaque dicit Christus : « Propter me quidem moriemini, et pro prædicatione immolabimini, consortesque mihi passionis eritis. Neque tamen hoc satis est, ut primum consessum vobis conciliet, utque primum ordinem teneatis. Si quis vero alius venerit martyrium passus, virtutesque alias omnes obtineat perfectius quam vos : licet vos ego diligam, et aliis præponam, non ideo repulso illo, qui ex operibus prædicatur, vobis primas dabo. » Verbum hæc ita non dixit, ne dolorem inferret; sed ænigmatice id subindicat dicens : « Calicem quidem meum bibetis, et bap» tismate, quo ego baptizor, baptizabimini : sedere autem » ad dextram et sinistram meam non est meum dare, sed » quibus paratum est a Patre meo. » Quibusnam paratum est? iis qui ab operibus possunt conspicui evadere. Ideo non dixit : « Non est meum dare, » sed « Patris mei, » ne quis infirmum diceret, quasi non posset ille mercedem dare. Sed quomodo? « Non est meum, sed iis quibus paratum » est. » Ut autem id quod dico clarius sit, exemplo illud explicemus, et ponamus esse quemdam agonothetam, deinde multos athletas optimos in hoc certamen descendere, et accedentes duos athletas agonothetæ maxime familiares dicere : « Fac ut coronemur et promulgemur, » ejus amicitiæ et benevolentiæ fidentes; illum vero respondere : « Non est meum hoc dare vobis, sed quibus ob labores et

sudores paratum est : »num ergo illum nullius esse potentiæ judicabimus? Nequaquam : sed ob justitiam æquitatemque laudabimus. Ut igitur illum non diceremus coronam ideo non dare, quod non posset, sed quod nollet legem certaminum violare, neque juris ordinem turbare; sic et Christum hæc dixisse crediderim, undique illos concitantem, ut post Dei gratiam in bona opera sua spem salutis et gloriæ referant. Ideo dicit : « Quibus paratum »est. »Quid enim, ait, si alii vobis meliores appareant? Quid si meliora operentur? Num quia Discipuli mei fuistis, ideo primos consessus occupabitis, nisi electione digni judicemini? Quod enim ipse sit dominus universi, hinc palam est quod ipse totum habeat judicium. Etenim Petro sic dicit : « Ego tibi dabo claves regni cœlorum [1]. »Et Paulus hoc significans dicebat : « In reliquo reposita est mihi co»rona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus judex in »illa die : non solum autem mihi, sed et iis omnibus, qui »diligunt adventum ejus [2]. »Adventus vero Christi, ille qui jam fuit, hic dicitur. Quod autem Paulum nemo præcessurus sit, omnibus palam est. Si autem hæc Christus obscurius dixerit, ne mireris : illos enim dimittit, res ita disponens, ut ne se de primo consessu temere vel frustra turbarent : nam illud ex humano affectu perpessi sunt, nec illos tristitia afficere volens, obscuritate hæc ambo consequitur. « Tunc indignati sunt decem de duobus fra»tribus [3]. »Tunc, quandonam? quando scilicet illos increpavit. Donec enim ea Christi sententia erat, non indignabantur; sed videntes illos præferri, ex honore et reverentia Magistri tacebant, etiamsi animo dolerent, sed in medium hæc efferre non audebant. Similiterque erga Petrum humanum quid passi, quando didrachma dedit, non indigne tulerunt, sed tantum interrogaverunt. « Quis major est? »

[1] Matth. xvi, 19. — [2] 2 Tim. iv, 8. — [3] Matth. xx, 24.

Hic autem ubi viderunt Discipulos id petere, indignantur. Neque statim indignati sunt cum peterent, sed cum increpavit eos Christus, dixitque primos consessus non occupaturos illos esse, nisi se illis dignos exhiberent.

IV. Vides-ne quantum imperfecti omnes essent, tum hi qui decem illos præcedere tentabant, tum decem illi qui duobus invidebant? Sed, ut dixi, post hæc ostende illos mihi, et videbis omnibus hisce affectibus vacuos. Audi quomodo hic ipse Joannes, qui nunc hac de causa accessit, primas semper Petro cedat, et concionanti et miracula edenti in Actibus Apostolorum [1]. Neque ejus præclara gesta celat, sed et confessionem narrat, quam ille, omnibus tacentibus, emisit, et ingressum in sepulcrum, illumque sibi præponit. Quia enim ambo crucifigendo Christo aderant, laudem suam succidens Joannes ait : « Quia »notus erat Discipulus ille sacerdoti [2]. » Jacobus vero non multo postea tempore vixit. Ab initio enim magno ferebatur ardore, et missis humanis omnibus, ad tam ineffabile culmen ascendit, ut statim occideretur. Sic postea summi virtute omnes effecti sunt. Sed tunc indignati sunt. Quid ergo Christus? « Cum advocasset eos dixit : Principes »gentium dominantur eorum [3]. » Quia enim turbati erant, advocando illos antequam loqueretur, tum advocatione illa, tum quod propius se attraheret, illos mitigavit. Nam duo illi ex cœtu decem cæterorum disjuncti prope stabant privatim loquentes. Ideo illos quoque prope advocat, et hoc modo, tum etiam ut quod alii dixerant efferret, et cæteris renuntiaret, commotos horum illorumque animos solatus est. Neque nunc ut antea sedat : prius enim parvulos adduxit in medium, illorumque simplicitatem humilitatemque imitari jussit. Hic autem acrius illos a contrario carpit dicens : « Principes gentium dominantur, et qui

[1] Act. III. — [2] Joan. XVIII, 16. — [3] Matth. XX, 25.

» magni sunt, potestatem exercent in eos. Apud vos autem » non ita erit. Sed qui vult magnus inter vos esse, hic sit » omnium minister : et qui vult esse primus, sit omnium » ultimus [1]. » Ostendens illud ad gentium morem accedere, cum primi gradus appetuntur. Nam tyrannica hæc passio est, qua frequenter magni viri exagitantur ; ideoque vehementiore castigatione indiget : quapropter ipse acriore plaga utitur, dum ex gentium comparatione tumentem animum pudefacit, et horum invidiam, illorum arrogantiam succidit, ac si diceret : « Ne indignemini quasi contumelia affecti : » seipsos maxime lædunt, et dedecore afficiunt ii, qui primatum ambiunt, nam ultimum locum occupant. Non enim res apud nos se habet ut apud exteros. « Nam » principes gentium dominantur eorum ; » Apud me autem ultimus primus est. Ne vero putes hæc me sine causa dicere, factis meis exemplum sume. Ego enim plus quidpiam feci. Rex quippe supernarum Virtutum cum essem, homo fieri volui, et sperni atque contumeliis affici. Neque his contentus, mortem adivi. » Ideo ait : « Filius hominis non » venit ut ministretur, sed ut ministret, et det animam » suam in redemptionem pro multis [2]. » Neque enim hic substiti, inquit, sed et animam meam dedi in redemptionem : et pro quibus? pro inimicis. Tu vero si humiliatus fueris, pro te ipso agis : ego autem pro te. Ne itaque timeas, quasi honorem tuum amittens. Quantumcumque enim te humiliaveris, non potes tantum descendere, quantum dominus tuus. Attamen hic descensus, omnium ascensus factus est, et gloriam ejus manifestavit. Antequam enim fieret homo, ab Angelis tantum cognoscebatur : postquam autem homo factus et crucifixus est, non modo illam non minuit gloriam, sed et aliam accepit a cognitione orbis. Ne ergo timeas ac si honor tibi auferatur, si te ipsum hu-

[1] Matth. xx, 26, 27. — [2] Ibid. 28.

milies. Hoc enim modo magis augetur tibi gloria; hoc modo major efficitur. Hæc regni janua est; ne contrariam ineamus viam, ne nobis ipsis bellum inferamus. Nam si velimus magni videri, non magni erimus, imo omnium abjectissimi. Vidisti-ne quomodo ubique illos a contrariis hortetur, dans tamen ipsis id quod desiderant? Etenim pluribus id supra ostendimus, et sic quoque fecit cum de avaris et de vanæ gloriæ cupidis ageretur. Cur enim, inquit, coram hominibus das eleemosynam? Ut gloria fruaris? Ne ita facias, et gloriam consequeris. Cur pecuniam accumulas? ut ditescas? Ne pecuniam congeras, et ditesces. Sic etiam nunc quare primas ambis? Ut alios præcedas? Ultimum ergo locum delige, et primas tenebis : illud enim ambire minimi est. Itaque si vis magnus esse, ne quæras esse magnus, et tunc magnus eris. Illud enim est minimum esse.

V. Vides-ne quo pacto illos ab hoc morbo abducat, ut ostendat illos hoc modo excidere, illo autem rem consequi ; ut hoc fugiant, illud sequantur. Gentes autem ideo commemoravit, ut rem dedecore plenam et abominabilem esse demonstraret. Nam arrogantem necesse est humilem effici, et vicissim humilem sublimem evadere. Hæc enim vera est germanaque sublimitas, quæ nec in nomine, nec in appellatione consistit. Et externa quidem celsitudo necessitatis atque timoris est; hæc vero Dei celsitudini similis est. Qui hoc modo sublimis est, etiamsi apud neminem admirationi sit, excelsus manet : ut contra superbus, etiamsi ab omnibus colatur, omnium est humillimus. Et ille quidem honor vi et necessitate stat, ideoque facile defluit ; hic vero ex proposito voluntatis, unde fit ut firmus maneat. Nam et Sanctos ideo miramur, quod cum omnium maximi essent, se omnium maxime humiles exhibuerunt. Ideoque ad hanc usque diem sublimes manent, nihilque mors ex illa celsitudine demsit. Si placet autem, ratiocinando hoc ipsum exploremus. Altus

quidam hinc dicitur; cum proceritate corporis talis est, vel cum in alto loco stat; humilis vero e contrario. Videamus igitur quis altus sit, superbus, an modestus, ut discas nihil esse humilitate sublimius, nihil superbia abjectius. Nam arrogans et superbus omnium vult esse maximus, neminemque se dignum esse dicit, et quantumcumque honoris consequatur, majorem semper requirit et ambit, ac nihil se consecutum arbitratur; sed spernit homines, illorumque honorem requirit, quo quid irrationabilius esse possit? Etenim illud ænigmati simile est. Quos enim despicit, ab illis gloriam quærit. Vides-ne quo pacto is, qui se altius extollit, decidit, atque humi jacet? Nam quod cæteteros homines sibi comparatos nihil esse putet, ex ipso arrogantiæ nomine arguitur. Cur ergo curris ad eum qui nihil est? cur ab illo quæris honorem? cur tot turbas circumagis? Vides-ne humilem super humili stantem? Age cum, qui sublimis est, examinemus. Ilic novit quantum sit homo : novit magnum esse hominem, seque omnium postremum putat; ideo quantulocumque fruatur honore, id magnum esse putat. Itaque hic sibi constat, estque sublimis, ac sententiam non mutat; quos enim magnos putat, horum honores magnos esse existimat, etiamsi exigui esse videantur, quia scilicet magnos illos arbitratur. Arrogans contra, eos qui se honorant, nihil esse putat, sed honores ab illis exhibitos, magnos arbitratur. Rursum humilis a nullo capitur animi morbo : non ira ipsum exagitare poterit, non gloriæ amor, non invidia, non livor; anima vero his morbis immuni quid excelsius? Arrogans autem his omnibus occupatur morbis, quasi vermis in cœno se volutans; nam livor, invidia, ira, semper ejus animum exagitant. Quis ergo sublimis est? an qui morbis animi superior est? an qui eorum servus? an qui illa tremit et formidat? an qui invictus est, et nunquam ab illis capitur? Quam

avem dixerimus altius volare, an quæ manibus et arundinibus venatoris altior est? an eam cui capiendæ venator arundine non eget, quod humilius volet, nec possit alta petere? Talis est arrogans; nam quivis laqueus ipsum facile capit, utpote humi repentem.

VI. Si vis autem, ex maligno quoque dæmone hoc ipsum explora. Quid diabolo demissius est, quia sese extulit? Quid homine excelsius, si humilis esse velit? Ille enim humi repit sub calcaneo nostro positus; ait enim: « Calcate » super serpentes et scorpiones[1]. » Hic vero cum Angelis superne stat. Si idipsum ex superbis hominibus discere velis, cogita barbarum illum, qui tantum agebat exercitum, qui ne ea quidem sciret quæ omnibus cognita essent; exempli causa quod lapis esset lapis, quod idola essent idola: ideoque his inferior erat. Pii vero et fideles ultra solem conscendunt; iis quid sublimius esse possit? qui ipsas etiam cœli fornices transcendunt, et Angelos prætergressi, ipsi solio regio astant. Ut autem aliunde arrogantium vilitatem agnoscas, quis humiliabitur ac dejicietur, is-ne qui a Deo juvatur, an qui a Deo impugnatur? Is procul dubio qui impugnatur. Audi igitur quid de his ambobus dicat Scriptura: « Deus superbis resistit, humilibus autem dat » gratiam[2]. » Aliam iterum afferam interrogationem. Quis sublimior, qui sacra Deo facit, et sacrificium offert, aut qui procul a Deo nullam in eum fiduciam habet? Et quod sacrificium, inquies, humilis ille offeret? audi Davidem dicentem: « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor con- » tritum et humiliatum Deus non despiciet[3]. » Vidisti-ne ejus puritatem? illius impuritatem respice: nam ait: « Impurus » est apud Deum omnis qui est alto corde. » Ad hæc, in altero Deus requiescit: « Super quem enim respiciam, nisi » super mansuetum et quietum, et trementem verba mea[4]? »

[1] Luc. x, 19. — [2] Jacob. iv, 6. — [3] Psal. l, 19. — [4] Isaï. lxvi, 2.

alter vero cum diabolo trahitur : inflatus enim diaboli supplicia feret. Ideo Paulus dicebat : « Ne forte in superbiam » elatus, in judicium incidat diaboli[1]. » Ac contra semper ipsi evenit, quam velit. Vult enim ipse superbire, ut honoretur; ipseque omnium maxime despicitur. Hi namque sunt maxime omnium ridiculi, omnibus inimici, inimicis captu faciles, ad iram proni, apud Deum impuri. Quid ergo hoc deterius esse possit? hoc quippe culmen est malorum omnium. Quid vero dulcius humilibus? quid beatius? Hi amabiles desiderabilesque Deo sunt, et apud homines quoque maxima gloria fruuntur : omnes honorant ipsos tanquam patres, ut fratres amplectuntur, ut propria membra admittunt. Simus ergo humiles, ut sublimes efficiamur. Nam arrogantia admodum deprimit. Hæc Pharaonem prostravit. « Non novi, inquit, Dominum[2], » ac muscis, ranis et locustis deterior factus est, posteaque cum armis et equis submersus fuit. Contra vero Abraham dicit; « Ego » sum pulvis et cinis[3]. » et multa barbarorum millia vicit[4], ac cum in mediam Ægyptum incidisset, reversus est, splendidius quam ante tropæum referens, atque huic virtuti inhærens semper, sublimior evasit. Ideo ubique celebratur, ideo ubique coronatur et prædicatur; Pharao autem est terra et cinis, vel si quid vilius. Nihil enim ita aversatur Deus ut superbiam. Ideo ab initio nihil non fecit, ut hunc morbum avelleret. Idcirco mortales facti sumus, et in dolore ac gemitu vivimus : ideo in labore, sudore et operibus perpetuis miseriisque. Ex arrogantia enim primus homo peccavit, quod se speraret æqualem fore Deo. Quapropter ne id quidem quod habebat retinuit, sed ab omnibus excidit. Hujusmodi res est arrogantia : non modo nihil nobis boni confert ad vitam, sed etiam quæ habemus succidit : contra vero humilitas nihil aufert bonorum, sed quæ non

[1] 1 Tim. III, 6. — [2] Exod. V, 2. — [3] Gen. XVIII, 27. — [4] Id. XIV.

aderant adjicit. Hanc igitur æmulemur, hanc sequamur, ut et vita præsenti fruamur, et futuram gloriam consequamur, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXVI.

CAPUT XX.

Et egredientibus illis a Jericho, secuta est eum turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, cum audissent quod Jesus transiret, clamaverunt dicentes : Miserere nostri, fili David [1].

I. Vide unde Jerosolymam se conferat [2], et quo loco antea versaretur : quod certe mihi maxime inquirendum videtur. Cur autem non antea in Galilæam ivit, sed per Samariam? Verum hæc studiosis relinquemus. Nam si quis accuratius hæc scrutari voluerit, Joannem inveniet hoc probe subindicare, causamque ponere [3]. Nos autem proposito nostro hæreamus, et hos cæcos audiamus, qui multis videntium meliores erant. Nam neque ducem habentes, neque illum adventantem videntes, cum contentione ad illum accedere tentabant, magnaque voce clamare cœperunt, et jussi tacere, magis clamabant. Talis quippe est perseverans anima, per eos qui impedire satagunt provehitur. Christus vero permittit ut silentium ipsis imperetur, quo fervor eorum appareat, et discas illos certe dignos

[1] Matth. xx, 29, 30. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, pag. 62-66. — [3] Joan. iv, 1.

fuisse qui curarentur. Ideo neque interrogat an credant, ut solebat. Nam et clamor et accedendi conatus illorum fidem satis testificabantur. Hinc disce, dilecte, licet admodum viles et abjecti simus, si cum studio ad Deum accedamus, per nos ipsos posse quæ postulamus impetrare. Vide enim quomodo isti nullum Apostolorum habentes patronum; sed multos qui se coërcerent, potuerunt omnes obices transilire, et ad Jesum ipsum accedere: etsi non testificetur Evangelista ipsos aliquam ex vitæ genere fiduciam habuisse; sed animi fervor vice omnium ipsis fuit. Hos et nos etiam æmulemur. Etiamsi Deus donum differat, etiamsi multi abducant, ne petendi finem faciamus. Sic enim maxime Deum attrahemus. Hic igitur vide quomodo illorum fervorem nec paupertas, nec cæcitas, nec quod non audiantur, nec quod a turbis increpentur, impedire possint. Talis est anima fervens et in labore versans. Quid ergo Christus? « Vocavit illos et dixit: Quid vultis ut vobis »faciam? Dicunt ei: Domine, ut aperiantur oculi nostri [1]. » Cur illos interrogat? Ne quis putaret ipsum alia petentibus, alia dare. Etenim solet semper primo virtutem eorum, qui curantur, omnibus patefacere, et tunc remedium afferre, tum ut alios ad eumdem zelum ducat; tum ut ostendat illos jure merito donis frui. Hoc et in Chananæa fecit, hoc in centurione, hoc in muliere sanguinis fluxum patiente. Imo vero mirabilis illa mulier prævenit interrogationem Domini. Attamen non illam prætermisit; sed et post redditam sanitatem, illam celebrem reddit. Sic ergo curabat accedentium ad se bona opera prædicare, quod hic etiam facit. Deinde, postquam quæ volebant dixerunt, misericordia motus, illos tetigit. Hæc quippe sola causa est curationis, ob quam venit in mundum. Attamen etsi misericordia et gratia esset, dignos quærebat. Quod vero hi digni essent,

[1] Matth. xx, 32, 33.

patet tum ex clamore, tum ex eo quod, cum accepissent, non recesserunt, quod multi faciunt, qui post beneficia sunt ingrati. At illi non tales erant; sed et ante donum perseverabant, et post donum grati animi fuerunt : nam secuti sunt eum. « Et cum appropinquaret Jerusalem, et » venerunt ad Bethphage ad montem Olivarum, tunc Jesus » misit duos ex Discipulis suis, dicens : Ite in castellum quod » contra vos est, et invenietis asinam alligatam, et pullum » cum ea : solventes adducite mihi. Et si quis vobis dixerit » aliquid, dicetis quia Dominus his opus habet, et confestim » dimittet eos. Hoc autem totum factum est ut adimplere- » tur quod dictum est per Zachariam prophetam dicentem : » Dicite filiæ Sion : Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, se- » dens super asinam et pullum filium subjugalis [1]. » Atqui sæpe venerat Jerosolymam; sed nunquam cum tanto apparatu. Quæ igitur causa fuit? Illa priora erant exordia œconomiæ, neque ipse admodum notus erat, neque passionis tempus erat proximum : quapropter indiscriminatim cum illis tunc miscebatur, imo sese occultabat : neque enim admirationi fuisset si ita sese exhibuisset, et illi in majorem iram exarsissent. Postquam autem potentiæ suæ idonea dederat experimenta, cum crux in januis esset, clarius seipsum revelat, et cum majori celebritate facit omnia, quæ possent illos postea urere. Poterant enim hæc in principio fieri, sed non utilia fuissent. Tu vero mihi considera quot miracula fiant, et quot prophetiæ impleantur. Dixit : « Invenietis asinam; » prædicit neminem esse impediturum; sed qui audirent tacituros esse. Hoc autem non parva Judæorum condemnatio est, si hominibus non sibi notis, quosque non viderat, suadeat ut sua tradant, nec contradicant. Judæi vero quando ipse per Discipulos suos miracula edebat, præsentes non obtemperarunt.

[1] Matth. xxi, 1-5, et Zach. ix, 9.

II. Ne putes id, quod factum est, parvum quid esse. Quis enim illis persuasit, dum sua auferrentur, pauperes cum essent, et fortassis agricolæ, non repugnare? Et quid dico, non repugnare? ne respondere quidem, vel post responsionem tacere ac recedere? Nam utrumque perinde mirabile erat, quod nihil dixerint dum subjugales abducerentur, et quod audientes, Dominum ipsis opus habere, recesserint, nec contradixerint, maxime cum non ipsum Dominum, sed Discipulos ejus viderent? Hinc docet eos se potuisse Judæos vel invitos omnino cohibere, quando se invasuri essent, ipsosque mutos reddere, sed noluisse. Hinc etiam docet Discipulos, quidquid ipse peteret dandum oportere, etiamsi juberet ipsam animam tradere, nec contradicendum esse : nam si ignoti parucrunt, multo magis ipsos omnia relinquere oportebat. Ad hæc aliam duplicemque prophetiam implebat; aliam per opera, aliam per verba, nempe Zachariæ prophetæ, qui dixit regem sessurum esse super asinam, nam sedens ipse prophetiam implevit. Aliud iterum prophetiæ initium dabat, gestis suis futura præsignificans. Quo pacto? Impurarum gentium vocationem prænuntiabat : fore nempe ut in ipsis requiescat, ut veniant ad eum, ipsumque sequantur, sic prophetia prophetiam excepit. Mihi vero non ea solum de causa videtur super asinam sedisse; sed ut nobis philosophiæ modum traderet. Non modo enim prophetias implebat, neque tantum dogmata veritatis inserebat, sed per hæc nobis rectum vitæ institutum tradebat, ubique nobis regulas assignans ad necessarium usum, et ad vitam probe semper agendam. Ideoque cum nasciturus esset, non splendidam domum quæsivit, non matrem divitem et illustrem, sed pauperem et sponsum fabrum habentem, atque in tugurio nascitur et in præsepio reclinatur. Cum Discipulos elegit, non rhetoras et sophos quæsivit, neque opulentos et nobiles, sed

pauperes pauperum filios, et ignobiles. Et cum mensam apponeret, modo panes hordeaceos inducit, modo Discipulos in foro jubet emere; et cum lectos ad mensam parat, fœno ad id utitur. Vestimentis induitur vilibus et ad vulgi usum pertinentibus. Domum ne habuit quidem. Si vero ex loco in locum abire opus esset, id pedibus facit, atque ita ut defatigetur. Sedens non solio opus habet, neque pulvinari, sed in solo ipso sedet; aliquando in monte, aliquando ad fontem, nec ad fontem tantum, sed solus cum Samaritana loquitur [1]. Item qui dolori modum statuit, cum lugere oportet, paululum lacrymatur. Ubique, ut dixi, regulas terminosque ponens, quousque procedi debeat, et ubi sistere gradum par sit. Ideo nunc etiam, quia contigit quosdam infirmiores opus habere subjugalibus, hic quoque modum posuit, ostendens non equis, non mulorum jugis opus esse; sed asino utendum, nec ultra procedendum esse, idque ad usum satis esse. Videamus quoque prophetiam verbis et factis expressam. Quæ est ergo illa prophetia : « Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, conscendens sub» jugalem et pullum juvenem. » Non currus agens, ut cæteri reges, non vectigalia exigens, non terrorem incutiens, et satellites circumagens : sed modestiam hinc quoque magnam exhibens. Interroga itaque Judæum : « Quis rex asino vectus ingressus est Jerosolymam? » Sed non alium quam hunc dicere possint. Illa porro faciebat, ut dixi, futura prænuntians. Hic enim per pullum Ecclesia significatur, nec non populus novus, olim impurus, postquam autem Jesus insedit, purus effectus. Et vide imaginem ubique servatam. Nam Discipuli solvunt subjugalia. Per Apostolos enim et ipsi et nos vocati sumus, per Apostolos adducti : quia magno studio ardebant ut nos acceptos redderent. Ideo videtur asina pullum sequi. Postquam enim Christus

[1] Joan. IV, 7.

insederit super gentes, tunc venient et illi malo studio incensi, id quod declarat Paulus his verbis : « Quia cæcitas » ex parte Israëli accidit, donec plenitudo gentium intraret : » et sic omnis Israël salvabitur [1]. » Quod enim id prophetia esset, planum est ex jam dictis. Nisi enim ita esset, non curasset Propheta tam diligenter asinæ ætatem dicere. Non hæc tantum per supra dicta significantur, sed etiam quod Apostoli facile illos adducturi sint. Sicut enim hic nullus contradixit cum apprehenderent asinam; sic in conversione gentium nemo potuit impedire eos qui illos ante occupaverant. Non sedet autem supra nudum pullum, sed supra vestimenta Apostolorum. Quia enim pullum acceperant, omnia jam præbent, ut dicebat Paulus : « Ego autem » libentissime impendam et impendar pro animabus ves- » tris [2]. » Tu vero pulli mansuetudinem considera, quomodo indomitus cum esset, et freni expers, non resiliit, sed quiete agebatur. Quod et ipsum prophetia rei futuræ erat, morigeras gentes significans, et promptam ordinis mutationem. Nam omnia efficit verbum illud : « Solventes addu- » cite mihi; » ita ut inordinata in ordinem redigerentur, et immunda demum munda fierent.

III. Sed vide mihi Judæorum abjectum animum. Tot miracula patravit, et nunquam sic ipsum admirati sunt. Quia autem viderunt turbam concurrentem, tunc mirati sunt. « Commota quippe est universa civitas dicens : Quis » est hic? Turbæ autem dicebant : Hic est Jesus propheta » a Nazareth Galilææ [3]. » Et cum sibi videbantur aliquid magnum dicere, tunc humi repens et humilis et abjecta illorum sententia erat. Hæc autem ille faciebat, non ad ostentationem; sed simul, quod dixi, prophetiam implens, et philosophiam docens, simulque Discipulos consolans ob mortem suam dolentes, ostendensque se istæc omnia liben-

[1] Rom. xi, 25, 26. — [2] 2 Cor. xii, 25. — [3] Matth. xxi, 10, 11.

ter passurum esse. Tu vero mihi admirare Prophetæ accurationem, quomodo omnia prædixerit. Et alia quidem David, alia Zacharias prænuntiavit : ita et nos faciamus, et hymnis celebremus, et vestimenta tradamus iis, qui ipsum afferunt. Qua enim venia digni erimus, si cum alii asinam, cui insidebat, vestimentis operiunt, alii ejus pedibus vestimenta substernunt ; nos nudum illum videntes, nec jussi nos exuere, sed aliquid impendere ; ne hanc quidem liberalitatem exhibeamus? Illi sequuntur ante et post, nos vero et accedentem repellimus, et contumeliis afficimus ? Quanto hæc supplicio, quanta ultione digna sunt? Ad te accedit Dominus egenus ; nec supplicationem vis audire ; sed incusas, increpas, et hæc talibus auditis verbis. Si vero vel panem unicum largiens et tantillum pecuniæ, ita tenax es, avarus et segnis, quis futurus esses, si omnia essent evacuanda? Non vides illos in theatro liberales homines quanta meretricibus profundunt? tu vero ne dimidiam quidem illorum partem, imo sæpe ne quam minimam partem erogas. At diabolus quibuscumque dare jubet, dum gehennam nobis conciliat, et tamen das : Christus vero egenis dare jubet, et regnum promittit ; et tu non modo non das, sed etiam contumeliosus es ; mavisque obedire diabolo, ut crucieris, quam Christo, ut salutem consequaris. Quid hac stultitia deterius? Ille gehennam tibi affert, hic regnum : et tamen, hoc relicto, ad illum accurritis. Et hunc accedentem repellitis, illum procul positum advocatis. Neque aliter res se habet, quam si rex purpura vestitus et diademate ornatus non persuadeat : latro autem ensem vibrans, mortemque comminatus facile persuadeat. Hæc itaque cogitantes, dilecti, tandem aliquando oculos aperiamus, et vigilemus. Nam certe pudet me de eleemosyna loqui, cum tam sæpe hoc argumentum tractaverim sine magno admonitionum fructu. Plus certe quidpiam præstatis, sed non quan-

tum vellem. Vos seminantes video, sed non larga manu. Quamobrem timeo ne parce metatis. Quod enim parce seminemus, si placeat, exploremus utrum plures sint in civitate pauperes quam divites, et quinam nec pauperes nec divites sint, sed medium locum tenentes. Decima pars civium divites, decima pars pauperes qui nihil habent : reliqui vero sunt in medio loco positi. Dividamus itaque per egenorum numerum totam urbis multitudinem, et quantum sit dedecus videbitis. Nam admodum divites, pauci sunt; qui hos sequuntur plurimi; rursum pauperes longe his pauciores sunt. Attamen cum tot sint qui esurientes alere possint, multi sunt qui esurientes lectum petant; non quod non valeant opulenti illis facile necessaria subministrare, sed quia admodum duri inhumanique sunt. Nam si divites, et ii, qui facultatibus mediocriter pollent, inter se dividant eos qui pane et vestibus egent, vix quinquaginta, vel forte centum viris pauper unus alendus reperietur. Attamen in tanta copia eorum, qui necessaria subministrare possunt, quotidie pauperes egestatem suam deplorant. Et ut discas illorum immanitatem, Ecclesia unius admodum divitis, et unius mediocris fortunæ reditum habet, et cogites velim quot viduas, quot virgines alat quotidie : earum certe catalogus ad ter mille pertingit. Ad hæc etiam in carcere vinctos, in Xenodochio ægros, alios bene valentes, peregrinos, membris mutilos, altari assidentes, alimenti vestisque causa, aliosque casu accedentes fovet quotidie : neque tamen ejus facultates imminutæ sunt. Itaque si decem viri tantum paria subministrare vellent, nullus foret pauper.

IV. Ecquid, inquies, liberis nostris supererit? Sors semper manet, et reditus augetur, si in cœlis facultates eorum reponantur. Quod si ita non vultis, saltem dimidium, vel tertiam, vel quartam, quintam aut decimam numerate. Per Dei gratiam enim posset hæc civitas nostra decem civita-

tum pauperes alere. Et si placet, hæc computemus; imo nulla computandi necessitas: manifestum quippe est quam facilis res illa sit. Videte igitur quot quantaque una domus ad urbana onera sæpe subministrare non gravetur, vixque tamen hunc sumptum sentiat. Si hoc quisque divitum ministerium in pauperes exercere vellet, uno temporis momento cœlum abriperet. Quæ venia igitur, quæ excusationis umbra, quando ne ea quidem, quæ hic migrantes relicturi sumus, tam largiter egenis suppeditamus, quam alii scenicis erogant, cum tantum inde fructum carpere debeamus? Etiamsi enim hic semper mansuri essemus, his pulchris sumptibus parcere non oporteret; cum autem post tantillum temporis hinc migraturi, nudique rapiendi simus, quam defensionem habebimus, qui ex proventibus famelicis et oppressis non largimur? Non te cogo ut possessiones minuas; non quod nolim; sed quod te admodum segnem videam. Non hoc ergo dico: sed ex fructibus expende, neque hic pecunias collige. Satis est tibi si pecuniarum proventum quasi ex fonte fluentem habeas: fac earum consortes pauperes, et esto bonus œconomus eorum, quæ tibi a Deo data sunt. Sed, inquies, vectigalia pendo. Ideo-ne hic contemnis quia nemo exigit? Et illi quidem qui, sive terra proventum tulerit, sive secus, te cogit et vexat, repugnare non audes; illi vero, qui ita mansuetus est, et tunc solum exigit cum terra protulerit, ne verbum quidem respondes? Ecquis te liberabit ab intolerabilibus illis suppliciis? Nullus plane. Si enim hic ideo studiose solvis, quia non danti gravissimæ pœnæ paratæ sunt; cogites velim hic graviores parari, non quod vinculis constringaris, non quod in carcerem conjiciaris, sed quod in ignem abeas æternum. Quamobrem hæc prima vectigalia solvamus. Magna quippe facilitas, major merces, copiosior negotiatio, gravior nobis ultio, si improbe agamus. Nam supplicium nos excipiet

nullum finem habiturum. Quod si mihi milites alleges, qui pro te contra barbaros pugnant; est quoque hic pauperum exercitus, qui pro te bellum gerunt et pugnant. Cum enim accipiunt, precibus Deum tibi placant : placantes autem, non barbaros, sed dæmonum insidias repellunt : non permittunt ut te malignus ille fortiter invadat, nec ut frequenter insurgat, sed ejus vires resolvunt.

V. Cum ergo hos milites videas quotidie contra diabolum propter te pugnantes precibus orationibusque, a te ipso hoc pulcherrimum tributum repete, alimenta nempe ipsorum. Cum enim mansuetus hic rex sit, non imposuit tibi exactores, sed vult te sponte deponere : etiamsi parum deponas, accipit tamen; si non ita locuples post multum temporis reposueris, non cogit non habentem. Ne igitur patientia ejus abutamur; sed thesaurizemus nobis, non iram, sed salutem; non mortem, sed vitam; non supplicium et ultionem, sed honores et coronas. Non est hic quid pendendum ad vecturam oblatorum, non laborandum ad argentum corradendum. Si deponas illa, ipse Dominus in cœlum transfert; ipse tibi negotiationem parat multum lucri afferentem. Non est hic quærendus homo qui deposita transferat : tantum depone, statim depositum ascendit; non ut alii milites alantur, sed ut tibi maneant cum magno fœnore. Hic enim cum das, data repetere non licet : illic vero magno cum honore illa rursum recipies, majoraque ac spiritualia lucra referes. Hic quæ dantur sunt exactio, illic usura, fœnus, debitum. Nam chirographa tibi Deus fecit : ait enim: « Qui miseretur pauperis, Deo fœneratur [1]. » Dedit tibi arrham et vades, etsi Deus sit. Quæ arrha, qui vades? Quæ sunt in præsenti vita, sensibilia, spiritualia, exordia futurorum. Quid igitur tardas et dubitas, cum tot tantaque jam receperis, tot expectes? Nam quæ recepisti

[1] Prov. XIX, 17.

hæc sunt: Corpus tibi efformavit, animam tibi indidit, te solum in terra ratione ornavit, eorum quæ sub aspectum cadunt omnium usum dedit, cognitionem sui tibi largitus est, Filium suum pro te tradidit, baptisma tot refertum donis concessit, nec non sacram mensam; promisit regnum et ineffabilia bona. Tot ergo acceptis et tot accepturus, id enim rursum dicam, circa perituras pecunias parcus es? Ecquam habebis veniam? Sed liberos respicis, et illorum causa dare refugis? Et hos quoque institue ad hujusmodi facienda lucra. Nam si argentum haberes sub fœnore collocatum, et debitor probus esset, malles certe syngraphum quam aurum filio relinquere, ut inde proventus ipsi esset magnus, nec cogeretur alios quærere ubi posset collocare. Nunc chirographum hujusmodi filiis dato, et Deum ipsis relinque debitorem. Agros non vendis, sed filiis relinquis, ut proventus maneat, et accessio illis pecuniarum fiat. Hoc porro chirographum, quovis agro, quibusvis proventibus fructuosius, et tot ferens fructus, relinquere times? Ecqua stultitia, quæ insania hæc est? Et hoc cum scias te, etiamsi illud filiis relinquas, illud tamen abeuntem tecum esse portaturum. Talia quippe sunt spiritualia, magnaque largitate fruuntur. Ne itaque ita pauperes animo simus, neque erga nos ipsos inhumani evadamus: sed hanc quæstuosam mercaturam suscipiamus, ut et ipsi hinc migrantes illam auferamus, et tamen filiis relinquamus, futuraque consequamur bona, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXVII.

CAPUT XXI.

Et ingressus Jesus in templum, ejecit omnes vendentes et ementes, et mensas numulariorum evertit, et cathedras vendentium, et dicit eis : Scriptum est : Domus mea domus orationis vocabitur : vos autem fecistis illam speluncam latronum [1].

I. Hoc et Joannes dicit [2]; sed ille quidem in principio Evangelii, hic autem in fine. Unde verisimile est hoc bis factum fuisse, et diversis temporibus : quod palam esse videtur tum a tempore, tum etiam a responsione. Illic enim ipso Paschatis tempore advenit. Hic vero diu ante Pascha. Ibi dicunt Judæi: « Quod signum ostendis nobis? » hic vero tacent, etiamsi increpentur : eo quod scilicet apud omnes in admiratione esset. Hæc autem accusatio gravior contra Judæos erat, quod etsi semel et bis id fecisset, in hujusmodi commercio perseverarent : ipsumque Deo adversarium dicebant, cum oportuisset ediscere ipsum honorem Patri debitum curare, et magnam potentiam habere. Etenim jam signa fecerat, et videbant opera cum verbis consonare. Sed neque sic obtemperarunt, imo indignabantur; etiamsi hæc clamare Prophetam audirent, ac pueros plus quam ætas ferret prædicantes eum. Quapropter incusans ille Esaïam inducit dicens : « Domus mea domus orationis vocabitur. » Neque hoc tantummodo suam potentiam ostendit, sed quod curet varias infirmitates : nam « Accesserunt ad eum claudi » et cæci, et curavit eos [3], » et sic virtutem potestatemque

[1] Matth. xxi, 12, 13. — [2] Joan. ii, 14. — [3] Matth. xxi, 14.

suam monstrat. Illi vero neque sic obtemperarunt, sed cum miracula viderent, puerosque audirent ipsum prædicantes, suffocabantur et dicebant : « Non audis quid isti dicunt? » Atqui id Christus ipsis dicere potuisset : « Non auditis quid isti dicunt? » Nam illi quasi Deo canebant. Quid igitur ille? Quia rebus manifestis contradicebant, acrius illos carpit dicens : « Nunquam legistis : Ex ore infantium et lacten- » tium perfecisti laudem [1]? » Et recte dixit : « Ex ore. » Non enim secundum mentem ipsorum illa verba erant; sed virtute ipsius immatura ipsorum lingua dirigebatur. Hoc vero figura erat gentium balbutientium, quæ confestim magna insonuerunt et animo et fide, et Apostolis hinc non parva consolatio. Ne enim ambigerent quomodo rudes homines prædicationem annuntiare poterunt, præoccupantes pueri illam animi angustiam ejecerunt; et spem fecerunt facultatem dicendi daturum sibi esse eum qui pueros hymnum cantare docuit. Neque hoc tantum, sed etiam esse illum naturæ conditorem hoc miraculo ostensum est. Pueri igitur etsi immaturæ ætatis, fausta et supernis consona loquebantur : viri autem insania et furore plena. Talis res est nequitia. Quia igitur multa erant quæ illos commoverent, turbæ videlicet, ejectio vendentium, miracula, pueri canentes, rursus eos relinquit, ut illorum sedet tumorem et iram, noluitque docere ne invidia ferventes dicta sua ægre ferrent. « Mane autem revertens in urbem esuriit [2]. » Quomodo mane esuriit? Quando id carni concessit, tunc illius sensus ostenditur. « Et videns ficum in via, venit ad eam, » et nihil invenit nisi folia [3]. » Alius Evangelista dicit nondum tempus fuisse [4]; sed si nondum tempus erat, quomodo alter Evangelista ait; « Venit, ut si forte fructum » inveniret in ea [5]? » Unde manifestum est illud ex opinione

[1] Matth. xxi, 16. — [2] Ibid. 18. — [3] Ibid. 19. — [4] Marc. xi, 13. — [5] Ibid.

Discipulorum fuisse, qui adhuc imperfectiores erant. Nam opiniones Discipulorum sæpe describunt Evangelistæ. Sicut igitur illud secundum illorum opinionem erat, sic quoque cum putabant ipsum maledixisse ficui quod fructum non haberet. Cur ergo maledicta fuit? Propter Discipulos, ut nempe illi confiderent. Quia enim ubique beneficia præstabat, nullumque puniebat : et tamen oportebat ultricis suæ potestatis exemplum præbere, ut discerent et Discipuli et Judæi ipsum, cum posset eos, qui se crucifixerunt, extinguere, libenter tamen id concessisse, neque extinxisse. Noluit porro id in hominibus factum exhibere, sed in arbore ultricis suæ potestatis exemplum dedit. Cum autem in loca, vel in arbores, vel in bruta animantia tale quidpiam immittitur, ne curiose inquiras, nec dicas: « Quomodo juste exsiccata ficus est, si tempus fructuum non erat? » Illa enim quæstio nugacissima est. Sed miraculum respice, mirare, et miraculorum Patratori gloriam refer. Nam et de submersis porcis idipsum multi dixerunt, justitiæ rationem inquirentes. Sed illis non attendere oportet : nam hæc irrationabilia erant, ut arbor anima carebat. Cur ergo hac ratione res acta est, et cur hæc est maledictionis causa? Ut jam dixi, hoc ad Discipulorum opinionem pertinet. Quod si nondum tempus erat, temere quidam hic legem significari dicunt. Nam hujus fructus fides erat, fideique tempus tunc advenerat, quem fructum ille attulit. « Jam » enim regiones albæ sunt ad messem [1], » inquit, et, « Misi » vos metere quæ non laborastis [2]. »

II. Nihil ergo hujusmodi hic subindicatur ; sed, ut dixi, potestatem ultricem indicat, et hos ostendit dicens : « Non- » dum enim erat tempus, » significans se ideo præcipue venisse, non quod esuriret, sed propter Discipulos, qui admodum mirati sunt, etsi multa majora signa jam facta fue-

[1] Joan. iv, 35. — [2] Ibid. 38.

rant. Sed, ut dixi, hoc insolitum erat, nunc enim primo potestatem ultricem ostendit. Idcirco non in alia arbore, sed in omnium humidissima signum fecit; ita ut inde majus videretur esse miraculum. Et ut discas hoc propter illos factum esse, ut illis fiduciam inderet, audi ea quæ postea dicit. Quid igitur dicit? « Et vos majora facietis, si credere » volueritis, et in oratione confidere [1]. » Vides-ne totum propter illos factum esse, ne insidias formidarent? Ideo illud iterum repetit, ut precibus et fidei firmiter hærere suadeat. « Non enim hoc tantum facietis, inquit, sed etiam montes transferetis, ut plurima alia operabimini, si fidei et orationi cum fiducia hæretis. » Verum Judæi arrogantes et inflati, ut doctrinam ejus interpellarent, accedentes suscitabantur, « In qua potestate hæc facis? » Quia enim miraculis detrahere non poterant, venditores ex templo pulsos et emendatos illi objiciunt. Eadem ratione apud Joannem interrogant, licet non iisdem verbis, verum eadem sententia, nam dicunt : « Quod signum ostendis nobis, quia hæc » facis [2]? » Sed ibi respondet illis : « Solvite templum hoc, » et in tribus diebus excitabo illud [3]. » Hic autem in dubitationem illos conjicit. Unde manifestum est illud quidem in principio factum esse quando miracula edere incipiebat, hoc autem in fine. Quod autem dicunt hujusmodi est. « An doctrinæ sedem occupas? num sacerdos ordinatus es, quia tantam potestatem exhibuisti? Atqui nihil arroganter egit, sed templi honori ac decori prospexit. » Attamen cum nihil aliud dicere possent, hanc accusandi ansam arripiunt. Ac cum vendentes ejiceret, nihil ausi sunt dicere, quia ille miracula ediderat. Postea ubi viderunt eum, increpare cœperunt. Quid ergo ille? Non ad quæsitum directe respondet, nec ostendit posse illos si vellent suam potestatem videre; sed aliam opponit interrogationem : « Baptisma

[1] Matth. xxi, 21. — [2] Joan. ii, 18. — [3] Ibid. 19.

» Joannis unde erat, ex cœlo, an ex hominibus [1]? » Et quid hæc, inquies, ad rem præsentem? Hæc maxime quadrant : nam si dixissent: « E cœlo, » respondisset eis: « Quare ergo non credidistis ei? » Si enim credidissent, non ita interrogassent. Nam de ipso Joannes dixerat : « Non sum dignus solvere » corrigiam calceamenti ejus [2]; » et, « Ecce Agnus Dei qui » tollit peccatum mundi [3]; » et, « Ipse est Filius Dei [4]; » et, « Qui de sursum venit, supra omnes est; » et, « Ventila » brum in manu ejus, et purgabit aream suam [5]. » Quare si Joanni credidissent, nihil impedire poterat quominus viderent in qua potestate hæc faceret. Deinde quia maligne illi responderunt, « Nescimus, » non dixit ille : « Neque ego scio. » Sed quid? « Neque ego dico vobis. » Nam si ignorabant, doceri illos oportebat. Quia vero maligne agebant, jure nihil ipsis respondet. Cur autem non dixerunt : Ex hominibus est baptisma? « Timebant turbas [6], » inquit. Vides-ne cor perversum? Ubique Deum despiciunt, et cuncta propter homines faciunt; nam et Joannem propter illos timebant; non virum ipsum reveriti, nisi hominum causa tantum. Christo etiam credere hominum causa nolebant : et hæc causa illis malorum omnium. Deinde dicit : « Quid » vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, et dixit » primo : Vade, hodie operare in vinea. Ille autem respon- » dens dixit : Nolo. Postea autem pœnitentia motus abiit. » Et accedens ad secundum, dixit similiter. Ille autem res- » pondit : Abeo, et non abiit. Quis ergo ex duobus fecit vo- » luntatem Patris? Dicunt ei : Primus [7]. » Rursus per parabolas ipsos arguit; tum illorum improbitatem, tum reprobatarum gentium obsequentiam subindicans. Nam hic duo filii significant id quod apud gentes et quod apud Judæos factum est. Gentes enim, cum non promisissent obedien-

[1] Matth. xxi, 25. — [2] Luc. iii, 16. — [3] Joan. i, 29. — [4] Id. iii, 31. — [5] Matth. iii, 12. — [6] Id. xxi, 26. — [7] Ibid. 28-30.

tiam, nec audissent legem, operibus obsequentiam exhibuerunt. Ili contra postquam dixerant: « Omnia quæcumque » dixerit Deus faciemus et audiemus [1], » operibus non obsecuti sunt. Ideo ne putarent legem ipsos juvare, ostendit hoc ipsum illos damnare; id quod etiam dicit Paulus : « Non auditores legis justi sunt apud Deum; sed factores » legis justificabuntur [2]. » Idcirco, ut suo ipsi judicio damnarentur, rem sic dirigit, ut ipsi sententiam ferant : quod etiam in sequenti parabola vineæ facit.

III. Utque res ita succederet, aliam personam inducit quæ accusationem ferret. Quia enim nolebant directe fateri, per parabolam eos quo volebat adducit. Quando autem dictorum scopum non intelligentes sententiam tulerunt, tunc ipse aperit id quod occulte agebatur, et dicit : « Publicani et meretrices præcedent vos in regno Dei. » Venit enim Joannes ad vos in via justitiæ, et non cre- » didistis ei. Publicani vero crediderunt ei. Vos autem vi- » dentes, non pœnitentiam egistis postea, ut crederetis ei [3]. » Nam si simpliciter dixisset: « Meretrices præcedunt vos, » sermo illis onerosus visus fuisset : nunc autem post sententiam ab ipsis latam, mitior videtur. Ideo causam adjicit. Quænam illa est? Venit Joannes, inquit, ad vos, non ad illos. Neque hoc solum; sed et in via justitiæ. Neque potestis eum criminari, quod negligens inutilisque fuerit. Sed et vita ejus omni culpa libera, et providentia singularis, et tamen non attendistis ei. Post hoc etiam aliud crimen est, quod publicani attenderint; hinc aliud, quod vos ne quidem post illos credideritis. Oportuit enim vos ante illos credere, quod vero neque post illos, omni venia indignum est : laus illorum eximia, crimen vestrum auget. Ad vos venit, nec admisistis illum; non venit ad illos, et susceperunt eum; neque illos doctores admittitis. Vide

[1] Exod. xix, 8. — [2] Rom. ii, 13. — [3] Matth. xxi, 31, 32.

quot argumentis laus illorum, et horum crimen ostenditur. Ad vos venit, non ad illos. Vos non credidistis : hos illis offendiculo non fuit. Illi crediderunt ; id vobis non profuit. Illud enim, « Præcedent, » non dicitur, quasi hi sequantur ; sed quod spem habeant, si velint. Nihil enim magis quam æmulatio rudiores concitat. Propterea semper dicit : « Novissimi primi, et primi novissimi. » Ideoque meretrices et publicanos induxit, ut illos zelo inflammaret. Hæc enim duo peccata extrema sunt, ex ferventi amore parta, alio corporum, alio pecuniarum. Ostendit autem illud vere esse audire legem Dei ,si Joanni credatur. Nec vero gratiæ solum est quod meretrices introeant, verumetiam justitiæ. Non enim manentes meretrices introierunt, sed obedientes et credentes, et mundatæ et mutatæ, sic introierunt. Vides ne quomodo minus onerosam et breviorem orationem fecit tum per parabolam, tum per meretricum commemorationem? Neque enim statim dixit : « Cur non credidistis Joanni? » sed quod longe acrius erat, publicanis meretricibusque propositis, tunc illud induxit, ex rerum serie illos venia indignos arguens, ostendensque ipsos ob metum hominum et vanam gloriam omnia facere. Nam Christum non confitebantur præ timore, ne a Synagoga pellerentur ; et Joannem non audebant carpere, non ob pietatem, sed propter metum. Quæ omnia ille probavit ex supradictis, et gravius postea vulnus inflixit dicens : « Vos autem videntes » non pœnitentiam egistis, ut crederetis ei. » Improbum enim est ab initio bonum non eligere ; majus vero crimen, non mutari. Nam hoc maxime multos improbos efficit, id quod jam in multis video, ob extremam stoliditatem. Sed nemo talis sit, oro : verum etiamsi in extremum nequitiæ lapsus sit, ne desperet de resipiscentia ; facile quippe est ex profundo improbitatis emergere. Annon auditis quomodo meretrix illa, quæ lascivia omnes superabat, omnes

postea pietate vicit? Non de illa loquor quæ in Evangeliis fertur; sed de illa quæ nostro ævo ex Phœniciæ civitate omnium nequissima fuit. Hæc quippe meretrix apud nos erat, primasque in scena tenebat, cujus nomen ubique celebrabatur; nec in nostra urbe tantum, sed usque ad Cilicas et Cappadocas. Multorumque opes exhausit, pupillos multos cœpit. Plurimi vero eam maleficis uti artibus dicebant, nec corporis forma tantum, sed ex veneficiis retia expandisse. Hæc imperatricis quoque fratrem irretivit. Nam multa vi tyrannidis pollebat. Sed repente nescio quomodo; imo probe scio quomodo sponte mutata, gratiam Dei sibi concilians, omnia illa sprevit, ac projectis diabolicis illecebris, ad cœlum accurrit. Quanquam nihil illa turpius erat, cum in scena compareret : attamen multas postea castitate superavit, cilicioque induta omne transigebat tempus. Hujus revocandæ causa præfectus a quibusdam concitatus est, milites armati ad scenam illam transferre non potuerunt, neque ex cœtu virginum, quæ illam receperant, educere. Hæc sacris dignata mysteriis, cum accepta gratia dignum virtutis studium adhibuisset, vitam clausit, cum peccata omnia per gratiam eluisset, et post baptismum magnam exhibuisset philosophiam. Nec unquam amatores olim suos accedentes aspicere voluit, seque ipsam inclusit, multosque annos quasi in carcere transegit. « Sic erunt » novissimi primi, et primi novissimi[1] : » sic nobis ubique ferventi animo opus est. Nihil impedit quominus magni et mirabiles evadamus.

IV. Nemo igitur in nequitia degens desperet : nemo virtutem exercens dormitet, neque ita confidat. Sæpe namque eveniet ut meretrix illum antevertat. Ille vero ne desperet, poterit enim etiam præcedere. Audi quid dicat Deus Jerosolymæ. « Dixi postquam fornicata est in his

[1] Matth. xx, 16.

» omnibus : Convertere, et conversa non es[1]. » Cum igitur ferventem Dei amorem adimus, non recordatur illa priorum. Non est sicut homo Deus ; neque enim præterita probro dat, neque dicit : « Quare tanto tempore abfuisti? » Si tamen pœnitentiam egerimus, diligit nos cum ipsum adimus, dum ut oportet accedamus. Ipsi ergo admodum hæreamus, et configamus timore ejus corda nostra[2]. Res hujusmodi non in nova solum lege, sed et in veteri observantur. Quid enim Manasse deterius[3]? Sed potuit Deum placare? Quid Salomone beatius? Sed dormitans cecidit[4]. Imo hæc ambo possum in uno ostendere, in ejus scilicet patre : nam ille et probus et improbus fuit. Quid Juda beatius? Sed fuit proditor. Quid Paulo miserius? Sed fuit Apostolus. Quid Matthæo pejus? Sed fuit Evangelista. Quid Simone laudabilius? Sed fuit omnium miserrimus. Quot similes mutationes, et olim et nunc quotidie factas, videre potes? Quamobrem dico, nec histrio desperet, nec is, qui in Ecclesia est, confidat. Huic namque dicit : « Qui videtur stare, videat ne ca» dat[5] ; » illi autem ; « Numquid qui cadit non resurget[6]? » et, « Manus remissas, et genua debilia roborate[7]. » Ac rursus his, « Vigilate ; » illis vero, « Surge qui dormis, et re» surge a mortuis[8]. » Nam hi id quod habent servare debent ; illi vero id fieri quod non sunt ; hi sanitatem custodire, illi ab infirmitate liberari. Multum laborant ægritudine, sed multi ægri valetudinem recuperant, et bene valentes, si negligant, in morbum incidunt. Illis itaque dicit : « Ecce sa» nus factus es : noli amplius peccare, ne tibi quid deterius » contingat[9] ; » his vero : « Vis sanus fieri? tolle grabatum » tuum, et vade in domum tuam[10]. » Gravis enim, gravis certe paralysis est peccatum ; imo non paralysis tantum,

[1] Jer. III, 1, 7. — [2] Psal. CXVIII, 120. — [3] 4 Reg. XXI. — [4] 3 Reg. XI, 4. — [5] 1 Cor. X, 12. — [6] Jer. VIII, 4. — [7] Isaï. XXXV, 3. — [8] Ephes. V, 14. — [9] Joan. V, 14. — [10] Ibid. 6 et 8.

sed aliquid gravius. Neque enim hic bonis tantum privatur, sed in malorum exercitio est. Attamen licet ita affectus sis, si volueris paululum exurgere, omnia mala solvuntur: etiamsi triginta octo annos habeas, si sanitatem recuperare studeas, nihil obest; adest etiam nunc Christus et dicit: « Tolle lectum tuum [1]: » modo velis, surge, ne desperes: hominem non habes, sed habes Deum. Non habes virum qui te in piscinam injiciat; sed habes eum qui non sinat te opus habere piscina. Non habes qui te illo conjiciat, sed habes qui jubeat tollere lectum tuum. Non licet dicere: « Dum ego venio, alius ante me descendit: » si enim velis in fontem descendere, nemo impediet. Gratia non consumitur, non impenditur. Fons quidam est semper scaturiens, ex plenitudo ejus omnes sanamur, et secundum animam et secundum corpus. Accedamus igitur etiam nunc. Nam Rahab meretrix erat, sed servata est: latro homicida erat, sed paradisi civis effectus est. Et Judas, qui cum Magistro erat, periit: latro autem in cruce cum esset, Discipulus factus est. Hæc Dei mirabilia sunt. Sic Magi acceptabiles fuerunt; sic publicanus Evangelista factus est; sic blasphemus fuit Apostolus.

V. Hæc conspice, et nunquam desperes; sed semper confide et excita te ipsum. Viam solum inito, quæ illo ducit; et celeriter incede, ne claudas januas, ne ingressum obsepias. Breve est præsens tempus, parvus labor. Etiamsi magnus esset, ne sic quidem desperare oporteret. Etiamsi enim nunc pulcherrimum laborem, quem pœnitentia et virtus afferunt, non suscipias, in mundo certe laborabis et alio modo sudabis. Quod si et hic et illic labor est, cur non hunc laborem suscipimus, qui multum affert fructum et magnam mercedem? Quanquam non idem hic labor qui illic. In sæcularibus enim frequentia pericula, damna sibi

[1] Matth. IX, 6. — [2] Jos. VI, 17.

mutuo succedentia, spes incerta, servitus multa, pecuniarum, corporum, et animæ dispendia, et fructuum proventus spe longe minores, si tamen veniant : neque enim sæcularium rerum sudores fructum semper afferunt. Verumtamen etsi non excidant, etiamsi multum proventum afferant, modico tempore manent. Cum enim senueris, nec possis iis pro voto frui, tunc mercedem laborum recipies. Sic labor vigente corpore suscipitur : fructus autem et voluptas corpore jam sene et soluto, cum sensum tempus extinxit, etsi non prorsus extinxerit, mortis spes non sinit deliciis frui. Illic vero res non ita se habet, sed labor est in corruptione et in mortali corpore ; corona vero in non senescente, immortali, finem non habente. Labor præcedit et brevis est ; merces autem sequitur et est immensa, ut cum libertate demum quiescas, nihil expectans injucundum. Nulla enim ibi mutatio timenda, nullus casus ut in hoc mundo. Qualia autem sunt hæc bona, non tuta, sed brevia, lutea, quæ vix apparent et evanescunt, ac cum multis laboribus possidentur ? Quæ bona sunt illis æqualia ? quæ sunt immobilia ? quæ nunquam senescunt ? quæ nullius sunt laboris ? quæ certaminum tempore coronas tibi afferunt ? Nam qui pecunias despicit, jam hinc mercedem recipit, sollicitudine vacuus, livore, sycophantia, insidiis, invidia. Qui castus est et ornate vivit, etiam antequam decedat, coronatur et in deliciis degit, dedecore, irrisionibus, periculis, accusationibus aliisque omnibus malus liberatus. Aliæ quoque virtutis partes similiter jam hic nobis mercedem afferunt. Ut igitur et præsentia et futura consequamur bona, fugiamus nequitiam et virtutem amplectamur. Sic enim et hic in deliciis erimus, et futura consequemur bona, quæ utinam omnes adipiscamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXVIII.

CAPUT XXI.

Aliam parabolam audite: Homo quidam erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumposuit ei: et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim: et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. Quando autem appropinquavit tempus fructuum, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium interfecerunt, alium autem lapidaverunt. Rursum misit alios servos numero plures, et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Reverebuntur forte filium meum. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt in seipsis: Hic est hæres, venite, interficiamus eum, et possideamus hæreditatem ejus. Et apprehensum eum ejecerunt extra vineam et interfecerunt. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Dicunt ei: Malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructus temporibus suis. Dicit illis Jesus: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli[1]?

I. Multa per hanc parabolam subindicat; Dei providentiam, qua semper illis affuit; sanguinarium eorum a principio animum, nihilque prætermissum fuisse quod ad curam eorum gerendam pertineret; quod, Prophetis occisis, non aversus ab illis fuerit Deus, sed et Filium suum mise-

[1] Matth. XXI, 33-42.

rit; quod Novi et Veteris Testamenti unus et idem sit Deus; quod mors ejus magna operata sit; quod extremas pœnas dent ob crucem et facinus suum: gentium conversionem, et Judæorum lapsum. Ideo igitur hanc parabolam post præcedentem posuit, ut et majus crimen ostenderet, quod nullam veniam mererctur. Quo modo et qua ratione? Quia tantam nacti Dei providentiam, a meretricibus et publicanis victi longe retro relicti sunt. Perpende autem et ejus magnam providentiam, et illorum incredibilem supinitatem. Nam quæ agricolarum erant ipse fecit, maceriam circumposuit, vineam plantavit, reliqua omnia præstitit, et parvum quid ipsis reliquit, ut res illas curarent, et quæ data fuerant conservarent. Nihil enim omissum fuerat; sed omnia perfecta erant: nihil tamen illis inde lucri, licet ipsis tanta contulisset bona. Nam cum post egressum ex Ægypto legem dedit, urbem condidit, templum construxit, aram erexit, et peregre profectus est; id est, longa usus est patientia, cum non semper peccantibus statim supplicia inferat: peregrinationem quippe longam tolerantiam vocat. « Et misit servos suos, » hoc est, Prophetas, ut fructum acciperent, id est, obedientiam per opera demonstratam. Illi vero hic etiam nequitiam suam exhibuerunt, non modo quod post tantam curam fructum non darent, quod negligentiam præ se ferebat, sed etiam quod illos venientes indigne ferrent. Nam qui debebant, nec reddere poterant, non indignari neque ægre ferre oportebat, sed rogare. Illi vero non indignabantur modo, sed manus sanguine replebant, et qui pœnas dare debebant, pœnas expetebant. Ideoque et secundos et tertios misit, ut ostenderetur et illorum nequitia et mittentis benignitas. Et cur non filium statim misit? ut ex malis, quæ in illos intulerant, sese damnantes, iramque remittentes, illum venientem vererentur. Possemus alias explicationes addere, sed

ad sequentia pergamus. Quid sibi vult illud, « Forte reve-» rebuntur? » Non ignorantis est, absit, sed volentis ostendere quantum peccatum esset, et omni excusatione vacuum. Cum sciret enim occidendum fore, misit tamen. Illud autem « Reverebuntur filium meum, » quod facere debebant enuntiat. Quia oportebat certe illos revereri. Siquidem et alibi dicit : « Si forte audierint. » Neque illic ignorabat; sed ne dicerent quidam improbi prædictionem fuisse, non obediendi necessariam causam; ideo sic dicta temperat, « Si forte, dicens, et fortasse. » Nam si circa servos improbi fuerunt, filii dignitatem revereri oportuit. Quid ergo isti? Cum accurrere oportuisset, veniamque de peccatis petere, priora superare concertant, in scelera sese immergunt, priora semper posterioribus obruentes, quod et ipse declarans ait : « Implete mensuram patrum vestro-» rum [1]. » Jam olim enim Prophetæ de his illos accusabant dicentes : « Manus vestræ plenæ sunt sanguine [2]; » et, « San-» guinem sanguini miscent [3], » et, « Ædificantes Sion in » sanguinibus [4]. » Sed non resipiscebant, etsi hoc mandatum accepissent, « Non occides, » et a sexcentis aliis juberentur abstinere; ac per hoc, perque alia multa ad observationem hujus præcepti inducerentur. Attamen hanc pravam consuetudinem non deposuerunt. Sed quid dicunt videntes eum? « Venite, occidamus eum. » Qua de causa? Quid aut parvum aut magnum criminari potestis? An quod vos honoraverit, ac Deus cum esset, homo propter vos factus sit, innumeraque illa ediderit miracula? An quod peccata dimiserit, vel ad regnum vocarit? Vide cum impietate conjunctam dementiam multam, et necis causam insania plenam. « Occidamus eum, inquiunt, et nostra erit hæreditas [5] » Et ubi occidere deliberant? Extra vineam.

[1] Matth. xxiii, 32. — [2] Isaï. i, 15. — [3] Osee iv, 2. — [4] Mich. iii, 10. — [5] Luc. xx, 14.

II. Vidisti-ne quomodo etiam locum prophetet ubi mactandus erat. Et ejicientes occiderunt. Lucas quidem ait ipsum determinasse quid illos pati oporteret, ipsosque dixisse : « Absit [1] ; » et testimonium induxisse. Illos enim intuitus dixit : « Quid ergo est quod scriptum est : Lapidem, » quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput » anguli [2] ; » et, « Quicumque ceciderit super eum, confrin» getur [3] ? Matthæus vero dicit illos protulisse sententiam : verum non repugnat cum alio. Hæc enim ambo facta sunt, ipsique sententiam tulerunt contra seipsos : ac rursus cum dictorum vim sensissent, dixerunt : « Absit. » Prophetam autem ipsis opposuit, ut suaderet rem prorsus esse futuram. Attamen vocationem gentium, ne carpendi causam haberent, non aperte dixit, sed subindicavit tantum dicens : « Dabit aliis vineam. » Ideo certe hac parabola usus est, ut ipsi sententiam ferrent. Quod in Davide quoque factum est, quando de parabola Nathani sententiam tulit. Tu vero mihi hinc considera quam justa sit sententia, quando ii qui puniendi sunt, ipsi sese condemnant. Deinde ut discerent non solum id justitiam requirere, sed etiam jam olim id Spiritum pronuntiasse, et Deum ipsum sententiam tulisse, prophetiam induxit, illosque increpavit dicens : « Num» quam legistis : Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, » hic factus est in caput anguli ? A Domino factum est is» tud, et est mirabile in oculis nostris [4] : his omnibus ostendens Judæos ut incredulos abjiciendos, gentes autem inducendas esse : id etiam per Chananæam, id per asinam, per centurionem, perque multas alias parabolas subindicavit. Hoc etiam nunc. Ideo subjunxit : « A Domino factum » est istud, et est mirabile in oculis nostris : » præsignificans crediturus gentes, et Judæos qui crediderint unum esse futuros, quamvis tanto prius intervallo distarent.

[1] Luc, xx, 16. — [2] Psal. cxvii, 22. — [3] Matth. xxi, 44. — [4] Psal. cxvii, 22, 23

Deinde ut ediscerent nihil gestorum esse Deo adversum, sed valde acceptum atque mirabile, quod videntibus stuporem afferret : erat quippe miraculum ineffabile, subjunxit dicens: « A Domino factum est istud. » Lapidem vero seipsum vocat, et ædificantes Judæorum doctores, quod etiam Ezechiel ait : « Ædificantes murum, et linientes in» composite [1]. » Quomodo autem reprobaverunt? Cum dicerent: « Hic non est ex Deo : hic seducit turbam [2] ; » et rursum, « Samaritanus es tu, et dæmonium habes [3]. » Deinde ut cognoscerent non id tantum sibi inferri quod ejicerentur, supplicia quoque affert dicens: « Omnis qui ceci» derit super lapidem hunc, confringetur : super quem au» tem ceciderit, ventilabit eum [4]. » Duas hic pernicies annotat; primo quod hoc ipsis offendiculo fuerit : hoc est enim, « Qui ceciderit super lapidem hunc ; » secundo subindicat excidium eorum, ærumnas, perniciem, quam clare indicavit dicens : « Ventilabit ipsum. » His resurrectionem suam subindicavit. Propheta certe Esaïas vineam ab ipso accusatam dicit, principesque populi criminatur: et ibi quidem ait : « Quid debui facere vineæ meæ, et non feci [5] ? » alibi vero : « Quid feci tibi, et quod invenerunt patres tui » in me delictum [6] ? » ac rursum, « Populo meus, quid feci » tibi? aut in quo contristavi te [7] ? » Ingratum illorum animum ostendit, et beneficiis effectos, contraria rependisse declarat. Hic autem illud vehementius exprimitur : neque enim ipse dicit : « Quid oportebat me facere, et non feci ? » sed illos inducit sententiam dicentes, ipsum quidem nihil reliquisse pronuntiantes, atque seipsos condemnantes. Nam cum dicunt : « Malos male perdet, et vineam suam locabit » aliis agricolis, » nihil aliud sibi volunt, et cum magna emphasi sententiam ferunt. Id Stephanus quoque ipsis ex-

[1] Ezech. XIII, 10. — [2] Joan. VII, 12. — [3] Id. VIII, 48. — [4] Matth. XXI, 44. — [5] Isaï. V, 4. — [6] Jer. II, 5. — [7] Mich. VI, 3.

probravit, et illos maxime mordebat[1]. Quod magna Dei providentia semper dignati, benefactori contraria rependerent, quod magnum signum erat, non punientem, sed eos qui puniebantur, causam supplicii esse. Hoc ipsum hic monstratur per parabolam et per prophetiam. Neque enim satis habuit parabolam dixisse, sed prophetiam duplicem adduxit, Davidis nempe et suam. Quid ergo oportebat hæc audientes facere? Annon adorare? Annon admirari providentiam priorem et posteriorem? Si autem ex nullo eorum meliores facti sunt, annon metu supplicii sapientiores fieri oportebat? Sed non meliores facti sunt. Quid porro sequitur? « Cum audissent, inquit, cognoverunt quia de ipsis » dicebat. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, » quoniam sicut Prophetam eum habebant[2]. » Senserunt enim tandem quod ipsos occulte notaret. Et aliquando interceptus, per medium illorum transit, et illi non vident; aliquando comparens, illorum desiderium reprimit. Quod admirantes illi dicebant: « Nonne hic est Jesus? Ecce pa- » lam loquitur, et nihil ipsi dicunt[3]? » Hic vero quia multitudinis timore detinebantur, hoc satis habuit, nec miracula ut ante voluit edere, verbi gratia per medium eorum transeundo, nec se invisibilem præstando. Non enim omnia supra hominem facere volebat, ut crederetur œconomia. Illi autem non timore multitudinis emendabantur, non ab ipsius dictis: non Prophetarum testimonium reverebantur, non suam ipsorum sententiam, non multorum existimationem: ita semel illos dominandi cupiditas, et vanæ gloriæ amor occæcarat, quod temporanea quærerent.

III. Nihil enim ita impellit et præcipitem dat; nihil tam a futurorum amore dejicit, ut fluxis affigi rebus; nihil ita et præsentibus et futuris jucunde uti tribuit, ut futura omnibus anteponere. Ait quippe Christus: « Quærite primum

[1] Act. VI et VII. — [2] Matth. XXI, 45, 46. — [3] Joan. VII, 26.

» regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis[1]. » Atqui etiamsi hæc adjectio posita non esset, non tamen hæc admodum desideranda essent. Nunc autem cum illa accipis, hæc etiam apprehendis. Nonnulli tamen his non obtemperant; sed lapidibus sensu carentibus similes, voluptatis umbras sequuntur. Quid enim dulce in præsenti vita est? quid jucundum? Nam cum majore fiducia vos alloqui hodie volo: sed me ferte, ut discatis vitam quæ dura et onerosa videtur, monachorum scilicet et eorum qui seipsos crucifixerunt, longe dulciorem desiderabilioremque esse hac vita, quæ videtur suavior delicatiorque. Hujusque rei testes vos estis, qui sæpe in calamitatibus et ærumnis mortem optastis, illosque beatos prædicastis, qui in montibus, in speluncis degunt, cælibemque et negotiis vacuam ducunt vitam; vos nempe, qui vel artifices, vel milites estis, sive qui vitam ducitis otiosi, sive qui in scena et orchestris diem transigitis. Ibi enim unde mille voluptates scaturire videntur, sexcenta tela mittuntur amarissima. Si quis enim saltantis puellæ amore inflammetur, omni militia, omni peregrinatione duriores feret cruciatibus, pejorique in statu, quam urbs obsessa, erit. Sed ne illis diutius incumbamus, ipsis eorum, qui sic capti sunt, conscientiæ relictis, age de multorum vita nunc agamus: et tantum inter utramque vitam inveniemus intervallum, quantum inter portum et fluctibus agitatum pelagus. Ex habitaculis statim ab exordio horum felicitatem considera; fora enim et urbes, tumultusque in medio positos fugientes, vitam in montibus delegerunt, quæ nihil cum præsenti vita commune habet, quæ nihil humanum patitur; non dolorem pro rebus sæcularibus, non mœrorem vel sollicitudinem, non pericula, non insidias, non invidiam, non livorem, non turpes amores, non aliud quidpiam simile. Jam hic

[1] Matth. VI, 33.

illi quæ ad regnum cœlorum pertinent meditantur, in saltibus versantes, montibus, fontibusque, cum quiete multa: præcipue autem Deo hærent, tuguriumque illarum omni tumultu vacuum est, anima omni morbo et pravo affectu libera, levis, expedita, et tenuissimo aëre purior. Opus autem illorum idipsum est quod Adam initio habuit, antequam peccaret, quando gloria indutus cum Deo libere loquebatur, et locum illum multa beatitudine refertum incolebat. In quo enim hi pejus quam ille degunt, cum ante inobedientiam positus est in paradiso ut operaretur? Nulla ipsi sæcularis sollicitudo inerat; nulla etiam monachis illis: pura conscientia Deum alloquebatur; et hi similiter: imo multo majorem quam ille fiduciam habent, utpote majori fruentes gratia Spiritus. Par esset certe vos hæc oculis percipere; sed quia non vultis, atque in tumultu et foro degitis, vos saltem verbo doceamus: unam vero partem vitæ illorum excipiemus; nam totam persequi non possumus. Illi qui luminaria sunt orbis, cum sol ortus est, imo diu antequam luceat, e lecto surgentes sani, sunt vigiles, expediti; nullus enim ibi dolor, vel sollicitudo, vel sopor, non labor, non negotiorum turba, non quid simile. Sed quasi Angeli in cœlo degunt. Surgentes igitur statim læti et hilares, chorum facientes unum, læto vultu et conscientia simul omnes quasi uno ore hymnis universorum Deum celebrant, laudantes eum et gratias ipsi agentes pro omnibus, sive propriis, sive communibus beneficiis. Quare, misso Adamo, interrogemus in quo differat ab Angelis ille chorus canentium in terra et dicentium: « Gloria in excel-» sis Deo, et in terra pax, in hominibus bona voluntas[1]. » Vestis autem illis viris digna est: neque enim perinde vestiuntur atque ii qui tunicas trahunt per vicos, enervati et effœminati: sed ut beati illi Angeli Elias, Elisæus, Joannes,

[1] Luc, II, 24.

Apostoli, vestiuntur; alii ex pilis caprinis, alii ex pilis camelorum, quidam pellibus tantum amiciuntur vetustate tritis. Deinde post illa cantica genua flectentes Deum precantur pro rebus, quæ multis ne in mentem quidem venire possint. Præsentium enim nihil petunt; illa quippe nihil curant; sed ut cum fiducia stare possint ante tribunal illud horrendum, quando veniet Unigenitus Dei Filius judicare vivos et mortuos; et ut nemo audiat terribilem illam vocem, « Nescio vos; » atque ut cum pura conscientia et bonis operibus laboriosam hanc vitam emetiantur, et procellosum hoc mare tranquille transmeent. Dux est autem illis orationis, pater et præfectus. Deinde surgentes post sanctas illas et frequentes orationes, oriente sole, singuli ad suum opus se conferunt, hinc magnum egenis proventum parantes.

IV. Ubi sunt nunc illi qui diabolicis choris se dedunt meretriciisque cantibus, et in theatris sedent? Non sine pudore illos memorare possum; sed ob infirmitatem vestram id facere operæ-pretium fuerit. Nam ait Paulus: « Sicut igitur exhibuistis membra vestra servire immunditiæ; ita nunc exhibete illa servire justitiæ in sanctificationem [1]. » Nos itaque chorum illum meretricum mulierum exploremus, nec non corruptorum juvenum, qui stant in scena, et comparemus eos cum his beatis viris, quod ad voluptatem pertinet: qua voluptate capiuntur multi juvenes ex negligentioribus, illorum artibus irretiti. Tantum enim inter utrosque discrimen reperiemus, quantum inter Angelos in cœlo canentes, et suavem illam melodiam emittentes, et canes porcosque in fimo ululantes et grunnientes. Per horum enim ora Christus, per illorum linguam diabolus loquitur. Tibiæ illis incondita voce sonant, injucundumque aspectum inflatæ genæ, et distracti nervi effi-

[1] Rom. VI, 13.

ciunt : verum hic gratia Spiritus insonat, pro tibia, cithara et syringe, Sanctorum vocibus usa. Imo quantalibet dicamus, non possumus illam voluptatem describere hominibus luto et lateritio operi addictis. Quare vellem quempiam ex insanientium illorum numero illuc adducere, ut chorum illum Sanctorum videret, neque mihi tunc verbis esset opus. Cæterum etsi luteos homines alloquamur, ex luto illos et ex cœno paulatim abducere tentabimus. Illinc enim igne impuri amoris statim inflammatur auditor : nam quasi non satis esset ad animum inflammandum meretricis aspectus, ex voce quoque perniciem adjiciunt. Hic autem si quid simile hauserit anima, statim deponit. Neque vox tantum illorum, sed etiam aspectus, imo etiam vestimenta spectatores conturbant. Si pauper quidam sit ex rudioribus abjectioribusque, hoc spectaculum sæpe moleste feret, et intra se dicet : « Meretrix illa et scortator, laniorum vel sutorum, nonnunquam servorum filii, in tanta vivunt voluptate : ego vero liber et ex liberis ortus, justo labore victum parans, ne somnians quidem ita deliciari possum : » et sic mœrore confectus abit. Apud monachos autem nihil simile, sed contrarium omnino : cum enim ille viderit divitum filios et majorum insignium nepotes iis vestitos indumentis, quæ ne pauperum quidem ultimi ferre dignarentur, et in hac re gaudere, cogitare quanta paupertatis accepta consolatione recedat. Si dives fuerit, moderatior et melior recedit. In theatro si videant meretricem aureis circumdatam ornamentis, pauper ejulabit, et deplorabit, uxorem suam videns nihil istiusmodi habentem : divites ex hoc spectaculo reversi, uxores suas despicient : nam postquam meretrix et vestitum, et aspectum, et vocem, et incessum, et omnia mollitie plena exhibuerit præsentibus, inflammati illi discedunt, et captivi in ædes suas intrant. Hinc contumeliæ, jurgia, rixæ, bella, mortes quotidianæ :

hinc vita captis ingrata : conjux deinceps injucunda, filii minus amabiles, omnia domi pessum eunt, ita ut vel solis radios moleste ferat qui talis est. Verum ex his choris nihil injucundum refertur : hinc venientem uxor virum mansuetum et mitem excipiet, ab omni absurda voluptate liberum, et faciliorem quam ante reperiet. Hæc mala chorus ille, hæc bona hic parit : ille ex ovibus lupos, hic ex lupis agnos facit. Sed forsan de voluptate nihil adhuc dixisse videmur. Quid dulcius quam animum nec perturbatione nec dolore agitatum habere, nunquam in dolore esse, vel ingemiscere? Verumtamen sermonem ulterius producamus, atque utriusque tum cantus, tum spectaculi gaudium examinemus : videbimusque aliud usque ad vesperam manere, donec scilicet in theatro spectator sedet, deinde autem stimulo acrius ipsum pungere ; hic autem gaudium perpetuo vigere in spectantium animis : nam et virorum formam, et loci jucunditatem, et conversationis dulcedinem, et vitæ puritatem, et pulcherrimi spiritualisque cantici gratiam habent in se semper insidentem. Qui hoc igitur portu semper fruuntur, tumultum postea quasi tempestatem fugiunt. Neque solum canentes vel precantes, sed etiam libris intenti, jucundum videntibus præbent spectaculum. Soluto quippe choro, alius Esaïam sumens cum ipso loquitur ; alius cum Apostolis versatur, alius ab aliis conscriptos libros legit, ac de Deo philosophatur, de universo, de visibilibus, de invisibilibus, de sensibilibus, de spiritualibus, de vilitate hujus vitæ, de futuræ magnitudine.

V. Aluntur autem cibo optimo, non decoctis animalium carnibus, sed eloquiis Dei dulcioribus quam mel et favum[1] : mel mirabile, multoque melius quam illud, quo Joannes in deserto olim alebatur. Mel quippe istud non apes agrestes

[1] Psal. xviii, 11.

floribus insidentes colligunt, neque rorem concoctum alvearibus suis immittunt; sed Spiritus gratia apparans pro favis, alvearibus et fistulis in Sanctorum animas immittit, ut quisque possit pro lubito perpetuo edere. Has apes imitantes, sacrorum favis librorum circumvolant, multam inde decerpentes voluptatem. Si ergo volueris quæ illorum mensa sit ediscere, propius ad eos accedas, et videbis eructare eos dulcia et spirituali odore plena. Illorum ora nihil possunt turpe proferre, nihil scurrile vel asperum, sed omnia cœlo digna. Non abs re feceris, si ora multorum, qui in foro vagantur, et ad sæcularia quasi rabie feruntur cloacis comparaveris, monachorum autem ora, fontibus mel effundentibus, fluentaque pura. Si quis autem ægre ferat quod multorum ora cloacis comparaverim, is sciat me parce locutum. Scriptura namque non hac utitur mensura, sed vehementiore similitudine, dicens : « Venenum aspidum sub » labiis eorum, » et, « Sepulcrum patens est guttur eorum [1]. » Sed non talia sunt illorum ora, at bono odore plena. Et præsentia quidem hujusmodi sunt, futura vero quæ oratio assequatur? quæ mens apprehendat? Sortem illam angelicam, beatitudinem, ineffabilia bona? Multi fortasse fervore incensi, concupiscentia hujus optimi instituti capti estis. Sed quid hinc emolumenti, si hic tantum hoc igne ardeatis : hinc autem egressi, flammam extinguatis, et hic amor tabescat? Quomodo igitur huic malo medeberis? Ut amoris fervore teneris, adi Angelos illos, te amplius incende. Non enim hæc oratio perinde te accendere valet, ut ipsum rerum spectaculum. Ne dixeris : « Colloquar cum uxore, et res absolvam primum : » negligentiæ initium est hæc procrastinatio. Audi quempiam voluisse primum iis, qui domi erant valedicere, et Prophetam non permisisse [1] (1). Ecquid dico valedicere? Patrem sepelire voluit

[1] Psal. XIII, 3. — [2] 3 Reg. XIX, 20.

Discipulus, neque id concessit Christus [1]. Atqui quid videtur tibi ita necessarium esse ut sepultura patris? At non id permisit. Quare? Quia vehementer instat diabolus, ut sese insinuet : et si tantillum socordiæ et tarditatis deprehendat, in magnam desidiam conjicit. Ideo monet quispiam, « Ne tardes de die in diem [2]; » sic enim plurima poteris emendare, sic quæ domi sunt probe disponentur. Ait enim : « Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, » et hæc omnia adjicientur vobis [3]. » Si nos enim, cum quidam sua negligentes, nostris magis advigilant, omni sollicitudine vacuos esse curamus; multo magis Deus qui non hac habita ratione nostra curat, iisque providet. Ne itaque de tuis sollicitus sis, sed illa committe Deo. Nam si tu sollicitus es, ut homo curas; Deus vero ut Deus providet. Ne ergo de iis sollicitus sis, præstantiora relinquens, alioquin Deus illa minus curabit; ut illa ergo diligenter curet, ipsi soli omnia committe. Si enim, relictis spiritualibus, illa tractes, non magnam eorum Deus geret providentiam. Ut igitur et tibi hæc recte composita sint, et sollicitudine omni libereris, hære spiritualibus, sæcularia despice : sic enim et terram cum cœlo obtinebis, et futura bona consequeris gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. IX, 60. — [2] Eccli. V, 8. — [3] Matth. VI, 33.

HOMILIA LXIX.

CAPUT XXII.

Et respondens Jesus dixit iterum in parabolis : Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo; et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias : et noluerunt venire. Rursus misit alios servos, dicens : Dicite invitatis : Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia mea occisa sunt; et omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem cum negligerent, abierunt, alius in agrum suum, alius ad negotiationem suam. Reliqui autem tenuerunt servos ejus, et contumelia affectos interfecerunt, etc.

I. Vidisti-ne et in præcedenti et in hac parabola quantum interest filium inter et servos? Vidisti-ne magnam inter utramque parabolam affinitatem, magnamque differentiam? Nam hæc ipsa ostendit Dei tolerantiam providentiamque magnam, ingratamque judaïcam improbitatem. Verum hæc quid amplius quam illa habet. Prænuntiat enim et Judæorum ejectionem, et gentium vocationem. Post hæc vero ostendit et vivendi disciplinam, et quanta negligentibus pœna sit parata : jureque hæc post illam posita est. Quia enim dixit : « Dabitur genti facienti fructum » ipsius [2], » hic declarat cui genti; neque hoc tantum, sed et se rursus ineffabili erga Judæos providentia uti. Ibi enim ante crucem vocat, hic etiam post necem instat, et pergit illos vocare. Et cum gravissima illos pœna plectere par

[1] Matth. XXII, 1-6. — [2] Ibid. 43.

fuisset, tunc ad nuptias ipsos vocat et trahit, supremoque afficit honore. Et animadverte quomodo et illic non prius gentes vocet, sed Judæos, et hic similiter. Sed quemadmodum ibi, cum illum suscipere noluerunt, imo et venientem occiderunt, tunc vineam dedit; ita et hic, cum noluerunt ad nuptias venire, alios vocavit. Quid ergo illis ingratius fuerit, quando ad nuptias vocati, resiliunt? Quis enim ad nuptias venire non optaret, et ad nuptias regis, qui filio nuptiale convivium parat? Et cur, inquies, nuptiæ vocantur? Ut Dei providentiam agnoscas, ejusque erga nos amorem, rerum splendorem, ut nihil ibi triste sit, nihil luctuosum, sed omnia gaudio spirituali plena. Ideoque sponsum illum vocat Joannes [1]; ideo Paulus dicit: « Despondi vos » uni viro [2]; » et rursum, « Mysterium hoc magnum est, ego » autem dico in Christo et in Ecclesia [3]. » Cur ergo non Patri sponsa desponderi dicitur, sed Filio? Quia quæ Filio despondetur, Patri despondetur. Nam in Scriptura hoc vel illud indifferenter dicitur, ob substantiæ identitatem. Ab hinc vero resurrectionem prædicat. Quia enim in præcedentibus mortem dixit, monstrat hic post mortem nuptias sponsumque fore. Verum hi nec ita quidem meliores sunt effecti, nec mitiores. Quo quid deterius sit? Etenim hæc tertia est accusatio; prima, quod Prophetas occiderint; deinde, quod etiam Filium; demum quod cum occidissent, et ad nuptias ab occiso invitarentur, non veniant, sed causas comminiscantur, juga boum, uxores, agros: quanquam hæc videantur rationem habere. Sed inde discimus, etsi necessaria videantur esse illa quæ nos retinent, spiritualia semper esse anteponenda. Vocat autem non nuper, sed ante multum temporis. Nam ait: « Dicite invitatis; » et iterum, « Vocate invitatos, » quod certe crimen auget. Et quandonam vocati sunt? Per Prophetas omnes, per Joan-

[1] Joan. III, 29. — [2] 2 Cor. XI, 2. — [3] Ephes. V, 32.

nem rursum, qui omnes ad Christum mittebat dicens : « Illum oportet crescere, me autem minui[1] ; » per ipsum denique Filium, qui ait : « Venite ad me omnes qui labo- » ratis et onerati estis, et ego reficiam vos[2] ; » et rursus, « Si quis sitit, veniat ad me, et bibat[3]. » Neque verbis tantum, sed et operibus ipsis vocabat, et post assumptionem ejus per Petrum et socios ; nam « Qui operatus est Petro, » inquit, in apostolatum circumcisionis, operatus est et » mihi inter gentes[4]. » Quia enim Filium videntes indignati sunt, ipsumque occiderunt, per servos rursum vocat. Et ad quid vocat ? ad labores, ærumnas, sudores ? Nequaquam, sed ad delicias. Ait enim : « Tauri mei et altilia mac- » tata sunt[5]. » Quantæ dapes ! quanta magnificentia ! Neque hoc illos convertit ; sed quanto majorem patientiam exhibebat, tanto magis illi indurabantur. Neque enim impediti negotiis, sed negligentes non venerunt. Cur autem alii nuptias, alii juga boum obtendunt ? Hæccine occupationes sunt ? Minime. Cum enim spiritualia nos vocant, nulla est occupationum necessitas. Videntur autem mihi his obtentibus usi, ut hæc quasi negligentiæ velamina opponerent. Neque id solum grave est quod non venerint ; sed etiam quod gravissimum atrocissimumque est, quod missos ad se male affecerint, contumeliis onerarint, occiderint ; id quod superioribus gravius est. Illi namque venerunt repetentes proventum et fructus, atque occisi sunt ; hi vero cum ad nuptias occisi interfectores ejus vocant, similiter interficiuntur, cui furori quid par fuerit ? Sic Paulus criminatur illos : « Qui et Dominum et Prophetas suos occiderunt, et » nos persecuti sunt[6]. » Deinde ne dicerent : « Deo adversarius est, ideoque non accedimus, » audi quid dicunt ii, qui invitant : « Pater est is, qui nuptias facit et invitat. » Quid

[1] Joan. III, 30. — [2] Matth. XI, 28. — [3] Joan. VII, 37. — [4] Gal. II, 8. — [5] Matth. XXII, 4. — [6] Rom. XI, 3.

ergo postea? Quia noluerunt venire, sed et nuntios occiderunt, urbes eorum incendit, et missis exercitibus, occidit eos. His porro prænuntiat ea, quæ sub Vespasiano et Tito facta sunt. Et quia Patrem exacerbaverunt, quod ipsi non crediderint, ipse illos ulciscitur. Ideo non statim post mortem Christi, excidium evenit, sed post annos quadraginta, ut patientiam suam exhiberet, cum Stephanum occiderunt, Jacobum interfecerunt, Apostolos affecere contumeliis. Vides-ne rerum veritatem et celebritatem? Adhuc enim Joanne evangelista vivente, aliisque compluribus qui cum Christo vixerant, hæc contigerunt: etenim gestorum testes erant, qui hæc audierunt. Vide ergo providentiam ineffabilem, plantavit vineam, omnia fecit et complevit; servis occisis, alios servos misit; his interemptis, filium misit; quo interfecto, vocat eos ad nuptias, et venire noluerunt. Postea mittit alios servos: illi vero hos etiam occiderunt. Tuncque demum illos interficit, utpote qui incurabili morbo laborarent. Quod enim incurabiles essent, non priora solum gesta probabant; sed quod etiam meretricibus publicanisque credentibus, illi talia perpetrarint. Itaque non ob sua gesta et scelera tantum, sed etiam ob aliorum bona opera damnantur. Si quispiam dixerit non tunc vocatos ex gentibus fuisse, cum Apostoli flagellati et innumera perpessi sunt, sed statim post resurrectionem; tunc enim Discipulis dixit: « Euntes docete omnes gen» tes [1]; » respondebimus Discipulos et ante crucem et post crucem Judæis primum locutos fuisse; nam ante crucem ait illis Jesus: « Ite ad oves quæ perierunt domus Israël [2] » et post crucem non vetuit, imo etiam præcepit ut illos docerent, neque tunc dixit: « Docete omnes gentes. » Sed ascensurus in cœlum, declaravit primo prædicandum Judæis esse; ait enim: « Accipietis virtutem supervenientis

[1] Matth. xxviii, 19. — [2] Id. x, 6.

» Spiritus sancti in vos : et eritis mihi testes in Jerusalem » et in omni Judæa, et usque ad ultimum terræ[1]. » Et Paulus rursum, « Qui operatus est Petro in apostolatum cir- » cumcisionis, operatus est et mihi inter gentes[2]. » Propterea et Apostoli Judæis primo prædicaverunt, et postquam multo tempore Jerosolymæ mansissent, deinde ab illis pulsi, sic dispersi sunt apud gentes.

II. Tu vero hic considera munificentiam Domini : « Quot- » quot invenietis, inquit, vocate ad nuptias. » Nam antea, ut dixi, et Judæis et gentibus prædicabant, ut plurimum in Judæa versantes. Quia vero Judæi ipsis insidiantes perseverabant, audi Paulum, qui hanc parabolam explicat et dicit : « Vobis erat necesse primum loqui verbum Dei; sed » quia vos indignos judicastis, ecce convertimur ad gen- » tes[3]. » Propterea enim ipse ait : « Nuptiæ quidem paratæ » sunt, vocati vero digni non erant[4]. » Id vero ille antea sciebat; sed ut nullam ipsis relinqueret impudentis excusationis ansam, licet id sciret, ad illos primos et venit et misit, illis ora obstruens, nosque instituens, ut quæ penes nos sunt omnia impleamus, etsi nemo quidpiam inde lucri accepturus esset. Quia ergo « Digni non erant, inquit, ite » ad trivia, et quoscumque inveneritis, vocate[5] : » etiam viles et abjectos. Quia enim sæpe dicebat : « Meretrices et pu- » blicani cœlum hæreditabunt[6]; » et, « Erunt novissimi primi, » et primi novissimi[7]; » ostendit hæc sic juste dispensari, quod potissimum Judæos mordebat, et multo magis quam urbis excidium affligebat, quod viderent gentiles priores introduci. Deinde ne hi in sola fide spem haberent, de judicio et pœna pravorum operum edisserit, hortaturque nondum credentes ad amplectendam fidem, credentes vero ad vitam recte instituendam. Indumentum enim sunt vita

[1] Act. I, 8. — [2] Galat. II, 8. — [3] Act. XIII, 46. — [4] Matth. XXII, 8. — [5] Ibid, 9. — [6] Id, XXI, 31, — [7] Id, XIX, 30.

et opera. Atqui vocatio gratiæ erat; cur ergo tam accurate loquitur et hortatur? Quia vocatio quidem et purgatio ex gratia sunt; vocatum autem et puris indutum vestibus manere, et hæc servare, id ex vocatorum cura et studio proficiscitur. Vocamur autem non ex merito, sed ex gratia. Oportebat igitur gratiæ vicem rependere per obedientiam, non per tantam post honorem acceptum nequitiam. Sed non tot accepi bona, inquies, quot Judæi. Imo multo majora accepisti bona. Nam quæ tanto tempore ipsis apparabantur, tu confertim accepisti, licet dignus non esses. Ideo Paulus ait: « Gentes autem pro misericordia glorifi- » care Deum [1]. » Nam quæ illis debebantur, tu accepisti. Quapropter magna negligentibus imminet pœna. Quemadmodum enim illi quod non venerint, contumelia affecerunt; sic et tu quia ad corruptam vitam sic declinasti. Nam sordidis vestibus intrare, id est, cum impura vita inde discedere; ideoque obmutuisse dicitur. Vides-ne quomodo licet res sic manifesta sit, non prius supplicia inferat, quam ipse peccator sententiam tulerit? Quia enim nihil respondere poterat, semetipsum damnabat, et ad ingentes rapitur pœnas. Ne putes autem, cum tenebras audis, hoc illum supplicio puniri, quod in obscurum locum trudatur solummodo; sed « Ubi fletus et stridor dentium, » quod intolerabiles significat dolores. Audite quotquot mysteriorum consortes estis, et ad nuptias adventatis, sordidisque operibus animam induitis. Audite unde vocati sitis: ex trivio. Quinam eratis? Claudi et cæci animo, quod longe gravius est corporis cæcitate. Revereamini vocantis benignitatem, nemoque sit sordidis indutus vestibus, sed quisque nostrum animæ amictum componat. Audite mulieres, audite viri. Non his vestibus opus habetis auro intextis, quæ exteriora nostra, sed illis quæ interiora ornant. Donec illas retine-

[1] Rom. xv, 9.

mus, has inducre difficile est. Non possumus animam simul et corpus ornare. Non possumus certe, non possumus mammonæ servire et Christo obedire ut par esset. Deponamus ergo hanc gravem tyrannidem. Neque enim si quis domum tapetibus aureis ornaret, teque nudum cum pannis laceris sedere juberet, id æquo animo ferres. At nunc ipse tibi hanc injuriam facis, cum domum animæ tuæ, corpus scilicet, innumeris ornas aulæis, illam vero pannosam sedere sinis. An ignoras regem magis quam civitatem ornari oportere? Ideoque civitati vela ex lino parantur, regi autem purpura et diadema dantur. Sic et tu corpus longe viliore indue amictu, animæ vero purpura indutæ coronam impone, et in sublimi solio constitue. Tu vero contrarium facis, dum urbem varie ornas, regem vero, sive mentem, sinis victum trahi a pravis affectibus. Non cogitas te ad nuptias et Dei nuptias vocatum esse? Non cogitas quo pacto in hos thalamos vocatam animam intrare oporteat, vestitu deaurato circumdatam, varietate ornatam?

III. Vis ostendam tibi qui sint vere ita amicti? qui veste nuptiali induantur? Recordare sanctorum illorum, de quibus nuper dixi, qui cilicio induuntur, et deserta incolunt. Hi maxime vestem nuptialem habent, ut hinc liquidum est, quod si illis purpuram offeras, accipere nolint: sed quemadmodum rex indumenta pauperis oblata, sic illi regiam purpuram respuerent. Nec alia de causa illo sunt affectu, quam quod pulchritudinem vestis suæ noverint; ideo purpuream illam vestem ut aranеæ telam respuant. Hæc enim illos cilicium docuit; nam sunt ipso rege sublimiores et splendidiores. Ac si posses januas mentis eorum aperire, ipsorumque animam videre, interioremque ornatum omnem, in terram decideres; cum non ferres tantæ pulchritudinis splendorem, et vestium fulgorem, nec non fulgur conscientiæ ipsorum. Possemus exempla proferre veterum

magnorum atque mirabilium hominum; sed quia rudiores exempla, quæ sub oculos cadunt, magis concitant, ideo vos ad tabernacula sanctorum istorum mitto. Nihil enim triste habent; sed utpote qui in cœlis tuguria sua fundaverint, sic procul ex hujus vitæ miseriis habitant, militantes contra diabolum, et quasi choreas agentes, sic bellum gerunt adversus eum. Ideo constructis tuguriis, urbes, forum, domos fugiunt; nam qui bellum gerit, non debet domi sedere; sed prompte paratum domicilium habeat oportet, ut qui cito proficisci debeat. Tales sunt illi omnes contra quam nos sumus. Nos quippe non ut in exercitu, sed quasi in pace fruente urbe vivimus. Quis enim unquam in exercitu fundamenta jacit, et domum construit, quam paulo post relicturus est? Nemo sane : sed et si quis id tentaverit, ut proditor occiditur. Quis in exercitu terræ jugera emit, et negotiationes apparat? Nemo certe, et jure quidem. Nam ad bellandum venisti, non ad negotiandum. Quid igitur laboras circa locum, quem paulo post relicturus es? Cum in patriam venerimus id facito. Cum in supernam civitatem advenerimus, his fruere. Hæc tibi nunc dico; cum supernam possessionem nacti fuerimus, tunc id facito. Imo nihil tibi illic labore opus erit : rex enim omnia illic operatur. Hic nobis satis est fossam parare, vallum figere : ædificii nulla necessitas est. Audi quænam sit Hamaxobiorum Scytharum vita, quod Nomadum institutum vitæ (2). Sic oporteret Christianos vivere, per orbem circumire contra diabolum pugnantes, captivos ab illo detentos liberantes, relictis omnibus sæcularibus rebus. Cur domum apparas, o homo? An ut te ipsum magis vincias? Cur thesaurum defodis, et inimicum contra te incitas? Cur muros ædificas, et tibi carcerem paras? Quod si hæc tibi difficilia esse videantur, ad illorum tabernacula pergamus, ut ex opere, rei facilitatem ediscamus. Nam cum tuguria

illi excitaverint, si opus sit illinc discedere, sic abscedunt ut milites, qui tempore pacis exercitum relinquunt. Nam hi similiter tentoria figunt, sed longe suavius. Nam longe suavius est solitudinem videre frequentes monachos habentem, quam milites in exercitu vela tendentes, et hastas figentes, et a cuspide hastarum crocea pallia dependentes; hominum multitudinem æneis capitibus, umbones clypeorum fulgorem multum emittentes, loricis indutos ferreis, regiam prompte paratam, illosque omnes prandentes et tibia ludentes. Non ita jucundum hoc theatrum est, quam hoc de quo nunc loquor. Nam si in solitudinem abeamus, videamusque militum Christi tabernacula, non vela extensa videbimus, non hastarum cuspides, non peplos aureos tholum regium efficientes, sed ac si quis in terra multo hac latiore et immensa multos extenderet cœlos, novum atque mirabile theatrum ostenderet; ita et ibi videre est : habitacula quippe illorum cœlo non inferiora æstimanda sunt: nam Angeli ad eos divertunt, imo ipse Angelorum Dominus. Nam si ad Abrahamum venerunt, qui uxorem habebat et filios nutriebat, quia hospitalem illum viderunt; cum virtutem longe majorem inveniunt, et hominem a corpore liberatum, atque in carne carnem despicientem, multo libentius ibi versantur, et chorcam agunt ipsis consentaneam. Mensa quippe apud illos omni luxu immunis est, munda et philosophia plena. Non sanguinis rivi apud illos, neque dissectæ carnes, non capitis gravedines, non condimenta, non nidor insuavis, non fumus ingratus, non cursus, tumultus, turbæ, clamores onerosi ; sed panis et aqua; hæc ex puris fontibus; ille ex justis laboribus. Quod si lautius voluerint epulari, baccæ lautitiam implent : et major hic est voluptas, quam in regiis mensis. Nullus hic timor aut tremor : non magistratus accusat, non uxor irritat, non filius in mœrorem conjicit, non risus nimius resol-

vit, non adulatorum numerus inflat, sed Angelorum est mensa, omni simili tumultu vacua. Strato fœno ad recumbendum utuntur, quod et Christus fecit cum prandium in deserto dedit. Multi vero neque sub tecto id faciunt, sed pro tecto cœlum habent et lunam pro lucernæ lumine, quæ nec oleo eget, nec ministro : illis certe solis condigne luna ministrat lucem.

IV. Hanc Angeli mensam ex cœlo spectantes gaudent et lætantur. Nam si de uno peccatore pœnitentiam agente gaudent [1], de tot justis ipsos imitantibus quid non facient? Non est ibi dominus et servus. Omnes servi, omnes liberi. Nec putes ænigma esse id quod dicitur : nam servi mutuo alter alterius, et domini mutuo sunt. Appetente vespera nemo mœstus est : quod multi hominum patiuntur, dum diurnorum malorum sollicitudines animo revolvunt. Post cœnam non sunt fures timendi, non claudenda janua, non imponendus vectis, neque alii metus adsunt, qui plurimos exagitant, qui accurate lucernas afferunt, ne scintilla ædes incendat. Illorum colloquia eadem sunt tranquillitate plena. Neque eadem, quæ nos, loquuntur, quæ nihil ad nos pertineant : ille præfectus factus est, ille præfectura excidit; ille mortuus est, et alius hæreditatem excepit, atque hujusmodi alia. Sed illi semper de futuris loquuntur et philosophantur; ac si in alio habitarent orbe, ac si in cœlum translati essent; ac si ibi vitam agerent, sic de cœlestibus semper loquuntur, de sinu Abrahæ, de coronis Sanctorum, de Christi chorea : de præsentibus nulla mentio. Sed sicut de iis quæ formicæ in foraminibus suis agunt loqui non dignamur; sic neque illi de rebus nostris loquuntur; sed de Rege superno, de bello præsenti, de diaboli machinamentis, de Sanctorum gestis. Si cum illis comparemur, quid a formicis differimus? Nihil certe. Nam ut formicæ corporalia cu-

[1] Luc. xv, 7.

rant, ita et nos. Atque illa solum utinam curaremus; at certe nunc multo pejora. Neque enim de necessariis solum cura est nobis, sicut formicis, sed etiam de superfluis. Illæ namque cursum tenent omni crimine liberum : nos autem omnem rapinæ modum. Neque formicas imitamur, sed lupos et leopardos : imo et illis pejores sumus. Illis namque eum vescendi modum natura tribuit : nos vero ratione et æquitate ornavit Deus, at nos feris ratione destitutis deteriores evasimus : illi vero Angelis æquales, sicut peregrini et advenæ hic sunt; in omnibusque sunt nobis dissimiles, in vestibus, cibo, domo, calceis, sermone. Si quis et illos et nos loquentes audiret, tunc plane nosset quomodo illi cœlestes cives, nos ne terra quidem digni simus. Ideo cum quis dignitate insignis illos adit, tunc maxime fastus omnis dejicitur. Nam agricola ille sæcularium omnium imperitus, prope ducem de dignitate sua altum sapientem sedet super stratum fœni, cum sordido pulvinari. Non enim adsunt ibi qui ipsum extollant et inflent; sed idipsum accidit ac si quis ad aurificem et rosetum veniat; nam et ab auro et a rosis aliquid splendoris accipit; ita et illi, ex monachorum radiis aliquid lucri referentes, paululum quid ex arrogantia deponunt. Ac quemadmodum qui in altum ascendit locum, quantumvis statura parvus sit, procerus videtur esse; sic et isti, cum sublimes illorum animos adeunt, similes illis apparent quandiu ibi manent : cum autem descenderint, rursus humiliores videntur, ab illa altitudine dejecti. Nihil apud illos est rex, nihil præfectus : sed quemadmodum nos de pueris illos repræsentantibus ridemus; sic et illi tumorem eorum, qui foris metum sui incutere curant, respuunt. Id inde palam est, quod si quis ipsis regnum tuto servandum offerret; nunquam illi acciperent; acciperent forte, nisi altius saperent, nisi temporaneam rem esse putarent. Cur ergo non properabimus ad illam beatitudinem, non

hos Angelos adibimus, non puras vestes accipiemus, et cum pompa has nuptias celebrabimus? sed mendici manebimus, pauperibus nihilo melius affecti; imo pejore ac miserabiliore quam illi conditione. Nam illis certe miseriores sunt qui male partas divitias possident : melius quippe est mendicare, quam aliena rapere : nam illud venia, hoc supplicio dignum. Et ille quidem Deum non offendit et homines : ille rapinæ fert labores, fructum autem omnem alii sæpe tulerunt. Hæc cum sciamus, avaritia omni deposita, cœlestia atque cœleste regnum cum studio omni rapiamus. Non potest enim, non potest certe qui negligens est eo intrare. Utinam vero omnes vigiles facti et diligentes, illud consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXX.

CAPUT XXII.

Tunc abeuntes Pharisæi consilium inierunt, ut eum in sermone caperent [1].

1. Tunc, quandonam? Quando maxime illos compungi oportuit, quando benignitatem ejus admirari, quando futura formidare par erat; quando ex præteritis de futuris credendum erat. Nam cum factis dicta clamabant, publicani et meretrices crediderant, Prophetæ et justi interfecti fuerant : ab his vero instituti non debebant futuram suam perniciem negare; sed et credere et resipiscere. Attamen

[1] Matth. XXII, 15.

neque sic desinit illorum nequitia, sed crescit et ulterius progreditur. Verum quia turbas timentes, illum apprehendere non audebant; aliam iniere viam ut in periculum conjicerent, et publicarum iniquitatum reum constituerent. « Mittunt enim ei Discipulos suos cum Herodianis di» centes : Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in » veritate doces, nec de aliquo tibi cura est : non enim » respicis ad personam hominum. Dic ergo nobis, quid » tibi videtur? Licet censum dare Cæsari, an non [1]? » Tributum enim jam solvebant, cum res ipsorum in Romanorum imperium transissent. Quia igitur videbant Theudam et Judam hac de causa paulo ante periisse, ut qui rebellionem meditarentur, cupiebant ipsum quoque circa res easdem suspicioni obnoxium reddere. Ideoque Discipulos suos cum Herodis militibus miserunt, duplex præcipitium parantes, ut putabant, et undique laqueum tendentes, ut quidquid diceret, caperetur ab eis, ac si pro Herodianis responderet, ipsi accusarent, sin pro ipsis, alii criminarentur. Atqui didrachma jam solverat. Sed hoc illi ignorabant, et utrumvis diceret, se capturos eum sperabant. Maluissent tamen eum contra Herodianos aliquid dicere. Ideoque Discipulos mittunt, qui illum præsentia sua ad id inducerent, ut illum præsidi traderent ut tyrannum. Hoc enim et Lucas subindicat dicens eos, turbis præsentibus, interrogasse, ut majus esset testimonium. Contrarium autem omnino evenit; in majori quippe theatro stultitiæ suæ argumentum dederunt. Ac vide adulationem eorum occultumque dolum : « Novimus, inquiunt, quia verax es. » Cur ergo dicebatis : « Seductor est, » et, « Seducit turbam, » et, « Dæmonium habet, » et, « Non est ex Deo? » Cur paulo ante consultabatis quomodo illum occideretis? sed omnia illa fiunt, quæ insidiæ suggerebant. Quia enim paulo ante

[1] Matth. XXII, 16, 17.

cum arrogantia dixerant : « In qua potestate hæc facis [1] ? » nec responsionem extorquere potuerunt, sperant illum adulatione emolliendum esse, et inducendum ut quidpiam dicat contra leges, quæ tunc vigebant, et dominanti potentiæ contrarium. Quapropter ipsum veracem dicunt, id quod erat confitentes ; verum non recta sententia, neque volentes id dicunt, et hoc adjiciunt : « Non est tibi cura » de aliquo. » Vide quam liquidum sit velle eos in hujusmodi sermonem conjicere, quo Herodes offendatur, et in tyrannidis suspicionem veniat, ut qui contra legem insurrexerit, quo illum ut seditiosum et tyrannum supplicio traderent. Illud enim, « Non est tibi cura de aliquo, neque » respicis ad personas hominum, » de Herode et Cæsare sub umbra quadam dicebatur : « Dic igitur nobis, quid » tibi videtur? » Nunc honoratis, et doctorem putatis, qui illum, cum de salute vestra dissereret, contempsistis, sæpe et contumelia affecistis? Unde etiam hic concordi sententia fuerunt. Ac vide illorum vafritiem ; non dicunt : « Dic » nobis quid bonum, quid utile, quid legale : » sed, « Quid » tibi videtur. » Ita hoc unum spectabant, ut traderent eum, et ut imperantis hostem declararent. Id significans Marcus, arrogantiamque ipsorum sanguinariumque animum ostendens dixisse illos, ait : « Demus-ne Cæsari cen- » sum, an non demus [2] ? » Ita furorem quidem spirabant, et insidias parturiebant, dum cultum simularent. Quid igitur ille? « Quid me tentatis, hypocritæ [3] ? » Vidisti-ne quomodo majore cum acrimonia respondeat? Quia enim nequitia et perfecta et manifesta erat, acrius pungit illos, primo confundens illorumque ora obstruens, ut secreta illorum in medium adduceret, et palam omnibus redderet, quo ad illum animo accessissent. Id porro faciebat, ut eorum nequitiam reprimeret, ne talia iterum auderent

[1] Matth. xxi, 23. — [2] Marc. xii, 14. — [3] Matth. xxii, 18.

ad nocendum; quamvis verba honorifica admodum essent, nam et magistrum vocabant et veracem et personam non accipientem. Sed Deus cum esset, his decipi non poterat. Unde poterant illi suspicari ipsum non conjectando increpasse, sed id esse signum illum secreta nosse.

II. Nec satis illi fuit increpasse, etiamsi sufficeret illum, cum animum eorum redarguisset, de tanta nequitia pudorem illis ingerere. Sed non hic stetit, verum alio etiam modo illorum ora consuit, cum ait : « Ostendite mihi nu» misma census [1]. » Ut autem ostenderunt, pro more suo eorum lingua sententiam effert, ipsosque decernere cogit, id licere : quæ erat splendida claraque victoria. Itaque cum interrogaret, non ignorans interrogabat, sed ut ex illorum responsione reos illos esse evinceret. Nam cum interrogati : « Cujus est imago, » respondissent : « Cæsaris, » ait ille : « Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo [2]. » Hoc enim non est dare, sed reddere : id quod ex imagine et ex inscriptione ostendebatur. Deinde ne dicerent : « Ho» minibus-ne nos subjicis? » subjunxit : « Et quæ sunt Dei » Deo. » Licet enim et hominibus sua reddere, et Deo dare, quæ ab hominibus ipsi debentur. Ideo dicit Paulus : « Red» dite omnibus debita : cui vectigal, vectigal : cui tributum, » tributum : cui honorem, honorem [3]. » Tu vero cum audis : « Redde quæ sunt Cæsaris Cæsari, de iis id solum intellige, quæ nihil pietatem lædunt; ita ut si lædant, jam non Cæsaris, sed diaboli tributum et vectigal sint. « Hæc audientes » obticuerunt inviti, et sapientiam ejus admirati sunt [4]. » Ergo credere, ergo stupere oportebat. Nam Divinitatis suæ demonstrationem exhibebat, cum secreta revelasset, et leniter ipsorum ora obstruxit. Quid igitur? num crediderunt? Minime, sed, ait : « Dimittentes eum abierunt; et post eos

[1] Matth. XXII, 19. — [2] Ibid. 20, 21. — [3] Rom. XIII, 7. — [4] Matth. XXII, 22.

» accesserunt Sadducæi [1]. » O amentiam! Illis ad obmutescendum compulsis, hi aggrediuntur; cum oportuisset illos timidius accedere. Sed hujusmodi est audacia, impudens petulansque, ita ut illa tentet quæ effici non possunt. Quapropter Evangelista de illorum arrogantia stupefactus, idipsum significat dicens : « In illa die accesserunt. In illa, » in qua? In ea quæ illorum nequitiam redarguit, ipsosque pudore suffudit. Quinam sunt Sadducæi? Hæresis est Judæorum, quæ differt a Pharisæis, illisque longe inferior, cujus opinio erat nôn esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum. Rudiores enim erant, et corporalia tantum agnoscebant. Nam multæ apud Judæos sectæ erant. Ideo ait Paulus : « Pharisæus sum [2], » quæ accuratissima apud nos secta est. Hi autem Sadducæi directe quidem nihil de resurrectione dicunt : sed narrationem quamdam confingunt, et rem nunquam, ut puto, gestam comminiscuntur, sperantes se illum in angustias conjecturos esse, volebantque hæc ambo confutare, et resurrectionem esse, et resurrectionem talem, qualis dicebatur. Hi rursum modeste accedunt, dicentes : « Magister, Moyses dixit : » Si quis moriatur, non habens filios, ducet frater » ejus uxorem illius, et suscitabit semen fratri suo. Erant » apud nos septem fratres : et primus duxit uxorem, et de» functus est non habens filios. Similiter secundus, et ter» tius, usque ad septimum. Novissime autem omnium mortua » est et mulier. In resurrectione igitur cujus ex septem erit » uxor [3]? » Vide respondentem doctoris more. Licet enim et ipsi maligne accesserant, attamen interrogatio ex ignorantia magis procedebat, ideo non vocat illos hypocritas. Deinde ne objiceret, cur septem unam habuissent uxorem, Moysem afferunt : etiamsi, ut jam dixi, id secundum meam opinionem merum commentum esset. Neque enim tertius

[1] Matth. xxii, 23. — [2] Act. xxiii, 6, — [3] Matth. xxii, 24-28.

accepisset, duos jam sponsos defunctos videns : si tamen tertius, certe non quartus, nec quintus, multoque minus sextus et septimus; sed uxorem suspectam habuissent. Tales quippe sunt Judæi. Nam si multi nunc ita sunt affecti, multo magis tunc temporis : quandoquidem, hoc etiam amoto obice, hæc connubia tunc fugiebant, etiamsi id lex præciperet. Sic Ruth Moabitis in remotiorem cognationis suæ devoluta est; et Thamar a socero semen furari coacta est. Cur autem non duos aut tres, sed septem fuisse fratres commenti sunt? Ut magis, ita putabant, resurrectionem traducerent? Ideo dicunt : « Omnes habuerunt illam, » ut ipsum in angustias conjicerent. Quid ergo Christus? Ad utrumque respondet, non ad verba, sed ad mentem eorum respiciens, et ubique secretam illorum opinionem patefaciens; aliquando illam manifeste refellens, aliquando interrogantium conscientiæ confutationem relinquens. Hic nunc vide quomodo et resurrectionem esse probet, et non talem qualem ipsi suspicabantur. Quid enim ait : « Erratis nes- » cientes Scripturas, neque potentiam Dei [1]. » Quia enim, ut qui Moysem nossent, legem allegant, ostendit ignorantium Scripturas esse talem interrogationem. Hinc enim ad tentandum accesserunt, quod Scripturas non ut par erat intelligerent, et Dei potentiam ignorarent. Quid ergo mirum, inquit, si me tentatis, quem adhuc non cognoscitis, quando ne Dei quidem potentiam nostis, cujus tantam experientiam habetis, ac neque ex communibus cogitationibus, neque ex Scripturis illam nostis? si tamen communes cogitationes eam notitiam præbeant, Deo omnia esse possibilia.

III. Et primo quidem ad quæsitum respondet. Quia enim in causa illis erat cur resurrectionem esse non putarent, quod crederent talem tunc esse rerum conditionem,

[1] Matth. XXII, 29.

causam removet, et quod ex illa causa accidebat. Inde enim morbus ortus erat : ac resurrectionis modum ostendit : ait enim : « In resurrectione neque nubent neque nubentur; » sed erunt ut Angeli Dei in cœlo [1]. » Lucas vero ait : « Sicut » filii Dei [2]. » Si ergo non nubunt, superflua est interrogatio. Neque ideo Angeli sunt, quod non nubant, sed quia ut Angeli sunt, ideo non nubunt. Hinc multa quoque alia sustulit, quæ omnia una voce Paulus subindicavit dicens : « Præterit » enim figura hujus mundi [3] : » hisque ostendit qualis sit resurrectio, et quod vere resurrectio sit futura : etsi vero illud una probatum fuerit, attamen ex abundanti illud rursum adjicit. Neque enim interrogationi modo satisfecit; sed etiam illorum cogitationi. Sic quando non ex tanta malitia, sed ex ignorantia interrogant, amplius docet : quando autem ex nequitia tantum interrogatio proficiscitur, neque interrogationi respondet. Rursum autem ex Moyse illos confutat, quia ipsi Moysem obtendebant, et ait : « De resurrectione vero mortuorum non legistis : Quoniam » ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? » Non est Deus mortuorum, sed vivorum [4]. » Non est, inquit, non existentium, et eorum qui prorsus ex medio sublati sunt, nec unquam resurrecturi. Non enim dixit; « Eram, » sed « Sum, » existentium nempe et viventium. Sicut enim Adam, licet viveret qua die manducavit de ligno, sententia prolata mortuus est : sic et isti, licet mortui essent, ex promissione resurrectionis vivebant. Quomodo igitur ait alibi : « Ut et mortuis et vivis dominetur [5]? » Verum non est hoc illi contrarium. Nam hic de mortuis loquitur, qui postea victuri sunt. Alioquin autem aliud est : « Ego Deus » Abraham, » et aliud : « Ut mortuorum et vivorum domine- » tur. » Novit et aliam mortem, de qua dicit : « Sinite mor-

[1] Matth. xxii, 30.— [2] Luc. xx, 36.— [3] 1 Cor. vii, 31.— [4] Matth. xxii, 31, 32.— [5] Rom. xiv, 9.

» tuos sepelire mortuos suos [1]. Et audientes turbæ mirabantur de doctrina ejus [2]. » Neque hic Sadducæi, sed victi recesserunt : multitudo autem non addicta partibus hinc utilitatem carpit. Quia igitur talis est resurrectio, age nihil non agamus, ut primas illic referamus. Et si placet, antequam de resurrectione agatur, ostendamus vobis quosdam qui studio suo parem fructum retulerunt. Solitudinem rursum petamus ; nam idem rursus argumentum tractare libet, quia vos cum voluptate hæc audire conspicio. Videamus ergo hodie exercitus illos spirituales : videamus voluptatem timore omni vacuam : non enim cum hastis tabernacula occupant, ut milites ; nam hic nuper dicendi finem feci ; neque cum clipeis et loricis : sed his omnibus nudos videbis, taliaque operantes, quæ non possunt illi cum armis facere. Si possis videre, veni, et manum mihi porrige, eamus ambo ad hoc bellum, videamusque aciem. Nam et hi quodie pugnant, inimicos occidunt, et concupiscentias omnes nobis insidiantes vincunt : illas videbis humi jacentes, nullo præditas motu : et apostolicum dictum illud opere completum conspicies : « Qui Christi sunt, carnem crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis [3]. » Vidisti multitudinem mortuorum jacentium, gladio Spiritus occisorum ? Ideo non est illic ebrietas, non voracitas. Id ostendit mensa, et tropæum ibi erectum. Ebrietas enim et voracitas jacent mortuæ ab aquæ potu fugatæ, illa scilicet multiformis et multiceps fera. Quemadmodum enim apud mythologos Scylla et Hydra ; sic et ebrietas multa capita habet. Hinc fornicatio, inde ira, aliunde mollities, aliunde turpes amores. Verum hic ista omnia sublata sunt ; etiamsi illi exercitus in sexcentis bellis superent, ab his hostibus vincuntur : nec tela, nec hastæ, nec quid simile potest contra has phalanges stare. Sed istos gigantes, strenuos,

[1] Luc, IX, 60. — [2] Matth. XXII, 33. — [3] Gal. V, 24.

qui innumera fortiter agunt, invenias sine vinculis ligatos somno et ebrietate, sine cæde, sine vulneribus, ac sicut vulnerati jacent, imo multo gravius. Illi namque saltem motum aliquem habent; hi vero secus, sed statim concidunt. Vides tunc exercitum et majorem et mirabiliorem esse; nam victores illos milites sola voluntate confodit. Illam enim matrem omnium malorum ita infirmam reddunt, ut molesta postea esse non possit. Duce autem lapso et sublato capite, reliquum corpus quiescit : hancque victoriam a singulis ibi manentibus reportatam cernas. Non enim ut in hisce bellis, qui semel ab uno vulneratus est, et semel cecidit, alii vix potest plagam inferre : sed necesse est ut omnes hanc feram confodiant : et qui non ferit illam, nec dejicit, exaginatur plane.

IV. Vidisti-ne splendidam victoriam? Tropæum enim, quod omnes simul exercitus, qui per orbem sunt, erigere non possunt, unusquisque horum erigit. In illis omnia eversa jacent, concisa, dejecta, verba stolida, morbi furentium injucundi, tumor et omnia quæ ex ebrietate armari solent : atque imitantur dominum suum, de quo Scriptura mirabunda dicit : « De torrente in via bibet, propterea exal» tabit caput [1]. » Vultis-ne e regione mortuorum multitudinem aspicere, delicias videamus ex concupiscentia ortas, quæ ex pulmentariis, coquis, mensarum structoribus, placentarum artificibus suppeditantur. Pudet omnia illa dicere : attamen phasianas aves proferam, jura fusim mixta, humida, sicca edulia, leges his rebus positas. Nam quasi rempublicam gubernantes, et aciem instruentes; sic et isti hoc et hoc primum, hoc et hoc secundum constituunt. Et alii quidem primum aves supra carbones assas, piscibusque fartas offerunt; alii alia initia immoderatarum cœnarum statuunt : multaque circa hæc est concertatio et de quali-

[1] Psal. CIX, 7.

tate, et de ordine, et de copia : atque de illis concertant, de quibus suffodi deberent; alii quod dimidium diem, alii quod totum in illis insumant, alii quod noctem quoque adjiciant. Dicendumque illis: «Vide, miser, mensuram ventris, et de immoderato studio erubesce.» Verum nihil hujusmodi apud Angelos illos; sed et hæ et omnes concupiscentiæ mortuæ ibi sunt. Non enim ad saturitatem et voluptatem, sed ad necessitatem cibum sumunt : nulli ibi aucupes, nec piscatores; sed panis et aqua. Sollicitudo autem hæc, tumultus, perturbationes, omnia demum inde pulsa sunt, tum a tugurio, tum a corpore, magnus ibi portus : apud illos autem plurima tempestas. Rescinde igitur cogitatione ventrem eorum, qui talibus cibis ingurgitantur, videbis congeriem magnam, impuros canales : «Sepulcrum dealbatum [1] :» quæ sequuntur vero pudet dicere, ructus insuaves, vomitus, egestiones sursum deorsum. At in solitudine hasce concupiscentias mortuas vide, nec non vehementiores inde ortos amores, venereos dico : hos quippe omnes projectos videbis cum equis, cum jumentis. Jumentum enim, telum, equus ad obscœnum opus exprimendum adhibentur. Sed videbis simul equum et ascensorem talem, et tela jacentia : illic vero contraria omnia, animas mortuas dejectas. Neque in mensa tantum victoria Sanctis illis conspicua; sed et in aliis, in pecuniis, in gloria, in livore, in ægritudinibus omnibus. Annon ergo videtur tibi hic exercitus fortior illo, et hæc mensa melior? Quis contradicat? Nemo, ne quidem ex illis, etiamsi admodum furens sit. Hæc quippe in cœlum mittit, illa ad gehennam trahit : hanc diabolus parat, illam Christus : hanc voluptas et luxus disponit, illam philosophia et temperantia. Hic Christus adest, illic diabolus : ubi enim ebrietas, ibi diabolus est : ubi obscœna verba, ubi saturitas, ibi dæmones

[1] Matth. xxiii, 27.

choreas agunt. Talem habuit mensam dives ille; ideoque nec stillam aquæ habebat.

V. At monachi non talem habent, sed Angelorum vitam meditantur; nec uxores ducunt, neque diu dormiunt, nec deliciis student; sed præterquam in paucis quibusdam, incorporei videntur. Quis igitur est qui tam facile hostes fundere possit, ut prandium sumendo, tropæum erigat? Ideoque ait Propheta : « Parasti in conspectu meo mensam » adversus eos qui tribulant me [1]. » Non enim errabit si quis hoc eloquium mensam spectare dixerit. Nihil enim sic animam turbat, ut concupiscentia absurda, deliciæ ciborum, ebrietas, et mala quæ inde oriuntur : et hoc norunt qui harum rerum periculum fecerunt. Si autem didiceris unde hæc mensa colligatur, unde illa, tunc probe scies quæ sit inter utramque differentia. Undenam ergo hæc colligitur? Ex lacrymis innumeris, ex viduarum spoliis, ex raptis pupillorum facultatibus. Illa vero ex justis laboribus paratur : similisque est formosæ speciosæque mulieri, quæ nullo exteriore eget ornatu ; sed naturalem habet pulchritudinem; illa vero meretrici deformi et turpi, quæ fuco multo utitur, neque potest deformitatem obtegere, sed quo propius accedere tentat, eo magis removetur; nam quanto magis accedit ad consortem, tanto magis ejus deformitas deprehenditur. Ne ascendentes convivas aspexeris, sed recedentes, et tunc ejus turpitudinem videbis. Illa vero alia, libera cum sit, nihil sinit consortes obscœnum dicere; hæc autem nihil honestum, utpote quæ meretrix et infamis sit. Hæc consortis sui utilitatem quærit, illa perniciem ejus. Hæc non permittit offendere Deum, hæc non sinit non offendere. Adeamus igitur illos, inde sciemus quot simus vinculis constricti. Inde sciemus mensam apponere mille bonis plenam, jucundissimam, nullius impensæ; sollicitu-

[1] Psal. xxii, 5.

dine, invidia, livore vacuam, ab omni morbo liberam, bona spe refertam, multis ornatam tropæis. Nulla est ibi animi perturbatio, non morbus, non ira : omnia tranquillitas, omnia pax. Ne mihi silentium ministrorum in mensis divitum memores, sed clamorem convivarum : non illum quo mutuo utuntur, licet et hic ridiculus sit; sed interiorem, qui in animo, qui magnam affert captivitatem, cogitationum tumultum, procellam, caliginem, tempestatem, quibus omnia minuuntur et permiscentur, et nocturnæ pugnæ similis est. Sed non talia in tabernaculis monachorum; sed multa tranquillitas, quies multa. Et illam quidem mensam excipit somnus morti similis, hanc vero vigilantia; illam supplicium, hanc regnum cœlorum et immortalia præmia. Illam igitur insequamur, ut fructibus ejus fruamur, quos utinam omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXI.

CAPUT XXII.

Pharisæi autem audientes quod silentium imposuisset Sadducæis, congregati sunt in unum, et interrogavit unus ex ipsis jurisperitus tentans eum, et dicens : Magister, quod est mandatum magnum in lege [1]?

I. Rursus causam ponit Evangelista cur silere oporteret, illorum quoque audaciam indidem significat. Quo pacto? Quia cum illis silentium impositum fuisset, hi rursus aggre-

[1] Matth. XXII, 34-36.

diuntur. Cum oportuisset enim inde quiescere, illi rursus concertant, et legisperitum opponunt : non quod discere, sed quod tentare cuperent, et interrogant : « Quod est man» datum primum. » Quia enim primum illud erat : « Diliges » Dominum Deum tuum, » sperantes illum ansam præbiturum, corrigendo scilicet ipsum, ut se quoque Deum esse ostenderet, sic interrogant : « Quid ergo Christus ? » Ut ostendat, qua de causa venerint, quod nullam haberent charitatem, quod invidia tabescerent, quod livore caperentur, ait : « Diliges Dominum Deum tuum : hoc primum et mag» num est mandatum. Secundum autem simile huic : Dili» ges proximum tuum sicut te ipsum [1]. » Cur simile huic ? Quia hoc ad illud viam parat, et ab illo rursus munitur. Nam « Quicumque male agit, odit lucem, et non venit ad » lucem [2] : » et rursus, « Dixit insipiens in cordo suo : Non » est Deus. » Et quid inde ? « Corrupti sunt et abominabiles » facti sunt in studiis suis [3]. » Et iterum, « Radix omnium » malorum est avaritia, quam quidam appetentes erraverunt » a fide [4] ; » et, « Qui diligit me, mandata mea servabit [5], » quorum omnium caput est : « Diliges Dominum Deum » tuum, et proximum tuum sicut te ipsum. » Si ergo diligere Deum, diligere proximum est ; nam ait : « Si diligis » me, Petre, pasce oves meas [6] ; » diligere autem proximum facit ut mandata custodias, jure ait : « In his tota lex » pendet et Prophetæ [7]. » Ideo quod antea fecit, id et nunc facit. Etenim ibi interrogatus de modo resurrectionis, et quid sit resurrectio, plus docuit quam petebant, ut illos institueret. Et hic etiam de primo interrogatus, secundum recitat, primo non multum inferius : secundum enim est, et primo simile ; subindicans ipsis, unde interrogatio facta

[1] Matth. xxii, 37-39, et Marc. xii, 30, 31. — [2] Joan. iii, 20. — [3] Psal. xiii, 1, et lii, 1, 2. — [4] 1 Tim. vi, 10. — [5] Joan. xiv, 15. — [6] Id. xxi, 17. — [7] Matth. xxii, 40.

sit, nempe ex inimicitia. « Charitas enim non æmulatur [1]. » Hinc se ostendit, et legi et Prophetis obsequi. Sed cur Matthæus ait ipsum tentandi causa interrogasse, Marcus vero contra? « Videns, inquit, Jesus quia sapienter respondisset, » dicit illi : Non longe es a regno Dei [2]. » Neque tamen dissentiunt, sed admodum consona dicunt. Interrogavit enim tentans a principio, a responsione autem aliquid nactus utilitatis, laudatus est. Neque enim initio ipsum Christus laudavit : sed quando dixit amare proximum majus esse quam holocausta offerre, tunc dixit : « Non longe es a regno » Dei. » Humilia enim et abjecta despiciens, principium virtutis attingit. Etenim illa omnia propter hoc erant, sabbata nempe et reliqua. Verum neque sic illi perfectam laudem tribuit; sed cui aliquid desit. Nam cum dicitur, « Non longes es, » declaratur aliquid adhuc interstitii esse, ut quod deficit quærat. Quod si illum laudet quod dixerit: « Unus est Deus, et præter eum non est alius [3], » ne mireris; sed etiam inde disce quomodo secundum opinionem accedentium respondeat. Etsi enim millia de Christo dicant gloria illius indigna, id tamen dicere non audebunt ipsum omnino non esse Deum. Cur ergo ipsum laudat quod dicat præter Patrem non esse alium Deum? Non quod seipsum non esse Deum fateatur : absit; sed quia nondum tempus erat revelandi Divinitatem suam, sinit eum in suo dogmate persistere, et laudat eum quod vetera probe cognoscat, ut illum reddat idoneum ad novæ legis doctrinam suscipiendam, suo tempore inducendam. Alioquin vero illud, « Unus est Deus, et præter eum non est alius, » et in veteri et ubique, non ad negandum Filium dicitur, sed ad exclusionem idolorum. Itaque cum illum ita loquentem laudat, hoc certe sensu laudat. Deinde postquam respondit, ipse quoque interrogat : « Quid vobis videtur de Chris-

[1] 1 Cor. XIII, 4. — [2] Marc. XII, 34. — [3] Ibid. 32.

» to? cujus filius est? Dicunt ei : David [1]. » Vide post quot miracula et signa, post quot interrogationes, post quot argumenta concordiæ suæ cum Patre, tum verbis, tum factis exhibita, et postquam laudavit istum qui dixerat unum esse Deum, tunc interroget, ne dicere possent ipsum miracula quidem fecisse, sed legi contrarium et Deo inimicum fuisse. Ideo post hæc tanta interrogat, occulte illos inducens ut se confiterentur esse Deum. Et Discipulos primum quid alii de se, deinde quid ipsi dicerent, interrogavit. Hos autem non sic; alioquin dixissent illum seductorem esse et improbum, quia audacter omnia dicebant. Ideoque ipsorum sententiam inquirit.

II. Quia enim ad passionem jam iturus erat, illam affert prophetiam, quæ ipsum aperte Dominum prædicat; non sine causa, neque præcipue ad id se conferens, sed ex causa rationi consentanea. Cum enim illos prior interrogasset; quia vera de se non responderant : nam purum hominem ipsum esse dixerant, falsam illorum opinionem evertens, sic Davidem inducit Divinitatem suam prædicantem. Illi namque putabant ipsum esse purum hominem, ideoque dixerunt : « David. » Ipse vero hoc emendans adducit Prophetam, et Dominum ipsum, et germanum filium, et paris cum Patre honoris esse testificantem. Neque hic substitit; sed ut illos terreret, quod sequitur adjecit dicens : « Donec » ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum; » ut sic illos ad veram cognitionem induceret. Ne vero dicerent ipsum adulando hæc dixisse, et hanc sententiam humanam esse, vide quid dicat : « Quomodo ergo David in Spi- » ritu vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus Domino » meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos sca- » bellum pedum tuorum [2]? Si ergo David vocat eum Do- » minum, quomodo filius ejus est [3]? » Vide quam moderate

[1] Matth. XXII, 42. — [2] Psal. CIX, 1. — [3] Matth. XXII, 43-45.

sententiam et opinionem de se habendam inducat. Primo dixit : « Quid vobis videtur? cujus filius est? » Ut per interrogationem ad responsionem illos adducat. Deinde quia dixerant: « David, » hæc loquitur, sed rursus interrogando : « Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum? » ne scilicet his verbis offendantur. Ideo non dixit : « Quid vobis videtur de me, » sed « De Christo. » Idcirco Apostoli remisse de patriarcha David loquebantur dicentes : « Liceat » libere dicere de patriarcha David, quia mortuus et sepul» tus est [1]. » Similiter et ipse, quasi interrogantis et ratiocinantis more dogma inducit dicens : « Quomodo ergo » David in Spiritu vocat eum Dominum dicens; Dixit Do» minus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam » inimicos tuos scabellum pedum tuorum? » et rursum, « Si » ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus » est? » non quod neget esse filium Davidis; absit : non enim Petrum hac de causa increpasset; sed illorum emendans opinionem. Itaque quando dicit : « Quomodo filius » ejus est? » hoc sibi vult. Non ut vos dicitis : illi quippe dicebant ipsum esse tantum Davidis filium, non Dominum. Post allatum testimonium remisse adjicit : « Si ergo David » vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? » Attamen, his auditis, nihil responderunt : nolebant enim quidpiam consentaneum ediscere. Quapropter ipse subjungit dicens Dominum ejus esse. Imo neque hoc absolute dixit, sed Prophetam secum assumens, eo quod ipsi fidem nullam haberent et male apud illos audiret. Quod præsertim spectantes, etiamsi quid humile vel demissum de se dicat, non offendi oportet : hæc enim causa et aliæ multæ erant, cur illorum captui sermones suos attemperaret. Ideo nunc per interrogationem et responsionem dogmata trahit. Sic vero subindicat dignitatem suam. Non enim par erat audire Ju-

[1] Act. II, 29.

dæorum Dominum, et Davidis. Tu vero mihi opportunitatem etiam perpende. Cum enim dicit : « Unus est Dominus, » tunc et de seipso loquitur, quia Dominus est, idque ex prophetia, neque tantum ex operibus. Ostenditque Patrem se de illis vindicaturum esse, dicens : « Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, » multam inde monstrans cum Patre concordiam paremque honorem : hisque verbis finem disserendi fecit, quod et sublime et magnum erat, poteratque illis silentium imponere. Nam et exinde tacuerunt, non sponte, sed quod nihil dicendum suppeteret : et tam gravem excepere plagam, ut ne ultra eadem aggredi auderent, ait enim : « Nullus ausus est ab » illa die ipsum interrogare [1]. » Illud vero turbis non parum utile erat. Ideoque ad multitudinem deinceps sermonem convertit, amotis lupis, ipsorumque insidiis rejectis. Illi enim nihil hinc lucri percipiebant, vana gloria capti, in huncque gravem morbum lapsi. Gravis enim et multiceps morbus est : illo enim ducti alii principatum, alii pecunias, alii potentiam amant. Progressus autem morbus ille, ad eleemosynam usque venit, jejunium, precationes et doctrinam ; multaque sunt hujus feræ capita. Sed quod de aliis vanam gloriam aucupentur, nihil mirum ; quod autem de jejunio et de oratione, hoc sane stupendum et lacrymis dignum est. Sed ne criminemur tantum, age modum ejus fugiendi morbi dicamus. Quos ergo primo aggrediemur? an eos qui de divitiis, vel de vestimentis gloriantur, an eos qui de principatu, vel eos qui de doctrina, vel qui de corpore, vel de artibus, vel de forma, vel de ornamentis, vel qui de crudelitate, vel qui de benignitate, vel de eleemosyna, vel qui de nequitia, vel qui de morte, vel qui etiam post mortem vanæ gloriæ dant operam? Multas enim, ut dixi, hic morbus complicationes habet, etiamque ultra vi-

[1] Matth. xxii, 46.

tam nostram progreditur. Nam vulgo dicitur: « Ille quidam mortuus est, et ut admirationi esset, hæc et illa fieri jussit : ideoque ille pauper, ille dives est. » Nam quod acerbum est, ex contrariis hæc fera constat.

III. Adversus quos ergo primo stabimus et aciem instruemus? Non satis quippe est oratio una adversus omnes. Vultis-ne eos aggrediamur qui de eleemosyna gloriantur? Mihi certe id consentaneum videtur : nam rem ipsam valde diligo, et labefactatam deploro, et quasi regiæ puellæ nutricem insidiantem, vanam gloriam habeo; alit quippe illam; ad turpitudinem et damnum per voluptatem alliciens, et patris jussa despicere docens, ut scelestis perditisque sæpe viris placeat : ornatus adhibere suadet, turpes infamesque, quales exteris, non patri placere possint. Age ergo hos aggrediamur, et sit eleemosyna large effusa ad ostentationem. Sic igitur illam a thalamo paterno educit. Pater autem jubet ne ad dexteram quidem respicere. Illa vero seipsam servis exhibet ac quibusvis hominibus, qui ne norint quidem illam. Vidisti meretricem et lenam ad improborum amorem sese dedentem, ut pro ipsorum cupidine sese exornet? Vis videre quomodo non meretricem modo, sed furiosam illam animam reddat? Ejus mentem edisce. Cum enim cœlo relicto currat post fugitivos et vernas per vicos et angiportus, ad insequendos illos, qui ipsam oderunt, turpes ac deformes homines, qui ne videre quidem ipsam volunt, qui quoniam sui amore captam vident, oderunt illam; quid unquam furiosius fuerit? Nullum enim ita oderunt bene multi, ut eos qui suam opem quærunt ad gloriam parandam. Mille namque criminationes adversus eos confingunt : idipsumque fit, ac si quis virginem regis filiam, ex regio solio dejectam, juberet mœchis hominibus ipsam aversantibus sese prostituere. Ili enim quanto magis ipsos insequeris, tanto magis te aversantur. Deus autem,

quanto majorem ab ipso gloriam quæris, tanto magis te trahit et laudat, magnamque tibi mercedem tribuit. Si placet autem et aliunde quantum sit damnum illud ediscere, quando das ad ostentationem et laudem, tecum reputa quantus tibi dolor accedat, et quam assiduus mœror, Christo tibi inspirante ac dicente : « Perdidisti omnem mercedem » tuam. » Ubique vana gloria mala, maxime vero quando misericordia exhibetur, id quod extrema crudelitas est, quando de aliorum calamitate sese extollit, et quasi pauperibus exprobrat. Nam si sua referre beneficia id convitiari est; ad alios multos illa traducere, quid esse dixeris? Quomodo ergo hoc malum fugiemus? si discamus quomodo misereri oporteat, si consideremus quorumnam gloriam quærimus. Dic mihi, quis eleemosynæ artifex est? Qui rem illam docuit, nempe Deus, qui illud maxime novit, et in infinitum exercet. Quid ergo? si palæstram disceres, ad quos respiceres, an ad eum qui olera vendit et pisces, an ad pædotribam? certe illi multi sunt, hic unus est. Quid ergo si, illo te admirante, alii irriderent, annon tu cum illo ipsos irrideres? Quid si pugilatum ediscerres? Annon similiter ad eum respiceres, qui ea in arte doctor est? Si orandi studium susciperes, annon rhetoris laudes exciperes, aliorum vero contemneres? Quomodo ergo absurdum non fuerit in aliis artibus ad doctorem tantum respicere, hic vero contrarium facere, etiamsi non par utrinque sit damnum? Ibi enim si ad vulgi placitum, non ad doctoris, pugnes, in pugna totum detrimentum est. His vero secundum misericordiam in vita æterna similis es Deo; esto igitur illi similis ostentationem vitando. Dicebat enim ille cum curaret, nemini ut dicerent. Sed vis misericors apud homines vocari? Quid inde lucri? Nihil utique, sed damnum infinitum. Ipsi enim, quos ad testimonium vocas, fures sunt thesaurorum in cœlis repositorum; imo non illi, sed nos

ipsi qui nostra nobis furamur, et quæ in cœlo posita sunt dissipamus. O novam calamitatem! o stupendum morbum! Ubi tinea non demolitur, ubi fures non effodiunt, vana gloria dissipat. Hæc est tinea cœlestis thesauri, hic fur opulentiæ cœlestis, qui divitias illas tuto collocatas abripit. Hoc omnia pessumdat et perdit. Quia enim vidit diabolus, et furibus et vermi, aliisque insidiis inaccessum esse locum illum, per vanam gloriam divitias illas subripit.

IV. Sed gloriæ cupidus es? Annon tibi satis est illa, quam ab accipiente habes, a benignissimo Deo? Sed etiam gloriam apud homines quæris? Vide ne contrarium patiaris, ne quis te damnet quasi non miserantem, sed fastui et ambitioni deditum, atque alienas calamitates traducentem. Nam mysterium est eleemosyna; claude ergo januas, ne quis illa videat quæ ostentare nefas est. Hoc quippe sunt maxime mysteria nostra, misericordia et benignitas Dei: nam secundum misericordiam suam magnam nos inobsequentes miseratus est. Et prima precatio, quam pro energumenis adhibemus, misericordiæ commemoratione plena est; secunda quoque pro iis qui in pœnitentia sunt, multam misericordiam postulat: tertia demum pro nobis ipsis, populi infantes innocentes inducit, Deum ad misericordiam provocantes. Quia enim nos peccata nostra damnamus, pro iis qui multum peccarunt, et accusari debent, nos precamur: pro nobis vero pueri, quorum simplicitatis imitatores regnum cœlorum expectat. Ipsa enim precandi forma id ostendit: nam qui instar puerorum humiles sunt et sinceri, hi maxime possunt pro reis precari. Ipsum mysterium quantæ misericordiæ, quantæ benignitatis sit plenum sciunt initiati. Et tu igitur, cum homini facis eleemosynam, claude januam tuam: ipse qui accipit solus videat; imo si fieri possit ne ipse quidem. Si januam ape-

rias, mysterium tuum ostentas. Cogita eum ipsum, a quo gloriam expetis, te damnaturum esse. Si amicus sit, te apud se criminabitur; si inimicus, apud alios te traducet, et contraria tibi eveniunt, quam desiderabas. Tu enim cupiebas ut ipse diceret te misericordem; ille vero non hoc dicet, sed te vanæ gloriæ cupidum, auram hominum captantem appellabit, aliaque graviora adjiciet. Sin occultaveris, his omnino contraria dicet, benignum misericordemque appellabit. Neque enim Deus hæc occultari permittit. Si tu occultaveris, ille manifestum reddet: hinc major admiratio et copiosius lucrum accedit. Itaque ad gloriam parandam officit ostentatio; ad id quod diligenter quærimus, obest illa ipsa inquisitio. Non modo enim misecordiæ laudem non acquirimus, sed contrarium assequimur: ad hæc vero multum hinc damni nobis oritur. Horum itaque omnium causa inanem gloriam respuamus, solamque Dei gloriam diligamus. Sic enim et gloriam hic consequemur, et æternis fruemur bonis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXII.

CAPUT XXIII.

Tunc Jesus locutus est turbis et Discipulis suis, dicens : Super cathedram Moysis sederunt Scribæ et Pharisæi : omnia ergo quæcumque dixerint vobis, facite : secundum opera vero eorum non facite [1].

I. Tunc, quandonam ? Quando hæc dixit, quando ipsis silentium imposuit; quando sic repressit, ut non auderent ultra ipsum tentare ; quando ostendit ipsos incurabili morbo laborare. Verum quoniam Domini et Domini mentionem fecit, rursus ad legem recurrit. Atqui lex, inquies, nihil hujusmodi dixit : sed, « Dominus Deus tuus, Dominus » unus est [2]. » Verum lex in Scriptura totum Vetus Testamentum dicitur. Hæc porro dicit, ostendens per omnia magnam suam cum Patre concordiam. Nam si contrarius esset, contrarium circa legem diceret : nunc autem tantam jubet erga ipsam exhiberi reverentiam, ut etsi corrupti doctores erant, illam tamen jubeat servari. Hic vero etiam de vitæ instituto agit, quia illud maxime causa incredulitatis ipsis erat, vita nempe corrupta, et gloriæ amor. Auditores igitur ut emendet, illud maxime jubet quod primum ad salutem conducebat, nempe doctores non contemnere, nec contra sacerdotes insurgere. Neque modo jubet, sed etiam ipse servat. Nam corruptos illos e gradu non dejicit, qua ratione illis gravius judicium attrahebat. Discipulis vero nullam relinquebat inobedientiæ occasionem. Ne quis

[1] Matth. XXIII, 1-3. — [2] Deut. VI, 4.

porro diceret, quia improbus doctor est, ideo segnior evasi; hunc quoque obtentum aufert. Sic ergo illorum principatum constituit, etiamsi improbi essent; ita ut post tantam ipsis oblatam criminationem diceret : « Omnia » quæcumque dixerint vobis facite: » neque enim sua dicunt, sed quæ Dei sunt, quæ per Moysem ille præcepit. Animadverte quantum Moysi deferat honorem, rursus suam cum veteri lege concordiam ostendens, quandoquidem hinc illos venerabiles reddit. « Super cathedram Moysi » sederunt, inquit. » Quia non poterat illos ex vita commendare, a quibus licebat id facit, a sede nempe et a successione. « Omnia » autem cum audis, ne totam legem esse putes; de cibis nempe, de sacrificiis et similibus. Quomodo enim hæc dicturus erat, qui ante sustulerat? Sed omnia dicit quæ mores emendarent, et corrigerent, quæque cum novæ legis præceptis congruerent, neque ultra sinerent sub jugo legis esse. Cur ergo non a lege gratiæ id constituit, sed a lege Moysis? Quia ante crucem tempus non erat hæc clare loquendi. Ad hæc vero mihi quidem videtur aliud quidpiam hic prius providere. Quia enim accusaturus illos erat, ne ab insanis quibusdam putaretur eorum principatum ambire, aut ex inimicitia id facere; hanc primo tollit suspicionem, et ab hac liber accusare incipit. Cur autem arguit illos, longosque ea de re sermones texit? Ut caveat multitudo ne in talia incidat. Non enim simile est interdicere, et peccantes ostendere; sicut non simile est bona opera laudare, et hæc operantes in medium adducere. Ideoque hæc dicere prævoccupat : « Secun- » dum autem opera eorum nolite facere . » Ne putarent, quem audire eos oportebat, etiam imitari oportere, hac utitur emendatione, et quod illis videbatur honori esse, in accusationem vertit. Quid enim doctore illo miserabilius,

[1] Matth. XXIII, 3.

qui Discipulos ita solum servare possit, si non attendant ipsius operibus? Ita ut qui videtur illis honor haberi, maxime sit accusatio, quando talem vitam ducunt, qua imitatores sui corrumpantur. Ideoque ad incusandos illos se convertit. Neque ea solum de causa, sed ut ostendat incredulitatem priorem eorum, et crucifigendi facinus quod postea susceperunt, non crucifixi, cui non crediderunt, culpam esse, sed improborum ingratorumque illorum. Perpende autem unde incipiat, et unde crimina augeat : « Dicunt, inquit, et non faciunt. » Singuli, inquit, perinde culpandi sunt, qui legem transgrediuntur, maxime autem is qui docendi auctoritatem habet : duplici quippe et triplici damnationi obnoxius est. Primo quidem, quod transgrediatur, secundo quod cum alios emendare deberet, deinde quod claudicans id faciat, ob ipsam dignitatem majori pœna dignus est; tertio, quod majoris corruptelæ causa sit, quia in doctoris ordine hæc perpetrat. Ad hæc aliud quoque ipsis crimen objicit, quod erga alios sint acerbi. « Alligant enim onera gravia et importabilia, et im» ponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea » movere [1]. » Duplicem hic nequitiam memorat, quod a subditis sine ulla venia sedulam requirant vitæ puritatem, multamque sibi licentiam permittant : quod contrarium est boni principis officio, quod est in rebus se spectantibus judicem esse severum ac sine ulla venia; in subditorum vero peccatis mitem et ad veniam dandam pronum. Hi vero contrarium faciebant.

II. Tales sunt ii omnes qui verbis philosophantur, severi nempe et immisericordes, utpote in operibus inexperti. Nec modica est illa improbitas, neque parum auget criminationem. Tu vero mihi consideres velim quomodo crimen augeat. Neque enim dixit: « Non possunt, » sed, « Nolunt: » ne-

[1] Matth. XXIII, 4.

que dixit « Portare, » sed « Digito movere, » id est, nec prope accedere, neque tangere. Sed ubinam studiosi et diligentes sunt? In prohibitis : nam ait, « Omnia enim opera sua » faciunt, ut videantur ab hominibus [1]. » Inanis gloriæ cupiditatem eorum his traducit, qua perierunt. Priora enim crudelitatis et desidiæ erant, hæc autem inanis gloriæ cupiditatis. Hoc illos a Deo removit : hoc effecit ut in alio theatro concertarent, et perirent. Nam suis spectatoribus quisque placere studet per certaminum qualitatem. Qui ante viros strenuos pugnat, talia studet certamina referre ; qui vero ante timidos et ignavos, ipse quoque ignavus efficitur. Verbi gratia, si quis spectatorem habeat risum amantem, risum ipse movet ut spectatorem delectet. Alius qui philosophum et studiosum habet spectatorem, talis et ipse effici curat, quia talis est laudantis animus. Hic rursum vide quomodo crimen amplificet. Neque enim alia sic, alia vero non sic faciunt; sed omnia similiter. Deinde postquam vanæ gloriæ criminationem ipsis obtulerat, monstrat eos non de magnis et necessariis gloriari : erant quippe bonis operibus prorsus vacui; sed de frigidis et de minimis rebus, quæ erant nequitiæ illorum indicia : « Dilatant enim » phylacteria sua, inquit, et magnificant fimbrias vestimen- » torum suorum [2]. » Ecqua sunt illa phylacteria? quæ fimbriæ? Quia sæpe obliviscebantur beneficiorum Dei, jussit in minimæ molis libris describi miracula ipsius, et appendi manibus eorum, quare dixit : « Nec removebuntur ab ocu- » lis tuis [3] : » quæ phylacteria, quasi dicas, conservatoria vocabantur, ut multæ nunc mulieres Evangelia ex collo pendentia habent; et ut aliunde in memoriam reducantur, id quod multi sæpe faciunt oblivionis vitandæ causa, lino aut filo digitum ligantes; hoc illis ut pueris Deus facere præcepit, hyacinthinam vittam in ora vestis circa pedes as-

[1] Matth. xxiii, 5. — [2] Ibid. — [3] Deut. vi, 8.

sucre [1]; ut his animum adhibentes præceptorum recordarentur, vocabanturque fimbriæ. In his ergo studiosi erant, ligacula librorum extendentes, et fimbrias latas facientes, quod inanis gloriæ extremum erat. Cur ergo illa ambitiose extendis? An id boni operis loco habes? Num quid tibi prosunt, nisi hinc quid lucreris? Non enim quærit Deus ut illa extendas et amplifices, sed ut eximia opera ejus memoria tenças. Quod si de eleemosyna et jejunio, quæ laboriosa sunt et bona opera, non licet gloriari, cur tu illa ostentas, o Judæe, quæ desidiam tuam maxime arguunt? Illi vero non ad hæc solum, sed et ad alia minora morbum suum extendebant. « Amant enim, inquit, primos accubi» tus in cœnis, et primos consessus in synagogis, et saluta» tiones in foro, et vocari ab hominibus Rabbi [2]. » Hæc etsi parva videantur esse, grandium tamen sunt causa malorum. Hæc et civitates et Ecclesias everterunt. Neque a lacrymis abstinere possum, cum primos consessus audio et salutationes, et cogito quanta hinc mala Dei Ecclesiis pariantur; quæ jam vobis recenseri opus non est. Seniores quippe id a nobis ediscere non debent. Tu vero perpende quantum esset inanis gloriæ studium, ubi jubebantur illam fugere; in synagogis nempe, ubi alios edoctum veniebant. In cœnis enim illud admitti magis ferendum videtur: quanquam et illic doctorem cæteris præstare par erat, non in Ecclesiis tantum, sed et ubique. Quemadmodum enim homo quocumque in loco appareat, cæteris animantibus præstare dignoscitur; sic doctorem et loquentem et tacentem, et prandentem et quidvis facientem, cæteris præstare par est, in incessu, in aspectu, in habitu, et in omnibus. Illi vero undique ridiculi erant, et undique turpes, quia illa persequi studebant, quæ fugere oportebat. « Amant, » inquit; si amare crimen est, facere quantum erit?

[1] Num. xv, 38. — [2] Matth. xxiii, 6, 7.

Illa venari, et assequi studere, quantum est malum?

III. In cæteris quidem, accusare satis habuit, utpote quæ parva essent et vilia, nec deberent Discipuli circa illa corrigi. Quod autem omnium malorum causa erat, principatus amorem, et doctrinæ sedis invasionem; illud, inquam, in medium adducens, diligenter corrigere studet, in his vehementer insistens. Quid enim ait? « Vos vero nolite vo» cari Rabbi. » Hinc causa subjungitur: « Unus est enim » magister vester; omnes autem vos fratres estis [1]: » nec alter altero præstantior est, cum nihil ex seipso habeat. Ideo ait Paulus: « Quis Paulus? quis Apollo? quis Cephas? » nonne ministri [2]? » Non dicit; « Doctores. » Et iterum, « Ne vocetis patrem [3]. » Non ut non vocent, sed ut sciant quem proprie patrem appellare par sit. Quemadmodum enim doctor, non est præcipuus doctor; sic neque pater. Ille enim et doctorum et patrum omnium causa est. Iterum subjungit: « Nec vocemini magistri: unus est enim ma» gister vester Christus [4]. » Nec dicit; « Ego. » Sicut enim in superioribus sic loquitur, « Quid vobis videtur de Chris» to [5]? » neque dicit « De me: » sic et hoc loco. Sed libenter hic interrogarem quid dixerint, qui sæpe illud « Unus, et « Unus » Patri ascribunt soli, ad contemptum Unigeniti? Annon Pater est magister? omnes fatentur, nemoque negaverit. Atqui unus, inquit, est præceptor vester Christus? At sicut Christus unus præceptor dictus, non excludit Patrem; sic magister dictus Pater, non excludit a magistratu Filium. Illud enim « Unus et unus » ad differentiam hominum dicitur, reliquarumque creaturarum. Cum ergo gravem illum morbum depulisset et curasset, docet quomodo ille effugiatur per humilitatem; quamobrem adjicit: « Qui est » major vestrum, sit minister vester: qui enim se exalta-

[1] Matth. XXIII, 8. — [2] 1 Cor. III, 5. — [3] Matth. XXIII, 9. — [4] Ibid. 10. — [5] Id. XXII, [illegible].

» verit, humiliabitur; et qui se humiliaverit, exaltabitur [1]. » Nihil enim modestia præstantius; ideoque hanc virtutem frequenter illis commendat. Et quando parvulos in medium adduxit, et nunc etiam, ac cum in monte beatitudines efferret, hinc incœpit : hic vero superbiam radicitus evellit, cum dicit : « Qui humiliat seipsum, exaltabitur. » Vidisti-ne quomodo ad contrarium ex diametro auditorem impellat? Neque enim solum impedit primas amare, sed et extrema sequi jubet. Sic enim optata consequeris, inquit. Ideo oportet eum, qui primarum sedium cupiditatem pellit, extremum ordinem appetere. Nam « Qui se humiliaverit, » exaltabitur. » Et ubi hanc humilitatem reperiemus? Vultis-ne rursum in virtutis civitatem eamus; Sanctorum tabernacula, montes dico, atque saltus? Ibi namque sublimem illam humilitatem reperiemus. Homines quippe, qui vel a dignitate, vel a divitiis conspicui erant, undique sese deprimunt, a veste, a domo, a ministerio, atque ex his omnibus quasi litteris humilitatem descripserunt. Quæ vero ad superbiam incendunt, vestium magnificentia, ædificia splendida, famulorum multitudo, quæ vel invitos sæpe in superbiam conjiciunt; hæc, inquam, omnia illinc sublata sunt. Illi ipsi ignem accendunt, ligna secant, coquunt, hospitibus ministrant. Neminem illic contumeliosum audire contingit, neque contumeliis affectum videre, neminem cui præcipiatur, neminem præcipientem : sed omnes ministri sunt, singuli hospitum pedes abluunt, et magna hac in re est concertatio. Id porro faciunt non inquirentes quis sit, an servus, an liber, sed erga omnes hoc ministerium implent. Nullus ibi magnus aut parvus. Quid igitur? an confusio? absit, sed optimus ordo. Etiamsi enim quis parvus sit, qui magnus est ad id non respicit, sed se illo inferiorem putat, et ideo major efficitur. Una mensa om-

[1] Matth. XXIII, 11, 12.

nibus, servientibus, sedentibus, eadem alimenta, indumenta, eædem domi, et genus vivendi idem. Magnus ibi est qui viliora opera abripit. Non est ibi meum et tuum, sed hoc verbum inde exulat, quod mille bellorum causa est.

IV Ecquid miraris, si genus vivendi, mensa, vestis una sit omnibus? non secundum substantiam modo, hæc enim una in omnibus est, sed secundum charitatem. Quomodo igitur ipsa contra seipsam superbiat unquam? Non est ibi paupertas, non divitiæ, non gloria, non infamia. Quomodo Illuc receptum habeant superbia et arrogantia? Sunt enim et minimi et magni secundum rationem virtutis; sed, ut dixi, nemo hoc videt. Qui parvus est non angitur quasi despectus; nemo quippe est qui despiciat. Etiamsi vero esset qui despiceret, in hoc maxime erudiuntur, ut contemni, despici, vilipendi assuescant, verbis, rebus, cum mendicis et mutilis versantur, et in mensa ipsorum multos hujusmodi convivas videas; ideoque cælo sunt digni. Alius vulnera curat ægri, alius cæcum ducit, alius mutilum gestat. Non ibi adulatorum cœtum, non parasitorum videas : imo nec sciunt quid sit adulatio. Undenam ergo superbire possent? Nam multa apud illos æqualitas est : ideo multa ad virtutem facilitas. Etenim iis rudiores magis instituuntur, quam si cogerentur ipsis primas concedere. Quemadmodum enim audacem, qui percussus cedit, erudire solet; sic et ambitiosum is qui gloriam non quærit, sed despicit : id quod illi diligentissime faciunt : et quantum nos pugnamus ut primas consequamur, tantum illi decertant, ut non consequantur, sed dejiciantur; studentque ut honoris multum deferant, non ut recipiant. Alioquin autem ipsa opera modestiam exhibere docent, nec sinunt tumere. Quis enim, quæso, terram fodiens, irrigans et plantans, sportulas nectens, sacuumque consuens, vel alia quædam tractans, al-

tum unquam sapiat? Quis in paupertate vivens, et cum fame pugnans, hoc morbo laborabit? Nemo certe : ideo facilis illis est humilitas. Ac quemadmodum hic modestia difficilis est ob multitudinem plaudentium et mirantium : sic ibi admodum facilis est. Monachus enim solitudini tantum attendit ; aves videt volantes, arboresque agitatas, spirantem zephyrum, torrentes per valles deferri. Unde ergo extollatur qui in hujusmodi solitudine vivat? Non tamen ideo excusationem nos habebimus, quia in media multitudine versantes, altum sapimus. Etenim Abraham inter Chananæos versans dicebat : « Ego sum terra, » et cinis [1] : » et David in medio exercitu, « Ego autem sum » vermis, et non homo [2] : » Et Apostolus in medio orbe, « Non sum dignus vocari Apostolus [3]. » Quæ igitur nobis erit consolatio, quæ defensio, cum tot propositis exemplis non modeste agamus? Sicut enim illi mille sunt coronis digni, qui primi virtutis viam inierunt ; sic nos mille suppliciis rei sumus, qui tot exempla proposita et descripta habentes, post illa non modeste sapimus, neque illos defunctos, neque hos nunc viventes, et ex gestis admirationi habitos, imitari contendimus. Quid enim dicere possis si non resipiscas? Litteras non nosti, nec Scripturas legisti, ut veterum virtutes edisceres ? Atqui hæc maxima culpa tua est, quod Ecclesia tibi semper pateat, ut in puris illis fluentis haurias. Cæterum si illos olim sanctos per Scripturæ lectionem non noveris, hos sane viventes vidisse oportuit. Sed nullus est qui te ducat, ad me accede, ego tibi monstrabo Sanctorum diversoria. Veni, et ab aliis quæ utilitati tibi sint audi. Hi lucernæ sunt per totum orbem fulgentes, pro muris sunt urbibus. Ideo solitudinem occuparunt, ut te doceant tumultus civitatis despicere. Illi enim utpote fortiores possunt in media tempestate tranquillitate

[1] Gen. XVIII, 27. — [2] Psal. XXI, 7. — [3] 1 Cor. XV, 9.

frui : tibi vero, qui undique exagitaris, quiete opus est, ut paululum a frequentibus procellis respirare possis. Illos itaque frequenter adeas, ut eorum precibus et monitis maculas eluas, et hanc vitam optime emetiri possis, ut futura bona consequaris, gloria et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria, imperium, honor, una cum sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXIII.

CAPUT XXIII.

Væ vobis, Scribæ et Pharisæi hypocritæ, quia devoratis domos viduarum, oratione longa orantes : propterea judicium amplius accipietis[1].

I. Hinc[2] jam propter ingluviem in illos invehitur : quodque gravius est, quia non ex divitum, sed ex viduarum substantia ventres implebant, illarumque paupertatem atterebant, cui subvenire oportuisset. Non enim simpliciter edebant, sed et devorabant. Deinde vero fraudis modus gravior exprimitur, « Oratione longa orantes. » Quisquis male operatur, supplicio dignus est : quisquis autem pietatis obtentu id facit, et fallaci specie utitur ad nequitiam, longe graviori est supplicio obnoxius. Et cur non gradu dejecit illos? quia id nondum tempus permittebat. Ideo interim illos relinquit : sed verbis suis curat ut ne populus decipiatur, ne illos, utpote in dignitate constitutos, imitari studerent. Quia enim dixerat : « Quæcumque vobis dixe-

[1] Matth. XXIII, 14. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, p. 443-450.

» rint facite, » ostendit quænam illa sint, ea scilicet quæ ipsi non præter jus fasque fecerint, ne minus sana mente præditi putarent omnia quæ illi facerent permitti. « Væ vo- » bis Scribæ et Pharisæi, quia clauditis regnum ante homi- » nes. Vos enim non intratis, nec intrantes permittitis in- » trare[1]. » Si enim nemini prodesse crimen est, nocere et impedire, quam veniam mereatur? Quid est illud, « In- » trantes? » id est, idoneos. Nam quando aliis præcepta dare oportebat, onera intolerabilia imponebant; cum autem ipsos quid præstare par erat, tunc e contrario, non modo nihil faciebant, sed quod longe deterius est, alios etiam corrumpebant. Hi sunt qui pestes appellantur, qui in opus sibi statuunt aliorum perniciem, veris doctoribus ex diametro oppositi. Nam si doctoris est pereuntem servare, perdere eum, qui servandus erat, pestiferi hominis est. Aliud deinde crimen sequitur. « Circuitis mare et ari- » dam, ut proselytum unum faciatis; et cum inveneritis, » facitis illum filium gehennæ duplo magis quam vos[2]; » id est, cum vix eum et post multos labores ceperitis, non parcitis tamen illi; cum tamen ea quæ vix comparare potuimus, majori studio servemus. Vos autem ne id quidem moderatiores reddit. Hic porro duo illis crimina offert, primo quod ad salutem multorum inutiles sint, cum multo sudore opus habeant ut unum attrahant; secundo quod negligentes sint ad custodiam ejus, quem adepti sunt; imo non modo negligentes, sed etiam proditores, cum eos ex male vivendi exemplo deteriores faciant. Cum enim tales doctores Discipulus viderit, pejor redditur : non enim gradum sistit in doctoris sui nequitia; sed si probus fuerit, ipsum imitatur; sin improbus, etiam superat ob facilitatem ad pejora procedendi. Filium autem gehennæ vocat, id est, ipsam gehennam. Dixit autem duplo magis quam vos, ut

[1] Matth. xxiii, 13. — [2] Ibid. 15.

et illos terreret, et hos vehementius perstringeret, quia doctores nequitiæ sunt. Neque hoc tantum, sed etiam quod majorem Discipulis malitiam indere curent, inducentes ipsos ad majorem, quam ipsi habeant, nequitiam : id quod maxime ad animam corruptam pertinet. Deinde amentiam ipsis exprobrat, quod majora præcepta despicere juberent : atqui contrarium supra dicebat : « Alligant onera graviora » et importabilia. » Sed hæc etiam rursus faciebant, nihilque non agebant ut sibi subditos corrumperent, in minimis accurationem quærentes, et magna despicientes. « Deci- » matis enim, inquit, mentham et anethum, et reliquistis » quæ graviora sunt legis, judicium et misericordiam et » fidem : hæc oportebat facere, et illa non omittere [1]. » Hoc loco ergo e re loquitur : ubi decima est, ibi etiam eleemosyna. Quid enim eleemosynam dare nocet? sed hoc non dicit quasi ipsi legem observarent; neque enim sic ipse loquitur. Ideo hic quidem dicit : « Hæc oportuit facere, et » illa non omittere. » Ubi autem de mundis et immundis disputat, non ultra hoc adjicit, sed distinguit, et ostendit ex interiore munditia exteriorem necessario sequi : non autem vice versa. Ubi enim de misericordia agebatur, indiscriminatim illud prætermittit. Ideo autem, et quia nondum tempus erat legalia aperte tollendi; ubi observatio est corporalium purificationum, clarius hæc evertit. Ideo de eleemosyna dicit : « Hæc oportuit facere, et illa non omit- » tere : » de purgationibus vero non sic. Sed quid? « Mun- » datis, inquit, quod deforis est calicis et paropsidis, intra » autem pleni estis rapina et avaritia. Munda ergo calicem » et paropsidis interiora, ut exteriora munda fiant [2]. » A re communi et manifesta exemplum accepit, a calice et paropside.

II. Deinde ostendens nullum oriri damnum ex neglectu

[1] Matth. xxiii, 23. — [2] Ibid. 25, 26.

corporalium mundationum; magnum autem imminere supplicium iis qui animæ mundationem non curant, quæ mundatio est virtus; hæc culicem vocavit, parva enim nihilque erant; camelum vero illa, intolerabilia quippe erant : ideo ait : « Culicem excolantes, et camelum deglutientes[1]. » Nam et illa propter hæc posita sunt, propter misericordiam et judicium. Itaque nec tunc juvabant, sola cum essent : cum enim parva propter magna dicta fuissent; deindeque magnis neglectis, parva solum curabantur, nihil inde plus emergebat : magna enim post parva non sequebantur, contra vero post magna, parva plane sequuntur. Hæc vero dicit, ostendens, etiam antequam gratia adveniret, non præcipue illa quæsita fuisse, sed alia potiora. Si autem ante gratiam tali modo res se habebat, multo magis postquam sublimia illa præcepta venerunt, hæc inutilia sunt, nec observanda. Ubique ergo nequitia malum est, maxime vero cum nihil putat emendatione egere; et quod gravius est, cum putat satis esse si alios corrigat, quæ significans Christus, duces illos vocabat cæcos cæcorum. Nam si cum cæcus non se putat duce opus habere, id extrema calamitas et miseria est; cum ipse alios vult ducere, cogita in quantum barathrum dejiciat. Hæc autem dicebat, subindicans illorum studium ad vanam gloriam aucupandam, et hujusce morbi grandem in illis rabiem. Hoc enim ipsis omnium malorum causa fuit, quod ad ostentationem omnia facerent. Hoc a fide illos abduxit, veramque virtutem negligere suasit, et solis corporalibus mundationibus incumbere, animæ neglecta mundatione. Ido ad veram virtutem illos deducens, et ad mundationem animæ, judicium, justitiam et fidem memorat. Hæc quippe sunt quæ vitam nostram fovent, quæ animam purgant, justitia, benignitas, veritas, quarum alia nempe misericordia ad veniam nos deducit,

[1] Matth. XXIII, 24.

nec permittit ut severiores peccatoribus simus, neque ad veniam concedendam difficiles. Sic enim duplex lucrum reportamus, dum misericordes efficimur, et misericordiam multam nobis a Deo universorum attrahimus. Illa quoque suadet nobis ut oppressis condoleamus, illosque vindicemus. Justitia vero fraudulentos et vafros esse non sinit. Quando autem dixit : « Hæc oportuit facere, et illa non » omittere, » non id ut legalem observationem inducit, absit. Hoc enim jam supra demonstravimus : cumque de paropside et de calice dixit : « Munda interiora calicis, ut » fiat id quod exterius est mundum, » non ad veteres nos minutias reducit; contra vero hæc superflua esse ostendit. Non enim dixit : « Id etiam quod exterius est purgate, » sed « Quod intus est, » et omnino hoc ab illo sequitur. Alioquin autem non de calice et paropside loquitur, sed de anima et corpore : quod exterius est, corpus vocans, quod autem interius, animam. Si vero in paropside opus est interiora non negligere, multo magis in te. Vos vero contra facitis, inquit, nam parva et exteriora observantes, magna et interiora negligitis : unde maximum infertur damnum, quod putantes vos totum præstitisse, reliqua negligatis. Cum autem ea despiciatis, illa emendare nihil curatis. Deinde eos de vanæ gloriæ amore perstringit, sepulcra dealbata vocans illos, hypocritasque appellans; quod est omnium causa malorum, et perniciei argumentum. Neque solum illos sepulcra dealbata vocavit, sed etiam immunditia et hypocrisi plenos esse dixit. His porro causam ostendit propter quam non crediderunt, quoniam pleni erant hypocrisi et iniquitate. Hæc autem non Christus modo, sed etiam Prophetæ frequenter criminantur, quod rapaces sint, quod principes eorum non secundum jus et rationem judicent : et ubique reperias sacrificia rejecta, hæc autem requisita. Itaque nihil insolitum, nihil novum, neque in

lege, neque in accusatione, neque etiam in imagine et exemplo sepulcri. Hoc quippe memorat Propheta, non sepulcrum modo vocans, sed, « Sepulcrum patens est guttur » eorum [1]. » Tales sunt hodieque multi, qui sese exterius ornant, intusque pleni omni iniquitate sunt. Nunc enim multus labor, multa sollicitudo externæ munditiei impenditur; munditiei vero animæ nulla cura. Sed si conscientiam singulorum quis aperiret, multos vermes, multam saniem inveniret, fœtoremque incredibilem : absurdas dico et malas concupiscentias, quæ sunt vermibus impuriores.

III. Sed quod illi tales sint, non ita grave est, tametsi grave est : quod vero nos, qui templa Dei fieri dignati sumus, sepulcra statim tantum fœtorem emittentia efficiamur, hoc extremæ miseriæ est : ubi Christus habitat, Spiritus sanctus operatus est, totque mysteria peracta, hoc sepulcrum esse, quanta illa miseria est? quot fletibus et gemitibus dignum est, cum membra Christi sepulcrum immundum fiunt? Cogita quomodo natus sis, quibus dignatus fueris, quem acceperis amictum, quomodo templum firmum constitutus sis, quam pulchrum, non auro ornatum, neque margaritis, sed his longe pretiosiore Spiritu sancto. Cogita neminem in urbe sepulcrum construere, ergo neque tu in superna civitate comparere poteris. Nam si hic illud prohibetur, multo magis illic. Imo vero etiam hic risu dignus omnibus appares, dum mortuam circumfers animam; nec risu dignus tantum, sed etiam fugiendus. Dic enim mihi, si quis mortuum cadaver circumferret, annon omnes resilirent? annon omnes fugerent? Hoc etiam nunc tecum reputa. Nam longe deterius spectaculum circumfers, animam peccatorum mole mortuam, animam dissolutam. Quis talis hominis miserebitur? Cum enim tu animæ tuæ non miserearis, quomodo alius miserabitur ita crudelem et inimicum sibi ipsi? Si

[1] Psal. v, 11.

quis enim quo loco tu dormis et comedis, cadaver sub terra poneret, quid non faceres? Tu vero animam mortuam deponis, non quo loco prandes vel dormis, sed in membris Christi, neque times ne mille fulmina in caput tuum jaciantur? Quomodo audes Ecclesias Dei frequentare, et sacra templa, cum intus tam execrandum fœtorem habeas? Nam si quis in regiam cadaver ferret et ibi defoderet, extremas daret pœnas, tu vero qui sacra septa adis, et tanto fœtore domum reples, cogita quantum lues supplicium. Imitare meretricem illam, quæ unguento unxit pedes Christi et bono odore totam domum implevit[1]. Tu vero contrarium in domo Dei facis. Quid enim si tu ipse tetrum odorem non sentias? id sane morbus est gravissimus; ideo incurabili morbo laboras, et graviore quam ii qui corpore mutili ac vitiati male olent. Ille namque morbus ab ægris sensu percipitur, nihilque culpandus est; imo etiam est commiseratione dignus; hic vero morbus ira et vindicta. Quoniam ergo hæc graviora sunt, cum maxime æger ipse malum non sentit, ut oporteret, age, intento audi animo, ut te morbi perniciem doceam. Primo autem audi quid psallendo dicas: « Dirigatur oratio mea sicut insensum in » conspectu tuo[2]: » cum ergo non incensum, sed a te et a gestis tuis male olens fumus ascendit, quam non mereris ultionem? Quid est ille male olens fumus? Id multi sciunt, qui formas mulierum circumspiciunt, aliique qui puerorum speciem curiosius spectant. Annon miraris quomodo fulmina non jaciantur, nec omnia a fundamentis evertantur? Nam digna sunt illa fulminibus et gehenna. Sed Deus patiens et multæ misericordiæ, iram suam retinet, ut ad pœnitentiam et emendationem te adducat. Quid facis, homo? formam mulierum curiose respicis, et non horrescis tanta templum Dei afficiens contumelia? An prostibulum esse

[1] Matth. xxvi, 6, et Joan. xii, 3. — [2] Psal. cxl, 2.

putas Ecclesiam, et foro ipso ignobiliorem? In foro erubescis, ne videaris mulierem curiose spectare : in templo autem Dei, dum Deus ipse tecum loquitur, tibique circa rem hanc comminatur, fornicaris et mœcharis, eodem tempore quo audis ab his esse abstinendum, neque horrescis, neque stupes. Hæc vos docent theatra lasciviæ, pestis illa curatu difficilis, venenata pharmaca, graves illi irretitis laquei, voluptuosa lascivorum pernicies. Idcirco incusans Propheta dicebat : « Neque oculi tui, nec cor tuum bonum est [1]. » Melius esset hujusmodi homines esse cæcos, melius et ægros esse, quam ad hanc rem oculis abuti. Oporteret utique intus esse murum, qui vos a mulieribus sequestraret. Quia vero id non vultis, necessarium esse putarunt patres nostri, ut saltem ligneis tabulis vos separaremus. Ut a senioribus ego audivi, initio hi parietes non fuere : « In Christo enim Jesu » non est mas neque fœmina [2]. » Apostolorum quoque tempore una viri et mulieres erant. Nam tunc viri vere erant, et mulieres, mulieres. Nunc vero contra, mulieres meretricum sibi mores assumpserunt. viri autem ab equis furentibus nihil differunt. Non audistis congregatos in cœnaculo fuisse viros ac mulieres, illumque cœtum cœlis dignum fuisse? Et jure quidem. Multa enim philosophia tunc mulieres instructæ erant, et viri modestia atque castitate. Audite enim purpuræ venditricem dicentem : « Si fidelem » me Domino judicastis, intrate in domum meam, et ma» nete apud me [3]. » Audite mulieres, quæ virili animo instructæ circuibant cum Apostolis, Priscillam, Persidem et alias [4] : a quibus tantum distant hodiernæ mulieres, quantum viri a viris illis.

IV. Tunc enim quamvis peregrinarentur, id sine famæ detrimento erat. Nunc autem in ipso thalamo enutritæ,

[1] Jer. XXII, 17. — [2] Gal. III, 28. — [3] Act. XVI, 15. — [4] Id. XVIII, 18, et Rom. XVI, 2, 3.

vix talem effugiunt suspicionem. Hæc porro ab ornatibus et a deliciis proficiscuntur. Tunc illarum opus erat prædicationem propagare; nunc autem id curant ut formosæ et pulchræ videantur. Hoc illis gloria, hoc illis salus est; nam de magnis præclarisque gestis ne per somnium quidem curant. Quæ mulier eo studia contulit ut virum faceret meliorem? Qui vir eam habuit sollicitudinem ut uxorem emendaret? Nemo certe. Sed uxori una cura est de aureis ornatibus, de vestibus, deque cæteris ad corporis ornamentum spectantibus, atque ut opes augeantur; viro autem et hæc postrema et aliæ plurimæ curæ sunt, omnesque sæculares. Quis uxorem ducturus, mores et educationem puellæ exploravit? Nemo; sed de pecuniis tantum quæritur, de prædiis, deque bonorum varietate, ac si quid empturus esset, aut de permutatione quapiam ageretur. Ideoque hoc nomine connubium vocant. Multos enim audivi dicentes: « Permutavit hic cum illa, id est, duxit illam. » Ita dona Dei vituperant, atque ac si venderent emerentque, sic ducunt et ducuntur. Rescripta vero majori cautione opus habent, quam si de venditis et emptis ageretur. Discite quo pacto veteres uxores ducerent, illosque imitamini. Quomodo ergo uxores ducebant illi? Bonos mores et indolem quærebant, animique virtutem. Ideoque scriptis opus non habebant, non charta, non atramento. Sponsæ mores satis erant, omniumque locum tenebant. Vos ergo obsecro, ne pecunias, ne opes quæratis, sed mores, modestiam, pietatem, philosopham puellam, et hæc magis quam mille thesauri vobis proderunt. Si quæ Dei sunt quæras, hæc quoque tibi adduntur; si vero, illis relictis, ad hæc tantum curras, neque hæc sequentur. Sed ille, inquies, ab uxore ditatus est. Non te pudet hæc exempla referre? Multos audivi dicentes: « Mallem extrema paupertate laborare, quam ab uxore ditari? » Quid enim insuavius illis

divitiis? quid amarius hac opulentia? quid turpius quam insignem hoc modo esse, ita ut ab omnibus dicatur: «Ille ab uxore locuples factus est?» Internas enim et domesticas molestias taceo, quas inde oriri necesse est; mulieris arrogantiam, viri servitutem, pugnas, servorum convitia dicentium: «Pauper, pannosus, ignobilis ex ignobilibus; quid habuit quando venit? annon omnia sunt dominæ?» Sed hæc verba nihil curas, neque enim liber es. Nam et parasiti his deteriora audiunt; neque ideo dolent, sed etiam gloriantur de hujusmodi dedecore. Ac cum id ipsis dicimus: «Sit mihi, inquiunt, quid dulce et jucundum, et suffocet me.» O diabolum! quæ proverbia ille in vitam hominum intulit, quibus tota talium hominum vita possit everti! Perpende ergo illud diabolicum ac exitiosum dictum, quanta sit pernicie plenum. Nihil enim aliud dicit, quam hæc verba: « Nulla tibi decori; nulla tibi justitiæ sit ratio: hæc omnia abjiciantur: unam tantum quære voluptatem. Etiamsi te res hæc suffocarit, tibi optabilis sit; etiamsi omnes obvii te conspuant, etiamsi lutum in os ingerant, etsi ut canem pellant, omnia feras.» Ecquid aliud dixerint porci, si loqui possent? quid impuri canes? Neque fortasse talia loquerentur, qualia diabolus rabidis hominibus dicere suasit. Propterea obsecro, ut talium verborum impudentiam considerantes, hæc proverbia fugiatis, et his contraria ex Scripturis deligatis. Quæ sunt illa? « Ne ambules post concupiscentias animæ tuæ, et appetitus tuos coërce[1].» Et de meretrice rursum, contra quam in proverbio fertur: « Ne attendas improbæ mulieri, mel enim stillat e labiis mulieris meretricis, quæ ad tempus guttur tuum impinguat[2]:» postea vero amarius felle invenies, et acutius gladio ancipiti. Hæc itaque audiamus, non illa. Nam inde illiberales, inde serviles cogitationes oriuntur; inde homines in bruta ani-

[1] Eccli. xviii, 30, et Rom. xiii, 14. — [2] Prov. v, 3.

malia commutantur, quia ubique voluptatem sequi secundum hoc proverbium volunt, quod per se ita ridiculum est, ut ad id probandum verbis non sit opus. Nam postquam suffocati sunt, quæ ex voluptate utilitas? Finem ergo facite tanti risus parandi, ac gehennam ignemque inextinguibilem accendendi; ac vel sero tandem ad futura ut oportet respiciamus, detersa scilicet oculorum lippitudine; ut et hanc vitam ornate, cum multa modestia et pietate transeamus, et futura consequamur bona, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXIV.

CAPUT XXIII.

Væ vobis, Scribæ et Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulcra Prophetarum, et ornatis monumenta eorum, et dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non fuissemus socii eorum in sanguine Prophetarum.

I. Væ dicit, non quia ædificant, nec quia patres suos accusant; sed quia sic facientes, quando dictis suis se patres suos accusare simulant, pejora perpetrant. Quod enim simulate tantum patres improbarent, Lucas docet: « Quia » consentitis, quia ædificatis. « Væ vobis, inquit, quia ædifi- » catis monumenta Prophetarum; patres autem vestri occi- » derunt eos. Ergo testamini et consentitis operibus patrum » vestrorum, quia illi occiderunt eos; vos autem ædificatis » sepulcra eorum [2]. » Hic autem mentem eorum damnat

[1] Matth. xxiii, 29, 30. — [2] Luc. xi, 47, 48.

qua ædificabant; quia non in occisorum honorem, sed quasi cædes cum pompa efferentes, et timentes, ne temporum injuria dirutis sepulcris, tanti ausus memoria et monumentum interiret; sic sepulcra construebant, splendida ædificia quasi tropæum erigentes, ac de illorum facinoribus gloriantes. Nam quæ nunc audetis, inquit, ostendunt vos hæc illo animo facere. Licet enim contraria dicatis, quasi damnantes illos, quia non fuissemus in his socii illorum, si in illis diebus vixissemus: sed qua mente id dicatis certum est. Quapropter illam declarans ænigmatice sic locutus est. Cum dixisset enim, « Dicitis: Si fuissemus » in diebus patrum nostrorum, non fuissemus socii eorum » in sanguine Prophetarum, » subjunxit: « Itaque testimonio » estis vobismetipsis, quod filii sitis eorum qui Prophetas » occiderunt [1]. » Ecquod crimen est filium esse homicidæ, si non consors sit paternæ voluntatis? Nullum. Unde manifestum est ideo id ipsis protulisse, ut eorum cum patribus suis in nequitia concordiam significaret. Et hoc indicat id quod sequitur, subjunxit enim: « Serpentes, geni- » mina viperarum. » Sicut enim viperæ parentibus secundum veneni perniciem similes sunt, sic et vos patribus secundum sanguinarium animum. Deinde quia mentem eorum multis occultam notavit, a futuris ipsorum facinoribus, quæ universis patebunt, dicta comprobat. Quia enim jam dixit: « Itaque testificamini vobismetipsis, quia filii estis » eorum qui Prophetas occiderunt: » his significans se de cognatione secundum nequitiam loqui, simulateque dixisse eos, « Non fuissemus illorum socii; » subjunxit: « Et vos im- » plete mensuram patrum vestrorum [2]. » Non imperans, sed quod futurum erat prænuntians, cædem videlicet suam. Ideoque hoc prolato argumento, cum ostendisset figmenta illa esse, quæ ad sui defensionem dicebant, « Non fuissemus

[1] Matth. xxiii, 30, 31. — [2] Ibid. 32.

»illorum socii; »nam qui Domino non pepercerunt, quomodo servis pepercissent? acriore postea utitur oratione, serpentes vocans et genimina viperarum, et dicens: «Quo»modo fugietis a judicio gehennæ[1], »cum talia audeatis, et post negetis, mentemque vestram occultetis? Postea aliunde eos magna vi coarguens, ait: «Mittam ad vos Prophetas, »et sapientes, et scribas, et ex ipsis interficietis et crucifi»getis, et flagellabitis in synagogis vestris[2]. »Ne dicerent enim: «Etiamsi Dominum crucifixerimus, at a servis abstinuissemus, si tunc fuissemus. »Ecce, inquit, servos mitto vobis, ipsosque Prophetas, neque ipsis parcetis. Hæc porro dixit ostendens nihil esse mirum, si occidatur a filiis illorum, qui et sanguinarii erant et fraudulenti, dolosique, qui patres scelere vincerent. Ad hæc autem ostendit eos admodum vanæ gloriæ cupidos esse. Cum enim dicunt: «Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non fuissemus »participes eorum, »id dicunt ut vanam gloriam captent, verbisque philosophantur, opere autem contraria faciunt. «Serpentes, genimina viperarum[3]; »hoc est, mali malorum filii, et parentibus iniquiores. Ostendit quippe ipsos majora scelera perpetrasse; tum quod post illos id ausi sint, et longe graviora quam illi, etsi jactitarent se nunquam talia perpetraturos fuisse. Ipsi namque finem imponunt malorumque coronidem. Alii enim eos, qui ad vineam venerant, occiderunt, hi vero ipsum filium, et eos qui ad nuptias invitabant. Hæc porro dicit, ut eos a cognatione Abrahami removeret, ostenderetque nihil ipsis inde lucri proventurum esse, nisi opera ejus imitarentur. Quapropter subjungit, «Quomodo fugietis a judicio gehennæ, »cum illos imitemini qui paria perpetrarunt? Hic vero illis Joannis criminationem in memoriam revocavit: nam et illos sic appellavit, et judicium futurum commemoravit. Deinde quia

[1] Matth. xxiii, 32. — [2] Ibid. 34. — [3] Ibid. 33.

non illos terrebant judicium atque gehenna, tum quod non crederent, tum quod in futurum res mitteretur, a præsentibus illos reprimit et dicit : « Ideo ecce ego mitto » ad vos Prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis oc- » cidetis et crucifigetis, et flagellabitis ; ut veniat super vos » omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, a » sanguine Abel justi, usque ad sanguinem Zachariæ filii » Barachiæ, quem occidistis inter templum et altare. » Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem » hanc [1]. »

II. Vide ex quot argumentis rem illis certam statuebat? Dixit : « Patres vestros damnatis cum dicitis : Non communi- cassemus cum illis ; » nec parum illud erat ut illos pudore afficeret. Dixit : « Dum illos damnatis, pejora facitis ; » id quod ruborem ipsis injicere debebat. Dixit : « Non impune hæc erunt, » et his timorem illis ingentem incutit : gehennam enim ipsis commemoravit. Deinde quia gehenna futura non præsens erat, mala ipsis præsentia significavit, cum ait : « Venient hæc omnia super generationem istam. » Ad- didit autem supplicii vehementiam ingentem, dicens illos omnium gravissima esse passuros ; ex nullo tamen horum resipuerunt. Si quis vero dixerit : « Cur omnium gravissima passi sunt ? » Responderim ego, « Quia omnium gravissima scelera perpetrarunt ; ex nullo tamen horum meliores ef- fecti sunt. » Annon audisti Lamech dicentem : « Ex Caïn vin- » dicatum est septies, ex Lamech vero septuagies septies [2] ? » Id est, plura supplicia mereor ego quam Caïn. Quare ? nam fratrem non occidit : sed quia non exemplo castigatus est. Idipsum alibi dicit Deus : « Reddens peccata parentum » in filios in tertiam et quartam generationem iis, qui me » odio habent [3]. » Non quod alieni peccati quis supplicium luat ; sed quod ii, qui post alios multos in peccata lapsos

[1] Matth. xxiii, 34-36. — [2] Gen. iv, 24. — [3] Exod. xx, 5.

et castigatos, non meliores effecti, eadem quæ illi perpetrant, eadem ipsa supplicia jure luant. Vide autem quomodo Abelem opportune in medium produxerit, ostendens hanc quoque necem ex invidia prodire. Quid ergo dicere possitis? Annon scitis quid passus sit Caïn? an post commissum scelus quievit Deus? annon ille extremas dedit pœnas? annon audistis quid passi sint patres vestri, qui Prophetas occiderunt? annon mille suppliciis traditi sunt? Cur ergo non meliores effecti estis? Cur autem patrum vestrorum supplicia, et quid passi sint enarrem: tu ipse qui patres tuos condemnas, cur pejora facis? Etenim vos ipsi hanc sententiam tulistis: « Malos male perdet. » Quam ergo deinceps veniam habebitis, qui post talem sententiam talia audetis? Sed quis est hic Zacharias? Alii patrem Joannis esse dicunt: alii Prophetam; alii alium quemdam binominem sacerdotem, quem Jodaë vocat Scriptura (3). Tu vero illud animadverte scelus duplex fuisse. Non enim Sanctos occidebant tantum, sed etiam in locis sanctis. Hæc autem dicens, non solum illos terrebat, sed etiam Discipulos consolabatur, ostendens Justos olim eadem esse passos. Hos autem terrebat, prænuntiando, ut illi pœnas derant, ita et ipsos extrema esse passuros. Ideo illos et Prophetas et sapientes et scribas vocat, sicque omnem illis excusationem aufert. « Non potestis, inquit, dicere me ex gentibus misisse, ideoque vos offensos fuisse; sed eo adducti estis quod homicidæ sitis et sanguinem sitiatis. » Ideo prædixit se missurum esse Prophetas et Scribas. Hac de re accusabant illos Prophetæ omnes dicentes: « Sanguinem » sanguini miscent [1], » et ipsos viros sanguinum esse testificantes. Ideo sanguinem ipsorum jussit offerri Deus, ostendens, si in brutis ita pretiosus sanguis est, multo magis in homine esse. Ideo et Noë dixit: « Vindicabo omnem san-

[1] Osee IV, 2.

» guinem effusum [1]. » Innumeraque alia inveniri possunt, ubi Deus vetat ne occidant : quocirca ne suffocatum aliquid comederent vetuit. O Dei misericordiam, qui quamvis sciret id illis nihil profuturum esse, sua præstare non desiit ! « Mitto, inquit, licet sciam occisum iri illos. » Itaque hinc temere loqui deprehendebantur cum dicerent : « Non » socii fuissemus patrum. » Nam et hi Prophetas in synagogis occidebant, nec locum reveriti sunt, nec personarum dignitatem. Neque viros e vulgo occidebant, sed Prophetas et sapientes, ne se reprehenderent. Hos intelligit esse Apostolos eorumque successores. Nam multi prophetabant. Deinde ut terrorem augeret, ait : « Amen amen dico vo- » bis, venient hæc omnia super generationem hanc [2] ; » id est, in capita vestra hæc omnia vertam, et magnam exercebo vindictam. Nam qui multos peccantes vidit, nec conversus est, sed eadem ipsa peccata admittit, nec eadem ipsa modo, sed etiam longe graviora, graviores quam illi pœnas subire meretur. Quemadmodum enim si voluisset, magna ex aliorum exemplo lucratus fuisset melior effectus, sic quia resipiscere noluit, majori est supplicio obnoxius, utpote qui majora monita per eos, qui jam peccaverant et plexi fuerant, receperat, sed sine fructu.

III. Deinde ad civitatem sermonem convertit, sic auditores instituere volens, aitque : « Jerusalem, Jerusalem [3]. » Quid sibi vult hæc duplicatio? miserantis est loquendi modus, et admodum amantis. Sicut enim apud dilectam, semper amatam, quæ amantem contempserat, ideoque supplicio plectendam ; ita sese defendit demum, cum mox supplicium est illaturus : quod etiam in Prophetis facit his verbis : « Dixi : Convertere ad me, et non est conversa [4]. » Deinde vocans illam, homicidia ejus subjicit : « Quæ occi-

[1] Gen. IX, 6. — [2] Matth. XXIII, 36. — [3] Ibid. 37. — [4] Jer. III, 7.

» dis Prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties » volui congregare filios tuos, et noluistis [1]? » Ita circa ea, quæ contra se fecerunt, sese defendit, quia neque propter hæc a te aversus sum, neque me ab illa magna erga te benevolentia repulisti; sed te ita affectam volui, non semel et bis, sed pluries attrahere. « Quoties enim, inquit, volui » congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat » pullos suos sub alas, et noluistis? » Hoc dicit ostendens illos sæpe peccando sese dispersisse; et ex imagine illa amorem declarat suum : fervet enim amor animalis illius circa prolem. Sæpe autem hæc alarum imago in Prophetis habetur, nec non in cantico Moysis, et in Psalmis, quæ protectionem, et providentiam magnam indicat. Sed noluistis, inquit: « Ecce relinquetur domus vestra deserta [2], » patrocinio scilicet meo vacua. Ipse igitur erat qui prius illi patrocinabatur, ipsamque tenebat ac servabat : ipse itaque est, qui illos semper castigat, et supplicium ipsis infert, quod illi admodum formidabant : hoc enim omnium rerum suarum eversionem designabat : « Dico enim vobis, » non me videbitis amodo donec dicatis : Benedictus qui » venit in nomine Domini [3]. » Hoc item dictum ferventis est amatoris, qui illos et futuris eventibus pertrahere vehementer optat : neque a præteritis solum hortatur. Nam diem futurum secundi ejus adventus memorat. Quid igitur? an ex illo tempore non ultra viderunt eum? Sed illud, « Amodo, » non illam horam significat, sed totum tempus illud quod usque ad crucem intercedit. Quia enim illum semper hac de re accusabant, quod Deo adversarius esset et inimicus, hinc ipsos ad amorem sui hortatur, quod se Patri concordem semper demonstret, et seipsum declarat in Prophetis fuisse : propterea iisdem ipsis utitur verbis quibus Propheta. Per hæc etiam resurrectionem subindi-

[1] Matth. xxiii, 37. — [2] Ibid. 38. — [3] Ibid. 39.

cavit, nec non secundum adventum suum, etiamque iis, qui admodum incredduli essent, quod ipsum tunc essent adoraturi. Et quomodo illud significavit? cum multa prius futura dixisset; quod missurus esset Prophetas; quod illos interfecturi essent, etiamque in synagogis; quod illi extrema essent passuri; quod domus deserta foret: quod malis gravissimis essent subjiciendi, qualia nunquam fuerant. Hæc quippe omnia vel mente captis et contentiosis adventum ejus demonstrare poterant. Interrogemus namque eos: misit-ne Prophetas et sapientes? annon occiderunt eos in synagogis? Relicta-ne est domus deserta? Venerunt-ne supplicia super generationem illam? Id manifestum certe est, nemoque contradicet. Sicut ergo hæc omnia evenerunt, sic et illa evenient, et tunc cedent seque submittent; sed nihil ad sui excusationem poterunt proferre; ut neque illi qui eversæ civitatis causa tunc pœnitentiam egerunt. Quapropter, donec tempus est, bonis operibus nos dedamus. Quemadmodum enim illi tunc nihil ex cognitione fructus percipient; sic nulla tunc nobis ex pœnitentia de peccatis utilitas accedet: ut neque gubernatori cum navis per ejus desidiam submersa est, nec medico post ægroti mortem. Sed omnes ante finem nihil non machinari et operari oportet, ut ne in periculum vel turpitudinem decidatur: postea enim illa omnia sunt inutilia. Nos certe quando ægrotamus, medicos accersamus, pecunias impendamus, assiduamque operam demus, ut ex nequitia surgentes, inde sani recedamus; et quantam circa servos nostros curam impendimus, cum in morbum inciderint, tantam circa nos ipsos exhibeamus, cum anima ægrotat. Atqui nobis ipsis propinquiores sumus, quam servis, et corporibus animæ præstantiores sunt; attamen vix parem curam impendimus. Nisi enim id nunc faciamus, postquam decesserimus, nulla nobis relinquitur defensionis ratio.

IV. Ecquis ita miser, inquies, ut non parem sollicitudinem habeat? Hoc certe mirabile est, quod nos ipsos plus quam servos negligamus despiciamusque. Nam servis febricitantibus medicos advocamus, habitaculum ipsis deputamus, ipsos artis legibus obsequi cogimus; si negligant ipsi, nos graviter ferimus, custodes ipsorum constituimus, qui prohibeant ne appetitus illi suos sequantur: qui si dixerint magni pretii medicina esse opus, libenter annuimus, et quidquid statuerint, nos obtemperamus, atque hujusmodi statutorum mercedem ipsis solvimus. Cum autem nos morbo laboramus; imo nunquam non laboramus; non medicum accersimus, non pecunias impendimus; sed animam quasi inimicum et hostem negligimus. Hæc porro dico, non quod curam illam circa servos adhibitam improbem, sed quod cupiam ut parem saltem circa animam nostram sollicitudinem adhibeamus. Et quo pacto, inquies, id faciemus? Ægram illam Paulo ostende, accerse Matthæum, Joannem assidere cures. Ab illis audi quid tali morbo laboranti sit faciendum. Dicent utique, nec celabunt: non enim mortui sunt, sed vivunt et loquuntur. Sed non attendit anima se febri detineri? Ad id illam tu coge, et rationabilem ejus partem excita. Induc Prophetas; his medicis non numeranda pecunia est. Neque enim mercedem, neque impensam exigunt vel pro opera vel pro remediis suis. In necessitatem tamen impensæ te conjiciunt, sed eleemosynæ erogandæ. In cæteris autem de suo largiuntur: cum enim te temperanter agere jubent, te ab intempestivis et absurdis impensis liberant; cum jubent abstinere ab ebrietate, opulentiorem te faciunt. Vides-ne medicorum artem, qui cum sanitate pecuniam afferunt? Asside igitur illis, ab eisque disce morbi naturam. Exempli causa, amas pecunias et avaritiam, ut febricitantes aquam frigidam? Audi quid illi consilii afferant. Sicut enim me-

dicus edicit tibi : « Si cupiditatem sequaris, peribis; et illud atque illud mali tibi eveniet ; » sic et Paulus : « Qui ditari » volunt, inquit, incidunt in tentationem et laqueos dia- » boli, et in concupiscentias stultas et noxias, quæ in pro- » fundum interitus et perditionis homines præcipitant [1]. » Sed impatiens es? Audi illum dicentem : « Adhuc paulu- » lum, et qui venturus est veniet, et non tardabit [2]. Domi- » nus prope est : nihil solliciti sitis [3]. » Et rursum, « Præterit » figura hujus mundi [4]. » Non enim præcipit tantum, sed etiam consolatur ut medicus. Ac sicut medici pro frigidis alia quædam excogitant; sic et iste concupiscentiam transfert. Vis, inquit, ditescere? in bonis operibus dives esto. Vis thesauros recondere? non repugno, sed in cœlo reconde. Ac sicut medicus dicit : « Aqua frigida nocet dentibus, nervis, ossibus ; » sic et ille; brevius quidem, nam brevitati studet, sed clarius et validius : « Radix, inquit, » omnium malorum est avaritia [5]. » Quo igitur utendum? Hoc quoque dicit : « Sufficientia, avaritiæ loco ; Magnus » enim quæstus est sufficientia cum pietate [6]. » Quod si ægre feras et plura desideres, necdum possis superflua quæque abjicere; sic ægrotantem monet, quomodo iis sit utendum : « Ut qui lætantur in possessionibus, sicut non lætantes sint; » et qui habent, tanquam non retinentes, et qui utuntur » hoc mundo, tanquam non utantur [7]. » Vidisti-ne quæ præcipiat? Vis alium inducam medicum? Mihi certe placet. Neque enim sunt hi medici, perinde atque corporum medici, qui sæpe præ invidia concertantes, ægrotum pessumdant. At non sic isti, qui ægrorum salutem spectant, nec ambitione ducuntur. Ne itaque illorum multitudinem formides : unus in omnibus loquitur magister Christus.

[1] 1 Tim. VI, 9. — [2] Hebr. X, 37. — [3] Philip. IV, 5, 6. — [4] 1 Cor. VII, 31. — [5] 1 Tim. VI, 10. — [6] Ibid. 6. — [7] 1 Cor. VII, 30, 31.

V. Vide rursus intrantem alium, et graviter de hoc morbo loquentem, imo ipsum illius ore Magistrum. « Non po» testis enim Deo servire et mammonæ [1]. » Etiam, inquies, sed quomodo hæc erunt? Quomodo concupiscentiam deponemus? Hinc ediscere licet. Et quomodo discemus? Audi ipsum hoc quoque dicentem : « Nolite thesaurizare vobis » thesauros in terra, ubi ærugo et tinea demolitur, et ubi » fures effodiunt et furantur [2]. » Vides-ne quomodo et a loco, et a corruptoribus ab hac terrena concupiscentia avertat, et illam cœlo affigat, ubi tuta omnia? Si enim, inquit, illo divitias transferatis, ubi neque ærugo, neque tinea consumit, ubi fures nec effodiunt nec furantur, et hunc depelletis morbum, et animam in opulentia magna constituetis. Ad hæc exemplum affert, quo te sapere doceat. Et sicut medicus ut ægrum terreat dicit : « Ille quod aqua frigida uteretur, interiit ; » sic et ille divitem inducit ægrum, qui et vitam et valetudinem cuperet, nec potuerit consequi, quod avaritiæ studeret : sed qui vacuus abierit. Post hunc item alium tibi affert alius Evangelista, flammis adustum, qui ne stillam quidem aquæ haberet [3]. Deinde ostendens facilia esse præcepta, dicit : « Respicite volatilia cœli [4]. » Cum autem hominum infirmitati se attemperet, ne divites quidem desperare sinit. « Quæ enim, inquit, apud homines impossi» bilia sunt, possibilia sunt apud Deum [5]. » Etsi nampe dives sis, potest te medicus curare. Neque enim divitias sustulit, sed vetat esse te pecuniarum servum, et avaritiæ addictum. Quomodo potest ergo dives salvus esse? si illa quæ possidet sint egenis communia, qualis Job erat, et si concupiscentiam plurium semper habendarum opum eliminet, et nunquam necessarium usum excedat. Post hunc tibi publicanum monstrat, qui ab avaritiæ febre cito liberatus est [6].

[1] Matth. VI, 24. — [2] Ibid. 19. — [3] Luc. XVI, 24. — [4] Matth. VI, 26. — [5] Id. XIX, 26. — [6] Luc. V, 27.

Quis enim publicano lucri cupidior? attamen opes deposuit, quia Medici legibus paruit. Nam tales habet Discipulos, qui iisdem, quibus nos, morbis laboraverint, et cito sanitatem recuperarint. Singulosque nobis ostendit, ne desperemus. Vide ergo hunc publicanum. Vide rursus alium principem publicanorum, qui quadruplo plura quam rapuerat se daturum pollicebatur, et dimidium bonorum suorum, ut exciperet Jesum [1]. Sed tu admodum ferves pecuniarum amore? quæ omnium sunt quasi tua habeto. Nam plura, quam quæris, do tibi, inquit, dum divitum omnium, qui per orbem sunt, tibi domos aperio. Nam « Qui reliquerit patrem, » aut matrem, aut agros, aut domum, centuplum accipiet [2]. » Ita non pluribus tantum frueris, sed et gravem hanc sitim omnino restingues, et omnia facile feres, cum non modo plura non desideres, sed ne quidem necessaria sæpe. Sic Paulus esuriit, et magis gloriabatur, quam cum comederet [3]: siquidem et athleta, qui concertat et coronatur, non quærit otium et quietem; vel mercator, qui marinum mercimonium est aggressus, non quærit otium deinceps. Et nos igitur, si spirituales fructus ut oportet gustemus, tunc præsentia omnia pro nihilo habebimus, futurorum cupiditate ceu quadam optima ebrietate capti. Gustemus igitur, ut a tumultu præsentium liberemur, et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. XIX, 8. — [2] Matth. XIX, 29. — [3] Philip. IV, 12.

HOMILIA LXXV.

CAPUT XXIV.

Et egressus Jesus de templo ambulabat. Et accesserunt ad eum Discipuli ejus, ut ostenderent ei ædificationes templi. Ille autem respondens dixit eis : Nonne videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur [1].

I. Quoniam superius dixit : « Relinquetur domus vestra » deserta [2], » et innumera ipsis mala prænuntiavit; hinc Discipuli, his auditis, ceu admirantes, templi pulchritudinem monstrabant ei, et ambigentes num tam egregia ædificia destruenda forent, tam ingens materia, tam ineffabile artificium : non ultra de vastitate loquitur, sed excidium et destructionem prædicit. « Nonne videtis hæc omnia, » inquit, et miramini atque obstupescitis? « Non manebit lapis super » lapidem. » Quomodo igitur mansit, inquies, et quid hoc sibi vult? Neque enim ita cecidit illa sententia. Vel omnimodam desolationem declarat; vel de illo tantum loco dicit, in quo ipse stabat. Sunt enim quædam templi partes ad hanc usque diem penitus deletæ usque ad fundamenta. Ad hæc vero ex gestis hactenus, vel contentiosos credere oportet ipsas reliquias esse perituras. « Sedente autem ipso » in monte Olivarum, accesserunt ad eum Discipuli secreto » dicentes : Dic nobis, quando hæc erunt? et quod signum » adventus tui et consummationis sæculi [3]? Ideo seorsum accesserunt, quod de hujusmodi rebus interrogaturi essent.

[1] Matth. XXIV, 1, 2. — [2] Id. XXIII, 38. — [3] Id. XXIV, 3.

Admodum enim diem illam adventus ejus edíscere cupiebant, quod summe desiderarent gloriam illam videre, quæ tot bonorum causa futura esset. Hæc autem duo interrogant, quandonam hæc futura essent, templi nempe desolatio, et quod signum adventus ejus foret. Lucas vero unam fuisse interrogationem ait de Jerosolymis [1], quod putarent ipsi tunc ejus adventum fore. Marcus autem non dicit omnes interrogasse de Jerosolymorum eversione, sed Petrum et Joannem, qui majorem haberent fiduciam [2]. Quid igitur ipse? « Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in » nomine meo dicentes : Ego sum Christus, et multos sedu» cent. Audituri enim estis prælia, et opiniones prœliorum. » Videte ne turbemini : oportet enim hæc fieri, sed nondum » est finis [3] » Quia enim ita affecti erant, ut supplicium Jerosolymæ inferendum alienum a se esse putarent, et quasi ipsi extra tumultus futuri essent, de prosperis solum cogitabant, quæ omnia cito eventura esse expectabant. Ideo ipsis rursum gravia prænuntiat, sollicitos reddens, et duplici de causa vigilare jubens, ut neque a fallacia seductorum circumvenirentur, neque ex vi ingruentium malorum obruerentur. Duplex, inquit, bellum erit; seductorum, et inimicorum; sed prius multo gravius erit, utpote quod eveniat in confusione et perturbatione rerum, hominibus perterritis atque turbatis. Nam tunc multa tempestas futura erat, Romanis imperantibus, captis urbibus, commotis exercitibus et armis, multisque facile credentibus. Bella vero jerosolymitana dicit, non autem extranea alia ubique terrarum orta. Quid enim eis curæ de illis erat? Alioquin nihil novi dicturus erat, si mala orbis dixisset, quæ semper evenire solent. Nam et antea bella erant, tumultus et prælia. Verum judaïca bella non diu post ventura prænuntiat : jam enim de bello cum Romanis solliciti erant. Quoniam

[1] Luc. XXI, 7. — [2] Marc. XIII, 3, 4. — [3] Matth. XXIV, 4-6.

igitur hæc illos turbare poterant, hæc omnia prædicit. Deinde significans se quoque Judæos aggressurum, et contra illos pugnaturum esse, non pugnas solum memorat, sed et divinitus immissas plagas, famem, pestilentias, terræ motus; ostendens se et inimicos invadere sivisse, neque hæc temere fieri, secundum consuetum apud homines morem, sed ex divina ira. Ideo hæc non casu fieri dicit, neque repente, sed post edita signa. Ne dicerent enim Judæi eos, qui tunc credebant, malorum esse causam, ideo causam illati mali aperit. « Amen quippe dico vobis, antea dixerat, »quia venient hæc omnia super generationem istam [1], » cædem ab ipsis perpetratam memorans. Deinde ne, audito tot malorum incursu, putarent prædicationem labefactandam esse, subjunxit : « Videte ne turbemini : oportet enim »hæc fieri : » id est, quæ ego prædixi, ac tentationum incursus res a me prædictas non interturbabit : sed erit quidem tumultus et perturbatio, quæ oracula mea non quatiant. Deinde quia Judæis dixerat : « Non me videbitis amodo »donec dicatis : Benedictus qui venit in nomine Domini [2]; » putabantque Discipuli cum excidio etiam consummationem fore, hanc eorum opinionem corrigens dicebat : « Sed non- »dum est finis. » Quod autem id quod ego dixi suspicarentur, ex eorum interrogatione disce. Quid enim interrogabant? « Quando hæc erunt? » hoc est, quandonam Jerosolyma peribit? « Et quod signum adventus tui et consummationis »sæculi? » Ipse vero nihil statim ad hanc interrogationem respondit; sed prius illa dicit, quæ plus intererat discere. Neque enim de Jerosolymis statim, neque de secundo suo adventu locutus est; sed de malis, quæ jam proxima erant : ideoque illos sollicitos reddit dicens : « Cavete ne quis vos »seducat : multi enim venient in nomine meo dicentes : »Ego sum Christus. » Deinde excitans illos ad harum rerum

[1] Matth. xxiii, 36. — [2] Ibid. 39.

auditum : « Cavete, inquit, ne quis vos seducat. » Et cum sollicitos atque ad vigilandum paratos reddidisset, postquam seductores et pseudo-christos memoravit, tunc Jerosolymorum mala narrat, ex iis, quæ jam evenerant, futura asserens apud insanos et contentiosos.

II. Bella autem et opiniones bellorum, ut jam dixi, tumultus, qui ipsos invasuri sunt, avocat. Deinde quia putabant, ut dixi, post bellum illud venturum esse finem, vide quomodo illos præmuniat, dicens : « Sed nondum est finis. » Exurget enim, inquit, gens in gentem et regnum in regnum [1]. » Initia judaïcorum malorum dicit : « Hæc autem » omnia, initia sunt dolorum [2], » id est, eorum qui ipsis eventuri sunt. « Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos [3]. » Opportune ipsorum mala inseruit, quæ a communibus malis aliquid consolationis accipiunt; nec inde tantum, sed quia addidit : « Propter nomen meum. » Eritis enim, inquit, odio omnibus propter nomen meum. » Tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et multi » pseudo-christi, et pseudo-prophetæ erunt, et seducent » multos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, » hic salvus erit [4]. » Hoc majus malum est, intestinum nempe bellum. Multi enim falsi fratres fuerunt. Vides-ne triplex bellum, a seductoribus, ab inimicis, a falsis fratribus? Vide Paulum hoc deplorantem : « Foris pugnæ, intus timores [5] » et pericula in falsis fratribus [6]; » ac rursum : « Tales enim » falsi apostoli sunt, operarii dolosi, transformantes se in » Apostolos Christi [7]. » Hinc rursum, id quod omnium gravissimum est, quod charitatis consolationem non habituri sint. Deinde ostendens generosum et patientem hinc lædi non posse : « Ne timeatis, inquit, neque turbemini. » Si enim

[1] Matth. XXIV, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9. — [4] Ibid. 9-13. — [5] 2 Cor. VII, 5. — [6] Id. XI, 26. — [7] Ibid. 13.

congruentem patientiam exhibueritis, hæc mala non superabunt vos. Hujusque rei clara demonstratio est, quod prædicatio ubique per orbem pervadat : ita sublimiores eritis, quam ut hæc mala possint vos attingere. Ne dicerent enim : « Quomodo ergo vivemus? » plus addidit : « Et vivetis et ubique docebitis. » Quamobrem intulit : « Prædicabitur » hoc Evangelium in universo mundo in testimonium omni» bus gentibus. Et tunc veniet finis [1]; » non consummationis, sed Jerosolymorum. Quod enim de illo fine dixerit, et quod ante excidium Evangelium prædicatum fuerit, audi quid dicat Paulus : « In omnem terram exivit sonus eorum [2]; » et rursum : « Evangelii quod prædicatum est in universa » creatura, quæ sub cœlo est [3]. » Et vides eum Jerosolymis in Hispaniam currentem. Si enim unus tantam orbis partem occupavit, hinc cogita, quæ alii fecerint. Etenim aliis scribens Paulus de Evangelio dicebat, quod fructum ferat et crescat in omni creatura, quæ sub cœlo est. Quid autem illud est : « In testimonium omnibus gentibus? Ubique prædicatum est, sed non omnes crediderunt, neque receptum est ubique. In testimonium, inquit, erit non credentibus; id est, in redargutionem, in accusationem. In testimonium : nam qui crediderunt testimonium ferent contra eos, qui credere noluerunt, et condemnabunt eos. Ideoque postquam Evangelium prædicatum fuit per totum orbem, Jerosolyma perierunt, ut ne umbram quidem excusationis ingrati illi haberent. Nam qui viderunt ejus potentiam ubique fulgentem, et quasi in momento orbem pervadentem, quam veniam habeant in duritie manentes? Quod enim ubique tunc prædicatum fuerit, audi Paulum : « Evangelii » quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub cœlo » est. » Quod Christi potentiæ maximum est argumentum,

[1] Matth. XXIV, 14. — [2] Psal. XVIII, 5, et Rom. X, 18. — [3] Col. I, 6.

quod doctrina annis viginti vel triginta, orbis terminos pervaserit. Post hæc igitur, inquit, veniet finis Jerosolymorum. Quod enim hoc subindicet, arguunt sequentia. Attulit enim prophetiam, ut ejus excidium assereret, aitque : « Cum autem videritis abominationem desolationis, » quæ dicta est per Danielem prophetam, stantem in loco » sancto, qui legit intelligat[1]. » Ad Danielem illos remisit. Abominationem autem vocat statuam ejus qui tunc orbem ceperat, quam desolata urbe et templo intus posuit, quare abominationem desolationis vocat. Deinde ut discerent hæc futura esse, nonnullis eorum adhuc viventibus, dixit : « Cum » videritis abominationem desolationis. »

III. Unde quis summopere miretur Christi virtutem illorumque fortitudinem, quod talibus prædicaverint temporibus, quibus maxime Judaïca impugnabantur, quando Judæi ut seditiosi observabantur, jusseratque Cæsar omnes exterminari. Idipsumque accidit ac si quis, mari undique excitato, et caligine totum aërem occupante, naufragiis frequentibus, cum vectores omnes dissideant, et monstra marina supra surgant, quæ simul cum fluctibus navigantes pessumdent, fulminibus emissis, piratis invadentibus, et vectoribus sibi mutuo insidiantibus, homines navigationis imperitos, qui nec mare noverint, jubeat ad gubernacula sedere, navim gubernare et pugnare, classemque ingentem ex adverso venientem, navicula una usos, cujus etiam vectores turbati sint, capere, et submergere. Nam a gentibus odio habebantur ut Judæi, et a Judæis lapidabantur, ut qui suas leges impugnarent : nusquam vero stare poterant. Sic omnia præcipitia, scopuli et saxa latentia erant, in urbibus, in vicis, in domibus, singulique illos bello impetebant, dux, princeps, privatus, gentes integræ, populi omnes, et perturbatio erat quanta nec possit oratione ex-

[1] Dan. IX, 27, et Matth. XXIV, 15.

plicari. Nam perosum plane erat judaïcum genus in romano imperio, quod mille negotia facesseret. Neque tamen inde prædicationi nocebatur : sed capta urbe atque cremata, ac gente vi malorum oppressa, inde profecti Apostoli, qui novas inducebant leges, Romanis imperarunt. O res novas et stupendas ! Judæorum innumera millia Romani ceperunt, et duodecim viros vincere non potuerunt, qui nudi sine armis cum ipsis pugnabant ! Quis sermo possit tantum miraculum describere? Duo enim hæc docentibus inesse oportet, ut fide digni sint, et ut sint auditoribus grati. Ad hæc vero, ut doctrina talis sit, quæ facile admittatur, insuperque ut tempus sit tumultu et perturbatione vacuum. Tunc autem omnia contraria erant. Neque enim fide digni esse videbantur, illosque qui decepti fuerant ab iis qui fide digna dicere putabantur, a se avertebant : non diligebantur, imo odio habebantur; ab iis quæ maxime placita erant abducebant, a consuetudine, a patria, a legibus (4). Præcepta dura difficiliaque erant, quæ vero prohibebant voluptate plena. Multa tum ipsi, tum ipsorum discipuli subibant pericula, multas mortes, ac cum his omnibus tempus magnam afferebat difficultatem, bellis scilicet tumultuque plenum; ita ut etsi nihil supradictorum affuisset, hinc omnia turbari possent. Opportune dicatur : « Quis loquetur po» tentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus [1] ? » Nam si contribules Moysem post tot edita signa non audiebant, ob lutum et lateres quibus premebantur; eos qui quotidie cæsi et occisi intoleranda patiebantur, quis induxit ut otiosam vitam repudiarent, et ipsi aliam anteponerent, periculis, sanguine, morbisque plenam, cum maxime ii quibus prædicabatur alienigenæ, ipsisque prorsus inimici, essent ? Si quis in gentes, in urbes, in populos, imo in unam domunculam induceret virum omnibus habitantibus

[1] Psal. cv, 2.

eam perosum, et per eum conaretur singulos a dilectis abducere, a patre, a matre, ab uxore, a filiis, annon ille antequam os aperiret discerperetur? Si autem vir et uxor simul litigarent, annon vel prius quam limen transiret, lapidibus obrueretur? Si autem ille per se contemptus onerosa præciperet, deliciis fruentes philosophari juberet, ad hæc vero contra multo plures et fortiores certamen committeret, annon palam est illum omnino periturum esse? Attamen illud ipsum quod in una domo fieri nequit, Christus in toto orbe fecit, per præcipitia, per fornaces, per prærupta, per scopulos, per terram et mare, inter bella plurima, orbis medicos inducens. Quæ omnia si certius ediscere velis; nempe famem, pestilentiam, terræ motus, cæterasque tragœdias, adi Josephi historiam ut accurate omnia ediscas. Ideo dicebat ille : « Ne terreamini : oportet » enim omnia fieri; » et, « Qui perseveraverit usque in finem, » hic salvus erit; » et, « Prædicabitur hoc Evangelium in » universo mundo. » Quoniam vero postquam dixerat exordia talia futura esse, ex dictorum terrore fractos solutosque videbat, rursus eos ad spem meliorem convertit dicens, etiamsi millia forent incommoda, oportere tamen Evangelium prædicari per totum orbem terrarum, et tunc venturum finem esse.

IV. Vidisti-ne qua conditione tum res essent, et quam varia belli facies? et hæc in principio, cum ad singula bona opera, magna opus est tranquillitate. Quo res in statu erant? Nihil enim obest quin eadem resumamus. Primum bellum erat seductorum, « Venient, inquit, pseudo-christi, » et pseudo-prophetæ; » secundum Romanorum, « Audituri » enim estis prælia; » tertium, quod famem inducet; quartum, quod pestilentias et terræ motus; quintum, tribulationum, « Tradent enim vos in mortem; » sextum, « Eritis » odio omnibus propter nomen meum; » septimum, tradent

se invicem, et odio habebunt invicem, hic bellum civile declarat. Deinde pseudo-christi et falsi fratres : postea, refrigescet charitas multorum, quod est omnium causa malorum. Vides-ne mille bellorum genera, nova omnia et stupenda? attamen, inter hæc et alia multa, (nam civili bello, etiam cognatorum bellum erat adjunctum,) prædicatio totum orbem occupavit : nam ait: « Prædicabitur hoc » Evangelium in universo mundo. » Ubi sunt qui genesis tyrannidem temporumque revolutionem in Ecclesiæ dogmata inferunt? Quis unquam memoravit visum fuisse Christum alium, similemque rem et eventum fuisse; etsi alia multa falso narrent, nempe centum annorum millia præteriisse? Verum nihil hic simile confingere audent. Quam ergo revolutionem dixeritis? Neque enim Sodomæ neque Gomorrhæ casus, neque diluvium, secundo venere. Usquequo ergo ludetis, revolutionem ac genesim inducentes? Quomodo ergo, inquies, multa prædicuntur, et eveniunt? Quia tu te ipsum Dei auxilio privasti, et te prodidisti, atque extra providentiam posuisti, ideo dæmon pro lubito suo res convertit et transfert. Verum id non agit in Sanctis, imo neque in nobis peccatoribus, qui illa admodum despicimus. Nam etsi vita nostra non sit toleranda, attamen quia per Dei gratiam veritatis dogmata accuratissime retinemus, dæmonum insidiis superiores sumus. Sed quid tandem est illa genesis? Nihil aliud quam iniquitas et confusio, et quod omnia casu et temere ferantur; imo non temere tantum, sed etiam contra rationem. Atqui si non est genesis, inquies, cur ille dives est, ille pauper? Nescio. Ita enim tecum disputabo, ut te doceam non omnia sic curiose exploranda esse, neque credendum esse sic res temere ferri. Non enim quia hæc ignoras, debes ea quæ vere non sunt confingere. Præstat enim probe ignorare, quam improbe discere. Nam qui causam ignorat, facile ratione ducitur;

qui autem, qui veram non novit, falsam comminiscitur, non facile poterit veram accipere, sed multo majore opus habebit labore sudoreque, ut priorem deleat opinionem. In pugillaribus quippe deletis facile quisquis quæ voluerit scribet; in exaratis vero non item : oportet enim primum ea delere, quæ male scripta fuerant. Et inter medicos, qui nihil affert, præstat ei qui perniciosa attulit : et qui ædificat non solida structura, pejor illo est qui nihil construit; ut et terra quæ nihil profert, melior illa quæ spinas gignit. Ne itaque ad omnia ediscenda festinemus, sed ne ægre feramus si aliquid ignoremus; ne si doctorem inveniamus, duplicem illi inferamus laborem; imo vero multi sæpe incurabili morbo laborantes, cum in prava dogmata semel incidissent, in iis perstiterunt. Neque enim æqualis labor est prius evellere ea quæ male radices posuerant, et in agro puro seminare atque plantare. Illic enim emundare prius oportet, et post alia inserere; hic autem paratæ sunt aures. Unde ergo fit ut ille sit dives? Jam dicam : alii Deo dante, alii permittente, alii ob aliam arcanam dispensationem, divitias possident. Hæc ratio brevis est atque simplex. Cur ergo, inquies, fornicatorem divitem effecit, nec non mœchum, lascivum, eumque qui male rebus suis utitur? Non facit divitem, sed permittit esse divitem : magnum autem est intervallum inter facere et permittere. Cur ergo omnino permittit? quia nondum advenit judicii tempus, ut pro merito quisque recipiat. Quid enim illo divite deterius, qui ne micas quidem Lazaro dabat [1], et tamen omnium miserabilissimus fuit : nam neque stillam aquæ habere potuit, ideo tantum, quia dives cum esset, inhumanus erat. Nam si duo imparis fortunæ improbi fuerint, quorum alius dives sit, alius pauper, non pares illic dabunt pœnas, sed opulentior gravius plectetur.

[1] Luc. xvi, 21.

V. Vides ergo hunc graviore affici supplicio, quia in hac vita bona acceperat? Et tu igitur cum videris iniique divitem feliciter agere, ingemisce, lacrymare : nam divitiæ illi supplicii accessio erunt. Ut enim illi qui multum peccarunt, neque pœnitentiam agere volunt, iræ thesaurum sibi parant [1]; sic illi qui hic pœnas non dederunt, sed rebus usi sunt prosperis, majori supplicio afficientur. Id quod, si placet, non ex futura tantum vita, sed etiam ex præsenti tibi exemplo probabo. Beatus enim David, quando peccavit cum Bersabee [2], cum argueretur a Propheta, ideo maxime vehementius incusabatur, quod multis affectus beneficiis, talis jam esset. Audi enim Deum id illi exprobrantem : « An-» non unxi te in regem, et erui te de manu Saülis : dedique » tibi omnia quæ domini tui fuerant, et universam domum » Israël et Juda? Et si hæc pauca tibi essent, adderem tibi, » sicut ista. Et quid fecisti malum coram me [3]? » Non sunt quippe eadem pro omnibus peccatis, sed multa variaque supplicia, secundum ætatem, secundum personas, secundum dignitatem, prudentiam, aliaque plurima. Utque clarius loquar, unum in medio ponatur peccatum, fornicatio : et considera quot genera suppliciorum occurrant, non a nobis allata, sed ex Scripturis desumpta. Si quis ante legem fornicatus est, alio modo supplicium luit; id Paulus ostendit. « Quicumque sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. » Fornicatus est quis post legem? graviora patietur. Quot-» quot enim in lege peccaverunt, per legem judicabuntur [4]. » Fornicatus est quis sacerdos? ex dignitate additamentum pœnæ accipit maximum. Ideo aliæ puellæ fornicantes occidebantur; sacerdotum vero filiæ comburebantur, monstrante legislatore quanta pœna sacerdoti ita peccanti immineret : nam si puella, quod filia sacerdotis esset, majus luit supplicium, multo majus ipse sacerdos luet. Vi com-

[1] Rom. II, 5. — [2] 2 Reg. XII, 7-9. — [3] Rom. II, 12.

pressa fœmina fuit, a supplicio illa eximitur : hæc opulenta, illaque inops fornicata est : hic quoque pœnarum discrimen est. Idque palam est ex iis quæ modo dicebamus de Davide. Fornicatus est quispiam post adventum Christi, non initiatus? graviores quam illi omnes dabit pœnas. Fornicatus est quis post lavacrum divini baptismatis? jam huic nulla relinquitur consolatio vel levamen. Et hoc ipsum ostendens Paulus dicebat : « Si quis contempserit legem » Moysis, sine misericordia duobus vel tribus testibus mo» ritur [1]. » Quanto majore putatis supplicio afficietur is qui Filium Dei conculcaverit, qui sanguinem testamenti communem putaverit, in quo sanctificatus est, qui gratiam Spiritus contumelia affecerit? Fornicatus nunc est sacerdos quispiam? Hoc maxime malorum culmen est. Vidisti ne unius peccati quot sint differentiæ? Alia ante legem, alia post legem, sacerdotis alia, divitis et pauperis fœminæ alia, alia vero catechumenæ, fidelis et sacerdotis. A prudentia quoque multa est differentia : nam, « Qui scit voluntatem » domini sui, et non facit, vapulabit multis [2]. » Ac post tot tantaque exempla peccare, majus affert supplicium. Unde ait : « Vos autem neque videntes, pœnitentiam postea egis» tis, licet magno cultu sitis honorati. » Ideo et Jerosolymæ hoc improperat dicens : « Quoties volui congregare filios » vestros, et noluistis [3]? » De peccantibus ex deliciarum copia in Lazaro exemplum habes. A loco item gravius efficitur peccatum; quod sic ipse declarat, « Inter templum » et altare. » A modo item delictorum, « Non mirum, in» quit, est si quis furans apprehendatur : furatur enim ut » animam suam impleat esurientem [4]; » et rursum, « Occi» disti filios tuos et filias tuas; hoc super omnem fornica» tionem tuam et abominationes tuas [5]. » A personis vero :

[1] Hebr. x, 28. — [2] Luc. xii, 47. — [3] Id. xiii, 34. — [4] Prov. vi, 30. — [5] Ezech. xvi, 20 et 22.

« Si peccaverit aliquis in hominem, orabunt pro eo; si quis »vero in Deum peccaverit, quis precabitur pro illo [1]? » Et cum quis eos, qui cæteris longe pejores sunt, desidia superaverit; quod apud Ezechielem Deus exprobrat, dicens : « Neque secundum justificationes gentium fecisti [2]; » et cum ne aliorum quidem exemplis emendamur : « Vidit so»rorem ipsius, ait, et justificavit eam. » Et quando majore quis patrocinio usus est : « Si enim in Tyro, inquit, et Si»done hæ virtutes factæ fuissent, olim pœnitentiam egissent. »Cæterum tolerabilius erit Tyro et Sidoni, quam civitati »huic [3]. »Vidisti-ne perfectam accurationem, nec omnes eorumdem peccatorum pares pœnas dare? nam cum post longam Dei patientiam nihil lucramur, graviora patiemur; et hoc Paulus significat, dicens : « Secundum duritiam »tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram [4]. » Hæc cum sciamus, ne offendamur vel turbemur de rerum eventu, neque cogitationum fluctibus agitemur; sed incomprehensibilitati divinæ providentiæ cedentes, virtutis curam habeamus, nequitiamque fugiamus : ut futuris bonis potiamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria una cum sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Reg. II, 25. — [2] Ezech. V, 7. — [3] Matth. XI, 21, 22, et Luc. X, 13, 14. — [4] Rom. II, 5.

HOMILIA LXXVI.

CAPUT XXIV.

Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes, et qui supra tectum, non descendat tollere aliquid de domo sua, et qui in agro, non revertatur tollere vestiment sua [1], etc.

I. Postquam de malis [2] civitatem invasuris, deque Apostolorum certaminibus dixerat, illos nempe invictos fore, totumque orbem pervasuros esse, judaïcas rursum calamitates describit, ostendens, quando Discipuli splendidi erunt totumque docebunt orbem, tunc illos in calamitatibus versaturos esse. Perpende autem quomodo bellum enarret, per ea quæ minima videbantur atrocitatem ejus declarans. « Tunc, inquit, qui in Judæa sunt, fugiant ad » montes. » Tunc, quandonam? cum hæc evenient, cum abominatio desolationis stabit in loco sancto. Unde mihi videtur exercitus dicere. Tunc fugite, inquit : nulla enim deinceps vobis spes salutis erit. Nam quia in gravibus olim bellis, e malis demum emerserant, ut sub Sennacherib, et sub Antiocho; etenim tunc temporis, cum exercitus invasissent, templumque captum esset, Macchabæi in hostes conversi, rerum faciem mutaverunt; ne nunc etiam talem fore mutationem suspicarentur, omnem spem præcidit. Vix poterunt, inquit, nudo corpore servari. Ideo illos, qui supra tectum sunt, non permittit in domum intrare, ut vestimenta sua tollant, inevitabilia depingens mala, et interminabilem calamitatem, in quam qui inciderit, necessario peribit. Ideo adjicit : « Qui in agro, ne revertatur

[1] Matth. XXIV, 16-18. — [2] Vide D. Guillon, tom. XVI, p. 324 327.

» tollere vestimenta sua. » Nam si qui intus sunt, fugiunt, multo minus qui foris sunt, intro fugiant. « Væ autem » prægnantibus et lactantibus [1]; illis quidem quod tardiores sint, nec possint facile fugere, onere ventris retentæ; illis, quod amoris vinculo erga lactentes detineantur, nec possint eos servare. Pecunias enim et contemnere et servare facile est, idemque de vestibus dico; quæ autem natura dat quis effugiat? Quomodo prægnans levior efficiatur? quomodo quæ lactat poterit lactentem despicere? Deinde rursum calamitatis magnitudinem ostendens ait : « Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme nec in sabbato. » Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio » mundi usque nunc, neque fiet [2]. » Vides-ne ad Judæos sermonem haberi, et mala ipsos invasura narrari? Neque enim Apostoli sabbatum observaturi erant, neque illic tunc versaturi, quo tempore Vespasianus hæc mala illaturus erat. Nam maxima pars Discipulorum ante obierant; si qui vero residui erant, in aliis orbis partibus tunc versabantur. Cur non in hyeme nec in sabbato? In hyeme, ob temporis illius difficultates : in sabbato, ob legis auctoritatem. Quia enim fuga opus est, et fuga velocissima; neque in sabbato Judæi tunc fugere audebant, ne legem transgredercntur; neque etiam in hyeme facile erat, ideo ait : « Orate. Erit enim tunc tribulatio qualis nunquam » fuit, neque postea erit. » Ne quis vero putet id hyperbolice dictum esse; sed legat Josephi libros, et discat rei veritatem. Neque enim dixerit quispiam illum utpote qui fidelis sive Christianus esset, ut dictis fidem faceret, ista mala amplificasse; nam et Judæus, atque inter Judaïcorum ferventissimos cultores post Christi adventum erat. Quid igitur narrat ille? Calamitates illas, tragœdiam omnem superasse, bellumque tale nunquam cuivis genti tan-

[1] Matth. XXIV, 19. — [2] Ibid. 20, 21.

tam attulisse cladem. Tanta enim fames erat, ut matres de comedendis pueris inter se decertarent, et hac de re mutuo pugnarent, multosque mortuos a ventre discissos fuisse. Libenter igitur Judæos interrogarem, undenam hæc tanta tamque intoleranda calamitas a divina ira ipsis immissa fuerit, quæ præteritas omnes, non modo in Judæam, sed et per totum orbem invectas calamitates superaret? Annon ob crucifixi Christi facinus id accidisse dixerint omnes, ac præ omnibus ipsa rerum veritas? Tu vero mihi malorum cumulum considera, quandoquidem nec præcedenti, imo nec subsequenti tempore quidpiam ita calamitosum reperire licet. His quippe malis nec prius nec posterius paria visa fuere; et jure quidem. Neque enim quivis hominum vel ante vel postea, tam iniquum, tam horrendum scelus admittere ausus est. Ideo ait : « Erit tribulatio » qualis non fuit, nec erit. Et nisi abbreviati fuissent dies » illi, non fieret salva omnis caro : propter electos autem » abbreviabuntur dies illi [1]. » Hinc ostendit illos graviori etiam supplicio dignos fuisse, per illosque dies intelligit belli obsidionisque tempus. Hoc porro vult significare. Si diutius Romanorum contra urbem illam bellum extractum fuisset, omnes Judæi periissent : nam omnem carnem hic pro Judaïca posuit; Judæosque complectitur non eos modo qui intra, sed eos etiam qui extra Judæam erant. Non solum enim si qui in Judæa erant impugnabantur; verumetiam eos, qui ubique terrarum degebant, proscribebant fugabantque, odio permoti.

II. Quosnam autem hic electos vocat? Fideles, qui in medio illorum conclusi erant. Ne dicerent enim Judæi hæc mala immissa fuisse ob prædicationem, et quod Christus adoraretur, ostendit fideles illos non modo ipsis causam malorum non fuisse; sed etiam si illi non affuissent,

[1] Matth. XXIV, 22.

omnes radicitus perituros fuisse. Nam si permisisset Deus bellum durare, nullæ Judæorum fuissent reliquiæ. Sed ne cum infidelibus Judæis fideles ex illis orti perirent, bellum citius solvit et terminavit. Ideo ait : « Propter electos autem » breviabuntur dies illi. » Hæc autem dicebat, ut consolationem relinqueret iis, qui in medio Judæorum conclusi erant, ut respirandi locum daret, neque timerent quasi ipsi simul perituri. Quod si tanta fidelium geritur providentia, ut propter illos alii serventur, utque Judæorum reliquiæ propter Christianos manserint, quantus illis tribuetur honor coronarum tempore? Hinc etiam illos consolatur, ne in propriis sibi periculis angantur, quando vident alios iisdem oppressos malis, nulloque suo fructu, sed sui capitis detrimento. Neque solum illos consolabatur, sed etiam occulte atque sensim a judaïcis moribus abducebat. Nam si nulla deinceps sit futura mutatio, si templum non stet amplius, legem esse cessaturam palam est. Verum hoc non aperte dicit, sed ab illorum excidio id subindicavit. Manifeste vero non dixit, ne ante tempus terreret eos. Ideo neque a principio in hunc præcipue sermonem incidit; sed postquam væ civitati illi dixerat, ipsosque induxerat, ut lapides illos sibi monstrarent, seque interrogarent; ut quasi ad interrogationem respondens, omnia futura prænuntiaret. Tu vero mihi Spiritus dispensationem consideres velim; nihil horum scripsit Joannes, ne videretur ex eventu ipso hæc scripsisse : nam ad multum ab excidio jerosolymitano tempus vitam produxit. Sed ii qui ante illud excidium mortui, nihil illorum viderant, hæc describunt, ut prædictionis vis undique fulgeat. « Tunc » si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus aut hic, nolite » credere. Surgent enim pseudo-christi et pseudo-pro- » phetæ, et dabunt signa atque prodigia, ita ut, si fieri pos- » sit, etiam electos seducant. Ecce prædixi vobis : Si ergo

» dixerint vobis : Ecce in deserto est, nolite exire ; Ecce in » penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab » oriente, et apparet usque ad occidentem ; sic erit et ad- » ventus Filii hominis. Ubicumque enim fuerit corpus, ibi » congregabuntur et aquilæ [1]. » Impleta de Jerosolymis narratione, ad suum adventum postea pergit, signaque ipsis narrat, non solum ipsis, sed etiam nobis et post nos futuris utilia. Tunc, quandonam ? Hic, ut sæpe dixi, illud « Tunc, » non præcedenti tempori, quæ sequantur una serie hærere significat. Ubi enim eamdem temporis seriem indicare voluit, intulit : « Statim post tribulationem dierum » illorum [2]. » Hic vero non ita ; sed illud, « Tunc, » non hæc statim sequi indicat ; sed quo tempore illa quæ dicturus erat futura essent. Sic etiam cum dicit : « In diebus illis » venit Joannes Baptista [3], » non tempus statim sequens indicat, sed ea quæ post multos annos eventura erant, et tempus quo hæc quæ dicturus est facta sunt. Nam post- quam de ortu Christi dixit, de Magorum adventu, et de morte Herodis, statim addit : « In diebus illis venit Joan- » nes Baptista ; » atqui spatium annorum triginta interfuit. Sed mos est Scripturæ illo uti enarrandæ historiæ modo. Sic etiam hoc loco, misso intermedio omni tempore, quod futurum erat, excidium inter et principia consummationis, quid paulo ante consummationem futurum esset narrat. « Tunc, inquit, si quis vobis dixerit : Ecce hic est Chris- » tus, aut hic, nolite credere. » Interim illos a loco cau- tiores facit, secundi sui adventus notas proprias recensens, nec non seductorum ostenta. Non enim ut in primo suo adventu in Bethlehem apparuerat, et in parvo orbis an- gulo, nec ullo hominum id a principio sciente, ita et tunc inquit : sed aperte et cum splendore, ita ut res nuntio non egeat. Neque parvum illud signum est ipsum non latenter

[1] Matth. XXIV, 23-28. — [2] Ibid. 29. — [3] Id. III, 1.

venturum esse. Animadverte porro hic nihil narrari de bello : narrationem enim de adventu suo probe ab illa distinguit, sed agit hic de iis qui seducere tentabunt. Nam qui tempore Apostolorum fuere deceptores, multos seduxerunt : « Venient enim, inquit, et seducent multos. » Qui vero ante secundum illius adventum, illis deteriores erunt : « Dabunt enim, inquit, signa et prodigia, ita ut, si fieri » possit, etiam electos seducant. » Hic porro de Antichristo loquitur, deque quibusdam ejus ministris : de quo sic Paulus loquitur; cum enim vocasset illum hominem peccati et filium perditionis, intulit : « Cujus adventus est secun- » dum operationem Satanæ, in omni virtute et signis et » prodigiis mendacii, in omni deceptione injustitiæ, in iis » qui pereunt [1]. » Et vide quomodo illos cautos reddat. Ne exeatis, inquit, in desertum, ne intretis in penetralia. Non dixit : « Abite et ne credite, » sed « Ne ingrediamini, neque egrediamini. Magna enim fraus erit, eo quod et signa ad fraudem dentur. »

III. Cum dixisset ergo quomodo ille venturus esset, in loco nempe aliquo, tunc de se quomodo venturus sit dicit. Quomodo autem venturus est? « Sicut fulgur exit ab » oriente, et apparet usque ad occidentem, ita erit et ad- » ventus Filii hominis. Ubi enim fuerit corpus, ibi congre- » gabuntur et aquilæ. » Quomodo fulgur apparet? non opus habet nuntio, non præcone; sed et iis qui domi sedent, et iis qui in thalamis sunt, in momento per orbem totum apparebit. Sic ille adventus erit, ob gloriæ fulgorem simul ubique apparens. Aliud porro signum dicit : « Ubi » corpus, ibi et aquilæ; » Angelorum, Martyrum et Sanctorum omnium cœtus significat. Deinde terribilia miracula dicit. Quænam illa? « Statim post tribulationem dierum » illorum sol obtenebrabitur [2]. » Tribulationem dierum,

[1] 2 Thess. II, 9, 10. — [2] Matth. XXIV, 29.

quamnam dicit? dierum Antichristi et pseudo prophetarum. Tribulatio namque tunc magna erit, cum tot sint deceptores futuri. Sed non ad multum temporis extenditur. Si enim judaïcum bellum propter electos « Abbrevia»tum est, » multo magis propter eosdem hæc tentatio reprimetur. Ideo simpliciter non dixit : « Post tribulationem, » sed « Statim post tribulationem dierum illorum sol obtene»brabitur : » nam fere simul omnia fiunt. Pseudo-prophetæ et pseudo-christi advenientes turbas dabunt : et ipse statim aderit. Neque enim parva perturbatio tunc totum orbem occupabit. Quomodo autem adveniet? Hac transformata creatura : nam « Sol obscurabitur, » non deletus, sed superatus a lumine illius adventus, et « Stellæ cadent. » Quis enim postea illarum usus futurus est, nulla existente nocte? « Et virtutes cœlorum commovebuntur [1] ; » et jure quidem, mutationem tantam videntes. Nam si quando stellæ factæ sunt, ita exhorruerunt et miratæ sunt; nam « Quando facta sunt astra, inquit, laudaverunt me magna » voce omnes Angeli [2] : » multo magis cum viderint omnia mutata, et conservos suos pœnas dantes, totum orbem ante tremendum tribunal astantem; omnes ab Adam usque ad adventum suum, omnium operum rationem reddentes, quomodo non horrescent, et commovebuntur? « Tunc apparebit signum Filii hominis in cœlo [3]. » Id est, crux sole splendidior : siquidem sol obtenebratur et absconditur, crux autem apparet : neque appareret, nisi solaribus longe radiis splendidior esset. Cur autem hoc signum apparet? ut Judæorum impudentia plane reprimatur. Justificationem quippe magnam habens Christus, nempe crucem, in hoc tribunal advenit : neque tantum vulnera, sed ignominiosam mortem ostendit. « Tunc plan»gent tribus; » nulla accusandi necessitas erit, cum vi

[1] Matth. xxiv, 29. — [2] Job. xxxviii, 7. — [3] Matth. xxiv, 30.

derint crucem, plangent, quia illo mortuo, nihil inde fructum perceperunt : quoniam crucifixerunt eum quem adorare oportebat. Vides-ne quam terribiliter suum adventum describat? quomodo Discipulorum animos erigat? Ideirco tristia primo ponit, et post hæc bona et jucunda, ut sic illos consoletur. Passionem quoque rursum commemorat, nec non resurrectionem, atque splendidiore modo crucem memorat, ne pudor ipsos vel dolor invadat, cum jam veniat illam pro signo positurus. Alius vero dicit : « Videbunt in quem transfixerunt [1]. » Ideo plangent tribus videntes eumdem ipsum esse. Postquam autem crucem commemoravit, adjicit : « Videbunt Filium hominis venien» tem [2], » non in cruce, « Sed in nubibus cœli cum potes» tate et majestate magna [3]. » Ne quia crucem audisti, inquit, putes adesse quid triste; nam cum potestate et majestate magna veniet. Crucem autem gestat, ut peccatum ipsorum hoc ipso et per se condemnetur : ut si quis lapide percussus, ipsum lapidem ostenderet, vel vestimenta cruentata. Et in nube veniet, sicut assumptus est. Hæcque videntes tribus, flebunt. Neque intra fletum sistentur mala : sed ideo fletus erit, ut sententiam ferant et seipsos damnent. « Tunc autem rursus, mittet Angelos suos cum tuba » magna, et congregabunt electos ex quatuor ventis, a sum» mis cœlorum usque ad terminos eorum [4]. » Cum hæc audieris, cogita eorum, qui manebunt, supplicium. Non enim tantum illas pœnas dabunt, sed et hanc quoque. Et sicut dicebat supra dicturos esse : « Benedictus qui venit in nomine Domini [5], » sic hoc loco dicit : « Plangent. » Quia enim de gravibus bellis ipsos allocutus est, ut discant post hujus vitæ mala, futura illos tormenta manere, et plangentes inducit, et ab electis segregatos, et gehennæ tradi-

[1] Zach. XII, 10. — [2] Joan. XIX, 37.— [3] Matth. XXIV, 30.— [4] Ibid 31. — [5] Id. XXIII, 39.

tos. Hincque rursum Discipulos suscitans, ostendit a quantis liberabuntur malis, et quantis fruentur bonis.

IV. Et cur per Angelos vocat illos, si sic palam venturus sit? ut illis hunc quoque honorem tribuat. Paulus vero ait ipsos rapiendos esse in nubibus. Et hoc etiam dicit, cum de resurrectione loquitur : « Ipse enim, inquit, Dominus descendet de cœlo in jussu, in voce Archangeli [1]. » Itaque cum resurrexerint, Angeli ipsos congregabunt, congregatos autem nubes rapient, et hæc omnia in momento fiunt. Neque enim sursum manens vocat illos, sed ipse venit in tuba. Et quid sibi volunt tubæ et soni? Ad suscitationem, ad lætitiam, ad declarandum stuporem, doloremque eorum qui relinquentur. Væ nobis a die illo terribili : cum oporteret nos gaudere quando talia audimus, dolemus et animo dejecto sumus ac mœrore conficimur. Num ego solus hæc patior, vosque gaudetis hæc audientes? dum me et horror invadit cum hæc dicuntur, et graviter lugeo, exque intimo corde ingemisco. Nihil hæc ad me, sed quæ mox sequuntur, quæ virgines spectant, et quæ illum qui acceptum talentum defodit, et quæ servum nequam. Ideo lacrymor, cogitans ex quanta gloria delapsuri simus, ex quantorum spe bonorum, idque perpetuo et semper; ne parum studii impendamus. Nam si multus esset labor, si gravis lex, sic quoque oporteret nihil non agere. Attamen plerique desides excusationem quamdam habere viderentur; frigidam certe, sed tamen viderentur habere; præceptorum nempe difficultatem, quod magnus sit labor, quod diuturnum tempus, et intolerabile onus : nunc autem nihil tale obtendere possumus, quod tamen magis quam gehenna nos corrodet in tempore illo, cum ob brevissimum temporis spatium, et sudorem parvum, regnum amiserimus et ineffabilia bona. Nam et tempus breve est, et labor modicus; et tamen re-

[1] 1 Thess. IV, 15.

solvimur et decidimus. In terra decertas, et in cœlis corona est; ab hominibus cruciaris, et a Deo honorem accipis : duobus curris diebus, et ad sæcula infinita bravia accipis : in corrupto corpore luctat, et in incorrupto honor. Ac præter hæc illud etiam cogitare oportet, etiamsi non propter Christum aliquid pati doloris velimus, at pati nos omnino necesse fore. Neque enim si propter Christum non moriaris, ideo immortalis eris : neque si propter Christum divitias non effundas, illas tecum auferes. A te illa exigit, quæ etiam ipso non exigente daturus es, quia mortalis es : hæc te libenter vult facere, quæ necessario facturus es. Hoc solum ut adsit optat, ut propter ipsum hoc fiat; quod autem hæc omnia contingant et transeant, ex naturæ necessitate fit. Vides-ne quam facile certamen? Quæ omnino passurus es, inquit, propter me patere. Hoc solum addatur, et id pro idonea obsequentia habeo. Quod alii mutuaturus aurum es, mihi mutuare cum majori fœnore ac securitate : quod corpus alteri militiæ vis ascribere, meæ ascribe : nam labores tuos longe excedam mercedis magnitudine. Tu vero in aliis cum semper præfers, qui plura retribuit, in mutuo, in emptione, in militia : Christum solum non admittis, qui plus et infinities plus præbet quam cæteri. Et quod hoc bellum, quæ hæc inimicitia? Undenam demum veniam et excusationem habebis, cum in iis, in quibus homines hominibus anteponis, ne Deum quidem vis hominibus anteponere? Cur terræ thesaurum tradis? in manibus meis repone, inquit. Annon videtur tibi Dominus terræ tutior esse quam terra? Illa depositum reddit, neque reddit semper : ille vero etiam mercedem pro custodia ab se habita reddit. Valde quippe nos amat. Ideo si mutuo dare volueris, paratus est : si seminare, ipse semen excipit; si ædificia excitare, te ad se pertrahit dicens : « In meo fundo, inquit, ædes construe. Quid curris ad pauperes, ad homi-

nes mendicantes? Curre ad Deum, qui pro modicis magna tibi daturus est. » Attamen hæc ne auditu quidem ferimus; sed eo festinanter pergimus, ubi pugnæ sunt, bella, lites omnis generis, rixæ, sycophantiæ.

V. Annon igitur nos juste aversatur et ulciscitur, cum in omnibus seipsum nobis offerat, nosque illum rejiciamus? id certe nemo non fatcatur. Nam sive velis, inquit, ornatu meo ornari, sive armis meis instrui, sive indui vestimentis meis, sive in mensa mea convivari, sive in via mea incedere, sive hæreditatem meam possidere, sive in patriam ingredi, vel in urbem cujus ego artifex sum et conditor; sive domum construere in tabernaculis meis; ego certe pro iis, quæ dedero, nullam a te mercedem requiram; imo vel ex eo ipso mercedem tibi debeo, si meis omnibus uti volueris. Quid huic liberalitati par est? Ego pater, ego frater, ego sponsus, ego domus, ego alimentum, ego vestis, ego radix, ego fundamentum, ego quidquid volueris, nulla ergo re egeas. Ego etiam tibi serviam, « Veni enim minis» trare, non ministrari [1]. » Ego amicus, membrum, caput, frater, soror, mater, omnia ego sum : solum mihi amicus esto. Ego pauper propter te, mendicus propter te, in crucem actus propter te, in sepulcro positus propter te, in cœlis propter te Patri supplico, in terra propter te orator adveni apud Patrem. Omnia mihi tu es, frater, cohæres, amicus, membrum. Quid amplius desideras? cur eum, qui tantum te amat aversaris? quid mundo huic laboras? cur dolio in pertuso hauris? Hoc enim est pro præsenti vita laborare. Cur ignem verberas? cur aërem percutis? cur frustra curris? Annon ars quæque finem suum habet? Id sane omnibus conspicuum. Ostende mihi et tu sæcularis studii finem. Sed non potes : « Nam vanitas vanitatum, » omnia vanitas [2]. » Proficiscamur ad sepulcra, ostende

[1] Matth. xx, 28. — [2] Eccl. i, 2.

mihi patrem, ostende uxorem. Ubi est qui aureis vestibus induebatur? qui in curru sedebat, qui exercitus habebat, qui balteum, qui præcones; qui alios occidebat, alios in carcerem conjiciebat; qui interficiebat quos vellet, liberabatque ad nutum? Nihil aliud video quam ossa, vermes, araneas. Omnia illa terra sunt, omnia fabula, omnia somnium, umbra, mera narratio et pictura; imo nec pictura. Picturam enim saltem in imagine videmus; hic vero ne quidem imaginem. Atque utinam hic mala terminarentur. Nunc vero honor, deliciæ, gloria, umbra tantum et verba sunt; quæ vero illa sequuntur, non umbra, non verba sunt; sed manent, et nobiscum illo transibunt, omnibusque nota erunt; rapinæ, avaritia, fornicationes, adulteria, et mille mala hujusmodi, non in imagine et in pulvere erunt, sed scripta in cœlis sunt, seu dicta, seu opera. Quibus ergo oculis Christum videbimus? Nam si patrem non potest quis aspicere sibi conscius peccati in illum, cum qui patre longe mansuetior est, quomodo tunc respicere, quomodo ferre poterimus? Nam tribunali Christi astabimus, omniumque accuratum erit examen. Si quis vero futurum judicium non credit, respiciat illa quæ hic geruntur, videat eos qui in carcere, qui in metallis, qui in stercore, respiciat dæmoniacos, insanos, incurabilibus morbis laborantes, cum perpetua paupertate pugnantes, inedia vexatos, ingenti luctu obrutos, captivos. Neque enim illi hæc paterentur, nisi alios qui eadem peccavere, ultio et supplicium expectaret. Si vero cæteri nihil hic passi sunt, hoc tibi signum esse debet, aliquid aliud superesse post profectionem ex hac vita. Neque enim ille, cum sit universorum Deus, alios ultus esset; alios vero qui eadem vel etiam graviora peccata admiserant, impune esse reliquisset, nisi quoddam ipsis supplicium ibi irrogaturus esset. Ex his igitur rationibus et exemplis nos ipsos humiliemus : et qui

judicium non credebant, credant jam, et meliores efficiantur, ut cum dignam regno cœlorum vitam duxerimus, et futura supplicia vitemus, et æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXVII.

CAPUT XXIV.

Ab arbore autem fici discite parabolam; cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas; ita et vos, cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis [1].

I. Quia dixit [2]; « Statim post tribulationem dierum illo» rum, » ipsi vero quærebant post quantum temporis id futurum esset, diemque scire cupiebant; ideo ille exemplum ficus affert, ostendens non magnum interesse temporis spatium, nec diu postea ipsum venturum esse : id quod non modo per parabolam, sed et per alia dicta postea significat, ut cum ait : « Scitote quia prope est in januis. » Hinc etiam aliam prædicit spiritualem æstatem, et tranquillitatem post hujus vitæ fluctus illa die justis futuram; peccatoribus contra post æstatem hyemem indicavit postea, cum dixit illis deliciantibus diem esse venturam. Neque ideo tantum ficus exemplum posuit, ut spatium temporis significaret; potuisset enim alio modo illud declarare; sed ut inde rem omnino futuram confirmaret. Sicut enim ne-

[1] Matth. xxxiv, 32, 33. — [2] Vide D. Guillon, tom. xvi, pag. 328, 329.

cesse est hoc evenire, ita et illud. Nam et ubi rem omnino futuram vult demonstrare, naturales necessitates in medium affert, tam ipse, quam ipsius imitator beatus Paulus. Ideirco de resurrectione loquens ait : « Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet : si autem mortuum fuerit, multum fructum affert [1]. » Hinc edoctus beatus Paulus eodem utitur exemplo, quando Corinthiis de resurrectione loquitur : nam ait : « Stulte, quod seminas non vivificatur, nisi mortuum fuerit [2]. » Deinde ne cito postea interrogarent, quando id futurum esset, in memoriam ipsis revocat quæ præcessura erant, dicens : « Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant [3]. » Hæc omnia, quænam, quæso? Quæ Jerosolymam spectabant, bella, fames, pestis, terræ motus, pseudo-christi, pseudo-prophetæ, Evangelium ubique disseminatum, seditiones, perturbationes, cæteraque omnia quæ diximus usque ad ejus adventum futura. Quomodo igitur ait : « Generatio hæc? » Non de tunc viventibus loquitur, sed de generatione fidelium; solet enim generationem non a tempore solum, sed etiam a religionis et vitæ ratione annotare, ut quando dicit : « Hæc est generatio quærentium Dominum [4] : » quod ergo supra dicebat : « Oportet enim omnia fieri, » ac rursum : « Prædicabitur Evangelium; » hic quoque significat dicens : « Hæc omnino evenient omnia, et generatio fidelium, a nullo prædictorum discissa, permanebit; imo etiam Jerosolyma peribit, et Judæorum magna pars delebitur. » Hanc vero nihil superabit, non fames, non pestis, non terræ motus, non bellorum perturbationes, non pseudo-christi, non pseudo-prophetæ, non deceptores, non ii qui tradent, non ii qui offendiculo erunt, non falsi fratres; non aliæ similes

[1] Joan. XII, 24. — [2] 1 Cor. XV, 36. — [3] Matth. XXIV, 34. — [4] Psal. XXIII, 6.

tentationes. Deinde ipsos magis ad fidem adducens ait : « Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non tran-» sibunt [1] ; » hoc est, facilius est ut hæc ita firma et immota deleantur, quam ut ex verbis meis quidpiam excidat. Qui vero contradicit, omnia accurate examinet ; et cum vera esse invenerit ; inveniet enim haud dubie ; ex præteritorum eventu futuris credat : omniaque accurate examinet, videbitque rerum exitum veritati prophetiæ fidem facientem. Elementa autem in medio posuit; tum ut significaret cœlo et terra præstantiorem Ecclesiam esse, tum ut se universi Creatorem ostenderet. Quia enim de consummatione disseruit, quæ res a multis non creditur, ideo cœlum et terram in medium adduxit, ineffabilem suam ostendens potentiam, et magna cum potestate se Dominum universi declarans : hincque vel admodum dubitantibus dicta sua fide digna reddens : « De die autem illa et hora nullus no-» vit, neque Angeli cœlorum, neque Filius, nisi solus Pa-» ter [2]. » Quod ergo dixit : « Neque Angeli, » reprimit eos, ne discere quærant id quod Angeli nesciunt. Cum autem dicit, « Neque Filius, » prohibet, non modo ne discant, sed etiam ne quærant. Quod enim illo animo id dixerit, vide, quia post resurrectionem illos curiosiores esse vidit, quomodo represserit. Nunc enim multa innumeraque signa dixit, tunc vero simpliciter, « Non est vestrum nosse tem-» pora vel momenta [3]. » Deinde ne dicerent : « Quia dubitamus, negligimur, neque hac re digni sumus ? » ait : « Quæ » Pater posuit in sua potestate [4]. » Magnæ quippe ipsi curæ fuit illos honorare, nihilque occultare ipsis. Ideoque Patri illud tribuit, hinc rem tremendam ostendens, prohibensque ne illa de re interrogarent. Nisi enim illud ita sit, et si vere Filius id ignorat, quandonam id sciet ? An nobiscum ? Ecquis hoc dixerit? Patrem clare novit, et tam clare,

[1] Matth. xxiv, 35. — [2] Ibid. 36. — [3] Act. i, 7. — [4] Ibid.

quam Pater novit Filium, et diem illam ignorabit? Præterea Spiritus investigat etiam profunda Dei, ille vero ne tempus quidem judicii noverit? Sed scit et quomodo judicare oporteat et arcana singulorum; quod autem longe inferius est, id ignoraturus erat? Quomodo, si « Omnia per ipsum »facta sunt, et sine ipso factum est nihil [1], »diem illam ignoravit? Nam qui sæcula fecit, sane fecit et tempora; si tempora, etiam diem : quomodo ergo quam fecit ignorat?

II. Et vos quidem ejus quoque substantiam nosse dicitis, et Filium, neque diem scire vultis? Filium qui semper est in sinu Patris, quanquam major est illa substantia quam dies, imo infinities major. Quomodo igitur dum id quod majus est vobis tribuitis, ne id quidem quod minus est Filio conceditis, « In quo sunt absconditi omnes thesauri »sapientiæ et cognitionis [2]? » Sed neque vos scitis quæ sit Dei substantia, etiamsi millies id insane affirmetis, neque Filius diem ignorat, sed probe novit illam. Ideo cum omnia dixisset, et tempora, et momenta, et ad ipsas januas duxisset, nam ait : « Prope est in januis, » diem tacuit. Nam si diem et horam quæras, non audies a me, inquit; sin tempora et initia, nihil celabo, sed omnia tibi accurate dicam. Quod enim non ignorem, jam multis ostendi, spatia temporum et quæ ventura sunt omnia dixi, etiamque quantum sit interstitii ab hoc tempore usque ad diem illam. Hoc enim parabola ficus declaravit, et usque ad ipsa limina te adduxi; quod si januas non tibi aperui, hoc quoque ad utilitatem tua facio. Ut vero aliunde discas non ex ignorantia illius esse quod sileat, vide quomodo cum supradictis aliud quoque signum adjiciat. « Sicut autem erant »in diebus Noë comedentes et bibentes, nubentes et nup»tui tradentes, usque ad diem, qua ingressus est Noë in

[1] Joan. I, 3. — [2] Col. II, 3.

» arcam, et non cognoverunt, donec venit diluvium, et abs-» tulit omnes; sic erit et adventus Filii hominis [1]. » His porro declaravit se repente et non expectatum venturum esse, dum multi in deliciis erunt. Quod et Paulus sic descripsit : « Cum pacem dicunt et securitatem, tunc repen-» tinus instat interitus [2], « quem inexpectatum declarans, dicebat : « Sicut dolor in utero habenti. » Quomodo ergo dicit : « Post tribulationem dierum illorum? » Nam si deliciæ et pax et securitas, ut dicit Paulus, quomodo dicit : « Post tribulationem dierum illorum? » Si deliciæ, quomodo tribulatio? Deliciæ et pax sunt iis qui nullo sensu sunt affecti. Propterea non dixit : « Quando pax erit, » sed, « Quando pacem et securitatem dicent, » stoliditatem illorum ostendens; sicut illi in tempore Noë, qui in tantis malis, deliciis operam dabant : at non item Justi, qui in ærumnis et mœrore versabantur. Hinc significatur, adveniente Antichristo, iniquos et eos, qui de salute sua desperabunt, turpibus voluptatibus se amplius dedituros esse. Tunc ingluvies, comessationes, ebrietates. Quapropter exemplo utitur congruenti. Nam quemadmodum cum arca fieret, non credebant, inquit, sed licet arca in medio posita, futura mala prænuntiaret; illi videntes eam, ita deliciabantur, quasi nihil mali futurum esset. » Sic et nunc Antichristus apparebit, post quem consummatio, et pœnæ in consummatione futuræ, supplicia intoleranda. Illi vero qui nequitiæ ebrietati capti erunt, ne metum quidem futurorum sentient. Ideo ait Paulus : « Veluti dolor in utero » habenti [3], » sic illis terribilia et intoleranda aderunt. Cur autem Sodomorum mala non dixit? Universale volebat exemplum proponere, quod postquam prædictum fuerat non credebatur. Idcirco quia plerique futura non credunt, ex præteritis ipsa confirmat, animumque ipsorum commo-

[1] Matth. xxiv, 38, 39. — [2] 1 Thess. v, 3. — [3] Ibid.

vet. Ad hæc illud etiam ostenditur: ipsum nempe priora quoque fecisse. Post hæc aliud signum ostendit, quibus omnibus signis probatur ipsum non ignorasse diem illam. Quod autem est signum? « Tunc duo erunt in agro, unus » assumetur, et alter relinquetur: duæ molentes in mola, una assumetur, et una relinquetur. Vigilate ergo, quia nes- » citis qua hora Dominus vester venturus sit[1]. » Hæc omnia argumento sunt ipsum non ignorare, Discipulosque ab interrogando deterrere. Ideo dixit, et « Dies Noë, » et, « Duo » in agro; » ostendens ipsum sic inexpectatum, illis nihil curantibus, venturum esse. Et, « Duæ molentes, » id quod etiam nullam sollicitudinem exhibet. Ad hæc, quod et servi et Domini, et assumantur, et relinquantur; qui in otio, qui in labore, ex hac et ex alia dignitate: sicut in veteri quoque Scriptura dicitur: « A sedente in solio usque ad captivam » quæ in mola est[2]. » Quia enim dixit divites difficile salvos fieri, ostendit neque hos omnes perituros esse, neque pauperes omnes salutem consecuturos, sed ex utrisque quosdam servari, quosdam perire. Videtur autem mihi significare adventum in nocte futurum esse. Illud enim etiam Lucas dicit[3]. » Vides-ne quomodo omnia accurate novit. Deinde ne interrogarent, subjunxit: « Vigilate ergo, quia nescitis qua » hora Dominus vester venturus sit. » Non dixit: « Nescio, » sed « Nescitis. » Cum enim ipsos ad illam pene horam deduxisset et constituisset, rursus ab interrogando avocat, quod velit ipsos semper esse sollicitos. Propterea dicit: « Vi- » gilate, » ostendens se hac de causa dicere noluisse. « Illud » autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora » fur venturus esset, vigilaret utique et non sineret perfodi » domum suam. Ideo et vos estote parati, quia qua hora » non putatis, Filius hominis veniet[4]. » Propterea dicit: « Qua

[1] Matth. xxiv, 40-42.— [2] Exod. xi, 5.— [3] Luc. xvii, 34.— [4] Matth. xxiv, 43, 44.

hora non expectatis veniet,» ut sollicitos reddat, et virtutis colendæ studiosos. Illud autem sibi vult: «Si scirent plerique homines quandonam sint morituri, diligentiam suam circa illam diem exhiberent.»

III. Ne igitur de illa sola solliciti essent, neque communem illam diem, neque cujusque horam declaravit, ut semper illam expectarent, semperque eodem studio tenerentur, ideo cujusque vitæ finem incertum reliquit. Deinde aperte se Dominum vocat, neque unquam ita clare dixerat. Hic autem videtur mihi desides carpere, qui non tantam adhibent animæ tuendæ curam, quantam circa pecunias monstrant ii qui fures metuunt. Nam hi si illos expectent, vigilant, nihilque ex reconditis sinunt auferri. Vos autem etsi certo sciatis venturum illum esse, non vigilatis, inquit, nec parati estis, ne sine præparatione hinc discedatis: quapropter cum pernicie dormientium dies ille venit. Quemadmodum enim ille, si sciret furti tempus, illud vitaret: sic et vos, si parati essetis, effugeretis. Deinde quia judicii mentionem fecit, ad doctores demum sermonem convertit, ac de suppliciis et præmiis verba facit; et cum primo bonos memorasset, in peccatores desinit, ac timorem incutiens finem dicendi facit. Idcirco primo dicit: «Quis ergo est »fidelis servus et prudens, quem constituit dominus ejus »super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? Beatus servus ille, quem cum venerit dominus ejus, invenerit »sic facientem. Amen dico vobis, super omnia bona sua »constituet eum[1].» Quæso te, num hoc ignorantis est? si enim quia dixit: «Neque Filius novit,» ipsum ignorare dicis; quia dixit: «Quis est ergo,» quid dixeris? An illum ignorare dices? Absit. Ne quidem ex mente captis quispiam hoc dixerit: «Etiamsi ibi causam proferre possimus, hic vero minime. Quid autem cum dicit: «Petre,

[1] Matth. XXIV, 45, 46.

» amas me[1]? » num illud quoque ignorabat? aut cum dicit : « Ubi posuistis eum? » Imo et Pater sic loqui deprehenditur. Nam et ipse ait : « Adam ubi es[2]? » Et, « Clamor So» domorum multiplicatus est apud me. Descendens igitur videbo, si secundum clamorem eorum qui venit ad me, » faciunt; si autem non, ut cognoscam[3]. » Et alibi, « Si » forte audiant, si forte intelligant[4]. » Et in Evangelio, « Forte reverebuntur Filium meum[5]. » Quæ omnia ignorantiæ verba erant. Verum non ignorans hæc dicebat, sed ut iis quæ opus erant prospiceret. In Adamo, ut post peccatum illum ad excusationem induceret : in Sodomitis, ut nos doceret non prius sententiam esse ferendam, quam ipsas res perspiceremus : in Propheta autem ita loquitur, ne putent imperiti a prædictione necessitatem quamdam inferri non obediendi : in parabola autem Evangelii ut ostendat oportuisse illos Filium suum revereri; hic vero, ne curiosius inquirant, et ut ostendat illam cognitionem admodum esse raram et pretiosam. Et vide quantam ignorantiam hoc verbum indicaret, si illum ignoraret quem constituit. Nam illum beatum prædicat, « Beatus enim, inquit, » servus ille. » Neque dicit quis ille sit : nam ait : « Quis » enim est, quem constituet dominus suus? » Et, « Beatus » quem invenerit sic facientem. » Hæc autem non de pecuniis tantum dicta sunt, sed etiam de verbo et de virtute, de donis et de dispensatione cuique commissa. Hæc parabola magistratibus quoque optime competat. Quisque enim omnia, quæ sua sunt, ad communem utilitatem conferre debet. Sive sapientiam habeas, sive principatum, sive divitias, sive quidvis aliud, ne ad detrimentum conservorum, neve ad perniciem sit tuam. Ideo ambo ab illo requirit, et prudentiam et fidem. Nam peccatum ab amentia originem ducit. Fide-

[1] Joan. xxi, 15. — [2] Id. xi, 34. — [3] Gen. iii, 9. — [4] Id. xviii, 20, 21. — [5] Ezech. ii, 5. — Luc. xx, 13.

lem illum vocat, quia ex rebus domini nihil vel in rem suam convertit, vel perperam expendit; prudentem vero, quia sibi commissa ut par erat administravit. Utraque enim re nobis opus est, ne scilicet quæ domini sunt nobis rapiamus, et ut opportune illa dispensemus. Nam si alterum absit, alterum claudicat. Si fidelis sit, nec furetur, sed superflue ad nihil utile expendat bona, magnum est peccatum : si sciat recte dispensare, sed furetur, rursus non leve crimen est. Hæc audiamus qui pecuniosi sumus. Non enim doctores tantum alloquitur, sed etiam divites. Utrisque enim divitiæ concreditæ sunt; doctoribus illæ, quæ magis necessariæ sunt, vobis eæ quæ minoris sunt pretii. Si dum doctores majora dispergunt, vos ne in minimis quidem velitis liberalitatem exhibere; imo non liberalitatem, sed gratum animum; nam aliena datis; quæ vobis erit defensio? Sed interim ante supplicium eorum qui male operantur, ejus qui probe se gessit mercedem audiamus : « Amen dico vobis : » Super omnia bona sua constituet eum. » Quid huic honori par esse possit? Quæ oratio hanc dignitatem, hanc beatitudinem assequi possit, quando cœlorum Rex, cujus sunt omnia [1], hominem super omnia bona sua constituet? Ideo prudentem ipsum vocat, quia fidelis in modicis animus id conciliat, ut majora acquirantur; sed cum hic temperanter egisset, cœlos consecutus est.

IV. Deinde, id quod semper facit, non ex reposito bonis præmio, sed ex comminatione pœnæ improbis paratæ auditorem corrigit : ideoque subjunxit : « Si autem dixerit » nequam servus ille in corde suo : Tardat dominus meus » venire, et incœperit verberare conservos suos, comederit » autem et biberit cum ebriis. Veniet dominus servi illius » in die qua non expectat, et in hora qua non novit, et divi- » det eum, et partem ejus cum hypocritis ponet. Ibi erit

[1] Coloss. 1, 16, 17.

» fletus et stridor dentium[1]. » Si quis vero dixerit : « Vides-ne quæ cogitatio subierit, quod dies illa non nota esset? « Tardat enim dominus meus, » inquit. Respondebimus, non quod dies non nota esset, sed quod improbus sit servus, id accidisse. Nam cur prudentem et fidelem par cogitatio non subiit? Cur, miser, quia tardat dominus, sperasti illum nunquam venturum? Cur non sollicitus es? Hinc igitur discimus, non tardare dominum. Hæc quippe sententia non domini, sed improbi servi est; ideoque in crimen vocatur. Non tardare enim audi Paulum dicentem : « Dominus prope est, nihil solliciti sitis[2]; » et, « qui ven- » turus est veniet, et non tardabit[3]. » Tu vero quæ sequuntur audi, et disce quam frequenter ignoratum diem in mentem revocet, servis ostendens id utile esse, et sufficere ut illos a somno excitet et erigat. Quid enim si nihil quidam inde lucrati sunt? neque enim ab aliis juvantibus quid assecuti sunt : attamen hic non cessat quæ sua sunt facere. Quid ergo, inquies, in sequentibus? « Veniet qua die non » expectat, et hora qua ignorat, et extrema ipsi inferet. » Vides quomodo hoc ubique repetat, ignorantiæque utilitatem monstret, sic sollicitos semper reddens? Hoc enim est quod magis curat, ut semper vigilemus, et quia semper in deliciis cadimus, in calamitatibus vero resipiscimus, ideo ubique hoc dicit, quando remissi inertesque sumus, tunc mala accidere. Ac quemadmodum supra per Noë hoc declaravit; sic et hic ait : « Cum servus ille inebriatur, cum verberat, tunc supplicium est intolerabile. » Verum ne supplicium ipsi destinatum solummodo, sed illud etiam consideremus, ne forte et ipsi eadem agentes id non advertamus. Nam huic similes sunt illi qui pecunias habentes, egenis non largiuntur. Siquidem et tu pecuniarum tuarum dispensator es, non minus quam is qui Ecclesiæ bona admi-

[1] Matth. xxiv, 48-51. — [2] Philip. iv, 5, 6. — [3] Hebr. x, 37.

nistrat. Ut enim hic ea, quæ a vobis pro pauperibus erogata sunt, non potest pro lubito et temere spargere, quia in pauperum datæ sunt alimentum; sic nec tu tua. Etiamsi enim paternam acceperis hæreditatem, atque sic omnia tua possideas; attamen Dei sunt hæc omnia. Sane quæ tu dedisti, vis accurate dispensari : annon putas Deum sua a nobis majore cum vehementia repetiturum, sed illis temere pereuntibus id laturum? Non ita res se habet, non ita certe. Nam hæc ideo apud te reliquit, ut des escam illis in tempore opportuno. Quid est, in tempore opportuno? Egenis, esurientibus. Sicut igitur tu conservo ad dispensandum dedisti, sic Dominus te vult ut par est expendere. Ideo cum possit auferre, relinquit tamen, ut virtutis exercendæ occasionem habeas; utque curando ut alter altero egeret, mutuam charitatem ferventiorem redderet. Tu vero postquam accepisti, non solum non das, sed etiam verberas. Quod si non dare culpa est, quæ venia erit verberanti?

V. Hoc autem mihi dicere videtur in contumeliosos et rapaces, vehementem intentans accusationem, quod eos verberent quos alere jussi sunt. Videtur autem mihi hic illos subindicare qui in deliciis vitam agunt; nam delicias magna expectat pœna : « Comedat, inquit, et bibat cum » ebriis[1], » ventris ingluviem subindicans. Non enim ideo accepisti, ut delicieris, sed ut eleemosynam eroges. Num tua te putas habere? Pauperum tibi bona concredita sunt, etiamsi hæreditas paterna sint, etiamsi ex justis laboribus partæ sint opes. Annon a te Deus has auferre potuit? sed ideo non aufert, ut tu possis erga egenos liberalitatem exercere. Tu vero mihi perpende quomodo in omnibus parabolis illos plectat, qui opibus suis ad egenos alendos non sunt usi. Neque enim virgines illæ aliena rapuerunt, sed sua non largitæ sunt; neque is qui talentum defodit,

[1] Matth. XXIV, 49.

aliena invasit, sed illud non duplicavit; neque qui esurientes negligunt, ideo puniuntur quod aliena rapuerint, sed quod sua non disperserint; quemadmodum et hic servus. Audiamus igitur quotquot ventri indulgemus, quotquot in lautas cœnas pecunias insumimus, quæ non nostræ, sed egenorum sunt. Ne putes enim quia per multam misericordiam hæc ut tua dare jussus es, ideo hæc esse tua. Tibi commodavit, ut probe agere posses. Ne tua igitur dare te putes, dum ipsi sua largiris. Neque enim si tu cuipiam mutuo dares, ut profectus inde lucrari posset, pecunias illas ad ipsum pertinere diceres. Sic tibi Deus pecuniam tradidit, ut cœlum emas : ne ergo benignitatis magnitudine utaris ut ingratum exhibeas animum. Cogita quam optabile erat post baptisma, ad eluenda peccata novam reperire viam. Nisi hoc dixisset : « Da eleemosynam, » quot homines dicturi erant : « Utinam possemus pecuniis a futuris nos malis redimere? » sed quia illud potest fieri, rursus supini jacent. Sed do, inquies. Et quid illud? Nondum tantum dedisti, quantum illa mulier, quæ duos erogavit obolos; imo ne minimam quidem partem in comparatione illius; sed multa in sumptus inutiles profundis, in convivia, ebrietatem, extremamque ingluviem : nunc invitans, nunc invitatus; nunc consumis, nunc alios consumere cogis; ita ut duplicem tibi pares cruciatum, ab iis, quæ tu facis, et ab iis, quæ, te auctore, alii faciunt. Vide ergo hunc famulum eadem de re accusatum, « Comedit, inquit, et bibit » cum ebriis. » Neque enim ebrios tantum, sed et illorum socios supplicio afficiet, et jure quidem : nam et seipsos corrumpunt, et proximorum salutem negligunt. Nihil autem ita Deum irritat, ut si proximi res negligantur. Quapropter ut iram suam exprimat, discindi servum jussit. Idcirco charitatem Discipulorum suorum tesseram dixit esse, quia necesse omnino est diligentem res dilecti cu-

rare. Hanc igitur viam teneamus : nam hæc maxime est quæ ad cœlum ducit, quæ Christi imitatores efficit, quæ Deo similes reddit. Vide ergo quam necessariæ sint hæ virtutes, quæ juxta viam hanc tabernacula posuerunt. Si placet autem, illas diligentius exploremus, et secundum Dei placitum sententiam feramus. Sint ergo duæ ad vitam optimam viæ, quarum altera viatorem duntaxat probum reddat; altera etiam proximum. Videamusque quænam sit perfectior, et ad virtutis culmen nos ducat. Ille certe qui sua tantum curat, a Paulo sæpissime culpatur; cum a Paulo dico, a Christo intellige; illum vero qui proximi res curat, laudibus et coronis exornat. Ubinam? Audi quomodo huic, quomodo illi loquatur : « Nemo quod suum est » quærat, sed quod est proximi unusquisque [1]. » Vides-ne quomodo alterum ejecit, alterum induxit? Et rursum, « Unusquisque vestrum proximo placeat in bonum ad ædi- » ficationem [2]. » Deinde sequitur laus ineffabilis cum admonitione conjuncta. Nam et « Christus non sibi ipsi pla- » cuit [3]. » Jam satis essent hæ sententiæ ad victoriam asserendam. Ut tamen id majori cumulo fiat, videamus quæ ex bonis operibus in nobis terminentur, quæ vero a nobis in alios transeant. Jejunare igitur, humi cubare, virginitatem servare, atque continentiam, ipsis observantibus sunt utilia; quæ vero a nobis in proximos transeunt, sunt eleemosyna, doctrina, charitas. Hic etiam audi Paulum dicentem : « Si omnia quæ habeo in cibos pauperum distribuam, » si corpus meum tradam ut uratur, charitatem autem non » habeam, nihil mihi prodest [4]. »

VI. Vides-ne charitatem per se splendide prædicatam et coronatam? Sed si placet tertio congrediamur. Hinc alius statuatur, qui jejunet, qui castitatem servet, qui martyrium

[1] 1 Cor. x, 24. — [2] Rom. xv, 2. — [3] Ibid. 3. — [4] 1 Cor. xiii, 6.

subeat, et comburatur; alius vero ad ædificationem proximi martyrium differat, nec modo martyrium differat, sed sine martyrio decedat : quis post decessum ex hac vita præstantior erit? Non longo hic opus est sermone, nec longa verborum circuitione; adest enim beatus Paulus qui sententiam ferat, et dicat : « Dissolvi et cum Christo esse » melius est; in carne autem permanere, propter vos magis » necessarium est [1]. » Audis illum ædificationem proximi pluris facere, quam ad Christum proficisci? Illud enim maxime est cum Christo esse, ejus facere voluntatem; voluntas autem ejus præcipue est, ut proximi utilitatem cures. Vis et quartam demonstrationem afferam? « Petre, » si amas me, inquit, pasce oves meas [2] : » et cum tertio ipsum interrogasset, hoc esse dixit amoris argumentum. Neque ad sacerdotes tantum id dictum fuit, sed ad nostrum singulos, quibus vel minimus grex commissus sit. Ne enim quod parvus sit, ipsum despicias : nam « Pater » meus, inquit, complacuit in illis. » Singuli nostrum ovem habent, hanc ad convenientia pascua ducant. Et vir e lecto surgens, ne aliud quærat, quam ut quid faciat vel dicat, quo ad majorem pietatem domum et familiam agat. Uxor quoque domum custodiat; sed præ hac aliam magis necessariam sollicitudinem habeat, quomodo ea, quæ ad regnum cœlorum spectant, tota familia operetur. Si enim in rebus sæcularibus, antequam domestica disponamus, quæ publice persolvi debentur curamus, ne his neglectis vinciamur, in forum trahamur, et dedecore magno afficiamur; multo magis in spiritualibus id curare oportet, ut prius quæ regi universorum Deo debentur persolvantur; ut ne eo ducamur ubi stridor dentium. Has quæramus virtutes, quæ nobis salutares et proximo perutiles sunt. Talis est eleemosyna, talis oratio; imo vero hæc ab illa vires et

[1] Philip. I, 23, 24. — [2] Joan. XXI, 17.

alas accipit. « Orationes, inquit, tuæ, et eleemosynæ ascen-» derunt in memoriam in conspectu Dei[1]. » Non modo oratio, sed etiam jejunium inde nervos accipit. Si absque eleemosyna jejunes, id pro jejunio non habetur; sed hujusmodi homo vorace quopiam et temulento deterior est, tantoque deterior, quanto crudelitas deliciis pejor est. Et cur de jejunio loquor? Etiamsi castus sis, etsi virginitatem serves, si eleemosynam non colas, extra thalamum Sponsi es. Quanquam quid virginitati par, quæ neque in Novo Testamento, ob eminentiam suam, lege statuta fuit? Attamen illa ejicitur, nisi conjunctam habeat eleemosynam. Si porro virgines, quod illam non sat largiter coluissent, ejiciantur, quis poterit illa destitutus veniam consequi? Nemo sane, sed cum qui illam non colit perire prorsus necesse est. Nam si in sæcularibus nemo sibi ipsi vivit, sed artifex, miles, agricola, mercator, ad id quod publicæ utilitati et commodo confert, se dedunt; multo magis in spiritualibus id observandum. Illud est maxime vivere: cum contra is qui sibi ipsi tantum vivit, omnesque despicit, inutilis et supervacaneus sit, non homo, neque generis nostri. Quid igitur erit, inquies, si mea despiciam, aliena curem? Non potest certe, non potest qui aliorum res curat, suas negligere. Qui enim aliorum res curat, neminem offendit, omnes miseratur, et pro virili juvat; nihil ille rapiet, non furabitur, non falsum testimonium dicet : ab omni abstinebit nequitia, omnem virtutem amplectetur, pro inimicis precabitur, insidiantibus sibi beneficium præstabit, nemini convitiabitur, nemini maledicet etiamsi innumera audiat maledicta; sed hæc apostolica verba proferet, « Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandaliza-» tur, et ego non uxor? » Si vero nostra quæramus, non omnino de alienis curabimus. His omnibus morem geren-

[1] Act. x, 4. — [2] 2 Cor. xi, 29.

tes et persuasi non posse nos salutem consequi, nisi communem utilitatem spectemus, hunc discissum videntes, illumque pariter qui talentum suffoderat, illam potius eligamus viam, ut et vitam æternam consequamur, quam utinam omnes nanciscamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXVIII.

CAPUT XXV.

Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsæ; quinque autem erant prudentes, et quinque fatuæ, quæ non acceperunt oleum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus suis. Moram autem faciente sponso [1], etc.

I. Hæ parabolæ priori de fideli servo, et de improbo qui bona domini devoravit, similes sunt. Quatuor enim sunt ad rem eamdem licet diverso modo hortantes; dico autem illas de eleemosyna eroganda, ac de proximo pro facultate nostra juvando, quasi non possimus alio modo salutem consequi. Sed in illis quidem generaliter de utilitate quavis, quam possumus proximo præstare; in parabola vero de virginibus de eleemosyna sive de pecuniæ largitione agitur, et quidem vehementius quam in superiore parabola. Illic enim percutientem, ebriosum, dominique bona dissipantem et perdentem, supplicio afficit; hic vero etiam eum qui proximum non juvat, neque largiter egenis sua

[1] Matth. xxv, 1-5.

distribuit. Virgines oleum quidem habebant, sed non copiosum, ideoque puniuntur. Cur ergo sub persona virginum hanc profert parabolam, nec qualemcumque personam adhibuit? Magna de virginitate dixerat: «Sunt eunuchi » qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlorum; » et, « Qui potest capere, capiat [1]. » Alioquin vero sciebat plerosque magnam de illa opinionem habere. Nam res est natura sua ardua, ut inde palam est, quod in veteri lege, ne Sancti quidem magnique viri illam exercuerint, et in nova, nulla legis necessitate jubeatur. Neque enim hoc præcepit; sed audientium arbitrio illud reliquit. Ideo ait Paulus: « De » virginibus autem præceptum Domini non habeo [2]. » Laudo quidem illud servantem, sed nolentem non cogo, neque præceptum id facio. Quia igitur magna res erat, et in magna apud multos erat existimatione; ne quis illam servans, quasi omnia servasset, circa cætera negligens esset, hanc ponit parabolam, quæ suadere possit virginitatem aliaque bona omnia eleemosynæ fructibus vacua, cum fornicatoribus ejici, et inhumanum immisericordemque cum illis collocari; idque jure merito: ille enim corporum, hi pecuniarum amore victi sunt. Non est autem corporum et pecuniarum par cupiditas; sed acrior multo ac violentior corporum. Quanto autem imbecillior est inimicus, tanto minus illæ, quæ victæ sunt, veniam merentur; ideoque fatuas illas vocat, quia majori superato labore, per minorem totum perdiderunt. Lampades autem hic dicit ipsum virginitatis donum, sanctitatis puritatem: oleum vero benignitatem, eleemosynam, auxilium egenis præstitum. « Moram autem faciente sponso, » dormitaverunt omnes et dormierunt [3]. » Hic ostendit non parvum temporis spatium interjectum; Discipulos abducens ne expectent regnum ejus statim venturum esse. Nam hoc sperabant, ideoque frequenter illos ab hac spe remo-

[1] Matth. xix, 12. — [2] 1 Cor. vii, 25. — [3] Matth. xxv, 5.

vet. Ad hæc illud quoque subindicat mortem esse somnum. « Dormierunt, » inquit : « Media autem nocte clamor » factus est [1]. » Vel in parabola insistit, vel docet nocte futuram resurrectionem esse. Clamorem etiam Paulus memorat, dicens : « In jussu, in voce Archangeli, in ultima tuba » descendet de cœlo [2]. » Quid sibi volunt tubæ, quid clamor? « Sponsus venit. Cum ornassent ergo lampades, fatuæ » sapientibus dixerunt : Date nobis de oleo vestro [3]. » Rursum illas fatuas vocat, ostendens nihil stultius esse iis, qui hic pecunias colligunt, et nudi illuc abeunt, ubi nobis benignitate magis opus est, multaque misericordia. Non ideo tantum stultæ, sed quod expectarint se illic oleum accepturas esse, et quod intempestive quæsierint : quanquam nihil humanius illis virginibus, quæ hac in parte maxime conspicuæ fuerunt : neque totum petebant : « Date nobis de » oleo vestro ; » necessitatemque ostendebant, dicentes : « Lampades nostræ extinguuntur [4]. » Sed sic etiam repulsam tulerunt : ac neque humanitas earum a quibus petebant, neque petitionis facilitas, neque necessitas, quidpiam impetrarunt. Verum quid inde discimus? Neminem illic nobis, quos opera prodiderunt, auxilio futurum ; non quod nolint, sed quod non possint. Nam et illæ ad impossibile confugiunt. Hoc et beatus Abraham ostendit, dicens : « Magnum chaos inter vos et nos est, ut ne volentes quidem » pertransire possint [5]. Ite autem ad vendentes, et emite [6]. » Qui vendentes? Pauperes. Ubinam illi? Hic erant, hic quærere oportebat, neque in tempore illo.

II. Vides-ne quomodo fiat nobis ex pauperibus negotiatio? Si hos sustuleris, magnam salutis spem nobis sustuleris. Ideo hic oportet oleum colligere, ut illic nobis utile sit, cum tempus nos vocaverit. Non enim tempus

[1] Matth. xxv, 6. — [2] 1 Thess. iv, 15. — [3] Matth. xxv, 7, 8. — [4] Ibid. — [5] Luc. xvi, 26. — [6] Matth. xxv, 9.

colligendi illud est : sed hoc tempus. Ne ergo opes tuas frustra impendas in delicias, in vanam gloriam. Multo quippe oleo tibi illic opus est. Hæc audientes illæ abierunt, sed nihil utilitatis acceperunt. Hoc porro ait, aut in parabola insistens, illamque texens ; aut ut ostendat etiamsi humani simus post decessum nostrum, nos nihil inde subsidii accepturos ad supplicium effugiendum. Itaque nihil illis proficit studium, quia non hic iverunt ad vendentes, sed illic ; neque diviti profuit, quando ita humanus evasit, ut etiam de affinibus suis sollicitus esset[1]. Nam is, qui ad ostium jacentem præteribat, eos quos nunquam viderat, ex periculis et ex gehenna eripere festinat, et rogat mitti quosdam, qui id illis annuntient. Attamen nihil ille hinc lucri retulit ; ut neque virgines. Postquam enim his auditis abierunt, « Venit sponsus, et quæ paratæ erant intraverunt cum » eo[2] ; » hæ vero exclusæ sunt. Post multos labores, post infinitos sudores, post certamen illud intolerabile, et tropæa quæ contra furentem naturam erexerant, pudore suffusæ cum extinctis lampadibus demisso capite recedebant. Nihil enim obscurius est quam virginitas, eleemosyna carens : sic multi solent immisericordes vocare tenebrosos. Ubi ergo virginitatis gloria, quando nec sponsum quidem viderunt, nec pulsantes aliquid impetrarunt, sed illam terribilem audiere vocem : « Abite, nescio vos[3] ? » Cum autem ille hoc dixerit, nihil aliud quam gehenna relinquitur et intolerabile supplicium ; imo etiam hoc dictum gehenna ipsa gravius est. Hoc etiam dixit operantibus iniquitatem : « Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam[4]. » Videsne quam frequenter his verbis finiat, ostendens ignorantiam exitus ex hac vita utilem esse ? Ubinam sunt illi per totam vitam desides, qui cum incusantur a nobis dicunt : « Mortis tempore egenis relinquam ? » Audiant hæc verba, et emen-

[1] Luc. xvi, 28. — [2] Matth. xxv, 10. — [3] Ibid. 12. — [4] Ibid. 13.

dentur. Nam in illo tempore multi id non potuerunt, subito abrepti, nec quidquam suis de suprema voluntate indicare potuere. Hæc itaque parabola circa eleemosynam illam pecuniariam dicta est. Quæ autem hanc sequitur, contra eos qui non pecuniis, non verbo, non patrocinio, non alio quopiam proximos juvare volunt, sed omnia abscondunt. Cur autem hæc parabola regem, præcedens vero sponsum inducit? Ut discas quantum Christus hæreat virginibus, quæ sese bonis suis spoliarunt. Hæc est enim virginitas. Quapropter Paulus hanc ponit rei definitionem: « Innupta sollicita est de iis quæ Domini sunt [1]. » ut sit modesta quantum decet illam quæ Domino assidet perpetuo. Hæc admonemus, inquit. Quod si apud Lucam talentorum parabola alio modo narratur [2], illud dicendum alias et diversas esse parabolas. In illa enim ex una summa diversi fuere proventus! nam ex una mna alius quinque, alius decem mnas obtulerunt; ideoque non eadem sortiti sunt dona. Hic vero contra, ideoque pares coronæ sunt. Nam ut is qui duo accepit, alia duo reddidit; similiter etiam qui quinque accepit. Ibi vero ex eadem sorte alius majorem, alius minorem proventum habuit; in præmiis quoque jure non par erit merces. Vide autem illum ubique non statim exigere. Nam vineam dedit agricolis, et peregre profectus est; sic et hoc loco hæc commisit, et peregrinatus est, ut discas magnam ejus patientiam. Mihi autem videtur hæc dicere, ut resurrectionem subindicet. Verum hic non agricolæ et vinea, sed omnes operarii sunt. Non enim principes tantum, nec Judæos, sed omnes alloquitur. Offerentes autem ingenue fatentur et quæ sua et quæ Domini sunt. Aliusque dicit: « Domine, quinque talenta tradidisti mihi [3]; » alius duo: monstrantes se ab illo operationis occasionem accepisse, multamque ipsi gratiam habere, et totum ipsi

[1] 1 Cor. VII, 34. — [2] Luc XIX, 12. — [3] Matth. XXV, 20.

reputare. Quid igitur Dominus? « Euge serve bone, » inquit; illud enim boni viri est, ea quæ proximi sunt respicere; « Et fidelis : super pauca fuisti fidelis, super multa te cons- » tituam, intra in gaudium domini tui [1]. » Omnem beatitudinem per hoc dictum ostendit. At non ille sic, sed quomodo? « Sciebam quia homo austerus es, metens ubi non » seminasti, et congregans ubi non sparsisti : et timens ab- » scondi talentum tuum. Ecce habes quod tuum est. Quid » ergo dominus? Serve nequam, oportebat te deponere ar- » gentum meum nummulariis [2] : » id est, oportuit te monuisse, consuluisse. Sed non obtemperant? Nihil hoc ad te. Quid illo mansuetius?

III. Homines certe hoc non faciunt; sed ab ipso qui fœnori dedit, exigendi officium expetunt. Ipse vero non sic. Sed te oportebat deponere, inquit, et exactionem mihi relinquere. Et ego eum usura exegissem; usuram concionis sive auditus vocans opera ipsa exhibita. Te oportuit id quod facilius erat agere, mihique quod erat difficilius relinquere. Quia igitur hoc non fecit, ait : « Accipite ab eo talentum, » et date ei qui decem talenta habet. Nam omni habenti da- » bitur, et abundabit; ab eo autem qui non habet, et quod » habet auferetur ab eo [3]. » Quid autem hoc significat? Qui gratiam verbi et doctrinæ ad utilitatem aliorum accepit, nec illa usus est, gratiam ipsam perdet. Qui autem studium suum adhibuit, majus sibi attrahet donum; cum contra ille quod acceperat perdiderit. Verum otioso non id solum damni fuit, sed intolerabile supplicium, et cum supplicio sententia criminationis plena. « Inutilem servum, inquit, » projicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus et fridor » dentium [4]. » Vides-ne quomodo non solum raptor et qui mala perpetrat, sed etiam is, qui bona non operatur, extremum

[1] Matth. xxiv, 21. — [2] Ibid. 24-26. — [3] Ibid. 28, 29. — [4] Ibid. 30.

supplicium luat? Audiamus igitur hæc verba, dum tempus est, nostram asseramus salutem, accipiamus oleum in lampadibus, talentum ad fœnus demus : si enim hic otiosi et pigri fuerimus, nemo nostri illic miserebitur, etiamsi millies lacrymas fundamus. Seipsum damnavit etiam is, qui sordida erat veste, et nihil accepit utilitatis. Reddidit hic commissum sibi talentum, et sic damnatus est. Rogaverunt item virgines, accesserunt, pulsarunt; sed frustra et incassum omnia. Hæc ergo cum sciamus, pecunias, studium, patrocinium et omnia offeramus ad proximi utilitatem. Talenta enim hic vocantur, quæ in cujusque potestate sunt, sive patrocinium, sive pecuniæ, sive doctrina, sive aliud quidquam hujusmodi. Nemo itaque dicat : « Unum habeo talentum, nihilque possum facere. » Potes enim cum uno rem probe gerere. Neque enim es vidua illa pauperior, non Petro et Joanne rudior, qui idiotæ et illitterati erant. Attamen quia studium suum exhibuerunt, omniaque ad communem fecerunt utilitatem, cœlo dignati sunt. Nihil enim ita Deo gratum est, ut si vitam ad communem utilitatem ducas. Ideo loquendi facultatem nobis dedit Deus, manus, pedes, robur corporis, mentem, intelligentiam, ut his omnibus et ad salutem nostram, et ad aliorum utilitatem utamur. Loquela enim nobis non ad hymnos celebrandos et gratias reddendas solum data est, sed etiam ad doctrinam utilis est et ad admonitionem. Et si ad hoc illa utamur, Dominum imitamur; si vero ad contraria, diabolum. Quandoquidem et Petrus cum Christum confessus est, beatus prædicatus fuit, ut qui a Patre doctus loqueretur : cum vero crucem horrebat et repellebat, increpatus est vehementer, ut qui ea, quæ diaboli erant saperet. Si ergo ubi ex ignorantia loquebatur, tam graviter reprehensus est : quando libenter multa peccamus, quam habebimus excusationem? Talia igitur loquamur, ut hinc

Christi esse verba palam sit. Non enim si dixero : « Surge » et ambula [1] ; » neque si dixero : « Thabitha surge [2], » tunc solum Christi verba loquor ; sed multo magis si convitiis impetitus benedicam, vel si læsus precer pro lædente. Nuper certe dicebam linguam nostram esse manum, quæ pedes Dei attingat : nunc vero plus dico, linguam nostram Christi linguam imitari, si diligenter studeat ea, quæ ipse nos vult, loqui. Quæ vero sunt illa? Verba modestiæ mansuetudinisque plena, ut ipse loquebatur, dicens iis, qui contumelia ipsum afficiebant : « Ego dæmonium non ha- » beo [3] ; » et rursus : « Si male locutus sum, testimonium » perhibe de malo [4] ; » Discipuloque se tradenti : « Amice, ad » quid venisti [5]? » Si tu sic loquaris, si ad emendationem proximi, linguam habes illi similem. Hæc ipse Deus dicit : « Qui educit pretiosum a vili, sicut os meum erit [6]. » Cum ergo lingua tua linguæ Christi similis fuerit, et os tuum sicut os Patris, et Spiritus sancti templum fueris, quis honor huic par esse possit? Non si ex auro factum os haberes, non si ex lapidibus pretiosis, ita fulgeret, ut cum modestiæ ornatu conspicuum est. Quid enim optabilius ore quod nescit contumelias proferre, sed benedicere solum studet? Quod si non potes benedicere maledicenti, tace : hocque interim facito, ulteriusque progressus, si ut decet coneris, ad illud pervenies, et os habebis quale diximus.

IV. Ne putes audax esse dictum : benignus quippe Dominus est, et bonitatis ejus est donum hujusmodi. Audaciæ esset os habere diaboli ori simile, linguæ dæmonis maligni linguam habere similem, eum maxime qui talium mysteriorum consors, sit et ipsius dominicæ carnis particeps. Hæc tecum reputans, ipsum pro viribus imitare. Si talis efficiaris, ne te respicere quidem ultra poterit diabolus. Novit

[1] Matth. IX, 5. — [2] Act. IX, 40. — [3] Joan. VIII, 49. — [4] Id. XVIII, 23. — [5] Matth. XXVI, 50. — [6] Jer. XV, 19.

quippe regiam notam; novit Christi arma quibus victus est. Quænam illa sunt? Modestia et mansuetudo. Nam cum illum in monte se aggredientem superavit atque prostravit, Christus esse non cognoscebatur? sed verbis ipsum quasi sagena cepit, modestia cepit, mansuetudine fugavit. Hoc et tu facito, si videris hominem diabolum effectum, teque adeuntem, sic et tu vincito. Dedit tibi Christus potestatem ut pro viribus ipsi similis efficiaris; ne timeas hoc audiens. Timendum potius ne non similis ipsi fias. Loquere ergo ut ille, et in hoc eris similis illi, ut esse potest homo. Ideo major est qui sic loquitur, quam qui prophetat. Illud enim ex gratia totum est : hic vero etiam labor sudorque tuus. Doce animam tuam, ut os tuum sic efformet, ut sit Christi ori simile. Potest enim hoc efficere si velit. Novit hanc artem, nisi torpeat. Et quomodo efformatur os illud, inquies? quibus coloribus? ex qua materia? Coloribus quidem et materia nulla, sed virtute tantum, modestia, humilitate. Videamus enim quomodo os diaboli efformetur, ne illud etiam nobis assumamus. Quomodo ergo efformatur? maledictis, contumeliis, perjurio, invidia. Cum enim illius dicta quis pronuntiat, ipsius linguam assumit. Quam ergo veniam impetrabimus? imo quod non supplicium luemus, quando linguam, qua dignamur dominicam carnem gustare, diaboli verba loqui sinimus? Ne sinamus, quæso, sed omne studium adhibeamus, ut doceamus illam quo pacto Dominum suum imitetur. Si enim illam ad hoc instituamus, cum magna fiducia nos sistet ad tribunal Christi. Nisi quis ita loqui sciat, judex non illum audiet. Sicut enim quando Romanus est judex, causam dicentem non intelliget, nisi is latine loquatur; ita et Christus, si non ad illius modum loquaris, non intelliget te, neque attendet tibi. Discamus ergo ita loqui, ut solet audire rex noster; studeamus ejus linguam imitari. Si in luctum incideris, cave ne

mœroris vis tuam subvertat linguam : sed loquere ut Christus locutus est. Luxit enim et ille Lazarum et Judam. Si in metum incidas, ita loqui stude ut ille loquitur. In metum enim et ipse incidit propter te secundum dispensationis rationem. Dic et tu : « Verumtamen non sicut ego volo, » sed sicut tu [1]. » Si fleveris, moderate lacrymare ut ipse. Insidiis circumventus es, vel in dolorem incidisti? hæc ut Christus accipe : nam et ipse insidiis impetitus fuit doloreque affectus, aitque : « Tristis est anima mea usque ad » mortem [2]. » Omniaque ille tibi exempla præbuit, ut eumdem serves modum, et datas tibi regulas non violes. Sic poteris os habere illius ori simile. Sic in terra gradiens sursum sedentis linguæ nobis similem linguam ostendes, modum servans in mœrore, in ira, in luctu, in angustia. Quot nostrum ejus formam videre desiderant? Ecce non videre modo, sed et similes ipsi effici licet, si studeamus. Ne differamus ergo. Non ita libenter Prophetarum ora osculatur, ut modestorum mansuetorumque hominum. « Multi enim » dicent mihi, inquit : Nonne in nomine tuo prophetavimus? » Et respondebo eis : Nescio vos [3]. » Os vero Moysis, quia ille admodum modestus erat et mansuetus, « (Moyses enim, » inquit, erat mitissimus omnium hominum qui sunt super » terram [4] : ») ita diligebat et osculabatur, ut præsens præsentem os ad os alloqueretur, quasi amicus cum amico. Nunc dæmonibus non imperas, sed imperabis tunc gehennæ igni, si os habeas ori Christi simile. Imperabis abysso ignis, et dices : « Tace, obmutesce, » et cum multa fiducia in cœlos ascendes, regnoque frueris : quod utinam omnes assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. xxvi, 39. — [2] Ibid. 38. — [3] Id. vii, 22, 23. — [4] Num. xii, 3.

HOMILIA LXXIX.

CAPUT XXV.

Cum autem venerit Filius hominis in gloria sua, et omnes sancti Angeli cum eo : tunc sedebit super solium gloriæ suæ, et separabit oves ab hœdis : et hos quidem acceptabit, quia esurientem ipsum cibaverunt, et sitienti potum dederunt, et hospitem collegerunt, et nudum vesticerunt, et infirmantem visitaverunt, et in carcere positum inviserunt ; et dabit regnum ipsis. Alios vero pro contrariis delictis, mittet in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus [1].

1. Suavissima hæc verba [2], quæ in ore versamus, nunc cum studio et compunctione omni audiamus, atque postrema verba in quæ sermo jure desiit. Magna enim illi humanitatis et misericordiæ cura est. Idcirco multa superius de hac diverse locutus est ; hicque demum clarius ac vehementius, non duas personas vel tres vel quinque inducens, sed universum orbem : etsi in superioribus quando duas personas inducebat, non duas personas significaret, sed duas partes, alteram non obedientium, alteram obedientium. Verum hic horribilius hæc tractat et clarius. Quapropter non dicit ultra : « Simile est regnum cœlorum, » sed seipsum ostendit ac revelat, dicens : « Cum autem ve» nerit Filius hominis in gloria sua. » Nunc enim venit in ignominia, in contumeliis, in opprobriis. Tunc autem se-

[1] Matth. xxv, 31-41. — [2] Vide D. Guillon, tom. xvi, p. 330-335, et tom. xiv, p. 316-321.

debit super thronum gloriæ suæ : ac frequenter gloriam memorat. Quia enim crux prope erat, quæ res maxime vituperabilis videbatur; ideo erigit auditorem, et ante oculos ipsi judicium ponit, orbemque totum sistit. Neque hoc tantummodo terribilem reddit sermonem, sed quod vacuos cœlos ostendat. Omnes quippe Angeli cum ipso erunt, et ipsi testificantes, quantum ministraverint missi a Domino ad hominum salutem. Et undique horroris plenus ille dies futurus est. Deinde « Congregabuntur, inquit, omnes gen-» tes, » hoc est universa hominum natura. « Et segregabit » eos ab invicem, sicut pastor separat oves. » Nunc enim non segregati, sed mixti sunt omnes. Separatio autem tunc accuratissime fiet, interimque ex ipsa statione ipsos distinguit et conspicuos reddit. Deinde ex nominibus singulorum mores exhibet, illos hœdos, hos oves appellans, ut illorum sterilitatem indicet : nullus enim ex hœdis fructus proficiscitur; horum vero proventus multus; qui ex ovibus paritur, ut lana, lac et fœtus, quibus omnibus vacuus est hœdus. Verum bruta animantia ex natura sua vel fructum afferunt vel secus. Illi vero ex voluntate; ideoque illi plectuntur, hi coronantur. Neque prius illos supplicio afficit, quam cum illis in judicio disceptaverit; ideo postquam illos in loco suo constituit, crimina profert. Illi vero modeste respondent; sed nulla hinc ipsis utilitas : et jure quidem; quia rem, quam ille admodum curabat, neglexerunt. Nam et Prophetæ hoc semper et ubique dicebant : « Misericordiam » volo, non sacrificium [1], » et legislator tam verbis quam rebus ad hoc ubique hortatur, ipsaque natura id docet. Animadverte autem illos non unum vel duo; sed omnia prætermisisse. Non modo enim esurientem non cibarunt, nudum non texerunt, sed nec, quod tamen levius et facilius erat, infirmum visitarunt. Et perpende quam levia præci-

[1] Matth. xii, 7.

piat. Non dixit: « In carcere eram, et liberastis me; infirmus, et erexistis me; » sed « Visitastis me, » : et « Venistis ad me, » sed neque circa esurientem molestum quidpiam jubetur. Neque enim lautam requirit mensam; sed necessarium solummodo cibum, idque modo ad misericordiam movente. Itaque omnia illorum supplicium expetunt, rei postulatæ facilitas, nam panis tantum erat; miserabilis petentis conditio, mendicus enim erat; commiseratio naturæ, nam homo est qui petit; promissionis magnitudo, nam regnum pollicetur; supplicii terror, gehennam enim comminatur; dignitas accipientis, Deus enim erat qui per mendicos accipiebat; honoris cumulus, quod tantum descendere dignatus sit; justitia erogationis, nam ex bonis suis accipit. Verum ad hæc omnia amor pecuniæ illos excæcavit, et hæc post tantam comminationem. Nam supra dicit illos, qui pauperes non excipiunt, graviora passuros esse, quam Sodomitas; et hic ait : « In quantum non fecistis uni horum » minimorum fratrum meorum, nec mihi fecistis. Quid ais? fratres tui sunt; quomodo minimos appellas? Ideo certe fratres quia humiles, pauperes, abjecti. Hos enim maxime ad fraternitatem vocat : ignotos, contemptos, nec monachos dicit tantum, illosque qui in montibus habitant; sed fideles singulos, etiamsi sæculares sint, si sint esurientes, famelici, nudi, hospites, nulla non ipsos cura vult excipi. Fratrem enim et baptismus efficit, et divinorum mysteriorum consortium.

II. Postea ut aliunde etiam sententiæ justitiam videas, primo illos, qui bene rem gessere, laudat, et ait : « Venite » benedicti Patris mei, hæreditate accipite paratum vobis » regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis » mihi manducare [1]. » Et quæ sequuntur omnia. Ne dicerent enim se non habuisse, ex conservorum factis damnat

[1] Matth. xxv, 35.

eos, ut virgines ex virginibus, servum ebrium ac ventri deditum, a fideli servo, et eum qui talentum suffoderat, ab eo qui duo talenta attulerat, et peccatores singulos a proborum exemplo. Et hæc comparatio nonnunquam ex æquali ducitur, ut et hic, et in parabola de virginibus, nonnunquam a majori, ut cum dicit : « Viri Ninivitæ surgent, et » condemnabunt generationem hanc, quia crediderunt in » prædicatione Jonæ : et ecce plus quam Jonas hic. Et » regina Austri condemnabit generationem hanc quia venit » audire sapientiam Salomonis : et ecce plus quam Salomon » hic [1]. » Et ab æquali rursus : « Quia ipsi judices vestri » erunt [2]; » Et a majori iterum : « Nescitis quia Angelos » judicabimus, quanto magis sæcularia [3]? » Et hic quoque ab æquali divites divitibus, pauperes pauperibus confert. Neque hoc tantummodo probat juste ferri sententiam, quod conservi ipsorum in pari rerum statu probe se gesserint, sed quod neque in illis obtemperarint, ubi paupertas nullo erat impedimento ut potum dare sitienti, vinctum visitare, infirmum invisere. Postquam autem probos laudavit, ostendit quanta jam olim ipsos charitate complecteretur : nam ait : « Venite benedicti Patris mei, possidete » paratum vobis regnum ante constitutionem mundi : » Hoc nomen quot quantisque bonis æquiparari potest, quod benedicti sint, et a Patre benedicti? Et undenam tanto honore dignati sunt? quænam causa fuit? « Esurivi enim, » et dedistis mihi manducare; sitivi, et potum dedistis mihi, » etc. » Quanti honoris, quantæ beatitudinis verba? Non dicit : « Accipite, » sed « Hæreditate possidete, quasi proprium, quasi paternum et vestrum, jam olim vobis debitum. Antequam enim essetis, inquit, hæc vobis parata erant, quia sciebam vos tales esse futuros. » Et pro quibus hæc accipiunt? Pro tecto, pro vestibus, pro pane, pro aqua fri-

[1] Matth. XII, 41, 42. — [2] Luc. XI, 19. — [3] 1 Cor. VI, 3,

gida, pro visitatione, pro ingressu in carcerem. Ubique enim ut necessariis provideatur requirit, imo quandoque non necessariis. Neque enim, ut jam dixi, ægrotus et vinctus visitari solum volunt, sed alius exolvi, et alius a morbo sanari exoptat. Verum ille mansuetus cum sit, illa tantum requirit quæ facultatis nostræ sunt; imo minus quam facultas nostra ferre possit, nobis relinquens ut ad majora pergamus. Illis vero dicit : « Discedite a me, maledicti, » non a Patre; non enim ille ipsis maledixit, sed opera ipsorum propria : « In ignem æternum paratum, non vobis, » sed diabolo et angelis ejus. » Nam cum de regno diceret : « Venite benedicti, possidete regnum, » adjunxit : « Para» tum vobis ante constitutionem mundi. » De igne vero non item, sed « Paratum diabolo et angelis ejus. » Ego namque regnum vobis paravi ; ignem vero, non vobis, sed diabolo et angelis ejus : quia vero vos in ipsum conjecistis, id vobis ipsis reputate. Non his tantum, sed etiam in sequentibus, quasi sese purgans apud illos, causam ipsis ascribit : « Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare. » Etiamsi enim inimicus esset is qui accedebat, annon satis erant ærumnæ illæ, ut vel immisericordem flecterent et frangerent, fames, frigus, vincula, nuditas, infirmitas, vagari sine tecto : hæc inimicitiam solvere poterant. At vos hæc non præstabatis amico, non benefactori, non domino vestro. Si canem videamus esurientem, sæpe frangimur, imo si feras videamus esurientes, flectimur, et cum Dominum tuum vides, non flecteris. Qua ratione hæc poterunt excusari? Nam si id solum esset, nonne sufficeret ad mercedem? non dico ut talem vocem, orbe præsente, ab eo, qui sedet in solio paterno, audias, et regnum consequaris; sed hoc ipsum quod feceris nonne satis esset ad mercedem? Nunc autem, orbe præsente, et ineffabili illa apparente gloria, prædicat et coronat te, promulgatque nutricium et hos-

pitem : neque erubescit hæc dicens, ut tibi splendidiorem coronam reddat. Ideo illi juste puniuntur, hi coronantur per gratiam. Etsi enim millia bona opera fecissent, gratiæ liberalitas est, quod ita pro minimis operibus tantum cœlum, tantum regnum detur in præmium. « Et factum est » cum consummasset Jesus hos sermones, dixit Discipulis » suis : Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius hominis » tradetur ut crucifigatur [1]. » Rursus opportune de passione loquitur, quando de regno, de retributione futura, et de æternis cruciatibus verba fecerat; ac si diceret : « Cur timetis de temporaneis malis, cum talia vos maneant bona?»

III. Tu vero mihi considereres velim quomodo id quod illos maxime angebat, cum arte nova quadam in superioribus adumbravit. Non enim dixit : « Scitis quia post duos dies tradar; » sed quid? « Scitis quia post biduum Pascha » fiet, et Filius hominis tradetur, » Et tunc adjicit : « Ut » crucifigatur : » Ostendens mysterium esse id quod fiebat, festum et celebritatem ad salutem orbis factam, et se passurum esse, cum omnia præscivisset. Ideo quasi hoc satis esset ad consolationem illorum, nihil illis nunc dicit de resurrectione. Superfluum enim fuisset postquam tot tantaque disseruerat, de illa iterum dicere. Alioquin vero, ut jam dixi, ostendit ipsam passionem a mille malis homines liberare, dum per Pascha, vetera beneficia in Ægypto præstita commemorat. « Tunc congregati sunt principes » sacerdotum, Scribæ et seniores populi in atrio summi sa- » cerdotis, qui vocabatur Caïphas, et consilium inierunt ut » Jesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem : Non » in die festo, ne tumultus fieret in populo [2]. » Vidisti maximam judaïcarum rerum corruptionem ? Res iniquas aggredientes, ad summum sacerdotem veniunt, dum inde

[1] Matth. xxvi, 1, 2. — [2] Ibid. 3-5.

volunt potestatem accipere, unde impediri oportebat. Et quot erant summi sacerdotes? Lex enim unum esse vult : sed tunc multi erant. Unde palam est Judaïca jam dissolvi cœpisse. Moyses enim, ut dixi, unum esse jussit : quo mortuo alium deligi, in hujusque vita exilium terminavit eorum qui involuntarie necem alicui intulissent. Quomodo igitur tunc multi sacerdotes, annui deinceps facti sunt? Hoc significavit Evangelista, cum de Zacharia loqueretur, dicens illum fuisse, « De vice Abia [1]. » Principes igitur sacerdotum fuisse dicit eos qui de principibus sacerdotum fuerant (5). Quod autem consilium inierunt? Ut eum clam caperent, aut ut occiderent? Utrumque : timebant enim plebem. Ideo præterire festum volebant; dicebant enim : « Non in die festo. » Nam diabolus, ne manifesta passio esset, nolebat occidi in Paschate; illi vero, ne tumultus esset. Animadverte autem illos timere, non Deum, neque ne majus scelus esset a tempore; sed ubique humana metuere. Attamen animo ferventes, postea sententiam mutarunt. Cum dixissent enim : « Non in die festo, » cum proditorem invenissent, de tempore non curarunt, sed in ipso festo occiderunt. Cur autem illum tunc ceperunt? Et furore ardentes, ut dixi, et quod tunc se illum inventuros esse sperarent, atque omnia quasi cæci facerent. Etsi maxime ille ipsorum nequitia ad propriam uteretur dispensasationem; non ideo sine culpa erant, sed mille digni cruciatibus ob tale propositum. Quando igitur omnes etiamque noxios solvi oportebat, tunc illi innocentem occiderunt, qui ipsis mille beneficia contulerat, quique propter illos interim gentes negligere videbatur. Sed, o benignitatem! scelestos illos ita pravos, mille malis onustos, rursus salvos facit, mittitque Apostolos pro ipsis occidendos, et pro ipsis supplicationem emittit. « Pro Christo enim lega-

[1] Luc. 1, 5.

» tione fungimur [1], inquit. » Talia igitur exempla habentes, non dico : « Moriamur pro inimicis, » licet hoc quoque oporteret; sed quia infirmiores sumus, illud interim dico : « Saltem ne livore ducamur erga amicos, ne invideamus benefactoribus. » Nondum dico : « Mala nobis inferentes beneficio afficiamus : » illud certe cuperem; sed quia crassiores sumus, saltem illos ne ulciscamur. Num scena sunt nostra, num histrionica? Cur præceptis ex diametro oppositi estis? Non sine causa scripta sunt tum alia omnia, tum ea quæ crucis tempore fecit, quæ potuissent eos revocare; sed ut imiteris ejus bonitatem, ut æmuleris benignitatem. Nam et supinos illos conjecit, et auriculam famulo restituit, et cum modestia respondit : et magna in cruce erectus miracula edidit, radios solares avertens, petras scindens, mortuos suscitans, judicis uxorem per somnia territans, in ipso judicio omnem mansuetudinem exhibens, quæ non minus quam miracula posset ipsos attrahere, multa prædicens in judicio, in ipsa cruce clamans : « Pater, dimitte illis hoc pec» catum [2]. » Sepultus vero, quot ad illorum salutem exhibuit? Cum resurrexisset autem, annon statim Judæos vocavit, annon veniam peccatorum dedit? annon sexcenta bona contulit? Quid hoc mirabilius? Qui crucifixerant, qui necem spirabant, postquam crucifixerunt eum, filii Dei facti sunt. Quid huic providentiæ par est? Hæc audientes præ pudore nos abscondamus, quod tantum distemus ab illo, quem imitari jubemur. Videamus quanta sit intercapedo, ut saltem nos damnemus, eo quod illos impugnemus, pro quibus Christus animam posuit; nec illis velimus reconciliari, quos ut reconciliaret, nec occidi recusavit. An expensa est et pecuniarum profusio, quod in eleemosyna obtenditis?

IV. Cogita quam noxius sis, et non modo non recusabis

[1] 2 Cor. v, 20. — [2] Luc. xxiii, 34.

lædentibus te veniam dare, sed etiam ad illos accurres, ut tibi id sit remissionis occasio, ut propriorum tibi malorum consolationem reperias. Gentiles sæpe nihil magni expectantes, in hisce rebus philosophati sunt : et tu qui ad tantam spem profecturus es, refugis et torpescis ? Et quod tempus facit, hoc non sustines propter Dei legem ante tempus facere, et vis potius sine mercede, quam cum mercede passionem tuam extingui? Neque enim si id a tempore fiat, majus quidpiam tibi supererit, imo grave supplicium, quod id quod tempus facere potuit, hoc lex Dei tibi facere non persuaserit. Quod si dixeris te inflammari cum contumeliæ recordaris, in memoriam revoca si quid tibi boni a lædente accesserit, cogita quanta tu aliis mala intuleris. Tibi maledixit, te probro affecit? tecum reputa te quoque aliis maledixisse. Quomodo ergo veniam consequeris, quam aliis non dedisti? Sed nihil tale dixisti? sed alium hæc dicentem audisti, idque amplexus es. Neque illud culpa vacat. Vis discere quantum sit bonum injuriarum oblivio, et quam Deus hac de re lætetur? Eos qui lætantur, cum vident quosdam ab se juste castigari, ulciscitur : etiamsi enim illi juste puniantur, te de his gaudere non oportet. Etenim propheta multa criminatus, hoc subjunxit : « Nihil passi »sunt in contritione Joseph [1]; » et rursum, « Non exivit »vicina ad plangendum unam domum conjunctam ei. » Quamvis Joseph, id est, tribus ex illo ortæ ac vicini, Dei nutu punirentur; sed vult nos illis condolere. Nam si nos qui improbi sumus, cum servum castigamus, si quem conservorum ridentem videamus, magis indignamur, et in illum iram convertimus; multo magis Deus pœnas repetet ab iis, qui de suppliciis aliorum lætantur. Quod si in eos qui a Deo puniuntur non insurgere; sed illis condolere oportet, multo magis iis qui contra nos peccarunt. Hoc

[1] Amos VI, 6.

enim charitatis argumentum est, hanc vero omnibus anteponit Deus. Quemadmodum enim in purpura regia illi flores, illi colores pretiosi sunt, qui chlamydem sic exornant; sic et illæ pretiosæ virtutes sunt, quæ charitatem contineant. Nihil autem ita charitatem servat, ut oblivio peccatorum, quæ in nos admissa sunt. Annon de altera parte curavit Deus? annon misit lædentem ad læsum? Annon ab altari ad eumdem ipsum misit, et post reconciliationem ad mensam vocat illum [1]? At tu ne ideo expectes illum: alioquin totum perdidisti. Propterea enim ineffabilem tibi mercedem constituit, ut prævenias ipsum; ita ut si rogatus reconcilieris, non jam ex Dei præcepto amicitia jungatur, sed ex illius studio. Quamobrem incoronatus recedis, illo bravia accipiente. Quid dicis? Inimicum habes, nec te pudet? Annon sufficit nobis diabolus, ut etiam congeneres nobis inimicos attrahamus? Utinam ne ille quidem nobiscum vellet pugnare, utinam neque ille diabolus esset. Nescis quanta sit post reconciliationem voluptas? quid enim, si in ipsis inimicitiis illa non apparet? Nam quod suavius sit lædentem se amare, quam odio habere, postquam inimicitiæ solutæ fuerint, tunc poteris probe discere.

V. Cur ergo furiosos imitamur, qui se mutuo lacerant, qui in propriam carnem insaniunt? Audi quanta hujusce rei cura etiam in veteri lege fuerit: « Viæ, inquit, recor» dantium mala in mortem [1]. Homo homini conservat iram, » et a Deo quærit medelam [2]. » Atqui oculum pro oculo, et dentem pro dente concessit [3], quomodo igitur accusat? Quia illa concessit, non ut alter alteri faciamus; sed ut formidine pœnæ a tali ausu abstineamus. Alioquin autem illa temporaneæ cujusdam iræ sunt, injuriarum autem re-

[1] Matth. v, 25.— [2] Prov. xii, 28. — [3] Eccli. xxviii, 3.— [4] Exod. xxi, 24.

cordatio animæ nequitiam meditantis. Sed male vexatus es? sed non tantum tibi mali intulit, quantum tu ipse tibi, si injuriæ recordatus fueris. Alioquin vero vir bonus nihil mali pati potest. Sit enim quis uxorem et liberos habens qui philosophetur, habeatque multas damni accipiendi occasiones, pecunias multas, principatum, amicos multos, honoresque obtineat; attamen philosophetur; hoc enim supponendum est : ærumnas illi accedere fingamus. Accedat quispiam scelestus homo qui damnum in opibus inferat. Quid hoc ad virum qui pecunias nihil esse putat? Filios occidat. Quid hoc ad virum, qui circa resurrectionem philosophatur? Uxorem jugulet : quid hoc ad eum qui doctus est non lugendos esse dormientes? Dedecus illi conferat : quid hoc lædat eum, qui præsentia omnia florem esse fœni putat? Si vis etiam corpus percutiat, et in carcerem conjiciat. Quid hoc lædet eum, qui didicerit, etiamsi exterior noster homo corrumpatur, interiorem tamen renovari, et tribulatione probationem effici [1]? Ego sane polliceor talem hominem in nullo læsum iri : oratio autem ultra procedens ostendit ipsum hinc multum juvari, renovari et probatiorem effici. Ne itaque apud alios dolorem nostrum exprimamus : hinc enim nos ipsos lædimus, animumque nostrum infirmiorem reddimus. Dolor enim ille non tam ex proximi nequitia, quam ex ignavia nostra procedit. Ideo si quis nos contumelia afficiat, lacrymamur et deprimimur; si quis nostra rapiat, idipsum patimur; perinde atque pueruli illi, quos liberiores pueri incitant pro re nullius momenti dolorem inferentes; si vero illos rixantes viderint, mordere non cessant; si ridentes videant, tunc desistunt. At nos his insipientiores, de iis ob quæ ridere oporteret, multum dolemus. Quamobrem rogo, hoc puerili abjecto animo, cœlos apprehendamus. Nam Chris-

[1] 2 Cor. IV, 16, et Rom. V, 3.

tus nos esse viros optat, et viros perfectos. Sic enim jubet et Paulus : « Fratres, ne sitis pueri mente, sed malitia parvuli estote [1]. » Infantes ergo malitia simus, et nequitiam fugientes virtutem amplectamur, ut æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXX.

CAPUT XXVI.

Cum autem esset Jesus in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ejus recumbentis [2].

I. Hæc mulier [3] una eademque videtur esse apud omnes Evangelistas; sed vere non est : verum apud tres Evangelistas una meo judicio eademque est; apud Joannem vero non item [4]; sed alia quædam mirabilis mulier, soror Lazari (6). Nec sine causa lepram Simonis memorat Evangelista; sed ut ostendat cur fidenter mulier accesserit. Quoniam lepra res esse immunda et abominanda videbatur : viditque Jesum curasse hominem, lepramque eliminasse : neque enim voluisset apud leprosum manere, ibique diversari; confidit mulier ipsum animæ suæ immunditiam facile abstersurum esse. Neque sine causa nomen urbis, Bethaniæ scilicet addidit; sed ut discas ipsum libenter ad passionem accedere. Nam qui ante effugerat illos, quando maxime invidia ardebant [5], tunc prope accessit quasi ad

[1] 1 Cor. XIV, 20. — [2] Matth. XXVI, 6-8. — [3] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 321-329. — [4] Joan. XII. — [5] Matth. VI.

stadia quindecim; sicque prior recessus ad œconomiam pertinebat. Videns ergo illum mulier, hincque assumpta fiducia accessit. Nam si illa quæ sanguinis fluxum patiebatur, etsi nullius hujuscemodi sibi conscia esset, ob illam, quæ naturalis videbatur esse, immunditiam, tremens metuensque accessit, multo magis hanc quæ sibi mali conscia erat, timuisse verisimile est. Idcirco post multas mulieres, Samaritanam, Chananæam, eam quæ sanguinis fluxum patiebatur, aliasque plurimas accedit, quod sibi magnæ immunditiæ et lasciviæ conscia esset; nec publice, sed in domo. Et cum alii omnes pro sanitate corporis accederent, honoris tantum causa accedebat, et ut animæ sanitatem consequeretur. Nulla enim corporis ægritudine tenebatur: quapropter admiranda maxime videatur. Neque illum ut hominem tantum adit; neque enim capillis abstersisset; sed ut homine majorem. Idcirco omnium membrorum nobilissimum caput suum pedibus Christi admovit. « Videntes » autem Discipuli ejus, inquit, indignati sunt, dicentes: Ad » quid perditio hæc? potuit enim unguentum hoc venun- » dari multo, et dari pauperibus. Sicens autem Jesus dixit: » Cur molesti estis huic mulieri? opus enim bonum ope- » rata est in me: pauperes enim semper habetis vobiscum, » me autem non semper habetis. Immittens enim hoc un- » guentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen » dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evange- » lium in universo mundo, et quod hæc fecit dicetur in me- » moriam ejus [1]. » Et unde hæc illis cogitatio suborta est? Audierant dicentem magistrum, « Misericordiam volo, et » non sacrificium [2]: » Judæosque increpantem, quia majora negligebant, judicium, misericordiam et fidem; et multa in monte de eleemosyna loquentem: hincque apud se colligebant cogitabantque: « Si holocausta et veterem cul-

[1] Matth. xxvi, 8-13. — [2] Osee vi, 6.

tum non admittat, multo minus unguenti unctionem. » Sed hi quidem sic cogitabant; ipse vero mentem ejus respiciens, dimisit. Nam multa pietas erat et ineffabile studium : ideoque ejus affectui se attemperans, concessit ut in caput ipsius oleum effunderetur. Nam si homo fieri, utero gestari, lacte nutriri non recusavit, quid miraris si hoc non depellat? Quemadmodum enim pater ejus nidorem et fumum; sic et ipse meretricem suscepit, ejus mentem et animum, ut dixi, approbans. Etenim Jacob cippum Deo inunxit [1], et in sacrificiis oleum offerebatur, sacerdotesque unguento ungebantur [2] : verum Discipuli, qui mulieris animum non cognoscebant, importune illam criminabantur, et accusando mulieris liberalitatem ostendunt. Cum dicunt enim : « Poterat trecentis denariis venundari, » ostendunt quantum insumpserit in unguentum illud, et quantam exhibuerit munificentiam. Quamobrem ipsos increpat, dicens : « Cur molesti estis huic mulieri? » Et rationem adjicit, ut illis passionis memoriam revocaret : « Ad sepultu»ram enim meam hoc fecit. » Itemque aliud ratiocinium addidit : « Pauperes enim semper vobiscum, me autem non »semper habetis. Et ubicumque prædicatum fuerit hoc »Evangelium, et quod hæc fecit dicetur. » Vidisti-ne quomodo exitum ad gentes prænuntiet, hic etiam Discipulis de morte sua consolationem afferens? Siquidem tanta post crucem virtus ejus futura est, ut prædicatio per totum orbem effundatur. Quis ita miser est ut tantæ veritati repugnet? Ecce enim id quod dixit factum est; et quocumque terrarum ibis, hanc mulierem prædicari audies : quanquam illa non insignis persona esset, nec multi testes adessent, nec in theatro quodam res gesta esset, sed in domo, et in domo leprosi, Discipulis tantum præsentibus.

II. Quis hoc ita vulgavit et prædicavit? Loquentis vir-

[1] Gen. xxviii, 18. — [2] Lev. 2, 4, et viii, 10.

tus. Certe regum multorum et ducum, quorum etiam monumenta manent, res gestæ tacentur : ac licet urbes excitaverint, muros circumstruxerint, in bellis victores fuerint, tropæa erexerint, gentesque multas in servitutem redegerint, nec fama, nec nomine suo noti sunt, etiamsi et statuas erexerint, et leges dederint. Quod autem meretrix oleum effuderit in domo leprosi, duodecim viris præsentibus, id per orbem cantant omnes, ac post tantum temporis rei gestæ memoria non minuitur : sed Persæ, Indi, Scythæ, Thraces, Sauromatæ, Mauri, qui britannicas insulas incolunt, quod in Judæa in domo quadam, nec palam, a meretrice factum est, prædicant. Magna Domini benignitas meretricem fert, meretricem pedes osculantem, oleoque rigantem, et abstergentem capillis : illam admittit, et arguentes increpat. Neque enim oportuit pro tanto studio mulierem reprehendi. Tu vero mihi consideres illud, quam sublimi animo et ad misericordiam prono postea essent. Et cur non simpliciter dixit: « Bonum opus fecit : » sed prius, « Quid molesti estis mulieri? » Ut discerent non a principio sublimiora ab imbecillibus esse petenda. Ideo non ipsam rem simpliciter examinat, sed addita mulieris persona. Nam si legem ferret, de muliere non loqueretur : sed ut discas id propter ipsam dictum esse, ne germinantem ejus fidem obruerent, sed magis foverent : ideo sic loquitur, ut nos doceat, quodcumque bonum a quovis fiat, etiamsi non admodum perfectum sit, suscipiendum ac fovendum esse, et ad majora deducendum : neque initio omnem perfectionis accurationem esse quærendam. Nam Christum ita voluisse hinc patet, quod cum non haberet ubi caput suum reclinaret, loculos tamen circumferri jusserit. Sed tunc illud tempus non requirebat, ut res emendaretur, sed ut susciperetur tantum. Quemadmodum enim si quis ab eo quæsivisset, muliere non hoc ipsum faciente,

non ita faciendum esse dixisset; sic quia illa jam fecerat, in id unum tantum respicit, ne increpatione Discipulorum in angustias conjiciatur, sed ut ipso curante alacrior facta, in melius procedat. Nam postquam oleum effusum fuit, jam non tempestiva erat illorum increpatio. Et tu quoque si quempiam videas vasa sacra adornantem et offerentem, aut alium Ecclesiæ ornatum circa muros et pavimentum concinnantem; ne jubeas illa venundari, aut id quod factum est everti, ne illius alacritatem minuas. Si vero priusquam hæc adornet, consilium a te petierit, jube pauperibus dari : nam et ipse ne mulieris fervorem extingueret, ita fecit; et quidquid dicit, ad ejus consolationem vergit. Deinde quia dixerat, « Ad sepulturam meam fecit; » ne videretur mulierem in dubium conjicere, dum sepulturam et mortem commemoraret, vide quomodo in sequentibus illam soletur his verbis : « Quod hæc fecit narrabitur in » toto mundo. » Hoc et Discipulis consolationi erat, et mulieri laudi et levamini. Omnes, inquit, illam postea celebrabunt : nunc passionem prænuntiavit, dum ea quæ ad sepulturam pertinent obtulit. Ne itaque quis illam increpet. Tantum enim abest ut illam damnem, ut quæ malefecerit, aut reprehendam ut quæ deliquerit; ut non sinam factum latere; sed mundus sciet id quod in domo et in abscondito factum est. Nam a pia mente hæc profecta sunt, et a fide ardenti et animo contrito. Cur vero nihil spirituale promisit mulieri, sed perpetuam memoriam? Per hæc id effecit, ut de illis etiam speraret. Nam si opus bonum fecit, haud dubie dignam mercedem recipiet. « Tunc profectus unus » ex duodecim Judas, qui dicebatur Iscariotes, ad principes » sacerdotum, dixit : Quid vultis mihi dare, et ego vobis » tradam eum [1]? » Tunc, quandonam? Cum hæc dicerentur, cum dixit : « Ad sepulturam meam : » neque inde com-

[1] Matth. xxvi, 14, 15.

punctus est : neque timuit, cum audivit prædicandum ubique esse Evangelium. Nam quod dicebatur virtutis erat ineffabilis. Sed cum mulieres, ipsæque meretrices tantum illi impendebant honoris, tunc ille diabolicum facinus edebat. Cur autem ejus cognomen dicunt? Quia alius Judas erat. Neque tamen dicere dubitant ipsum e numero duodecim fuisse. Ita nihil occultant eorum quæ probrosa esse videbantur : quanquam poterant simpliciter dicere ipsum ex numero Discipulorum fuisse. Erant quippe alii præter duodecim illos. Nunc addunt « Ex duodecim, » ac si dicerent ex primo choro eorum, quos quasi optimos elegit, qui cum Petro et Joanne erant. Unam quippe curabant veritatem, nec res gestas obscurabant. Ideo signa multa prætercurrunt, ex iis autemquæ probrosa esse videbantur nihil celant; sed sive verbum, sive gestum, sive quidvis aliud, cum libertate et fiducia narrant.

III. Neque hi tantum, sed etiam qui sublimiora loquebatur Joannes. Ille enim præcipue narrat et contumelias et opprobria quæ pertulit. Et vide mihi quantum sit Judæ scelus, quam sponte accesserit, quando pactione pecuniæ et pecuniæ tantæ hoc fecit. Lucas vero dicit ipsum cum ducibus pepigisse[1]. Propter seditiones enim Judæorum, præfecerunt Romani aliquos, qui bono rerum ordini advigilarent. Nam principatus eorum jam defecerat secundum prophetiam. Hos igitur adiens dixit : « Quid vultis mihi » dare, et ego vobis eum tradam? Illi vero constituerunt ei » triginta argenteos, et ex eo tempore quærebat opportuni- » tatem, ut traderet eum [2]. » Nam timebat multitudinem, nihilque aliud quærebat, quam ut illum caperet. O stultitiam! Quomodo illum excæcavit pecuniæ amor? Nam qui illum sæpe viderat per medios transeuntem, nec captum, suæque Divinitatis et potentiæ argumenta multa dantem,

[1] Luc. XXII, 4. — [2] Matth. XXVI, 15.

speravit se illum capere posse; præsertim cum tot illi verba protulisset terribilia simul et mansueta, ut hanc malam ille cogitationem abjiceret. Neque enim in cœna ab eo curando destitit, sed usque ad ultimum diem his de rebus ipsum alloquebatur. Sed nihil id illi profuit. Nec tamen ideo Dominus cessavit quæ sua erant facere. Hæc itaqu ecum nos sciamus, nihil non agamus ad revocandos peccatores et desides, monentes, docentes, obsecrantes, hortantes, consilium dantes, etsi nihil proficiamus. Nam Christus præsciebat Judam nunquam emendandum fore : et tamen non desistebat sua facere, monendo, comminando, miserum dicendo, et nunquam clare, sed subobscure. In ipsoque proditionis tempore, osculantem se tulit : sed nihil illa profuere. Tantum est avaritia malum : hæc quippe illum et sacrilegum et proditorem effecit. Audite omnes avari, qui Judæ morbo laboratis : audite et cavete vobis ab illo morbo. Nam si is, qui cum Christo vivebat, qui signa ediderat, qui tanta fruebatur doctrina, quia ab hoc morbo non se expedivit, in tantum barathrum delapsus est : multo magis vos, qui nec Scripturas audistis, qui semper præsentibus addicti fuistis, ab hoc morbo facile capiemini, nisi assidue ipsi advigiletis. Quotidie ille cum Christo erat, qui non habebat ubi caput suum reclinaret, et quotidie ab illo instituebatur operibus et verbis, non oportere aurum vel argentum, vel duas tunicas habere, neque tamen resipuit : et quomodo tu sperare potes te ab hoc morbo liberandum esse, nisi multam curam et diligentiam adhibeas? Acris est, acris certe est hæc fera : attamen si velis, facile vinces. Hæc enim cupiditas non necessario a natura prodit, ut palam est ex iis qui illa expertes sunt : nam quæ a natura proficiscuntur sunt omnibus communia. Hæc vero cupiditas ex desidia solum nascitur : inde nascitur, inde augetur, eosque qui ad ipsam inhiant cum semel ceperit, cogit præ-

ter naturam vivere. Nam cum ignorent contribules, amicos, fratres, cognatos, omnes simpliciter, et cum his etiam seipsos, annon hoc est præter naturam vivere? Unde palam est nequitiam esse præter naturam, nec non avaritiæ morbum, in quem delapsus Judas, proditor factus est. Et quomodo talis factus est, inquies, vocatus a Christo? Quia Dei vocatio nullum cogit, neque violentiam infert voluntati eorum qui nolunt virtutem eligere; sed hortatur datque consilium, atque omnia facit et operatur, ut suadeat esse bonos: si vero quidam repugnent, non necessitatem infert. Si vis discere unde ipse talis factus sit, invenies ipsum pecuniarum cupiditate periisse. Sed quomodo, inquies, hac passione captus est? Quia deses negligensque fuit. Hinc enim tales fiunt mutationes, ut contrarium ex diligentia evenit. Quot enim qui violenti erant, nunc sunt ovibus mansuetiores? quot lascivi, postea casti fuerunt? quot avari et rapaces, nunc sua profundunt? Contrarium vero ex desidia oritur. Nam Giezi cum viro sancto vivebat, et ipse improbus evasit[1], hoc ipso morbo laborans, qui certe omnium deterrimus est. Hinc prodeunt sepulcrorum effossores, hinc homicidæ, hinc bella et pugnæ, hinc quodvis malum. Hujusmodi homo ubique inutilis est, tum ad exercitum ducendum, tum ad magistratus urbanos gerendos: imo non in publicis modo rebus, sed et in domesticis. Si uxor ducenda sit, non probam ducet, sed omnium pessimam: si domus emenda, non libero dignam emet, sed quæ majorem proventum afferre possit; si servi emendi, vel quid aliud, quod vilius erit emet. Quid vero loquor de duce exercitus, de magistratu, de rebus domesticis? Si rex fuerit, omnium miserrimus erit, orbis pernicies, omniumque pauperrimus. Nam sicut unus e vulgo affectus erit, non putans omnium bona sua esse, sed se unum ex multis, et

[1] 4 Reg. v.

dum omnium bona rapiet, pauciora se putabit cæteris omnibus habere. Nam illa quæ possidet comparans cum iis quæ cupit et nondum est adeptus, nihil illa his comparanda putabit esse.

IV. Ideo ait quidam : « Avaro nihil iniquius [1]. » Nam qui talis est, seipsum quoque vendit, et communis omnium hostis circumquaque ambulat, dolens quod terra non aurum pro spicis proferat, nec fontes pro aquis, nec montes pro petris : sterilitatem ægre fert, in publicis bonis contractus, omnemque fastidit causam, unde argentum non provenit; omnia ferens, dum duos possit obolos lucrari. Omnes odio habet, pauperes, divites : pauperes, ne petitum accedant; divites, quod bona illorum non possideat. Omnes putat sua possidere : atque ut ab omnibus læsus, adversum omnes indignatur : plenitudinem nescit, satietatem non novit, omnium est miserrimus : quemadmodum qui his omnibus est expers, philosophis omnibus erit beatior. Probus enim vir, sive servus sit, sive herus, omnium est beatissimus. Nemo enim ipsum malo afficiet, etiamsi totus orbis conveniat cum armis et exercitibus, ipsumque impugnet. Improbus autem, et talis qualem descripsimus, etiamsi rex sit, etiamsi mille diadematibus ornetur, a quovis homine extrema patietur : usque adeo infirma nequitia est; ita fortis est virtus. Quid igitur luges cum in paupertate versaris ? Quid ploras festum agens? nam diei festi tempus est. Quid fles? nam paupertas est celebritas, si sapiens fueris. Quid plangis, o puer? puerum enim talem virum vocare oportet. Verberavit te quispiam? Et quid hoc? te patientiorem reddidit. Sed pecunias abstulit? multum oneris abstulit. Famam tuam læsit? rursum aliud mihi libertatis genus indicas. Audi exteros sic philosophantes : « Nihil mali passus es, nisi id fingas. » Sed domum illam

[1] Eccl. x, 9.

magnam tibi abstulit septis munitam? At ecce universa terra in conspectu tuo est, publica ædificia, sive ad voluptatem, sive ad usum habere velis. Quid jucundius et speciosius firmamento cœli? Usquequo mendici et pauperes eritis? Non potest dives esse qui non animo sit dives; sicut non potest pauper esse, qui paupertatem non animo gestet. Nam si excellentior anima corpore, non possunt quæ viliora sunt illam ad se attrahere. Sed ea quæ domina est, quæ non ita sibi propria sunt, in se attrahit et commutat. Cor enim cum quidpiam damni acceperit, totum corpus sic afficit, et intemperie sua totum corrumpit; sin contra bene temperatum sit, toti homini prodest. Si quid vero ex cæteris corrumpatur, hoc intus sano manente, facile illorum corruptelam excutit. Ut autem clarius loquar, quid, quæso, prosunt rami virides, si radix sit arida? Quid damni, si superna folia exsiccentur, radice sana manente? Sic et hoc loco nulla pecuniarum utilitas, si inops sit anima, neque paupertatis damnum, si anima sit dives. Et quomodo, inquies, anima dives erit, si pecunia egeat? Tunc maxime dives, tunc enim ditescere solet. Si enim, ut sæpe probavimus, divitis hoc signum est, si pecunias contemnat, et nullo egeat, palam est paupertatem divitias parere: nam facilius in paupertate, quam in divitiis pecunias contemnes: palam ergo est paupertatem majores parere divitias. Nam quod dives plus quam pauper divitias concupiscat, nemini non notum est: quemadmodum et ebrius magis sitit, quam qui moderato usus est potu. Non enim talis est concupiscentia quæ ex majori copia extinguatur, imo potius inde magis incenditur. Nam ignis quanto majorem escam accipit, tanto magis inflammatur; sic et pecuniarum cupiditas, cum plus acceperit auri, tunc magis effertur. Si ergo majora cupere id paupertas est, qui in divitiis est talis, hic maxime pauper est. Vides-ne animam tum magis

pauperem esse cum dives est; tuncque ditescere, cum est inops? Si vis autem ut in duabus personis id exploremus, stent duo quipiam, quorum alius decem millia talenta habeat, alius vero decem tantum; ab utroque autem hæc auferamus: uter magis dolebit? Annon ille qui decem millia amisit? Non autem magis doleret, nisi magis amaret; si magis amat, magis concupiscit; si magis concupiscit, magis pauper est. Illud enim magis concupiscimus, quo maxime indigemus: ex indigentia enim cupiditas. Nam ubi satietas est, cupiditas esse non potest. Tunc enim maxime siti vexamur, cum potu egemus. Hæc a me dicta sunt ut probem, si vigilemus, neminem nobis nocere posse: ac non ex paupertate, sed ex nobis ipsis damnum inferri. Quare rogo, omni diligentia avaritiæ morbum ejiciamus, ut et hic divites simus, et æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXI.

CAPUT XXVI.

Prima autem Azymorum accesserunt Discipuli ad Jesum dicentes: Ubi vis paremus tibi ut manduces Pascha? Ipse autem dixit: Ite in civitatem ad quemdam, et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis[1].

I. Primam Azymorum[2] eam diem vocat quæ ante Azyma erat. Solent enim a vespera semper diem numerare: et

[1] Matth. xxvi, 17, 18. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 329-333.

hanc memorat in cujus vespera Pascha immolandum erat. Quinta enim sabbati accesserunt. Hanc vero alius diem ante Azyma vocat [1], tempus denotans quo accesserunt. Alius vero sic dicit : « Venit dies Azymorum, in qua oportebat » immolari Pascha [2]. » Illud, « Venit, » hoc significat, prope erat, in januis erat, vesperam videlicet illam commemorans. A vespera enim incipiebant : ideo singuli addunt, « Cum » immolaretur Pascha. » Et dicunt : « Ubi vis paremus tibi » comedere Pascha ? » Itaque hinc patet ipsi nec domum, nec diversorium fuisse : neque Discipulis, puto. Alioquin illo divertere rogassent. Sed illis nulla domus erat, qui omnibus renuntiaverant. Cur autem Pascha celebravit ? Ut in omnibus ostenderet se ad ultimum usque vitæ suæ diem non legis adversarium fuisse. Et cur ad ignoratum mittit ? Hinc ostendens se non passurum fuisse si voluisset. Nam qui animum illius verbis tantum induxit, ut illos reciperet, cur non eos qui se crucifigebant mutasset, si pati noluisset ? Quodque circa asinam fecerat, hic quoque fecit. Ibi namque dixit : « Si quis vobis quidpiam dixerit, dicite : Opus » est Domino [3] ; » sic et hoc loco : « Magister dicit : Apud » te facio Pascha [4]. » Ego vero non id solum miror quod ignotum susceperit ; sed quod cum tantam adversum se iram concitari expectaret, et irreconciliabile bellum, multorum odium contempserit. Deinde ignorantibus signum dedit, quale Saüli Propheta : « Invenies hominem ascen- » dentem, et utrem habentem [5] ; » hic vero, « Amphoram » portantem. » Hic etiam vide potentiæ argumentum. Non enim solum dixit : « Pascha facio ; » sed adjicit, « Tempus » meum prope est. » Hoc autem faciebat, ut simul Discipulis frequenter passionem commemoraret, ut ex prædictionis frequentia exercerentur in meditatione rei futuræ ;

[1] Luc. XXII, 1. — [2] Ibid. 7. — [3] Matth. XXI, 3. — [4] Id. XXVI, 18. — [5] 1 Reg. X, 3.

utque ostenderet illis, et se excipienti omnibusque Judæis, ut sæpe dixi, se non invitum ad passionem venire. Addidit autem, « Cum Discipulis meis, » ut sufficiens apparatus esset, neve existimaret ille ipsum latebras quærere. « Vespere autem facto, discumbebat cum Discipulis[1]. » O Judæ impudentiam ! Nam et ille istic aderat, venitque particeps futurus et mysteriorum et mensæ : et in ipsa mensa arguebatur, ubi etiamsi fera esset, mansuetior futurus erat. Ideoque ipse Evangelista significat, manducantibus illis, Christum de proditione locutum fuisse ; ut et a tempore et a mensa proditoris nequitiam ostenderet. Postquam enim fecerant Discipuli sicut illis Jesus præceperat, vespere facto, discumbebat cum duodecim Discipulis. « Manducantibus autem illis dixit : Amen dico vobis, unus ex vobis me traditurus est[2]. » Ante cœnam vero pedes ejus lavit. Vide autem quomodo proditori parcat. Non enim dixit : « Ille me tradet; » sed, « Unus ex vobis, » ut rursus ipsi latenti pœnitendi facultatem daret : maluitque omnes terrere, ut hunc salvum faceret. « Unus ex vobis duodecim, inquit, qui ubique mecum sunt, quorum pedes lavi, quibus tot tantaque promisi. » Tunc luctus ingens sacrum illum chorum invasit. Joannes quidem ait ipsos turbatos fuisse, et se mutuo respexisse[3], singulosque ipsum interrogasse timentes sibi, licet nullius rei hujusmodi sibi conscios. Hic vero ait : « Contristati valde cœperunt singuli dicere : Numquid ego sum, Domine? Ipse vero respondens ait : Cui ego intinctum cibum porrexero, ipse est[4]. » Vide quando ipsum revelavit, cum vellet nempe cæteros a tali animi anxietate liberare : nam pavore quasi mortui erant; ideoque urgebant interrogantes. Neque tantum ut illos a tanto metu liberaret; sed etiam ut proditorem emendaret, hoc dixit. Quia enim

[1] Matth. xxvi, 20. — [2] Ibid. 21. — [3] Joan. xiii, 22. — [4] Matth. xxvi, 22, 23.

cum sæpe indistincte id audisset, non movebatur; ut magis illum perstringeret, larvam ejus dejecit. Cum ergo illi mœrentes interrogarent : « Numquid ego sum, Domine? » respondens dixit : Qui intingit mecum manum in paropside, hic me traditurus est. Sed Filius quidem hominis » vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homini illi, per » quem Filius hominis tradetur : bonum erat ei si natus » non fuisset homo ille [1]. » Quidam narrant ipsum ita petulantem fuisse, ut Magistrum non revereretur, sed cum ipso intingeret. Mihi autem videtur hoc fecisse Christum, ut illum majori afficeret pudore, et ad meliorem affectum ipsum pertraheret : qua in re aliquid majus deprehenditur.

II. Hæc porro non simpliciter prætercurrenda sunt, sed in animis infigenda nostris, ut nullum unquam iræ locum demus. Quis enim cœnam illam mente revolvens, proditoremque cum omnium Servatore recumbentem, eumque qui prodendus erat tam miti sermone utentem, non virus totum iræ atque furoris ejiciat? Vide igitur quam mansuete sermonem ad ipsum convertat : « Filius quidem hominis » vadit, sicut scriptum est de illo. » Hæc porro dixit ut Discipulos confirmaret, ut ne illud imbecillitati tribuerent, utque etiam proditorem emendaret. « Væ autem homini » illi per quem Filius hominis tradetur : bonum erat illi si natus non fuisset homo ille. » Vide rursum in arguendo ineffabilem lenitatem. Non enim hic acriter, sed miserabili potius modo verba facit, atque rursum subobscure : quanquam non modo superior vecordia, sed et posterior impudentia, ingenti digna esset indignatione. Nam postquam ita convictus fuerat, dixit : « Numquid ego sum, Domine [2] ? » O vecordiam ! horum sibi conscius sciscitatur : nam Evangelista ejus admirans petulantiam hæc ait. » Quid ergo le-

[1] Matth. xxvi, 24. — [2] Ibid. 25.

nissimus mitissimusque Jesus? « Tu dixisti[1]. » Quanquam dicere potuisset : « Sceleste et execrande, atque impurissime, tanto tempore hoc malum parturiens, post pactionem diabolicam numeratamque pecuniam, á me convictus, audes adhuc interrogare? » At horum nihil dixit : sed quid? « Tu dixisti, » sic nobis leges statuens ferendæ injuriæ. Verum dicet quispiam : « Si scriptum est Christum ista passurum esse, cur accusatur Judas? nam quæ scripta erant perfecit. » At non hoc ille animo fecit, sed ex scelere. Nisi autem animum exploraveris, ipsum diabolum a crimine liberabis. Sed non ita, non ita certe res est. Sexcentis enim et hic et ille sunt digni suppliciis ; etiamsi orbis hinc servatus sit. Neque enim Judæ proditio salutem nobis operata est, sed Christi sapientia, qui mira solertia aliorum sceleribus ad salutem nostram est usus. Quid ergo, inquies, si Judas non prodidisset, annon alius proditurus erat? Et quid hoc ad rem quæsitam? Si crucifigi oportebat Christum, inquies, per quemdam oportebat : si per quemdam, per hominem hujusmodi procul dubio. Si porro boni fuissent omnes, hinc cohibitum fuisset salutis nostræ negotium. Absit. Ipse enim, sapientissimus cum esset, sciebat quomodo nostra esset dispensaturus, etiamsi res non ita cecidisset. Ejus quippe sapientia et potens et incomprehensibilis est. Ideo autem ne quis putaret Judam hujus œconomiæ fuisse ministrum, miserum illum prædicat. At dicet iterum quispiam : « Si bonum erat eum non natum fuisse, cur permisit illum produci, non hunc, sed etiam improbos omnes? » Cum oporteret te improbos omnes incusare, quod cum secus facere possent, improbi evaserint, tu illis prætermissis quæ ad Deum spectant curiosius inquiris, gnarus tamen nullum ex necessitate malum esse. Sed, inquies, bonos tantum nasci oportuisset, neque tunc esset gehennæ néces-

[1] Matth. xxvi, 25.

sitas, nec pœnæ suppliciive, neque ullum nequitiæ vestigium; malos autem nunquam esse par fuisset, vel si nati essent, statim recedere. Primo tibi dicendum est apostolicum illud : « Atqui, o homo! tu quis es qui respondeas » Deo? Num dicet figmentum ei qui se finxit: Cur me ita » formasti[1]? » Si autem ratiocinia quæris, hoc dixerimus majori admirationi bonos esse, cum malis permixtos : nam tunc illorum et patientia et philosophia magis conspicuæ sunt. Tu vero, qui hæc dicis, omnem tollis certaminum occasionem. Cur ergo, inquies, ut alii meliores videantur, hi punientur? Absit? sed ob suam nequitiam puniuntur. Neque enim quia nati sunt, improbi fuerunt; sed ob ignaviam suam, ideoque plectuntur. Quomodo enim non supplicio digni sint, qui tot virtutis doctores habeant, nihilque inde lucri referant? Sicut enim probi duplici de causa sunt præmio digni, tum quia boni sunt, tum quia nihil ab improbis sunt læsi; ita et improbi duplici sunt digni supplicio, tum quia mali sunt, cum esse boni potuissent, ut ex bonis ipsis probatur, tum quia nihil ex bonorum exemplo lucrati sunt. At videamus quid dicat miser ille a Magistro correptus. Quid ergo dicit? « Numquid ego sum, Domine? » Et cur non sic ab initio interrogavit? Id putabat latere, quod dixisset : « Unus vestrum. » Cum autem illum declarasset, ausus est interrogare, Doctoris mansuetudini fidens, se sperans non redarguendum fore. Ideoque illum Rabbi vocavit.

III. O cæcitatem! quousque ab illa impulsus est? Talis est pecuniæ amor : stultos efficit, petulantes et canes ex hominibus; imo canibus deteriores, et ex canibus dæmonas. Hic quippe diabolum sibi insidiantem adibat, Jesum autem sibi beneficium prodidit, cum ex proposito jam diabolus effectus esset. Tales quippe efficit insatiabilis pecu-

[1] Rom. IX, 20.

niarum cupiditas, stultos, furiosos, totos pecuniæ addictos, ut Judas fuit. Quomodo autem Matthæus et alii dicunt tunc illum a diabolo captum fuisse, cum de proditione pacta iniret; Joannes vero « Post buccellam » ingressum in illo esse Satanam, cum illud ipse sciret? Supra enim ait : « Cœna facta, cum jam diabolus immisisset in cor Judæ, » ut traderet eum [1]? » Quomodo ergo dicit : « Post buccel- » lam intravit in eum Satanas [2]? » Quia non confertim intrat, sed periculum facit ante diligenter : quod hic quoque contigit. Sensim enim accedens initio, et placide congressus, ut videt illum ad se recipiendum paratum, totum se demum spirando immisit, et plane superavit illum. Quomodo autem si Pascha comedebant, contra legem id faciebant : non enim recumbentes oportebat comedere? Quid ergo dicendum? Ipsos postquam Pascha comedissent, deinde recubuisse ad cœnandum. Alius autem Evangelista ait, quod vespera illa non modo comederit Pascha, sed etiam dixerit : « Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum [3]; » id est, hoc anno. Quare? Quia tunc orbis salus futura erat, mysteria tradenda, tristia per mortem solvenda; sic illi crux ex voto accedebat. Verum illam immanem feram nihil mitigavit, nihil flexit. Væ autem illi jure dixit his verbis : « Væ homini illi. » Terruit quoque illum dicens : « Bonum ei erat si natus non fuisset. » Cum autem neque hoc ipsum flecteret, dixit : « Cui ego tinctam » buccellam porrexero [4], » At nihil horum ipsem coërcuit; sed quasi insania captus avaritiæ, imo graviore morbo correptus. Nam gravior certe furor est. Quid enim unquam simile furens homo fecit? Non emittebat hic spumam ex ore, sed emittebat Domini cædem : non torquebat manus, sed illas tendebat, ut pretiosum sanguinem venderet. Ideo

[1] Joan. XIII, 2. — [2] Ibid. 27. — [3] Luc. XXII, 15. — [4] Joan. XIII, 26.

major furor erat, quia sanus furebat. Sed non loquitur insulsa, dices? Ecquid insulsius illa voce, « Quid vultis »mihi dare, et ego vobis tradam eum [1]? » Diabolus insonuit per os ejus. Sed non percussit terram pedibus calcitrans? Et quanto melius calcitrare, quam sic rectum stare? Sed lapidibus seipsum non percussit? Verum quanto melius id fuisset, quam tale facinus aggredi? Vultis in medium adducamus dæmoniacos et avaros, et utrosque comparemus? Sed nemo id in sui contumeliam vertat. Non enim naturam culpamus, sed rem hujusmodi. Nunquam dæmoniacus vestibus induitur, lapidibus seipsum cædens, ac per invia et aspera loca currens, vehementer a dæmone actus. Annon hæc horrenda videntur? Quid ergo si ostendamus avaros his deteriores pejora, in animam suam patrare; atque ita pejora, ut hæc ludus esse videantur. Num sentitis vim morbi? Age videamus quis eorum sit tolerabilior? Nihil certe ambo differunt : ambo enim sexcentis nudis hominibus sunt turpiores. Longe enim melius est nudum vestibus esse, quam ex rapina indutum incedere, sicut Bacchantes incedunt. Quemadmodum enim illi larvas et vestes furentium habent, sic et isti. Ac quemadmodum dæmoniacorum nuditatem furor efficit, ita quoque et hunc amictum furori tribuendum : qui amictus nuditate ipsa deterior est. Id quod hinc demonstrare conabor. Quem enim maxime furere dicamus, an qui seipsum cædit, an qui secum cæteros omnes obvios? Planum est hunc esse postremum. Igitur illi sese denudant, hi vero obvios omnes. At illi vestimenta discindunt? sed quantum mallent læsi singuli vestimenta sua discindi, quam omnes sibi facultates abripi? Sed plagas in vultum non inferunt? Atqui hoc maxime faciunt avari illi rapaces, non tamen omnes, sed in ventres aliorum famis et paupertatis graviores im-

[1] Matth. xxvi, 15.

mittunt dolores. Sed non mordent dentibus? Utinam morderent dentibus, et non rapacitatis telis, quæ graviora dentibus sunt. Nam « Dentes eorum arma et sagittæ [1]. » Uter magis dolet, qui semel mordetur, et statim curatur, an qui semper paupertatis dentibus corroditur? Paupertas quippe involuntaria, fornace et feris gravior est. Sed non per deserta vagantur ut dæmoniaci? Utinam per deserta, non per urbes currerent, et tunc omnes, qui in urbibus sunt, in quiete degerent; nunc vero illis omnibus intolerabiliores sunt, quia in urbibus hæc faciunt, quod illi in desertis, ipsas urbes in deserta mutantes, ac velut in deserto ubi nemo cohibere potest, sic omnium bona deprædantes. Sed obvios non lapidibus cædunt. Et quid hoc? A lapidibus enim sibi cavere facile est; quæ vero cum charta et atramento miseris pauperibus vulnera inferunt, schedas mille plagis onustas concinnantes, quis possit obvius cavere et avertere?

IV. Videamus autem quot sibi ipsis mala inferunt. Nudi ambulant per urbem : vestem quippe virtutis non habent. Quod si id illis turpe non videatur esse, hoc ex grandi insania procedit, quod ignominiam non sentiant; sed corpore nudi erubescunt, animam vero nudam circumferentes gloriantur. Si vultis autem, cur nullum sensum habeant dicam. Quæ igitur causa est? Inter multos nudos nudantur, ideoque non erubescunt, ut neque nos in balneis. Quod si multi essent virtute induti, major ipsis pudor esset. Nunc autem illud maxime lacrymis dignum est : quod multi sint mali, nullus pudor ex malo. Cum aliis enim hoc etiam fecit diabolus, ut neque sensum malorum ullum habeant; utque ex improborum multitudine pudor obtegatur : nam si multitudine philosophorum versaretur, suam ille nuditatem magis nosset. Planum ergo est illos dæmo-

[1] Psal. LVI, 5.

niacis esse nudiores. Quod autem deserta loca frequentent, nemo certe negaverit. Lata quippe et spatiosa via omni deserto desertior est. Etsi namque viatores multos habeat, sed hominem nullum; verum serpentes, scorpiones, lupos, viperas, aspides. Tales quippe sunt ii qui nequitiam sectantur. Hæc non deserta solum est, sed etiam asperior. Id quod hinc palam est : non enim lapides, prærupta, cacumina ascendentes ita lacerant, ut rapina et avaritia animas, quæ illam admittunt. Quod autem circa sepulcra vitam agant ut dæmoniaci; imo potius quod ipsi sepulcra sint, hinc manifestum est. Quid enim est sepulcrum? lapis qui mortuorum corpora continet. In quo ergo differunt illorum corpora ab hujusmodi lapidibus? Imo hæc illis miserabiliora sunt. Non enim lapis est cadaver continens, sed corpus lapidibus insensibilius, mortuam circumferens animam. Quamobrem non aberrat si quis illos sepulcra vocaverit. Nam Dominus noster sic Judæos vocavit; ideoque subjunxit : « Intrinsecus rapina et avaritia pleni sunt[1]. » Vultis demum ostendam quomodo lapidibus capita sua feriant? Undenam? Sed primo dic mihi unde hoc velis discere, a præsentibus-ne, an a futuris? At futurorum illi non magnam rationem habent : de præsentibus ergo loquendum. Quibus lapidibus graviores non sunt curæ illæ, quæ non capita feriunt, sed animam corrodunt? Timent enim ne jure ex domo exeant illa quæ injuste parta sunt, extrema formidant, irascuntur, contra suos, contra extraneos irritantur: mœror, tremor, furor sibi mutuo succedunt, et quasi a præcipitio in præcipitium transeuntes, quæ nondum possident quotidie expectant. Quapropter neque placent illis ea quæ possident, quod tuto servari non confidant, quodque toto animo ad ea, quæ nondum possident, anhelent. Ac quemadmodum is, qui diuturna siti vexatus est,

[1] Matth. XXIII, 25.

etiamsi multos exhauserit fontes, voluptatem non sentit, quod satiari nequeat; ita et hi, non modo non delectantur, sed eo magis cruciantur quo plura tenent, quod nullus sit cupiditatis finis. Et hæc quantum ad præsentia : nunc de futuro illo die dicamus. Licet enim illi non attendant; at operæ-pretium erit de illo dicere. In futuro itaque die undique illi cruciabuntur. Nam cum dixit : « Esurivi, et non » dedistis mihi manducare; sitivi, et non potum mihi de» distis [1], » his verbis castigat; et cum dicit : « Ite in ignem » æternum paratum diabolo [2]; » eos, qui male partis divitiis affluunt, illo mittit. Et servus ille nequam, qui conservis bona domini non largitur, in eadem est classe; nec non is qui talentum suffodit, et quinque virgines, et quocumque abieris, avaros plecti videbis. Ac nunc quidem audient, « Chaos » est inter nos et vos [3]; » nunc in duas partes discissi illo ibunt ubi stridor dentium, atque undique pulsi videbuntur, nusquam locum habentes nisi in gehenna.

V. Quid ergo nobis sana fides proderit ad salutem cum hæc audiemus? Illic, stridor dentium, tenebræ exteriores, et ignis paratus diabolo, discissio, expulsio; hic vero inimicitiæ, calumniæ, pericula, sollicitudines, insidiæ, odium omnium, abominatio apud omnes etiam eos, qui adulari videntur. Sicut enim bonos non boni solum, sed etiam improbi mirantur; sic improbos non boni tantum, sed etiam improbi odio habent. Quæ res adeo vera est, ut avaros ipsos libenter interrogem, annon alter alteri invisus sit; etsi non perinde sint inter se inimici, ac si se mutuo admodum læsissent, annon se mutuo criminentur? annon contumeliam rem ipsam, quam agunt, esse existiment, cum quis illis hoc opprobrium objicit? Opprobrium quippe hoc est extremum, et summæ malignitatis argumentum. Nam si pecunias contemnere non potes, quomodo vinces concupiscentiam, va-

[1] Matth. xxv, 42. — [2] Ibid. 41. — [3] Luc. xvi, 26.

nam gloriam, furorem, iram? Et quomodo quis his in rebus obtemperet? Nam concupiscentiam corporum, iram, furorem, carnis complexioni tribuunt, medicique huic vehementiam motuum ascribunt; calidioremque et humidiorem, lascivum esse putant: eum vero, qui sicciore sit intemperie, ardentem, iracundum, et furiosum. De avaritia autem nihil horum dicitur a medicis. Sic ex ignavia tantum et animi stupore hæc ægritudo nascitur. Quamobrem, precor, hæc omnia emendemus, cæterosque animi morbos, qui secundum ætatem accidunt, in contrarium transferamus. Si vero per singulas vitæ partes navigando virtutis labores devitemus, et ubique naufragia facientes, ad portum appellamus sarcinis spiritualibus vacui, extrema patiemur. Præsens quippe vita pelagus est amplum. Et sicut in hoc mari varii sunt sinus, qui diversas habent tempestates; Ægæumque mare a ventis infestatur; Tyrrhenum fretum angustum est; Charybdis vero, quæ est circa Lybiam, ob brevia pericula offert; Propontis extra Euxinum-Pontum, ob impetum et vehementiam aquæ. Quæ extra Gades, quod pelagus illud sit infrequentatum et ignotum, aliæque maris partes ob alias causas; sic et in vita nostra accidit. Primumque pelagus est puerilis ætas, quæ multis est tempestatibus obnoxia, ob imprudentiam, facilitatem nimiam, parumque fixam indolem. Ideoque pædagogos et doctores pueris statuimus, qui id quod in natura deficit suppleant, ut in mari per artem gubernatoriam. Post hanc ætatem adolescentiæ mare succedit, ubi venti vehementes, ut in Ægæo mari, aucta nempe concupiscentia. In hac maxime ætate raræ sunt emendationes; non modo quod illa vehementius exagitetur, sed quod peccata non redarguantur; tunc enim doctor et pædagogus abscesserunt. Cum itaque venti vehementius restant, si gubernator sit imbecillior, nemoque sit qui subsidium

afferat, cogita quanta sit tempestatis magnitudo. Huic succedit altera ætas, quæ est virorum, in qua rei familiaris administratio, tum uxor ducitur, liberi procreantur, domus cura geritur, milleque sollicitudines superveniunt. Tunc maxime vigent avaritia et invidia. Si igitur singulas vitæ partes cum naufragiis emetiamur, quomodo præsentem vitam transibimus? quomodo futurum supplicium vitabimus? Si enim in prima ætate nihil sani didicerimus, in juventute continenter non vixerimus, virilem adepti ætatem avaritiam non vicerimus; in senectutem quasi in sentinam devecti, cum per hos omnes quasi laqueos animæ naviculam imbecilliorem reddiderimus, tabulisque dissolutis ad illum portum devenerimus, pro spiritualibus mercibus multum comportantes lutum; diabolo risum, nobis luctum parabimus, intolerabiliaque supplicia afferemus. Ne itaque hæc fiant, nos undique munientes, adversusque omnes animi morbos stantes, divitiarum cupiditatem ejiciamus, ut futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXII.

CAPUT XXVI.

Cœnantibus autem illis, accepit Jesus panem, et gratias agens, fregit deditque Discipulis, et ait : Accipite, comedite : Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, et dedit eis, dicens : Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum [1].

I. Papæ, quanta cæcitas proditoris [2] ! mysteriorum consors idem permansit, et dum tremenda fruerctur mensa, non mutatus est. Et hoc Lucas significat dicens post hæc in eum ingressum fuisse Satanam : non quod dominicum corpus despiceret, sed quod impudentiam proditoris irrideret. Majus enim peccatum utrinque fiebat, et quod cum tali animo ad mysteria accederet, et quod cum accessisset, nec timore, nec beneficio, nec honore melior evaderet. Christus vero etiamsi omnia nosset, non prohibuit; ut discas ipsum nihil eorum prætermittere, quæ ad emendationem conferunt. Ideo et ante et postea frequenter ipsum monuit ac retinuit, verbis, operibus, timore, minis, honore et cultu. Sed nihil eum a tam gravi morbo reduxit. Idcirco illo demum relicto, Discipulis per mysteria necem suam commemorat, et inter cœnandum de cruce loquitur, prædictionis frequentia passionem suam toleratu faciliorem reddens. Nam si post tot res gestas et prædictiones turbati sunt, si nihil horum audissent, quid non passuri erant ? « Et

[1] Matth. XXVI, 26-28. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 333-346.

» manducantibus illis, accipiens panem fregit. » Cur tunc tempore Paschatis hoc mysterium celebravit? Ut undique discas illum Veteris Testamenti fuisse legislatorem, et ea quæ in illo sunt propter hæc adumbrata fuisse. Ideoque ubi typus erat, ibi veritatem constituit. Vespera autem plenitudinis temporum signum erat, indicabatque res demum ad finem accedere. Gratiasque agit, docens nos quomodo oporteat hoc mysterium celebrare, ostendens se non invitum ad passionem venire, instituensque nos, ut quidquid patiamur, cum gratiarum actione feramus, bonamque inde spem afferens. Nam si typus et figura a tanta potuit servitute liberare, multo magis veritas orbem liberabit, inque beneficium generis nostri tradetur. Idcirco non antehac mysterium dedit, sed cum legalia post hæc cessatura essent. Et caput solemnitatum eorum solvit, ad aliam ipsos transferens mensam terribilissimam, aitque : « Accipite, come- » dite, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur. » Et quomodo non turbati sunt hoc audientes? Quia multa magnaque ea de re jam ipsis dixerat. Ideo non illud ultra statuit; quia jam satis audierant. Causam vero passionis dicit, peccatorum nempe remissionem. Et sanguinem Novi Testamenti vocat, id est, promissionis novæ legis. Hoc enim jam olim pollicitus erat, et Novum Testamentum confirmat. Ac quemadmodum vetus oves et vitulos habuit, sic et hoc dominicum sanguinem. Hinc etiam ostendit se moriturum esse : ideo et testamentum memorat, et veteris etiam mentionem facit : nam et illud quoque per sanguinem dedicatum fuerat. Iterum quoque mortis causam dicit : « Qui » pro multis effundetur in remissionem peccatorum, ait- » que : Hoc facite in meam commemorationem [1]. » Vides-ne quomodo a judaïcis abducat et avocet moribus? Nam sicut illud, inquit, celebrabatis in commemorationem miracu-

[1] Luc, XXII, 19.

lorum in Ægypto editorum; ita et hoc in meam commemorationem facite. Illud effusum est ad salutem primogenitorum : hoc ad remissionem peccatorum totius orbis. « Hic est enim sanguis meus, inquit, qui effundetur in re» missionem peccatorum. » Hoc porro dixit, ut simul ostenderet passionem et crucem esse mysterium, atque hac ratione iterum Discipulos consolaretur. Et sicut Moyses ait : « Hoc vobis memoriale sempiternum [1]; » sic et ipse, « In meam commemorationem, donec veniam. » Idcirco ait : « Desiderio desideravi hoc Pascha manducare; » id est, vobis res novas tradere, et Pascha dare, quo vos spirituales reddam. Et ipse quoque ex illo bibit. Ne enim hæc audientes dicerent : « Quid ergo ? Sanguinem-ne bibimus, et carnem manducamus? » et ne turbarentur ; nam cum hac de re verba faceret, de ipsis verbis multi offensi sunt. Ne itaque tunc turbarentur, primus ipse hoc facit, ut illos ad mysteriorum participationem tranquillo animo subeundam induceret. Ideo ergo suum ipse sanguinem bibit. Quid igitur, inquies, an hoc et vetus illud simul faciendum est? Nequaquam. Ideo namque dixit : « Hoc facite, » ut ab illo abduceret. Nam si hoc remissionem peccatorum facit, ut etiam facit, superfluum erit illud. Sicut ergo olim apud Judæos, sic et nunc quoque beneficii memoriam mysterio colligavit : hinc hæreticorum ora obstruens. Cum enim dicunt: « Unde palam est immolatum fuisse Christum? » cum aliis, etiam a mysteriis, ipsorum obstruimus ora. Nam si Jesus non mortuus esset, cujus symbola essent illa quæ offeruntur?

II. Vides-ne cum quanta cura provisum sit, ut recordemur semper ipsum pro nobis mortuum esse? Quia enim Marcio, Valentinus et Manes hanc œconomiam negaturi erant, passionis memoriam assidue revocat etiam per mys-

[1] Levit. XXIII, 24.

teria, ut nemo seduci possit, perque sacram illam mensam simul servat et instituit. Etenim illud caput bonorum est. Ideo Paulus frequenter hoc repetit. Deinde postquam tradidit, dicit : « Non bibam de hoc genimine vitis usque in » diem illam, cum illud bibam novum vobiscum in regno » Patris mei [1]. » Nam quia ipsis de passione et cruce locutus est, resurrectionis rursus mentionem facit, illamque hic regnum vocat. Et quare post resurrectionem bibit? ne rudiores putarent resurrectionem esse phantasma; hoc enim multi signum esse resurrectionis statuebant. Ideo Apostoli ut resurrectioni fidem facerent, hoc dicebant : « Qui simul comedimus, et bibimus cum eo [2]. » Ut igitur ostendat, quod ipsum clare post resurrectionem visuri sint, quod cum illis denuo futurus sit, et quod ipsi et ex visu, et ex rebus de iis, quæ gesta sunt, testimonium sint reddituri, ait : « Donec illud bibam novum vobiscum, » vobis testificantibus. Vos enim me videbitis postquam resurrexero. Quid est autem illud, « Novum, » id est, novo et inaudito modo, non in corpore passibili, sed immortali et incorruptibili, nec cibo egenti. Post resurrectionem igitur non ex necessitate comedit et bibit, neque enim iis tunc egebat corpus; sed ad certius resurrectionis argumentum. Sed cur post resurrectionem, non aquam, sed vinum bibit? Ut aliam malam hæresim radicitus evelleret. Quia enim quidam in mysteriis aqua utuntur, ut ostendat se et cum mysteria tradidit vino usum fuisse, et post resurrectionem sine mysteriis in vulgari mensa vinum adhibuisse, ex genimine vitis, inquit. Vinea autem vinum non aquam gignit. « Et » hymno dicto, exierunt in montem Olivarum [3]. » Audiant quotquot, porcorum instar, contra mensam sensibilem comedentes calcitrant, et temulenti surgunt, cum oporteret gratias agere et in hymnos desinere. Audite quotquot pos-

[1] Matth. xxvi, 29. — [2] Act. x, 41. — [3] Matth. xxvi, 30.

tremam orationem mysteriorum non expectatis : quæ illius symbolum est. Gratias egit antequam Discipulis daret, ut etiam nos gratias agamus. Gratias egit et hymnum dixit postquam dedisset, ut et nos hoc ipsum faciamus. Sed cur exit ut ascendat in montem? Sese manifeste ostendens ut capiatur, ne videatur sese occultare : festinabat quippe ad locum Judæ notum. « Tunc dixit eis : Vos omnes scandali-» zabimini in me. » Deinde addit prophetiam, « Scriptum » est enim : Percutiam pastorem, et dispergentur oves [1], » cum ut illis suadeat semper esse Scripturis attendendum; tum ut significet se ex Dei voluntate crucifigi, atque undique ostendens se non esse a lege veteri alienum, neque a Deo qui in illa prædicabatur; itemque quod tunc fiebat ex œconomia fieri, ac Prophetas omnia, quæ tunc gerebantur, jam olim prædixisse, ut hinc illi de melioribus futuris admodum confiderent. Docetque quo pacto cognoscantur, quales ante, quales post crucem Discipuli fuerint. Nam qui cum crucifigeretur, ne stare quidem potuerunt; hi post crucem strenui et adamante firmiores fuerunt. Hic autem metus et fuga Discipulorum mortis ejus argumentum est. Si enim postquam tot tantaque dicta sunt, quidam impudenter dicunt ipsum non fuisse crucifixum; si nihil eorum contigisset, quo non impietatis prorupissent? Ideo non ex sua tantum passione, sed etiam ex iis, quæ ad Discipulos spectant, nec non ex mysteriis, mortem suam confirmat, Marcionistas undique profligans. Ideo coryphæum negare se permittit. Si enim nec vinctus nec crucifixus fuisset, unde tantus et illi et reliquis metus futurus erat? Neque tamen illos in mœrore reliquit, sed quid ait? « Postquam » autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam [2]. » Neque enim ex cœlo statim apparet, neque in quamdam regionem longinquam abit; sed in ipsa gente apud quam crucifixus

[1] Zach. XIII, 7, et Matth. XXVI, 31. — [2] Ibid. 32.

est, in ipsis fere locis, ut etiam inde confirmaret ipsis eumdem et crucifixum fuisse, et resurrexisse, ut hinc mœrentes magis consolaretur. Idcirco, « In Galilæa, » dixit, ut a metu Judæorum liberati, dictis crederent. Hac enim de causa ibi apparuit. « Respondens autem Petrus, dixit : Etsi » omnes scandalizati fuerint in te, ego tamen nunquam » scandalizabor [1]. »

III. Quid ais, Petre? Propheta dixit : « Dispergentur » oves; » Christus dictum confirmavit : et tu dicis : « Nequaquam? » Non satis tibi sunt priora illa, cum dicebas : « Propitius esto tibi [2], » et increpatus fuisti? Ideo illum cadere sinit, ut doceat illum semper Christo credere, et ejus sententiam propria sententia firmiorem putare. Reliqui vero non parum fructus a negatione ejus acceperunt, humana conspecta infirmitate, Deique veracitate. Cum enim ille quidpiam prædixerit, non ultra disputare oportet, neque adversus multos insurgere. « Gloriam enim, inquit, » in te, et non in alio habebis [3]. » Cum enim precandum esset, ac dicendum: « Adjuva nos, ne abs te scindamur ; » ille in se confidit, et ait: « Etiamsi omnes id patiantur, ego non patiar : quod illum ad nimiam confidentiam paulatim evexit. Hoc reprimere Christus volens, negationem permisit. Quia enim neque Christo neque Prophetæ obtemperavit ; (ideo enim etiam Prophetam induxerat, ut ne ille repugnaret ;) attamen quia verbis non potuerat, ex rebus ipsis eruditur. Quod autem ideo permiserit, ut illum postea emendaret, audi quid dicat : « Ego autem rogavi pro te, ut non defi- » ciat fides tua. » Hoc enim dixit, ut vehementius illum tangeret, ostenderetque illius lapsum cæterorum lapsu esse pejorem, majorique auxilio opus habere. Duplex enim crimen erat, et quod contradixerit, et quod se aliis antepoſuerit; tertium gravius adest, quod totum sibi ascripserit.

[1] Matth. xxvi, 33. — [2] Id. xvi, 22. — [3] Gal. vi, 4.

His ut medeatur, lapsum evenire sinit; ideoque missis aliis, ipsum alloquitur : « Simon, Simon, ecce Satanas expetivit » vos ut cribraret sicut triticum; id est, ut turbaret, tentaret : « Ego autem pro te rogavi, ut non deficeret fides » tua [1]. » Et cur, si omnes expetivit, non dixit : « Pro omnibus rogavi? » Annon palam est idipsum esse quod supra dixi? ut scilicet perstringat eum, et ostendat gravius quam cæteros lapsum esse, ad illum sermonem dirigit. Et cur non dixit : « Ego non permisi, » sed « Rogavi? » Ad passionem iturus, humilia loquitur, ut humanitatem suam demonstret. Nam qui Ecclesiam supra confessionem ejus ædificavit, ipsamque ita munivit, ut nec mille pericula, nec mille mortes illam possint superare; qui cœlorum ipsi claves dedit et tantam potestatem, neque precibus ad hæc opus habuit : neque enim tunc dixit : « Rogavi; » sed cum auctoritate, « Ædificabo Ecclesiam meam, » et, « Dabo tibi claves cœ» lorum [2]. » Quomodo oratione opus habebat, ut vacillantem unius hominis animam constringeret? Cur ergo ita locutus est? Propter eam, quam jam dixi, causam, et propter illorum infirmitatem : nondum enim eam, quam decebat, de illo opinionem habebant. Quomodo ergo negavit? Non dixit : « Ut non neges, sed ut non deficiat fides, ut non omnino pereat. Illius enim cura id factum est : nam metus omnia ejecit : ingens enim erat; ingens vero fuit, quia auxilio suo Deus illum admodum nudavit : admodum vero nudavit, quia vehemens in illo morbus erat arrogantiæ et contradictionis. Ut ergo radicitus hunc morbum tolleret, ideo permisit ut illum terror invaderet. Quia enim vehemens in illo hic morbus erat, non modo et Prophetæ et Christo contradixit; sed etiam postea cum Christus dixisset : « Amen dico tibi, quoniam hac nocte, antequam gal» lus cantet, ter me negabis, » respondit : « Etiamsi opor-

[1] Luc. xxi, 31, 32. — [2] Matth. xvi, 18, 19.

» tuerit me mori tecum, non te negabo [1]. » Lucas vero addit, quanto magis Christus negabat, tanto magis Petrum contra contendisse [2]. Quid hoc est, Petre? Cum dicebat: « Unus vestrum me traditurus est [3], » timebas ne tu ipse proditor esses, et condiscipulum sciscitari cogebas, licet nihil horum tibi conscius esses; nunc autem ipso clare clamante ac dicente : « Omnes scandalizabimini, » contradicis, nec semel tantum, sed bis et pluries? Hoc quippe dicit Lucas. Unde ergo hoc ipsi contigit? Ex multa charitate, ex multa voluptate. Postquam enim illo terrore liberatus fuit, ne proditor ipse esset, et proditorem novit, cum confidentia postea loquebatur, et contra alios insurgebat dicens : « Etsi omnes scandalizati fuerint, ego non scanda» lizabor. » Imo aliquid ambitionis hic erat; nam et in cœna quis eorum major esset disceptabant; ita illos hic morbus exagitabat. Idcirco illum cohibuit, non ad negationem impellens, absit, sed auxilio suo vacuum relinquens, humanæque naturæ infirmitatem demonstrans. Vide autem quomodo post hæc demissus fuerit : nam post resurrectionem, quando dixit : « Hic autem quid [4]? » et repressus est, ne contradicere quidem ausus est, ut hic, sed tacuit. Rursusque post resurrectionem cum audit, « Non est vestrum » nosse tempora vel momenta [5]; » rursus tacuit, nec contradicit. Deindeque in cœnaculo et sindone, cum audisset vocem dicentem sibi : « Quæ Deus purificavit, tu commu» nia ne dixeris [6] : » cum non clare sciret quid sibi vellet illud, quievit, neque contendit.

IV. Hæc porro omnia lapsus ille operatus fuit. Antea vero totum sibi ascribit, dicens : « Etsi omnes scandali» zati fuerint, ego non scandalizabor. Etiamsi oportuerit » me mori tecum, non te negabo; » cum dicere oportuis-

[1] Matth. xxvi, 34, 35. — [2] Luc. xxii, 34. — [3] Matth. xxvi, 21. — [4] Joan. xxi, 21. — [5] Act. i, 7. — [6] Id. x, 15.

set : « Si gratia tua fruar ; » contra vero postea sic loquitur : « Quid nobis attenditis, quasi propria virtute vel pietate » fecerimus hunc ambulare [1] ? » Magnum hic dogma accipimus, non sufficere hominis fervorem, nisi superna adsit gratia ; itemque nihil nos a superna gratia juvari, nisi voluntatis studium adsit. Et hæc ambo ostendunt Judas et Petrus : ille namque multo fultus auxilio, nihil hinc fructus percepit, quia noluit, nec sua contulit ; hic vero cum proposito voluntatis, quia nullo fultus erat auxilio, lapsus est. Nam ex his duobus virtus contexitur. Quapropter rogo, ne omnia ad Deum remittentes, dormiamus, neve agere studentes putemus nos propriis laboribus totum facturos esse. Neque enim nos supinos esse vult Deus. Ideo non totum ipse perficit, neque vult nos arrogantes esse. Quapropter non totum nobis dedit, sed utrinque noxam auferens, quod erat utile reliquit. Idcirco coryphæum cadere permisit, ut illum moderatiorem redderet, et ad majorem charitatem induceret. « Cui enim, inquit, plus » remissum fuerit, is magis diliget [2]. » Deo igitur ubique obsequamur ; nec contradicamus ei, etiamsi id quod dicit, rationi et intelligentiæ nostræ contrarium videatur : sed prævaleat ejus sermo rationi et intelligentiæ nostræ. Sic etiam in mysteriis faciamus ; non ea solum quæ sub sensum cadunt respicientes, sed verba ejus retinentes. Verbum quippe ejus fallere nequit ; sensus vero noster facile decipitur. Verbum ejus nunquam excidit ; sensus vero sæpe fallitur. Quoniam vero ille dixit : « Hoc est corpus meum, » obtemperemus, credamus, et spiritualibus oculis ipsum respiciamus. Nihil enim sensibile nobis Christus dedit ; sed rebus etiam sensibilibus omnia sunt spiritualia. Sic enim et in baptismo per rem sensilem donum aquæ conceditur, quod efficitur spirituale est, generatio et regeneratio, sive renovatio. Nam si incorporeus esses, nuda tibi illa et incorpo-

[1] Act. III, 12. — [2] Luc. VII, 47.

rea dona tribuisset; sed quia corpori conjuncta est anima, in sensibilibus spiritualia tibi largitur. Quod sunt qui modo dicunt : « Vellem ejus formam, typum, vestimenta, calceamenta videre? » Ecce illum vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Et tu quidem vestimenta videre cupis : ipse vero seipsum tibi dat, non videndum modo, sed tangendum, comedendum, intus accipiendum. Nemo itaque nauseans accedat, nemo remissus, omnes ardentes, omnes ferventes et excitati. Nam si Judæi stantes, calceati, baculos manibus tenentes, cum festinatione comedebant; multo magis te vigilare oportet. Illi enim in Palæstinam ituri erant, ideoque viatorum cultum habebant; tu vero in cœlum migraturus es.

V. Quamobrem oportet semper vigilare : non parvum enim imminet supplicium iis qui indigne communicant. Cogita quantum contra proditorem indignaris, et contra eos qui Christum crucifixerunt : cave ergo ne tu ipse reus sis corporis et sanguinis Christi. Illi sacrum corpus trucidarunt, tu post tot beneficia cum sordida suscipis anima. Neque enim satis habuit hominem fieri, alapis cædi, immolari, sed seipsum commiscet nobiscum, non fide tantum, sed reipsa nos corpus suum constituit. Quanta ergo puritate oporteret eum esse qui hoc fruitur sacrificio? quanto radiis solaribus puriorem esse oporteret manum illam, quæ hanc carnem secat, os quod spirituali repletur igne, linguam tremendo sanguine tinctam? Cogita quantum adeptus sis honorem? qua fruaris mensa? Quod Angeli tremunt videntes, nec sine metu respicere audent ob fulgorem inde manantem, eo nos alimur, huic commiscemur, factique sumus Christi unum corpus et una caro. « Quis loquetur potentias Domini? auditas faciet » omnes laudes ejus [1]? » Quis pastor propriis sibi membris oves nutrit? Ecquid pastorem dico? Matres sæpe sunt, quæ

[1] Psal. cv, 2.

post partum infantes aliis nutricibus dant : ipse vero id non passus est, sed nos proprio sanguine nutrit, et per omnia sibi copulat. Considera autem : ex nostra substantia natus est. Sed, inquies, nihil hoc ad omnes pertinet : quanquam ad omnes certe. Si enim ad naturam nostram venit, utique ad omnes venit : si autem ad omnes, etiam ad singulos. Et quomodo, inquies, non omnes hinc fructum acceperunt? Id certe non illi ascribendum qui pro omnibus illud delegit, sed illis qui noluerunt. Cuique enim fideli per hoc mysterium se conjungit, et quos genuit, per se nutrit, neque alii tradit; hocque tibi modo probat se carnem accepisse tuam. Ne itaque segnes simus tanta dignati charitate et tanto honore. Non videtis quanto impetu infantes labia sua mamillæ admoveant? cum eodem studio nos ad hanc accedamus mensam, et ad mamillam spiritualis poculi; imo vero majore cum studio ut lactentes pueri gratiam Spiritus attrahamus : unusque nobis sit dolor, si hoc spirituali alimento privemur. Non sunt humanæ virtutis hæc opera. Is qui tunc in illa cœna hæc confecit, et nunc etiam operatur. Nos ministrorum habemus ordinem : qui vero illa sanctificat et transmutat, ipse est. Nullus ergo Judas adsit, nullus avarus : si quis Discipulus non est, recedat : non recipit hæc mensa eos qui tales non sunt. « Cum Discipulis, inquit, meis facio Pascha. » Hæc ipsa mensa est, quæ nihil minus quam illa habet. Neque enim illam Christus, hanc homo facit. Sed et hanc et illam ipse. Hoc illud est cœnaculum, ubi tunc erant. Hinc ad montem Olivarum exierunt : nos exeamus ad manus pauperum. Hic enim locus est mons Olivarum. Olivæ namque plantatæ in domo Dei sunt pauperum multitudo, quæ stillant oleum, quod illic nobis utile erit : quod quinque illæ virgines habuerunt, cæteræ vero quæ non hinc acceperant, perierunt. Hoc accipientes intremus, ut fulgentibus lampadibus ad

sponsum accedamus. Nemo inhumanus accedat, nemo crudelis et immisericors, nemo impurus.

VI. Hæc vobis, qui communicatis, dico, nec non vobis qui ministratis. Nam necesse est vos alloqui, ut cum multa diligentia hæc dona distribuatis. Non parvum vobis supplicium deputatum est, si quem improbum vobis notum ad hujus mensæ participationem admittatis. Sanguis ejus exquiretur de manibus vestris. Quamvis dux quispiam sit, quamvis præfectus, sive is ipse qui diademate redimitur, si indigne accedat, cohibe; majorem tu quam ille potestatem habes. Si tibi fons purus gregi custodiendus commissus esset, ac videres os ovis cujuspiam luto fœdatum, non sineres, demisso capite, fluentum turbare. Nunc non aquæ, sed sanguinis, et Spiritus fonti custodiendo deputatus, si peccatis luto fœdioribus inquinatos accedere videas, nec indigneris, nec cohibeas, quam veniam merearis? Idcirco vos Deus hoc honore decoravit ut hæc discernatis. Hæc vestra dignitas est, hæc securitas, hæc corona, non ut alba splendenteque tunica induti circumeatis. Et undenam, inquies, hunc et illum nosse possim? Non de ignotis, sed de notis loquor. Aliquid horribilius dicam : Non tam grave est energumenos intus esse, ut hos quos dicit Paulus Christum conculcare, et sanguinem testamenti commune ducere, atque Spiritus gratiam contumelia afficere [1]. Dæmoniaco enim pejor est, qui peccavit et accessit. Illi enim cum a dæmone vexantur, non ideo puniuntur : hi vero si indigne accedant, æterno supplicio traduntur. Ne itaque hos tantum pellamus, sed etiam omnes, quos viderimus indigne accedere. Nemo eorum, qui Discipuli non sunt, communicet. Nullus Judas sumat, ne Judæ mala patiatur. Corpus Christi est hæc etiam multitudo. Vide ergo tu qui mysteriorum minister es, ne Dominum ad iram concites,

[1] Hebr. x, 29.

si hoc corpus non purges : ne gladium des pro cibo. Sed etiamsi præ stultitia ille ad communionem accedat, cohibe illum, ne timeas. Time Deum, non hominem. Si timeas hominem, ab illo irrideberis ; si Deum, etiam hominibus venerabilis eris. Si non audes, mihi adduc, nec permittam hujusmodi ausus. Animam potius amittam, quam indigno sanguinem dominicum præbeam ; et sanguinem potius profundam, quam tremendum sanguinem dem cui non par est. Si post multam perquisitionem indignum non noveris, nihil criminis erit. Hæc de iis qui manifesti sunt dicta sint. Nam si hos corrigamus, cito nobis Deus ignotos notos faciet. Si autem notos sinamus, cujus rei gratia Deus nobis alios notos faciat? Hæc porro dico, non ut coërceamus vel sequestremus tantum, sed ut emendatos reducamus, ut eorum curam habeamus. Sic enim et Deum propitium habebimus, et multos digne communicantes repericmus, studiique et sollicitudinis erga alios nostræ multam recipiemus mercedem, quam nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIII.

CAPUT XXVI.

Tunc venit cum eis Jesus in villam quæ dicitur Gethsemani, et dicit Discipulis : Sedete hic, donec vadam illuc, et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari et mœstus esse, et dixit eis : Tristis est anima mea usque ad mortem : manete hic, et vigilate mecum [1].

I. Quia ipsi semper hærebant [2], ideo dicit : « Manete » hic, donec vadam et orem. » Solebat enim seorsum ab illis orare. Hoc autem faciebat, ut nos doceret ad precandum nobis quietem et tranquillitatem multam esse parandam. Et accipit tres Discipulos, dicitque illis : « Tristis » est anima mea usque ad mortem. » Cur non omnes secum adduxit? Ne conciderent; sed hos tantum admisit, qui gloriæ suæ spectatores fuerant. Attamen hos etiam relinquit. Et paululum procedens orat, dicens : « Pater, si » possibile est, transeat a me calix iste. Verumtamen non » sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad eos, et invenit eos » dormientes, et dicit Petro : Ita non potuistis una hora » vigilare mecum? Vigilate et orate, ut non intretis in ten» tationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem in» firma [3]. » Non frustra Petrum maxime alloquitur, licet alii quoque dormirent; sed ut perstringat illum ob causam superius dictam. Deinde quia alii quoque idipsum dixe-

[1] Matth. xxvi, 36-38. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 346-353.
[3] Matth. xxvi, 39-41.

rant (cum enim Petrus dixisset : « Etiamsi oportuerit me »mori tecum, non te negabo : similiter, inquit, et omnes »Discipuli dixerunt [1],) illorum infirmitatem redarguens, ipsos omnes alloquitur. Nam qui mori cum illo volebant, dolenti condolere non poterant vigilantes, sed a somno victi sunt. Ipse vero intentius orat. Ac ne videretur res illa esse simulatio, eadem de causa sudor decidit. Ne dicerent autem hæretici ipsum tristitiam simulasse, ideo sudores erant sicut guttæ sanguinis, et Angelus ipsum confortans apparuit, sexcentaque fuere timoris signa, ne quis diceret ficta esse verba. Hac etiam de causa orat. Cum ergo ait : « Si possibile est, transeat, » humanitatem ostendit; cum autem dicit : « Verumtamen non sicut ego »volo, sed sicut tu, » virtutem philosophiamque exhibet, monetque, renitente quoque natura, Deum esse sequendum. Quia vero non sat erat stultis solam mœrentis faciem ostendere, verba addit. Rursus verba non sufficiebant, sed res ipsæ desiderabantur, hæc etiam verbis addidit, ut vel ii crederent qui admodum contentiosi essent, ipsum et hominem factum et mortuum esse. Nam si cum hæc omnia signa fuerint, non desunt tamen qui hoc non credant : multo magis si hæc non fuissent. Vides-ne per quanta œconomiæ veritatem ostendat? per verba, per ea quæ patitur. Deinde veniens dicit Petro : « Sic non po- »tuisti una hora vigilare mecum? » Omnes dormiebant, et Petrum increpat, subobscure coarguens eum de iis quæ dixerat. Illud vero, « Mecum, » non sine causa ponitur; sed ac si diceret : « Vigilare non potuisti mecum, et pro me animam tuam pones? » Quod vero sequitur, idipsum subindicat; nam ait : « Vigilate, et orate, ut ne intretis in »tentationem. » Vides quomodo rursum eos instituat, ne in arrogantiam declinent, sed animum conterant, humi-

[1] Matth. xxvi, 35.

lesque sint, totumque Deo ascribant? Et nunc quidem Petrum alloquitur, nunc simul omnes. Atque illi quidem ait : « Simon, Simon, expetivit vos Satanas, ut cribraret » sicut triticum : et ego propter te oravi [1]; » simul vero omnibus orandum esse dicit, ne intrent in tentationem : ubique arrogantiam illorum frangit, ac sollicitos reddit. Deinde ne videretur acrior esse, addit : « Spiritus quidem » promptus est, caro autem infirma. » Nam si vis, inquit, mortem contemnere, non poteris, donec Deus manum porrexerit : caro enim animum deprimit. Rursusque hoc ipsum subindicavit, dicens : « Pater, si non potest hic ca- » lix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua [2]. » Hic ostendens se cum voluntate Dei admodum consonare, et ubique illum sequi oportere, illudque requirere. « Et ve- » niens, invenit eos dormientes. » Nam præterquam quod intempesta nox erat, oculi eorum præ mœrore gravati erant. Tertio quoque abiens hoc ipsum locutus est, confirmans se hominem factum esse. Nam illud secundo et tertio in Scripturis, veritatis est certum indicium : sicut et Joseph Pharaoni dixit : « Tibi apparuit somnium secundo » pro veritate [3], » et hoc factum est ut credas id omnino futurum esse. Ideo ipse et semel et bis et tertio idipsum locutus est, ut œconomiæ fidem faceret. Et cur secundo venit? ut illos redargueret, quia ita mœrore obruti erant, ut ne præsentiam quidem ejus sentirent. Nec tamen redarguit, sed paululum recessit; incredibilem eorum infirmitatem significans, qui ne increpati quidem potuissent vigilare. Non expergefacit autem nec increpat amplius, ne attonitos magis percelleret. Sed cum abiisset, orasset et rediisset, ait : « Dormite jam et requiescite. » Atqui tunc vigilare opus erat; sed ostendit ipsos ne conspectum quidem malorum facile laturos, sed fugandos esse præ

[1] Luc. XXII, 31, 32. — [2] Matth. XXVI, 42. — [3] Gen. XLI, 32.

terrore, neque se illorum egere auxilio, et tradi se omnino oportere, aitque : « Dormite jam et requiescite. Ecce ap» propinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus » peccatorum [1]. » Ostendens rursum œconomiæ fuisse illud.

II. Neque hinc solum, sed etiam quod dicat : « In manus » peccatorum, » illorum erigit animos, ostendens illorum nequitiæ hoc opus esse, non vero quod ipse peccato esset obnoxius. « Surgite, eamus hinc, ecce appropinquavit qui » me tradet [2]. » His omnibus illos erudit, non necessitatis, neque infirmitatis, sed œconomiæ cujusdam ineffabilis rem esse : præsciebat enim venturos esse, nec solum non fugit, sed obviam ivit. « Adhuc enim eo loquente, ecce Judas unus » ex duodecim venit, et cum ipso turba multa, cum gladiis » et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus » populi [3]. » Pulchra certe sacerdotum instrumenta, cum gladiis et lignis irruunt. « Et Judas, inquit, cum eis, unus ex » duodecim. » Rursus illum unum ex duodecim dicit, neque erubescit. « Qui autem tradebat eum dedit eis signum di» cens : Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete » eum [4]. » Papæ, quantum scelus proditoris animus suscepit? Quibus oculi tunc Magistrum aspexit? quo ore osculatus est? o sceleratam mentem! quid deliberavit? quid ausus est? quod symbolum proditionis dedit? « Quemcum» que osculatus fuero, inquit; » confidebat in lenitate Magistri : quod maxime illum confundere debuit, et venia omni privare, quod tam mansuetum magistrum prodiderit. Sed cur, inquies, hoc signum dedit? Quia sæpius ab illis comprehensus, pertransivit, ipsis nescientibus. Attamen tunc quoque factum fuisset, si non ipse capi voluisset. Ut hoc ipsum Judam doceret, oculos eorum excæcavit; ipseque interrogabat, « Quem quæritis [5]? » Ipsi vero non noverant,

[1] Matth. xxvi, 45. — [2] Ibid, 46. — [3] Ibid, 47. — [4] Ibid, 48. — [5] Joan. xviii, 14.

quamvis cum laternis et lampadibus essent, Judamque secum haberent. Deinde quia dixerunt : « Jesum, » ait ille : « Ego sum is quem quæritis [1], » et rursus, « Amice, ad » quid venisti [2] ? » Postquam enim ostendit potentiam suam, tunc demum id permisit. Joannes vero ait Jesum ad illam usque horam Judam emendare voluisse, dicendo : « Ju» da, osculo Filium hominis tradis [3] ? » Nec te pudet tali proditionis modo uti ? Attamen quia ne hoc quidem ipsum cohibuit, osculum ejus admisit, et se ipsum libens tradidit, « Et immiserunt in illum manus, et tenuerunt eum [4], » eadem ipsa nocte, qua Pascha comedebant, tanto erant furore correpti. Attamen nihil potuissent, nisi ipse id permisisset. Illud tamen Judam ab intolerabili supplicio non liberabit, sed majori obnoxium reddit damnationi : quod cum tantam et potentiæ et mansuetudinis lenitatisque ejus demonstrationem habuerit, fera sævior fuerit. Hæc cum sciamus, avaritiam fugiamus : hæc enim tunc illum, hæc, inquam, in furorem conjecit : hæc ad extremam immanitatem crudelitatemque illum exercitavit. Neque illum modo, sed etiam omnes qui tali morbo capti sunt. Cum enim ad desperandum de salute inducat, multo magis aliorum salutem despicere suadet. Atque ita tyrannicus est morbus, ut etiam vehementissimum corporum amorem aliquando superet. Quamobrem admodum erubesco, quod multi pecuniis parcentes libidinem refrenarent, qui propter Dei timorem noluerunt caste modesteque vivere. Ideo fugiamus illam, obsecro : neque enim hoc dicendi finem faciam. Cur aurum, o homo, accumulas ? cur servitutem tuam acerbiorem reddis ? cur custodiam graviorem ? cur sollicitudinem acutiorem ? Puta tuas esse omnes auri venas, quæ in metallis sunt, omniaque illa quæ in ærario regio. Nam

[1] Joan. xviii, 4. — [2] Matth. xxvi, 50. — [3] Luc. xxii, 48. — [4] Matth. xxvi, 50.

si hanc tantam molem auri haberes, custodires tantum, non uteretis. Etenim si nunc iis quæ possides non uteris, sed ab iis abstines ut alienis; multo magis si plura haberes, idipsum ageres. Nam pecuniæ amantes solent, quo plus auri possident, eo magis illi parcere. Sed scio, inquies, hæc mea esse. Ergo in opinione tantum, non in usu possessio tua est. Sed hinc hominibus, inquies, formidabilis futurus sum. Imo captu facilior, divitibus, pauperibus, furibus, sycophantis, servis, omnibusque demum insidiari volentibus. Nam si vis esse formidabilis, præcide ansas quibus possunt te capere et vexare omnes qui hoc ipsum facere velint. Annon audisti hoc proverbium; « Pauperem et nudum non possunt centum viri spoliare? » Magnam quippe habet patronam paupertatem, quam ne rex quidem ipse possit vincere vel capere.

III. Avarum autem omnes simul vexare possunt; neque homines tantum dico, sed et tineæ et vermes. Ecquid tineas dico? Multum tempus solum, nulloque addito incommodo, avarum potest maxime lædere. Quæ igitur est divitiarum voluptas? Ego molestias video; tu mihi voluptatem illam explica. Et quæ molestiæ inquies? Sollicitudines, insidiæ, inimicitiæ, odium, timor, æterna sitis et dolor. Nam si quis puellam complectatur, nec concupiscentiam explere possit, extremo dolore cruciatur. Sic etiam dives, rerum quidem copiam habet, illamque complectitur: cupiditatem vero suam omnem explere nequit; sed idem contingit, quod ait vir Sapiens: « Cupiditas eunuchi virginitatis » florem puellæ cripere [1]. » Sicut eunuchus virginem amplexus ingemiscit; sic divites omnes. Ecquis possit alia omnia dicere? Quomodo avarus omnibus fastidio sit, servis, agricolis, vicinis, civitatem gerentibus, injuria læsis, non læsis, uxori maxime omnium, liberis plus quam om-

[1] Eccli. xx, 2.

nibus aliis? non enim illos ut liberos, sed pejus quam servos et pretio emptos educat. Mille iræ, doloris, furoris, risus occasiones adversum se præbet, omnibus simul spectaculum factus. Hæ sunt ejus molestiæ, ac fortasse plures; neque enim possunt omnes recenseri, sed experientia docebit. Tu vero mihi voluptatem, quæ inde carpitur, describe. Dives esse videor et existimor. Ecqua voluptas talem videri? Invidiæ certe nomen maximum. Nomen quippe tantum sunt divitiæ, re vacuum. Sed de illa existimatione, inquies, gaudet dives. Lætatur de quibus dolendum esset. Dolendum, inquies, quare? Quia illud ipsum ad omnia inutilem reddit, timidum, ignavum, ad peregrinationem suscipiendam, ad mortem obeundam : nam divitias rem omnium optimam esse putat, pecuniarum magis quam lucis cupidus. Hunc nec cœlum delectat, quia non fert aurum; neque sol, quia aureos radios non emittit. Sed quidam sunt, inquies, qui rerum copia fruuntur, deliciis et ventri indulgentes, vino se ingurgitantes, lautos sumptus effundentes. Pejores cæteris mihi narras. Illi enim maxime sunt, qui non fruuntur. Ille namque saltem ab aliis abstinet malis, uni pecuniæ amori addictus : illi vero his pejores, præter supradicta, duram et multiplicem sibi servitutem attrahunt, et ceu tyrannis quibusdam immanibus sese dedunt ventri, corporum amori, ebrietati, cæterisque vitiis quotidie ministrantes, scorta alentes, lautas cœnas apparantes, parasitos, adulatores ementes, in amores præter naturam incidentes, hinc mille morbis et corpus et animam afficientes. Non enim pro necessariis bona insumunt, sed pro iis quæ corpus et simul animam corrumpunt : idipsumque agunt ac si quis corpus exornans, putet usui suo pecuniam impendere. Itaque ille solus voluptate fruitur, suarumque rerum dominus est, qui illis ut par est utitur. Hi vero servi sunt et captivi : nam corporis

infirmitates et animæ morbos augent. Quodnam ergo fruendi genus, ubi obsidio, bellum, atque tempestas marinis procellis vehementior? Nam divitiæ si stultum hominem invenerint, stultiorem reddunt; si lascivum, lasciviorem. Ecqua, inquies, pauperi ex prudentia utilitas? jure illud ignoras. Neque enim cæcus scit quid lucri lux afferat. » Audi Salomonem dicentem : « Quantum est inter tenebras et lucem medium, tantum sapiens stultum superat. » Sed eum, qui in tenebris est, quomodo docebimus? Nam pecuniarum amor veræ tenebræ sunt, quæ rerum nullam sinunt respicere qualis est, sed alio longe modo. Quemadmodum enim qui in tenebris est, etiamsi vas aureum videat, etiamsi lapidem pretiosum, etiamsi vestimenta purpurea, ea nihil esse existimat; non enim eorum pulchritudinem videt; sic et pecuniæ amans, expetendarum rerum pulchritudinem ut oporteret non videt. Dissipa mihi caliginem ex hoc morbo ortam, et tunc videbis rerum naturam, quæ nusquam ita videtur ut in paupertate : nusquam ita evincuntur nihil esse ea quæ esse videntur, ut in philosophia.

IV. Sed, o stulti homines, qui maledicunt pauperibus, et dicunt iis et domos et vitam deturpari, et a paupertate omnia misceri. Quid est, quæso, domus dedecus? Non habet eboreum lectum, non vasa argentea; sed figlina omnia et lignea. Hoc certe maxima domus gloria et nobilitas est. Sæcularium enim rerum contemptus id sæpe efficit, ut omnis cura studiumque totum circa animam impendatur. Cum ergo multam in exterioribus sollicitudinem impendi videris, tunc erubesce de tanto dedecore. Divitum enim domus non debitam formam habent. Cum videris ergo ligna tapetibus velata, lectos argento ornatos quasi in theatro, quasi in pompa scenica, quid huic turpitudini par fuerit? Quæ magis domus orchestræ, et iis quæ in orches-

tra fiunt, similis est? divitis-ne aut pauperis? Annon palam est esse divitis? Hæc igitur plena turpitudine est. Quæ domus Pauli et Abrahami domibus similis est? Pauperis procul dubio. Hæc ergo maxime ornata et conspicua. Et ut discas illud maxime domus ornatum esse, ingredere in domum Zacchæi, et disce quomodo ornaverit eam Christum excepturus : non cucurrit ad vicinos, nec petiit ornatas januas bifores, non cathedras et subsellia ex ebore concinnata, nec eduxit ex penuariis laconica velamina ; sed totum ornavit ut Christum decebat. Quis ille ornatus? « Dimidium, inquit, bonorum meorum, Domine, do pau»peribus; et si quid aliquem defraudavi, reddam quadru»plum [1]. » Sic et nos domus ornemus, utChristum suscipiamus. Hæ pulcherrimæ biforcs sunt : hæc in cœlis apparantur, ibique texuntur. Ubi hæc sunt, ibi etiam Rex cœlorum est. Si alio modo ornaveris, diabolum vocas, illiusque chorum. Venit etiam ille in domum Matthæi publicani [2]. Quid ergo fecit ille? Ferventi proposito primum seipsum ornavit, tum dimissis omnibus secutus est illum. Sic Cornelius domum ornavit precibus et eleemosynis [3]. Ideoque hactenus fulget plus quam regiæ ædes. Vilitas quippe domus, non a vasis sine ordine projectis, non a neglecto lecto, non a muris fumo obscuratis; sed a nequitia habitantium : id quod sane Christus ostendit ; qui in talem domum, dum is qui in illa habitat sit probus, intrare non erubescit. In illam vero aliam, etiamsi aureo laqueari instructa sit, nunquam intrabit. Itaque hæc regiis ædibus splendidior est, quæ omnium Dominum recipit; illa vero cum laqueari et columnis aureis, rivis et cloacis impuris similis est, quæ vasa diaboli habeat. Hæc porro dicta nobis, non divites spectant decorum servantes, sed avaros et pecuniæ amantes. Apud hos enim nulla de necessariis rebus

[1] Luc. xix, 8. — [2] Matth. ix, 10. — [3] Act. x, 4.

cura est, sed de ventre, de temulentia, deque aliis turpitudine plenis; in illa autem de philosophia studium est. Idcirco nunquam in domum splendidam Christus introivit, sed in publicani, principis publicanorum, piscatoris domos, missis regiis ædibus, missis iis qui mollibus induuntur vestimentis. Si tu igitur illum in domum tuam vocare velis, orna illam eleemosynis, precibus, pervigiliis, supplicationibus. Hæc quippe regis Christi sunt dona, illa vero mammonæ, Christi inimici. Neminem ergo pudeat domum habere vilem, si hæc nactus sit ornamenta; nemo dives altum sapiat de magnifica domo, sed potius erubescat, et illa relicta, hanc deligat; ut et hic Christum excipiat, et illic æternis fruatur tabernaculis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIV.

CAPUT XXVI.

Et ecce unus eorum, qui cum Jesu erant, extendens manum, evaginavit gladium : et percutiens servum pontificis, amputavit auriculam ejus. Tunc dicit ei Jesus : Converte gladium in locum suum. Omnes enim qui gladium accipient, gladio peribunt. An putas quia non possum rogare Patrem, et sistet mihi nunc plus quam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri[1]?

I. Quis est unus iste[2] qui auriculam amputavit? Joannes dixit fuisse Petrum[3]. Estque ferventis illius animi opus. Sed

[1] Matth. XXVI, 51-54. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 355-360. — [3] Joan. XVIII, 10.

illud quærendum est, cur gladium gestabant; quod non hinc solum patet, sed quia interrogati dixerunt duos hic esse gladios. Cur permisit illis Christus ut gladios haberent? Etenim hoc ait Lucas ipsum dixisse : « Quando misi vos » sine sacculo et pera et calceamentis, num quidpiam defuit » vobis[1] ? » Cumque respondissent illi : « Nihil; » dixit eis : « Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram : » et qui non habet, vendat vestimentum suum, et emat gla- » dium[2]. » Et cum dixissent illi esse hic gladios duos, dixit illis; « Sufficit[3]. » Cur ergo id permisit illis? Ut fidem illis faceret se tradendum fore. Ideo dixit illis : « Emat gladium; » non ut armarentur, absit; sed ut per hoc proditionem indicaret. Et quare, inquies, peram habere jussit? Monebat eos ut deinceps attenti essent et vigilarent, magnaque diligentia uterentur. Initio enim, ut imperitos, multa sua virtute fovebat. Deinde vero quasi pullos ex nido eductos, jubet propriis uti alis. Deinde ne putarent se præ imbecillitate omissos fuisse, jubens illos sua afferre, priora in mentem revocat dicens : « Cum misi vos sine sacculo, num » quidpiam defuit vobis? » Ut utrinque illius potentiam ediscerent, et quia protexit, et quia nunc sensim illos relinquit. Sed undenam ibi gladii erant? Ex cœna et mensa egressi fuerant. Verisimile autem est ibi gladios fuisse ad secandum agnum. Hinc cum audissent ipsum a quibusdam invadendum esse, gladium sumpsisse, ut pro Magistro pugnarent, quod ex illorum tantum proposito et voluntate factum est. Quapropter Petrum increpat quod gladio usus sit, idque addita vehementi comminatione. Nam servum venientem ultus est, ardenter quidem, verum non se defendens, sed pro Magistro pugnans. Neque permisit Christus ut aliquod hinc damnum emergeret. Nam sanavit servum, et magnum miraculum edidit, quod posset et benignitatem

[1] Luc. XXII, 35. — [2] Ibid. 36. — [3] Ibid. 38.

et potentiam suam patefacere, nec non Discipuli amorem simul et mansuetudinem : nam illud ex amore, hoc ex obedientia fecerat. Cum audisset enim : « Mitte gladium in » vaginam suam [1]. » statim obsecutus est, nec postea idipsum fecit. Alius dicit interrogasse illos : « Si percutimus [2] : » ipsum vero prohibuisse, et servum sanavisse. Discipulum autem increpavit, addita comminatione, ut ille morem gereret : « Omnes enim, inquit, qui gladium accipient, gladio » peribunt [3]. » Et rationem adjecit, dicens : « An putatis » quia non possum rogare Patrem meum, et sistet mihi plus » quam duodecim legiones Angelorum? Sed quomodo im- » plebuntur Scripturæ [4]? His fervorem eorum restinxit, ostenditque id in Scripturis haberi. Ideo prius precabatur, ut quod contingebat miti animo ferrent, postquam audierant id secundum voluntatem Dei fieri. Et his duobus illos consolatus est, ex supplicio insidiantium : nam ait : « Omnes » qui gladium accipient, gladio peribunt; » et ex eo quod non illibenter hæc pateretur : « Possum enim, inquit, rogare Patrem. » Et cur non dixit : « An putatis quod non possim ego illos perdere? » Quia fide dignior videbatur esse sic loquens : nondum enim ut par erat de illo sentiebant : et paulo ante dixerat : « Tristis est anima mea usque ad mor- » tem; » et : « Pater, transeat a me calix iste, » ad hæc in angore et sudore visus est, atque ab Angelis confortatus. Quia igitur multa humanitati competentia fecerat, non verisimiliter sic loqui potuisset : « An putatis me non posse illos perdere? » Ideo dicit : « An putatis me non posse nunc » rogare Patrem meum? » Et hoc ipsum rursus humiliter profert dicens : « Sistet mihi duodecim legiones Angelorum. » Nam si unus Angelus centum octoginta quinque millia hominum armatorum occidit [5], an duodecim legiones oporte-

[1] Joan. XVIII, 11.— [2] Luc. XXII, 49.— [3] Matth. XXVI, 52.— [4] Ibid. 53, 54. — [5] 4 Reg. XIX, 35.

bat contra mille homines? Non utique. Sed secundum metum et infirmitatem eorum sermonem temperat : nam timore emortui erant. Ideo Scripturas ad firmitatem affert dicens : « Quomodo ergo impleantur Scripturæ? hinc deterrens eos. Nam si Scripturis ita videtur, cur vos contra pugnatis?

II. Hæc Discipulis, illis autem sic loquitur : « Tanquam » ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere » me : quotidie in templo sedebam docens, et non me te- » nuistis [1]. » Vide quanta faciat quæ possint illos erigere : supinos projecit, aurem servi curavit, necem illis comminatus est : « Gladio peribunt, inquit, qui gladium acci- » pient; » quod ab auricula restituta confirmavit : undique, a præsentibus, a futuris potentiam exhibens suam, ut ostendat non illorum fortitudinis id opus esse, quod illum ceperint. Ideo subjecit : « Quotidie vobiscum eram et sede- » bam docens, et non me tenuistis; » hinc etiam ostendens permissione sua factum esse, ut caperetur. Miraculis autem prætermissis, de doctrina loquitur, ne jactare se videretur. Cum docerem non tenuistis me; silentem aggressi estis; in templo eram, et nemo invasit me : nunc autem intempesta hora et media nocte irruitis cum gladiis et fustibus? Quid illis opus erat armis adversus eum qui vobiscum semper erat? His docens, nisi se sponte tradidisset, nunquam potuisse capi. Neque enim ii, qui illum præ manibus et in medio habentes, comprehendere non potuerant; tunc potuissent, nisi ipse voluisset. Deinde ambiguitatem solvit, cur id voluerit. « Hoc factum est, inquit, ut implerentur » Scripturæ Prophetarum [2]. » Vidisti-ne quomodo usque ad ultimam horam, ac cum ipse traderetur, omnia faceret ad illorum emendationem? sanans, prophetizans, minas intentans; in gladio, inquit, peribunt. Ostendens se libenter

[1] Matth. xxvi, 55. — [2] Ibid. 56.

pati; « Quotidie, inquit, vobiscum eram docens : meam cum Patre concordiam ostendens, ut implerentur Scripturæ Prophetarum. » Cur autem non illum in templo tenuerunt? Quia ibi non ausi fuissent propter turbas. Idcirco foras exivit, et a loco et a tempore libertatem ipsis parans; et usque ad extremam horam ipsis excusationem præcidens. Nam qui se tradidit ut Prophetis obtemperaret, quomodo contraria docuisset? « Tunc omnes Discipuli, illo dimisso, » fugerunt [1]. » Cum captus fuit, manserunt; cum autem hæc ad turbas locutus esset, fugerunt. Viderunt enim demum non ultra ipsi fugiendi facultatem fore, cum se ipse libenter tradidisset illis, et diceret hoc secundum Scripturas fieri. Cum aufugissent illi, ducunt eum ad Caïpham : « Petrus autem secutus et ingressus est, ut videret finem [2]. » Ingens Discipuli fervor, cum fugientes videret, non fugit, sed stetit et cum illis introivit. Nam etsi Joannes quoque hoc fecerat, sed notus erat pontifici. Et cur eum illo adduxerunt, ubi erant omnes congregati? Ut omnia ex pontificum sententia facerent. Ille namque tunc erat summus sacerdos, et omnes illic manebant : sic pernoctabant et vigilabant pro re illa. Non enim Pascha tunc comederant, inquit, sed ea de causa vigilabant. Cum dixisset enim : « Mane facto, » Joannes addidit : « Non intrarunt in præto- » rium ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pas- » cha [3]. » Quid ergo dicendum est? ipsos altera die comedisse, et ob necis hujus cupiditatem legem violasse? Neque enim Christus tempus Paschæ transgressus est; sed illi nihil non ausi, multasque leges violantes. Quia magno furore ardebant, et cum sæpe occidere tentavissent, non potuerant. Tunc autem ipsum insperato captum tenentes, ma luerunt Pascha transmittere, ut suum explerent sanguina-

[1] Matth. xxvi, 56. — [2] Joan. xviii, 15, et Matth. xxvi, 58. — [3] Joan. xviii, 28.

rium animum. Propterea congregati sunt omnes, et concilium erat pestilentium, ac quemdam interrogant, ut aliquam judicii formam insidiis suis conciliarent. Neque enim erant, inquit, convenientia testimonia; ita fictum erat judicium, omniaque tumultu plena. « Venientes autem falsi testes di» cebant : Iste dixit : Solvam templum hoc, et in tribus » diebus excitabo illud[1]. » Atqui si dixerat : « In tribus diebus » excitabo illud, » quænam excogitata sycophantia? Sed non dixerat ; « Solvam, » sed « Solvite. » Neque hoc de illo templo, sed de corpore suo dicebat. Quid igitur summus pontifex? Ut eum ad responsionem cogeret, et ex verbis suis caperet illum, dicit : « Non audis quid isti testantur adver» sum te? Ille autem tacebat[2]. » Inutilis enim responsio futura erat, nullo audiente. Figura quippe duntaxat judicii erat ; sed revera latronum impetus, qui et in antro et in via irrumpant. Ideo tacebat; pontifex vero perseverabat dicens : « Adjuro te per Deum vivum, ut nobis dicas, si tu es Chris» tus Filius Dei vivi. Ipse vero respondit : Tu dixisti. Ve» rumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis » sedentem a dextris virtutis, et venientem in nubibus cœli. » Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens : » Blasphemavit[3]. » Hoc porro fecit, ut crimen gravius efficeret, et ex re gesta verba firmaret. Quia enim dictum illud metum incusserat auditoribus, id quod in Stephano fecerunt aures obstruentes; sic et hoc loco.

III. Sed quænam erat hæc blasphemia? nam ante congregatis illis dixerat : « Dixit Dominus Domino meo : Sede » a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pe» dum tuorum[4] : » dictumque interpretatus est; nec illi ausi sunt respondere, sed tacuerunt, et ex illo tempore nihil contra dixerunt. Cur ergo dictum illud blasphemiam voca-

[1] Matth. xxvi, 60, 61. — [2] Ibid. 62. — [3] Ibid. 63-65. — [4] Psal. cix, 1.

runt? Cur vero Christus ita respondit? Ut omnem ipsis tolleret defensionem; nam usque ad ultimam horam docuerat se esse Christum, a dextris Patris sedere, et venturum denuo esse ut judicet orbem : quæ magnam ejus cum Patre concordiam significabant. Vestimentis ergo discissis ait : « Quid vobis videtur [1] ? » Non fert ex se sententiam; sed quasi in manifesto peccato et clara blasphemia, illorum sententiam requirit. Quia enim sciebant, si res in examen veniret atque in notitiam, illum ab omni crimine liberandum esse, apud seipsos illum condemnant, auditoresque præoccupant dicentes : « Vos blasphemiam audistis, » tantum non cogentes et vim inferentes ad sententiam ferendam. Quid igitur illi? « Reus est mortis [2]; » ut quasi jam damnatum sisterent, Pilatumque ad sententiam ferendam inducerent : hac mente et horum conscii dicunt : « Reus » est mortis. » Ipsi accusabant, ipsi damnabant, et sententiam ferebant, omnium officia occupabant. Cur autem sabbata in medium non attulerunt? Quia sæpe illos confutaverat : alioquin vero ex iis, quæ tunc dicebantur, volebant eum capere et damnare. Præoccupans igitur, illorum accepta sententia, cum per scissionem vestium omnium ad se animos pertraxisset, ut damnatum abducit ad Pilatum; ita rem composuit : at coram Pilato nihil simile dicunt. Sed quid? « Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus » eum [3]; » ut a publicis criminibus ipsum interfici curarent. Cur non occulte interfecerunt? Volebant nempe malam illi parere famam. Quia enim multi illum audierant, admodumque mirabantur, ideo operam dabant ut publice et coram multitudine necaretur. Christus vero id non impedivit; sed illorum nequitia ad veritatis confirmationem usus est; ita ut mors ejus omnibus esset manifesta. Ac contra accidit, quam ipsi volebant. Illi namque illum infamare

[1] Matth. xxvi, 66. — [2] Ibid. — [3] Joan. xviii, 30.

cupiebant, ut dedecore replerent ; ille vero hac ratione magis splendidus conspicuusque evasit. Ac quemadmodum dicebant : « Occidamus eum, ne veniant Romani, et tollant » civitatem nostram et gentem [1] ; » et postquam occiderunt eum, hoc ipsum evenit : ita et nunc publice illum crucifixerunt, ut ejus existimationem læderent, et contrarium evenit. Quod autem potestatem haberent per seipsos illum interficiendi, audi Pilatum id asserentem : « Accipite eum » vos, et secundum legem vestram judicate ipsum [2]. » At id illi noluerunt, ut quasi iniquus, tyrannus et factiosus occidi videretur. Quapropter latrones cum illo crucifixerunt : idcirco dicebant : « Noli scribere hunc esse regem Judæorum, » sed illum se regem dixisse [3]. » Hæc porro omnia pro veritate facta sunt, ut ne umbra quidem ipsis superesset impudentis defensionis. In sepulcro item signacula et custodiæ veritati splendorem attulerunt : quod ipsum dicas de irrisionibus, dicteriis, contumeliis. Hujusmodi est falsitas : per quæ insidias parat, per eadem dissolvitur : quod hic etiam contigit. Nam qui vicisse putabantur, hi maxime pudore affecti, et superati perierunt : qui vero victus esse videbatur, hic maxime refulsit et victoriam retulit. Ne ergo ubique victoriam quæramus, nec semper superari vereamur. Est cum victoria noxam affert, clades vero utilitatem. Nam inter eos, qui ira inflammantur, is vicisse videtur, qui plures contumelias jactavit ; sed hic ipse a gravissimo morbo superatus et læsus est : qui vero id fortiter tulit, is vicit et superavit. Et ille quidem neque proprium morbum extinguere potuit ; hic alienum sustulit. Ille a suo victus est ; hic de alieno triumphavit, nec modo ipse non adustus est, sed et alterius flammam insurgentem restinxit. Si autem ea, quæ videbatur esse, victoria potiri voluisset, ipse quoque victus fuisset, et adversarium magis inflammasset ac læsis-

[1] Joan. xi, 48. — [2] Id. xix, 6. — [3] Ibid. 21.

set, et ut rixantes mulieres, ambo turpiter et miserabiliter ab ira prostrati fuissent. Nunc autem a tali dedecore ereptus is, qui philosophatus est, splendidum tropæum et in se et in adversario contra iram erexit, quando superari visus est.

IV. Ne, quæso, ubique victoriam quæramus. Certe qui læsit læsum vicit; sed perniciosa victoria, quæ exitium victori afferat: qui vero læsus est et victus videtur, si philosophi more id ferat, hic vere coronam retulit. Sæpe namque superari melius est: hic porro optimus est victoriæ modus. Nam sive quis rapiat, sive percutiat, sive invideat, qui vincitur, nec una cum illo contendit, is vere victor est. Ecquid loquor de rapina et invidia? Qui ad martyrium trahitur, ita vincit, vinctus, flagellatus, concisus, jugulatus. Atque ut in bellis vinci dicitur is qui cadit, idipsum apud nos victoria est. Nusquam enim male agentes vincimus, sed ubique mala patientes. Tunc splendidissima victoria est, cum patiendo nocentes vincimus: hinc ostenditur a Deo esse victoriam, quæ naturam habet contrariam externæ illi victoriæ: idque maxime fortitudinis argumentum est. Sic marinæ petræ percussæ fluctus dissolvunt: sic sancti omnes celebrati coronam retulerunt, splendidaque tropæa erexerunt, hanc non contentiose victoriam consecuti. Ne te moveas, inquit, nec defatigeris: Deus hanc tibi fortitudinem indidit, ut non ex congressu vincas, sed patiendo tantum. Ne aciem instruas, et victoriam refere: ne congrediaris, et coronaberis; longe fortior potentiorque es adversario tuo. Cur te dedecore afficis? Ne des illi locum dicendi te congressum vicisse, sed relinque illum stupentem atque invictam virtutem tuam mirantem, omnibusque dicentem te sine congressu vicisse. Sic et beatus Joseph ubique prædicatur, quod male patiendo malum inferentes vicerit. Nam insidiatores illi fuere fratres et Ægyp-

tia mulier : verum omnes ille superavit. Ne mihi carcerem, ubi conclusus fuit; ne regiam, ubi versata est illa, alleges; sed ostende mihi quis victus, quis victor fuerit, quis in mœrore fuerit, quis in voluptate. Illa enim non modo Justum, sed nec animi morbum suum vincere potuit : ille vero et illam et gravissimum morbum superavit. Si vis, ipsa verba audias, et tropæum videbis : « Adduxisti nobis huc » puerum Hebræum, ut illuderet nobis[1]. » Non ille illusit, o misera, sed diabolus qui dixit te posse adamantem frangere : non ille tibi induxit puerum Hebræum qui insidiaretur, sed malignus dæmon qui impuram lasciviam indidit, is tibi illusit. Quid ergo Joseph? tacet, atque ita condemnatur, quemadmodum et Christus. Illa quippe omnia horum erant figuræ. Et ille quidem in vinculis, illa in regia erat. Et quid hoc? Ille namque erat coronato quovis splendidior, etsi catenis onustus : hæc vero vincto quovis miserior in regiis thalamis versabatur. Sed non hinc solum, sed ab ipso exitu et fine, et victoriam et cladem videre licet. Quis enim quod voluit nactus est, vinctus an regina? Ille castitatem servare conatus est; illa eripere voluit. Quis ergo id quod volebat effecit? qui male passus est, an quæ male fecit? Planum est eum qui male passus est. Hic ergo est qui vicit. Hæc cum sciamus, hanc patientiæ victoriam persequamur; illam vero injuriam inferentium fugiamus. Sic enim præsentem vitam negotiis liberam et prorsus tranquillam ducemus, et futura bona consequemur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Gen. XXXIX, 14.

HOMILIA LXXXV.

CAPUT XXVI.

Tunc spuerunt in faciem ejus, et colaphis eum ceciderunt; alii autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes: Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit[1]? etc.

I. Cur hoc faciebant[2], cum occisuri illum essent? Quid opus hujusmodi comœdia, nisi ut petulantes illorum mores in omnibus perspectos habeas? qui quasi venatu invento sic suam exercebant petulantiam, insaniaque repleti, hoc quasi festum celebrabant, cum voluptate irruentes, et sanguinarios mores exhibentes. Tu vero Discipulorum, hæc cum tanta accuratione narrantium, philosophiam mireris. Unde amor veritatis in illis demonstratur, quia quæ probrosa esse videbantur, cum omni veritate narrant, nihil celantes, non erubescentes, sed gloriam putantes maximam, ut revera erat, quod Dominus orbis talia pro nobis passus esset. Hoc ejus providentiam ineffabilem, illorumque nequitiam venia indignam comprobat, qui talia audebant contra mitem mansuetumque illum, qualia leonem agno facere par erat. Nihil enim, nihil vel ille mansuetudinis, vel illi contumeliæ et crudelitatis retro reliquerunt seu factis seu verbis. Quæ omnia Esaïas propheta prænuntiavit, uno verbo omnem contumeliam describens: « Quem» admodum obstupescent super te multi, sic inglorius erit » apud homines aspectus tuus, et gloria tua inter filios ho» minum[3]. » Quid huic contumeliæ par fuerit? In faciem

[1] Matth. xxvi, 67, 68. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 360-367. — [3] Isaï. lii, 3.

illam, quam videns mare reveritum est, quam in cruce sol videns, radios suos alio avertit, conspuebant, alapas impingebant, ejus caput percutiebant, insania sua supra modum abrepti. Plagas enim omnium contumeliosissimas intulerunt, colaphis cædentes, percutientes, plagisque sputorum convitium addiderunt. Verbaque rursus derisionis plena proferebant, dicentes : « Prophetiza nobis, Chris-» te, quis est qui te percussit [1] ? » quoniam ipsum esse Prophetam plerique dicebant. Alius autem dicit ipsos, facie ejus veste obvoluta, ita fecisse, quasi infamem ac nullius pretii hominem in medio habuissent. Non liberi modo, sed etiam servi hæc petulanter contra ipsum fecerunt. Hæc legamus frequenter, hæc audiamus ut par est, hæc in animis nostris scribamus; hæc quippe nobis honorabilia sunt. In his ego altum sapio, non solum de mille mortuis, quos suscitavit, sed etiam de cruciatibus, quos passus est. Hæc sæpissime Paulus versat, crucem dico, mortem, cruciatus, convitia, contumelias, dicteria. Et modo quidem ait : « Exea-» mus ad ipsum, opprobrium ejus ferentes [2] : » modo autem, « Qui pro gaudio sibi proposito crucem sustinuit, ignomi-» nia contempta [3]. Petrus autem foris sedebat in atrio : et » accessit ad eum una ancilla dicens : Et tu eras cum Jesu » Galilæo. Ille autem negavit coram omnibus dicens : Nes-» cio quid dicis. Cum autem exiisset in vestibulum, vidit » illum alia, et dicit eis : Et hic erat cum Jesu Nazareno. » Et rursus negavit cum juramento. Post pusillum autem » cum accessissent qui stabant, dixerunt Petro : Vere tu » ex illis es; nam loquela tua manifestum te facit. Tunc » cœpit anathematizare et jurare quod non novisset homi-» nem : et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Pe-» trus verbi Jesu quod dixerat : Priusquam gallus cantet, » ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare [4]. » O res

[1] Luc. xxii, 64.— [2] Hebr. xiii, 13.— [3] Id. xii, 2.— [4] Matth. xxvi, 69-75.

novas et incredibiles! Cum apprehensum vidit Magistrum solum, tantum exarsit, ut stricto gladio servum percusserit, et auriculam absciderit; cum autem magis indignari et incendi par erat, tanta audiens convitia, tunc negat. Cujus enim furorem non incitassent ea, quæ tum agebantur? Attamen timore victus Discipulus, non modo non indignationem profert, sed etiam negat, ac miseræ vilisque puellæ minas non fert, nec semel solum, sed etiam secundo et tertio negat, idque brevi tempore : non coram judicibus, nam foris erat : ipsum enim egressum ad vestibulum interrogarunt : neque statim lapsum suum sensit : quod et Lucas dicit, nimirum respexit in illum Christus, ostendens ipsum non modo negavisse, sed etiam cantante licet gallo, lapsum suum non sensisse, sed monitu Magistri opus habuisse[1]. Aspectus ejus pro voce fuit, adeo timore perculsus erat. Marcus vero ait, postquam semel negasset, gallum cantavisse, postquam tertio negasset, tum secundo cantavisse gallum[2], accuratius recensens infirmitatem Discipuli, qui quasi mortuus erat timore. Et hoc Marcus a magistro suo didicit, erat enim Petri discipulus. Quo magis admirandus est, quod non modo magistri lapsum non celaverit; sed quod etiam clarius quam alii narraverit, eo ipso quod Discipulus esset.

II. Quomodo igitur verum erit id quod Matthæus narrat Christum dixisse : « Amen dico tibi, antequam gallus cantet, ter me negabis[3]? » cum Marcus dicat post tertiam negationem gallum secundo cantavisse? Sed hæc admodum vera et consona sunt. Quia enim singulis vicibus solet gallus ter quaterque cantare, Marcus id dicit, ut declaret non vocem illam ipsum retinuisse, et ad mentem revocasse. Itaque utrumque verum est. Priusquam enim gallus primam vicem explevisset, ter negavit. Atque a Christo de peccato

[1] Luc, XXII, 60, 61. — [2] Marc. XIV, 68-72. — [3] Matth. XXVI, 33.

monitus non ausus est palam flere, ne per lacrymas accusaretur. « Sed egressus foras flevit amare. Adveniente au- »tem die, ducunt Jesum a Caïpha ad Pilatum [1].» Quia enim illum occidere volebant, nec poterant ob festum, ad præsidem ducunt. Tu vero mihi consideres quomodo res processerit, ut in festo res fieret : sic enim superne definitum fuerat. « Tunc videns Judas, qui tradiderat eum, quod con- »demnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argen- »teos [2]. » Hoc hujus et illorum crimen auget, hujus non quod pœnitentia ductus sit, sed quod tardius, et se suo judicio damnaverit, se enim tradidisse confessus est; illorum vero, quod cum possent pœnitentiam agere et mutari, non resipuerint. Perpende autem, quando pœnitentia ducatur, cum perfectum impletumque fuit peccatum. Talis nempe diabolus est; eos, qui non vigilant, non sinit peccatum respicere, ne semel capti pœnitentiam agant. Tot Jesu Christi verbis nihil flexus est : cum vero scelus jam perpetratum perfectumque fuit, tunc pœnitentia ductus est sine ulla utilitate. Nam quod seipsum damnaverit, quod argenteos projecerit, nec Judæos reveritus fuerit, hæc omnia laudanda fuissent, quod vero se strangulaverit, nullam potest veniam admittere, malignique dæmonis est opus. Præripuit enim eum a pœnitentia : ut nullum ex illa pœnitentia fructum consequi posset, et turpissima omnibusque nota morte sustulit, suadens illi ut seipsum interimeret. Tu vero mihi veritatem consideres velim undique fulgentem, etiam ex iis rebus, quas adversarii faciunt vel patiuntur. Nam ipsa mors proditoris iis, qui Christum damnarunt, ora obstruit, neque illis umbram defensionis relinquit. Quid enim dicere possunt illi, quando talem proditor adversum se protulisse sententiam narratur? Sed illorum verba videamus. Principibus sacerdotum argenteos retulit,

[1] Matth. xxvii, 1. — [2] Ibid. 2.

et ait: « Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixe-» runt : Quid ad nos, tu videris? Et, projectis argenteis in » templo, recessit, et abiens se suspendit [1]. » Nam conscientiæ stimulos non tulit. Perpende autem mihi Judæos illud ipsum facientes. Nam cum ab iis, quæ passi erant, emendari deberent, non prius gradum sistunt, quam peccatum perfecerint. Etenim hujus peccatum, quod proditio erat, jam perpetratum fuerat; illorum vero peccatum nondum completum erat. Cum autem illi scelus perfecerunt et crucifixerunt eum, tunc et ipsi turbantur, nunc dicentes : « Noli » scribere hunc esse regem Judæorum [2]. » Atqui quid timetis, quid turbamini, mortuo jam corpore in cruce pendente? Nunc vero custodiunt illud et dicunt : « Ne forte » furentur eum Discipuli ejus, et populo dicant ipsum re-» surrexisse ; et erit novissimus error pejor priore [3]. » At certe si id dixerint, nisi res vera fuerit, facile redarguitur. Sed quomodo furabuntur, qui, illo comprehenso, ne stare quidem ausi sunt? Quando coryphæus ter illum negavit puellæ comminationem non ferens. Sed, ut dixi, demum turbabantur. Quod enim scirent rem esse peccatum, patet ex iis quæ dicebant : « Tu videris? » Audite avari, cogitate quæ ille passus sit; quomodo pecunias amiserit, et scelus perpetraverit; quomodo avaritiæ fructum non tulerit, et animam perdiderit. Talis est avaritiæ tyrannis : nec argento fruitur, nec præsenti vita, nec futura : sed omnia confertim amisit, malamque nactus apud illos famam, laqueo gulam fregit. Sed, ut dixi, post rem peractam, quidam rem aspiciunt. Vide igitur et illos, tantum facinus clare sentire nolentes; sed dicentes : « Tu videris. » Quæ res eorum culpam auget : nam hæc verba sunt testificantium facinus esse horrendum, sed animi morbo ebriorum, qui nollent a suscepto satanico facinore absistere, sed fictæ ignorantiæ ve-

[1] Matth. XXVII, 4, 5. — [2] Joan. XIX, 21. — [3] Matth. XXVII, 64.

lamine se stulte operirent. Nam si post crucem hæc dixissent, postquam Christus jam mortuus erat, ne tunc quidem id rationabiliter dici poterat, licet id non adeo damnandum fuisset. Nunc autem dum adhuc ille apud vos est, et illum potestis dimittere, quomodo hoc dicere audetis? Hæc quippe defensio, maxima est accusatio. Cur et qua de causa? Quia in proditorem totum scelus rejicitis, illud dicentes: « Tu videris, » cum possitis a Christi nece desistere, illumque dimittere. Verum susceptum scelus perfecere, proditioni crucem addentes. Quid enim impedivit, cum ipsi dicerent: « Tu videris, » quominus desisterent a facinore? Nunc vero contrarium faciunt, necem adjiciunt, ac tum verbis, tum factis, se inevitabilibus malis involvunt. Nam postea, permittente Pilato, latronem maluerunt dimitti quam Jesum, et eum, qui se nihil læserat, imo qui tot se beneficiis affecerat, occiderunt.

III. Quid ergo Judas? Ut vidit se inutiliter laborare, illosque nolle recipere, projecit argenteos, et abiens laqueo se suspendit. « Principes autem sacerdotum, cum accepis- » sent argenteos, dixerunt : Non licet eos mittere in corbo- » nam, quia pretium sanguinis est; et consilio inito, eme- » runt ex eis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. » Ideo vocatus est ager ille, Ager sanguinis usque ad ho- » diernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per » Jeremiam prophetam dicentem: Et acceperunt triginta » argenteos, pretium appretiati, et dederunt eos in agrum » figuli, sicut constituit mihi Dominus[1]. » Vides-ne rursus eos a propria conscientia damnari? Quia enim sciebant se hominis cædem coëmisse, non jecerunt in corbonam, sed emerunt agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Hoc vero et testimonium contra illos, et proditionis argumentum fuit. Nomen quippe loci clarius quam tuba cædem ab

[1] Matth. xxvii, 6-10.

illis perpetratam omnibus proclamat. Neque simpliciter hoc faciunt, sed inito consilio, et sic ubique agunt, ut nullus ab hoc scelere sit innocens, sed omnes noxii. Hæc vero supra allata prophetia prænuntiat. Vides-ne quomodo non Apostoli modo, sed etiam Prophetæ opprobria illa accurate narrent, et undique passionem prædicent, et prænuntient? Hoc non intelligentes Judæi in cœptis perstitere. Nam si in corbonam conjecissent, res non sic manifesta fuisset. Ipsi vero agrum ementes sequentibus generationibus totum patefecerunt. Audite quotquot ex cædibus videmini beneficia præstare, et animarum hominum pretium accipitis. Judaïcæ sunt hujusmodi eleemosynæ, imo potius satanicæ. Sunt enim, sunt hodieque, qui, direptis innumerorum bonis, se totos excusatos putant, si vel decem vel centum aureos erogent. De quibus Propheta dicit: « Operiebatis lacrymis altare meum [1]. » Non vult Christus ex rapina nutriri, non hujusmodi cibum admittit. Quid Dominum contumelia afficis, dum immunda illi offers? Melius esset fame tabescentem relinquere, quam talibus pascere cibis : illud crudelis hominis esset, hoc vero et crudelis et contumeliosi. Melius est nihil dare, quam aliena aliis dare. Dic enim mihi, si duos homines videres, quorum alius nudus esset, alius vestimento indutus; et illum, qui indutus esset, exueres, ut nudum operires, annon inique ageres? Maxime certe. Quod si rem totam, quam rapuisti, dans alteri, inique agis, nec das eleemosynam; quando minimam partem das rapti peculii, et illud eleemosynam vocas, quas pœnas non dabis? Nam si ii, qui mutila animalia offerebant, in crimen vocabantur, tu qui pejora facis, quam veniam consequeris? Etenim si ei, cui abstulit fur, restituat id tantum quod abripuit, inique agit, et usque adeo ut quadrupli additione vix peccatum luat, et hæc in veteri lege;

[1] Malach. II, 13.

qui non solum furatur, sed etiam violenter abripit, neque illi restituit a quo abripuit, sed alteri; ac non quadruplum, imo ne dimidium quidem, nec jam in veteri, sed in nova lege, cogita quantum ignem in caput suum congerat. Quod si nondum pœnas det, ideo illum lugeas, quod sibi majorem iræ thesaurum attrahat, nisi pœnitentiam agat. « Quid » enim existimatis, inquit, illos solos peccatores fuisse, su» per quos turris cecidit? Non, dico vobis; sed nisi pœniten» tiam egeritis, et vos simul peribitis [1]. » Pœnitentiam agamus igitur, et a rapina puram eleemosynam demus, largiterque erogemus. Cogitate Judæos olim octo mille Levitas aluisse, et cum Levitis, viduas et pupillos, ac præterea ministeriis aliis obnoxios, militiæ quoque operam dedisse. Nunc vero agros, domos, locationes ædium, vehicula, muliones, mulos et multa alia hujusmodi possidet Ecclesia ob vestram crudelitatem. Oporteret penes vos esse hunc Ecclesiæ thesaurum, et proventum ejus ex vestro animi studio pendere. Nunc autem duo absurda hinc nascuntur; nam et vos sine fructu manetis, et sacerdotes Dei sibi non competentia tractant. Annon poterant Apostolorum tempore domus et agri manere? Cur ergo illa vendebant, et pretium distribuebant? Quia illud melius erat.

IV. Sed nunc patres vestros timor invasit, ne vobis furiosa rerum sæcularium cupiditate captis, colligentibusque nec spargentibus, viduarum, pupillorum et virginum chori fame pereant: ideo hæc ita componere coacti sunt. Neque enim volebant hujusmodi dedecus admittere, sed cupiebant voluntatis vestræ propositum ipsis proventum esse, et inde fructum decerpere, dum illi precibus tantum incumberent. Nunc autem illos coëgistis, ut eos, qui res sæculares et familiares tractant, imitarentur; unde omnia susdeque versa sunt. Nam cum et vos et nos iisdem simus nego-

[1] Luc. XIII, 4, 5.

tiis intenti, quis Deum placabit? Ideo os non audemus aperire, quia Ecclesia nihil a sæcularibus hominibus differt. Non audistis Apostolos, ne quidem pecunias sine labore collectas distribuendas suscepisse? Nunc autem episcopi, curatores, œconomos et caupones hujusmodi sollicitudine superant. Et cum oporteret illos animarum vestrarum curam gerere, eadem quæ exceptores, quæstores, rationarii et pecuniarii curare coguntur: de his quotidie sunt solliciti. Hæc non frustra deploro, sed ut quædam emendatio et mutatio sequatur, ut nos qui hac gravi servitute premimur, misericordiam consequamur, ut vos sitis Ecclesiæ et proventus et thesaurus. Sin nolitis, ecce pauperes coram vobis sunt: quotquot poterimus, alemus; quos non poterimus, vobis alendos relinquemus, ne in die tremenda verba illa audiatis, immisericordibus et inhumanis dicta: «Esu»rientem me vidistis, et non aluistis[1]. » Hæc certe inhumanitas et vos et nos ridiculos efficit, quia oratione, doctrina, cæterisque sanctis exercitiis relictis, alii vini, alii frumenti, alii aliarum rerum venditoribus litigando miscemur omni tempore. Hinc rixæ, contentiones, et quotidiana convitia; singulisque sacerdotibus nomina quædam imponuntur, quæ sæcularibus ædibus magis competerent; cum oporteret aliis nominibus vocari, quæ statuerunt Apostoli, ab alimento pauperibus dato, a patrocinio læsis concesso, ab hospitalitate, a præstito oppressis auxilio, a cura pupillorum, a defensione viduarum, a protectione virginibus data: et hæc ministeria sacerdotibus tradi, potius quam agrorum ædiumque. Hæc enim Ecclesiæ sunt cimelia: hi thesauri ipsi competentes, quæ multam nobis facilitatem, vobisque utilitatem imo etiam facilitatem præstent. Nam per Dei gratiam puto eos, qui hic congregantur, ad centum mille pertingere; et si singuli singulis pauperibus singulos

[1] Matth. xxv, 42.

panes darent, omnes in rerum abundantia essent. Si singuli unum darent obolum, ne unus quidem pauper esset, neque tot dicteria et probra sustineremus ob prædiorum sollicitudinem. Nam illud, « Vende universa quæ habes, et » da pauperibus, et veni, sequere me[1], » etiam ad Ecclesiæ præsides de Ecclesiæ possessionibus opportune dicatur. Alio enim modo non possumus ut oportet sequi, nisi omni sollicitudine crassiore et viliore simus vacui. Nunc autem Dei sacerdotes vindemiæ, messi, venditioni et emptioni fructuum dant operam. Et alii quidem umbræ servientes, horum omnium immunes erant, etsi corporali ministerio deputati; nos autem quid ad ipsa penetralia cœlorum evocamur; et in vera sancta Sanctorum intramus, mercatorum et cauponum curas suscipimus. Hinc Scripturæ admodum negliguntur, precationes segniter persolvuntur, aliaque omnia contemnuntur. Non enim fieri potest, ut ad hæc ambo cum studio diligenti scindamur. Quare obsecro et oro, ut multi nobis undique fontes scaturiant, utque area vestra et torcular vestrum sit nobis in stimulum. Ita enim et pauperes facilius alentur, Deus glorificabitur, vosque ad majora humanitatis opera progressi, æternis fruemini bonis : quæ nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth, xix, 21.

HOMILIA LXXXVI.

CAPUT XXVII

Jesus autem stetit ante præsidem, et interrogavit eum præses dicens: Tu es rex Judæorum? Jesus autem dixit: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, et senioribus populi, nihil respondit [1].

I. Vides-ne [2] hic primum examinari illud quod Judæi frequentissime versabant? Quia enim videbant Pilatum nihil allata gesta curare, ad publica crimina vertuntur. Sic et erga Apostolos faciebant, hæc semper objicientes; ipsos nempe circumire prædicantes regem quemdam Jesum, quasi de nudo homine hæc dicerent, et ad suspicionem tyrannidis inducentes. Unde palam est scissionem tunicæ, et stuporem pontificis simulata fuisse. Omnia quippe movebant et versabant, ut mortem ipsi inferrent. Hoc itaque Pilatus tunc interrogavit. Quid ergo Christus? « Tu dixisti. » Confessus est se regem esse; sed cœlestem regem: quod alibi clarius Pilato respondens dixit: « Regnum meum non » est de hoc mundo [3], » ut neque hi, neque illi talia accusantes, aliquam excusationem haberent; invictamque rationem affert: « Si ex hoc mundo essem, mei utique de- » certarent, ne traderer [4]. » Idcirco ut hanc suspicionem removeret, et tributum solvit, et alios solvere jussit; et cum vellent eum regem facere, aufugit. Cur autem, inquies, hæc non in medium protulit, cum de tyrannide ac-

[1] Matth. xxvii, 11, 12.— [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 367-374. — [3] Joan. xii, 36. — [4] Ibid.

cusaretur? Quia cum sexcentas haberent ex rebus ipsis demonstrationes de potestate, de mansuetudine, de modestia, libentes cæcutiebant, mala machinabantur, et corruptum erat judicium. Ideo ad nihil respondet; sed tacet, et brevissime aliquando loquitur, ne ex perpetuo silentio arrogantiæ sibi existimationem pareret, nempe cum adjuravit pontifex, cum interrogavit præses. Ad objecta vero crimina, quia se minime persuasurum esse sciebat, nihil respondit. Quod et Propheta idipsum prænuntians dicebat: « In humilitate ejus judicium ejus sublatum est[1]. » De his mirabatur præses: admiratione quippe dignum erat tantam modestiam et taciturnitatem exhibere eum, qui innumera dicere poterat. Neque enim quod aliquid in eo mali putarent esse, illum accusabant, sed livore tantum et invidia ducti. Nam cum falsos testes induxerunt, cur, cum nihil dicendum haberent, adhuc accusando perstiterunt? cur Judam expirantem videntes, et Pilatum manus lavantem, non compuncti sunt? Nam multa illo tempore fecit, quæ ad resipiscendum inducerent; sed meliores non effecti sunt. Quid ergo Pilatus? » Non audis quanta isti adversus te tes- » tificantur[2]. » Volebat enim illum se defendentem liberare, ideoque sic loquebatur. Cum autem nihil responderet, aliud quidpiam machinatur. Quodnam illud? Mos erat dimittere illis unum ex noxiis, et hac via illum eripere tentavit. Si non vultis, inquit, ut insontem dimittere, ut sontem saltem in solemnitate solvite. Vides-ne inversum ordinem? In more erat ut pro damnatis populus peteret, præses vero concederet. Nunc porro contrarium efficitur; præses id a populo petit, neque sic illi mitigantur, imo magis ferociunt, vocemque emittunt invidiæ morbo furentes. Neque enim aliquid accusando objicere poterant, etiamsi ille taceret; sed sic tamen confutabantur, eo quod tam multa essent quæ

[1] Isaï. LIII, 8. — [2] Matth. XXVII, 13.

illum justum esse declararent : tacens vincebat illos, innumera dicentes et furentes. « Sedente autem ipso pro tribu-» nali, misit ad eum uxor ejus, dicens : Nihil tibi et justo » huic : multa enim passa sum hodie per visum propter » ipsum[1]. » Vides rursus rem, quæ potuisset illos a proposito revocare. Post demonstrationem enim ex rerum experientia partam, non parvi momenti erat somnium illud. Et cur non ipse Pilatus vidit ? Vel quia illa dignior erat : vel quia si ipse vidisset, creditum ipsi non fuisset, aut non ut visum fuerat dixisset. Idcirco providetur ut uxor videat, quo res sit omnibus nota. Nec modo videt, sed etiam multa patitur, ut uxori condolens ipse tardior ad cædem veniret. Tempus vero non parum ad id conferebat ; nam illa ipsa nocte viderat. Verum non tuto poterat dimittere ; quia dixerant : « Seipsum regem facit[2] » Oportebat ergo probationes et argumenta, atque affectatæ tyrannidis signa quærere ; puta, num exercitum conscripsisset, num pecunias collegisset, num arma fabricatus esset, num quid simile tentasset. Ille vero sine causa ab iis se attrahi patitur, ideoque non culpa expertem illum esse significat Christus dicens : « Qui me tradidit tibi majus peccatum habet[3]. » Præ mollitie igitur cessit, et verberibus illum excepit. Mollis igitur et iners erat : principes autem sacerdotum maligni et versuti. Quia enim ille modum excogitaverat, nempe solemnitatis legem, quæ jubebat damnatum quemdam dimitti, quid hic machinantur ? Turbæ suaserunt, inquit, ut Barabbam peterent.

II. Vides-ne quanta ille providentia curet illos a culpa liberare, et quanto illi studio satagant, ut nec umbra illis excusationis relinquatur ? Quid enim oportebat, an jam convictum, an eum, de quo dubitabatur, dimittere ? Nam si ex sontibus dimittere unum oportebat, multo magis si cujus-

[1] Matth. xxvii, 19. — [2] Joan. xix, 12 et 21. — [3] Ibid. 11.

piam culpa non nota esset. Neque enim ipsis manifestis homicidis pejor illis Jesus videbatur esse. Idcirco non solum dixit : « Habebant latronem, » sed « Insignem latronem, nequitia celebrem, qui mille cædes perpetraverat. » Attamen illum orbis Servatori prætulerunt, neque sacrum tempus reveriti sunt, non humanitatis leges, nec quidpiam simile. Sed illos invidia excæcavit : nec sua contenti nequitia, populum etiam corrumpunt, ut ob hanc etiam fallaciam extremas luant pœnas. Cum ergo illum petiissent, ait : « Quid » ergo faciam de Jesu, qui dicitur Christus[1]. » Hoc pacto rursum illos flectere volebat ; id eorum arbitrio permittens, ut præ pudore Jesum peterent, et ex eorum liberalitate totum penderet. Nam si dixisset : « Non peccavit, » contentiosiores effecisset : ut autem ex humanitate servaretur, probabilis esse petitio videbatur. Illi vero ita dixerunt : « Crucifige, crucifige eum. Ille vero dixit : Quid enim mali » fecit ? At illi multo magis clamabant : Crucifigatur. Videns » autem Pilatus se nihil proficere, lavit manus, dicens : In» nocens ego sum[2]. » Cur ergo illum tradis ? Cur non eripuisti, sicut Paulum tribunus ? qui etiam sciebat se gratum fore Judæis ; seditio quippe tumultusque propter ipsum factus est. Attamen restitit ille fortiter. At non sic iste : sed ignave molliterque se gessit : ac simul omnes corrupti fuerunt. Neque enim hic plebi, neque multitudo Judæis restitit ; nullaque illis excusatio supererat. Nam « Supervacue » clamabant ; hoc est, magis ac magis clamabant : « Crucifigatur. » Neque enim solum occidere volebant, sed quasi pro scelere, et judice repugnante eadem clamando perseverabant. Vides-ne quanta fecit Christus ut illos ad resipiscendum induceret ? Sicut enim Judam sæpe repressit, sic et istos, et in toto Evangelio, et ipso judicii tempore. Nam quando præsidem et judicem videbant lavantem manus

[1] Matth. XXVII, 22. — [2] Ibid. 23, 24.

et dicentem : « Innocens sum a sanguine hujus, » compungi oportebat et verbis et rebus ; ut et quando Judam viderunt laqueo suspensum, et ipsum Pilatum rogantem ut alium pro illo acciperent. Nam cum accusator et proditor seipsum condemnet, et qui fert sententiam crimina rejiciat, ac visum tale eadem nocte appareat, et quasi condemnatum ipsum Pilatus petat ; quam poterunt excusationem habere ? Nam si nolebant eum innocentem esse, certe non latronem ipsi præponi oportebat ; latronem, inquam, insignem, quem talem esse in confesso erat. Quid igitur illi ? Cum viderent judicem manus lavantem ac dicentem : « Innocens sum, » clamabant : Sanguis ejus super nos et super filios nostros [1]. » Tunc demum, quia sententiam contra se tulerunt, omnia concessit illis. Tu autem hoc loco considera magnam ipsorum vecordiam. Talis enim est temerarius impetus, talis prava cupiditas ; non sinit boni quidpiam videre. Esto enim, vobis ipsis maledixeritis ; cur maledictionem in filios vestros attrahitis ? Attamen benignus Dominus, cum illi tanto furore insanirent et contra seipsos et contra filios suos, latam non modo in filios suos, sed etiam in seipsos sententiam non confirmavit ; quinetiam ex ipsis eos, qui pœnitentiam egerunt, recepit, et mille bonis dignatus est. Nam et Paulus ex illorum numero erat, et multa credentium millia in Jerusalem : Jacobus enim ait : « Vides, frater, quot millia Judæorum cre- » dentium sunt [2] : » si autem quidam remanserunt, sibi ipsis supplicium imputent. « Tunc dimisit illis Barabbam, Jesum » autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur [3]. » Cur flagellavit ? Aut quasi damnatum, aut ut formam quamdam judicio afferret, vel ut Judæis rem gratam faceret. Et certe resistere oportebat. Nam antea dixerat : « Accipite eum » vos, et secundum legem vestram judicate illum [4]. » Mul-

[1] Matth. xxvii, 25. — [2] Act. xxi, 20. — [3] Matth. xxvii, 26. — [4] Joan. xviii, 31.

taque erant quæ poterant et Pilatum et Judæos a facinore tanto avertere, signa, miracula, ingens illius qui patiebatur mansuetudo, ingens illud silentium. Ut enim et per ea, quæ ad defensionem dixit et per precationes suas, se hominem esse ostendit; ita sublimitatem magnanimitatemque suam et per silentium, et per contemptum eorum, quæ contra se dicebantur, demonstravit, per omnia ipsos ad sui admirationem inducens; sed nulli horum cedere voluerunt.

III. Cum enim semel quasi ebrietate et furore ratio intercepta est, difficile est lapsum resipiscere; nisi forti quis et generoso animo sit præditus. Gravis certe, gravis res est pravis hujusmodi passionibus dare locum : quapropter aditum illis omnino intercludere par est. Cum enim semel animam invaserint et occuparint, quasi ignis in ligna delapsus, sic solent maximam accendere flammam. Quamobrem rogo nihil non faciamus, ut illis aditum intercludamus : neque hoc pernicioso ratiocinio nos consolantes, omnem introducamus nequitiam dicentes : « Quid hoc est ? et quid illud ? » nam infinita mala hinc scaturiunt. Diabolus enim scelestus cum sit, multa utitur versutia, perseverantia, et attemperatione ad hominum perniciem, et a minimis statim congreditur. Animum adverte, quæso. Volebat Saülem in Pythonissæ nugas et deliramenta inducere. Sed si illud initio proposuisset, non certe attendisset ille. Quomodo id tulisset, qui illas expulerat? Ideo paulatim illum ad id inducit. Quia enim non obedierat Samuëli et holocausta, illo absente, offerre ausus est, accusatus dicit : « Necessitatem adventus hostium majorem induxit; » et cum lugere oportuisset, quasi nihil fecisset affectus erat. Rursum bellum contra Amalecitas jussit Deus. Ille vero hic etiam transgressus est. His successerunt ejus contra Davidem facinora, et sic sensim et paulatim ad exitium declinans non stetit, donec in perniciei profundum se conjecit. Sic et in Caïno

evenit : non statim ad cædem fratris ipsum compulit diabolus : id enim non illi suasisset ; sed minora primum ipsi obtulit dicens : « In hoc nullum est peccatum ; » secundo livorem invidiamque incendit, nihil mali sequi suadens ; tertio cædem illi suasit et negationem homicidii ; nec prius abscessit quam colophonem malorum adjecisset. Repellenda ergo initia sunt ; cum maxime, etiamsi illa prima peccata non ultra progrederentur, non ideo tamen spernenda illa essent. Nunc autem ad majora ascendunt, si negligentior sit animus. Ideo nihil non agendum est, ut principia præcidantur. Ne peccati naturam ut parvam consideres, sed perpende ipsum majoris esse radicem si negligatur. Nam si quid admirandum dicere oporteat, non tantam diligentiam requirunt majora illa peccata, quam minima. Illa namque ipsa peccati natura ut aversemur efficit ; minora vero, vel quod minora sint, in negligentiam conjiciunt, neque sinunt fortiter ad ipsa tollenda surgere ; ideo, nobis dormientibus, cito magna fiunt : hoc ipsum in corporibus quoque accidere videas. Sic in Juda magnum proditionis malum exortum est. Nisi enim putasset parvum esse pecunias pauperum suffurari, nunquam in proditionem incidisset. Judæis quoque nisi parvum visum fuisset a vana gloria capi, nunquam ad Christi cædem devenissent. Omniaque mala hinc profecta videas. Nemo enim cito ac repente in nequitiam incidit. Inest certe, inest quidam animis nostris pudor ad mala adeunda, nec potest fieri ut omnes simul ad impudentiam declinent ; sed sensim et paulatim ad mala fit progressio, si adsit negligentia. Sic idololatria ingressa est cum homines supra modum honorarentur, sive viventes, sive mortui : sic sculptilia culta fuere. Sic fornicatio invaluit, aliaque mala. Hic animum adhibe. Risit quis intempestive, alius reprehendit ; alius metum repulit dicens : « Nihil hoc est. » Quid enim est ridere ? quid hinc mali

oriatur? Hinc scurrilitas oritur, inde turpiloquium, et actio turpis. Rursum alius incusatus quod proximum calumnietur, quod convitietur ei, quod maledicat, id neglexit, dixitque : « Maledicere nihil est. » Hinc odium partum est ingens, inimicitia irreconciliabilis, convitia infinita ; ex convitiis plagæ : ex plagis sæpe cædes.

IV. A parvis itaque sic magna inducit malignus ille dæmon; a magnis desperationem, aliam methodum non minus priore perniciosam inveniens. Non enim tam perdit peccatum, quam desperatio. Nam qui peccavit, si vigilet, cito per pœnitentiam factum suum corrigit. Qui vero desperat nec corrigitur, ideo excidit ab emendatione, quod pœnitentiæ remedia non apponat. Habet quoque tertio gravissimas insidias, ut cum pietatem speciem peccato circumponit. Et ubinam, inquis, usque adeo invaluit diabolus, ut tantum deciperet? Audi et cave tibi ab illius versutia. Præcepit per Paulum Christus uxorem a viro non separari; nec se invicem fraudare oportere dixit, nisi ex consensu. Sed nonnullæ amore continentiæ a viris separatæ, ac si pium quid facerent, seipsas ad adulterium dederunt. Cogita ergo quam malum laborem perpessæ, quasi quæ magnum damnum intulerint, extremas sint luituræ pœnas, et in perniciei barathrum maritos suos conjiciant. Alii rursus ex jejunii præcepto abstinentes a cibis, paulatim ad abominationem ciborum devenerunt; quod ipsum magnum affert supplicium. Hæc porro fiunt, quando præjudicatas suas opiniones præter Scripturarum mentem confirmant. Putarunt apud Corinthios aliqui perfectionis esse indifferenter omnia gustare, etiamque prohibita [1]; at hoc non perfectionis, sed extremæ iniquitatis erat : ideo vehementer illos Paulus increpat, extremoque dignos supplicio dicit. Alii rursum ad pietatem pertinere putant, comam capitis exco-

[1] 1 Cor. VIII, 4, et IX, 4.

lere. Illud porro prohibitum est, ac multi dedecoris. Alii iterum lucro sibi fore putant, si de peccatis suis immoderate doleant. Sed illud ad vafritiem pertinet diabolicam, ut declaravit Judas, qui ideo se laqueo suspendit. Idcirco Paulus timebat ne is, qui fornicatus erat, quid simile pateretur, hortaturque Corinthios ut citius illum inde extrahant, « Ne nimia tristitia absorbeatur hujusmodi [1]. » Deinde ostendens id ex ejus insidiis provenire, ait : « Ut non cir- » cumveniamur a Satana. Non enim ejus cogitationes igno- » ramus [2], » quod cum multo dolo congrediatur, inquit. Nam si palam impugnaret, facilis esset victoria; imo etiam nunc si vigilemus, facilis erit. Nam ad singulas hasce vias armavit nos Deus. Ut suadeat enim ne parva contemnamus, audi quomodo hortetur : « Qui dixerit fratri » suo; Fatue, reus erit gehennæ ignis [3]; » et, qui lascivis oculis aspicit, mœchus est perfectus. Ridentes quoque miseros prædicat; et ubique principia et semina malorum evellit, ac de otioso verbo ait reddendam esse rationem. Ideoque et Job non acta modo, sed et cogitationes filiorum purgabat [4]. » De desperatione autem ait : An qui ce- » cidit, non resurget? an qui avertit, non convertitur [5]? » et rursus, « Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur » et vivat [6]; » et, « Hodie si vocem ejus audieritis [7]; » et rursum, « Gaudium est in cœlis super uno peccatore pœni- » tentiam agente [8]. » Multa quoque alia verba et exempla in Scriptura habentur. Ne autem pietatis specie pereamus, audi Paulum dicentem : « Ne abundantiori tristitia absor- » beatur [9]. » Hæc ergo cum sciamus, omnibus viis quæ desides possunt subvertere, Scripturarum prudentiam apponamus. Neque dicas : « Quid si formosam mulierem cu-

[1] 2 Cor. II, 7. — [2] Ibid. 11. — [3] Matth. v, 22. — [4] Job. I, 5. — [5] Jer. VIII, 4. — [6] Ezech. XVIII, 23. — [7] Psal. XCIV, 8. — [8] Luc. XV, 7. — [9] 2 Cor, II, 7.

riose aspexero? » Nam si in corde mœchatus fueris, cito reipsa mœchari audebis. Ne dicas : « Quid est si pauperem hunc prætercam? » si hunc prætereas, alterum et post hunc alium præteribis. Nec rursus dixeris : « Quid si bona proximi concupiscam; » hoc enim Achabum perdidit, etiamsi pretium solverit, quia scilicet a nolente abripuit [1]. Emptor enim non cogere, sed persuadere debet. Si vero is, qui justum pretium numeravit, ita damnatus est, quia ex nolente accepit; qui non modo hoc agit, sed et a nolente abripit, et hoc in lege gratiæ, quo non erit supplicio dignus? Ne itaque puniamur, a vi omni et rapina nos puros servantes, et non peccata modo, sed etiam principia peccatorum caventes, diligenter virtutem amplectamur : sic enim æternis fruemur bonis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXVII.

CAPUT XXVII.

Tunc milites præsidis accipientes Jesum in prætorio, congregaverunt ad eum universam cohortem; et exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus, et genua flectentes coram eo illudebant ei dicentes : Ave rex Judæorum [2].

I. Quasi [3] pacto cum omnibus inito diabolus tunc choreas agebat. Esto enim Judæos invidia et livore tabescen-

[1] 3 Reg. XXI.— [2] Matth. XXVII, 27-29.— [3] Vide D. Guillon, t. XIV, p. 374-384.

tes tunc adversus eum debacchatos fuisse; cur et qua de causa etiam milites? Annon ideo, ut patet, quod diabolus tunc apud omnes debaccharetur? Nam contumeliæ ipsi illatæ voluptati sibi erant, crudeles et inhumani cum essent. Cum enim oportuisset illos reprimere se, et lacrymari, quod etiam de plebe dixeris, hoc non fecerunt; imo contumeliis afficiebant, insultabant, ut fortasse grati Judæis essent, vel etiam pravis suis utentes moribus : contumeliæ vero diversi generis erant. Nam divinum illud caput modo colaphis cædebant, modo spinea corona dedecorabant, modo calamo percutiebant, viri scelesti et execrandi. Quæ nobis postea erit excusatio, cum ex contumeliis ad iram concitamur, postquam hoc Christus passus est? Extremus certe contumeliarum terminus erat, id quod tunc fiebat. Neque enim pars tantum, sed totum corpus contumeliis afficiebatur; caput per coronam et calamum, facies colaphis et sputis, genæ alapis, corpus totum flagellis, nuditate, amictu chlamydis, et simulata adoratione; manus calamo, qui pro sceptro datus est, os rursum per oblatum acetum. Quid his gravius? quid contumeliosius? Hæc omnem excedunt orationem. Ac si enim timerent ne quid in tanto facinore deesset, Prophetas quidem manibus suis interficiebant; hunc ex judicis sententia. Sic omnia faciunt, suis occidunt manibus, damnant et sententiam ferunt, etiam apud Pilatum dicentes : « Sanguis ejus super nos et » super filios nostros[1]. » Insultant, contumelias inferunt, vinciunt, abducunt, militibus contumeliarum auctores sunt, cruci affigunt, convitiantur, conspuunt, derident. Nihil hic Pilatus intulit, sed omnia illi fecerunt, accusatores, judices, carnifices, nullam non agentes personam. Hæc apud nos leguntur, cum omnes una conveniunt. Nam ne gentiles dicant : « Clara et splendida populis exhibetis,

[1] Matth. xxvii, 25.

ut signa et miracula; hæc vera probrosa occultatis; » id dispensavit gratia Spiritus, ut in solemnitate maxima, cum viri mulieresque magno numero adsunt, omnesque omnino in magna Paschatis vespera, tunc hæc omnia legantur : omnibus ubique terrarum præsentibus, hæc magna voce prædicentur : quibus lectis et cognitis, Christus creditur esse Deus, et tum propter alia, tum propter hæc etiam adoratur, quod pro nobis eo usque descendere dignatus sit, illaque pati, ut nos in omni virtutis genere institueret. Hæc itaque semper legamus : nam multum hinc lucrum, maxima utilitas. Cum enim videris illum et rebus et verbis adoratum, irrisum et illusum, tortum et extrema patientem, etiamsi lapis fueris, cera mollior evades, omnemque animi tumorem ejicies. Audi igitur ea quæ sequuntur. Postquam illuserunt ei, duxerunt eum in crucem, et denudati vestes acceperunt, sedentesque observabant quando expiraret. Et diviserunt vestimenta ejus, quod circa damnatos viles et abjectos et ab omnibus desertos fieri solet. Partiuntur vestimenta, quibus tot edita fuerant miracula. Sed nihil tunc operabantur, Christo vim illorum ineffabilem cohibente. Hoc vero non modicum furoris additamentum erat. Nam quasi erga infamem, abjectum et omnium vilissimum, ut dixi, sic omnia agebant : latronibus nihil tale fecissent, sed in Christum hæc omnia audebant : mediumque illum crucifixerunt, ut illorum infamiæ consors esset. « Et dede- » runt ei acetum bibere [1], » hoc item contumeliose : ipse autem nolebat bibere. Alius sic narrat, « Cum gustasset, » dixit : Consummatum est [2]. » Quid est autem, « Consum- » matum est? » Prophetia hæc impleta est : « Dederunt in » escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto [3]. » Neque tamen ille ipsum bibisse ostendit. Nihil enim differunt gustare solum et non bibere, sed utrumque idip-

[1] Matth. XXVII, 34. — [2] Joan. XIX, 30. — [3] Psal. LXVIII, 22.

sum significat. Neque tamen hic furendi finem fecerunt; nam postquam nudaverant, crucifixerant, acetum obtulerant, ultra progrediuntur; et cruci affixum videntes, exprobrant et illi, et ii qui prætergrediebantur : quæ omnium gravissima erant mala, quando seductoris nomine hoc patiebatur, ut arrogans et jactabundus. Ideo illum et publice crucifixerunt, ut, videntibus omnibus, vituperarent : ideo etiam militum manibus, ut cum hæc per publicum judicium fierent, furorem majorem exhiberent.

II. At vero quem non flexisset turba sequens et lacrymans? non tamen hasce belluas. Quapropter ille hos responsione dignatur, illos secus. Nam postquam omnia pro lubito fecerant, famam ejus lædere conantur, ejus resurrectionem timentes. Ideo hæc publice jactant, latrones cum illo crucifigunt, et ut seductorem ostenderent, dicebant : « Qui solvis templum, et in tribus diebus ædificas, » descende de cruce [1]. » Nam quia Pilatum rogantes ut inscriptam causam tolleret, quæ erat, « Rex Judæorum; » nihil impetrarunt, sed institit ille dicens : « Quod scripsi, » scripsi [2]; illi demum irrisione sua probare tentabant ipsum non esse regem. Ideo et hæc et illa dicebant : « Si rex » Israël est, desdendat nunc de cruce : » et rursum, « Alios » salvos fecit, seipsum non potest salvum facere [3] : » et prioribus signis hinc detrahere conabantur. Et rursus, « Si Fi» lius Dei es, salva temetipsum [4]. » O scelesti et execrandi! An Prophetæ non erant Prophetæ? an justi, non justi, quia Deus illos ex periculis non eripuit? Atqui erant etsi passi sint. Quid insaniæ vestræ par fuerit? Nam si illorum gloriam non labefactarunt illata illis pericula et mala; sed Prophetæ erant, etiamsi illa paterentur; multo magis non debebatis de hoc scandalizari, qui et factis et verbis suis

[1] Matth. XXVII, 40. — [2] Joan. XIX, 22. — [3] Matth. XXVII, 42. — [4] Ibid. 40.

falsam hanc repulit opinionem. Attamen hæc dicentes et agentes, nihil vel in ipso tempore facere potuerunt. Certe qui omni iniquitate corruptus erat, qui vitam in cædibus et sepulcrorum effossionibus degerat, cum hæc dicerentur, ipsum confessus est, et regnum commemoravit, plebsque illum lugebat. Quanquam videbantur res gestæ contraria significare iis qui mysterii œconomiam non noverant, quod nempe infirmus esset, nihilque posset. Attamen veritas per contraria etiam prævaluit. Hæc igitur audientes, armemus nos contra iram et furorem. Si tumere vel inflammari cor tuum videris, signaculo crucis pectus tuum munito : memoria repete illa, quæ tunc contigerunt, et horum memoria iram omnem ut pulverem excuties : cogita verba et gesta : cogita illum esse dominum, teque servum : illum propter te passum esse, te propter te ipsum; illum pro iis, qui beneficiis affecti ipsum crucifigebant, te pro te ipso; illum pro iis, qui se contumeliis affecerant, te sæpe pro iis quos læsisti; illum vidente civitate, imo populo toto Judæorum, peregrinorum, indigenarum, quibus benignitate plena verba protulit, te paucis præsentibus : et quod majoris esse contumelia videtur, quod derelictus sit a Discipulis. Nam qui antea ipsum colebant, resilierunt; inimici vero et adversarii in medio positum, convitiis, risu, illusionibus dehonestarunt, Judæi, milites, hinc et inde latrones : ambo quippe latrones ipsum probris et contumeliis afficiebant. Quomodo ergo Lucas dicit unum ex latronibus alterum increpasse? Utrumque factum est : primum enim ambo exprobrabant, postea non item. Ne putes enim ex quodam pacto rem gestam fuisse, aut latronem non fuisse latronem, a contumelia illud tibi declarat : superne in cruce latro erat et inimicus; sed repente mutatus est. Hæc igitur omnia tecum reputans philosophare. Quid enim tantum pateris, quantum Dominus tuus? An publice vituperatus es? sed

non cum tantis contumeliis. Verberibus cæsus es? sed non toto corpore, neque ita nudatus et flagellatus. Si autem colaphis cæsus es : at non illo modo.

III. His adde a quibus, quare, quando : et quod gravissimum est, dum hæc fierent, nemo petulantes arguebat vel increpabat; contra vero laudabant, simul ridebant, simul illudebant, et ut arrogantem ac seductorem, qui non posset dicta sua operibus comprobare, sic convitiis impetebant. Ille vero ad omnia tacebat, magna nobis remedia parans ad patientiam exercendam. Sed nos hæc audientes, ne servos quidem nostros ferre possumus, sed plus quam onagri insultamus, calcitramus, circa ea quæ nos spectant crudeles et inhumani : ea vero quæ ad Deum pertinent non tanti facientes : circa amicos etiam similiter effecti sumus. Si quis nos offendat, non ferimus; si contumelia afficiat, plus quam bellua quævis ferocimus, qui tamen hæc quotidie legimus. Discipulus prodidit; reliqui, illo relicto, fugerunt : alii beneficiis affecti conspuerunt, servus summi pontificis alapam dedit, milites colaphis ceciderunt, qui præteribant, illudebant et convitiabantur ei, latrones incusabant : et adversus hæc ne verbum quidem ille protulit, sed silentio omnes vicit, ut te operibus institueret, te quanto mansuetius feres, tanto magis male facientes superaturum, omnibusque admirationi futurum. Quis enim non miretur eum qui contumelias fert patienter? Quemadmodum enim si quis etiam juste patiatur, et malum mansuete ferat, a multis putatur injuste pati; ita si injuste patiatur et ferociat, se juste pati in suspicionem veniet, et ridiculus erit, ut captivus ab ira pertractus, qui nobilitatem suam perdidit. Talis quippe homo nec liber quidem vocandus est, etiamsi mille servis dominetur. At te admodum ille irritavit? Et quid hoc? Tunc enim philosophiam exhibere par est : cum enim concitat nemo, ipsas feras mansuetas

videmus : non semper enim ferociunt, sed cum quis illas concitaverit. Nos quoque si tunc tantum quieti sumus, cum nemo nos concitat, quid amplius præstamus? Illæ enim sæpe juste indignantur, et excusari possunt, nam commotæ et punctæ irritantur. Præterea rationis sunt expertes, et ex natura feritatem habent. Tu vero si ferocias, unde, quæso, poteris veniam consequi? Quid mali passus es? Rapinam? Ideo ferre oportet, quia magis lucraberis. Sed in fama læsus es? Et quid hoc? Non enim minor ideo es, si philosopheris. Si vero nihil damni pateris, cur irasceris adversus eum, qui nihil tibi infert mali, sed qui etiam prodest tibi? Qui enim honorant, molliores nos reddunt, si non vigilemus : qui vero contumelia afficiunt et contemnunt, eos, qui sibi attendunt, firmiores reddunt. Nam desides magis lædunt laudati, quam contumelia affecti. Qui lædunt, si vigilemus, nobis philosophiæ causa sunt. Qui vero laudant, elatos reddunt, arrogantes, vanæ gloriæ cupidos, desides, animo molliores : cujus rei testes sunt patres, qui filios suos non tam adulantur quam vituperant, veriti ne quod inde damnum patiantur; magistri quoque hoc utuntur remedio. Quare si quempiam aversari par sit, adulatorem potius aversare, quam contumeliosum : majorem quippe affert perniciem adulatio, quam contumelia. Adulatio quasi esca quædam est quæ non attendentes capiat, difficiliusque est hanc, quam illam superare. Multo major inde merces, multo major laus et admiratio sequitur. Nam mirabilius est hominem videre contumeliis affectum, nec commotum, quam hominem percussum, nec cadentem. Et quomodo, inquies, possumus non commoveri? Te contumelia quis affecit? Pectus cruce signato. Recordare omnium quæ tunc gesta sunt, et omnia extinguuntur. Ne contumelias tantum cogites, sed et si quid tibi boni a contumelioso illo advenerit in mentem revo-

cato, et statim mansuetior fies. Imo potius ante omnia Dei timorem in mente habeas, et statim moderatior æquiorque eris.

IV. Ad hæc, a servis tuis documentum suscipias. Et cum videris te convitiantem, illum vero tacentem, cogita te philosophari posse, teque exasperatum damna. Atque in ipso contumeliarum tempore, disce non contumeliam inferre, et sic nec ipse contumeliis affectus dolebis. Cogita eum qui contumeliis afficit et furit non sui compotem esse, et sic de contumelia non indignaberis. Nam et dæmoniaci nos verberant, nec modo non movemur, sed etiam illos miseramur. Hoc et tu facito, miserare contumeliosum, ira enim gravi fera detinetur, dæmone pernicioso. Solve ipsum, qui ab hujusmodi dæmone vexatur, et brevi tempore corrumpitur. Talis quippe hic morbus est qui ad perniciem ægri non multo egeat tempore. Ideo dicebat quispiam : « Momentum furoris ejus, casus est ipsi [1] : » quo maxime tyrannidem suam ostendit, quod brevi tempore tanta operetur mala, nec mora opus habeat : et si in vi sua perseveraret, vix superabilis esset. Vellem ostendere, quis sit is qui convitiatur, quis ille qui philosophatur, et nudam utriusque animam in medium afferre. Videres illam similem esse pelago fluctibus agitato, hanc tranquillo portui. Neque enim turbatur a malignis ventis, sed illos facile sedat. Nam qui contumelias inferunt, nihil non agunt ut mordeant; cum autem hac spe lapsi sunt, ipsi demum sedantur, et emendati abeunt. Fieri enim nequit ut vir iratus non se admodum improbet. Nam si in aliquem insurgere oporteat, id sine ira potest fieri, et quidem facilius prudentiusque est, quam iratum id facere : nihilque ingratum patiemur. Si namque velimus apud nos ipsos bona erunt, et juvante Dei gratia, nobis ipsis satis erimus ad

[1] Eccli. I, 19.

tutelam et honorem. Cur enim gloriam ab altero quæris? Tu te ipsum honora, et nemo tibi poterit contumeliam inferre; si vero tu te ipsum dehonestes, etiamsi te omnes honorent, non in honore eris. Quemadmodum enim nisi nos malo imbuamus affectu, nemo nos sic imbuet; sic nisi nos contumelia afficiamus, nemo dedecorabit. Sit enim vir quispiam admirandus et magnus, omnesque illum mœchum vocent, furem, sepulcrorum effossorem, homicidam, latronem : ille vero nec moveatur, nec indignetur, nullius eorum sibi conscius : quam ille contumeliam patitur? Nullam plane. Quid ergo, inquies, si multi hujusmodi de ipso opinionem habeant? Neque sic contumelia affectus est; sed illi seipsos dedecorarunt, quod talem illum falso existimaverint. Dic enim mihi, si quis solem obscurum esse putet, an soli detraxit, an sibi? Sibi utique, dum sibi aut cæci aut furentis famam conciliat. Sic et ii, qui bonos esse malos putant, e contrario seipsos dedecore afficiunt : ideo majori curandum studio est, ut conscientiam nostram expurgemus, neque ansam ullam suspicioni demus. Si vero alii furere voluerint, nobis hoc modo affectis, non id curare, vel dolere opus est. Nam qui bonus cum sit, improbus a quibusdam putatur esse, hic certe nihil hinc læditur; qui vero id male et temere suspicatus est, is extremam perniciem subiit; quemadmodum et improbus, si e contrario bonus esse putetur, nihil hinc lucrabitur; sed majori obnoxius erit damnationi, inque majorem incidet mœrorem. Nam qui malus cum sit, malus existimatur esse, forte humiliatus, peccata sua noverit; si vero lateat, in indolentiam decidet. Nam si accusantibus omnibus peccatores vix excitantur ad compunctionem; cum non modo non accusent, sed etiam laudent nonnulli, quomodo oculos aperire possint in nequitia viventes? Non audis Paulum accusantem quod fornicatorem non modo non siverint

Corinthii peccatum suum agnoscere, dum honorarent illum, ipsique plauderent; sed etiam in nequitia detinuerint [1]? Quamobrem obsecro multorum opiniones, contumelias, honores negligentes, hoc unum studeamus, ut nullius mali nobis conscii simus, neque nos ipsos dedecore afficiamus; sic enim et hic et in futuro sæculo multa gloria fruemur, quam utinam consequamur omnes, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simulque Spiritui sancto gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXVIII.

CAPUT XXVII.

A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam. Circa autem horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lammasabacthani, id est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quidam vero ex astantibus, cum hæc audirent [2], etc.

1. Hoc est [3] signum illud, quod prius petentibus se daturum pollicebatur, dicens: « Generatio prava et adultera » signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum » Jonæ prophetæ [4]. » Ubi crucem, mortem, sepulcrum et resurrectionem significat. Et rursus alio modo virtutem crucis significando dicebat: « Cum exaltaveritis Filium ho-

[1] 1 Cor. v, 1. — [2] Matth. xxvii, 45-47. — [3] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 384-386. — [4] Matth. xii, 39, et Luc. xi, 29.

» minis, tunc cognoscetis quia ego sum [1]; » id est, cum me crucifixeritis, et me victum a vobis esse putaveritis, tunc maxime fortitudinem meam scietis. Nam postquam crucifixus est, illorum civitas periit, judaïca cessarunt, et politia quoque et libertas illorum cecidit, prædicatio floruit, et ad extremum orbem evangelicus sermo pervenit; terra, mare, habitata inhabitataque terra virtutem ejus ubique prædicant. Hæc ergo dicit, et ea quæ ipso crucis tempore acciderunt. Multo quippe mirabilius fuit hæc accidisse cum ipse cruci affixus esset, quam si in terra tunc ambulasset. Neque in hoc solum res stupenda erat, sed signum illud quod quærebant de cœlo factum est, et in universa terra; id quod nunquam contigerat, nisi in Ægypto tantum, quando Pascha celebraturi erant. Etenim illa horum typus erant. Et animadverte quandonam hæc fiant, in meridie, ut omnes per orbem discerent, nam ubique terrarum dies erat : quod utique ad illos convertendos sufficiebat, non magnitudine solum miraculi, sed quod hæc opportune acciderent. Nam post illa omnia quæ insane fecerant, post derisiones illas iniquas id accidit, quando furor remiserat, quando ridendi finem fecerant, quando jactis dicteriis exsatiati erant, et omnia pro lubito dixerant; tunc tenebras exhibuit, ut vel sic ira sedata, ex miraculo aliquid lucrarentur. Res enim tantas in cruce agere mirabilius erat, quam si de cruce descendisset. Nam sive illum hæc fecisse putarent, credere oportebat et timere; sive non illum, sed Patrem; hinc etiam compungi par erat : nam tenebræ illæ ex ira de facinoribus illis concepta proficiscebantur. Quod enim non esset eclipsis, sed ira et indignatio, non hinc solum manifestum erat; sed etiam a tempore. Tribus enim horis permansit. Eclipsis vero in momento temporis fit; quod non ignorant qui viderunt : nam nostra etiam ætate

[1] Joan. VIII, 28.

eclipsis contigit. Et quomodo, inquies, non mirati sunt omnes, nec putaverunt esse Deum? Quia tunc genus hominum in multa negligentia et nequitia detinebatur. Et hoc miraculum unum erat; quod statim atque apparuit, præterivit : nullusque rei causam ediscere quæsivit; multa quoque tunc impietas ex consuetudine prævalebat. Neque sciebant quæ causa gestæ rei esset : forte putabant per eclipsim, vel aliam naturalem causam id evenisse. Ecquid miraris de exteris, qui nihil sciebant, quique ob desidiam de re inquirenda non cogitabant, quando ii etiam, qui in Judæa erant, post tot miracula adhuc perseverabant contumelias inferentes : quanquam ipsis clare ostendisset se talia operatum fuisse? Ideo et postea loquitur, ut discant se adhuc vivere, et illa fecisse, et hinc saltem moderatiores fiant. Ac dicit : « Eli, Eli, lamma sabacthani, » ut viderent cum usque ad extremum halitum honorare Patrem, neque esse Deo adversarium. Ideo propheticam quamdam emisit vocem, usque ad ultimam horam veteri legi præbens testimonium. Nec modo propheticam, sed et hebraïcam vocem; ita ut illis notum et manifestum id esset; perque omnia ostendit suam cum Genitore concordiam. Tu vero vide illorum petulantiam, atque vesaniam. « Putaverunt, » inquit, Eliam ab eo vocari, et statim potaverunt illum » aceto [1]. Alius autem lancea latus ejus aperuit [2]. » Quid his iniquius? quid ferocius, qui eo usque furorem suum extenderunt, et mortuum corpus contumelia affecerunt? Tu vero perpende quomodo sceleribus eorum usus sit ad salutem nostram. Post plagam enim fontes salutis inde manarunt. « Jesus autem clamans voce magna, emisit spiri- » tum [3]. » Hoc est quod dicebat : « Potestatem habeo » ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum su-

[1] Matth. xxvii, 48. — [2] Joan. xix, 34. — [3] Matth. xxvii, 50.

» mendi eam; » et, « Ego pono eam a me ipso [1]. » Ideo voce exclamavit, ut ostenderet ex potestate sua rem fieri. Marcus vero dicit miratum fuisse Pilatum, si jam mortuus esset [2] : ac centurionem ideo maxime credidisse, quia cum potestatis signo mortuus esset. Hæc vox velum discidit, monumenta aperuit, et domum desertam reddidit. Hoc autem fecit non ut templum dehonestaret : quomodo enim id potuisset qui dicit : « Nolite facere domum Patris mei, » domum negotiationis [3] ? » sed indignos illos reddens qui ibi versarentur, ut etiam cum illud Babyloniis tradidit. Hæc porro non ea solum de causa fiebant; sed erat illud prophetia futuræ desolationis, et conversionis in meliora sublimioraque, nec non potentiæ illius signum.

II. Ad hæc autem, ex iis quæ postea secuta sunt, seipsum manifestavit ex mortuorum resurrectione, ex obscurata luce, et ex elementorum mutatione. Elisæi enim tempore, mortuus mortuum tangens resurrexit [4]. Nunc autem vox illos excitavit, dum corpus in cruce superne affixum esset. Alioquin vero illa horum figuræ erant. Ideo enim illa facta sunt, ut hæc crederentur. Neque solum mortui suscitantur, sed etiam petræ scinduntur, terraque concutitur; ut discant se illos posse et excæcare et dirumpere. Nam qui petras discidit, et terram tenebris obduxit, multo magis in illis talia præstare potuisset, siquidem voluisset. Verum id noluit; sed immissa in elementa ira sua, ex mansuetudine sua ipsorum salutem curabat. Sed illi in insania perstiterunt. Talis res est invidia, non facile sedatur. Tunc ergo, his conspectis prodigiis, nihil ex impudentia remiserunt. Postea autem quando, sigillo apposito, et militibus custodientibus, resurrexit; id quod ab ipsis custodibus didicerunt; argento illos corruperunt, ut resurrec-

[1] Joan. x, 18. — [2] Marc. xv, 44. — [3] Joan. II, 16. — [4] 4 Reg. XIII, 21.

tionis testimonia suffurarentur. Ne mireris itaque, si tunc etiam improbe se gesserunt; sic semel se comparaverant ad omnem impudentiæ rationem. Sed illud consideres velim, qualia signa fecerit ex cœlo, in terra et in ipso templo; simul indignationem suam commonstrans, simulque declarans ea, quæ olim inaccessa erant, jam adiri posse : cœlum esse aperiendum, et ad vera sancta Sanctorum res esse transferendas. Et alii quidem dicebant : « Si rex Israël » est, descendat nunc de cruce; » ipse vero ostendit se non Israëlis modo, sed totius orbis regem esse. Illi dicebant : « Qui solvit templum hoc, et in tribus diebus ædificat » illud ; » ipse vero declarat templum usque in finem desertum fore. Rursum illi dicebant : « Alios salvos fecit, » seipsum non potest salvum facere; » ipse vero in cruce, in servorum corporibus id cum magna potentia ostendit. Nam si quatriduanum Lazarum ex sepulcro exire magnum erat; multo majus sanctos illos omnes jam olim sepultos confertim vivos apparere; quod futuræ resurrectionis signum erat. Ait enim : « Multa corpora sanctorum qui dor- » mierant, surrexerunt. Et introierunt in sanctam civita- » tem, et apparuerunt multis [1]. » Ne enim putaretur id, quod fiebat, phantasma esse, multis etiam apparent in civitate. Et centurio quoque Deum tunc glorificavit dicens : « Vere hic homo justus erat. Et turbæ, quæ venerant ad » spectandum, percutientes pectora sua revertebantur [2]. » Tanta est virtus crucifixi, ut post tot irrisiones et dicteria, et centurio et populus compungerentur. Quidam vero narrant hunc centurionem, postea in fide roboratum, martyrium fortiter subiisse. « Erant autem illic mulieres multæ » a longe videntes, quæ secutæ fuerant Jesum a Galilæa » ministrantes ei; in quibus erat Maria Magdalena, et Maria

[1] Matth. xxvii, 52, 53. — [2] Ibid. 54, et Luc. xxiii, 47, 48.

» Jacobi, et Jose mater, et mater filiorum Zebedæi [1]. » Hæc facta vident mulieres illæ, quæ maxime dolent ac lugent. Et consideres velim quam assiduæ sint. Sequebantur ipsum ministrantes, et usque ad pericula aderant. Ideoque omnia spectabant; quomodo clamaverit et expiraverit, quomodo petræ scissæ sint, cæteraque omnia. Ipsæque primæ Jesum vident; hicque sexus maxime damnatus, primus bonorum spectaculo fruitur : quod maxime illarum fortitudinem commendat. Discipuli fugerunt, illæ aderant. Quænam illæ erant? Mater ejus, quam dicit Jacobi, et reliquæ. Alius Evangelista dicit multos fuisse qui ob hæc plangerent pectusque tunderent; quod maxime Judæorum crudelitatem ostendebat, qui de quibus alii gemebant lugebantque, de iisdem ipsi gloriabantur, neque misericordia moti, neque timore cohibiti. Signa quippe illa, non modo signa, sed iræ magnæ furorisque signa erant; tenebræ, petræ scissæ, velum a medio rescissum, terræ motus : hæc ingentis erant indignationis. « Accedens » autem Joseph, petiit corpus [2]. » Hic erat Joseph ille, qui se prius occultaverat; nunc vero magnum quidpiam ausus est post Christi mortem. Non enim ignobilis ignotusque, sed ex consilio unus admodumque insignis erat : unde maxime ejus fortitudo spectanda est : nam in mortis periculum veniebat cum omnium in se odium concitaret, dum suam erga Jesum benevolentiam demonstrans, corpus petere ausus est, neque destitit, donec id assecutus esset : nec accepit modo et cum sumptu sepelivit, sed in sepulcro suo novo, hinc amorem fortitudinemque suam demonstrans. Hoc vero non sine causa, nec sine providentia ita factum est, sed ut ne ulla vel minima suspicio remaneret alium pro alio surrexisse. « Erant autem Maria Magdalene, » et altera Maria sedentes e regione sepulcri [4]. » Cur illæ

[1] Matth. XXVII, 55, 56. — [2] Ibid. 57, 58. — [3] Ibid. 61.

ita assident? Nihil adhuc magnum vel sublime de illo sciebant. Ideoque unguenta attulerunt, et prope sepulcrum manebant; ut si Judæorum furor sedaretur, accederent et corpus ungerent.

III. Vides mulierum fortitudinem? vides amorem? vides liberalitatem in expensa usque ad mortis periculum? Hasce mulieres imitemur viri: ne Jesum in tentationibus relinquamus. Illæ in mortuum tot impenderunt, in vitæ suæ periculum: nos autem, libet enim idipsum repetere, nec esurientem alimus, nec nudum induimus, sed illum mendicantem videntes prætercurrimus. Sane si ipsum Christum videretis, sua singuli profunderent. Sed nunc idem ipse est. Ipse namque dixit: «Ego sum.» Cur ergo non omnia effundis? Etenim nunc dicentem audis: « Mihi facis.» Neque quidpiam interest utrum huic, utrum illi dederis, neque minus feceris, quam mulieres illæ, quæ tunc ipsum nutriebant, imo multo majus. Verum ne turbemini. Non est enim æquale ipsum Dominum præsentem alere, quod vel lapideum animum pertraheret, et propter verba ejus duntaxat, pauperem, mutilum, incurvum hominem fovere. Ibi enim aspectus dignitasque præsentis attrahit; hic autem totum misericordiæ tibi præmium ascribitur, majusque est tuæ erga illum reverentiæ argumentum, quando propter ejus verba conservum foves in omnibus. Fove igitur ac crede accipienti et dicenti: «Mihi dedisti.» Nisi enim ipsi dares, non te ille regno dignaretur. Nisi ipsum aversareris, non te in gehennam mitteret, quod vilem aliquem hominem despexisses. Sed quia ille ipse est qui despicitur, ideo magnum id flagitium est. Sic et Paulus illum persequebatur; ideo dicebat: « Quid me persequeris?» Sic ergo cum damus, affecti simus, ac si Christo erogaremus: nam verba ejus, plus quam ea quæ sub aspectum cadunt credenda. Cum videris ergo pauperem, recordare verborum, quibus

se ipse dicit alendum. Etiamsi enim is, qui apparet, non sit Christus, sed sub hac ille figura petit et accipit. Erubesce igitur cum petenti non dederis. Hoc pudori est, hoc pœnam et supplicium meretur. Nam quod mendicet, ad ejus pertinet bonitatem, ac propter hoc nos gloriari par est: si vero non dederis, tuæ erit crudelitatis. Quod si nunc non credas te, cum pauperem fidelem prætercurris, ipsum prætercurrere; tunc credes, cum, te in medio illorum producto, dicet: « In quantum his non fecistis, neque mihi fe» cistis. » Sed absit ut vos illud ita discatis, sed utinam nunc credentes, et fructificantes beatissimam illam audiatis vocem, quæ vos in regnum introducat. Verum dicet fortasse quispiam: « Quotidie nobis de eleemosyna et misericordia disseris. » Neque finem dicendi faciam. Etiamsi enim ea apud vos recte procederent, neque tunc desistendum esset, ne hinc negligentiores evaderetis: attamen si bene res procederet, minus instarem. Si vero ne ad medium quidem pervenistis, ne mihi, sed vobis ipsis id objicite. Nam perinde facis dum conquereris, atque si puer alpha sæpe audiens, nec ediscens, apud magistrum conquereretur, quod frequenter ac perpetuo id doceret. Quis enim ex verbis meis factus est expeditior ad eleemosynam dandam? quis pecunias profudit? quis dimidium opum? quis tertiam partem distribuit? Nemo. Quomodo ergo absurdum non fuerit, dum vos non discitis, jubere nos a docendo absistere? Contra faciendum esset si nos absistere vellemus; vos oporteret retinere ac dicere: « Nondum hæc didicimus, et cur a monendo desistitis? » Si quis oculi infirmitate laboraret, et ego medicus essem, si emplastro, unctione, reliquis remediis adhibitis, parum profuissem, et abirem; annon ad officinæ fores accederet, clamaret, meque de ingenti negligentia accusaret, quod, perseverante morbo, recessissem? Et si accusatus responderem: « Cataplasma apposui,

unxi,» num illud ferret? Minime. Sed statim diceret: «Quæ mihi hinc utilitas, dum male afficior?» Idipsum de anima cogitato. Quod si manum infirmam, torpentem, contractam, sæpe unctione vel emplastro curans, emollire non potuissem? annon idipsum audirem? At nunc etiam manum contractam et arefactam irrigamus. Et ideo donec illam extensam viderimus, circuire non desistemus. Utinam et vos de nullo alio colloquamini, et domi et in foro, et in mensa, noctu, imo et per somnium. Nam si interdiu hæc solliciti semper meditaremur, etiam per somnium in iis versaremur.

IV. Quid dicis? De eleemosyna semper dissero? Vellem et ego hujusmodi adhortatione nihil apud vos opus esse, sed disserere de pugna contra Judæos, contra gentiles, contra hæreticos. Sed nondum valentes quis armare possit? quomodo in aciem educere adhuc plagis et vulneribus sauciatos? Si vos bene valentes viderem, jam in aciem illam eduxissem: atque Christi gratia fulti stragem vidissetis innumerorum cadaverum, multaque allata eorum capita. In aliis porro libris multa hac de re diximus. Sed neque sic plane possumus, ob multorum negligentiam, hanc victoriam celebrare. Postquam enim illos sæpe dogmatibus profligavimus, vitam multorum nobis exprobrant, qui apud nos congregantur, eorumque vulnera et animi morbos. Quomodo ergo vos fidenter in aciem educemus, cum etiam nobis molesti sitis, dum vos hostes confodiunt ac deridet? Illius enim manus ægra est et ad largitionem contracta. Quomodo ille clypeum tenere et obtendere poterit, ne crudelibus dicteriis feriatur? Aliis pedibus claudicant quotquot ascendunt ad theatra et ad diversoria meretricum mulierum. Quomodo hi in pugna stare poterunt, nec lasciviæ criminibus confodi? Alius oculis laborat et pene cæcus est, non probe respiciens, sed lascivia plenus, mulie-

rum pudicitiam adortus, et connubiis insidiatus : quomodo hic inimicos respicere poterit, hastam vibrare, telum emittere, dum undique dicteriis confoditur? Alios videre est ventre dolentes non minus quam hydropicos, qui a gula et ebrietate detinentur. Quomodo igitur hos ebrios in pugnam educere potero? Alteri os ipsum computruit ; cujusmodi sunt iracundi, convitiatores, blasphemi. Quomodo igitur hic in bello unquam jubilabit, magnumque quidpiam strenuumque aget, dum et ipse alio ebrietatis genere ebrius est, multamque hostibus præbet risus materiam? Ideo hunc quotidie exercitum circumeo, vulnera curans, ulcera sanare studens. Si autem aliquando evigiletis, si idonei et prompti fueritis ad emittenda tela, et hæc arma tractanda ; vel potius ipsa opera vobis arma erunt, et protinus omnes succumbent, si misericordes, si modesti, si mansueti, si injuriarum immemores fueritis, si alias omnes virtutes exhibueritis. Si vero quipiam repugnaverint, tunc etiam nostra adjungemus, vos in medium proferentes : nunc enim in hoc cursu a vobis impedimur. Consideres velim, quæso. Dicimus magna operatum Christum esse, qui Angelos ex hominibus fecerit. Deinde vero cum rationes expetuntur, jussi ex hoc grege specimen aliquod proferre, obmutescimus. Timeo enim ne pro Angelis porcos ex hara educam, aut equos emissarios. Scio hæc vobis molesta esse : at non contra vos omnes hæc dicuntur ; sed adversus eos, qui his obnoxii sunt ; imo ne contra illos quidem, si resipiscant, sed pro illis. Nunc enim omnia perierunt corruptaque sunt : nihilque differt Ecclesia a boum, asinorum camelorumve stabulo : ac dum ovem requiro, ne unam quidem possum videre. Ita nempe omnes calcitrant ut equi et asini agrestes, qui hæc omnia stercore complent : talia enim sunt illorum colloquia. Ac si posses scire omnia quæ in singulis concionibus dicuntur a viris, a mulieribus, videres utique

hæc stercore illo immundiora longe esse. Quamobrem rogo hanc malam consuetudinem mutetis, ut Ecclesia unguentum spiret. Nunc autem sensibilia in illa thymiamata ponimus, de spirituali autem immunditia non tantam curam gerimus, ut eam purgemus auferamusque. Quænam ergo utilitas? Neque enim ita Ecclesiam deturparemus stercus congerentes, quam fœdamus talia mutuo loquentes, de lucro, de negotiatione, de cauponatione, de iis quæ nihil ad nos pertinent; cum oporteret hic angelicos esse choros, et Ecclesiam cœlum facere, nihilque aliud hic esse quam precationes assiduas, silentium et attentionem. Hoc vel nunc faciamus, ut et vitam purgemus nostram, et promissa æterna bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIX.

CAPUT XXVII.

Postera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati sumus quod impostor ille dixerit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Jube ergo muniri sepulcrum usque in diem tertium; ne venientes Discipuli ejus furentur eum, et dicant populo quod resurrexerit a mortuis: et erit novissimus error pejor priore [1].

I. Ubique error in seipsum impingit, ac vel invitus veritati suffragatur. Perpende igitur. Credere oportuit mortuum illum esse et sepultum, ac resurrexisse: quæ omnia

[1] Matth. xxvii, 62-64.

inimicorum opera credibilia fiunt. Vide igitur illa verba, quæ ista prorsus confirmant: «Recordati sumus quod im» postor ille dixerit adhuc vivens; » mortuus est igitur; «Post tres dies resurgam. Jube muniri sepulcrum; » ergo sepultus est: «Ne forte veniant Discipuli ejus, et furentur » eum. » Si itaque sepulcrum munitum sit et obsignatum, nulla fraus erit? Nulla certe. Ergo certa est resurrectionis demonstratio, ut patet ex iis quæ vos obtenditis. Cum enim obsignatum fuerit sepulcrum, nulla fraus fuit. Si nulla fraus, et tamen sepulcrum vacuum repertum est, palam et sine controversia est ipsum resurrexisse. Vides-ne quomodo vel inviti pro veritatis demonstratione pugnent? Tu vero mihi perpende quam sint Discipuli veritatis amantes; quomodo nihil occultent ex iis, quæ inimici dixerunt, quantumvis probrosa illa sint. Ecce enim impostorem vocant, neque illud ipsi tacent: id quod etiam illorum crudelitatem demonstrat, quod ne post mortem quidem iram missam fecerint. Illud autem quærere operæ-pretium fuerit, ubi nempe dixerit: «Post tres dies resurgam?» Neque enim illud clare dictum invenitur; sed Jonæ tantum exemplo. Itaque sciebant scelesti Judæi ea, quæ ille dixerat, licet sua sponte maligne agerent. Quid ergo Pilatus? «Habetis » custodiam, munite sicut scitis. Et muniverunt sepulcrum, » signantes lapidem cum custodia [1]. » Non permittit ut milites soli obsignent. Nam quasi de rebus ipsius edoctus, non ultra cum illis vult agere; sed ut sese ab illis expediat, hoc etiam permittit et ait: «Vos ut vultis obsignate, ne alios incusare possitis. » Nam si soli milites obsignassent, dicere potuissent, etiamsi id falsum et incredibile fuisset; attamen ut alias impudenter fecerant, dicere potuissent milites corpus auferendum dedisse, Discipulisque ansam præbuisse, ut resurrectionem ejus confingerent. Nunc au-

[1] Matth. xxvii, 65, 66.

tem cum ipsi munivissent, hoc dicere non poterant. Videsne quomodo nolentes veritatem asserere nitantur? Nam ipsi accesserunt, ipsi petierunt, ipsi obsignarunt cum custodia; ita ut sese mutuo accusent et confutent. Atqui quando furati essent in sabbato, et quomodo? Neque enim prodire poterant. Quod si legem prætergressi essent, quomodo ausi fuissent ita timidi accedere? Quomodo persuadere turbæ potuissent? quid dixissent? quid fecissent? Quo animo pro mortuo stare potuissent? quam expectantes retributionem? quam mercedem? Cum viventem illum comprehensum viderent, fugerunt; et post mortem audacter pro illo locuturi erant, si non resurrexisset? Quomodo hæc cogitari possint? Quod enim nec voluissent nec potuissent resurrectionem, quæ non fuisset, fingere, hinc palam est. Multa enim illis de resurrectione locutus frequenter fuerat, ut ipsi narrabant: « Post tres dies resurgam. » Si ergo non resurrexisset, manifestum est eos, utpote deceptos, et a tota gente propter ipsum impugnatos, ædibus et urbibus pulsos, ab illius cultu discessuros fuisse; neque enim voluissent de illo talem opinionem spargere, utpote qui decepti ab illo fuissent, et in extrema pro illo deducti pericula. Quod vero non potuissent, nisi vera resurrectio fuisset, illam simulare, id certe admodum probabile est. In qua re enim fiduciam habuissent? In sermonis gravitate? At omnium imperitissimi erant. In pecuniarum copia? Neque virgam neque calceamenta habebant. In splendore generis? viles erant ex vilibus orti. In patriæ splendore? ex ignobilibus orti locis erant. In multitudine? non erant plures quam undecim in variis dispersi locis. In promissionibus Magistri? nisi resurrexisset, nullam in ipsis fidem habituri erant. Quomodo autem furentem populum sustinuissent? Si namque coryphæus ipsorum ostiariæ mulieris verbum non tulit, et si reliqui illum vinctum videntes dispersi sunt;

quomodo in animum induxissent, ad extrema orbis accurrere, ut fictum resurrectionis verbum plantarent? Si enim ille adversus mulieris minas non stetit, neque illi ad vinculorum conspectum, quomodo poterant adversus reges et principes et populos stare, ubi gladii, sartagines, fornaces, et mille quotidie mortes, nisi ejus, qui resurrexerat, virtute et gratia adjuti fuissent? Talia tantaque signa facta fuerant, et nullum eorum Judæi sunt reveriti, sed illum crucifixerunt; et illis resurrectionem simpliciter narrantibus crediturі erant? Non ita se res habet, non ita, sed ejus, qui resurrexit, virtus hæc operata est.

II. Perpende autem mihi illorum vafritiem perridiculam: «Recordati sumus, inquiunt, quod seductor ille adhuc vi» vens dixit: Post tres dies resurgam. » At si impostor erat, et mendacia jactabat, quid timetis et circumcurritis, tantoque studio utimini? Timemus, inquiunt, ne Discipuli furentur eum, et plebem decipiant. Atqui demonstratum est hoc non rationi consentaneum esse; attamen nequitia contentiosa et impudens, irrationabilia quoque aggreditur. Ad tres usque dies jubent muniri sepulcrum, quasi pro dogmatibus pugnantes, ut probarent hunc antehac deceptorem fuisse, et usque ad sepulcrum malitiam extendunt. Ideo cito surrexit, ne dicerent ipsum mentitum, et corpus sublatum fuisse. Illud enim crimini non erat obnoxium, quod cito surrexisset; quod vero tardius, suspicione plenum erat. Nam si tunc non resurrexisset dum illi sederent ac custodirent, sed ipsis post tres dies digressis, contradicere etsi stulte poterant. Ideo igitur prævenit et surrexit; ut ne impudentem illi ansam haberent. Oportebat enim resurrectionem fieri ipsis sedentibus et custodientibus. Igitur intra tres dies oportuit illum resurgere : nam si post illas dies id evenisset, illis digressis, suspecta res fuisset. Ideo quoque obsignari concessit ut ipsi volebant, et milites assi-

debant. Nec curabant quod hoc in sabbato fieret, et laboraretur : sed ad suam solam spectabant nequitiam, ut qui hac via superaturi essent, quod extremæ erat insaniæ et timoris ipsos vehementer concutientis. Nam qui illum viventem apprehenderant, mortuum timent. Atqui si purus erat homo, fidenti animo esse oportuit. Sed ut ediscerent ipsum viventem sponte passum fuisse id quod passus est : ecce et sigillum et lapis et custodia, neque tamen mortuum retinere potuerunt. Sed id unum efficitur, quod sepultura publicetur, et hinc resurrectio credatur. Nam et milites assidebant, et Judæi assistebant. « Vespere autem sabbato-» rum, quæ lucescit in una sabbatorum, venit Maria Magda-» lene et altera Maria videre sepulcrum. Et ecce terræ mo-» tus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de » cœlo, et accedens revolvit lapidem ab ostio monumenti, » et sedebat super eum. Erat autem aspectus ejus sicut » fulgur, vestimentum autem ejus candidum sicut nix[1]. » Post resurrectionem venit Angelus. Cur ergo venit, et lapidem abstulit? propter mulieres : illæ enim ipsum tunc viderunt in sepulcro. Ut ergo crederent eum resurrexisse, vident sepulcrum corpore vacuum. Ideo abstulit lapidem, ideo terræ motus factus est, ut excitarentur et expergiscerent. Venerant enim ut corpus oleo ungerent : ac noctu ista fiebant, verisimileque erat quasdam dormivisse. Sed cur, inquies, Angelus dicit eis? « Nolite timere vos[2]? » Prius metu illas liberat, et tunc de resurrectione loquitur. Illud autem : « Vos, » multum præ se fert honoris, ostenditque eos, qui tantum facinus susceperant, extrema passuros esse, nisi pœnitentiam agerent. Non enim vestrum est, inquit, timere; sed illorum, qui ipsum crucifixerunt. Cum igitur illas et ex verbis et ex visu a metu liberasset : hilarem enim speciem offerebat, ut qui tam fausta nuntiaret :

[1] Matth. xxviii, 1-3. — [2] Ibid. 5.

subjunxit dicens : « Scio quod Jesum, qui crucifixus est, » quæritis[1], » neque erubescit crucifixum vocare : hoc enim caput est et summa bonorum. « Surrexit. » Unde hoc planum est? « Sicut dixit. » Itaque etiamsi mihi diffidatis, illius verborum recordemini, et mihi fidem non negabitis. Deinde est alia demonstratio : « Venite et videte locum ubi positus » erat[2]. » Ideo lapidem amoverat, ut hinc etiam argumentum sumerent. « Et dicite Discipulis : Ipsum videbitis in Gali- » læa[3]. » Id efficit ut aliis etiam annuntietur, quod magis ipsas ad fidem inducebat. Ac pulchre dixit : « In Galilæa, » a negotiis et periculis liberans, ut ne metus fidem turbaret. « Et exierunt de monumento cum timore et gaudio[4]. » Quare? Stupendam rem viderant et inauditam, sepulcrum vacuum, in quo prius corpus positum fuisse viderant. Quare illas ad spectaculum adduxit, ut utriusque testes essent, et sepulcri et resurrectionis. Etenim cogitabant neminem potuisse illum auferre, tot assidentibus militibus, nisi ipse seipsum suscitasset. Ideo gaudent et mirantur, et tantæ perseverantiæ mercedem accipiunt, quod primæ viderent et nuntiarent, non solum quæ audierant, sed et quæ viderant.

III. Cum igitur exivissent cum timore et gaudio : « Et » ecce Jesus occurrit illis dicens : Avete. Illæ vero tenue- » runt pedes ejus[5]. » et cum ingenti lætitia ad illum accurrentes, per tactum resurrectionis certum argumentum acceperunt : « Et adoraverunt eum. » Quid igitur ille? « Nolite » timere[6]. » Rursus et ipse timorem amovet, fidei viam parans. « Sed ite, et nuntiate fratribus meis, ut eant in Gali- » læam : et ibi me videbunt[7]. » Perpende quomodo ipse harum opera Discipulis annuntiet, ut sæpe dixi, sexum inhonoratum ad honorem et ad bonam spem revocans, et

[1] Matth. xxviii, 5. — [2] Ibid. 6. — [3] Ibid. 7. — [4] Ibid. 8. — [5] Ibid. 9. — [6] Ibid. 10. — [7] Ibid.

quod infirmum erat sanans. Aliquis fortasse vestrum cuperet insignium illarum instar mulierum pedes Jesu tenere? Nunc etiam potestis si qui vultis, neque pedes et manus tantum, sed etiam caput illud sacrum contingere, dum pura conscientia sacrorum mysteriorum consortes estis. Neque hic tantum, sed in illa etiam die ipsum videbitis, cum ineffabili illa gloria et cum Angelorum multitudine venientem, si misericordes esse volueritis : et audietis non hæc verba tantum : « Avete ; » sed etiam illa : « Venite be» nedicti Patris mei, possidete regnum paratum vobis a » constitutione mundi [1]. » Simus itaque religiosi, Dei amantes, charitatem omnibus exhibentes, ut hæc verba audiamus, et ipsum Christum suscipiamus. Et vos auro ornatæ mulieres, quæ harum mulierum cursum vidistis, sero tandem hunc morbum deponatis, auri nempe cupiditatem. Itaque si beatas hasce mulieres imitari vultis, ornatum istum vendite, ut eleemosyna ornemini. Quæ utilitas, quæso, ex his lapidibus pretiosis, et ex vestibus auro intextis? His gaudet, inquies, et lætatur anima. Ego te de lucro et utilitate interrogo, tu mihi damnum narras. His enim operam dare, gaudere, hærere, nihil pejus. Tunc acerbior hæc servitus est, cum quis serviens lætatur. Cui enim spiritualium operum unquam ut convenit incumbet? Quando item ut decet res humanas deridebit, quæ auro vinciri putat esse gaudio dignum? Nam qui in carcere lubens habitat, nunquam hinc eripi volet, quemadmodum et ipsa, sed quasi captiva pravæ hujusce cupiditatis, neque vocem spiritualem cum decenti gaudio audire sustinebit, nedum opus aggrediatur. Quod ergo lucrum ex hoc ornatu, et ex hac mollitie? Delector, inquit. Rursum mihi nocumentum narras et perniciem. Sed multo fruor honore, inquit, apud spectatores. Et quid hoc est? Alterius scilicet corruptionis argumentum,

[1] Matth. xxv, 34.

cum in fastum, cum in arrogantiam attolleris. Age igitur, quoniam tu lucrum non dixisti, sine, quæso, nocumenta exponam tibi. Quæ ergo inde nocumenta? Sollicitudo major quam voluptas. Ideo plerique spectantium rudiorum magis delectantur, quam quæ ista gestat ornamenta. Tu enim cum sollicitudine ornaris, ille sine cura pascit oculos. Aliud item incommodum est, quod illa animo dejiciatur, et invidiam undique et ubique moveat. Vicinæ enim concitatæ contra viros suos armantur, et bella gravia excitant. Ad hæc vero otium omne, sollicitudo omnis in his consumitur, spiritualibus operibus non admodum opera datur; insuperque fastu, arrogantia, vana gloria hujusmodi mulier impletur, ac terræ tota adhæret; quod pennas amittat, et pro aquila fiat canis et porcus. Omittens enim in cœlum aspicere et volare, quemadmodum porci humum respicis, metalla curiose scrutaris et antra, animumque mollem et illiberalem reddis. Sed in forum te confers, ut ibi spectaculo sis? Propterea aurum gestare non oportuit, ne commune theatrum fieres, pluriumque accusatorum ora aperires. Nullus enim respicientium te miratur, sed irrident ut ornatus avidam, arrogantem et carnalem mulierem. Quod si in Ecclesiam ingrediaris, inde egrederis nihil adepta, nisi sexcenta dicteria, convitia, maledicta, non a spectantibus tantum, sed etiam a Propheta. Nam statim ille vocalissimus Esaïas te conspiciens clamabit : « Hæc dicit Domi» nus ad dominatrices filias Sion : Pro eo quod ambulave» rant erecto collo, et nutibus oculorum, et gressu pedum » trahentes tunicas, et pedibus simul ludentes. Revelabit » Dominus ornatum ipsarum, et erit pro suavi odore pulvis, » et pro zona funiculo cingeris [1]. » Hæc tibi pro ornatu erunt. Neque enim ad illas tantum hæc dicta sunt, sed ad quaslibet mulieres illas imitantes. Et post ipsum Paulus accusa-

[1] Isaï. III, 16, et seqq.

tor stat, Timotheo scribens, ut mulieribus præcipiat : «Non » in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut vestimento » sumptuoso sese exornent[1]. » Itaque aurum gestare ubique perniciosum est ; maxime vero cum in Ecclesiam ingrederis, quando per pauperes transis. Nam si te ipsam vehementer criminari studeres, non alio utereris vestimento, quam hac crudelitatis et inhumanitatis larva.

IV. Cogita quot esurientes ventres cum tali habitu prætereas, quot nuda corpora cum satanico hujusmodi ornatu. Quanto melius esset esurientes animas alere, quam imam auriculam perforare, et ibi mille pauperum alimenta frustra suspendere. Num tibi ditescere gloriosum ? num tibi aurum gestare laudabile? Etiamsi ista ex justis tibi parta essent laboribus, sic etiam res maxime culpanda esset. Cum autem injuste parta sunt, cogita quam ingens sit flagitium. At laudem amas et gloriam ? Ergo ridiculum hunc amictum exue, tuncque te omnes mirabuntur, tunc gloria et pura voluptate frueris : ut nunc dicteriis exposita es, multasque tibi mœroris occasiones hinc concilias. Nam si horum quidpiam exciderit, cogita quanta hinc oriantur mala, quot ancillæ verberentur, quot viri perturbentur, quot abducantur, quot in carcere habitent. Hinc judicia, actiones et mille undique maledicta et convitia uxori a viro suo, viro ab amicis ; animæ quoque a seipsa. Sed hæc non peribunt. At servare non ita facile est. Etiamsi autem perpetuo serventur, multam præbent sollicitudinem, curam, molestiam, lucri nihil. Quis inde proventus domui ? quæ utilitas ex ornatu mulieri ? Nulla certe, sed dedecus magnum et criminatio undique. Quomodo poteris Christi pedes osculari et tenere cum tali ornatu ? Hunc ornatum ille aversatur. Ideoque in fabri domo nasci voluit ; imo vero non in domo illa ; sed in tugurio, in præsepio. Qui ergo poteris

[1] 1 Tim. II, 9.

illum videre, cum non ipsi gratam formam et ornatum, sed odiosum habeas? Nam qui illum adeunt, non talibus debent ornari vestimentis, sed virtute decorari. Cogita quid sit aurum illud. Nihil nisi terra et cinis. Injice aquam, et fit lutum. Considera et erubesce, quod lutum dominum tuum constituas : et omnibus omissis, ipsi assides, ubique ipsum gestas et circumfers. Et quando in Ecclesiam intras, tum maxime ipsum amoveri oportebat. Neque enim ideo structa fuit Ecclesia, ut ibi has divitias ostentares; sed ut spirituales divitias exhiberes. Tu vero ceu in pompam ingressura, sic te undique ornas, scenicasque mulieres imitaris, cum tanto apparatu ridiculas has gestans sordes. Propterea in multorum ingrederis perniciem : et soluta Ecclesiæ collecta, in domibus, ad mensam hæc multos narrantes audias, his nempe missis verbis : « Hoc et hoc dixit Propheta, hoc Apostolus; de vestium luxu, de magnitudine gemmarum, de aliaque simili turpitudine verba faciunt. » Hæc vos nec non conjuges vestros, ad eleemosynam erogandam inutiles reddunt. Neque facile quispiam ex hoc auro quid frangat, ut esurientem alat. Cum enim ipsa malis in angustia esse, quam hæc fracta videre, quomodo alium ex his alas? Nam multæ erga ista perinde sunt affectæ, atque erga res animatas, nec minus quam erga infantes. Apage, dicetis : « Hoc igitur ostendite, per opera comprobate : nunc vero contrarium video. » Ecqua enim ex iis, quæ hoc morbo admodum laborant, his conflatis auri ornamentis, puerum a morte eripuit? Ecquid dico puerum? quis animam suam pereuntem hinc redemit? Contra vero multi illam quotidie hac de causa vendunt. Et si corporalis adsit ægritudo, nihil non agunt; si vero animam corruptam viderint, nihil simile faciunt, sed et filiorum nepotumque animam, et suam negligunt; ut hæc maneant, rubigineque pereant. Et tu quidem mille talentorum aurea circumpo-

nis, dum Christi membrum ne quidem necessaria fruitur esca. Sed ille quidem communis omnium Dominus, et cœlorum et cœlestium spiritualem mensam omnibus ex æquo apponit; tu vero nec pereuntium rerum consortem facis, ut hisce gravibus catenis constricta maneas. Hinc mala innumera, hinc zelotypiæ, hinc virorum adulteria, quando illos non ad philosophandum incitatis, sed illos docetis iis delectari quibus meretrices exornantur; ideo illi cito capiuntur. Si enim illum ita instituisses ut hæc despiceret, et de castitate gauderet, de pietate, de humilitate, non facile a fornicationis appetitu captus fuisset. Hoc enim et majori modo ornari potest meretrix; illis vero non item. Ipsum itaque eo lætari ornatu assuefacito, quem non potest apud meretricem videre. Quomodo autem illum in hanc consuetudinem induces? Si hunc abstuleris, illum induaris. Sic et vir in securitate, tu in honore : ac Deus vobis propitius erit, et homines omnes vos admirabuntur, ac futura bona consequemini, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CX.

CAPUT XXVIII.

Qui cum abiissent, ecce quidam de custodibus venientes in civitatem, nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum senioribus, consilio inito, pecuniam multam dederunt militibus, dicentes: Dicite quod Discipuli ejus nocte venerunt, et furati sunt eum, nobis dormientibus: et si hoc audiatur a præside, nos suadebimus ei, et vos tutos faciemus [1].

I. Propter hos milites terræ motus ille factus est, ita ut obstupescerent, et ab ipsis testimonium proferretur, quod etiam evenit. Sic enim prolata a custodibus fama, suspecta non fuit. Signa quippe alia generaliter per orbem, alia privatim præsentibus facta sunt. Orbi quidem toti tenebræ; privatim autem Angeli visio et terræ motus. Quia igitur venerunt et illa nuntiarunt, veritas enim ab adversariis prædicata resplendet, rursus pecuniam dederunt, ut dicerent Discipulos ejus venisse, ipsumque furatos esse. Quomodo furati sunt, o omnium stultissimi! Nam quod veritas ita fulgeat splendeatque, ne quidem fingere possunt. Etenim illud prorsus incredibile erat, et improbabile omnino mendacium. Quomodo, quæso, furati sunt Discipuli? Homines pauperes et rudes, qui ne in conspectum quidem venire audebant. Annon sigillum erat appositum? annon tot custodes assidebant, et milites et Judæi? annon illi hoc suspicabantur, et solliciti vigilabant curabantque? Cur au

[1] Matth. xxviii, 11-14.

tem furati sunt? an ut resurrectionis dogma confingerent? Et quomodo illis in mentem venisset talia confingere, hominibus, quibus illud solum in optatis erat, ut occulti viverent? Quomodo lapidem illum munitum amovissent? quomodo tam multis præsentibus latuissent? Atqui etiamsi mortem contempsissent, nunquam id temere et frustra tentaturi erant, cum tot essent custodes. Quod autem timidi essent, quæ prius facta sunt declarabant. Cum enim illum captum vidissent, aufugerunt omnes. Si ergo, tunc illo adhuc vivente, ne stare quidem ausi sunt, quomodo post mortem ejus tantam militum turmam non timuissent? Num janua tantum evertenda erat? num vel unus latere poterat? Lapis erat magnus appositus, cui amovendo multis erat opus manibus. Jure ergo dicebant: « Et erit novissimus er» ror pejor priore, » contra seipsos hoc pronuntiantes, quod post tantum furorem, cum resipiscere oportuisset, priora superare conarentur ex ridiculis illis figmentis. Et qui viventis sanguinem emerant; crucifixi et postea resurgentis pecunia resurrectionem subducere tentabant. Tu vero animadverte quomodo gestis suis ubique capiantur. Si enim Pilatum non adiissent, nec custodiam petiissent, facilius potuissent hæc impudenter asseverare. Nunc vero non item: nam sic omnia fecerunt, ac si voluissent sibi ora consuere. Si enim Discipuli vigilare cum Christo non potuerant, etiam illo id exprobrante, quomodo hoc ausi fuissent? Cur autem illud non prius furati sunt, sed postquam vos accesseratis? Si enim illud facere volebant, cum nondum custodiretur sepulcrum, id in prima nocte fecissent, cum id tuto et sine periculo fieri posset. Nam sabbato accedentes custodiam a Pilato petierunt et custodire cœperunt: prima vero nocte nemo istorum sepulcro aderat.

II. Sed quid sibi volunt sudaria, quæ ex myrrha conglutinata erant? Hæc enim jacentia Petrus vidit. Nam si fu-

rari voluissent, non nudum corpus furati essent; non modo ne id esse contumelia videretur, sed etiam ne, dum exuerent, moras traherent, darentque locum illis exurgendi, seque deprehendendi; cum maxime myrrha esset, glutinis instar corpori et vestimentis hærens; quapropter non facile erat vestimenta a corpore avellere, sed multo ad id tempore opus erat; ita ut vel hinc furtum illud sit incredibile. An vero judaïcum furorem non noverant, qui in se convertendus erat? Quid porro hinc lucri illis, si non resurrexisset? Hæc autem omnia cum se finxisse sibi conscii essent, pecuniam dant et dicunt: « Hæc vos dicite, et nos præsidi persuadebimus. » Hunc enim rumorem spargi volebant; frustra contra veritatem decertantes, ac per ea quibus illam obscurare satagebant, splendidiorem vel inviti reddentes. Nam hoc resurrectionem confirmat, quod dicant Discipulos illum furatos esse: confitentur enim corpus tunc ibi non fuisse. Cum autem confiteantur corpus ibi non fuisse, furtumque falsum et incredibile declarent militum præsentia, signacula, Discipulorumque timiditas; indubitata hinc resurrectionis demonstratio eruitur. Attamen impudentes illi qui nihil non audebant, licet tot tantaque essent quæ illos obmutescere cogerent, « Dicite, aiunt, et nos persuadebimus, ac vos securos reddemus. » Vides-ne omnes corruptos? Pilatum: ipse enim obtemperavit; milites, populum judaïcum. Sed ne mireris si pecuniæ milites subegerint. Nam si tantam in Discipulum vim habuerunt, multo magis apud illos. « Et divulgatum est, inquit, » verbum hoc usque in præsentem diem [1]. » Vides-ne rursum Discipulorum veracitatem, quomodo non erubescant dicere hanc contra illos famam obtinuisse? « Undecim autem » Discipuli abierunt in Galilæam, et alii quidem adorave- » runt, alii cum ipsum vidissent, dubitaverunt [2]. » Hic mihi

[1] Matth. xxviii, 15, — [2] Ibid. 16, 17.

postremo videtur visus esse in Galilæa, quando illos emisit ut baptizarent. Quod si quidam dubitaverint, hinc quoque illorum veracitatem mirare, quomodo nempe ad ultimam usque diem infirmitates suas non occultent. Attamen ex illius conspectu confirmati sunt. Quid ergo illos conspiciens dixit? « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in » terra [1]. » Rursus humano more loquitur illis; nondum enim acceperant Spiritum sanctum, qui illos sublimiores efficeret. « Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in » nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: docentes eos ser- » vare omnia quæcumque mandavi vobis [2]. » De dogmatibus, item de præceptis mandans, Judæorum ne meminit quidem, neque in medium profert ea quæ facta fuerant, neque Petro negationem, vel aliorum ulli fugam exprobrat. Jubet autem per orbem effundi, compendiosam illam baptismi doctrinam. Deinde quia magna illis præceperat, ipsorum animos attollens ait: « Ecce ego vobiscum sum om- » nibus diebus usque ad consummationem sæculi [3]. » Vides-ne rursum auctoritatem? vides-ne quomodo illa sese attemperandi causa dixerit? Non cum illis solum se fore dixit, sed etiam cum omnibus qui post illos crediturі erant. Neque enim Apostoli usque ad consummationem sæculi mansuri erant: sed fidelibus omnibus quasi uni corpori loquitur. Ne mihi, inquit, difficultatem rerum dixeritis: ego enim vobiscum sum, qui omnia facilia reddo. Hoc etiam Prophetis in veteri lege dicebat; et Jeremiæ pueritiam obtendenti, et Moysi et Ezechieli subterfugientibus, « Ego » vobiscum sum, inquit. » Hoc illis nunc dicit. Hic vero mihi illorum differentiam consideres. Illi enim ad unam missi gentem sæpe recusarunt: hi nihil hujusmodi locuti sunt, in orbem terrarum missi. Illis vero consummationem commemorat, ut magis illos pertraheret, et ne præsentia

[1] Matth. XXVIII, 18 — [2] Ibid. 19, 20. — [3] Ibid.

solum injucunda conspicerent, sed futura illa infinita bona. Adversa enim, inquit, quæ passuri estis in præsenti vita solvuntur, quandoquidem et ipsum sæculum in consummationem veniet : bona vero quibus fruemini æterna manent, ut sæpe dixi superius. Sic eorum animos excitans per illius diei commemorationem misit eos. Dies enim illa recte viventibus optabilis, ut peccatoribus terribilis, utpote damnandis. Sed ne timeamus, nec horreamus tantum; sed dum tempus est immutemur, et ex nequitia emergamus : possumus enim si voluerimus. Nam si ante gratiam multi hoc fecerunt, multo magis post gratiam fiet.

III. Quid enim grave præceptum nobis est? An montes secare? an volare per aërem, aut Tyrrhenum pelagus trajicere? Nequaquam. Sed vitam ita facilem nobis injunxit, ut instrumentis nihil opus sit, sed animo et voluntate tantum. Quæ instrumenta habuerunt Apostoli, qui tot præclara gesserunt? Annon una induti tunica, et nudis pedibus erant, et omnia superarunt? Quid enim difficile in præceptis Christi est? « Nullum habeas inimicum, neminem odio habeas, nemini maledicas. » Quæ his sunt contraria difficiliora sunt. Sed dixit, inquies : « Pecunias abjice, » et hoc onerosum est. Non præcepit, sed hoc consilium dedit : si tamen præceptum quodpiam grave esset, onera non ferre, nec sollicitudines intempestivas. Sed o miseram pecuniarum aviditatem ! Omnia pecuniæ facta sunt, ideo omnia susdeque posita sunt. Si quis beatum quempiam æstimet, istarum mentionem facit : si miserum putet, hinc commiseratio. Omnesque sermones his in rebus versantur : « Quomodo hic ditescit? quomodo ille pauper est? » Si quis militiam, si connubium, si artem, si quidvis aliud tractet, non prius rei manum admovet, quam viderit res prospere et prompte sibi cessuras esse. Hisque conspectis congregati non consultabimus, quomodo hunc morbum pellemus?

Non nos pudebit eorum, quæ a patribus præclare facta sunt? nec ter mille illos, et quinquies mille qui communia habebant omnia, spectabimus? Quæ præsentis vitæ utilitas, si ipsa ad futuram negotiationem non utamur? Quousque servituti non subjicietis mammonam, qui in servitutem vos redegit? Imo potius quousque servi critis pecuniarum? quousque non amabitis libertatem, nec avaritiæ negotiationes dirumpetis? Sed si hominum servi sitis, nihil non agitis, si quis vobis libertatem promittat. Cumque sitis avaritiæ captivi, nec cogitatis qua ratione possitis ab hac dura captivitate liberari. Atqui illa non gravis est; hæc vero tyrannis est acerbissima. Cogitate quantum pro nobis pretium deposuerit Christus. Sanguinem suum effudit, seipsum tradidit. Vos autem post hæc omnia decidistis: quodque gravius est, in servitute delectamini, in ignominia deliciamini, et quod fugiendum erat, vobis optabile fuit. Sed quia non deplorandum modo est et incusandum, sed etiam emendandum, videamus undenam hic morbus nobis amabilis visus sit. Undenam, unde amabilis fuit? Quia in gloria, inquies, et in securitate constituit. In qua, quæso, securitate? Quod confidamus fore ut nunquam esuriamus, nunquam algeamus, non lædamur, non contemnamur. Itaque si hanc tibi securitatem pollicear, abstinebis a divitiarum cupiditate? Si enim ideo sunt divitiæ expetendæ; si absque illis securitatem nancisci possimus, quid tibi jam illis opus erit? Et quomodo potest, inquies, is qui dives non est hæc consequi? Imo vero quomodo fieri non potest? Ego vero de divite contrarium dicam. Nam ut multis aduletur necesse est, et principibus et subditis, ut innumeris opus habeat et illiberaliter serviat, tremat, suspectos habeat invidorum oculos, sycophantarum ora metuat, aliorumque avarorum cupiditates. At paupertas non talis, sed plane his contraria: locus est tutus et securus, portus tran-

quillus, palæstra et gymnasium philosophiæ, angelicæ vitæ imitatio. Hæc audite quotquot pauperes estis ; imo vero quotquot ditescere vultis. Non pauperem esse, sed nolle pauperem esse malum est. Ne grave quidpiam putes esse paupertatem, neque gravis erit illa tibi. Non enim in natura rei, sed in mollium virorum judicio metus iste locum habet. Quinetiam me puderet si hoc tantum de paupertate dicere possem quod ea malum non sit ; nam si philosopheris, mille tibi bonorum fons erit. Et si quis tibi hinc imperium, civiles magistratus, divitias, deliciasque ; inde vero paupertatem proponeret, optionemque daret ; hanc subito raperes, si ejus notam haberes excellentiam.

IV. Scio quidem multos ridere, dum hæc dicuntur ; sed nos minime turbamur. Quæso tantum patienter audiatis, et cito nobiscum calculum feretis. Mihi paupertas similis esse videtur puellæ ornatæ, pulchræ et formosæ ; avaritia vero monstrosæ mulieri, Scyllæ, Hydræ, similibusque monstris, quæ finxere mythologi. Ne mihi paupertatis accusatores in medium afferas, sed eos qui per ipsam illustres fuerunt. Cum hac educatus Elias, raptu illo beato dignatus est ; cum hac clarus fuit Elisæus ; cum hac Joannes et Apostoli omnes. Cum illa vero Achab, Jezabel, Giezi, Judas, Nero, Caïphas damnati sunt. Sed si placet, ne illos tantum qui in paupertate floruere, sed illam ipsam puellæ pulchritudinem consideremus. Siquidem oculus ejus purus est et dilucidus, nihil turbidum habens, ut habet oculus avaritiæ, qui nunc ira, nunc voluptate plenus est, nunc intemperantia turbatus. At non perinde se habet oculus paupertatis, sed mansuetus est, serenus, suaviter omnes intuens, lenis, jucundus, neminem odio habens, neminem aversans. Ubi enim pecunia, ibi inimicitiæ et bellorum materia. Os illi contumeliis est refertum, fastu quodam, arrogantia multa, maledictis, dolo ; hujus os contra et lin-

gua sana est, gratiarum actione perenni plena, benedictione, verbis mansuetis, benevolis, obsequio plenis, et laudibus encomiisque. Si vero aptam membrorum compositionem dispicere velis, procera est illa longeque sublimior opulentia. Quod si multi illam fugiant, ne mireris: nam alias quoque virtutes stulti fugiunt. Sed a divite, inquies, pauper contumelia afficitur. Rursus mihi paupertatis encomium narras. Quis enim, quæso, beatus, qui contumelia afficit, an qui afficitur? Certe is qui contumeliis afficitur et fert fortiter. Avaritia igitur contumelia afficere jubet; paupertas vero ad ferendam contumeliam hortatur. At, inquies, pauper esurit; Paulus quoque esuriebat. Sed non habet ubi quiescat; et Filius hominis non habebat ubi caput reclinaret. Vides-ne quousque perveniant paupertatis encomia, ubi te constituant, ad qualium te virorum similitudinem deducant, et quomodo te Domini imitatorem faciant? Si aurum possidere bonum esset, id Discipulis dedisset Christus, qui ineffabilia illa bona dedit ipsis. At non modo non dedit, sed etiam habere prohibuit. Ideoque Petrus non modo non erubescit de paupertate, sed etiam de illa gloriatur his verbis: « Argentum et aurum non est mihi, » quod autem habeo, hoc tibi do[1]. » Quis vestrum nollet in hanc erumpere vocem? Omnes utique dicet forte quispiam. Ergo projice argentum, projice aurum. Et si projecero, inquies, consequar-ne Petri potentiam? Sed quid, quæso, Petrum beatum effecit? an quod claudum erexerit? Minime. Sed quod aurum non habuerit, hoc illi cœlum conciliavit. Ex iis enim qui signa fecerunt, multi inciderunt in gehennam: qui vero hæc fecerunt, regnum sunt consecuti. Et hoc ab ipso Petro disce: duo enim dixit: « Argentum et aurum non est mihi; » et, « In nomine Jesu » Christi surge et ambula[2]. » Utrum horum fecit illum bea-

[1] Act. III, 6. — [2] Ibid.

tum et conspicuum, quod claudum erexerit, an quod pecunias projecerit? Hæc ab ipso agonotheta disce. Quid ergo ait ille diviti quærenti vitam æternam? Non dixit: « Claudos erige, » sed, « Vende quæ habes, et da pauperibus, » et veni, sequere me: et habebis thesaurum in cœlis[2]. » Et Petrus rursum non dixit: « Ecce in nomine tuo dæmonia ejicimus, » etiamsi ejiceret; sed, « Ecce reliquimus omnia, » et secuti sumus te; quid ergo erit nobis[4]? » Christus vero huic respondens, non dixit: « Si quis claudum erexerit; » sed, « Quicumque reliquerit domos et agros propter » me et Evangelium, centuplum accipiet in hoc sæculo, et » vitam æternam possidebit[3]. » Et nos quoque hunc imitemur, ut non confundamur; sed cum fiducia astemus tribunali Christi, illumque attrahamus ut sit nobiscum, ut et cum illis fuit, si illos imitari velimus, illorumque vitam et institutum æmulari. Horum causa Deus coronat et prædicat, non exigens ut mortuum suscites et claudum erigas. Non enim hæc Petro similem faciunt; sed si opes projicias. At projicere non potes? Potes utique. Cæterum non cogo si nolis, non vim infero. Sed illud obsecro, ut partes saltem pauperibus distribuas, nec plus quam opus sit exquiras. Ita enim et hic tranquillam et securam agemus vitam, et vita æterna fruemur: quam utinam nos omnes assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Marc. x, 21, et Luc. xviii, 22. — [2] Matth. xix, 27. — [3] Ibid. 29.

ERUDITI COMMENTARII

VULGO DICTI,

OPUS IMPERFECTUM IN S. MATTHÆUM.

INCERTO AUCTORE (7).

PROLOGUS.

I. Sicut referunt, Matthæum conscribere Evangelium causa compulit talis : Cum facta fuisset in Palæstina persecutio gravis, ut periclitarentur dispergi omnes, ut carentes forte doctoribus fidei, non carerent doctrina, petierunt Matthæum, ut omnium verborum et operum Christi conscriberet eis historiam, ut ubicumque essent futuri, totius secum haberent fidei statum. Quod autem ab humana ejus cœpit nativitate, et humanam ejus generationem exposuit, compulit impia impudentia Judæorum, denegantium Jesum Christum de David semine ducere genus. Corpus autem narrationis suæ ordinavit hoc modo : Primum nativitatem, deinde baptismum, tertio tentationem, in quarto doctrinam, in quinto miracula, in sexto passionem, in septimo resurrectionem, et ascensionem ejus. Non solum historiam de Christo exponere volens per hæc, verumetiam evangelicæ vitæ statum docere : quoniam nihil est quod ex parentibus nascimur, nisi iterum per aquam et Spiritum sanctum renati fuerimus ex Deo, quoniam « Quod ex carne

» nascitur, caro est : quod autem de Spiritu, spiritus est [1]. » Post baptismum autem necesse est contra diabolum stare, quoniam ad hoc quisque ungitur; et reædificatur in baptismo, ut contra tyrannum suscipiat bellum. Post hæc, quasi omni superata tentatione, factus idoneus ad docendum, siquidem sacerdos est, doceat : et quia miraculorum faciendorum non est semper necessitas, doctrinam suam bonæ vitæ quasi miraculis, factis commendet. Si autem laïcus est, operibus doceat fidem : operibus se et hominibus commendet, et Deo. Deinde quia non possumus aliter exire de mundo, nisi solutum fuerit corpus, per quod ingressi sumus in mundum, necesse est exire nos de hoc stadio mundi. Et quoniam omnis vita nostra tentatio fuit, restat ut tentationis victoriam resurrectionis merces sequatur, et gloria.

II. Matthæus Sanctorum quidem, præcipue tamen peccatorum Evangelista, qui non solum sermone, sed etiam ipsa vitæ suæ correctione peccatoribus Evangelium prædicavit. Nunquam enim telonearius constitutus, qui consueverat pecunias colligere perituras, factus fuisset Evangelista, ut sermones conscriberet in æternum mansuros, nisi ut suo exemplo peccatores ad misericordiam pœnitentiæ invitaret : qui aliquando fuit cautus logotheta rationum terrenarum, nunc autem diligentissimus est dispensator spiritualium præceptorum. Tunc multos pauperes fecit fraudando pecuniam, nunc autem innumerabiles divites facit prædicando justitiam, ut magnificemus Dominum propter eum voce prophetica, dicentes : « Hæc commutatio dex» teræ Excelsi [2]. »

[1] Joan. III, 6. — [2] Psal. LXXVI, 11.

HOMILIA I.

CAPUT I.

I. « Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abra-» ham [1]. » Liber est quasi apotheca gratiarum. Sicut enim in apotheca divitis alicujus omnis homo quod desiderat invenit : sic et in isto libro omnis anima quod necessarium habet invenit. Quid est quod ait : « Liber generationis Jesu » Christi, filii David, filii Abrahæ ? » Et quomodo dicit Esaïas propheta, « Et generationem ejus quis enarrabit [2] ? » Sed ille divinam generationem ejus inenarrabilem esse pronuntiat; iste autem carnalem exponit. Propterea non dixit : « Jesu Christi filii Dei : » sed « Filii David, filii Abraham. » Et quare Joannes statim in principio Evangelii sui, Divinitatis ejus monstravit naturam, dicens : « In principio erat Ver-» bum, et Verbum erat apud Deum [3] ? » Quoniam Joannes inter gentes in exilio constitutus, græco sermone Evangelium causa gentium scripsit, quæ non cognoscebant si Deus Filium habet, aut quomodo genitum habet : idcirco superfluum erat primum incarnationis ejus mysterium gentibus demonstrare, cum illum ipsi quis esset nescirent : ideo necessarium fuit primum illis ostendere, quia est filius Dei Deus : deinde in sequentibus, quia carnem suscepit, dicens : Quia « Verbum caro factum est, et habitavit in » nobis [4]. »

II. Matthæus autem Evangelium Judæis hebraïco sermone conscripsit, sicut jam diximus supra, ut Judæi legentes ædificarentur in fide. Judæi enim semper cognoscebant

[1] Matth. 1, 1. — [2] Isaï. LIII, 8. — [3] Joan. 1, 1, 4. — [4] Ibid. 14.

quia est Filius Dei, et quomodo est Filius Dei. Superfluum ergo erat exponere eis Divinitatis ejus naturam, quam ipsi optime cognoscebant, necessarium autem fuit mysterium incarnationis ejus ipsis ostendere. Quare autem non illi sufficit dicere illum filium Abrahæ solius, aut David solius? quia ad ambos de Christo nascituro ex eis promissio fuerat facta. Ad Abraham quidem sic : « Et in semine tuo BENEDI-» CENTUR omnes tribus terræ [1] : » quod intelligi non potest nisi in Christo, quoniam inter cæteros Judæos et gentes nunquam amicitia stabilis fuit. Ad David autem ita dicit : « Juravit autem Dominus David veritatem, et non frus-» trabitur eum : de fructu ventris tui ponam super sedem » tuam [2]. » Ideo ergo utriusque filium dicit, ut utriusque promissiones in Christo impletas ostenderet. Deinde quia Christus tres dignitates fuerat habiturus, rex, propheta, sacerdos. Abraham autem habuit duos filios, et duas dignitates : propheta enim fuit, et sacerdos, sicut Deus ad illum dicit in Genesi : « Accipe vaccam triennem [3] » etc. Propheta autem, sicut ait Dominus ad Abimelech de illo : « Quoniam propheta est, et orabit pro te, et salvus eris tu, » et domus tua [4]. » Ideo ergo dictus est filius Abrahæ et David, ut propheta quidem intelligatur et sacerdos ex Abraham, rex autem ex David. Item ideo non dictus est tantummodo David filius, quia David rex fuit et propheta, sacerdos autem non fuit. Ideo ergo amborum filius nominatus est, ut utriusque patris triplex dignitas originali jure cognosceretur in Christo.

III. Sed quare prius David nominavit, cum Abraham præcedat in tempore? Prima ratio, et simplex hæc est : Cum propositum esset Evangelistæ ex Abraham generationes Domini numerare, si prius dixisset eum filium Abra-

[1] Gen. xxii, 18. — [2] Psal. cxxxi, 11. — [3] Gen. xv, 9. — [4] Id. x, 7.

hæ, postea autem David, necesse habebat iterum reverti ad Abraham, et in ipso loco bis eum numerare. Altera autem ratio est, quia regni dignitas major est quam naturæ. Nam etsi Abraham præcedebat in tempore, David tamen præcedebat in dignitate. Et quomodo major fuit David, quam Abraham, cum quandoque David reprehensus est in peccato? Sed audi, quoniam David de nimia justitia sua confidens dicebat : « Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis [1]. » Item, « Iniquitatem si cons- » pexi in corde meo, non exaudiet Deus [2]. » Ergo dimissus est, ut circumveniretur a carne : non ut injustitia ostenderetur ejus, sed ut ejus jactantia compesceretur. Abraham pater Fidelium, quem Deus voluit exemplum esse Sanctorum, dicens ad eum : « Exi de terra tua : et de cognatione » tua, et veni in terram, quam tibi demonstrabo [3], » ut sciant omnes homines, quicumque voluerint esse filii Abrahæ, et terram illam vivam promissionis accipere, de qua scriptum est : « Credo videre bona Domini, in terra viventium [4] : » quoniam bona sua debent contemnere, sicut Abraham terram suam contempsit, et parentes suos carnales dimittere, sicut ille cognationem suam dimisit. Qui autem Abraham imitari noluerint, non possunt esse filii Abrahæ.

IV. « Abraham autem genuit Isaac [5], » qui interpretatur Risus. Risus autem Sanctorum est, non stulta cachinnatio labiorum, sed rationabile gaudium cordis, qui fuit per omnia mysterium Christi. Sicut enim ille Isaac, desperantibus jam parentibus, in ultima senectute donatus est lætitia suis, ut cognoscatur, quia non erat filius naturæ, sed gratiæ : sic et noster Isaac in novissimo fine productus est a matre Judæa gaudium cunctis, sicut dicit Angelus ad pastores : « Ecce Evangelizo vobis gaudium magnum, quod

[1] Psal. VII, 4. — [2] Id. LXV, 18. — [3] Gen. XII, 1. — [4] Psal. XXVI, 13. — [5] Matth. I, 2.

» crit omni plebi [1]. » Unde ait Apostolus : « Postquam venit » plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex » muliere, natum sub lege [2]. » Sed iste per Virginem, ille de anu, ambo extra spem naturæ. Ille postquam mater ejus parere posse cessaverat, iste priusquam mater ejus parere posse inciperet. Sed ille de anicula ideo jam deficiente, iste autem de Virgine incorrupta : quia ille Isaac filios fuerat generaturus in lege corrumpenda, iste autem in gratia permansura. Sicut illum mater nescivit, quando ducebatur ad immolandum, sed postquam reversus est, cognovit quia erat oblatus : sic istum synagoga non cognovit esse Filium Dei, cum duceretur ad mortem : sed postquam resurrexit a mortuis, tunc cognoverunt eum Judæi. Sicut ille ligna portavit, ubi fuerat incendendus : sic et iste lignum portavit, ubi fuerat crucifigendus. Sicut ille non restitit Abrahæ, cum vellet eum occidere, sed dixit: « Pater mi, liga mihi manus et pedes, nequando insurgam in impugnationem : » sic et ille non contradixit patri, sed paratus respondit : « Si » possibile est, transeat a me calix iste : sed non sicut ego » volo, sed sicut tu, pater [3]. »

V. Isaac autem genuit Esaü et Jacob [4], » in figura duorum sæculorum. Esaü, a capite usque ad pedes totus pilosus, sæculum primum hoc significat, quod ab initio usque ad finem totum quasi asperrimis pilis iniquitatum repletum est. Jacob autem, totus speciosus et nitidus, futurum sæculum significat, quod totum pietatis decore fulgebit, et non invenietur in illo aliqua asperitas aut nigredo peccati. Et quemadmodum cum de utero matris suæ exiret Esaü, tenuit plantam ejus Jacob ; unde hebraïce Jacob appellatus est, id est, Supplantator ; mox enim ut illius pedes egressi sunt, istius caput apparuit : sic et in fine sæculi istius,

[1] Luc, II, 10. — [2] Gal, IV, 4. — [3] Matth. XXVI, 39. — [4] Id. I, 2.

statim illius sæculi principium apparebit. Et quemadmodum Esaü persequebatur Jacob, sic filii sæculi hujus persequuntur filios sæculi illius : et sicut ipse, ita et filii ejus non resistendo, sed fugiendo superant malos. Nam quemadmodum tunc mater adivit Jacob, dicens ei : « Fili, audi » me et fuge in Mesopotamiam, donec quiescat ira fratris » tui [1] : » sic et Ecclesia filios suos quotidie docet, cum persecutionem patiuntur, dicens : « Si vos persecuti fue- » rint in civitate ista, fugite in alteram, et date locum » iræ [2]. »

VI. « Jacob autem genuit Judam et fratres ejus [3]. » Et noster Jacob genuit duodecim Apostolos in spiritu, non in carne : verbo, non sanguine. Nam sicut ille cum suis duodecim descendit in Ægyptum, ut multiplicaretur : sic et Christus cum suis duodecim Apostolis descendit in mundum, et multiplicatus est per totum mundum, sicut res ipsa testatur. Item sicut ille descendit, ut medullam Ægypti manducaret : sic et Christus cum suis Apostolis intravit in istum mundum, ut medullam hujus mundi manducaret, id est, acquireret sibi. Medulla enim hujus mundi, sunt homines sancti. Sicut enim medulla quandiu in arbore fuerit sana, semper floret : cum autem percomesta fuerit, tota paulatim marcescendo siccatur : et sic quandiu sunt fideles, stat iste mundus. Nam sicut egredientibus Israëlitis de Ægypto, exterminata est Ægyptus : sic et Sancti cum de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus. Judas autem interpretatur Confessor, quoniam Christi erat imago, qui confessor Patris erat futurus, dicens : « Confiteor tibi, » Pater, Domine cœli et terræ [4]. » Quia sicut Judas meretrici conjunctus est, et dedit illi virgam et annulum : sic et Christus Ecclesiæ meretrici ex gentibus se conjunxit, et

[1] Gen. xxvii, 43, 44. — [2] Matth. xix, 21. — [3] Id. i, 2. — [4] Luc. x, 21.

dedit illi pro mercede conjunctionis virgam crucis, et annulum Spiritus sancti per baptismum, quasi signaculum fidei præcedentis, quem etiam alibi lascivo filio revertenti dari præcepit pater benignus. Et ideo forsitan Thamar, uxor ejus interpretatur Immutata, vel exacerbatio : quia et in ipsa habet intellectum convenientem et in Ecclesia. In ipsa quidem, quia cum esset casta, in meretricem se immutavit, et facta est exacerbatio Judæ in ira, sicut Genesis liber testatur. In Ecclesia autem, quia fuerat Ecclesia meretrix, et exacerbatio Dei, postmodum autem immutata per fidem Christi facta est casta.

VII. « Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar [1]. » In mysterio judaïci populi, et gentilis. Zara enim primus ex utero egressus apparuit, obstetrix autem ligavit illi coccum ad manum, signans populum judaïcum rubricatum sanguine circumcisionis. Retracto autem Zara, processit Phares [2] : interclusa est enim caro, in qua Zara erat inclusus; hæc autem, in qua Phares erat inclusus, adaperta est, ideo et processit primum. Sic judaïcus populus primus apparuit in luce fidei, quasi de vulva tenebrosa mundi procedens, et ideo signatus est cocco circumcisionis, putantibus omnibus, quia ipse populus Dei erat futurus primus. Sed quid? posita est ante faciem ejus lex, quasi sepes, ut impediret justitiam ejus. Nam lex impedit fidem, non adjuvat, sicut scriptum est : « Priusquam veniret mandatum, » peccatum quidem mortuum erat, ego autem vivebam : » postquam venit mandatum, peccatum revixit, ego autem » mortuus sum [3]. » Sic ergo impeditus est populus judaïcus per legem, ut non ad justitiæ lucem veniret : sed subito temporibus Christi rupta est sepes legis, quæ erat inter Judæos et gentiles, sicut ait Apostolus : « Medium parietem

[1] Matth. 1, 3. — [2] Gen. xxxviii, 27-30. — [3] Rom. vii, 9, 10.

» maceriæ solvens [1] : » sic factum est, ut ethnicus populus, qui, primum judaïco populo apparente, quasi in vulva tenebrosi mundi tenebatur inclusus, postquam rupta est lex per Christi mandata, excluso judaïco populo, iste primus processit ad fidem, et postea sequitur judaïcus populus, sicut ait Apostolus : « Ecce mysterium vobis dico [2], » ex parte cæcitas in Israël contigit, donec plenitudo gen- » tium intraret, et sic omnis Israël salvus fieret [3]. » Sive autem Zaram quis dicat in figuram populi fuisse gentilis, qui primum per Prophetas demonstratus apparuit, et ab eisdem Prophetis dominici sanguinis cocco signatus est. Dum enim per Christi sanguinem regenerandus prophetizabatur, cocco dominici sanguinis signabatur : Phares autem in figura judaïci populi, qui sæpe legis excluso populo gentili, primus processit, illo postea secuturo : maceria legis sublata, non incongrue dicitur: « Propter quod et no- » minatus est ille Zaram, quod est Oriens, vel nobilis. » Iste autem Phares, quod est Præcisio, quoniam populus christianus semper oriens erat futurus, semper illustris; judaïcus autem interjectu legis præcisus ab eo. Et videtur quidem Judas ex incesto nurus suæ Thamar conjugio filios suscepisse, revera autem neque ex meretrice. Meretrix enim non fuit, quia propter amorem seminis Israël finxit se meretricem, cum non esset. Nurus autem non fuit, quia nullus filiorum Judæ habuit eam : nam primus filius Judæ, cum Judas suo ipsius experimento exterritus, noluisset ei accipere conjugem ex filiabus Chananæorum, sed dedisset ei Thamar ex filiabus Aram; mater autem ejus cum esset Chananæa, hortaretur eam accipere ex genere suo : ille consilio matris usus non contigit eam, propter quod et percussit eum Dominus malignantem. Alter autem filius, audito quod fratri suo semen fuerat suscitatura, non sibi,

[1] Ephes. II, 14. — [2] 1 Cor. XV, 51. — [3] Rom. XI, 25, 26.

semen suum effudit in terram, propter quod et ipse percussus est. Et sic factum est, ut Thamar virgo maneret. Hæc autem ita de filiis suis gesta, cum nesciens Judas diu lamentaretur, et plangeret, pœnitens quia nefandum opprobrium cum nuru sua, ut putavit, fecisset in Israël, et diu precaretur Deum, nec luctus sui terminum faceret, astitit ei Angelus Domini, et hæc omnia exposuit ei, sicut fuerant gesta, et consolatus est eum. Judas autem tantæ fuit religionis, ut et postquam cognovit non eam fuisse uxorem filiorum suorum, non acquieverit ei appropinquare : quoniam etsi quantum ad Deum ipsa non erat nurus, tamen quantum ad scientiam hominum nurus videbatur. Providebat enim bonum, « Non tantum coram Deo, sed etiam co» ram hominibus [1]. »

VIII. « Phares autem genuit Esrom [2]. » Quoniam quidem causa et ratione, providentiaque Dei posita sunt hæc nomina, credimus, maxime cum essent hi principes generis electorum : qua autem causa et ratione posita sunt, vere ipsi scierunt, qui posuerunt, et Deus, cujus providentia ponebantur. Nos vero quod intelligere possumus in nominibus ipsis, hoc loquimur, maxime cum nullam scripturam canonicam de istis personis habeamus. Esrom enim, sicut hebræorum sermonum nominum interpretes dicunt, interpretatur, Jaculum videns. Jacula autem sunt inimici, omnes passiones carnales, quas intrinsecus diabolus jaculatur in animam, et omnes tentationes adversitatum quæ provevenerint fidelibus extrinsecus jaculante diabolo. Omnes deinde homines iniqui, quos vel contra veritatem, id est Dei voluntatem, vel contra servos ejus excitat inimicus, jacula ejus sunt, de quibus omnibus dicit Apostolus : « Ante » omnia accipientes scutum fidei, in quo possitis omnia ja» cula maligni ignea extinguere [3]. » Qui ergo videns est ja-

[1] 2 Cor. VIII, 21. — [2] Matth. I, 3. — [3] Ephes. VI, 16.

culum, vigilans est contra versutias inimici, et de longe prospicit jacula ejus, et cavet, aut scuto fidei suscepto, retorquet ad Dominum. Vult ergo Dominus omnes servos suos videntes esse jacula super se venientia. Qui autem non videt ea super se venientia, quomodo ea declinet? Potest et aliter homo justus jaculum videns intelligi, ut sit ipse jaculum videns Christi, cum et ipse Christus dicatur jaculum patris, Esaïa dicente : « Qui posuit me sicut sa-» gittam electam in pharetra sua [1]. » Iste ergo vir fidelis, et in jaculum Christi, et missus a Christo : et jaculum est, non irrationabile, sed rationabile : et videns, ut sciat ipse quæ debet configere, et quæ pertransire.

IX. « Esrom autem genuit Aram [2]. » Aram interpretatur Visio eorum, vel irritatio eorum, vel elatus, aut lux eorum. Sicut nominum istorum significatio dat intelligere, æstimo quod in tempore istius Aram, filii Israël in Ægypto valde erant multiplicati et elati, et refulgentes. Et multiplicatio eorum zelabilis facta erat in oculis Ægyptiorum, et irritatio erat facta ipsorum; secundum quod in Exodo scriptum est: « Ecce genus filiorum Israël multiplicatum est super nos, » venite ergo circumveniamus eos [3]. » Et in tempore ejus forsitan gementes eos sub depressione Ægyptiorum Dominus vidit, sicut scriptum est : « Videns vidi afflictionem » populi mei, qui est in Ægypto, et gemitum ejus audivi [4] : » Idcirco secundum providentiam Dei tale nomen ei impositum est, vel quia irritaverunt Ægyptios valde crescentes, atque elati ; vel quia vidit eos Dominus ingemiscentes et laborantes. Et ex consideratione temporis ipsius, credibilis res est. Nam tribus modis circumvenerunt filios Israël. Primum in opere luti, deinde per obstetrices, tertia vice ut expositos facerent infantes suos, in quo tempore natus est

[1] Isaï. XLIX, 2. — [2] Matth. I, 3. — [3] Exod. I, 9, 10. — [4] Id. III, 7.

Moses. Denique ipse Aram Aminadab filiam accepit uxorem, sororem Naason. Inter circumventionem ergo unam, et inter circumventionem alteram nonnisi ut aliquot transacti sint anni. Et ita sit, ut recte multiplicatio filiorum Israël in tempore Aram zelabilis facta fuisse intelligatur, et afflictio ei supervenisse, et Dei visitatio eum perspexisse. Conveniente autem Aram (qui erat irritatio Ægyptiorum, vel visitatio ipsorum, vel lux eorum), genuit filium Aminadab, qui interpretatur, vel Gens desiderata, vel populi mei voluntarii. Nec enim facta fuisset super eos visitatio Dei, nisi gens desiderata fuisset, et populus voluntarius. Neque fuisset irritatio Ægyptiorum, nisi desiderabiles et voluntarii Deo fuissent : et usque nunc qui desiderabiles sunt, et voluntarii Deo, illi sunt zelabiles, et irritant ad invidiam sui tenebrarum viros. Idipsum autem est voluntarium esse populum, et gentem esse desiderabilem. Qui enim voluntarius est Deo, et dicit: « Voluntarie sacrificabo » tibi [1], » ipse est et desiderabilis apud Deum : et qui desiderabilis est Deo, sine dubio voluntarius est : quia non omnino subjectionem hominum diligit Deus, aut famulatum, sed voluntariam subjectionem, et voluntarium famulatum. Natura enim omnes sub Deo sunt, quoniam et a Deo creati sunt. Voluntate autem non omnes sunt Dei, quia secundum opera diabolo se substernunt.

X. « Aminadab autem » qui erat voluntarius populus vel gens desiderata « Genuit Naason [2], » qui interpretatur Refectio, id est, requies. Vere enim quicumque est voluntarius Deo, et præbet se desiderabilem apud Deum, generat sibi refectionem, et requiem. Congrue autem Naason, in cujus tempore Filii Israël de Ægypto exierunt, qui et princeps factus est super tribum Judæ, Refectio et requies est nominatus, quoniam in tempore illius de servitute Ægyptio-

[1] Psal. LIII, 8. — [2] Matth. I, 4.

rum violentorum, et de laboriosis operibus luteis liberati requieverunt, et refectionem consecuti sunt in deserto et corporis, et animæ : corporis quidem, quia ad libertatem venerunt corporalem : animæ autem, quia post immundas culturas Ægyptiorum ad notitiam perducti sunt Dei viventis. Sed et columbinus, et serpentinus, interpretatur Naason, forsitan quia prudens erat in bono, sicut serpens : simplex autem in malo, sicut columba. Hic autem Naason, ut diximus, exivit de terra Ægypti, qui fuit princeps tribus Judæ : sicut res ipsa ostendit. Nec enim poterat iste fieri princeps, si pater ejus vixisset, nisi forte aliquis dicat sic Aminadab semen extitisse, ut non posset gerere principatum : quod non æstimo verum. Quod ergo dicitur in Exodo, quoniam quinta generatione filii Israël de Ægypto exierunt, secundum generationes invenitur tribus Levi. Jacob autem genuit Levi, Levi autem genuit Gad, Gad autem genuit Amram, Amra autem genuit Mosen et Aaron. Quatuor itaque generationibus defunctis in Ægypto, usque Amram, exivit generatio quinta, id est Moses et Aaron. Secundum generationes autem tribus Juda, septima generatio de Ægypto videtur exisse, sex generationibus defunctis in Ægypto [1] : id est, Jacob, Juda, Phares, Esron, Aram, et Aminadab : septimus autem egressus est Naason. Puto autem hoc, quod tribus Juda magis multiplicabatur præ omnibus tribubus. Tribus autem Levi non sic multiplicabatur, quia Levitæ circa templi obsequium, ubi pauci sufficerunt, necessarii tantum erant, sicut et Numerorum liber testatur. Tamen si rationis est, quod Enoch, qui translatus est, in septima generatione sit natus : si rationis est quod Noë in generatione decima ab Adam, qui mysterium fuit Christi : si rationis est, quod scilicet in decima generatione natus est Abraham a Noë : si rationis est, quod de

[1] 1 Paral. VI.

Abraham usque ad legem, id est, usque ad Mosem septem generationes habentur: sine dubio et hoc rationis est, quoniam secundum quidem tribum Levi in quinta generatione egressi sunt de Ægypto, secundum autem tribum Juda in septima. In tribu ergo Levi, quia generatio quinta exivit defunctis in Ægypto quatuor, hoc puto mysterium, quoniam omnis homo ex quatuor elementis creatur secundum corpus, id est, ex terra, ex aëre, ex igne, ex aqua: post hæc autem per baptismum regeneratus fit filius Dei. In quo ergo quatuor elementorum generationes moriuntur in mundo, ille vero per baptismum in quinta generatione spiritus exit de mundo: hoc est, qui mortificavit membra sua super terram (sicut Apostolus), quæ ex quatuor elementorum generationibus consistunt, ut non jam in carne sit, sed in spiritu, ille exivit ad perfectum de mundo. Et nemo egredietur vere de mundo, nisi qui, mortificatis illis quatuor generationibus, cœperit esse in quinta: ut etiam ad eum dicat Apostolus; « Tu autem in carne non es, sed in spi» ritu [1]. » Et hic ergo in tribu Juda. Alia quidem videtur esse species rationis, tamen pene eadem ratio est. Sextus enim numerus mysterium habet operis et laboris, propter quod et Deus omnia visibilia in sex diebus operatus est, et requievit in septima. Septimus autem numerus mysterium indulgentiæ, et otii, et requiei, sicut in multis diximus locis. Qui ergo transit omnia visibilia, et relinquit post se quæcumque infra sex dies creata sunt, hoc est, universum mundum hunc corruptibilem, et implet quod mandat Joannes in Epistola sua canonica, dicens: « Filioli mei, nolite » diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt [2]: » ille in septima die est, hoc est, in Christo, et requie est, Christus enim est requies nostra, sicut dicit de Judæis minime intraturis in eam propheta David: « Juravi in ira mea, si

[1] Rom. viii, 9. — [2] 1 Joan. ii, 15.

» introibunt in requiem meam [1]. » Ille otiatur ab universo opere mundi, qui et sabbatizat a malis sabbatum sanctum, ille et meretur indulgentiam : si aliquod gessit humanum, ille exivit de mundo. Qui autem in mundo est, nunquam in septima requie est, nec otiatur a malis unquam, nec sabbatizat. Et qui in septima requie est, ille non est de mundo : qui autem in mundo est, indulgentia dignus non est. Vide quam prudenter secundum rationes, quas diximus, Levitæ quidem in quinta generatione exeunt de Ægypto : regales autem in septima, quoniam regales modicum aut multum plerumque delinquunt, ipsa potestate cogente, et difficile est eos esse sine delicto perfectos : propterea si moderate deliquerint, indulgentia digni efficiuntur. Levitæ autem et viri religiosi sacerdotales, perfecti, et spirituales, et sine macula esse debent. Ideo quæritur in illis, ut quatuor generationibus illis omnino mortificatis in corpore, in quinta generatione mundi consistant : nihil, si possibile est, carnis habentes in se, nisi quod vitam sustentet, sicut dicit Apostolus : « Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his » contenti simus [2]. »

XI. « Naason autem genuit Salmon [3]. » Salmon autem interpretatur, Accipe vas. Iste Salmon accepit uxorem nomine Raab. Hæc autem Raab ipsa dicitur fuisse meretrix de Jericho, quæ suscepit exploratores, et legatos filiorum Israël : et cum quærerentur a rege Jericho, ut occiderentur, abscondit eos in superiori parte domus suæ, et servavit incolumes. Audiens autem facta filiorum Israël, dilexit Israël amplius quam propriam gentem. Et dupliciter mihi res ista credibilis esse videtur. Primum, cum esset Salmon nobilis inter filios Israël, et quia de tribu Juda erat, et quia filius principis, vidit Raab illam fidelem sic conversam ad bonum, et a Deo dilectam, et deductam de Jericho

[1] Psal. xciv, 11. — [2] 1 Tim. vi, 8. — [3] Matth. 1, 4.

secundum Dei præceptum, et computatam inter filias Israël, quasi magnam illam aliquam constitutam, meruit accipere Salmon in uxorem. Deinde credo, et propter rationem spiritualis mysterii : quoniam Raab illa meretrix figura fuit Ecclesiæ, quæ cum fuisset ex gentibus meretrix, et culturis idolorum commaculata, suscipiens speculatores Jesu Christi, id est, Apostolos in domum pectoris sui per verba ipsorum, abscondit eos sursum in memoria capitis sui, ut non inveniret eos princeps mundi diabolus, nec perderet eos, qui signo rubri sparsi, et per fenestram demissi, quasi per indicium dominicæ passionis salvata, et educta de mundo, et castificata facta est sponsa Christi. Salmon iste decimus est ab Abraham. Semper autem decimus numerus, quia numerus est perfectionis, mysterium habet Christi perfecti : propter quod et prima littera nominis Jesu iota habet, decem denotans : ergo et quia Salmon in numero fuit mystico Christi, et illa in mysterio fuit Ecclesiæ, non sine ratione credimus ipsam fuisse Raab, et accepisse eam Salmonem. Forsitan autem ideo et interpretatur Salmon, Accipe vas, quasi per ipsum nomen invitabatur a providentia Dei, ut acciperet vas electionis Raab. Nam sicut Paulus, cum fuisset persecutor, dignus probatus in apostolatu, vas electionis factus est Deo [1] : sic et Raab, cum fuisset meretrix, et gentilis, digna estimabatur a populo Israël, ut esset conjuncta Salmoni. Vel spiritualiter, conjugio Christi, quia vas electionis facta est Christo, huic mysterio utrumque meretricis illius convenit nomen. Prius enim dicebatur Raab, quod interpretatur Latitudo, vel dilatata : aut quia ex omnibus finibus terræ vocata Ecclesia, gentium latitudo appellabatur : aut dilatata, quia credens ex toto orbe terrarum in toto fundata est mundo. Hæc autem Raab, postquam nupsit Salmon, nominata est Rachab,

[1] Act. IX, 15.

quod interpretatur Ascensio. Vere enim sicut corporaliter Rachab illa ascendit, facta una ex filiabus Israël, et dignificata conjugio talis viri, sic et spiritualiter ista ascendit : quia cum fuisset Ecclesia cultrix antea idolorum, facta est socia Angelorum, et sponsa Christi, et filia Dei.

XII. Salmon ille qui interpretatur, Accipe vas, qualem filium genuit ex Rachab? Booz qui interpretatur In virtute : vel, virtus in ipso, sive prævalens, qui secundum imperium Dei accepit uxorem Ruth a Deo provisam : in virtute generat filios, et in seipsis virtutem habentes, et prævalentes. Qui autem recipiunt uxores ex provisione diaboli, id est, non religionis intuitu, nec fideles in infirmitate generant filios, nec prævalentes unquam, nec fortes nisi in malo, et ad pœnam irreligionis suæ, non ad gaudium, nec ad consolationem videntur filios genuisse. Hic itaque Booz accepit uxorem Moabitidem nomine Ruth [1]. Quomodo accepit eam, exponere existimavi superfluum, cum de his Scriptura sit omnibus manifesta. Hoc autem dicimus solum, quoniam et Ruth pro merito fidei suæ nupsit Booz, quia propriam gentem contempsit, et terram, et genus, et elegit Israël, et non despexit socrum viduam simul, et peregrinam desiderio ducta generis ejus magis quam sui, deos patrum suorum repulit, et Deum viventem elegit, talibus verbis dicens ad socrum suam : « Noli obviare mihi, ut re» linquam te, quoniam ubicumque ieris, ibo : et ubicum» que manseris, manebo. Populus tuus, populus meus est : » et Deus tuus, Deus meus est : ut ubicumque mortua fue» ris, moriar, et ibi sepeliar. Hoc faciat mihi Deus, et hoc » augeat, si non sola mors separaverit inter te et me [2]. » Ergo Booz pro merito suæ fidei illam accepit uxorem, ut ex conjugio tali sanctificato genus nasceretur regale. Nam Booz senior constitutus, non sibi uxorem accepit, sed Deo :

[1] Ruth. IV, 10. — [2] Id. I, 16, 17.

non propter passionem corporis sui, sed propter justitiam legis, ut suscitaret semen proximo suo : non magis amore quam religione ferventior: ætate senex, juvenis autem fide, et ideo forsitan nominatus est In virtute, vel virtus in ipso prævalens. Quoniam qui secundum ætatem ad ineundum conjugium est in virtute, non est nominabilis et laudandus, quia est in virtute : sed qui extra ætatem conjugalem jam factus, accepit ex religione virtutem ad conjugium ineundum, sicut iste Booz, ille laudabilis et nominabilis est, quia existit in virtute, et illius talis viri virtus in ipso est. Juvenis enim virtus non est in ipso, sed in juventute corporis ejus, ideo et postmodum exhausta marcescit. Qui autem in anima sua fidei habet virtutem, sicut et habebat Booz, illius virtus in ipso est, et ideo insenescibilis est. Consequenter et Ruth, Inspiratio est appellata. Nam nisi inspiratio Dei fuisset in ea, non dixisset quæ dixit, nec fecisset quæ fecit. Quid primum laudatur in ea? Dilectio generis Israël? aut simplicitas? aut obedientia? aut fides? Dilectio quidem generis Israël, quia sic desiderabat filios suscipere ex semine Israël, et una fieri ex populo Dei. Si enim communicationem viri desiderasset quasi puella lasciva, aliquem juvenem potius appetisset. Quoniam autem non lasciviæ suæ, sed religioni satisfacere cupiens fuit, familiam potius sanctam elegit, quam juvenilem ætatem. Simplicitas autem, quia ultronea sub pallium ejus ingressa est, nec cogitavit ne forte sperneret eam quasi vir justus lascivam puellam, aut ne deluderet eam : et quod gravius erat, contemneret delusam, sicut faciunt multi : sed obaudiens facta socrus suæ consiliis, confidenter credidit quia prosperaturus fuerat Deus actum ipsius, sciens conscientiam suam, quia non libido ad hoc eam compulerat, sed religio erat hortata. Quid autem et in Booz prædicatur? Humilitas, castitas, et religio. Humilitas quidem et castitas, quia non contigit

eam quasi lascivus puellam, nec abhorruit eam quasi castus lascivam : sed mox ut verbum ejus de lege proximitatis audivit, nihil horum omnium lasciviæ imputavit, sed universa religioni ascripsit. Nec despexit quasi dives pauperem, nec veritus est quasi maturus adolescentulam : sed paratior fide quam corpore, mane processit ad portam, et provocavit quemdam ex genere, quem jure proximitatis æstimabat propinquiorem : obtinuit, prævaluit non tantum jure proximitatis, quantum Dei eligentis favore, idcirco forte prævalens dictus est.

XIII. Talis ergo Booz ex tali conjuge Ruth qualem filium genuit? Obeth, qui interpretatur Subditus. Nunc autem qui divitias eligunt, et non mores : pulchritudinem, et non fidem : et quod in meretricibus solet quæri, hoc in conjugibus optant, propterea non generant filios subditos vel sibi, vel Deo : sed contumaces et contra se, et contra Deum, ut filii eorum non sint fructus justæ conjunctionis eorum, sed pœna condigna irreligiositatis ipsorum.

XIV. Iste autem Obeth, qui Subditus dicebatur, quid genuit? Jesse, id est, Refrigerium. Jesse enim, latino sermone Refrigerium appellatur. Nam vere quicumque subditus est Deo, et parentibus suis, tales filios generat, Deo præstante, a quibus refrigeretur : « Quoniam qui honorat »patrem, honorabitur a filiis suis [1] : » qui autem contumaces existunt aut in Deum, aut in parentes, generantes non refrigeria sibi generant, sed dolores, ut a filiis suis recipiant quod fecerunt in parentibus. Adhuc æstimo propter Obeth, qui Subditus est nominatus, et propter Jesse, qui Refrigerium est dictus, ne forte in diebus Obeth filii Israël propter delicta sua traditi erant sub potestate gentis cujusdam, sicut in libro Judicum frequenter legimus factum. Et quoniam subditi facti fuerant cuidam genti con-

[1] Eccli. III, 6

venienter in tempore illo natus Obeth, Subditus est appellatus. Jesse autem, sicut ex parte colligere de Scriptura Regnorum potuimus, quot annorum David appropinquare cœpit Saüli, jam tot annis regnante, pene secundum tempus extitit Samuël, sub quo judice et Propheta placentes per omnia Deo filii Israël, et corporaliter refrigerati sunt, et ab Allophylis liberati, et spiritualiter bene agentes, et ideo forte Jesse Refrigerium est appellatus.

XV. «Jesse autem genuit David regem[1].» Quia Deus in generatione Justorum est, et generatio rectorum benedicetur. De David autem numquid tantum dicere possumus, quantum Scriptura Regnorum? Idcirco prætermittentes omnia, hoc dicimus solum, quia et Jesu Christi imago fuit David. David autem interpretatur Sufficiens manu, vel dilectus, sicut et Christus fuit, et in bello fortis, et potens, et patri dilectus, et in actibus suis, et in misericordia, et in mansuetudine sua prophetatio fuit Christi. Et quid dicam in actibus suis justis, aut in persecutionibus suis injustis? In ipso etiam peccato suo pessimo, Christi et Ecclesiæ mysterium fuit. Sicut enim David, cum esset in solario suo excelso lætus, vidit speciosam Bersabee, cum lavaretur, et concupivit eam, et habuit cum adhuc esset in conjugio viri alterius Ethei: sic et Christus, cum esset in cœlo suo altissimo, adhuc lætus in sua Divinitate, vidit Ecclesiam gentium speciosam secundum cor, displicentem sibi in sordibus errorum suorum, et bonis operibus se diluentem, cum adhuc diaboli esset conjunx, vidit eam, et concupivit, et habuit prius. Post hæc autem descendens in mundum, sicut David postea, interfecto Uria, uxorem ejus sibi in conjugem sumpsit: sic et Christus, destructo diabolo, subditas ei gentes traxit in conjugium suum. Nam sicut David primum Bersabee habuit, cum adhuc esset sub

1 Matth. 1, 5.

proprio viro, postea eam legitimam uxorem accepit [1]: sic et Christus et tunc fecit Ecclesiæ, et modo facit omni animæ rectæ. Nisi enim Deus prius habuerit aut Judæum aut Gentilem, impossibile est ut adducat eum ad fidem suam ut puta Cornelium adduxit ad finem suam per ministerium Petri [2]: sed antea habuit animam ejus, operans in ea orationes assiduas et eleemosynas multas, sicut Actus Apostolorum testantur. Centurionem vocavit ad fidem suam [3], sed prius cum adhuc esset sub diabolo, habuit animam ejus, operans in ea dilectionem gentis Dei, et ædificans synagogas : sic quod diabolum facere videmus. Impossibile est, ut aliquem Christianorum ad perfidiam trahat, nisi prius cum adhuc sub Christo esset, habuerit animam ejus, et operatus fuerit in ea proprium opus, et probaverit consensum ipsius. Ecce Judam priusquam disjungeret eum a Christo, et sibi conjungeret, prius habuit eum, operans in eo cupiditatem pecuniarum, et furta. Postquam vero delectatus est in conscientia sua sibi convenienti, tunc compulit eum tradere Christum, et transire ad sua. Bersabee autem interpretatur filia potentis, quod nomen secundum mysterium Ecclesiæ habet idoneam rationem. Ecclesia enim nupta nostro David, filia facta est Dei omnipotentis, quæ prius filia diaboli videbatur fuisse. Adhuc interpretatur Bersabee, e littera duplicata in fine, Puteus septimus, quod corporaliter et spiritualiter habet interpretationem convenientem. Quoniam sicut dat nobis intelligere Scriptura Paralipomenon, uxores septem habuit David, ex quibus filios generavit [4]. Sex quidem, quas accepit in Ebron, septimam autem in Jerosolymis Bersabee. Putei autem in Proverbiis Salomonis, quamvis et alterum interiorem habeant intellectum, tamen in prima facie uxores

[1] 2 Reg. xi. — [2] Act. x. — [3] Id. viii. — [4] 2 Reg. iii, et 1 Par. iii.

significantur : ubi docet cum uxoribus propriis virum debere permanere, dicens : « Bibe aquam de tuis vasis, et de » puteorum tuorum fontibus [1]. » Si ergo putei uxores intel liguntur, convenienter Bersabee septimus puteus interpretatur, quia et septima extitit uxor. Sed et Christus septem Ecclesiarum sponsus habetur. Nam quamvis innumerabiles sint Ecclesiæ secundum diversitatem locorum, tamen omnes septem dicuntur propter spiritus septem, quibus sustentatur omnis Ecclesia. Unde et Joannes et Paulus apostolus ad septem Ecclesias scribunt, quasi ad omnes. De regibus autem residuis dicere aliquid visum est mihi superfluum, cum desiderantibus dicere vel audire de eis sufficiat Scriptura Regnorum. Sed tamen secundum quod hebraïcorum sermonum interpretes tradiderunt, nomina eorum actibus coaptare tentavimus, ut Dei providentiam et in ipsis hominum nominibus ostendamus, et spiritalem delectationem audienti populo acquiramus.

XVI. « David autem genuit Salomonem [2]. » Salomon autem interpretatur Pacificus. Pacificus est autem appellatus, quoniam omnibus in circuitu gentibus, et pacificatis, et tributa reddentibus, pacificum habuit regnum, ita ut et templum Deo ædificaret, utens etiam ministerio gentium : quoniam in figura fuit nostri pacifici Christi, qui confugientibus ad se per fidem gentibus universis, et bonorum operum spiritalia tributa solventibus, pacificum habuit regnum : ita ut ex vivis lapidibus non solum Judæis, sed etiam gentibus vivum templum Deo ædificaret viventi.

XVII. « Salomon autem genuit Roboam [3]. » Roboam autem interpretatur, In multitudine populi. Æstimo quod pater quidem ejus, sicut omnium regum patres, ex bono proposito ei nomen imposuit Roboam : Dei autem providentia, sicut et omnium regum nomina secundum actus

[1] Prov. v, 15. — [2] Matth. i, 6. — [3] Ibid. 7.

eorum proprio dispensavit nomine, sive in bono, sive in malo : Salomon ergo cum haberet regnum valde multiplicatum, meritis patris sui David, et suis, quia dilexerat eum Deus imprimis, natum sibi in tempore illo filium, appellavit Roboam, id est, In multitudine populi, quasi factum in multitudine populi, ut secundum statum regni sui multiplicati nominaretur filius ejus : providentia autem Dei, quia fuerat peccator futurus, et dissidium regni sui passurus, dispensavit ut diceretur In multitudine populi : quoniam quod fit in multitudine populi, statim facile seditionem multitudinis patitur. Multitudo enim mater est seditionis et contumaciæ : quia quidquid a multis peccatur, plerumque manet invindicabile : paucitas autem magistra est disciplinæ. Æstimo quod Salomon et Roboam in mysterio Christi fuerunt ; quod si in mysterio Christi fuerunt, consequenter et in mysterio populi christiani. Namque cum sint omnes christiani corpus Christi, recte universus populus christianus accipiendus est Christus : sic et Salomon in mysterio populi fuit christiani bene incipientis : Roboam autem in mysterio populi male finientis. Nam sicut circa senectutem Salomone peccante, excitavit Dominus Satan super eum, detruncavit ex parte modica regnum ejus : in tempore autem Roboam, abjicientis consilium seniorum, et sequentis consilia juvenum coætaneorum suorum, ad plenum scissum est regnum, ita ut decem tribubus secedentibus, et proprium sibi facientibus regem, duæ tribus tantummodo manebant sub Roboam[1]. Sic populus christianus in primis quasi bene agens prosperatus est, sicut Salomon : procedente autem tempore, cum cœpisset delinquere populus christianus, et amare quæ carnis sunt et mundi, quasi filiam Pharaonis, quam diabolus subministrat princeps carnis et mundi, ad tentationem Chris

[1] 3 Reg. xii, et 2 Paral. x.

tianorum : excitavit Deus super populum Christianorum spiritum schismatis. Imprimis quidem debilitatus est christianus populus in quibusdam schismatibus. In novissimo autem populi christiani quasi in tempore Roboam, abundante iniquitate, et charitate refrigescente, plenius conscissus est populus christianus, ita ut maxima pars Christianorum divideretur in hæreses, et faceret sibi proprios episcopos, quasi proprios reges, et vix paucissimi Christiani remanerent in Ecclesia Christi sub Christo. Et sicut tunc Roboam abjiciens consilium seniorum, et cœtaneorum suorum sequens, occasionem præbuit dissidio illi : sic et circa finem episcopi relinquentes consilia seniorum Apostolorum, et Prophetarum, secundum quod consiliati fuerant episcopos conversari debere, vel episcopatum suum tractare, et secuti sunt consilia cœtaneorum suorum, et juvenum consiliantium episcopum oportere divitem fieri etin hospitalem, et timorem Dei non habere, et talia quædam alloqui quæ moveant plausum : et dederunt occasionem diabolo præcisionum faciendarum, non attendentes quæ Dominus dicit : « Si autem cœperit dispensator dicere : » Quia Deus meus moram facit, et cœperit castigare pueros » et ancillas, et manducare et bibere cum ebriosis, veniet » dominus ejus in die qua nescit, et hora qua ignorat, et » dividet eum [1]. » Iterum quod præcepit Petrus : « Non ut » dominantes, sed quasi episcopatum tenentes [2]. » Item Paulus : « Novitates vocum devita, generant enim lites, et ser- » mo eorum sicut cancer serpit [3]. » Item : « Formam habe » sanorum verborum, quæ a me audisti [4]. » De qua prosperatione prima populi christiani, et de adversitate novissima prophetatur in Psalmo. De prosperatione prima sic : « Tunc locutus es in aspectu filiis tuis, et dixisti [5] : » et cæ-

[1] Luc. XII, 45, 46. — [2] 1 Petr. V, 3. — [3] 2 Tim. II, 23. — [4] Id. I, 13. — [5] Psal. LXXXVIII, 20.

tera quæ sequuntur. De adversitate autem novissima sic : « Tu vero repulisti, et pro nihilo deduxisti et distulisti » Christum tuum [1], » et cætera quæ sequuntur. Vide quia quomodo tunc in regno Judæ quidam reges extiterunt peccatores, quidam autem mediocriter peccatores : in regno autem Israël nemo regum inventus est justus : sic et in Ecclesia Christi inveniuntur quidem episcopi boni et peccatores : in hæresibus autem nemo invenitur omnino rectus : sed omnes perversi : quia in auro quidem invenitur scoria et sordes, in sordibus autem non invenitur aurum.

XVIII. « Roboam autem genuit Abiam [2]. » Abias autem interpretatur Pater veniens, vel patris mei hic. Forsitan hic Abias similis natus fuerat patri suo in corpore, ideo appellaverunt eum Pater veniens, quasi alter pater nascens : vel Patris mei hic, quasi patris sui hic esset imago. Providentia autem Dei sic ordinavit eum vocari : quia sicut Roboam cœpit recte, postea autem extitit peccator in Deum, sic et Abias.

XIX. « Abias autem genuit Asa [3]. » Asa autem interpretatur Unguentum. Iste enim Asa valde perfectus fuit corde, et placens Deo, sicut Regnorum liber ostendit. Propter hoc forte a Deo est ordinatum, ut appellaretur Unguentum ; quia sicut unguentum et in hyeme floridum est et boni odoris, et homines suo odore delectat, atque impinguat, cum ex eo uncti fuerint : sic et justus, et in hyeme tentationis immarcescibilis est, et fidelis manet. Sicut fuit in Asa, qui et bonæ opinionis est, et historia scripta de eo delectat legentem, et ædificat, et impinguat, et ad desiderium suæ sanctitatis excitat viros prudentes.

XX. « Asa autem genuit Josaphat [4]. » Josaphat autem interpretatur Dominus judex : puto quod Asa pater ejus cum propter justitiam ejus eum Dominus prosperasset in

[1] Psal. LXXXVIII, 39. — [2] Matth. I, 7. — [3] Ibid. — [4] Ibid. 8.

omnibus, et inimicos ejus confregisset ante faciem ejus, sicut Scriptura testatur Regnorum [1], quasi in ipso nomine filii sui confessionem offerens Deo judici justo, vocavit eum Dominus judex. Nam vere justi judicis est bene agentem remunerare, et negligentem corripere, sicut fecit Deus Asa. Nam postquam Æthiopum et Libyum virtutem innumerabilem Deus deposuisset ante faciem ejus, postea adversante sibi rege Israël Basa, Syrorum auxilium petiit adversus eum : propter quod et misit ad eum Ananiam prophetam dicentem hæc : « In quo confidis te regem, et » non confidis in Dominum Deum tuum? propterea labe- » factata est virtus Syriæ de manu tua. Nonne Æthiopes et » Libyes erant in virtute magna : et in currus, et equites, » et multitudinem copiosam? et cum confideres in Domi- » num, tradidit illos in manus tuas : quoniam oculi Domini » respiciunt in omnem terram : ad conservandum illum, qui » est perfecto corde ad eum, et evanuisti de isto [2]. » Propter quam diffidentiam puto quod et in senectute doluit pedes, quia Dominus justus judex per omnia fuit in eo. Nam nec modicam justitiam servorum suorum sine remuneratione relinquit, nec modicam culpam sine correctione dissimulat. Sed et in filium ejus Josaphat, qui hoc nomine vocabatur, justus extitit judex, quoniam et ipse consummatus fuit, sicut pater ejus Asa, et adhuc amplius. Propter hoc et Dominus justus judex amplius adhuc exaltavit et glorificavit Josaphat, quam patrem ejus Asa, ita ut omnes reges in circuitu munera ei offerrent, quemadmodum Salomoni. Sed tamen cum fecisset amicitias cum Achab, et dedisset ei auxilium ascendenti ad bellum, circumdederunt eum currus : et cum jam periclitaretur occidi, exclamavit ad Dominum, et eripuit eum. Cum autem interfecto Achab reverteretur in Jerusalem, misit Deus ad eum Jehu pro-

[1] 1 Reg. xv. — [2] 2 Paral. xvi, 7-9.

phetam filium Ananiæ, dicentem : « Si peccatorem illum » adjuvisti, et illis qui oderunt Deum amicus es, et in hoc » super te ira a facie Domini descendisset, nisi sermones » boni inventi fuissent tecum, quoniam abstulisti lucos de » terra Juda, et parasti cor tuum ad requirendum Domi- » num[1]. » Vides quia nec dare oportuit auxilium inimicis Dei, nec ab eis accipere? Quoniam autem nec accipere oportet ab inimicis Dei, docet nos supra dicta Historia de Asa. Quoniam vero nec dare, instruit nos hæc Scriptura de Josaphat. Qui enim petit auxilium ab inimicis Dei, de auxilio Dei desperat, utiliores sibi existimans inimicos Dei, quam Deum. Qui autem dat auxilium inimicis Dei, adversatur Deo. Deo enim volente conterere inimicum suum, ipse eum defendere tentat.

XXI. « Josaphat autem genuit Joram[2]. » Joram autem interpretatur Dominus altitudo. Hic Joram similiter sicut pater suus Josaphat, prosperatus est nimis, et exaltatus in regno : quasi confidens in Domino vocavit filium suum natum, Dominus altitudo : tanquam si dicat : « Dominus est altitudo mea, qui me non merito meo, sed misericordia sua fecit in altitudine. » Forsan et providentia Dei quia impius erat futurus et superbus, sic eum nominari disposuit. Nam iste Joram in magnitudine divitiarum elatus est, et valde impie gessit in Deum, sicut liber Regnorum et Paralipomenon testantur. Habens uxorem nomine Godoliam filiam Jezabelis, et Achab ejus consilio utens, valde extitit iniquus in Deum et elatus, ipsam altitudinem sibi quasi Deum vel Dominum fecit, confidens in altitudine. Omnis enim homo malum ipsum, cui servit, dominum sibi facit : nam ita elatus est, ut et fratres suos omnes occideret, quos ei quasi adjutores et consiliarios reliquerat pater. Propter quæ omnia percussit eum Dominus passione gravissima et

[1] 2 Paral. xix, 2, 3. — [2] Matth. 1, 8.

diutina, ita ut ante biduum mortis suæ intestina sua putrefacta jactaret.

XXII. « Joram autem genuit Ochoziam. Ochozias autem » genuit Joam. Joas autem genuit Amaziam. Amazias au- » tem genuit Oziam [1]. » Sed juste usque ad tres generationes ex eo sanctus Spiritus per Matthæum præcepit de numero regum tollere de immundo et maledicto semine natos, in generationibus Christi spernens connumerare. Joram autem ex semine Achab et Jezabel, accipiens sibi uxorem Godoliam nomine, genuit ex ea Ochoziam. Ochozias autem genuit Joam. Joas autem Amasiam, in quo completur generatio quarta seminis iniqui et maledicti. Achab enim rex Israël accipiens uxorem Jezabel filiam Sidonii regis, contra Dei præceptum impiam nimis, multas impietates commisit in Dominum, illa se instigante. Propter quod Spiritus sanctus per Prophetam contestatus est dicens : « Ut disperderet omnem masculum de domo Achab. » Quam prophetiam implevit Jehu filius Nanzi unctus a puero, qui missus erat ab Elisæo, et accepit promissionem, ut usque ad quartam generationem sedeant filii ejus in sede regni super Israël. Quanta ergo benedictio facta est super Jehu, qui vindictam fecerat super domum Achab : tanta fuit maledictio super domum Joram propter filiam iniqui Achab et Jezabel, ut usque ad quartam generationem præcidantur filii ejus de numero regum, et sic peccatum ejus descendit in filios ejus, sicut fuerat scriptum. « Peccata patrum reddam » in filios, usque in tertiam et quartam generationem [2]. » Videte ergo per istam Scripturam, quam periculosum est inire conjugia ex genere impiorum, sicut Joram : et quam gloriosum est vindictam in impios facere, sicut fecit Jehu.

XXIII. Quantum ergo ad historiam Regnorum pertinet, Amazias genuit Oziam : quantum ad Matthæum, Joram

[1] Matth. 1, 8. — [2] Exod. xx, 5.

genuit Oziam. Unde Ozias interpretatur Filius nobilis. Qua autem causa vocaverit cum pater filium nobilem, non potui æstimare, nisi forte si quis æstimet eum speciosum fuisse natum, aut forte primitivum fuisse : quoniam tunc primitivi apud illos clari et honorabiles habebantur : tum et secundum Deum, quantum ad alios, qui ex maledicto semine descenderant, reges. Etiam secundum Deum nobilis fuit, quia fecit Ozias quod placitum erat Deo, et in omnibus a Deo adjutus est, propter quod cum fuisset a Deo prosperatus, elatum est cor ejus [1], et dignum se æstimavit etiam sacerdotali officio fungi. Nam cum usurpasset sibi thuribulum inferre in templum, et resisterent ei filii Aaron et Levitæ, quasi illicita appetenti, comminatus est eis, quasi rex potestate subnixus. Confestim autem Deus percussit eum lepra, et visa est lepra bis in fronte ejus, et exilivit foras, et sedit domi usque ad mortem suam leprosus. Videte quam illicitum est usurpare opus, quod a Deo non est commissum. Quale facit peccatum laïcus usurpans sibi opus clericale, tale facit peccatum et lector, si usurpaverit opus diaconi : et diaconus, si usurpaverit sibi presbyteri opus : et presbyter, si episcopalem appetierit potestatem. Vide quomodo secundum quod prolongabatur generatio orta de illa maledicta familia, sic paulatim per generationes muniebatur in eis iniquitas. Ecce enim Ochozias pejor fuit omnibus post Joram patrem suum. Interpretatur autem Ochozias Possessio invisibilis.

XXIV. Patrem autem ejus, cum fuisset impius, non possumus suspicari secundum Deum posuisse filio suo vocabulum, Possessio invisibilis : nisi forte secundum diabolum, a quo seductus variis fluctuabatur erroribus. Hujus autem filius Joas jam melior fuit eo, sed non ad plenum. Nam quandiu vixit Joïada sacerdos, qui unxerat eum in regem,

[1] 2 Paral. xvi.

valde puerum dilexit, et eripuit eum de manu Athaliæ aviæ suæ, quæ occiderat omnes nepotes suos, et ipse fecit quod placitum erat Deo. Postquam autem mortuus est Joïada, quem forte erubescebat quasi sanctum sacerdotem, et quasi auctorem vitæ suæ et regni, mutatus est, et fecit malum ante Deum. Denique cum induisset Spiritus sanctus Zachariam filium ipsius Joïadæ, et dixisset ei : « Hæc dicit » Dominus, quare præteristi mandatum Domini? non erit » vobis in prosperum, quoniam dereliquisti Dominum, et » ille derelinquet vos [1]. » Insurrexerunt in eum, et lapidaverunt eum ex præcepto regis : propter quod et convenienter nomen ejus interpretatur Temporis prolongatio, quia prolongatio temporis mutavit eum in pejus.

XXV. Item Amazias paulo melior extitit, quam Joas : nam Amazias filius ejus imprimis placuit Deo, sicut Joas, sed postea malignatus est sicut Joas : secundum hoc fuit melior quam Joas pater suus, quia Joas corripientem se Prophetam lapidibus interfecit, et hoc ob filium Joïadæ sacerdotis regificatoris sui. Amazias autem cum misisset ad eum Deus Balaam prophetam dicentem : « Quare quæsisti » deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua [2]? » non interfecit, sed comminatus respondit ei : « Numquid » consiliarium regis dedi te? cave tibi ne flagelleris [3]. » Item Ozias filius Amaziæ melior fuit omnibus illis præcedentibus ante se : et si non fuit irreprehensibilis, quia opus sacerdotii affectavit. Vide nunc secundum hoc et Dei judicium justum. Sicut enim Ozias prolongato numero generationum, minus malus extitit cæteris ex generatione maledicta progenitis, non tamen perfectus fuit : quia adhuc aliquid habuit generationis illius : sic et Deus non eum præscidit de numero regum, quia fecit quod placitum est Deo. Percussit autem eum lepra propter jactantiam ejus,

[1] 2 Paral. XXIV, 20. — [2] Id. XXV, 15. — [3] Ibid. 16.

ut domi sederet ; ut videretur non de numero generationis Christi præcisus, sed fruitionis regni ex parte fraudatus.

XXVI. « Ozias autem genuit Joathan [1]. » Joathan interpretatur Perfectus, vel dominus immaculatus. Et vere perfectus fuit hic Joathan et quantum ad reges se præcedentes dominus immaculatus : quia fecit quod placitum erat Deo, et nulla reprehensio ejus legitur in Scriptura Regnorum.

XXVII. « Joathan autem genuit Achaz [3]. » Achaz autem interpretatur Firmamentum Domini, aut virtus. Joathan autem cum esset rectus et fidelis Deo, firmamentum suum et virtutem credens Dominum esse, a quo et fuerat prosperatus in regno, quasi confidens, firmamentum suum et virtutem credens Dominum esse, vocavit filium suum Achaz, et firmamentum Domini, vel virtutem. Ille autem non fuit firmamentum Domini, neque virtus. Neque enim firmavit eum Deus in bono, sed diabolus in malo, qui fuit dominus ejus. Nam valde impie gessit in Deum, sicut testatur Scriptura Regnorum et Paralipomenon. Quod autem appellatus est Achaz Firmamentum Domini, vel virtus, religionem quidem patris ejus ostendit, ipsius autem duritiam, quia sicut a conversatione patris factus est longe, sic et a proprietate nominis sui se ipsum præcidit, nisi forte quod apud Esaïam prophetam positum est hoc modo : » Et factum est in diebus Achaz filii Joathan regis Juda, » ascendit Rasim rex Syriæ, et Phacee filius Romeliæ rex » Israël ad Jerusalem expugnare eam, et non potuerunt » eam debellare. Et annuntiatum est in domo David a di- » centibus : Consensit Syria cum Ephraïm, et expavit ani- » ma ejus [3], et anima plebis ejus, sicut in sylva arbor, cum » a vento commovetur. Et dixit Dominus ad Esaïam : Exi » in obviam Achaz tu, et qui relictus est Jasub filius tuus,

[1] Matth. 1, 9. — [2] Ibid. — [3] 4 Reg. xv et xvi.

» ad piscinam superioris viæ villæ fullonis, et dices ei : Vide » ut quiescas, et noli timere, neque anima tua languescat » a duobus titionibus fumigantibus istis. Cum enim ira fu- » roris mei facta fuerit, iterum sanabo : quoniam filius Aram » et filius Romeliæ, qui cogitaverunt cogitationem pessi- » mam, dicentes : Ascendamus in Judæam, et colloquentes » eis, convertamus eos ad nos, et regem statuemus eis filium » Thabeel. Hæc dicit Adonaï Dominus sabaoth : Non ma- » nebit cogitatio ista, neque sic fiet [1]. » Forsitan sic confortatus Achaz cum genuisset filium, vocavit nomen ejus Ezechias.

XXVIII. Ezechias autem interpretatur, Confortavit Dominus. Vere completa est in Ezechia confortatio Domini, cui animus extitit sanctus super omnes reges, qui fuerunt ante eum. Nam inter cætera bona, quæ merito præstitit ei Deus, cum misisset ad eum Sennacherib rex Assyriorum, Rapsacem principem militiæ suæ, et libellum plenum improperiis et blasphemiis contra Deum, sicut exponit Esaïas propheta [2] : Ezechias accepit libellum illum, et ingressus in templum apparuit ante Dominum, et oravit, et confestim missus est ad eum Esaïas propheta, annuntians ei protectionem Dei, et confortans eum, et exiit ad preces Ezechiæ Angelus a facie Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum. Qualia autem fuerint verba Rapsacis, vel qualis oratio Ezechiæ, vel qualis confortatio Esaïæ, lege in Esaïa, et profer causam excitationis in populo.

XXIX. « Ezechias autem genuit Manassen [3]. » Manasses autem interpretatur, Ab insurgente, vel ex oblivione: quam interpretationem commendat et liber Geneseos, ubi cum natus fuisset in Ægypto filius Joseph, vocavit nomen ejus Manasses, dicens : « Oblivisci me fecit Dominus laborum

[1] Isaï. VII, 1-7. — [2] Id. XXXVII, per totum. — [3] Matth. I, 10.

» meorum, et laborum omnium domus patris mei [1]. » Si ab insurgente intelligatur, sic possumus dicere : « Quia forte ab insurgente Sennacherib contra eum liberavit eum Dominus : » ideo quasi gratias agens Deo postea in nomine filii sui, vocavit eum Manassen. Si autem intelligatur ex oblivione, rationem alio modo possibile est existimare : quoniam non faciebat filium, propter quod cum genuisset filium, vocavit nomen ejus Ex oblivione, quasi ex desperato filium sibi natum. Hæc secundum propositum bonum æstimabimus patris : alioqui secundum actum pessimum Manasses, aliter est æstimandum : quoniam quidem pater ejus in illo prædicto proposito vocavit eum Manassen. Providentia autem Dei sic eum dispensavit vocari, quia oblitus fuerat omnem conversationem patris sui sanctam, et omnia beneficia Dei pro merito ejus collata in ipsum, et stimulatus ab insurgente diabolo, qui solet insurgere super genus humanum ad evertendum, gesturus omnia quæ Deum ad iracundiam provocarent. Denique cum ægrotasset Ezechias in tempore quodam, et venisset ad eum Esaïas propheta visitandum, vocavit Ezechias filium suum Manassen, et cœpit ei mandare, quod debeat Deum timere, quomodo regere regnum, et alia multa. Et dixit ad eum Esaïas : « Vere quia non descendunt verba tua in cor ejus, sed et meipsum oportet per manum ejus interfici [2]. » Quod audiens Ezechias, volebat filium suum interficere, dicens : « Quia melius est me sine filio mori, quam talem filium relinquere, qui et Deum exasperet et Sanctos ejus persequatur. » Tenuit autem eum vix Esaïas propheta, dicens : « Irritum faciat Deus consilium tuum hoc, » videns Ezechiæ religionem ; quia plus amabat Deum, quam filium suum. Tamen cum multa gessisset impie hic Manasses, adduxit super eum Deus principes virtutis regis Assur, et

[1] Gen. XLI, 51. — [2] Ex apocrypho libro.

comprehenderunt Manassen in vinculis, et ligaverunt eum in compedibus, et perduxerunt eum in Babyloniam, et erat ligatus et catenatus in domo carceris, et dabatur ei panis hordeaceus ad mensuram modicus, et aqua cum aceto modica ad mensuram, ut viveret tantum, et erat constrictus in doloribus valde[1]. » Et ideo cum vehementer affligeretur, quæsivit faciem Domini Dei sui, et oravit Deum qui omnibus astat, et exaudivit Dominus vocem ejus, et misertus est ei. Et facta est circa eum flamma ignis, et liquefacta sunt omnia vincula ejus. Liberavitque Dominus Manassen ex omni tribulatione ejus, et reversus est in Jerusalem in regnum suum, et cognovit Dominum Manasses, dicens : « Ipse est solus Deus. » Et servivit soli Domino Deo in toto corde suo, et in tota anima sua omnibus diebus vitæ suæ, et reputatus est justus, et ideo forte vocatus est, Ab insurgente, vel ex oblivione, quia liberavit eum Dominus ab insurgente, et ex oblivione Dei factus est memor Dei.

XXX. « Manasses autem genuit Amos [2] » qui interpretatur Fortitudo. Et siquidem ante pœnitentiam genuit Amos, cum malignaretur in idolis, non possumus æstimare quasi religionis causa vocaverit eum Fortitudinem, sed causa audaciæ corporalis : sicut solent et barbaræ gentes nomina filiis imponere ad devastationem respicientia bestiarum, ferarum, vel rapacium volucrum : gloriosum putantes filios tales habere, ad bellum idoneos, et insanientes in sanguinem. Si autem post pœnitentiam genuit eum, credibile est quod causa religionis vocaverit eum Fortitudinem. Adhuc interpretatur Amos et aliter, Onerantis, vel populum abrumpentis. Quod si ante pœnitentiam genuit filium, non animadverto qua causa sic nominaverit eum : si autem post pœnitentiam, idonea ratio est. Memor enim gestorum suorum malorum humilitatis causa, ad sui ipsius arguitionem

[1] 4 Reg. xxi, et 2 Paral. xxxii et seqq. — [2] Matth. 1, 10.

vocavit eum, Onerantis, vel populum abrumpentis : ac si dicat, Filius peccatoris : quoniam rex, qui peccat, et seipsum onerat et abrumpit a Deo, etiam populum suo exemplo onerat peccatis, et abrumpit a Deo : sicut fecit Manasses, onerans et abrumpens populum a Deo, exemplo suæ impietatis. Nam ipse Amos non fuit fortitudo secundum Deum, sed fortitudo secundum diabolum. Fuit enim valde iniquus, ut extant opera sua maligna, quibus imitatus fuerat Manassen, ut etiam Deum posse se fallere æstimaret, dicens : « Pater meus multa ex juventute sua iniqua fecit, et in senectute sua pœnituit, et ego nunc ambulabo secundum quod desiderat anima mea, et postmodum convertar ad Dominum. » Sicque factus est fortitudo maligna, et oneravit seipsum perniciosioribus oneribus, et suæ malignitatis exemplo abrupit populum suum magis a Deo, quam pater ejus. Ideoque forsitan sic est nominatus secundum providentiam Dei, et exterminavit eum Dominus Deus velociter. Attendite ergo laïci, ne quis ex vobis cogitationem Amos in corde suo ponat : quoniam qui talia cogitans peccat, non ex infirmitate carnis devictus delinquit, sed ex proposito malo, qui amicus est mali ipsius.

XXXI. « Amos autem genuit Josiam [1], » quod interpretatur, Ubi est hostia Domino, aut salus Domini. Forsitan Amos secundum cor suum aversum a Domino vocavit filium suum, Ubi hostia Domino, aut salus Domini est : hoc est, quia quod nusquam est, neque prodest. Providentiam autem Dei secundum quod futurus fuerat Josias, dispensavit ei nomen imponi, Ubi est hostia Domino, aut salus Domini, quoniam vere in illo fuit hostia Domini. Tale enim sacrificium obtulit Domino Deo, quale nec ante eum aliquis regum, nec post eum [2]. Et ipse fuit hostia Deo, secundum quod mandat Apostolus : « Ut exhibeatis corpora vestra

[1] Matth. I, 10. — [2] 4 Reg. XXIII, 21, 22.

» hostiam vivam, sanctam, Deo placentem [1]. » Et ipse fuit populi sui in tempore suo a Domino salus. De cujus laudabilibus factis nihil tale dicere possumus, qualia testatur Scriptura Regnorum et Paralipomenon. Vide qualis fuerit, ut etiam ante multas generationes nasciturі ejus nomen prophetaretur, « Quia Josias est nomen ejus [2]. » Tertius enim Josias est, cujus nomen prophetatum est priusquam nasceretur. Ii tres sunt, Sampson, Josias, Joannes.

XXXII. « Josias autem genuit Jechoniam [3]. » Sed non sic positum est in libro Regnorum, sed post mortem Josiæ rex factus est Joathas filius ejus : quem veniens Pharao propter peccata ejus adduxit in Ægyptum, et in loco ejus posuit Eliachim regem fratrem ipsius, alterum filium Josiæ, qui interpretatur, Dei adjudicatus : et vocavit eum alio nomine Joachin, quod interpretatur, Domini præparatio. Cum autem et ipse Joachin malignatus fuisset in Deum, quasi vere impius in condemnationem adjudicatus a Deo, et postea præparatus ad eversionem Judæ, secundum iracundiam Dei veniens rex Assyriorum adduxit eum in Babyloniam, et factus est in loco ejus rex Jechonias filius ejus, quod interpretatur, Præparans Domino. Cum autem et ipse malignatus fuisset in Deum, præparans seipsum Deo ad iram, adductus est et ipse a rege Assyriorum in Babyloniam cum omnibus suis, et factus est rex in loco ejus a rege Assyriorum frater ejus Sedechias, sub quo et totus transmigratus est Juda. Ergo talis est ordo : Josias genuit Eliachin, postea vocatum Joachin.

XXXIII. « Joachin autem genuit Jechoniam : Jechonias » autem genuit Salathiel, post transmigrationem [4]. » Secundum ergo Regnorum Scripturam, Joachin est quartusdecimus a Salomone ; est ipse et filius Josiæ : Jechonias autem primus usque ad Christum, qui vere non fuit filius Josiæ,

[1] Rom. XII, 1. — [2] 3 Reg. XIII, 2. — [3] Matth. 1, 11. — [4] Ibid. 12.

sed nepos, filius Joachin : aut secundum Evangelium quidem, in quo Jechonias filius dicitur esse Josiæ : si inter præcedentes generationes computetur Jechonias quasi quartusdecimus, reliquæ generationes usque ad Christum a Salathiel computatæ, inveniuntur tredecim esse : si autem inter reliquas quasi primus ponatur, ipsæ præcedentes generationes a David computatæ usque ad Josiam, inveniuntur tredecim esse. Quid ergo? Joachin sublatus est de numero regum et juste, quia non populus Dei constituerat eum in regnum, sicut erat consuetudo in regibus constituendis ; sed Pharao perpotentatum, ideo quantum ad eum non fuit rex Joachin. Si enim justus fuerit, ut propter solam commixtionem generis Achab et Jezabel tollerentur de numero regum supradicti tres reges, quamvis a populo legibus fuerant constituti in regno : quare non erat justum ut similiter tolleretur et Joachin, quem Pharao in regno hostili fecerat regem, et non populus Dei prævio jure? Et sic Jechonias iste, qui est filius quidem Joachin, nepos autem Josiæ, sublato patre suo Joachin de numero regum, ipse positus est pro eo quasi filius Josiæ. Et bis nominatur in Evangelio, semel quidem ante transmigrationem, videlicet pro numero quartodecimo. Iterum autem nominatur port transmigrationem, quasi pro numero primo, hoc modo : Josias autem genuit Jechoniam, videlicet quartumdecimum. Jechonias autem post transmigrationem genuit Salathiel, videlicet quasi primus. Et invenitur Jechonias hic duorum numerum tenere, patris sui, et suum. Hic enim Jechonias cum esset unus, duas habuit conditiones ; fuit enim et rex ante transmigrationem, quasi regificatus a populo Dei : factus est et privatus post transmigrationem, quasi ductus captivus. Ideo ante transmigrationem quidem computatur inter reges quasi rex ; post transmigrationem autem computatur inter privatos quasi privatus. Quomodo autem vis ut

posuisset Evangelista? Si dixisset : « Josias genuit Joachin in quartadecima generatione, Joachin autem genuit Jechoniam : Jechonias autem post transmigrationem genuit Salathiel, extra quam a Pharaone regificatus computabatur Joachin inter reges Juda : » juste adhuc inveniebantur ante transmigrationem quidem quatuordecim reges, post transmigrationem unus rex, et tredecim privati. Et si Jechoniam posuisset inter reges priores, invenirentur quidem quindecim generationes regales ante transmigrationem, tredecim autem privatæ post transmigrationem. Et sive illo, sive hoc modo, irrationabile aliquid dicere videbatur Evangelista, et mysterium, quod proposuerat, non ostenderet. Vides quia sapienter voluit Evangelista Jechoniam dupliciter esse, primum quidem inter reges quasi quartumdecimum et ipsum deinde post transmigrationem inter privatas generationes primum, quasi privatum et ipsum. Nam cum constet, computato etiam Joachin a David usque ad Christum, viginti et octo esse generationes, quid impedit, ut Joachin sublato, rationabiliter filius ejus Jechonias dupliciter nominetur, ut mysterium, quod Evangelista proposuit, explicet, et de numero generationum non mentiatur? Nec obest quod filius Josiæ dictus est, cum sit nepos, quoniam et nepotes recte filii appellantur. Jechonias autem genuit Salathiel, quod interpretatur, Petitio Dei. De Salathiel quidem nihil legimus, vel boni, vel mali : tamen putamus eum sanctum fuisse, et in captivitate assidue Deum petiisse pro ipsa calamitate, quæ contigerat Israël, et ideo petitionem Dei eum appellatum fuisse.

XXXIV. « Salathiel autem genuit Zorobabel[1]. » Interpretatur autem Zorobabel, Fluitio postposita, vel, ex commixtione, vel, hic doctor Babyloniæ. Legi, si verum est, nescio, quia sacerdotale et regale genus mixtum est in Zo-

[1] Matth. I, 12.

robabel, sicut inferius exponemus. Et forte ergo propter hoc dictus est, Ex commixtione. Per istum autem Zorobabel dimissi sunt omnes filii Israël, et reversi sunt in propriam terram cum gaudio magno, sicut Esdras propheta exponit [1]. Cum enim esset Zorobabel in ministerio Darii regis, controversia facta est inter eum et duos alios regis ministros, quid esset fortius in mundo : et uno dicente : « Quia nihil est fortius quam vinum ; » altero autem : « Quia nihil fortius est quam rex : « Zorobabel dixit : « Nihil fortius est quam mulier et veritas. » Quibus de hoc sine fine certantibus, ventum est usque ad sententiam Darii regis, quo residente cum principibus suis ad judicandum, contenderunt tres, singuli pro sua sententia. Verba contentionis eorum, qui vult scire, legat Esdram prophetam. Tamen vicit Zorobabel, et judicio Darii et omnium principum pronuntiatum est : « Omnibus fortior veritas est. » Cum autem diceret ad eum Darius rex cum juramento : « Pete a me quod vis, usque ad dimidium regni, » respondit Zorobabel : « Ego non peto regnum tuum, sed ipse utere eo in æternum : sed hoc peto, quod cœpit pater vester Cyrus rex ante vos, ut dimittatis captivitatem filiorum Israël redire in sua. » Darius concessit. Exiens autem Zorobabel, gratias egit Deo, dicens : « Be» nedictus es Deus et pater veritatis, quod sapientiam hanc » in os meum misisti. » Et ideo inventus est recte secundum providentiam Dei nominatus Zorobabel, id est, Hic doctor Babyloniæ. Quæ autem major doctrina est, quam ostendere veritatem dominatricem esse omnium rerum ? Et impletum est in eo quod fuerat scriptum : « Super inimicos » meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum » mihi est. Super omnes docentes me intellexi, quia testimo» nia tua meditatio mea est. Super senio[illegible]es intellexi, quia » mandata tua exquisivi [2]. » Vel, Fluitio postposita : id est, quia

[1] Esdr. II, et Josephus Antiq. lib. II, cap. I. — [2] Psal. CXVIII, 98-100.

defluitionem regni ad se decurrentem postposuit, et elegit redemptionem populi sui. De residuis autem generationibus, nec Scripturam aliquam me recordor legisse, nec fabulam aliquam aliquando audisse. Hoc autem in fine notandum est, quod quicumque regum placuerunt Deo, diutius regnaverunt, et inimicos eorum humiliavit Deus sub manibus eorum. Quotquot autem maligne gesserunt, velociter et a regno, et a vita cum amara morte præcisi sunt, et humiliavit eos Deus sub inimicis eorum.

XXXV. « Omnes ergo generationes ab Abraham usque » ad David generationes quatuordecim[1]. » Cum potuisset Evangelista breviter numerum generationum explicare, dicens : « Ab Abraham usque ad Christum generationes sunt quadraginta duæ, qua ratione ter generationes præcidit, et in tres partes divisit per generationes quatuordecim? Quia ter completis quatuordecim generationibus mutatus est in Judæis hominum status. Ab Abraham enim usque ad David fuerunt sub judicibus : a David usque ad transmigrationem, sub regibus : a transmigratione usque ad Christum, sub pontificibus. Hoc ergo vult demonstrare, quoniam sicut semper ter completis quatuordecim generationibus, mutatus est hominum status : sic completis quatuordecim generationibus a transmigratione usque ad Christum, necesse est a Christo mutari similiter hominum statum : quod et factum est. Post Christum enim jam non sub judicibus multis, nec sub regibus multis, nec sub pontificibus multis fuerunt : sed omnes generationes sub uno Christo, et judice, et rege, et pontifice factæ sunt : quia trium illorum statuum solus habuit dignitatem. Unde quoniam et judices, et reges, et pontifices, tres Christi dignitates præfigurabant, semper principia eorum ac figura fuerunt Christi. Primus judicum, Josuë : primus regum, David : primus pontificum, Jesus

[1] Matth. 1, 17.

filius Josedech. Hos in figura Christi fuisse dubitat nemo. Forte ideo quatuordecim generationes ponuntur, id est, quater decem, hoc est quater Christus. Iota enim littera Christi mysterium habet. Ideo ergo quatuordecim, quoniam ter quidem figuratus Christus ostensus est, quarto autem verus Christus apparuit. Qua ratione apud Lucam septuaginta septem generationes ponuntur Christi renascentis ex baptismo, in proprio exponemus loco. Hic autem dicamus, qua ratione quadraginta duæ generationes ponuntur Christi secundum carnem nascentis in mundum. Quadraginta duo enim, sex septimanarum numerus est. Sex autem numerus, operis et laboris numerus est, quoniam in sex diebus factus est mundus, qui positus est in opere, et labore, et dolore. Convenienter ergo Christi nascentis in mundum ad laborem et dolorem quadraginta duæ generationes ponuntur, mysterium continentes operis et laboris.

XXXVI. « Generatio autem Christi sic erat[1]. » Quoniam superius dixerat : « Jacob autem genuit Joseph, cui » desponsata Maria genuit Jesum, » ne aliquis audientium æstimaret sic esse Christi nativitatem quomodo præcedentium patrum, ipse ordinem suæ narrationis præcidens addidit, et dicit : « Generatio autem Christi sic erat : » ac si dicat : « Generatio quidem eorum, quos exposuimus, patrum, sic fuit quemadmodum retuli : Christi autem generatio non ita, sed sic. » Quomodo ? « Maria cum esset desponsata » Joseph, priusquam convenirent, inventa est in utero ha» bens[2]. » Id est, ex virgine sine patre, ut ejus generationem enumerans, de semine David eum descendisse ostendat secundum Dei promissa, et extra naturam humanam, nativitatem ejus exponens factam, mysterium Deitatis ejus aperiat. Nec enim dignum erat, ut Unigenitus Dei, non propter se, sed propter homines nascens, more nasceretur

[1] Matth. 1, 18. — [2] Ibid.

humano. Homo enim in carne nascitur, ut corruptioni subjaceat : Christus autem natus est, ut sanet corruptionem. Sicut ergo non est consequens, ut corruptibilis homo nascens, ex incorruptibilitate virginitatis nascatur : sic non erat consequens, ut Unigenitus Dei, qui ideo nascebatur, ut corruptionem sanaret, nasceretur ex corruptione conjugii. Homo ex necessitate nascitur, ut sit : Christus autem non ex necessitate naturæ, ut esset ; sed ex voluntate misericordiæ, ut salvaret. Quomodo ergo justum est, ut unum eumdemque habeant nativitatis honorem necessitas et voluntas ? Merito ergo contra naturæ humanæ regulam natus est, quia erat super naturam. Vide autem novam et admirandam Christi nativitatem, id est, per homines peccatores, per mulieres meretrices, et adulteras, et gentiles. Sed talis generatio non sordidat dignitatem Christi, sed commendat misericordiam ipsius. Sic erat mirabilis, ut qui patres per adoptionem fecit et genuit, a filiis nasceretur. Facti sunt patres ejus quorum non erat filius. Iste illis beneficium præstitit, ut esset filius eorum. Illi autem nihil isti præstiterunt, ut essent patres ipsius. In hominibus patres filios sibi adoptant, quos ipsi desiderant : hic autem filius sibi adoptavit patres, quos ipse elegit. Illic filii a patribus suscipiunt generositatis dignitatem, hic autem patres a filio susceperunt.

XXXVII. « Cum esset desponsata mater ejus Maria Jo» seph, priusquam convenirent, inventa est in utero habens » de Spiritu sancto. » Quoniam futurum erat ut omnes Sancti de virgine nascerentur Ecclesia, desponsata Christo, ideo Christus nascitur de virgine desponsata, ne dignius nascerentur servi quam dominus. Sed ut per omnia filii paternæ nativitatis perfectum imitarentur exemplum, ideo et Maria desponsata erat fabro lignario : quoniam et Christus sponsus Ecclesiæ omnem salutem hominum, et omne opus suum per lignum crucis fuerat operaturus. Ideo au-

tem et desponsata et domi habita, ut desponsatio ipsa fidelis esset, et fornicationis opprobrium a matre repelleret, et virginitatis gloriam nascituro Domino reservaret. Sic enim quia in domo sponsi peperit, infideles Judæi dixerunt : « Nonne hic est Jesus filius Joseph[1] ? » quanto magis si extra domum sponsi peperisset, dicturi fuerant ; « Nonne hic est Jesus filius meretricis ? » Nam quemadmodum in ea, quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis : sic in ea, quæ extra domum concipit, est suspecta conceptio. Magis ergo voluit Dominus, ut haberet mater ejus maritalem suspicionem, quam fornicationis opprobrium pateretur.

XXXVIII. « Antequam convenirent, inventa est in utero » habens. » Non dixit : « Priusquam acciperet : » sed « Prius- » quam convenirent, inventa est in utero habens : » quia jam accepta erat in domo. Virginitas enim est incorruptibilitas ; incorruptibilitas autem virginitas ipsa sincera. Ideo ergo antequam convenirent conceptus est Christus, ut nec de corruptione incorruptibilitas nasceretur, nec ex passione corporis utriusque templum sibi Dominus fabricaret. Dico autem non ad desperationem et confusionem nuptorum, sed ad consolationem et gloriam continentium, quoniam hæc ipsa conjunctio maritalis malum est ante Deum : non dico peccatum, sed malum. Nam quantum ad naturam rei ipsius, peccatum est ; concessione autem Dei factum est ut non sit peccatum. Quomodo? Oportebat enim, ut homo corruptibilis nasceretur in mundo, ut posset tentari, ut tentatus coronetur. Si autem incorruptibilis factus fuisset, tentari non poterat. Si vero non tentabatur, nec coronabatur : quia incorruptibilitas tentationem non sentit. Ideo ergo factum est, ut ex passione carnis et sanguinis, et igne fervido in visceribus, succedente humore, homo corruptibilis

[1] Luc. IV, 22, et Joan. VI, 42.

nasceretur, ut ne de bono malum nascatur, aut ex impassibilitate corruptio : sed ut de malo malum procedat, et ex passione corruptio generetur. Ideo ergo ista conjunctio maritalis cum esset peccatum, quantum ad naturam rei ipsius, concessione Dei facta est licentia. Licentia, dico, facta est, non justitia. Nam etsi propter necessitatem rei peccatum esse desiit, tamen justitia esse non meruit. Ideo utentibus se, etsi pœnam non infert, mercedem tamen non præstat : et si non occidit, tamen non salvat. Unde et Propheta non ad indulgentiam Dei respiciens, sed ad spurcitiam ipsius operis, dicebat : « Ecce enim in iniquitatibus conceptus » sum, et in peccatis concepit me mater mea[1] : » id est, quid mirum si peccavi, qui de peccato sum natus? Secuta est enim generationem suam natura peccati. Nam si matrimonium ipsum placitum esset Deo, nunquam abstinentibus se ab illo gloriosa promitteretur corona, sic amarentur a Deo, qui odiunt illud. Non enim ille remuneratur qui bonum fugit, sed qui malum.

XXXIX. Vis autem scire quomodo licitum est matrimonium? quomodo aliquando licuit et sorores habere uxores? quomodo habuerunt Caïn et Abel? Hæc nomina filiarum Adam, quas in initio habuit post Caïn et Abel, Risam et Edoclam, et non peccaverunt. Quia peccatum illud raritas hominum et necessitas excusabat. Postea, crescente numero hominum, ipsum malum reversum est in naturam suam, et cœpit esse peccatum. Remansit autem in usu, ut uni viro liceat habere plures uxores. Amplificato postea mundo, etiam hoc malum recepit naturam suam, et cœpit esse peccatum. Remansit autem in usu, ut unus unam haberet uxorem. Nunc autem postquam venit plenitudo temporis, et senuit mundus, scimus quale est consilium Dei, et quid vult, et quid est placitum coram illo. Sed ausi non

[1] Psal. L, 7.

sumus dicere propter homines incontinentes, in quorum corpore anima nihil agit, sed in toto illos possidet sanguis et sordidissimus ille vapor, de illo insano igne procedens. Denique commendavit Angelus Tobiæ in nuptiis ejus, ut cum veniret ad illam consuetudinem humanam, surgeret prius et oraret, et sic diceret : « Domine, tu scis quia non »propter libidinem accepi uxorem, sed propter liberos pro»creandos[1] : » quia si aliter orasset, oratio ejus Deo non fuerat placitura. Vides ergo quia turpissimum opus illud carnis filiorum causa excusat. Nunc autem multiplicato sæculo, creandorum hominum occasio est extincta. Jam Deum non multitudo hominum, sed charitas Sanctorum delectat. Ecce una est libido quæ fornicationem generat, et quæ maritalem usum ministrat. Sed sicut posuit mari terminos littora, dicens : « Usque huc venies, et hic te con»stringes[2] : » sic libidini carnali terminum posuit conjugium, ut usque illuc veniens, illic se constringat. Sicut ergo mare, si littora sua supergressum fuerit, peccat : ita et homo, si transgressus fuerit licentiam maritalem. Si ergo una est libido in maritis, et in adulteris : quomodo potest fieri, ut una eademque res pro dimidia quidem parte sit justitia, pro dimidia autem sit peccatum? Aut enim tota est peccatum, aut tota justitia, quia una est res. Verum est autem, quia libido justitia non est, ergo tota peccatum est. Sed peccati illius pœna non imputatur, donec iste odibilis et corruptibilis transeat mundus.

XL. Ideo ergo Dominus conceptus est priusquam convenirent, ut non ex passione carnis et sanguinis nasceretur : qui ideo venit, ut carnis et sanguinis solveret passionem, et mutaret in spiritum. Cui inventa est in utero habens de Spiritu sancto? Sine dubio a sponso suo Joseph, qui zeloso amore semper se admonente, vitam circumspi-

[1] Tob. VIII, 9. — [2] Psal. CXIII, 3 et 5.

ciebat Mariæ. Nam sicut historia quædam non incredibilis, neque irrationabilis docet, quando gesta sunt quæ refert Lucas, Joseph absens erat. Nec enim conveniens est putare, præsente Joseph, introisse Angelum ad Mariam, et dixisse quæ dixit, et Mariam respondisse quæcumque respondit. Si concedamus Angelum potuisse intrare ad eam, et loqui, plane confestim Mariam abisse in montana cum festinatione, et introisse domum Zachariæ, et salutasse Elizabeth, et mansisse cum ea mensibus tribus, possibile non fuit, præsente Joseph : quia necesse erat, ut absentationis ejus et mansionis diutinæ requireret causas. Postquam autem rediit peregre post tot menses, et invenit eam gravidam manifeste, forsitan ei comminatus est quasi sponsus, et de judicio Dei terruit eam, quasi vir timoratus. Illa autem cum videret se innocenter in suspicionem criminis decidisse, nec posse se jam excusare, testimonio ventris convictam, cum lacrymis et suspirio clamans juravit, dicens : « Vivit Dominus, nescio unde sit hoc. » Quo audito, timuit valde Joseph, et ex parte credidit in ea aliquid esse divinum. Nec enim timuisset, nisi ex parte aliquatenus credidisset. Ad hæc autem fidem verborum ejus commendabat conversatio ejus sancta. Forsitan autem cum esset justus, cœpit sibi cogitare de illa : « Comessatrix aut vinolenta nunquam fuit : » quoniam omnis mulier, quæ vinolenta est et comessatrix, etiam meretrix est. Nam sive in cibis, sive in libidinibus delectatio carnis est, quæ præcipitat hominem. Mulier quoque, quæ suavitatibus gulæ suæ non contradicit, multo magis neque libidini suæ resistere acquiescit, sicut etiam Apostolus dicit : « Quoniam vidua, quæ in deliciis est, » vivens mortua est [1]. » Non levis, non jocosa, non cantatrix, non turpium verborum amatrix, sicut solent plerumque puellæ, quæ libenter talia aut loquuntur, aut audiunt. Siquidem

[1] 1 Tim. v, 6.

impudentiores sunt, libenter loquuntur : si autem verecundiores, etsi loqui talia erubescunt, tamen delectantur audire. Non super virum oculos suos extulit, nec infixit aspectum. Hæc enim sunt documenta mulieris meretricis, sicut ait Salomon : « Fornicatio mulieris in extollentia oculorum ejus[1]. » Hæc et alia similia tractans, nihil horum inveniebat in ea : sed ex diverso omnia laudabilia, omnia admiranda, quæ sine Spiritu sancto possibile non erat esse in natura humana. Omnibus igitur documentis, quibus fornicatio mulieris intelligi et argui solet, deficientibus, sola apud eam remanebat suspicio gratiæ Dei. Propter hæc omnia æstimavit eam habere in utero de Spiritu sancto.

XLI. Nam nulla res sic castitatem mulieris viro commendat, sicut vita ejus disciplinata. Ubi enim timor Dei est, ibi et castitas est : ubi autem non est timor Dei, ibi neque castitas est. Caro enim urget, securitas mulieris adjuvat carnem : si timor Dei non fuerit qui resistat, quis eam teneat indagatam? O inæstimabilis laus Mariæ! magis credebat castitati ejus, quam utero ejus : et plus gratiæ, quam naturæ. Conceptionem manifeste videbat, et fornicationem suspicari non poterat. Possibilius esse credebat mulierem sine viro posse concipere, quam Mariam posse peccare. Et quod majus est videre, ut sponsus de sponsa sua haberet, sic habuit Joseph apud se. Frequenter enim viri, etiam si leviter viderint mulieres suas aspicientes in alterum, mox excitantur in zelum : et quod non est, illud suspicantur, quia ex magno amore nascitur zelus. Hic autem et maritalem zelum et uteri clamantis accusationem, sola præteritæ conversationis documenta vincebant. « Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam[2]. » Cogitabat enim forsitan apud se : « Si peccatum ejus celavero, facio

[1] Eccli. XXVI, 11. — [2] Matth. 1, 19.

contra legem Dei : et si propalavero filiis Israël, lapidabunt eam. Timeo enim ne hoc, quod est in utero ejus, divinitus sit. Numquid non Sara nonaginta annorum concepit, et peperit [1] ? Si illam quasi lignum jam siccum fecit florere : quid si Divinitas partum isti voluit sine viro donare ? Numquid ad virum pertinet ipsa conceptio mulieris ? Nam si conceptio mulieris pertinet semper ad virum, sine dubio quando vult vir, tunc conciperet et mulier : nunc autem non quando vult vir, tunc concipit mulier, sed quando vult Deus. Si ergo conceptio mulieris non in viro posita est, sed in Deo : quid magnum si voluit isti fructum sine viro præstare ? Quid ergo faciam ? Dimittam eam occulte : quia in re incerta melius est, ut meretrix constituta evadat, quam ut innocens moriatur. Justius enim est injustum juste evadere, quam justum injuste perire : quia etsi reus semel evaserit, iterum potest perire : innocens autem si semel perierit, jam non potest revocari. Expedit ergo ut dimissa opprobrium patiatur, quam tradita morti moriatur.» Hæc autem talia cogitare et agere velle, non est hominis valde justi.

XLII. « Hæc eo cogitante, apparuit ei Angelus in somnis, » dicens [2] : » Quoniam ergo auditio verborum Mariæ, et consideratio vitæ ejus, mala suspicari de ea non sinebat Joseph : consideratio autem conceptionis ejus non permittebat eum ad plenum bona æstimare de ea, et sic animus ejus inter utrasque partes fluctuabat, et tenere eam timebat, et tradere eam non audebat : propter hoc necessaria fuit ei revelatio illa divina. Si enim ipsa Maria, quæ Angelum viderat, et audierat sibi loquentem tam de sua conceptione, quam de Elizabeth, ascendit in montana, ut videret Elizabeth, et ipso confirmaretur aspectu : quanto magis Joseph post verba conceptionis Mariæ, post consideratio-

[1] Gen. xvii et xxi. — [2] Matth. i, 20.

nem vitæ ejus, adhuc nutabundus, necessariam habuit revelationem divinam? Propter tres ergo causas apparuit ei. Primum, ne justus homo ignorans faceret rem injustam ex proposito justo; deinde propter honorem matris ipsius. Nam si dimissa fuisset, etsi non apud fideles, tamen apud infideles turpi suspicione carere non poterat. Tertio, ut intelligens Joseph sanctam conceptionem, diligentius se in futurum custodiret ab illa, quam prius. Prius enim servavit se propter disciplinam justitiæ, postea autem et propter timorem partus hujusmodi. Quare non ante conceptionem Virginis venit ad Joseph? Ut ne cogitaret quæ cogitavit, ne pateretur quæ passus est Zacharias, qui culpam infidelitatis incurrit de conceptione conjugis jam longævæ [1]. Incredibilior enim erat res, virginem posse concipere, quam anum. Si ille sacerdos constitutus rem faciliorem fore non credidit, quanto magis iste popularis rem difficiliorem fieri non credidisset? Si ipsa Maria Angelo sibi dicente de conceptione sua, pene non credebat, propter virginitatem suam, dicens : « Quomodo fiet hoc, quoniam » virum non cognosco [2]? » quomodo Joseph fuerat crediturus referenti de altera quod sine viro conciperet? « Jo- » seph fili David, ne timeas accipere Mariam conjugem » tuam : quoniam quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto » est [3]. » Filium David cum nominans, voluit eum adducere in memoriam promissionis Dei ad David, ut de semine ejus Christus nasceretur. Dicens autem: «Ne timeas,» cognitorem se cordis ejus ostendere voluit, ut per hæc futurorum bonorum, quæ de Christo erat dicturus, faceret fidem : « Quia » quod nascetur de ea, de Spiritu sancto est. » Spiritum sanctum, ipsum dicit unigenitum Deum, sicut ipse de se testatur in Evangelio : « Quia Spiritus est, inquit, qui vivi- » ficat : caro autem nihil prodest [4]. » Et Joannes ait : « Do-

[1] Luc. 1. — [2] Ibid. 34. — [3] Matth. 1, 20. — [4] Joan. vi, 64.

» minus Spiritus est [1]. » Non enim Spiritus advocatus ingressus est in Mariam, ut suscipiens corpus nascatur in mundum, sed ut sanctificaret Virginis vas. Dicens autem : « Quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est, » Hoc dicere vult, quia de semine viri alicujus non fuerat nasciturus, sicut æstimans metuebat Joseph, sed de Spiritu sancto. Sicut enim secundum præceptum Raphaëlis angeli ad Tobiam, viro et uxore more solito venturis ad coïtum, oratio præcedere debet [2], ut quod concipitur, in sanctificatione concipiatur : sic unigenito Deo Virginem ingressuro, Spiritus sanctus præcessit, ut præcedente Spiritu sancto, in sanctificatione nascatur Christus secundum corpus, Divinitate ingrediente pro semine. « Et pariet filium, » vocabisque nomen ejus Jesum [3]. » Non dixit : « Pariet tibi » filium, » sicut ad Zachariam : « Ecce Elizabeth uxor tua » concipiet, et pariet tibi filium [4] : » Quia mulier, quæ ex viro concipit, marito suo filium parit : quia magis ex illo est, quam de ipsa. Hæc autem, quæ non de viro conceperat, non filium illi peperit, sed sibi tantummodo. Vide quomodo similitudinem ipsius rei per omnia sequitur, quæ facta est in Adam. Sicut enim tunc mulier gustans de ligno, sola seducta est, et peperit mortem ; Adam autem non fuit particeps in seductione illius ; non enim a diabolo seductus peccavit, sed quia consensit mulieri : sic et modo accipiens Maria de Spiritu sancto, sola credidit, dicens : « Ecce jam » nunc beatam me dicent omnes generationes [5]. » Joseph autem tunc in fide conceptionis illius nihil habuit commune, sed postea tacendo, et consentiendo tantum salvatus est. Ideo et in somniis astitit ei, non palam : ut quemadmodum, dormiente Adam, creavit mulierem, sic et isti dormienti divinitus consignaret uxorem. Ipse autem Evan-

[1] Joan. IV, 24. — [2] Tob. VI, 18. — [3] Matth. I, 21. — [4] Luc. I, 13. — [5] Ibid. 48.

gelista interpretatur quid intelligitur Jesus hebraïca voce, dicens : « Ipse salvabit populum suum a peccatis eorum [1]. » Si ergo medicus, qui nullam potestatem habet salutis humanæ, propter solam confectionem herbarum, non erubescit medici sibi nomen imponere : quanto dignius iste vocatus est Salvator, per quem totus salvatus est mundus ?

XLIII. « Hoc autem totum factum est. » Quid totum ? Ut virgo propinquo suo desponsaretur, ut casta servaretur, ut Angelus per somnium Joseph loqueretur, ut sponsam eam accipere juberetur, ut pueri nomen Jesus vocaretur, ut Virgo mundi Salvatorem generaret. « Ut impleretur quod » dictum est a Domino per Prophetam, dicentem : Ecce » virgo in utero habebit, et pariet filium [2]. » Gratia a Prophetis testimonium habet, vel ideo ut Vetus et Novum consonet Testamentum. Vel ut infirmitati eruditorum satisfaciat, vel ut non mox temere videretur erumpere, quod tanto ante tempore prædictum est. Prophetia autem alia est ex præscientia, et hæc immutabilis, ut hæc : « Ecce virgo concipiet. » Alia ex judicio operum, et hæc solet mutari secundum quod verba sonant, non secundum intellectum, ut : « Adhuc quadraginta » dies, et Ninive subvertetur [3] : » Sub intelligimus, « Nisi pœni- » teat. » Item quæ est ex præscientia, illa impletur Dei solummodo operatione, ut quod virgo pareret. Alia impletur hominum administratione, ut de aliquo ut sit justus. Admiratus itaque tanti mysterii dignitatem Propheta, quasi omnes de somno suscitans, ait : « Ecce virgo in utero habebit, et pa- » riet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuël, quod est » interpretatum, Nobiscum Deus [4]. » Multis prætermissis, uno utitur nomine, quod præsenti utile est negotio. Quamvis enim nobis sit præsens semper gubernando, tamen præ-

[1] Matth. I, 21. — [2] Isaï. VII, 14, et Matth. I, 22, 23. — [3] Jonæ III, 4. — [4] Isaï. VII, 14, et Matth. I, 23.

sentior essentialiter ex unitate personæ factus est. « Verbum » enim caro factum est, et habitavit in nobis [1]. Exurgens » autem Joseph a somno, accepit Mariam conjugem suam [2].» Non in domo accepit eam, nec enim adhuc dimiserat eam de domo : sed de animo suo deposuerat eam, et iterum in animum suum eam recepit. « Et non cognovit eam, donec » peperit [3]. » Vere enim non cognovit eam ante, cujus fuerat dignitatis, quæ Unigeniti Dei facta fuerat mater : sed postquam peperit, tunc cognovit eam : quia speciosior et dignior facta fuerat, quam totus mundus. Nam quem totus mundus non capere poterat, nec merebatur accipere, quasi in angustum cubiculum uteri sui sola suscepit. Vidit Joseph enim virginem permanere post partum. Vidit mysterium stellæ quomodo stans super caput pueri, venientibus Magis, puerum demonstrabat. Stans testimonium dabat, quia loqui non poterat. Ipsos denique Magos vidit adorantes, et divina dona eorum præsentantes. Audivit sermones ipsorum, quomodo ab Oriente usque Jerosolymam, stella præcedente, venerant, quæ non dedignata est hominibus ministrare, ut Dei gloriam revelaret. Ergo incomparabilis nativitas, totius humanæ nativitatis mensuram excedens, et Divinitatem nascentis pueri ostendebat, et dignitatem Mariæ parientis Joseph demonstrabat. Ideo dicit : « Et non » cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum. » Cognovit autem eam quæ esset, post partum ipsius.

XLIV. Quidam ex hoc verbo, secundum Eunomium, putant, quod Joseph donec peperit quidem non illam habuit in conscientia, postea autem cognovit eam, et filios peperit. Unde et Christum primogenitum dicit : quia ille dicitur primogenitus, quem alii fratres sequuntur. Insanus neminem intelligit esse sanum : quia illi, qui ausi sunt hoc dicere de illa, putant quia et Joseph hoc ausus fuit facere.

[1] Joan. 1, 14. — [2] Matth. 1, 24. — [3] Ibid. 25.

Hoc enim quod fieri potuit, dicit Evangelista quia factum non est : illud autem quod nec fieri potuit, quid necessarium habuit dicere, factum non est? Nam sunt quædam, quæ naturaliter possunt fieri : sunt autem quæ impossibilia sunt per ipsam naturam. Volo tibi referre : Ille, nescio quis, cum illo litem commisit : et donec vivit, non est ei locutus. Numquid ex hoc quod dixi : « Donec vixit, non est ei locutus : » ex eo signavi, quia post mortem illi locutus est, quod fieri non potest? Illud enim, quod fieri potest, dixi, quia factum non est. Quid autem opus habui exponere, quia nec post mortem illi locutus est, quod fieri non poterat? Sic et Joseph ante partum credibile fuit ut cognosceret eam : quia nondum cognoscebat mysterii dignitatem : postquam vero cognovit, quia facta est Unigeniti Dei templum, quomodo poterat hoc usurpare? quod antea facere noluit vir religiosus expectans nuptias suas, postea facturus fuerat, ut habitationem Dei carnalibus concupiscentiis sordidaret? Hæc secundum rationem.

XLV. Veniamus autem ad auctoritatem Scripturæ. Dicit enim Apostolus secundum exemplum Prophetæ de Christo : « Oportet eum regnare, donec ponat omnes inimicos suos » sub pedibus ejus [1]. » Ergo Paulus hoc significavit, ut tandiu regnet Christus, quandiu fiant omnia sub pedibus ejus, postea autem cesset regnare? Stulte : qui regnat antequam omnia illi subjecta sint, multo magis regnat et postquam fuerint ei omnia subjecta. Item alibi dicit : « Donec venio, attende lectioni [2]. » Numquid significavit : « Donec venio quidem attende, cum venero autem, neglige? » De primogenito autem quod dico, usus est Scripturis, non solum illum primogenitum dicere, qui primus nascitur, sed etiam illum, qui solus est natus. Quando dicebat Dominus ad Pharaonem : « Primogenitus meus Israël [3], » numquid

[1] 1 Cor. xv, 25. — [2] 1 Tim. iv, 13. — [3] Exod. iv, 22.

jam alium populum habebat? Si autem dicis, quia secundum præscientiam dicebat primogenitum populum judaïcum, sciens quia ex gentibus alium populum erat facturus: dico tibi, quantum ad præscientiam suam, semper duos populos habuit: sed tam de Judæis, quam de gentibus unum populum fuerat habiturus, sicut et habet.

HOMILIA II.

CAPUT II.

I. « Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judæ, in die»bus Herodis regis[1]. » Cum fugeret Jacob ante fratrem suum Esaü, et venisset ad vesperum, vidit somnium tale. Scala posita erat, cujus caput pertingebat usque ad cœlum, et Angeli ascendebant et descendebant per eam; Dominus autem recumbebat super eam[2]. Surgens autem Jacob, suggerente Spiritu, prophetavit, dicens: « Quam for»midolosus locus est hic! non est aliud hic nisi domus Dei, »et porta cœli[3]. » Et ideo vocatum est nomen loci illius Bethel, quod est interpretatum, Domus Dei. Nato itaque in Bethlehem Domino, visionis illius prophetia completa est. Domus enim Dei est corpus Christi, ipso dicente: « Solvite »templum hoc[4]. » Item: « Sapientia ædificavit sibi do»mum[5]. » Porta autem cœli ipse est Christus, per quem introitur in regna cœlorum, dicente Propheta: « Hæc porta »Domini, Justi intrabunt per eam[6]. » Adhuc autem videamus quod ad utilitatem respicit, et quod Evangelista tem-

[1] Matth. II, 1. — [2] Gen. XXVIII, 12, 13. — [3] Ibid. 17. — [4] Joan. II, 19. — [5] Prov. IX, 1. — [6] Psal. CXVII, 20.

pus designat quando nascitur Christus, id est, in diebus Herodis regis, ut prophetiam Danielis completam demonstraret, quæ post septuaginta septimanarum annos Christum esse nasciturum demonstrat. Nam ex illo tempore usque ad regnum Herodis septuaginta septimanarum anni sunt consummati. Sciens autem Deus perfidiam Judæorum, quia crucifixo vero Christo, alium expectaturi fuerant Christum, id est, Antichristum, ideo occasionem incredulitatis eorum tollens, tempus ostendit, quando nasciturus erat Christus, ut in illum Christum credamus, qui ex tempore Danielis post septuaginta septimanarum annos nascitur, non in illum, qui in fine sæculi sub nomine Christi venturus est. « In diebus Herodis regis. » Quandiu gens judaïca, quamvis sub peccatoribus, tamen judaïcis regibus tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium ejus. Qualis necessitas, tale et auxilium. Nunc autem, quando lex Dei sub potestate regis iniqui tenebatur : id est, justitia Dei sub dominatione romana premebatur, nascitur Christus, quia magna et desperabilis infirmitas medicum artificiosiorem quærebat.

II. « Ecce Magi venerunt ab Oriente Jerosolymam; di» centes : Ubi est qui natus est rex Judæorum[1] ? » Ecce, hoc est confestim ut natus est, magnum Deum ostenderunt in homine parvulo, et verbis, et actibus, et muneribus ipsis. Verbis quidem, quia dixerunt : « Ubi est qui natus est » rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et » venimus adorare eum[2] : » actibus autem, quia, cum vidissent eum, adoraverunt eum. Inventa est in eis fides acutior quam aspectus, videntibus humilia, et intelligentibus alta. Muneribus autem, quia obtulerunt ei aurum, thus, et myrrham, sicut inferius ostendemus. Venerunt autem ad judicium gentium, et ad præjudicium Judæorum, illorum

[1] Matth. II, 1, 2. — [2] Ibid.

fidem prophetantes futuram, et istorum incredulitatem condemnantes præsentem. O beati Magi, qui ex omnibus gentibus primitiæ fidelium fieri meruerunt! Illi enim Magi futuræ Ecclesiæ formam portabant. Sicut enim illi regem, quem non viderant, credentes quærebant, et confitebantur: sic et nos qui sumus ex gentibus, Dominum, quem nunquam vidimus, credentes quotidie quærimus, et confitemur potestatem ipsius. Quam bene de istis prophetavit Esaïas, dicens : « Priusquam cognoscat puer patrem, et matrem, » accipiet virtutem Damasci, in conspectu regis Assyrio- » rum [1]. » Qui sunt Magi? viri orientales, qui venerunt a Perside. Magi enim apud illos, non malefici, sed sapientes intelliguntur. Ideo autem dicti sunt virtus Damasci, quia virtus uniuscujusque provinciæ sunt sapientes ipsius. Rex autem Assyriorum est diabolus, princeps dæmonum. Ergo Christus, priusquam secundum corpus inciperet cognoscere patrem aut matrem, virtutem diaboli subjugavit. Qualis futurus erat in posterum, cum ad perfectum venisset, demonstrabat in puero, qui adhuc in cunabulo constitutus, diabolum expoliavit a suis, scilicet ab istis Magis. Quomodo cum venisset ab bellum, evacuaturus fuerat omnem potestatem ipsius, considera. Quoniam ab Oriente venerunt, unde dies nascitur, inde initium fidei processit : quia fides lumen est animarum. Quando enim ab Occidente nascitur aliquid contra Orientem, divinatio mali ostenditur contra bonos : quando ab Oriente nascitur aliquid contra Occidentem, divinatio boni ostenditur contra malos. Quoniam ergo in temporibus Christi justitia subjugatura fuerat injustitiam, et fides infidelitatem, ideo ab Oriente venerunt primitiæ fidei. « Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et » venimus adorare eum. »

III. Numquid nesciebant quia in Jerusalem regnabat

[1] Isaï. VIII, 4.

Herodes? Numquid non intelligebant justitiam legis, quia quicumque, rege vivente, alterum regem pronuntiat, et adorat, quasi minister tyranni punitur in sanguine? Sed dum considerabant regem futurum, non timebant regem præsentem. Numquid non habebant præ oculis suis periculum mortis, qui talem rem illicitam usurpabant? Sed non curabant de morte. Si autem curassent de morte, nunquam ad hoc ausi fuissent. Adhuc non viderant Christum, et jam parati erant mori pro eo. O beati Magi, qui ante conspectum crudelissimi regis, antequam Christum cognoscerent, Christi facti sunt confessores! Legi apud aliquem Magos istos ex libris Balaam divinatoris apparituræ hujus stellæ scientiam accepisse, cujus divinatio posita est et in Veteri Testamento: « Orietur stella ex Jacob, » et exurget homo ex Israël, et dominabitur omnium gen» tium [1]. » Audivi aliquos referentes de quadam scriptura, etsi non certa, tamen non destruente fidem, sed potius delectante, quoniam erat quædam gens sita in ipso principio Orientis juxta Oceanum, apud quos ferebatur quædam scriptura, inscripta nomine Seth, de apparitura hac stella, et muneribus ei hujusmodi offerendis, quæ per generationes studiosorum hominum, patribus referentibus filiis suis, habebatur deducta. Itaque elegerunt seipsos duodecim quidam ex ipsis studiosiores, et amatores mysteriorum cœlestium, et posuerunt seipsos ad expectationem stellæ illius. Et si quis moriebatur ex eis, filius ejus, aut aliquis propinquorum, qui ejusdem voluntatis inveniebatur, in loco constituebatur defuncti. Dicebantur autem Magi lingua eorum, quia in silentio et voce tacita Deum glorificabant. Ili ergo per singulos annos post messem trituratoriam, ascendebant in montem aliquem positum ibi, qui vocabatur lingua eorum mons Victorialis, habens in se quamdam spe-

[1] Num. XXIV, 27.

luncam in saxo : fontibus, et electis arboribus amœnissimus : in quem ascendentes, et lavantes se, orabant et laudabant in silentio Deum tribus diebus. Et sic faciebant per singulas generationes, expectantes semper, ne forte in generatione sua stella illa beatitudinis oriretur, donec apparuit eis descendens super montem illum Victorialem, habens in se formam quasi pueri parvuli, et super se similitudinem crucis : et locuta est eis, et docuit eos, et præcepit eis, ut proficiscerentur in Judæam. Proficiscentibus autem eis per biennium, præcedebat stella, et neque esca, neque potus defecit in peris eorum (8). Cætera autem, quæ gesta referuntur ab eis, in Evangelio compendiose posita sunt. Tamen cum reversi fuissent, manserunt colentes et glorificantes Deum studiosius magis, quam primum, et prædicarunt omnibus in genere suo, et multos erudierunt. Denique cum post resurrectionem Domini Thomas apostolus isset in provinciam illam, adjuncti sunt ei, et baptizati ab eo, facti sunt adjutores prædicationis illius.

IV. Ex eo autem quod dicit Scriptura : « Vidimus stellam » ejus in Oriente, » videtur occasionem dare infidelibus de astrologia, ut unumquemque putent suæ stellæ motu et nasci, et vivere : ideo bonum est breviter de his inferre sermonem. Si enim stellæ est quod aut boni sumus, aut mali : ergo nec bonum nostrum laudandum est, nec malum vituperandum, quia nec est in nobis voluntarius actus. Ut quid enim boni mei laudem merear, quod non meo arbitrio, sed motu stellæ facio : aut mali mei pœnam suscipiam, quod non voluntate, sed necessitate commisi? Nam nec possum fugere malum, etiamsi volo, si me nativitatis meæ stella compellit ad malum. Si adulter et homicida fiunt per stellam, et in crimine stella facit eos interfici, magna est illarum iniquitas stellarum, magis autem illius qui stellas ad hoc creavit. Interrogamus ergo: « Ex se facta

est creatura, an ab alio?» Si quidem dixerint: «Ex se,» audiant a nobis, quoniam impossibile est, quod a se extitit, et eventu agitur, ut aliquem ordinem habeat certum. Si autem dicunt: «Ab alio,» ergo iniquus est qui fecit. Nam cum sit præscius futurorum Deus, quod tanta iniquitas futura erat per stellas, si noluit emendare, non est bonus : si autem voluit, et non potuit, impotens est. Sed etiam injustus est : quia ex necessitate stellarum peccantes ita punit, quasi ex voluntate peccantes. Ipsa denique mandata Dei, ne peccent, aut hortamenta ut faciant bonum, per hanc insipientiam nonne destruunt? Quis enim hortetur aliquem ne faciat malum, quod non potest declinare? aut ut faciat bonum, ad quod non potest pervenire? Deinde interrogamus : «Si idem semper est cursus stellarum, quare non semper idem est et hominum status?» Si dicunt : « Per certos annos fit stellarum restauratio, » necesse est ergo qui sciunt astrologicam disciplinam, quia per certos annos restituuntur stellæ. Quibus post responsum dicimus : « Quæ fuit illa, quæ fecit omnes homines in diluvio mori? Numquid in ea extitit ut iterum diluvium faceret, aut illi homines secundum unam stellam fuerant nati? » Nam oportebat per unumquemque gyratum eamdem ipsam indeficientem rem consummari. Nam si ejusmodi motio et gyratus stellarum, ejusdem malitiæ et ejusdem bonitatis causam præstat, oportebat non semel fieri Abraham, aut Patriarchas, aut Prophetas, aut Apostolos, sed quotiescumque fit ipse gyratus stellarum. Denique ipsa conversatio hominum testis est veritatis. Ante adventum Christi, quæ stella omnes homines idola colere compellebat, cæterasque iniquitates facere? Aut post Christum qualis gyratus ab idolis recedere homines fecit, et per totum orbem mores mutavit antiquos? Ecce Persæ matribus et filiabus junguntur, Judæi autem octavo die circumciduntur, et unaquæque gens aliam atque aliam habet

consuetudinem. Si idem est cursus stellarum, quomodo Persæ ab illa consuetudine nunquam recedunt, neque Judæi a sua? Si autem dicatur : « Secundum diversas regiones diversa est stellarum operatio : » quomodo ergo qui in Perside crediderunt, ab illa turpitudine recedere potuerunt, in eadem regione manentes? aut qui non crediderunt, etiam peregrinantes in aliena provincia mores patrios tenuerunt? Et Judæi transmigrati in Babyloniam, et illic filios procreantes, quomodo nunquam per stellas regionis illius compulsi sunt a circumcisione sua recedere, et illorum insaniam sequi? Ne quis ergo stellarum culpet discursum, sed suum propositum.

V. « Audiens autem Herodes rex turbatus est, et omnis » Jerosolyma cum eo [1]. » Existimans illum regem fore terrenum, quasi de successore regni turbatus est. Semper enim grandis potestas majori timori subjecta est. Sicut ramum arborum in excelso positarum, etiamsi lenis aura flaverit, movet : sic et sublimes homines in culmine dignitatum existentes, etiam levis nuntii fama conturbat. Humiles autem sicut in convalle, plerumque in tranquillitate consistunt. Aut ideo turbabatur, audiens regem natum Judæis ex genere Judæorum, cum esset ipse genere Idumæus : ne regno revoluto iterum ad Judæos, et ipse a Judæis expelleretur, et semen ejus post ipsum præcideretur a regno. Puto quod non tantum Herodes a semetipso turbabatur, quantum diabolus in Herode. Herodes enim timebat, quod suspicabatur : diabolus autem timebat, quod vere sciebat. Herodes hominem æstimabat, diabolus Deum cognoscebat. Audierat enim jam Angelos in aëre clamantes : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ » voluntatis [2]. » Ideo quanto magis testes addebantur pro Christo, tanto magis destructionem potestatis suæ diabolus

[1] Matth. II, 3. — [2] Luc. II, 14.

timebat. Unusquisque ergo eorum zelo proprio turbabatur, et secundum suam naturam sui regni successorem timebat : Herodes terrenum, diabolus autem cœlestem. Nam nec Herodes terreretur, si cœlestem regem nasci suspicatus fuisset, nec diabolus, si terrenum. Vis scire quia non tantum ipse turbabatur, quantum diabolus in eo? Ecce et judaïcus populus turbabatur, qui magis de audito isto gaudere debuerat, quia rex Judæus surgere dicebatur, designatus a Deo. Sed turbabantur, quia de adventu Justi non poterant iniqui gaudere. Aut certe turbabantur timentes ne forte iratus Herodes judaïco regi, genus ejus vexaret. Nam quemadmodum certantibus ventis mare concutitur, sic regibus adversantibus sibi, populus regni vexatur.

VI. « Convocavit autem principes sacerdotum, et Scribas, » et interrogavit ab eis, ubi Christus nasceretur [1]. » Ex hoc apparet maxime, quia diabolus turbabatur in Herode, quoniam traditores legis interrogat. Ut quid enim interrogaret Herodes, qui non credebat Scripturis? Sed investigabat diabolus, qui credebat quod Scripturæ non mentiuntur. Nam diabolus alios in errorem inducit, ipse autem veritatem bene cognoscit. Quid enim vis? credebat Herodes Scripturis, aut non credebat? Si non credebat, ut quid interrogabat Scripturas, quas putabat esse vaniloquas? Aut si credebat, quia inde vere nasciturus est rex, unde Scripturæ dicebant, quomodo sperabat posse se interficere illum regem, quem futurum Scripturæ esse dicebant? Numquid poterat homo corrigere, ut ne fiat quod Deus ordinavit ut fieret? Sed quidem credebat Herodes in malo, in bono autem non credebat : quoniam quidem quod inde nasciturus fuerat rex, unde Scripturæ dicebant, credebat : quoniam autem adversus illum agere non poterat, quem Deus mit-

[1] Matth. II, 4.

tebat : non credebat, quia non suo consilio gubernatur, sed vinculo diaboli trahebatur ligatus. Sic sunt omnes homines peccatores, in quibus diabolus operatur : credunt Scripturis, et non credunt : quia hoc ipsum, quod credunt, perfecte credere non permittuntur. Quod enim credunt, veritatis est virtus; quia nulli potest esse occulta. Quod autem non credunt, excæcatio est inimici; quia subjecti sunt operibus ejus, et mens eorum libera non est : ut puta omnes, qui Christiani sumus, et legimus, scimus quia mundus consummandus est, et quia morituri sumus, et hoc ipsum tamen perfecte non credimus. Si enim perfecte crederemus, sic viveremus, quasi post modicum transituri de hoc mundo, non quasi in æternum mansuri. « At illi dixerunt : » In Bethlehem Judæ. Sic enim dictum est per Prophetam [1]. » Dant responsum regi interroganti ex corde non bono, cum deberent celare mysterium regis a Deo prædefiniti ad salutem gentis Judææ; maxime in conspectu regis alienigenæ, qui non solum zelo regni, sed etiam generis alieni odio adversaturus regi postmodum futuro non ignorabatur, si ipsi sapienter voluissent considerare. Et non solum manifestant mysterium, sed etiam ad fidem sermonum suorum propheticum protulerunt exemplum, tanquam qui thesauros Domini sui absconditos hostibus ejus prodant : et facti sunt non prædicatores operum Dei, sed proditores mysteriorum ejus : et non doctores Herodis, sed irritatores malitiæ ejus. Ex quibus docemur Scripturarum occulta non manifestari iniquis, sed fidelibus, sicut præcepit Paulus : « Quæ a me » audisti per multos testes, hæc commenda fidelibus, qui » possunt etiam alios docere [2]. » Et non solum prophetiæ mysterium prodiderunt regi iniquo, sed adhuc ipsam prophetiam præcidentes ex uno consensu suo omnes, et non exponentes omnem Scripturam divinitus inspiratam, inter-

[1] Matth. II, 5. — [2] 2 Tim. II, 2.

ficiendorum parvulorum facti sunt causa. Quomodo enim scriptum erat? « Et tu Bethlehem terra Juda, non es » minima inter principes Juda : ex te enim exiet dux, qui » regat populum meum Israël, diesque ejus a diebus sæculi [1]. » Si ergo integram prophetiam protulissent, sicut fuerat dicta, considerans Herodes quia dies nasciturі regis illius a diebus sæculi erant, et intelligens antiquitatem honoris ejus : quia non erat ille talis rex terrenus, cujus dies a diebus sæculi erant, in tantum furorem non exarsisset adversus eum : nunc autem præcisa hac parte prophetiæ, quæ compescere poterat zelum ipsius, primam partem solum protulerunt, quæ eum poterat irritare. Unde ita exponentibus illis, putans Herodes similem cæteris regibus ex ea nasci regem, parvulos interfecit, cum illis æstimans occidere etiam Christum. O infelices Judæi! Herodem docuerunt quia de Bethlehem nascitur ipse qui est gubernaturus populum Israël : et se non docuerunt, postquam natus est, ut crederent ei. Herodes illis credidit quasi vera dicentibus, ut persequeretur Christum, et ipsi sibi non crediderunt, ut susciperent eum.

VII. « Tunc vocavit occulte Magos, et diligenter exqui- » sivit tempus quando apparuit eis stella. Et ait illis : Ite et » videte de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut » et ego veniens adorem eum [2]. » Postquam audivit Herodes responsum, duplici modo credibile : primum, quia a sacerdotibus fuerat dictum : deinde quia exemplo prophetico fuerat comprobatum : non ad devotionem flectitur nasciturі regis, sed ad malitiam interfectionis ejus per dolum : quia malus homo quæ Dei sunt quidem intelligere potest; quæ Dei sunt autem agere non potest : quoniam intellectus hominis ex Deo creatus est, actus autem ex proposito voluntatis ipsius. Vidit enim Herodes magnam devotionem

[1] Mich. v, 2, et Matth. II, 6. — [2] Ibid. 7, 8.

Magorum circa Christum, et quia non poterat eos nec blandimentis flectere, nec minis terrere, nec auro corrumpere, ut consentirent ei in interfectione regis futuri, ideo et illos ipsos decipere cogitavit. Nec enim poterat fieri, ut blandimentis seducti proderent illum, propter quem tanti itineris susceperunt laborem. Nec expavescere poterant aliquem ut traderent eum, qui non aspexerant Herodem, nec Cæsarem, sed in medio regno illorum ingressi sunt, alium regem annuntiantes : nec aliquid amplius desiderare poterant, quam Christum, qui illi de tam longa provincia munera pretiosa portabant. Cum vidit quod aliud facere non poterat, ergo devotionem promittebat, qui gladium acuebat, et malitiam cordis sui humilitatis colore depingebat. Talis enim est consuetudo omnium malignorum, quando aliquem in occulto gravius lædere volunt, humilitatem illi et amicitias fingunt. Occulte vocavit eos, ut non viderent Judæi (habebat enim suspectos Judæos) ne forte quasi regem suæ generationis amantes, et intelligentes astutiam Herodis, proderent consilium ejus Magis, nesciens quia inimici majores erant Christi Judæi quam ipse. Herodes enim velut hominem suspicans persequebatur : Judæi autem post multa miracula, post signa cœlestia, postquam manifeste cognoverunt eum esse Filium Dei, tunc crucifixerunt eum. Quanto ergo manifestior Divinitas ejus illis, quam isti : tanto sceleratior est Judæorum iniquitas, quam Herodis.

VIII. « Et ecce stella, quam viderant in Oriente, præce-» debat eos, usque dum venit et stetit super caput pueri [1]. » Ex hoc ostenditur loco, quia cum aliquantulum stella adduxisset Magos prope Jerusalem, abscondita est ab eis, ut relicti a stella cogerentur in Jerusalem interrogare de Christo, simul et manifestare de illo propter duas causas. Pri-

[1] Matth. II, 9.

mum, ad confusionem Judæorum : quoniam quidem gentiles stellæ tantummodo visione confirmati, Christum etiam per alienas provincias requirebant : et Judæi ab infantia prophetias legentes de Christo, et in suis finibus natum non susceperunt. Deinde, ut interrogati sacerdotes unde nasceretur Christus, ad præjudicium suum responderent de Bethlehem, quia qui Herodem docuerant de Christo, ipsi ignorabant de illo. Si enim jugiter apparuisset, in Bethlehem eos fuerat deductura, et ideo non fuissent coacti interrogando nuntiare de illo. « Et ecce stella, quam vide- » rant in Oriente, antecedebat eos : » ut considerantes obsequium stellæ, regis intelligerent dignitatem, et dicerent apud se : « Quomodo sit rex iste terrenus, cui stella ministrat? » Quid autem mirum, si, Sole justitiæ orituro[1], stella ministrabat divina? Præcedebat autem eos, ut ostendat quoniam hominibus quærentibus Deum, sic omnia elementa ministrant. Si ergo magnum putas, quia Christo stella obsequebatur, vide quoniam majora sunt, quæ tibi homini constituto ministrant. Ecce enim tibi sol currit, et luna fulgere non cessat. Si tibi homini constituto elementa ministrant, quid mirum si Christo stella obsequebatur? Si tibi peccanti elementa ministrant, quid mirum si ante illos quærentes Christum stella currebat? Et si Angeli ministrant hominibus, quos Deus non ad obsequium hominum, sed ad suum creavit, quid magnum, si hominibus elementa ministrant, quæ propter homines sunt creata? Hæc audientes, gaudere nos oportet, pariter et timere : quia quanto majora beneficia hominibus sunt constituta, tanto graviora peccantibus judicia sunt præparata. « Et stetit super caput » pueri, » quasi dicens: « Hic est: » ut quia loquendo monstrare non poterat, stando monstraret.

IX. « Et videntes stellam, gavisi sunt gaudio magno val-

[1] Malach. IV, 2.

» de [1]. » Quia videlicet spes illorum non erat decepta, sed amplius confirmata, quod tanti itineris non sine causa susceperunt laborem. Indicio enim stellæ sic occurrentis sibi secundum tempus, intelligebant quia divinitus eis nativitas illa regis est ostensa. Et per mysterium stellæ intelligebant quoniam dignitas tunc nati regis excedebat mensuram omnium mundialium regum : necesse enim erat, ut gloriosiorem putarent regem illum, quam stellam, cui stella sic devote obsequebatur. Aut quomodo non crederent ei subdendos homines, cui etiam cœli ornamenta subdita esse videbant? Aut quomodo poterat ei terra esse rebellis, cui famulabatur et cœlum?

X. « Et intrantes domum, viderunt puerum et matrem » ejus [1]. » Videamus quid tale gloriosum videntes in puero gravisi sunt, qui regem quærentes, tanti itineris susceperunt laborem? Numquid viderunt palatium marmoribus splendidum? Numquid matrem ejus diademate coronatam, aut in lecto aureo recumbentem? Numquid puerum auro et purpura involutum? Numquid aulam regiam diversis populis personantem? Sed quid? Pandochium tenebrosum et sordidum, et magis animalibus quam hominibus aptum : in quo nemo contentus erat secedere, nisi itineris necessitate coactus. Matrem ejus vix tunicam unam habentem, non ad ornamentum corporis, sed ad tegumentum nuditatis proficientem, quam habere poterat uxor carpentarii, et hæc in peregre constituta. Puerum pannis sordidissimis involutum, et in sordidiore quoque præsepio positum : quia locus ille sic erat angustus, ut nec ponendi infantem spatium invenirent. Si ergo regem terrenum quærentes, sic invenissent, magis confundendi fuerant quam gavisuri, quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent : nunc autem quia cœlestem regem quærebant,

[1] Matth. II, 10. — [2] Ibid. 11.

etsi nihil regale videbant in eo, tamen solius stellæ testimonio contenti gaudebant. Oculi eorum contemptibilem puerum aspicere non poterant, quia Spiritus in corde eorum terribilem eum monstrabat. Adhuc autem si quasi terrenum regem eum quæsissent, invenientes eum apud ipsum remansissent, sicut sæpe fieri solet in sæculo, ut, proprio rege relicto, conferant se ad alterum. Nunc autem et hunc adoraverunt, et ad suum reversi sunt, ut istum haberent regem cœlestem animarum suarum, illum autem terrenum corporum suorum.

XI. « Et adoraverunt eum [1]. » Putas adorassent infantem non intelligentem adorationis honorem, nisi aliquid divinum credidissent in eo ? Ergo non pueritiæ detulerunt honorem nihil intelligenti, sed Divinitati ejus omnia cognoscenti. Sed et qualitas ipsa munerum oblatorum testificabatur eos quamdam Divinitatis æstimationem habere de puero. « Apertis enim thesauris suis, obtulerunt ei munera, » aurum, thus, et myrrham [2]. » Adimplentes gentium in Christo confessionem, et prophetiam impletam significantes Esaïæ dicentis : « Omnes qui sunt in Saba venient, au» rum offerentes, et lapidem pretiosum, salutare Domini » evangelizantes, et omnes oves Cedar congregabuntur, et » aricles Nabajoth venient, qui et offerent acceptabilia su» per altare tuum [3]. » Confestim autem cognoscentes, et aperientes thesauros suos, congrua gentibus in Christo per ipsa dona ostenderunt oblationem. Regem enim cognoscentes eum, primitiam mundam, et pretiosam Sanctorum, sibi aurum repositum obtulerunt. Divinum autem et cœleste intelligentes principium ejus, Libani obtulerunt odorem, forma mundæ orationis in odorem suavem Spiritus sancti oblatæ. Humanam autem et temporalem sepulturam ejus intelligentes, obtulerunt myrrham. Hæc autem

[1] Matth. II, 11. — [2] Ibid. — [3] Isaï. XL, 6, 7.

etsi tunc non intelligebant Magi secundum quale mysterium ista gerebantur, vel quid significaret unumquodque munus eorum, nihil tamen contrarium est. Gratia enim, quæ illos hæc omnia facere hortabatur, et ipsa ordinaverat universa postmodum cognoscenda. Aurum sunt ergo perfecti fideles et sapientes, dicente Apostolo : « Si quis ædifi- » cat aurum, argentum, lapides pretiosos [1]. » Si quis ergo præbet se Christo fidei sapientia plenum, obtulit ei aurum. Thus autem est oratio, sicut scriptum est : « Dirigatur ora- » tio mea, sicut incensum in conspectu tuo [2]. » Si quis ergo Christo mundam offert orationem, obtulit ei thus. Myrrham æstimo esse opera bona : quoniam sicut myrrha corpus defunctorum insolubile servat, sic bona opera Christum crucifixum in memoria hominis perpetuum servant, et hominem servant in Christo. Primum ergo oportet Christo offerre fidem rationabilem, deinde orationem mundam, et tertio opera sancta. Tu ergo quando venis ad Ecclesiam ad orandum Deum, munera tecum in manibus tuis porta : da non habentibus, et pete ab illo qui habet, ut oratio tua bonis operibus commendetur. Sic et in lege scriptum est; « Ne intres in conspectu Domini Dei tui va- » cuus [3] : » infirma enim oratio est, quæ eleemosynarum virtute non est munita.

XII. « Et admoniti in somnis ne redirent ad Herodem, » per aliam viam reversi sunt in regionem suam [4]. » O fides Magorum ! non contradixerunt Angelo admonenti, dicentes : « Tantam viam venimus; venientes ante multitudinem civitatum non timuimus; regem terribilem apud illas omnino non expavimus : sed stetimus, et fiducialiter qui natus fuerat regem prædicavimus, et quasi Deo munera digna obtulimus, et quasi servos latenter jubes nunc fugere, ut

[1] 1 Cor. III, 12.— [2] Psal. CXL, 2.— [3] Exod. XXIII, 15.— [4] Matth. II, 12.

alia via venientes, alia redeamus? » Sed fideles constituti, nec tunc timuerunt cognosci, nec modo erubuerunt occulte recedere : quia nec erat possibile, ut qui ab Herode ad Christum venissent, ad Herodem redirent. Qui enim, relicto Christo, vadunt ad Herodem, frequenter revertuntur ad Christum : qui autem, relicto Herode, ad Christum veniunt toto corde, nunquam revertuntur ad Herodem : id est, qui de Christo ad diabolum transeunt per peccatum, frequenter per pœnitentiam revertuntur ad Christum : qui autem, relicto diabolo, venit ad Christum, difficile revertitur ad diabolum; quia qui nunquam fuit in malis, sed in innocentia, dum nescit quid sit malum, facile decipitur, et transit ad diabolum : sed cum expertus fuerit malum quod invenit, et recordatus fuerit bonum quod perdidit, compunctus redit ad Deum unde recessit. Qui autem in malis fuerit, et conversus est ad bonum, dum gaudet de bonis quæ invenit, et recordatur mala quæ evasit, difficile redit ad malum. Sed quid? quia multi, cum, Christo relicto, peccaverunt, non agunt pœnitentiam. Illi tales nunquam fuerunt Christi, ideo superius dixi : « Qui toto corde de diabolo venit ad Christum. » Qui enim post peccatum non pœnitet, non quasi homo carne deceptus peccavit, sed arbitrio suo cum esset malus, malum egit [1]. Nam malus quod malum est non putat malum, ideo nec pœnitet cum fecerit malum. Aut ita : « Qui enim a diabolo venit ad Deum, nunquam debet per illam viam ambulare, per quam venit ad diabolum. » Venisti per viam fornicationis, ambula de cætero per viam eleemosynarum. Si autem per ipsam viam redieris, iterum sub regnum Herodis vadis, et fis proditor Christi.

XIII. « Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini ap- » paruit in somnis Joseph dicens : Tolle puerum, et matrem

[1] 1 Joan. v, 8.

» ejus, et fuge in Ægyptum [1]. » O Angele Dei, nonne tu mihi retulisti, quia quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est? et quomodo jubes nos fugere? Quomodo Filius Dei ante hominem fugit? Aut quis liberet de inimicis, si et ipse inimicos suos timet? Jam primum quidem fugit, ut regulam humanæ naturæ, quam suscepit, conservet in omnibus, et in hac parte; quia et humanæ naturæ et puerili ætati convenit fugere potestatem minantem. Alioqui si illud agat in corpore constitutus, quod est proprium Dei, non dispensat in se humanam naturam, sed mutat. Deinde ut et cæteri Christiani, id est Sancti, cum necessitas persecutionis advenerit, fugere non erubescant. Et quare vadit in Ægyptum? Numquid alia terra defecit? Semper enim adversus populum ejus Ægyptus extitit inimica. Sed etiam recordatus Dominus, « Qui non in finem irascitur, neque in » æternum indignatur [2], » quanta mala fecerit super Ægyptum: ideo mittit Filium suum in eam, et dat illi magnæ reconciliationis signum, et perpetuæ amicitiæ pignus, ut decem plagas Ægypti una medicina sanaret. O commutatio dexteræ Excelsi [3]! ut populus qui ante fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos unigeniti Filii; ut qui illi populo violenter dominati sunt, isti cum devotione servirent; ut jam non irent ad mare Rubrum demergendi, sed vocarentur ad aquas baptismatis vivificandi; ut impleatur quod dictum est: « Ecce Dominus descendit in » Ægyptum, sedens super nubem levem [4]. » Nubes est corpus ipsius. Leve autem sine pondere peccatorum.

XIV. « Tunc Herodes videns quoniam delusus esset a » Magis, iratus est vehementer [5]. » Postquam parvulus Jesus Magos subjugavit sub imperio suo, non potestate corporis, sed gratia Spiritus, non exercitum Christus misit

[1] Matth. II, 13.— [2] Psal. CII, 9.— [3] Id. LXXVI, 11.— [4] Isaï. XIX, 1. — [5] Matth. II, 16.

post illos, sed stellam modicam ante illos. Religione illos subdidit, non timore. Non enim persecutus est illos, sed ipse requisitus est ab eis. Ideo merito irascebatur Herodes, quia quibus ille sedens in throno regni et vestitus purpura suadere non poterat, his Jesus parvulus, et jacens in præsepio, et pannis involutus placuit. Herodes autem, qui dum vellet deludere, delusus est, devotionem promittebat puero dicens: «Exquirite de puero, ut et ego veniam, et adorem »eum.» Insensatus qui unigenitam Dei sapientiam humana fraude circumvenire tentabat. Jam enim quasi successorem regni sui timens fremebat. Nam reges siquidem ex aliis causis irascuntur, cito placantur: illa autem ira eorum inextinguibilis est, quam regni zelus accendit. Deinde contemnentes eum Magi addiderunt causas doloris: quemadmodum si quis infundat oleum super ignem ardentem, magis crescit incendium: sic ardentem zelum Herodis delusionis opprobrium amplius excitavit.

XV. Quid fecit? «Misit et occidit omnes pueros in Beth»lehem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra, se»cundum tempus quod exquisierat a Magis[1].» Ut quid? Quia delusus erat a Magis. Sicut fera bestia habens naturalem asperitatem, si ab aliquo fuerit vulnerata, naturalem crudelitatem ejus duplicat ira doloris, et quasi cæca furore, jam non aspicit vulnerantem, sed quicumque ante oculos ei occurrerit, sive homo, sive alterum animal, quasi auctorem vulneris sui dilaniat: sic et ille delusus a Magis, iram suam super parvulos effundebat. Dicebat enim cogitans in furore: «Certe Magi invenerunt puerum illum, quem regnaturum dicebant, et aut aurum acceperunt a parentibus ejus, aut largis promissionibus sunt placati, ideo ad me reversi non sunt.» Nam rex quidquid adversus regnum suum putaverit, totum verum æstimat. Animus ejus sem-

[1] Matth. II, 16

per suspectus est, regni zelo repletus; dum omnia timet, omnia suspicatur. Facile credit quidquid fuerit suspicatus. Sicut vir si zelet uxorem, aut uxor virum, omnem auditionem turpem credit de illo: etsi non sit auditio ipsa digna et idonea ut credatur, tamen fidem auditionis zelus commendat. Ideo ergo forsitan talia dicebat apud se : « Quis est puer ille qui, antequam nascatur in terra, jam apparet in cœlo ? Necdum seipsum ostendit, et jam omnes illum quærunt. Et necdum terrenum populum habet, et jam militiæ cœlestes stellarum illi ministrant. Quis est ille, qui antequam mecum pugnet, jam me vincit : antequam vincat, regnat: antequam regnet, jam dominatur? Quid putas facturus est ille homo in regno meo, si creverit ? Ego et dona hominibus spargo, et gladium porto, ut qui non timet, vel diligat ; qui non diligit, vel timeat. Ille nec populum habet, nec divitias congregavit, et quomodo sine auro diligitur, et sine ferro timetur ? » Sic misit et interfecit omnes parvulos, ut unum inveniret in omnibus. Sed nec unum invenit in omnibus, et omnibus vitam æternam præstitit propter unum. Ipse se fallere voluit, qui inter homines Deum quærebat tenere. Quid agit insensata ira tua, Herodes ? Si non credis verbis quæ Magi dixerunt de rege futuro, quare sine causa insanis in pueros ? Si autem credis verum esse quod dictum est de puero et de stella, iterum dico : « Quare sine causa insanis in pueros? » Numquid potes tu mutare sententiam Dei, aut perdere illum, quem Deus defendit ? Sed quid mirum si Herodes homo iniquus putabat se posse mutare consilium Dei ? Ipse denique sapientissimus Salomon, cum propter peccatum suum audisset a Prophetis Hieroboam regem futurum, posuit persequi eum [1], putans posse illum perdere, quem Deus producit ; quia zelus sapere nescit, et ira non potest habere

[1] 3 Reg. xi, 40.

consilium. « Vox in Rhama audita est [1]. » Rhama civitas erat Saül; Saül autem erat de tribu Benjamin : Benjamin vero filius erat Rachel, cujus monumentum erat juxta Beth lehem, ubi hæc agebantur mala. Quoniam ergo in Bethlehem interficiebantur parvuli, ubi erat monumentum Rachel, ideo Rachel introducitur plorans. Quamvis autem Rhama non esset prope Bethlehem, tamen dicitur : « Vox » in Rhama audita est : » quoniam Rhama hebraïce interpretatur Excelsum. Ideo dixit: «Vox in excelso audita est [2] : » quoniam de morte innocentium mittebatur ad cœlum, ideo audiebatur in excelso. Sic enim ait Salomon : « Vox » pauperis penetrat nubes, et non discedit donec audia- » tur [3]. » Sic et pauper quando violentiam patitur a potente, etiamsi non est ausus vociferare, sed latenter lacrymatur, tacitus clamor ejus in excelso auditur : quia non magnus clamor velociter a Deo auditur, sed justus. Quod ait, «Ploratus, » fletum parvulorum ostendit : quod autem dixit : « Ululatus, » matrum significat lamentum. Plorabant enim parvuli, quia separabantur a matribus : ululabant matres, quia desolabantur a filiis, et quasi viscera earum separabantur ab eis. Et erat videre majorem dolorem in matribus remanentibus, quam in parvulis morientibus. Parvuli enim unum patiebantur dolorem, quia separabantur a matribus, et non quia ducebantur ad mortem. Nec enim sciebant adhuc mortis timorem. Matres autem duplicem ; unum quidem quod videbant parvulos suos interfici : alterum quod ipsæ desolabantur a filiis. In parvulis mors eorum beata finem faciebat doloris : in matribus autem, parvulorum memoria semper reparatio erat doloris.

XVI. Post hæc autem dignam pœnam Herodes suscepit. Nam filios suos tres interfecit, et non interfectos ab alio vidit occidi, ut ne vel paternam super illos pietatem

[1] Matth. II, 18. — [2] Jerem. XXXI, 15. — [3] Eccli. XXXV, 21.

demonstraret in luctu, sed ipse occidit, ut et filios perderet, et de morte eorum crimen acquireret. Viscera sua laniabat in filiis, et dolorem eorum non sensit. Ut quemadmodum parvuli mortem suam non senserunt propter infantiam : sic et ille dolorem viscerum suorum non sensit propter insaniam. Deinde ipse multis doloribus apprehensus est, sicut refert historia quam longum est narrare. Quot enim membra corporis habebat, tot doloribus torquebatur. Et quia multoties mori non poterat, qui multos occiderat infantes, propterea vindicta morientium plurimorum in plurimis ei doloribus reddebatur. Item quando vidit se prope mortem, sciens quia odibilis erat apud omnes Judæos, et quia mors illius multis gaudium erat factura, congregavit omnes principes Judæorum : et jussit, ut, cum ipse mortuus fuisset, omnes occiderentur, ut in morte ejus omnes civitates lugerent : etsi non propter amorem illius, vel saltem propter suum dolorem. Et hoc consilio Dei factum est. Quando enim Magi annuntiaverunt de stella regis futuri, omnes principes consenserunt Herodi, ut requireret puerum et occideret. Hoc unde scimus? Primum quia dicit Scriptura : « Turbatus est Herodes, et » omnis civitas cum illo. » Deinde ipsa verba Angeli hoc demonstrant, dicentis : « Accipe puerum et matrem ejus, » et revertere in terram Juda : defuncti sunt enim qui quæ» rebant animam pueri [1]. » Non dixit : « Mortuus est, qui requirebat animam pueri : » sed « Mortui sunt omnes, qui re» quirebant animam pueri. »

XVII. « Defuncto Herode, ecce Angelus Domini appa» ruit in somnis Joseph in Ægypto, dicens : Accipe pue» rum, et matrem ejus [2]. » Vides quia Joseph non ad conjugium Mariæ erat electus, sed ad ministerium ejus? Eunte autem illa in Ægyptum et redeunte, nisi desponsata illi

[1] Matth. II, 20. — [2] Ibid. 19.

fuisset, quis ministerium ei tantæ necessitatis impleret? Nam in prima quidem facie Maria puerum nutriebat, Joseph conservabat. Revera autem puer matrem nutriebat, et Joseph tutabatur. Ideo non dicit: « Accipe matrem, et puerum ejus: » sed, « Accipe puerum et matrem ejus: » quia non propter illam matrem iste filius natus est, sed propter illum filium illa præparata est mater. Nec pueri erat gloria habere illam matrem, sed illius erat beatitudo, istum habere filium. Sicut ipsa dicebat: « Ecce nunc bea» tam me dicent omnes generationes [1]. Vade in terram Is» raël. » Quasi enim medicus descendit in Ægyptum, ut visitaret eam languentem erroribus, non ut remaneret in ea. Nam in prima facie quasi Herodem fugiens, descendit in Ægyptum: revera autem, ut ægyptii erroris dæmones effugaret ex ea, sicut testatur Esaïas dicens: « Ecce Domi» nus descendit in Ægyptum, sedens super nubem levem, » et cadent idola Ægypti [2]. » Vides ergo quia ideo descendit in Ægyptum, non mortem fugiens, sed ut mortifera idola dissiparet? Nam nunquam invenitur Dominus descendisse, nisi tunc. Notandum autem, quia nocte fugit in Ægyptum, revertitur autem per diem: quoniam fugiens, persecutionem fugiebat Herodis: revertens autem, mortuo revertebatur persecutore. Omnis enim persecutionis angustia nox est, refrigerium autem dies.

XVIII. « Admonitus autem in somnis, secessit in partes » Galilææ, et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Na» zareth, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur [3]. » Dum dicit: « Per Prophetas, » non « Per Prophetam, » manifestat quod non certam auctoritatem prophetiæ protulit, sed sensum Prophetarum colligens dixit. Nam per omnes Prophetas Jesus Nazarenus vocatur, quod est Sanctus. Aut forte legerunt

[1] Luc. I, 48. — [2] Isaï. XIX, 1. — [3] Matth. II, 22, 23.

et alios Prophetas ita dicentes, qui non sunt nobis canonizati. Alii etenim prophetaverunt, et conscripserunt, sicut Nathan, et Esdras. Et quoniam prophetatum erat, hoc ipsum manifestat Philippus dicens ad Nathanaël, « Quem » scripsit Moyses in lege, et Prophetæ, invenimus Jesum » filium Joseph a Nazareth [1]. » Unde et Nathanaël sciens prophetatum esse, hoc ipsum confirmans respondit : « Ex » Nazareth potest aliquid boni esse [2] ? »

HOMILIA III.

CAPUT III.

I. « In diebus illis venit Joannes Baptista prædicans in » deserto Judææ, et dicens : Pœnitentiam agite, appropin- » quabit enim regnum cœlorum. Hic est enim de quo dic- » tum est per Esaïam prophetam dicentem : Vox clamantis » in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas » ejus [3]. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis » camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca » autem ejus locustæ, et mel sylvestre. Tunc exibat ad eum » Jerosolyma, et omnis Judæa, et omnis regio circa Jorda- » nem, et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes pec- » cata sua. Videns autem multos Pharisæorum et Saddu- » cæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis : Proge- » nies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura » ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ [4]. » Sol appropians ad processum, antequam appareat, mittit radios

[1] Joan. I, 45. — [2] Ibid. 46. — [3] Isaï. XL, 3. — [4] Matth. III, 1-8.

suos, et facit albescere orientem, ut procedens aurora adventum diei demonstret. Sic Dominus natus in mundo, antequam appareat, spiritus sui fulgore transmisso illuminavit Joannem, ut præcedens ille adventum Salvatoris annuntiet: ne forte subito veniens, et dicens se esse Filium Dei, propter ipsam magnam atque terribilem indicationem rei ipsius, magis se incredibiliorem ostenderet. Si enim Joannes prædicavit persona cognitus, genere dignitosus (erat enim filius Zachariæ sacerdotis) et conversatione mirabilis, tamen infideles Judæi non acquieverunt credere Christo per illum: quanto magis non erant credituri, si nulla ante eum denuntiatio præcessisset? Nam quantumvis fuerit persona laudabilis, in sua causa non potest esse testis idoneus. Venit Joannes quasi magni regis præparator fidelis. Qualis rex, talis et nuntius regis: natus ex gratia, non ex natura. Sicut Christi conceptionem ante Angelus nuntiavit, sic et istius. Sicut illius nomen antequam conciperetur auditum est, sic et istius. Sicut illius potestas, antequam nasceretur, ostensa est: sic et istius virtus, antequam nasceretur, manifestata est. Hæc fuit inter illos differentia: quia Christo concepto, fidelis mater confessa est gratiam Deo, dicens: « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum » verbum tuum [r]. » Joanne autem concepto, incredulus pater obmutuit: quia Joanne nato, lex de cætero fuerat tacitura. Christo autem nascente postmodum, gratia fuerat locutura. Joannes quidem parentibus suis donatus est pro munere pietatis ipsorum, quem natura desperabilis in ætate produxit: quoniam et mundus per tot millia annorum sterilis constitutus, illo nascente, fructus justitiæ erat facturus: quem parentes non ex amore carnis seminaverunt, sed ex unanimitate et concordia disciplinæ meruerunt: erant enim justi ante Deum ambo. Nec enim de-

[r] Luc. 1, 38.

cebat, ut ex carne et sanguine nasceretur, qui ideo nascebatur, ut Filium Virginis prædicaret.

II. Vere enim deserta erat Judæa, vacua a justitia, plena peccatis, quam Deus plantaverat, lex irrigaverat, omnes Prophetæ coluerant. Illa autem nullum fructum produxit, nisi spinas asperrimas, quibus suum Dominum coronabat. « Dicens : Pœnitentiam agite. » Quomodo in ipso principio manifestat, quia benigni regis est nuntius : non enim peccatoribus minas intendebat, sed peccatorum indulgentiam promittebat. Solent enim reges, nato sibi filio, indulgentiam in regno suo donare, sed ante transmittunt acerbissimos exactores, qui omne quod invenerint exigant, ita ut indulgentia ipsa crudelior esse videatur, quam ipsa exactio ; ut nihil indulgentiæ habeat præter nomen ; ut lugentes illam homines et nudi suscipiant. Deus autem, et nato sibi Filio, volens donare in sæculo indulgentiam peccatorum, præmisit quasi exactorem Joannem exigentem et dicentem : « Facite fructus dignos pœnitentiæ. » O exactio, quæ non pauperes fecit exactos, sed magis divites reddit ! Nam cum quis debitum justitiæ suæ reddiderit, Deo nihil præstat, sed sibi lucrum salutis acquirit. Quid autem agit pœnitentia ? cor emundat, sensus illuminat, animas sanctificat, et ad susceptionem Christi præparat humana præcordia, quemadmodum magno judici aut regi aliquo in expeditionem venturo præparatores præcedunt, sordida abluunt, diruta componunt, ne forte indecorum aliquid videns rex delicatus abhorreat : sic et Domino nostro ad peregrina loca hujus sæculi venturo, præcessit Joannes, qui ab humanis cordibus pœnitentiæ scopis peccatorum sordes ejiceret, et quæ per longam diaboli indisciplinationem dissipata fuerant, spiritualium præceptorum ordinatione componeret : insuper aqua baptismatis adornaret, ut veniens Rex cœlestis, dignum transitum inveniret per corda

credentium, propter quod dixit : « Vox clamantis in deserto : » Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. » Vox est sonus confusus, nullum secretum cordis ostendens : sed hoc tantummodo significans, quia vult aliquid dicere ille qui clamat. Verbum autem est sermo rationabilis, mysterium cordis aperiens. Adhuc vox inter animalia et homines communis est, verbum autem hominum tantum. Ideo ergo Joannes dictus est Vox, non verbum : quia per Joannem neque misericordias suas Deus, neque justitias, neque ante constitutionem mundi præparata consilia demonstravit : sed hoc tantummodo, quia aliquid magni facere Deus in hominibus meditabatur. Postea autem per Filium suum plenissimum mysterium suæ voluntatis aperuit, ideo et dictus est Verbum.

III. « Parate viam Domini. » Pœnitentiam agere peccatorum, et facere fructus dignos pœnitentiæ, hoc est parare viam Domini, et rectas facere semitas ejus. Quomodo signat omnes vias Domini naturaliter in hominibus esse plantatas, sed postea per contumaciam nostram factas esse desertas, et flexuosas? Nunquam enim illas hominibus reparare committeret, nisi sciret eas in hominibus esse, et hominum negligentia esse subversas. Ecce humilitatis gratia in hominibus fuit : sed dum invicem homines se ad indignationem provocant, humilitatis gratiam corrumpunt, quando se alter humiliat, alter eum accipere recusat. Item si alter se contra alterum humiliaret, ad invicem alterutrum se ad humilitatis gratiam excitarent. Nam sicut omne artificium corporea usitatione servatur, et additur : sic et gratia omnis per exercitationem additur, et per desidiam minoratur. Nunc si minor se humiliaverit ante majorem, aut pauper ante divitem, non accepit illum quasi humilitatis honorem, sed quasi debitum potestatis. Vis autem scire quia ante humilitatis gratia fuit in nobis? Unde didi-

cimus subjecti esse potentibus? Item sapientiam habuerunt homines, sed dum sapientiam suam non ad adjuvandos se per suam sapientiam exercebant, sed ad circumveniendos, sapientia illorum inventa est esse malitia. Unde enim poterat homo habere intellectum, quomodo alteri faceret fraudem, nisi a Deo gratiam intelligentiæ accepisset? Ita bono Dei male utentes, fecerunt esse diaboli malum. Secundum hæc tria tracta in omnibus rebus bonis. Postquam ostendit quia ipse est Vox clamantis in deserto, dicens: « Parate viam Domini, » prudenter subjunxit confestim et quæ esset vita ejus ostendens, quia merito omnes homines eum venerabantur. Nam ipse quidem testificabatur de Christo, vita autem ejus de ipso. Nam testimonium verborum ejus nequaquam fuisset idoneum, nisi eum mirabilis vitæ institutio commendasset. Nam nemo potest alterius esse testis idoneus, nisi prior fuerit suus.

IV. « Ipse autem Joannes habuit vestimenta de pilis ca» meli : et zonam pelliceam super lumbos ejus : et locustas » et mel sylvestre edebat. » Non de lana cameli habuit vestimentum, ne ipsa mollities vestimenti delicata faceret membra, et ipsa deliciositas virtutem patientiæ emolliret : sed de asperioribus setis cameli, ut ipsa asperitas ad virtutem patientiæ animum exerceret : ideo non dixit : « De lana cameli : » sed « De pilis cameli. » Nam omne vestimentum ad tres pertinet causas, aut ad speciem visionis, seu ad vanam gloriam : aut ad delectationem corporis : aut ad tegumentum nuditatis. Ad speciem visionis habere vestimentum, servis Dei non convenit : similiter ad delectationem corporis, Deo servientibus non est aptum. Sed quid? tantum ad tegumentum nuditatis. Quoniam autem non de lana camelina, sed de pilis cameli habebat vestimentum, ipse Dominus manifestat dicens de Joanne : « Quid existis in deserto » videre? hominem mollibus vestitum? Non : nam hi qui

» mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt [1]. » Vides ergo quia tale habebat vestimentum, ut de virtute animæ ejus ipse habitus corporis loqueretur. « Et zona pellicea » super lumbos ejus. » Ex eo quod quasi pro novo aliquid significet in Joanne, dicens : « Et zona pellicea circa lum- » bos ejus : » ostendit quia consuetudo erat apud Judæos, ut zonis laneis uterentur. Ideo iste quasi aliquid durius facere volens, zona pellicea cingebat se. Puto quod Joannes in conversatione populi judaïci pene secundum justitias gentium conversantis, indicabat in habitu vestem religiosiorem, non mollem, neque delicatam, sed cilicinam, gravem et asperam, et conterentem corpus potius quam foventem. Nam extra alias legis justitias, graviores hæ ipsæ justitiæ : « Non occides : non adulterabis : non perjurabis : » oculum pro oculo, dentem pro dente : diliges amicum, et » odies inimicum [2], » gentium tortuosarum justitiæ sunt. Unde et Evangelista dicit inferius : « Si diligitis diligentes » vos, quam mercedem habebitis? Nonne et gentes hoc fa- » ciunt [3]? » Et zona pellicea circa lumbos ejus. Lumbi sunt voluptates omnium peccatorum, quia omne peccatum cum voluptate committitur. Zona autem pellicea est continentia corporalis. Zonam ergo pelliceam habebat circa lumbos suos, quoniam etsi qui se continere videbantur ex populo judaïco a peccatis, corporali continentia se constringebant, non spirituali, ab opere malo se continentes propter legem, non a voluntate mala propter Deum : ut puta non quidem occidebant, tamen irascebantur sine causa. Non quidem adulterabantur, tamen concupiscebant in corde. Forsitan non perjurabant, jurabant tamen. Hæc continentia corporalis est, quia legi et hominibus satisfacit, et non Deo. Continentia autem malæ voluntatis placet Deum, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Reddebant

[1] Matth. xi, 7, 8. — [2] Id. v, 21, 27, 33, 38 et 43. — [3] Ibid. 46.

malum pro malo, et bonum pro bono : amicos amabant, et inimicos odiebant. Hæc justitia corporalis est, non spiritualis : hominibus placens, non Deo. Vides quia omnis continentia eorum corporalis erat, peccata tantum actuum deprimens, non voluntatum?

V. Item locustæ sunt volatilia quidem munda, tamen parva, et non satis in altum volantia, quæ manducabat Joannes constitutus in deserto. Quos docebat Joannes, idem manducabat. Volatilia quidem erant, non autem magna volatilia, nec satis in altum volantia : quia secundum justitiam legis metu pœnæ corporalis vivebant, non secundum spiritualia et altissima Christi præcepta. Denique quomodo magnæ volucres erant Judæi, aut ad alta volantes, quibus a Joanne pœnitentia sola injungebatur? Qui enim abstinet se ab opere malo, et non insuper facit opera bona, volat quidem, non autem in altum volat. Parva ergo volatilia, et non in altum volantia manducabat Joannes : majora autem volatilia, et in altum volantia, quæ altissima cœli poterant penetrare, Christo post venienti, quasi regi magno servabat. Ille enim postea veniens magna volatilia, et in altum volantia manducavit : id est, docuit beatos Apostolos duodecim, et sub Apostolis septuaginta Discipulos, et cæteros Christianos, quibus et altissima mandavit præcepta. « Antiquis dictum est : Non occides [1]; ego au» tem dico vobis : Si quis iratus fuerit fratri suo sine causa, » reus erit judicii. Antiquis dictum est : Non adulterabis [2]; » ego autem dico : Nec usque ad oculum concupiscas. Anti» quis dictum est : Non perjurare [3]; ego autem dico, om» nino non jurare. Antiquis dictum est : Oculum pro oculo, » dentem pro dente [4]; ego autem dico, non malum reddere » pro malo. Antiquis dictum est : Diliges amicum, et odies

[1] Exod. xx, 13. — [2] Ibid. 14. — [3] Levit. xix, 12. — [4] Exod. xxi, 24. Levit. xxiv, 20, et Deut. xix, 21.

» inimicum [1]; ego autem dico : Diligite inimicos vestros [2]. » Vides quia quibus Joannes prædicabat pœnitentiam peccatorum, parva volatilia erant, et non in altum volantia : quibus autem spiritualia Christus mandavit, magna volatilia erant, et ipsos penetrantia cœlos : ut dicere possint, « Nostra autem conversatio in cœlis est [3]. » Ideo forsitan eis dicebat : « Nolite timere, multis enim passeribus me» liores estis vos [4]. »

VI. Item mellea sunt eloquia Dei [5]. Ideo ergo Joannes mel agreste edebat : quoniam adhuc ante Christum, ante Spiritum sanctum constitutus sub lege, legis utebatur eloquiis insipidis, et insuavibus, et agrestibus. Nam si Filius Dei sub lege est factus [6], quanto magis Joannes, qui vere erat Judæus ? Sed Filius Dei sub lege factus est, ut eos qui sub lege erant redimeret, et educeret. Joannes autem sub lege natus est, non ut eos, qui sub lege erant, educeret, sed ut essent sub lege, ut secundum legem et viverent, et docerent. Propterea nihil extra legem aut fecit, aut docuit, sed tantum pœnitentiam prædicavit : Christus autem multa extra legem et fecit, et docuit. In sabbato operatus est, leprosum tetigit, et alia multa : quia non insipidis et agrestibus legis utebatur præceptis, sed suavibus et domesticis, quæ a Patre susceperat.

VII. Propterea Joannes agreste mel manducavit, Christus autem domesticum. Ac sic Joannes legis et Prophetarum omnem formam adimpleus, speciem gentium divina virtute circa seipsum consummans, capillatiam et peregrinam tunicam induebat, quasi Ecclesiam suam lex et Prophetæ suis prophetationibus imputrescibilem, et incarpibilem texuerunt. Zona autem erat præcinctus, præparationem ostendens accedentibus, et credentibus prædi-

[1] Levit. xix, 18. — [2] Matth. iii, 21-44. — [3] Philip. iii, 20. — [4] Luc. xii, 7. — [5] Psal. xviii, 11. — [6] Gal. iv, 4.

cationibus suis. Edebat autem locustas, et mel sylvestre : ostendens eos, qui longe volabant, prope futuros, sicut et Apostolus ait ad gentes : « Et vos qui aliquando eratis a »longe, prope facti estis in sanguine Christi [1]. » Et qui agrestium gentium dulcedinem futuræ fidei docens, quæ ad sublationem curationis processerat, mel sylvestre edebat. « Tunc exibat ad eum Jerosolyma, et omnis Judæa. » Id est, quando vox facta est in deserto, « Parate viam Do- »mini, rectas facite semitas ejus. » Et amplius resonabat conversatio vitæ ejus in eremo, quam vox clamoris ipsius. Et magis expavescere faciebat homines operibus suis, quam verbis. Et forsitan nisi sermones suos conversatione hujusmodi commendasset, nunquam omnis Judæa ad vocem ejus exisset ad eum. Ex quibus verbis apparet, quia Domi nus constitutus in mundo, non tantum visibiliter sermonibus suis docuerat populum suum, sed invisibiliter in cordibus hominum operans, adducebat ad fidem. Nec enim hoc admonebat Joannes, ut viam Domini super terram, sed in sensibus et cordibus hominum, pararent. Ergo in prima quidem facie videbatur in corpore ambulans, revera autem per corda hominum, et per sensus incedens, singulorum conscientias scrutabatur.

VIII. « Egrediebatur ad eum omnis Judæa. » Ad comparationem enim illius sanctitatis, quis poterat arbitrari se justum? Inimitabilis erat conversatio ejus, omnium vitam apparere faciebat culpabilem, ut jam nemo in operibus suis confideret, sed omnes in misericordiam Dei spem suam collocarent. Quemadmodum enim si videris albam vestem, dicis : « Satis candida vestis est : » si vero posueris eam juxta nivem, incipit tibi sordida apparere : etsi vere sordida non est, tamen quantum ad similitudinem nivis sordida invenitur : sic quantum ad comparationem Joan-

[1] Ephes. II, 13.

nis, omnis homo videbatur immundus. Et vere talis debet esse princeps in populo, ut totus populus semper aliquid novi inveniat, quod imitetur in eo. Nam ad cujus similitudinem extendat se populus, et emendet, si videat ipsos principes esse sordidiores quam se? « Et baptizabantur ab »eo confitentes peccata sua. » Confessio peccatorum est testimonium conscientiæ timentis Deum. Qui enim timet judicium Dei, peccata sua non erubescit confiteri : qui autem erubescit, non timet. Perfectus enim timor solvit omnem pudorem. Illic enim turpitudo confessionis aspicitur, ubi futuri judicii pœna non creditur. Numquid nescimus, quia confessio peccatorum habet pudorem, et quia hoc ipsum erubescere, pœna est gravis? Sed ideo magis nos jubet Deus confiteri peccata nostra, ut verecundiam patiamur pro pœna. Nam et hoc ipsum pars est judicii. O misericordia Dei, quem toties ad iracundiam excitavimus! Sufficit ei solus pudor pro pœna.

IX. « Videns autem multos Pharisæorum, et Sadducæo- »rum venientes ad baptismum, dixit eis : Genimina vipe- »rarum, quis vos docuit fugere a ventura ira? Facite fruc- »tus dignos pœnitentiæ. » Sicut artifex medicus, si viderit ægrotantis colorem, intelligit speciem passionis ipsius : sic et Joannes mox ut vidit Pharisæos venientes ad se, intellexit cogitationes eorum pravas. Forsitan enim cogitaverunt apud se : « Imus, et confitemur peccata nostra. Quantum est in una hora erubescere? Justitias a nobis non quærit, nullum laborem nobis imponit. Baptizamur, et consequimur indulgentiam peccatorum. » Sic cogitabant, quomodo et modo omnes qui faciendæ justitiæ propositum non habent, et ad baptismum veniunt, putantes quia possit eos justificare sola aqua baptismatis, etiamsi non præcesserit bona voluntas. Insipiens, pone Joannem medicum esse, verbum autem ipsius quasi ferrum medicinale, quo re-

pletæ peccatis conscientiæ præciduntur : confessionem puta esse digestionem impuritatis et spurcitiæ, quæ intus erat inclusa, baptismum esse lotionem sordium egressarum : numquid, facta digestione impuritatis, jam statim sanus factus es? numquid jam non habes vulnus? numquid non est tibi necessaria superpositio medicinæ? Sic multa diligentia necessaria est homini post confessionem et baptismum, ut vulnus peccatorum ejus et confessionis apertura sanetur. Genimina viperarum. Natura enim viperarum talis est, cum momorderit hominem, statim currit ad aquam; si autem aquam non invenerit, moritur. Ideo et istos vocabat genimina viperarum, qui peccata mortifera committentes, currebant ad baptismum, ut quemadmodum viperæ, per aquam periculum mortis evaderent. Item viperarum natura est, rumpere viscera matrum suarum, et sic nasci. Quoniam ergo Judæi assidue persequentes Prophetas, corruperunt matrem suam synagogam, sicut ipsa lugens dicit in Canticis : « Filii mei dimicarunt in me [1] : » ideo viperarum genimina nuncupantur. Item viperæ a foris speciosæ sunt, et quasi pictæ : ab intus autem veneno plenæ sunt. Ideo et hypocritas et Pharisæos viperarum genimina appellat, quia hypocritæ pulchritudinem sanctitatis ostendebant in vultu, et venenum malitiæ portabant in corde. Quis vobis ostendit? Nonne Esaïas propheta ostendit vobis, dicens : « Lavamini et mundi estote? » Absit. Ille enim sicut dicit : « Lavamini et mundi estote : » Ita etiam, « Auferte nequitiam ab animabus vestris, discite benefa» cere [2]. » Si vos Esaïas docuisset, nunquam spem vestram in aqua tantummodo poneretis, sed etiam in operibus bonis. Numquid David propheta vobis ostendit dicens : « As» perges me, Domine, hyssopo et mundabor, lavabis me, et » super nivem dealbor [3]? » Absit. Ille enim sic dicit postea :

[1] Cant. 1, 5. — [2] Isaï. 1, 16, 17. — [3] Psal. L, 9.

« Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et » humiliatum Deus non spernit[1]. » Si ergo discipuli essetis David, cum spiritu tribulato, et cum gemitu cordis ad baptismum veniretis.

X. « Nolite dicere, quia patrem habemus Abraham[2]. » Quid enim prodest ei quem sordidant mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham quod filius fuit Noë? nonne separatus de medio filiorum? Qui secundum carnem frater natus fuerat, secundum animum factus est servus. Nec familia ejus sancta potuit defendere impios mores. Aut quid nocuit Abrahæ, quod patrem habuit Thare luteorum deorum cultorem? Nonne separatus a genere suo positus est in caput fidelium, ut jam non diceretur filius peccatorum, sed pater sanctorum? Nec potuerunt gloriam ejus sordidare paterni errores. Nam et aurum de terra nascitur, sed non est terra. Et aurum quidem eligitur, terra autem contemnitur. Et stannum de argento egreditur, sed non est argentum. Itaque argentum colatum servatur, stannum autem foras expellitur. Melius est de contemptibili genere clarum fieri, quam de claro genere contemptibilem nasci. Qui enim de claro genere clarus nascitur, gloria claritudinis ejus non est ejus solius, sed communis videtur cum genere. Qui autem de contemptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis ejus, ejus solius est. Item, qui de contemptibili genere contemptibilis nascitur, turpitudo contemptibilitatis illius non ejus solius, sed etiam generis ejus. Qui autem de claro genere contemptibilis nascitur, omnis turpitudo illius, ejus solius est. Ideo melius est ut in te glorientur parentes qui talem filium habent, quam tu glorieris in parentibus. Sic

[1] Psal. L, 19. — [2] Matth. III, 9.

et vos nolite gloriari dicentes, quia patrem habemus Abraham : sed magis erubescite, quia filii ejus estis, et sanctitatis ejus non estis hæredes. Ipse enim suo testimonio se convincit, quia de adulterio natus est, qui non similatur patri. Sermonem dictum ad Judæos convertamus ad Christianos : quia sicut Judæi putabant se propter hoc solum esse salvandos, quia erant filii Abrahæ : sic et multi insipientes Christiani per hoc solum putant se esse salvandos, quia sunt Christiani; ad quos convenienter dicit Joannes : « Nolite dicere quia sumus Christiani, sed facite dignos pœ» nitentiæ fructus. Potens est Deus de lapidibus istis susci» tare filios Abrahæ [1]. » Lapis quidem durus est ad opus : sed cum factum fuerit opus ex eo, deficere nescit. Sic et gentes cum difficultate quidem crediderunt, tamen credentes permanent in æternum in fide.

XI. « Jam securis ad radicem arboris posita est [2]. » Securis autem est acutissima ira consummationis, quæ totum præcisura est mundum. Et si posita est, quare non præcidit? aut si interim præcisura non fuerat, quare posita est? Quia rationabiles sunt arbores, et in potestate habent facere bonum, aut non facere : ut videntes ad radices suas positam esse securim, timeant præcisionem suam, et faciant fructum. Nam quamvis malus nec timore corrigitur, tamen bonus nisi timuerit peribit. Ergo denuntiatio iræ, etsi in malis nihil agat, tamen a malis segregat bonos. Vide autem quod non ad ramos posita dicitur esse securis, ut cum præcisæ fuerint, iterum reparentur : sed ad radices, ut irreparabiliter extirpentur. Quare? Quoniam quandiu mundus iste iniquus, et totus positus in maligno [3], non erat circa finem; castigabantur peccatores, non exterminabantur, propter duas causas. Primum quidem, quoniam oportebat homines esse in mundo, quamvis es-

[1] Matth. III, 9. — [2] Ibid. 10. — [3] 1 Joan. V, 19.

sent iniqui, quoniam et ipse mundus iniquus est. Deinde quia, mundo manente, expectatio erat, si forte aliqui nascerentur justi ex generationibus injustorum. Nunc autem hoc quidem modo jam finiente, illo autem sancto jam appropinquante, non castigantur jam peccatores, sed evertuntur, propter duas causas. Primum quidem, quia jam nec expectatio potest esse, si forte ex generationibus injustorum aliqui aliquando justi nascantur. Deinde quia nec convenit ut in illo sancto mundo homines sint non sancti, sicut scriptum est : « Quoniam Sancti inhabitabunt » terram [1], » iniqui vero expellentur ex ea. Et iterum orat Esaïas : « Tollatur impius, ut non videat honorem Domini » Dei [2]. Ego quidem baptizo vos in aqua ad pœnitentiam : » qui autem post me venit, fortior me est, cujus non sum » dignus calceamenta solvere. Ipse baptizabit vos in spiritu » et igne [3]. » Quoniam missus erat Joannes ad baptizandum, non tamen propter necessitatem dandi baptismatis, sed ut per occasionem ad baptismum venientibus, præsentiam Filii Dei in corpore prædicaret, sicut ipse testificatur alibi dicens : « Sed ut manifestetur in Israël, ideo ego » veni in aqua baptizare [4]. » Ideo nunc ad baptismum venientibus, et ipsum prædicabat appariturum confestim, et eminentiam potestatis ejus annuntiat. Pedes autem Christi intelligere possumus Christianos, in quibus ambulat, præcipue Apostolos, cæterosque prædicatores, per quos discurrit : inter quos fuerat et Joannes Baptista. Calceamenta autem, quibus operit pedes, possumus intelligere firmitates, quibus omnes operit prædicatores. Vis scire quam fortia sint calceamenta ipsius? Audi ipsum dicentem ad Jeremiam : « Ecce posui te in hodierna die sicut civitatem fir- » mam, et sicut murum æreum [5]. » Hæc ergo calceamenta

[1] Psal. xxxvi, 11. — [2] Isaï. xxvi, 10. — [3] Joan. 1, 26, 27. — [4] Ibid. 31. — [5] Jer. 1, 18.

Christi omnes prædicatores portant, et Joannes ipse præportabat : sed dignum se non esse pronuntiabat portare, ut majorem ostenderet gratiam Christi meritis suis.

XII. Joannes corporalis est, et aqua corpus est : ideo corpus cum corpore corpus baptizat. Christus autem spiritus est, et Spiritus sanctus spiritus est, anima quoque spiritus est : ideo spiritus cum Spiritu spiritum nostrum baptizat. Et quoniam judex est qui baptizat in igne, id est in tentationibus; Joannes cum sit corporalis, spirituale baptismum non potest dare, quia omnis beneficus major est quam beneficium ejus. Nemo potest dignius beneficium dare, quam ipse est : nec facit aliud quam ipse non est. In igne non potest baptizare homo, quia homo hominis non potest esse judex. Ille enim tentandi habet licentiam, qui habet remunerandi potestatem. Ergo Christi baptismus non solvit Joannis baptismum, sed in se inclusit. Qui enim baptizatur in nomine Christi, utrumque baptismum habet, et aquæ et spiritus : quia Christus spiritus erat, et corpus suscepit, ut et spirituale et corporale baptisma daret. Joannis autem baptismus non inclusit in se baptismum Christi : quia quod majus est, minus in se includit : quod autem minus est, majus in se includere non potest. Ideo Apostolus cum invenisset quosdam Ephesios Joannis baptismate baptizatos, iterum baptizavit eos in nomine Christi [1], quia in Spiritu non erant baptizati. Si ergo super Joannis baptisma, quod plenum quidem non erat, tamen rectum erat, iterum baptismum Christi dare licuit Apostolo, quomodo tu dicis, quia super baptismum meum melius non debes baptizare, quod nihil habet in se præter baptismi nomen? Deinde baptizantes secundum mortem illius baptizamus, qui crucifixus est. Si ergo non Deus est crucifixus in carne secundum te, se homo purus, jam se-

[1] Act, XIX, 3-5.

cundum mortem puri hominis baptizas. Homo autem purus spirituale baptismum non potest dare, sicut supra diximus : et ideo baptismum tuum, etsi non esset rectum, tamen baptismum erat, id est, simile baptismo Joannis erat, id est, in aqua, non in Spiritu. Ergo Paulus Christi secutus exemplum, baptizabat eos, qui baptismate Joannis fuerant baptizati : quoniam et Christus iterum baptizavit eos, qui a Joanne erant baptizati ; sicut sermo demonstrat dicens : « Ego quidem vos baptizo in aqua, ille autem vos » baptizabit in Spiritu. » Nec videbatur iterum baptizare, sed semel : in quo enim amplius erat Christi baptismum quam Joannis, in hoc novum baptismum videbatur, et non iteratum. Si ergo post baptismum Joannis, quod etsi perfectum non erat, tamen legitimum erat, baptizabat Christus, ut aliquid amplius daret hominibus, quomodo post impium baptismum non licet dare sanctum (9)?

XIII. Videamus nunc et uniuscujusque baptismatis qualis sit utilitas. Et quamvis verbi baptismum non sit positum in hoc loco : tamen quia est, et Dominus dixit de eo : « Et » vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum » vobis [1]. » Et Apostolus ait : « Mundans eam lavacro aquæ » in verbo [2] : » dicimus et de illo, quoniam verbum a sordibus ignorantiæ mundat, scientiæ lumen infundens, sed peccata non diluit, animam non adjuvat, nec concupiscentias malas præcidit ab ea, nec carnem a mala voluptate compescit. Hoc facit verbum fidei mundum quod faciebat antea lex : justitiam quidem ostendebat, animam autem non adjuvabat : quoniam omne verbum lucerna est, et non virtus. Item aqua proficit, quia peccata quidem, quæ jam processerunt in opus, abluit, et hoc si pœnituit : animam autem non sanctificat, nec concupiscentias cordis, aut cogitationes malas præcidit, nec repellit eas, sed nec

[1] Joan. xv, 3. — [2] Ephes. v, 26.

carnales concupiscentias reprimit. Qui ergo non fuerit sic baptizatus ut mereatur accipere Spiritum sanctum, in corpore quidem baptizatus est, et peccata ejus indulta sunt, sed in animo catechumenus est. Sic enim scriptum est : « Quia qui spiritum Christi non habet, hic non est ejus[1] : » propter quod caro ejus postea pejora ei germinabit peccata, quia non habet in se Spiritum sanctum conservantem se, sed vacua est domus corporis ejus. Propterea spiritus ille inveniens vacuam domum, et mundatam doctrinis fidei, quasi scopis, intrans septempliciter habitat in ea, quoniam verba fidei, quæ appellantur scopæ, ab ignorantia mundant, non a peccatis vel concupiscentiis. Baptismum autem Spiritus proficit : quia ingrediens Spiritus circumplectitur animam et quasi muro quodam inexpugnabili circuit eam, et non permittit ut carnales concupiscentiæ et cogitationes prævaleant contra eam. Non quidem facit ut caro non concupiscat, sed tenet animam, ut non ei consentiat, neque vincatur ab ea. Ergo qui Spiritum sanctum habet, concupiscit quidem secundum carnem, sed secundum animam adjuvatur a Spiritu, ut concupiscentiæ ejus non veniant ad perfectum. Tentationis autem et tribulationis baptismum igni hic comparatur : comburit enim carnem et coquit, ut nec concupiscat cito, sed ut nec germinet concupiscentias. Nam anima spiritus est, et spirituales pœnas timet, carnales autem non timet. Unde et Sancti pœnas hujus sæculi contemnunt, et futurum judicium timent, ubi spiritus cruciantur. Caro autem spirituales quidem pœnas non timet, carnales autem timet. Ideo mali non cessant peccare, nisi eos judicia carnalia et terrena compescant. Ideo ergo sciens Dominus quia caro carnales tantummodo pœnas timet, spirituales autem non timet : super servos concupiscentias carnales mittit, tentationes

[1] Rom. VIII, 9.

et tribulationes, ut combusta caro timeat disciplinam, et timens angustias suas, non concupiscat malum. Quia caro importuna, et concupiscens, si secura fuerit, etsi non vincit servos Dei, tamen sordidat sanctitatem eorum, et inquietat, et requiescere non permittit. Unde justitia in tentationibus floret, in prosperitate autem marcida est. Quemadmodum si focum posueris super terram, comburit ipsas radices herbarum, et ut in loco illo jam non facile nascatur herba : sic et tentationis ignis positus super carnem, comburit radices concupiscentiarum in ea, ut non facile concupiscat. Vides ergo quia aqua præterita lavat peccata : spiritus autem repellit concupiscentias, et prævalere non sinit : ignis autem ipsas concupiscentiarum radices comburit? Et aqua præterita tollit, spiritus præsentia impedit, ignis adversus futura præmunit.

XIV. Quid est autem baptizare in igne, etiam sequens sermo demonstrat dicens : « Habens ventilabrum in manu » sua[1]. » Ventilabrum est judicium, per quod Dominus singulos homines tentat, et cunctorum corda dijudicat. Ergo non mox ut quis in aqua vel spiritu fuerit baptizatus, statim ad perfectum est baptizatus, nisi Dominus eum invisibiliter baptizaverit in igne tentationis : quoniam si non fuerit quis tentatus, non potest esse probatus. Species autem tentationum sunt multæ. Tentantur etenim homines aut in infirmitatibus, aut in damnis rerum suarum, aut in mortibus charorum suorum, sicut Job et Tobias. Alii in cogitationibus perversis, aut in diffidentiis, sicut dicit Propheta : « Proba me, Domine, et tenta me : ure renes meos, et cor » meum : quoniam misericordia tua ante oculos meos est, » et complacui in veritate tua[2]. » Item Salomon dicit de Christo : « Quoniam cum tentatione ambulat cum eo, et » imprimis eligit eum : timorem et metum adducet super

[1] Matth. III, 12. — [2] Psal. XXV, 2, 3.

» cum, et cruciabit eum in tribulatione doctrinæ suæ, do-» nec tentet eum in tribulationibus ejus, et credat animæ » ejus [1]. » Alii in persecutionibus, dicente Propheta ex persona Martyrum : « Quoniam probasti nos, Deus, igne nos » examinasti, sicut igne examinatur argentum [2], etc. » Unde sciens Salomon, quoniam servos Dei oportet tentari, admonet dicens : « Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in jus-» titia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem [3]. » Et ut breviter dicamus, omnis adversitas, quæ nos sine nostra occasione tribulat in hoc mundo, baptismum ignis est : quam si magnanimiter sustinueris, nihil murmurans contra Deum, imputatur tibi illa carnalis afflictio pro peccato quod commisisti. Si autem non peccasti, quod est difficile, et ignis ille tentationis circa animam tuam non invenit sordes peccatorum quas comedat, ipsam animam tuam facit splendidiorem : et quanto gravior fuerit tentatio, tanto magis facit clarescere animam. Et in aqua quidam semel baptizamur, in igne autem pene dum vivimus. Sicut enim vita nostra in mundo hoc nunquam munda est a peccato ; aut enim videndo, aut audiendo, aut loquendo, aut cogitando quæ non expediunt, semper animus sordidatur : sic nunquam a nobis ignis tribulationis recedere potest. Et vere optabilis res est sapientibus, quoniam scriptum est : « Beatus homo quem Dominus argueri super terram [4]. » Quamvis autem secundum exitum rei, ignis et ventilabri unus est sensus : tamen sequens proprietates sermonum, puto differentiam ignis esse et ventilabri : ut omnis tribulatio quæ contingit Christianis secundum carnem, sit baptismus ignis : persecutio autem gentilium vel hæreticorum, sit ventilatio ventilabri cœlestis.

XV. « Et permundabit aream suam [4], etc. » Area est

[1] Eccli. IV, 18, 19. — [2] Psal. LXV, 10. — [3] Eccli. II, 1. — [4] Psal. XCIII, 12. — [5] Matth. III, 12.

Ecclesia, horreum autem regnum cœleste, ager vero hic mundus. Sicut ergo paterfamilias mittens messores metit festucas de agro, et comportat eas in aream, ut illic trituret et ventilet, et discernat triticum a paleis : sic et Dominus mittens Apostolos, cæterosque doctores, quasi messores, præcidit omnes gentes de mundo, et in aream Ecclesiæ congregat. Hic ergo triturandi sumus, hic ventilandi. Sicut enim granum tritici inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit trituratum : sic et homo de impedimentis mundialibus, et de rebus carnalibus, quasi in palea involutus difficile egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus. Nam sicut quidem plenum granum mox ut leviter percussum fuerit, de palea sua exilit foras : si autem subtile fuerit, tardius egreditur : quod si vacuum fuerit, nunquam egreditur, sed illic conteritur in palea sua, et ita cum paleis foras jactatur : sic omnes quidem homines in rebus carnalibus delectantur, sicut grana in palea. Sed qui fidelis est, et boni cordis habet medullam, mox ut leviter tribulatus fuerit, negligens quæ sunt carnalia, currit ad Deum. Si autem modice infidelior fuerit, cum grandi tribulatione vix recedit et vadit ad Deum. Qui autem infidelis est et vacuus, quantumvis contritus fuerit, sicut granum vacuum de palea non egreditur; sic nec ille de carnalibus rebus, et de impedimentis mundialibus nunquam egreditur, nec transit ad Deum : sed illic in malis constitutus conteritur, ut cum infidelibus quasi cum paleis foras projiciatur. Et sicut triticum primum quidem trituratur, et cum trituratum fuerit, in uno loco jacet cum paleis confusum, postea autem ventilatur, ut quæ fuerant jam disjuncta corporibus, separentur et locis : sic et populus Ecclesia aut motibus conteritur carnalium passionum animam semper urgentium; aut castigationibus corporalibus quasi virgis quibusdam, aut conculcationibus iniquorum et superbo-

rum, quasi calcibus irrationabilium jumentorum : ut disjungantur fideles ab infidelibus per diversas contritionum species. Cum autem disjuncti fuerint ad invicem actibus, adhuc in una Ecclesia habentur commixti. Ideo orietur persecutio quasi ventus, ut ventilabro Christi jactati, qui jam disjuncti fuerant actibus, separentur et locis : ut sicut triticum mundum in granariis, sic Sancti probati in regnis cœlestibus reponantur. Vides ergo quia tentatio non perdit, sed manifestat eos, qui in pace non apparebant?

XVI. Sed forte dicis : « Nonne melius erat ut ab initio Deus omnes electos homines ad Christianitatem vocasset, ut non semper ventilaretur Ecclesia, sed magis in pace consisteret? Audi, numquid tu potes, cum sit messis tua in agro, triticum a paleis separare? etsi tentaveris, nec paleas a tritico separas, et triticum similiter cum paleis perdis. Sic non poterat fieri, ut Deus de Judæis aut gentibus jam electos sine tentatione discerneret et vocaret : quoniam qui non cognoscit Christum, nec veritatem ejus, si erret aut peccet, non apparet utrum propter malum propositum suum peccet, aut propter ignorantiam. Qui autem cognoverit Christum et justitiam ejus, et erraverit, aut peccaverit, tunc manifestum est quia non ideo errat aut peccat, quia nescit quis sit Deus, aut quæ voluntas ipsius : sed quia non diligit voluntatem Dei. Hæc sine tentatione quomodo fieri possunt? Ecce enim si palma proposita non sit in stadio, athletam nolentem luctari culpare non potes quasi infirmum. Incertum est enim utrum ideo luctari non velit, quia infirmus est, aut quia non videt propositam palmam. Quod si palmam viderit, et luctari noluerit : tunc est manifestum quia propter desidiam suam non vult luctari. Sic et gentilis, qui resurrectionis præmia nescit, nec futurum esse judicium credit, non potest cognosci utrum ideo non faciat justitia, quia non amat justitiam, aut quia nullam merce-

dem speret de ea. Si vero factus fuerit Christianus, et cognoverit futurum esse judicium, tunc peccans, manifestum est ideo peccare, quia non amat quod est bonum. Ad hæc forte dicis : « Hæc secundum hominem dicis; Deus autem, qui cordium et futurorum cognitor est, poterat scire quis et qualis erat futurus. » Sed audi, in judicio Christi justo non solum quæritur, ut Christus cognoscat se juste hominem judicare, sed etiam ut homo ipse cognoscat se juste judicari a Christo, testimonio cogitationum suarum et operum comprobatus : sicut scriptum est : « Cogitationibus in» vicem accusantibus, aut etiam defendentibus, in die cum » judicaverit Deus occulta hominum [1]. » Item : « Ecce homo » et opera ejus. » Item : « Arguam te, et statuam contra » faciem tuam peccata tua [2]. » Si ergo homo non cognoscens Christum neque justitiam ejus, secundum scientiam Dei condemnetur a Deo, quomodo cognoscet se juste condemnatum? Nam Deus quidem cognitor cordis scit quia juste eum condemnat : ipse autem peccator juste se condemnatum non intelligit, et dicere potest : « Quoniam et ego si cognovissem Christum, et mandata ipsius, servassem fidem ejus, et non declinassem a mandatis ipsius. Ideo ergo omnes ad agnitionem veritatis adduxit, ut manifesti sint peccatores, quia non ignorantia justitiæ, sed malo proposito peccaverunt : et non ignorantes Christum recesserunt a Christo, sed magis partes diaboli diligentes. Si ergo quando ex Judæis et gentibus vocabantur, electi vocari non poterant : quanto magis modo non possunt fieri electi Christiani, cum omnes de Christianis parentibus generentur? et non tantum ideo fiunt Christiani, quia credunt in Christum aut diligunt eum : sed quia de Christianis parentibus procreantur : et vocatio eorum fit non secundum fidem, sed secundum genus. Necessarium ergo est, ut omnes boni et mali

[1] Rom. II, 15, 16. — [2] Psal. XLIX, 21.

fiant Christiani, et omnes agnitionem veritatis accipiant, ut et postea immissis tentationibus pauci eligantur de multis, ut impleatur quod dictum est : « Multi sunt vocati, » pauci vero electi [1]. »

XVII. Numquid tu reprehenderis, quare a tritico paleas separas, et ita recondis? nec enim ratio est, ut cum tritico reponas et paleas, quia nec sunt necessariæ tibi ad usum. Et quomodo Deum culpemus, qui a fidelibus separat infideles, qui non proficiunt ad gloriam ejus? Et illæ quidem paleæ per naturam habent ut sint paleæ, et triticum esse non possunt : infideles autem non per naturam habent ut sint infideles, sed fiunt paleæ propria voluntate, expellentes a se medullam justitiæ. Si ergo illæ paleæ, quæ non possunt esse triticum, comburuntur in igne : quanto magis in fidelis dignius comburuntur, qui potuerunt esse triticum, nisi a se medullam justitiæ projecissent? Et vide quoniam non dixit : « Mundabit aream suam, » sed, « Permundabit. » Propterea enim usque ad consummationem semper necesse est ut diversis modis tentetur Ecclesia, donec permundetur. Et ideo Ecclesia Christi nunquam sine tentatione dimissa est. Et primum quidem ventilaverunt Judæi eam, deinde gentiles, modo hæretici : postmodum autem perventilabit Antichristus. Sicut enim quando permodica aura est, non permundatur tota tritici massa, sed leviores quidem paleæ modica aura jactantur, graviores autem remanent : similiter remanent et vacua grana. Necesse est ergo, ut major expectetur ventus, ut et graviores paleæ, et vacua grana jactentur : sic et quando modica est tentatio, illi projiciuntur de Ecclesia, qui multum sunt infideles. Ideo necessaria est tentatio major, ut omnes infideles plenius expellantur, ut perpurgetur Ecclesia. Et quomodo quidem modico flatu tentationis sufflante pessimi homines rece-

[1] Matth. xxii, 14.

dunt: si autem surrexerit major, sicut erit sub Antichristo, tempestas, etiam illi, qui qui videntur stabiles, sunt exituri.

HOMILIA IV.

CAPUT III.

I. « Tunc venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joan»nem[1]. » Quando? quando Joannes prædicabat dicens : « Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlo»rum[2] : » tunc venit Jesus, ut testimonium acciperet a Joanne, « Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi[3] : » et ut confirmaret prædicationem ipsius, ut viventes homines Christum, cum esset sine peccato, quasi peccatorem baptizari, dicant apud se : « Si ille, de cujus innocentia ipse Baptista testimonium dedit, baptismum se necessarium habere putavit, quomodo nos contemnimus pœnitentiam, qui sumus cooperti peccatis? » Item « Testificatus erat Joannes, » quoniam ego baptizo vos in aqua, post me autem veniet » fortior me, ipse vos baptizabit in Spiritu et igne[4]. » Ideo tunc venit, ut etiam hoc testimonium ejus ostenderet verum, ut in baptismo ejus aperiantur cœli, descendat Spiritus, Pater clamet de cœlo, et per hoc manifestum efficiatur, quia vere dignior erat Joanne, qui baptizatus est a Joanne. Sicut enim cum processerit lucifer, lux non expectat occasum luciferi, ut ita procedat : sed adhuc eo ascendente egreditur, et suo lumine obscurat illius candorem : sic et Joanne prædicante ante Christum, Christus non expectavit ut cursum suum Joannes impleret, et sic

[1] Matth. III, 13. — [2] Ibid. 2. — [3] Joan. I, 29. — [4] Matth. III, 11.

ipse veniret ad medium : sed, eo adhuc docente, apparuit, ut per comparationem doctrinæ suæ vel operis, prædicationem Joannis faceret non videri justitiam. Unde postquam cœpit Jesus prædicare, ad se currentibus universis, viluit doctrina Joannis. Unde Discipuli ejus videntes dicebant ad eum : « Rabbi, ecce cui tu testimonium perhibebas, ecce » hic baptizat, et omnes veniunt ad eum[1]. » Deinde venit ad baptismum, non ut ipse remissionem peccatorum acciperet per baptismum, sed ut sanctificatas aquas relinqueret postmodum baptizandis. Adhuc autem, ut qui humanam suscepit naturam, totum humanæ naturæ inveniatur implesse mysterium. Nam quamvis ipse non erat peccator ; tamen naturam susceperat peccatricem : propterea etsi ipse baptismate non egebat, tamen carnalis natura opus habebat.

II. « Joannes autem prohibebat eum, dicens : Ego a te » debeo baptizari, et tu venis ad me[2] ? » Quo ergo desidero ascendere, tu inde descendis. Ergo ut tu me baptizes, est idonea ratio, ut justus efficiar, et dignus cœlo. Ut autem ego te baptizem, quæ est ratio ? ut justus efficiaris ? sed ipse es justitiæ radix. Ut in cœlum ascendas ? sed ipse natura in cœlo es, etsi voluntate de cœlo descenderis. Tu es Spiritus, ego caro. Numquid caro Spiritum sanctificare potest ? Magis autem Spiritus sanctificat carnem. Cujus enim creandi est virtus, ipsius est et sanctificandi potestas. Quis dives a paupere divitias quærit ? Magis autem pauper a divite divitias quærit. Omne bonum de cœlo descendit in terram, non de terra ascendit in cœlum[3]. Ille antiquus Lucifer, qui mane oriebatur, cogitavit apud se dicens : « Su» per cœlum ascendam[4], » etc. Si ergo ille Angelus constitutus, pro sola cognitione superbiæ depositus est de angelica

[1] Joan. III, 26. — [2] Matth. III, 14. — [3] Jacob. I, 17. — [4] Isaï. XIV, 13.

gloria ad ignominiam tenebrarum, ego quid merear pati, si homo carnalis et corruptibilis constitutus, tantæ superbiæ opus implevero, et dignum me existimavero totius creaturæ Dominum baptizare?

III. « Et ait ei Jesus : Sine modo : sic enim nos oportet » implere omnem justitiam [1]. » Non denegat eminentiam potestatis suæ, sed mysterium dispensationis ostendit, dicens : « Sine modo. » Id est, scio quia hoc est justum, ut tu a me baptizeris : sed sine modo, ut justitiam baptismatis, non verbis, sed factis adimpleam. Prius suscipiam, et postea prædicabo. Quod ergo dicit : « Sic oportet nos im- » plere omnem justitiam, » non hoc signat, ut si fuerit baptizatus : sed sic, id est, quemadmodum baptismatis justitiam prius factis implevit, postea prædicavit : sic omnem justitiam non prius verbis quam factis implevit. Unde etiam Lucas testatur de illo dicens : « Primum quidem sermonem » feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et » docere [2]. » Aut ita : « Sic oportet nos omnem justitiam implere : » id est, quomodo et baptismi implevimus justitiam. Quomodo implevit baptismi justitiam Christus? Sine dubio secundum dispensationem humanæ naturæ : hominum enim est opus habere baptismatis, qui secundum naturam carnalem omnes sunt peccatores. Sicut ergo implevit justitiam baptismi, sic implevit et justitiam nascendi et crescendi; manducandi et bibendi; dormiendi et lassandi : sic et suscipiendæ tentationis, sic et timoris, et fugæ, et tristitiæ : sic et passionis, et mortis, et resurrectionis implevit justitiam : id est, secundum dispensationem quam suscepit humanæ naturæ, omnes justitias istas implevit. Ergo sic et natus est, non ut homo purus, sed ut Deus et homo. Quasi homo sic crevit, sic esurivit, sic tentatus est, sic lassatus est : non homo purus, sed Deus in homine, quasi homo sic alligatus est,

[1] Matth. III, 15. — [2] Act. I, 1.

sic flagellatus, sic crucifixus et mortuus est : non ut homo, sed per dispensationem Deus quasi homo. Sit autem hæc omnia purus homo implevit, jam non secundum dispensationem humanam implevit omnia, sed secundum naturam. Quid autem dispensationis est, aut contra naturam, si ea quæ passionis sunt, sicut homo passibilis patiatur? Dum autem dicenti Joanni : « Ego a te debeo baptizari, » respondit : « Modo interim sine : » ostendit quia postea Christus baptizavit Joannem, quamvis in secretioribus libris manifeste hoc scriptum sit. Et Joannes quidem baptizavit illum in aqua, ille autem Joannem in Spiritu (10).

IV. « Jesus autem baptizatus confestim ascendit de aqua[1]. » Non invenio qua causa positum est, quia confestim ascendit de aqua. Quid enim interesset, si tardius ascendisset? Ergo potuit sic dicere : « Jesus autem baptizatus ascendit de aqua. » Puto autem factum Christi ad mysterium pertinere omnium, qui postmodum fuerant baptizandi : ideo dixit : « Confestim, » et non dixit : « Egressus est : » sed, « Ascendit : » quia omnes, qui digne secundum omnia membra justitiæ formati et consummati baptizantur in Christo, confestim de aqua ascendunt : id est, proficiunt ad virtutes, et ad dignitatem sublevantur cœlestem. Qui enim ingressi fuerant in aquam carnales et filii Adam peccatoris, confestim de aqua ascendunt spirituales filii Dei facti. Et ne mihi dicas quia multi quales fuerant ante baptismum, tales permanent post baptismum, etiam qui non in pœnitentia baptizantur, nec toto corde pœnitent se illos fuisse quod fuerunt, sed retento peccandi proposito baptizantur, ideo non proficiunt confestim de aqua. Si ergo quidam ex sua culpa non proficiunt baptizati, quid ad baptismum? Scriptura enim de potestate baptismatis loquitur. Quid potest eis præstare baptismum, qui indigne fuerint baptizati? Aut

[1] Matth. III, 16.

certe confestim ascendit de aqua, festinans ad tentationem contra diabolum, ad liberandum genus humanum. Misericordia ejus urgebat eum. Sicut enim dux contra tyrannum deputatus ad bellum, mox ut signum expeditionis et profectionis acceperit, festinat exire, sciens quia tarditas ejus perditio est provinciæ : nam tyrannus sciens adversus se principem deputatum, etsi lenius acturus fuerat, crudelius agit; sic et Christus, ex quo baptismatis signum accepit, festinabat accipere Spiritum sanctum, quasi arma cœlestia, et exire, sciens quia tarditas ejus interitus erat mundi, Nam diabolus, audito quod Filius Dei descenderat in hunc mundum, adversus ipsum vehementius festinabat omnium hominum corda in peccatis et infidelitate concludere, putans se tantum posse perdere, quantum non posset Christus salvare.

V. « Et aperti sunt ei cœli[1]. » Non rupta est ei ipsa creatura cœlorum, sed per baptismum oculi sensus ejus aperti sunt, ut videant quæ sunt super cœlos. Si enim ipsa creatura rupta fuisset, non dixisset : « Ei aperti sunt, » non tantum ei aperti fuissent : » quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum : quod autem spiritualiter, illis solis, qui illuminantur in Spiritu sancto : sicut Stephanus repletus Spiritu sancto dicebat : « Video cœlos apertos, et Fi» lium hominis stantem a dextris virtutis Dei[2]. » Sed dicit aliquis : « Qui enim? ante oculos Filii Dei clausi fuerant cœli, qui, etiam in terra constitutus, erat in cœlo. » Si ea quæ superius dixit : « Sic oportet nos implere omnem jus» titiam, » bene intellexisti, non dubitas quod secundum mysterium aperti sunt ei cœli. Nam sicut secundum dispensationem humanam baptizatus est, secundum naturam autem divinam baptismo non egebat : sic secundum humanam dispensationem aperti sunt ei cœli, secundum natu-

[1] Matth. III, 16. — [2] Act. VII, 55.

ram autem suam erat in cœlis. Ergo non Deo aperti sunt posito extra carnem, nec puto homini extra Deum : sed Deo quasi homini, ut exemplo ejus intelligamus quia omnes homines recti, qui baptizati Spiritum meruerunt accipere sanctum, similiter aperiuntur eis cœli, et vident ea quæ sunt in cœlo : non carnalibus oculis videndo, sed spiritualibus fidei credendo. Qui enim non credit ea quæ gloriosa et terribilia a Deo reposita promittuntur in cœlis, ante oculos cordis ejus obturati sunt cœli : qui autem firmiter credit, et quasi ad illud quod videt tendit, illi aperti sunt cœli : et cum corpore sit in terra, animo est in cœlo. Si autem oportet credere quia vere aperti sunt ei cœli, quia forte erant invisibilia quædam obstacula prius, quibus obsistentibus animæ defunctorum introire non poterant cœlos : quæ homines nec clausa possunt aspicere, nec aperta : tamen sive hoc modo, sive alio intelligantur cœli aperti, omnino sic est intelligendum, aperti sunt ei cœli ; id est, propter eum, gratia ejus. Aperti sunt autem cœli, non solum ei, sed omnibus propter eum. Etsi in singulis quibusque generationibus erant justi, quibus aperirentur, tamen iterum cæteris peccatoribus claudebantur : et nullus poterat esse tam justus, ut dignus esset aperire portas cœlorum ad introitum omnium hominum. Postquam vero natus est Christus, baptizatus est, sanctificatus est, gratia illius solius aperti sunt cœli. Ut puta si ab imperatore quærat homo aliquod beneficium dignitatis, et ipse non habet tantummodo fiduciam petendi, neque amicitiam impetrandi, vadit ad fratrem imperatoris, aut ad amicum charissimum, ut intercedat ad illum : sic dicit illi imperator : « Ecce ego hoc beneficium non illi do, sed tibi ; » id est, propter te illi do. Nam non illi donatur., cui datur, sed illi propter quem datur : sic et hic dicit : « Ei aperti sunt cœli ; » id est, propter eum nobis aperti sunt.

VI. Vis autem manifeste scire, quoniam ante Christum cœli si periebantur, iterum claudebantur. Nam justi quidem forsitan ascendebant in cœlum, peccatores autem nequaquam. Ideo autem dixi : « Forsitan : » ne quibusdam placeat etiam ante Christi adventum Justorum animas ascendere potuisse in cœlum. Alioqui nullam animam ante Christum arbitror ascendisse in cœlum, ex quo peccavit Adam, et clausi sunt ei cœli : sed omnes in inferno detentas, propter quas etiam descendit ad inferos, sicut ipse testatur in Sapientia dicens: « Descendam ad inferiores partes » terræ, et visitabo omnes dormientes et illuminabo speran» tes in Deum[2]. » Aperti sunt ei cœli. Sic aperti sunt, ut nunquam claudantur. Ecce baptizato quidem Christo, aperti sunt ei tantum : postquam vero tyrannum vicit per crucem, et resurgens ab Angelis portabatur in cœlum : videntes Angeli portitores, quia cœli jam nunquam erant claudendi, sed omnes Justi et peccatores pariter ascensuri erant in cœlum, et staturi ante tribunal Christi; quia non erant necessariæ portæ cœli, cœlo postea nunquam claudendo : ideo non dicunt : « Aperite portas et introibit rex gloriæ, » jam enim erant aperti : sed, « Tollite portas principes vestras[2]. » Aut ita : « Cœli sunt Scripturæ divinæ Prophetarum » et Apostolorum, in quibus habitat Deus, de quibus scriptum est : « Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, lunam et stellas, quæ tu fundasti[3]. » Ergo quando baptizatur, et meretur accipere Spiritum sanctum, adaperiuntur ei omnes Scripturæ, ut intelligat quæ ibi posita sunt mysteria veritatis. Propterea autem omnibus non aperiuntur, quoniam falsum baptismum habentes, non possunt accipere Spiritum veritatis. Quosdam autem non baptismum impedit, ne accipiant Spiritum veritatis, et aperiantur eis Scripturæ, sed propositum malum, quamvis bene

[1] Eccli. XXIV, 45. — [2] Psal. XXIII, 7. — [3] Id. VIII, 4.

fuerint baptizati. Sicut enim in cœlo celatur Deus, sic in Scripturis absconditur. Et sicut hoc cœlum corporale omnes quidem homines vident, non autem aspiciunt Deum inhabitantem in eo : sic et Scripturas divinas omnes quidem homines legunt, non tamen omnes intelligunt Deum veritatis positum in Scripturis, nisi qui fuerit sic baptizatus, ut accipiat Spiritum sanctum. Unde et Apostoli priusquam baptizarentur in Spiritu sancto, clausæ eis erant Scripturæ Prophetarum exponentes de Christo, sicut scriptum est : « O tardi corde ad credendum in omnibus quæ » Prophetæ dixerunt [1]. » Postquam vero aperuit eis sensum, insufflato Spiritu sancto, tunc reseratæ sunt omnes Scripturæ ante oculos cordis eorum, ut intelligerent quæ scripta erant de Christo. Et ideo forte hic dicitur : « Aperti sunt ei » cœli. » Apud Marcum autem, « Vidit scindi cœlos [2] » quoniam secundum hunc Evangelistam Scripturæ manifestæ sunt, non conscissæ : nam quotidie ad confirmationem fidei ex eis accipiuntur exempla. Secundum Marcum autem etiam scissæ sunt, et inutiles factæ : quia post Christum jam lege et Prophetis non utimur, sed Evangelio Christi, quasi cœlo sublimiore et nobiliori.

VII. « Et vidit Spiritum descendentem sicut columbam, » et venientem super se [3]. » In quo mysterio natus est Christus, in hoc mysterio et Spiritum sanctum accepit. Etenim Filio Dei baptismum recipiente, et Spiritu descendente, unus in forma stabat humana, alter in specie descendebat columbæ, tertius autem nec in forma stabat humana, nec in specie descendebat columbæ, sed in voce tantum audiebatur de sursum descendente. « Sicut columbam. » Ideo Spiritus sanctus speciem columbæ suscepit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix est charitatis. Omnes enim species justitiæ, quas habent servi Dei in veritate, possunt

[1] Luc. XXIV, 25. — [2] Marc. I, 10. — [3] Matth. III, 16.

habere et servi diaboli in simulatione. Habet enim diabolus et mansuetos et humiles, habet castos et eleemosynarios et jejunos : et omnem speciem boni quam creavit Deus ad salutem hominum, ipsam speciem et diabolus introduxit ad seductionem, ut inter bonum verum et bonum simulatum confusio fiat : ut simplices homines, qui boni veri et boni simulati differentiam intelligere caute non possunt, dum quærunt bonos Dei viros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem charitatem sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species justitiæ in impostoribus invenitur, sola autem gratia veræ charitatis non invenitur nisi in solis servis Dei. Ideo ergo hanc privatam speciem charitatis sibi soli servavit Spiritus sanctus, ut per nullius justitiam et testimonium sic cognoscatur ubi est Spiritus sanctus, quemadmodum per gratiam charitatis.

VIII. « Hic est Filius meus dilectus, in quo complacui [1]. » Et vide quoniam in monte sic dicit : « Hic est Filius meus » dilectus, in quo complacui, ipsum audite [2]. » Hic autem tantummodo dixit: « In quo complacui : » quia illic jam cognoscebant ex parte Filium Dei. Sed quia putaverunt errantes Christum Moysi et Eliæ similem esse, ideo addit : « Ipsum audite. » Non ut legem et Prophetas non audiant, sed ut Evangelium amplius audiant, quam legem et Prophetas, ut scirent quia ipse esset Dominus legis et Prophetarum. His autem, cum non adhuc cognosceretur Christi persona, non conveniebat dicere: « Ipsum audite : » quoniam quando persona firmiter cognoscitur, tunc et doctrina fideliter suscipitur, quoniam personæ dignitas commendat personæ doctrinam.

[1] Matth. III, 17. — [2] Id, XVII, 5.

FINIS TOMI SEPTUAGESIMI SEXTI.

ANNOTATIONES.

Annot. (1), pag. 145.

Hic agitur de Elia Elisæum in discipulum vocante; Elias vero, ut ait Chrysostomus, non permisit Elisæo ut patrem matremque salutatum iret, antequam Magistro se totum addiceret. At secus in Scriptura legitur, ubi dicit Elias: « Vade et revertere, » ut in Bibliis hebraïcis, græcis et latinis habetur.

Annot. (2), pag. 154.

De Hamaxobiis Scythis, qui in plaustris vitam degebant, multi scripsere. Horatius lib. III, ode XXIV:

> Campestres melius Scythæ,
> Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
> Vivunt...

De Nomadibus sive pecuariis passim Herodotus.

Annot. (3), pag. 202.

Non Jodaë sivæ Joïadam vocatum fuisse Zachariam illum dicit Scriptura, 2 Paral. XXIV, 20. Sed ait Zachariam filium Joïadæ fuisse, contra quam narrat Chrysostomus memoriæ lapsu.

Annot. (4), pag. 216.

Locus obscurus videtur seriesque intricata; rei tamen summa conspicua est. Mirum quippe dicit esse Apostolos, qui res asperas inducebant, et a gratis et jucundis avertebant, tantum prædicationis fructum tulisse.

Annot. (5), pag. 266.

Putabat ergo Chrysostomus Zachariam Joannis Baptistæ patrem fuisse summum Sacerdotem. Alii secus existimant.

Annot. (6), pag. 271.

Grandis quæstio utrum peccatrix illa, quæ Christi pedes abluit, eadem ipsa sit quæ soror Lazari, quam tractare præsentis non est instituti. Mariam autem Magdalenam ab his diversam esse pauci jam negant.

Annot. (7), pag. 385.

Hoc commentarium, licet Chrysostomi nomen in uno aut altero codice præ se ferat, Chrysostomo alienum prorsus videtur, tum quia auctorem latine scripsisse manifestum est, tum quia multis indulget opinionibus, quarum singularitas sancti Doctoris ingenio minime consonat; opus tamen in multis eruditum nec ideo prætermittendum.

Annot. (8), pag. 442.

Fabulam nimium sapit quidquid hic de monte Victoriali, de stella pueri formam habente, et super se ferente similitudinem crucis, imo et cum eis colloquente; hæc ex apocryphis desumpta, ad aprocryphas historias remittenda esse patet.

ANNOT. (9), pag. 475.

Hic errori rebaptizantium indulgere videtur auctor, quisquis est, nec ullam excusationem admittere possunt verba ista, quibus supponit post baptismum impium licere dare sanctum.

ANNOT. (10), pag. 486.

Inter apocryphos deputandi sunt secretiores illi libri, quibus male innixus auctor Joannem Baptistam a Christo baptizatum, sine solidis argumentis, imo nec probabilibus, asserit.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
Homilia LIX. In S. Matthæum, pag. 28.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 117-182.
Homilia LXII, pag. 64.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 315-316.
Homilia LXV, pag. 98.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 402-404.
Homilia LXVI, pag. 112.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 62-66.
Homilia LXXIII, pag. 188.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 443-450.
Homilia LXXVI, pag. 223.	Ejusdem fragmenta, tom. XVI, pag. 324-327.
Homilia LXXVII, pag. 235.	Ejusdem fragmenta, tom. XVI, pag. 328-329.
Homilia LXXIX, pag. 260.	Ejusdem fragmenta, tom. XVI, pag. 330-335, et tom. XIV, pag. 316-321.
Homilia LXXX, pag. 271.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 321-329.
Homilia LXXXI, pag. 281.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 329-333.
Homilia LXXXII, pag. 294.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 333-346.
Homilia LXXXIII, pag. 307.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 346-353.
Homilia LXXXIV, pag. 316.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 353-360.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA
Homilia LXXXV, pag. 326.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 360-367.
Homilia LXXXVI, pag. 336.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV pag. 367-374.
Homilia LXXXVII, pag. 345.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV pag. 374-384.
Homilia LXXXVIII, pag. 354.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 384-386.

INDEX

TOMI SEPTUAGESIMI SEXTI.

COMMENTARIA IN SANCTUM MATTHÆUM.

	Pag.
Homilia LVII.	5
Homilia LVIII.	16
Homilia LIX.	28
Homilia LX.	45
Homilia LXI.	52
Homilia LXII.	64
Homilia LXIII.	76
Homilia LXIV.	85
Homilia LXV.	98
Homilia LXVI.	112
Homilia LXVII.	125
Homilia LXVIII.	134
Homilia LXIX.	147
Homilia LXX.	158
Homilia LXXI.	169
Homilia LXXII.	179
Homilia LXXIII.	188
Homilia LXXIV.	198
Homilia LXXV.	210
Homilia LXXVI.	225
Homilia LXXVII.	235
Homilia LXXVIII.	250
Homilia LXXIX.	269
Homilia LXXX.	271
Homilia LXXXI.	281
Homilia LXXXII	294

Homilia LXXXIII. 307
Homilia LXXXIV. 316
Homilia LXXXV. 326
Homilia LXXXVI. 336
Homilia LXXXVII. 345
Homilia LXXXVIII. 354
Homilia LXXXIX. 364
Homilia XC. 375

OPUS IMPERFECTUM IN SANCTUM MATTHÆUM.

Prologus. 385
Homilia I. 387
Homilia II. 438
Homilia III. 460
Homilia IV. 483

Annotationes. 493
Concordantia. 498

EXPLICIT INDEX.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

LXXVI

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

VIII.

POISSY. — E TYPOGRAPHEO ARBIEU.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE :

BIBLIOTHÈQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS OCTAVUS.

PARISIIS,

APUD MELLIER PÈRE EDITOREM,

17, RUE PAVÉE SAINT-ANDRÉ.

M. DCCC. XXXV.

S. P. N. JOANNIS

CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OPERUM

PARS I.

HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.

CLASSIS II.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

OPUS IMPERFECTUM IN S. MATTHÆUM.

ERUDITI COMMENTARII

VULGO DICTI,

OPUS IMPERFECTUM IN S. MATTHÆUM.

INCERTO AUCTORE.

HOMILIA V.

CAPUT IV.

I. « Tunc Jesus ductus est a spiritu in desertum, ut ten-» taretur a diabolo [1]. » Ex eo quod subjunxit dicens : « Ut » tentaretur a diabolo, » ostendit quia a Spiritu sancto est ductus, sed non quasi minor majoris præcepto, sed nec quasi major minoris hortatu. Nam non solum ductus aut adductus dicitur, qui alicujus potestate ducitur : sed etiam ille, qui alicujus rationabili exhortatione placatur : sicut scriptum est de Andrea : « Hic invenit Simonem fratrem suum, » et dicit ei : Invenimus Messiam, qui dicitur Christus, et » adduxit eum ad Jesum [2]. » Ecce non potestate eum adduxit, sed ratione placavit. Quemadmodum si magister militum videat dominantem tyrannum, et det consilium regi, dicens : « Exi obviam illi, quia tota perit provincia; nam fortior est tua fama, quam mea virtus. » Et ecce rex a magistro militum ducitur, et tamen non est minor eo qui ducit. Ad diabolum Jesus ductus est, ut tentaretur : ad homines quidem diabolus vadit, ut tentet eos : non homines ad diabolum, ut tententur ab eo. Quoniam autem adversus

[1] Matth. IV, 1. — [2] Joan. I, 41, 42.

Christum diabolus ire non poterat, ideo contra diabolum Christus processit. Constat in nobis quinque baptismata esse : Unum in verbo, sicut et Christus dicit: « Et vos mundi » estis propter verbum quod locutus sum vobis [1]. » Secundum in aqua, sicut cunctis est manifestum. Tertium autem in Spiritu, sicut scriptum est: « Joannes quidem baptizavit » in aqua, vos autem in Spiritu sancto baptizabimini [2]. » Quartum vero in igne, quod est tentatio præsens. Quoniam autem baptizantur homines et in igne, testis est Dominus per Esaïam : « Et auferam, inquit, sordes filiorum Israël » de medio eorum, et sanguinem eorum mundabo in spiritu » judicii, et spiritu combustionis et ardoris [3]. » Consequenter enim ait Propheta : « Quoniam probasti nos Deus, igne » nos examinasti, sicut igne examinatur argentum [4]. » Et postmodum : « Transivimus per ignem et aquam, et in- » duxisti nos in refrigerium [5]. » Sicut enim aurum vel argentum, combustis in fornace sordibus, colatur, sic homo in fornacem tentationis missus, depositis peccatis, sanctificatur. Quintum in morte, sicut ipse dicebat : « Baptismo » habeo baptizari, et quomodo turbor usque dum perficia- » tur [6] ? » Quoniam autem peccatum et in morte remittitur, docet Apostolus, dicens : « Qui enim mortuus est, justifi- » catus est a peccato [7]. » Quale autem peccatum in morte remittitur, scit qui intelligit pro quali peccato introducta est mors. Nam si propter peccatum moritur homo, sine dubio solvitur propter quod moritur. Ideo Dominus, postquam baptizatus est in verbo, factus est sub lege. A Joanne autem in aqua, a Patre vero in Spiritu : nunc a Spiritu ducitur in desertum, ut baptizetur in igne tentationis, postmodum baptizandus in morte.

II. Age nunc videamus qui sunt qui baptizantur in igne,

[1] Joan. xv, 3. — [2] Act. i, 5. — [3] Isaï. iv, 4. — [4] Psal. lxv, 10. — [5] Ibid. 12. — [6] Luc. xii, 50. — [7] Rom. vi, 2.

et quando baptizantur in igne. Ut autem sciamus, videndum nobis est quid est quod dicit : « Tunc ductus est. » Quando ? Quando Pater clamavit de cœlo : « Hic est Filius » meus dilectus, in quo complacui [1]. » Vides ergo quia nemo baptizatur in igne tentationis, nisi qui factus fuerit filius Dei? Quandiu enim catechumenus est homo, nondum abrenuntiat diabolo, et omnibus operibus ejus plenius. Baptizatus autem, Christo se tradit, dicens : « Abrenuntio Satanæ, et omnibus operibus ejus. » Ideo catechumeno ei constituto, quasi suo parcit adhuc : post baptismum autem, quasi alienum factum, tota virtute Satanas persequitur. Baptismum autem signaculum fidei est. Numquid miles post militiam signatur ut jam sedeat, et requiescat? Sed magis ante militiam, ut postmodum militet, et laboret. Nam et athleta ante certamen ungitur ut luctetur : sic et homo spiritualiter ideo oleo chrismatis ungitur, ut contra diabolum, quasi spiritualis athleta luctetur. Sed quid, quia multi cum tentati fuerint, superantur, et pereunt? Illi tales non a spiritu ducuntur ad tentationem suscipiendam, nec sunt filii Dei : « Quoniam qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii » Dei [2] : » sed a peccatis expelluntur propriis. Qui autem a Spiritu Dei ducuntur ad tentationem, non superantur. Servi autem diaboli in igne non baptizantur. Quare? Quia non potest fieri ut, depositis sordibus, emundetur, qui totus est sordidus. Incipe laterem aqua lavare, numquid aliquando mundatur? Non, sed magis commoto luto, amplius sordidatur. Ille enim mundatur, in quo est aliquid boni, quo emundetur. Ut puta bonus homo, si carnalibus vitiis fuerit sordidatus, tentatur ut illud bonum ejus mundetur. In illo autem quid mundandum est, in quo nihil est boni? Secundum hoc, cum videris aliquem perversum Christianum nunquam tristari, aut periclitari : cum videris hære-

[1] Matth. III, 17. — [2] Rom. VIII, 14.

reticum nunquam persecutionem tentationum pati, noli scandalum pati; nec dicas: « Quomodo hæretici persecutiones nunquam patiuntur, sed semper fideles? Quomodo mali homines nunquam periclitantur, sed semper boni? » Scito quoniam qui filii Dei sunt, hi tantummodo in tentationis baptizantur igne. Veniat tibi in mentem quod te docuit apostolus Paulus dicens : « Et omnes volentes pie vivere in » Christo, persecutionem patiuntur [1]. » Mali autem homines et seductores proficient in pejus, errantes, et in errorem mittentes.

III. Nunc videamus quando baptizantur in igne. Postquam fuerit homo baptizatus in verbo, instructus in fide, et postquam fuerit baptizatus in aqua, et postquam fuerit baptizatus in Spiritu, in quarto loco baptizatur in igne. Multi autem et cum in aqua baptizati fuerint, non baptizantur in Spiritu. Nisi enim quis ante baptismum aquæ sic deposuerit a se totum peccandi propositum, ut dignus sit Spiritum sanctum in templum sui cordis suscipere, non baptizatur in Spiritu. Quia Spiritus sanctus fugit hominem fictum [2], et non habitat in corpore subdito peccatis : et ideo non fit filius Dei. Et hi sunt qui cum tentati fuerint, superantur et pereunt : videntur quidem filii Dei facti, propter aquam baptismatis; revera autem non sunt filii Dei, quia non sunt in Spiritu baptizati. Nam corpore quidem baptizati sunt, animo autem catechumeni sunt : quia aqua corpus baptizat, Spiritus autem animam. Ergo non solum Christus ductus est in desertum a spiritu, sed et omnes filii Dei habentes Spiritum sanctum ducuntur a spiritu in desertum, ut et ipsi tententur a diabolo. Qui enim habent Spiritum Dei, hi non sunt contenti sedere otiosi : sed ipse Spiritus qui est in eis, urget eos ad aliquod opus apprehendendum magnum, cui diabolus adversatur,

[1] 2 Tim. III, 12. — [2] Sap. I, 5.

qui est in deserto. Ut autem intelligas quia omne bonum, quod secundum Deum bonum est, in deserto est, videamus quid est desertum. Est autem desertum secundum Deum, et est desertum secundum diabolum. Natura carnalis domus diaboli est, et omnis injustitia epulatio ipsius est. Quantum ad Deum autem desertum est, quoniam non est in eo justitia Dei. Spiritus autem domus est Dei, et omnis justitia ejus epulatio est ipsius. Quantum ad diabolum autem desertum est, quia injustitia non est in eo, qua diabolus delectatur. Et quare natura carnis domus diaboli est? Quia omne malum intus in carne est, quia secundum voluntatem carnis est: et intus in mundo est, quia secundum voluntatem mundi est. Omne autem bonum foris est extra carnem, quia non est secundum voluntatem carnis : et est foris extra mundum, quia non est secundum voluntatem mundi. Vides ergo quia omnis res spiritualis extra fines carnis est foris, et quasi in deserto est, et extra fines mundi est foris? Unde qui vivunt secundum Dei mandatum, exisse de mundo dicuntur : non corpore, sed conversatione exisse dicuntur de carne, et in spiritu esse. Domus autem Dei spiritus est, quia omne bonum intus in spiritu est, quia secundum voluntatem spiritus est. Omne autem malum foris extra spiritum est, quia non est secundum voluntatem spiritus. Vides ergo quia omnis res carnalis foris, extra fines spiritus est, et in deserto est? Ergo quantum ad Deum, desertum est natura carnalis, ubi non est via justitiæ, in qua non invenitur aqua Spiritus sancti, et est vituperabile desertum, de quo et Propheta dicebat : « Sitivit in te anima » mea in terra deserta, et invia et inaquosa [1]. » Quantum autem ad diabolum, desertum est omnis res spiritualis, et est laudabile desertum.

IV. De tali deserto dicebat Deus ad Pharaonem : « Di-

[1] Psal. LXII, 2, 3.

» mitte populum meum, ut serviat mihi in deserto [1]. » In tali enim deserto vult Deus omnes suos sibi servire. Ad tale desertum omnes filii Dei, qui habent Spiritum sanctum, exeunt ut tententur. Ut puta proposuisti non ducere uxorem, duxit te Spiritus sanctus in desertum : id est, ejecit te extra fines carnis et mundi, ut tenteris a concupiscentia carnis : quia non habet castitas in se, ut delecteris in ea secundum carnem. Si autem intus eras in carne et in mundo, id est, secundum naturam carnis et mundi habebas uxorem, non tentabaris. Quomodo enim tentetur libidine, qui quotidie est cum uxore? Proposuisti jejunare, extra fines carnis existi et mundi, ut tenteris in fame a spiritu gulæ. Si autem in finibus carnis et mundi positus, manducabas et bibebas, non tentabaris a spiritu gulæ in fame. Quomodo enim tentetur in fame a spiritu gulæ, qui nunquam esuriit? Sic et Dominus nunquam tentatus fuisset in fame, nisi quadraginta diebus jejunasset, et tunc esurisset. Item eleemosynas facere proponis, foras existi : quia natura carnis et mundi non delectatur dare, sed semper accipere. Si autem non dabas, non tentabaris a spiritu avaritiæ. Item proponis humilitatem servare, existi in desertum ut tenteris a spiritu superbiæ : quia caro et mundus in humilitate non delectatur. Exurget aliquis diaboli angelus, qui te conculcet, et irritet humilitatem servasse, dum vides quod in hoc sæculo humilitas contemnitur, et superbia honoratur. Et cum hos omnes spiritus viceris, novissime tenteris a spiritu vanæ gloriæ. Incipis enim gloriari, quia vicisti : quia spiritus vanæ gloriæ præcipue a sanctitate nutritur. Scire autem debemus quod filii Dei non possunt tentari a diabolo, nisi in desertum exierint, secundum ea quæ diximus : hoc est, nisi proposuerint circa aliquas studere virtutes. Filii autem diaboli, et intus in carne, et in mundo

[1] Exod. v, 1.

constituti, confringuntur et pereunt. Quomodo? Ut puta bonus homo, si uxorem habuerit, hoc est enim esse intus in carne, non tentatur in libidine : id est, non fornicatur, sed sufficit ei uxor sua. Malus autem et intus in carne constitutus, id est, habens uxorem, fornicatur, et non est contentus una. Item filius Dei, id est, bonus homo, si intus in carne fuerit manducans et bibens, non tentatur in esca : id est, non inebriatur, non deliciatur, sed mensurate manducat et bibit. Filius autem diaboli, et intus manducans et bibens, non est contentus mediocribus cibis et potibus : sed inebriatur, et ad lasciviores cibos extenditur. Item servus Dei etsi intus sit in carne, nemini aliquid dans, non tentatur, quia alteri non tollit : malus autem intus nemini dat, et tamen alienum tollit : et sic in omnibus rebus tractans invenies. Vides ergo quia est et ista differentia inter filios Dei, et inter filios diaboli? quia filii diaboli non exeunt ad diabolum ut tententur, sed diabolus venit ad eos ut tentet : id est, non exeunt extra carnem ad illum, sed intus in carne dominantur ab illo. Quid enim opus habet foras ad certamen exire, qui non desiderat vincere? Sed diabolus venit ad illos, quasi ad familiam suam. Filii autem Dei foras exeunt ut tententur ab illo, id est, extra fines carnis : quia si intus fuerint in finibus carnis, non potest ad illos venire diabolus, quia filii Dei sunt : nec potest illos tentare, sicut supra diximus. Ergo quia diabolus non potest intrare ad illos, ideo qui sunt gloriosiores filii Dei, extra fines carnis exeunt contra illum, quia victoriæ gloriam concupiscunt : propterea in hoc loco non diabolus venit ad Christum, ut tentaret eum, sed Christus exiit ad diabolum, ut tentaretur ab eo, dans dilectis suis exemplum.

V. Hæc omnia diximus propter illud quod ait : « Tunc » Jesus ductus est a spiritu in desertum, ut tentaretur a » diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus et qua-

» draginta noctibus, postea esuriit [1]. » Non solum ideo tentabatur, quia jejunabat : sed ideo jejunabat, ut tentaretur. Jejunium autem non est tantum irritatio passionis, sed repugnatio. Si ergo jejunaveris ut non intres in tentationem, placuerit autem Deo inducere te, non dicas quia perdidi fructum jejunii mei. Nam etsi non tibi proficit jejunium tuum, ut non tenteris, tamen ad illud sine dubio tibi proficiet, ut a tentationibus non vincaris, sicut Christo profuit. Multis modis diabolus audierat quia Christus natus est in hoc mundo, aut Angelis prædicantibus ad pastores, vel pastoribus referentibus ad Mariam, vel Magis quærentibus in Jerusalem eum adorare, cujus viderant stellam, vel Joanne ostendente : « Ecce Agnus Dei, ecce qui » tollit peccata mundi [2]. » Sed faciebat eum incertum natura ejus carnalis. Dicebat enim apud se : « Hic non potest esse Filius Dei, qui de muliere et de viro natus est. » Nam et ideo de desponsata et in domo habita natus est, ut partus Virginis diabolo celaretur. Si autem de simplice virgine natus fuisset, facile poterat cognoscere diabolus, quia Filius est Dei. Cogitaret enim apud se : « Maria fornicata non est : si autem fornicata fuisset, ego sine dubio scirem : quia omnis fornicatio me ministrante committitur. Sine dubio iste Filius Dei est. Nec enim potest fieri, ut de muliere homo sine viro nascatur. Ideo desponsata intravit domum Joseph, ut dum maritalis conceptio æstimatur, unigeniti Dei nativitas non cognoscatur? Hic est Rex gloriæ, qui pannis involutus, nec locum in diversorio potuit invenire, sed in præsepio positus est? Hic est Creator rerum, qui crevit et per singulos ætatis gradus ascendit? Hic est ille Sanctus, qui cum peccatoribus ut peccator est baptizatus? Quid ergo? ipse eum tentabo, et siquidem invenero eum hominem, sicut puto, dominabor illius, sicut omnium homi-

[1] Matth. IV, 1, 2. — [2] Joan. I, 29.

num : si autem invenero eum, sicut audio, Filium Dei, postmodum recedam ab eo, nec congrediar contra eum : quoniam qui vadit contra fortiorem, occasionem illi victoriæ providet : si autem subduxerit se, evacuat virtutem ipsius. » Sciens ergo Dominus cogitationes diaboli, quia volebat eum tentare, processit contra eum : non quasi Deus, sed magis quasi homo, nec in toto quasi Deus, nec in toto quasi homo. Nam quemadmodum quadraginta diebus non esurire, non erat hominis : sic aliquando esurire, non erat Dei. Jejunavit ergo quadraginta diebus propter duas causas : primum, ut nobis adversus tentationes jejunandi daret exemplum : deinde ut quadragesimi jejunii nostri poneret mensuram. Esurivit autem, ut ne nimis supra mensuram jejunans, manifeste intelligeretur Deus, et sic diabolo quidem spem tentandi extingueret, suamque victoriam impediret. Itaque diabolus, quia videns per quadraginta dies jejunantem, desperaverat : postquam sensit esurientem, iterum cœpit sperare, et sic accessit ad extra esurientem, et invenit intus nunquam esurientem. Et dum tentat esurientem, vincitur a non esuriente.

VI. Et accedens tentator dixit ei : Si Filius Dei es, dic » ut lapides isti panes fiant [1]. » O cæcitas diaboli manifesta ! quomodo suspicatus est eum non esse Filium Dei, quem post quadraginta dies esurientem sensit, et per quadraginta dies non esurientem non intellexit? Nam sicut esurire hominis est, ita per quadraginta dies non esurire, hominis non est. Non cogitavit quoniam qui vere non esurit, voluntarie esurire potest; qui autem vere esurit, per tot dies non esurire non potest. Fortis ad ea quæ infirma sunt descendere non potest, infirmus autem ad ea quæ fortiora sunt ascendere non potest. Sic ergo magis ex eo quod per tot dies non esurierat, intelligere debuerat quia Deus est :

[1] Matth. IV, 3.

quam ex eo quod post tot dies esuriit, quia homo est. Nam Deus quæ hominis sunt, agere potest : homo autem quæ sunt Dei, agere non potest. Sed forsitan tu dicis: « Moses et Elias quadraginta dies jejunarunt, et homines erant. » Sed illi jejunantes esuriebant, et sustinebant : iste autem quadraginta diebus non esuriit. Hoc est enim quod dicit : « Et » cum jejunasset quadraginta diebus, postea esuriit. » Esurire enim et non manducare, patientiæ est humanæ : non esurire autem, divinæ naturæ. Qui ergo quadraginta diebus non esuriit, postea esuriens, demonstravit quia esuritio ejus voluntaria fuit, non necessaria. Quid ergo est? sicut semper diabolus omnes homines excæcabat, ut non intelligerent quod est bonum, sic modo invisibiliter ipse a Christo est excæcatus, ut non cognosceret verum. Cogitavit enim apud se : « Si poterit de lapidibus facere panes, vere Filius Dei est : si autem non poterit, homo est. » Sed quæ fuit cogitatio ista? Per hoc enim nunquam poterat cognoscere, si Filius Dei erat, an non. Primum si Filius Dei erat, nec esuriebat. Quomodo enim non vincat necessitatem naturæ carnalis, qui ipsam necessitatem in natura creavit? Et ut quid faceret de lapidibus panes, qui panem cum omnibus aliis ex nihilo cum voluit fecit? Deinde etsi esuriebat propter corpus, et volebat facere, faciebat quando ipse volebat, non quando diabolus provocabat. Si ergo non faceret, quod et fecit, unde sciebat, utrum ideo non fecit quia non potuit quasi homo : aut quia noluit quasi Deus, quod et fecit? Nam nec fecit, nec dixit: « Possum, et nolo, » ut ne se ostenderet Filium Dei. Nec dixit : « Non possum, » ut non se ostenderet mendacem, confitens se hominem, cum esset Deus. Sed quid?

VII. « Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo » Dei [1]. » Non dixit : « Non in pane solo vivo, » sed « In

[1] Deut. VIII, 3, et Matth. IV, 4.

» omni verbo Dei, » ut non videatur de se dixisse : sed medie, « Non in solo pane vivit homo. » Quid aliud poterat respondere et Filius Dei abscondens se, ne ostendatur quod potest : et homo astutus excusans se, ut non ostendatur quod non potest? Sic ergo cum ex hoc responso nihil certum addiscere potuisset utrum Deus esset, an homo, assumpsit eum ad aliam tentationem, dicens apud se : « Iste qui in fame non vincitur, etsi non est Filius Dei, tamen sanctus est. Valent enim homines sancti et spirituales fame non vinci. Sed postquam omnem necessitatem carnis vicerint, per vanam gloriam cadunt. » Ideo cœpit eum tentare in vana gloria. « Et assumpsit Jesum in sanctam civita- » tem [1]. » Quando audis dicentem: « Ductus a diabolo, » nihil cogites de potentia diaboli, quia potuit ducere Christum : sed de patentia Christi mirare, quia sustinuit ut a diabolo duceretur. Ergo in sequente Domino non infirmitas, sed patientia est : in ducente autem diabolo non virtus, sed superbia est : quia volentem Christum non intelligens quasi invitum ducebat. Ille ductus est, ut nos voluntatem diaboli non sequamur.

VIII. « Et statuit eum supra pinnaculum templi [2]. » Sed forte cogitamus, quomodo in corpore constitutum, omnibus videntibus, statuit illum super templum? Si potentiam Christi consideramus, intelligibilia inveniuntur omnia. Forsitan enim diabolus quantum ad se sic eum assumebat, ut ab omnibus videretur : ipse autem, nesciente diabolo, invisibiliter sic agebat, ut a nemine videretur : sicut scriptum est de eo : « Ipse autem transiit per medium eorum, » et abiit sic [3]. » Si enim Habacuc homo constitutus a nullo est visus, quando ab Angelo per comam capitis portabatur de Judæa in Babyloniam : quanto magis est credibilius de Christo non fuisse visum, cum volens a diabolo assumere-

[1] Matth. IV, 5. — [2] Ibid. — [3] Luc. IV, 30.

tur? « Et statuit eum supra pinnaculum templi. » Cogitavit enim apud se: « Si miserit se per aërem, scio quoniam est Filius Dei : sine dubio enim mittet se, ut cognoscatur quod est : si autem non potuerit se mittere, scio quoniam homo est. » Sicut ergo concupiscentia vanæ gloriæ ipse ruit de cœlo : nam cum esset angelus, volens se ostendere Deum, perdidit et illud quod erat, dum voluit apparere quod non erat : sic putavit et Christum concupiscentia vanæ gloriæ ferri. Nam sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus : sic difficile aliquem suspicatur bonum, qui ipse est malus. Et dicit ei : « Si Filius Dei es, mitte te » deorsum [1]. » Per hanc propositionem, quomodo poterat cognoscere si Filius Dei est, an non? Primum volare per aërem non est proprium opus Dei, qui nec hoc est utile alicui vel ad animam, vel ad corpus. Si ergo nulli necessarium est, neque proficit ad salutem : volaverit autem aliquis provocatus, propter ostentationem solam hoc facit : et est hoc ex diabolo magis quam ex Deo. Si ergo homini dignitoso et sapienti sufficit esse quod est, et non est necessarium ei apparere quod non est : quia hoc non homini prodest, quod videtur ab aliis, sed quod est apud se : quanto magis Filius Dei ostendere se necessarium non habet sine causa alicujus utilitatis, cui nihil necessarium est, sed totum possidet in natura, de quo nemo potest tantum cognoscere, quantum est apud se? Si ergo non volaverit, quomodo poterat per hoc cognoscere utrum non potuit propter infirmitatem quasi homo, aut noluit propter vanitatem quasi Deus? quia non creditus fuerat, sed tentatus. « Si » Filius Dei es, mitte te deorsum. » Vide superbiam inimici, quomodo ipsa invitatio ejus injuriosa est. Numquid non poterat dicere: « Descende per aërem ambulans? » Sed quid? « Mitte te deorsum. » Nec timuit cogitans ne forte si in-

[1] Matth. IV, 6.

ventus fuerit Filius Dei, inveniar illi fecisse injuriam. Sed nihil dubitat dicere, nec facere, qui nihil sibi reliquit quod speret. Et vide, non impulit, non tetigit, non appropinquavit : sed tantum dixit : « Mitte te deorsum si es Filius Dei : » ut sciamus quia omnis, qui obaudit diabolo, ipse se deponit deorsum. Nam diabolus ad malum hortari potest, cogere autem non potest. « Scriptum est enim : Quoniam Angelis » suis mandavit de te, ut in manibus tollant te [1]. » O diabole, quomodo Filius Dei Angelorum manibus portatur, legisti, et quia super aspidem et basiliscum calcat, non legisti ? Sed exemplum illud quidem profert, quasi superbus : hoc autem tacet quasi astutus. Nam et vere Filius Dei Angelorum manibus non portatur, sed ipse magis Angelos portat. Nec enim creatura portat Creatorem, sed Creator creaturam. Si autem creatura bajulat Creatorem, ergo Creator antequam faceret creaturam, a quo portabatur? Nam vere etsi portatur manibus Angelorum, non ideo portatur, ut non offendat ad lapidem pedem suum quasi infirmus, sed propter honorem potestatis, quasi Dominus. Scriptum est : « Qui sedes super Cherubim, appare [2]. » Et illud quidem, quod diabolus refert, quia in persona Christi dicitur, verum est. Sicut enim dicitur : « Quoniam tu es, Do» mine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum [3], etc. » Sed non de Christo dictum est tantum, sed de omni homine justo, quorum personam Christus suscepit.

IX. « Respondit ad eum, scriptum est : Non tentabis Do» minum Deum tuum [3]. » Non dixit : « Non tentabis me Dominum Deum tuum, » ne se manifestaret Deum : sed ita : « Non tentabis Dominum Deum tuum : » Quod poterat dicere et omnis homo Dei tentatus a diabolo : quoniam et qui hominem Dei tentat, membrum diaboli est. Sic ergo ex

[1] Psal. LXXX, 11, et Matth. IV, 6.— [2] Psal. LXXIX, 2.— [3] Id. CX, 9. — [4] Matth. IV, 7.

hoc responso incertus transit ad tertiam. Dixit enim apud se : « Tria hæc retia habeo extensa super omnem mundum, ut quisquis evaserit de retibus gulæ, incurrat in retia vanæ gloriæ : qui evaserit de retibus vanæ gloriæ, incidat in retia avaritiæ. De his autem tribus retibus nullus hominum ad perfectum evasit : et si evasit, non integer, sed contritus evasit. Hic autem jam retia ventris dirupit, retia vanæ gloriæ transivit. Ponam ei nunc retia avaritiæ, et ostendam illi omnia regna mundi. Si concupierit ea, scio quia homo est. Nam omnes homines propter gulam, et propter pecuniarum avaritiam, et propter vanos honores serviunt mihi : si autem contempserit ea, scio quia Filius Dei est. Nec enim potest desiderare quæ ipse creavit, nec delectatur terrenis, qui fruitur cœlestibus. » Nam etsi aliis mentiebatur diabolus sua esse omnia, apud se tamen sciebat quia non erant ejus, sed Dei.

X. « Et sic assumpsit eum super montem excelsum valde[1], » Quem ipse diabolus circumiens omnem terram excelsiorem cæteris cognoscebat, « Et ostendit illi omnia regna » mundi, et honores eorum [2]. » Forte tractas apud te, qualis potuit esse ille mons, de quo omnis terra videbatur : aut si erat super omnem terram, quomodo tamen poterat inde, quantum ad carnem totam terram illi ostendere? Nam etsi quantum ad Divinitatem suam videbat, tamen quantum ad diabolum ostendere illi non poterat, quem hominem æstimabat. Sed ita intelligendum est, « Assumpsit » eum super montem excelsum valde : » quia quanto magis excelsior fuerit mons, tanto magis aspicienti ex eo spatiosior terra videtur. Ostendit autem ita, non ut ipsa regna, vel civitates eorum, vel populos, vel argentum, vel aurum videret : sed partes terræ, in quibus unumquodque regnum, vel uniuscujusque regni civitas posita erat : ut puta si ascendas super excelsum locum, digito extenso dicam

[1] Matth. IV, 8. — [2] Ibid.

tibi : « Ecce ibi est Roma, aut ibi est Alexandria, » non sic ostendo tibi, ut ipsas videas civitates, sed partes terræ in quibus positæ sunt. Si enim nautæ unam stellam aspicientes, non dicam ad unamquamque provinciam, vel insulam, sed ad unamquamque civitatem, et ad singula loca, quæ petunt, sine aliquo errore aut devagatione dirigunt cursum : quanto magis diabolus, qui princeps aëris constitutus, totam terram non solum sciebat, sed etiam et videbat, poterat Christo ergo et singula loca certissime digito demonstrare, et uniuscujusque regni honores, et statum verbis exponere? Nam non solum ostensum dicitur quod ostenditur ad videndum, sed etiam quod exponitur ad intelligendum, sicut scriptum est : « Ascendamus in domum Dei Jacob, » et ostendet nobis viam suam, et ambulabimus in ea [1]. »

XI. « Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me [2]. » Considera quomodo omnis promissio ejus irrationabilis est, et mendax. Certe uni dare non poterat omnia, nisi ab omnibus omnia tolleret; si autem ab omnibus omnia tolleret, a nemine adoraretur, cum diabolus neque ex amore, neque ex timore adoretur ab aliquo, sed quia promittit divitias, aut dat. Quomodo autem expediebat diabolo ab omnibus omnia tollere, et uni dare, ut ab omnibus contemnatur, et ab uno colatur? Sed neque illud dicere possumus, ut unusquisque quidem sua teneret, iste autem super omnia esset. Unus enim super omnem mundum neque est, neque fuit aliquando, neque fieri potest, ut non sit illi aliquis non subditus. Primum propter Deum, quia non concedit diabolo et hoc facere posse, secundo propter ipsum diabolum. Gaudium enim, et gloria, et potestas diaboli, in quo est, nisi in superbia, et in invidia, in ira, in vana gloria, et his similibus? Ubi hæc exercentur, unum regnum stare non potest, sed necesse est ut dividatur in

[1] Isaï. II, 3. — [2] Matth. IV, 9.

plura. Ubi autem hæc non exercentur, diabolus non colitur, neque regnat. Quomodo ergo regnum sibi tolleret, et illi daret? Deinde quid si sancti erant in mundo aliquod regnum tenentes? Nam si peccatori dare et tollere potest divitias, Sanctis neque dare, neque tollere potest. Putas-ne semper voluit tollere divitias Job? sed non potuit, nisi quando permissus est. Numquid non voluit, si potuisset tollere regnum de manu David? Nam vere non est mundus diaboli, neque regna illius. Scriptum est enim : « Per me reges regnant : et per me tyranni scribunt justi» tiam. » Sed ea quæ per iniquitatem aguntur in mundo : ut puta per furtum, aut per vim acquisisti divitias, aut aliqua perditione animæ tuæ suscepisti honores : illas tibi divitias diabolus dedit, sed non ipsæ divitiæ diaboli sunt, sed provisio earum. Res autem ipsæ illius sunt, qui creavit eas ad probationes Sanctorum, et peccatorum. Et inter duas conditiones posuit illas in medio, ut et diabolus possit illas dare, et Deus. Nam dans potestatem diabolo, non a se dimisit, ut siquidem cum peccato acquirantur, per diabolum dentur : sin autem sine peccato, per Deum. Ecce enim oculos nostros, et aures, et os, et cætera membra, inter duas conditiones sic creavit in medio, ut et diabolus aperiat oculos hominis, et Deus. Si enim ad turpem rem aperuit homo oculos, diabolus aperuit oculos ejus : si autem ad justitiam, Deus. Numquid ex hoc, quia membra nostra interdum a diabolo aguntur, volentibus nobis, jam membra nostra diaboli sunt? Sic et divitiæ quamvis interdum a diabolo dentur, tamen diaboli non sunt. Si enim vere consideres, magis divitiæ ipsæ in potestate sunt hominis, quam in potestate diaboli. Nam diabolus non quibus ipse vult, divitias dare potest, sed qui volunt ab illo accipere. Homo autem in potestate habet, a quo vult eas accipere, sive a diabolo, sive a Deo.

XII. « Tunc dicit ei Jesus : Vade retro, Satana, scriptum » est enim : Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli » servies [1]. » Finem tentandi diabolo imponit dicens : « Vade » retro, Satana, » ut ne progrediatur ulterius tentans. Diabolus autem, sicut rationis est intelligere, id est, sicut rationabiliter intelligi potest, non quasi obaudiens ad præceptum, recessit : sed aut ipsius Christi Divinitas, aut Spiritus sanctus qui erat in eo, excussit inde diabolum : quod ad nostram consolationem proficit maxime, quia non tandiu homines Dei diabolus tentat, quandiu vult : sed quandiu Christus eum permittit, vel Spiritus sanctus, qui est in eis. Diabolus enim quantum ad se nunquam cessaret tentans : nec enim habet alium actum. Non manducat, non bibit, non dormit, non opus aliquod aliud operatur, nisi ut tentet, ut fallat, ut subvertat. Hic est cibus illius, hic honor, hoc et gaudium. Propterea infatigabilis est in malo, sed potentia Dei repellit eum; etsi permittit eum paulisper tentare, propter fidem probandam, tamen repellit eum propter infirmam naturam. Adhuc vide : cum Christus in prima tentatione passus fuisset tentationis injuriam, dicente sibi diabolo : « Si Filius Dei es, dic lapidi huic ut fiat » panis : » non est exasperatus, nec in increpationem vel abjectionem ejus est excitatus : sed sustinuit, et mitis permansit ; tamen contra verba tentationis congrua dedit exempla. Similiter et in secunda, quamvis esset injuriatus, dicente sibi diabolo : « Si Filius Dei es, mitte te deorsum : » turbatus non est, nec increpans ei dixit : « Vade retro, Sa- » tana. » Nunc autem quando diabolus Dei sibi præsumpsit honorem, dicens : « Hæc omnia tibi dabo, si procidens » adoraveris me, » et hoc quæsivit fieri sibi a Christo, quod soli Deo fieri debebat, exasperatus est, et iratus est, et increpavit eum, et repulit dicens : « Vade retro, Satana,

[1] Matth. IV, 10.

» scriptum est : Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli » servies. » Ut nos illius discamus exemplo nostras quidem injurias illatas ab impiis, sive in dicto, sive in facto, magnanimiter sustinere : Dei autem injurias et contemptum, nec usque ad auditum sufferre. Quoniam in propriis injuriis esse quempiam patientem, laudabile est : injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium.

XIII. Hactenus simpliciter diximus de tentationibus, quibus tentatus est Dominus : nunc breviter perstringamus quid ad nostram ædificationem significent Christi tentationes. Frequenter diximus corporis quidem jejunium esse, abstinere a cibis : animæ autem jejunium, abstinere ab omni re mala. Quia sicut caro delectatur cibo, sic spiritus abstinere a carnis peccato. Secundum hoc jejunium Christi in nobis intelligimus esse abstinentiam peccatorum. Si enim manducatio Adæ de ligno scientiæ boni et mali, prudenter ab omnibus est recepta, appetitio est peccati prohibiti : consequenter et jejunium Christi intelligendum est in nobis abstinentia a peccato. Quod si jejunium est abstinentia rei malæ, sine dubio et desiderium ejus esuritio est ipsius, et usus rei ipsius intelligitur panis. Proponens ergo jejunium sibi Christus, et non superatus desiderio panis a diabolo sibi propositi, hoc nos docet, ut si aliquis, utpote Filius Dei, opus eligens magnum exierit in desertum, sicut diximus supra, et proposuerit se abstinere ab aliquo usu corporali, et delectabili, quod est jejunare, propter vivificatorium Dei mandatum, ne interrumpat. Si autem loquente in cogitationibus suis diabolo, et ad usum rei illius provocante interruperit, utens peccavit potius quam usus est, et peccatum sibi convertit in usum, hoc est, lapidem in panem. Et quamvis ab illa re se abstinere decreverit, qua uti potuit sine peccato, si non decrevisset; tamen quia decrevit abstinere ab illa, usum rei illius judi-

cavit esse peccatum, id est, lapidem. Propterea si usus fuerit eo, peccatum sibi sumpsit in usum, id est, lapidem sibi mutavit in panem, dirumpentem magis quam nutrientem. Sicut et Apostolus de mulieribus viduitatem promittentibus dicit : « Quæ cum deluserint Christum, » nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fi- » dem irritam fecerunt [1]. » Sed deprimens desiderium suum quasi esuritionem, respondeat in cogitationibus suis diabolo sibi persuadenti, quia non in usu rei illius solo vivit homo perfecte : et si vivit, secundum corpus vivit, et non secundum animam. Plenissime autem vivit in observantia mandatorum Dei, et ideo forte non simpliciter dicit : « Dic lapidi ut fiat panis, » ne de qualicumque lapide dixisse intelligatur : sed ita, « Dic huic lapidi, id est, quem ego tibi ostendo. »

XIV. Item ascensio super templum moraliter intelligitur exaltatio cordis Sanctorum ad sanctitatem. Statio autem super pinnam templi, exaltationis ipsius mora. Quando enim quis inflatus mente carnis suæ, exaltatus fuerit quasi sanctus, et gloriatus fuerit quasi consummatus, ductus est a diabolo quasi super templum : et quando existimaverit se consistere in sanctimoniæ summitate, et in ipsa æstimatione jactantiæ fuerit demoratus, positus est super pinnam templi, et stat ibi. Convenienter ergo et ordinate exposuerunt Evangelistæ. Postquam enim exposuerunt Christum in tentatione jejunii superasse diabolum, in sequenti loco exposuerunt ductum esse a diabolo super templum : quoniam victoria tentationis, et expletio alicujus operis magni, gloriationem operatur, et fit causa jactantiæ. Sed vide quoniam Christus jejunium quidem ultro suscepit, super templum autem diabolus eum duxit : ut et tu, qui filius Dei es, ad jejunium quidem morale, id est, ad

[1] 1 Tim. v, 11, 12.

abstinentiam laudabilem rei cujusdam sponte procedas, et alacriter : extolli autem ad fastigium sanctitatis non acquiescas, quia nemo extollit se ad sanctitatis altitudinem, nisi ducente diabolo. Nec enim ideo acquievit Christus duci et constitui super templum, ut tu moraliter imitator ejus existens, ascendas per jactantiam cordis tui ad altitudinem sanctitatis. Nec enim volens ascendit, quantum ad corpus, sed ideo acquievit duci, et constitui super pinnam templi, et audire præcipitii verba : « Si Filius Dei es, mitte » te deorsum : » ut tibi ostendat exaltationis exitum metuendum : id est, ut demonstret tibi ruinæ periculum, quod omnes gloriantes subsequi solet, sicut testatur Sapientia, dicens : « Ante ruinam exaltatur cor hominis, et ante glo- » riam humiliatur [1]. » Consequenter et Dominus dicit : « Om- » nis qui se exaltat, humiliabitur ; et qui se humiliat, exal- » tabitur [2]. » Si ergo times ruinam de fastigio sanctitatis, fuge exaltationem cordis ad sanctitatem, et non patieris ruinam de fastigio sanctitatis. Cur autem omnem jactantiam subsequatur ruina, causa est manifesta. Quoniam omnis qui confidens est in operibus suis, et gloriatur, securus est : qui autem securus est, non timet : et qui non timet, nec cavet : qui autem non cavet, quando non sperat, supplantatur a diabolo, et dejicitur. Qui autem nihil se existimat esse, in inferiori parte templi consistens, quantum ad se causa humilitatis, sollicitus est de se ; qui autem sollicitus est, et timet ; qui autem timet, circumspicit semetipsum, et non sinit duci se a diabolo super templum. Talis fuit et ille qui dicit : « Non quod jam perfectus sim, » aut jam justificatus sim [3], etc. » Si ergo Paulus timuit se dicere esse perfectum, quis audeat se existimare perfectum? Si ergo perfectus filius Dei es, et aliquam laudabilem abstinentiam suscepisti, quasi exiens in desertum, his

[1] Prov. xviii, 12. — [2] Luc. xiv, 11. — [3] 1 Cor. iv, 4.

duabus tentationibus Dominus tentatus est propter te, ut non interrumpas opus tuum, sed ad perfectam deducas : cum autem perduxeris ad perfectum, non glorieris.

XV. Si autem mediocris es filius, et nullum ausus es affectare pro virtute certamen, tentatione tertia tentatus es : propter te ductus est super montem excelsum, et audivit verba perniciosa : « Hæc omnia tibi dabo, si procidens » adoraveris me : » ut tu non desideres magnus et altus fieri in hoc mundo. Ascensio enim montis illius est processio ad magnitudinem vel altitudinem divitiarum, et gloriæ hujus mundi : quoniam ipsa processio eorum de superbia cordis descendit. Et vide quomodo per ordinem dicit, prius ductus est super montem, deinde gloriosa mundi et ostensa sunt : in tertio loco posita est ei conditio, ut si adorasset diabolum, omnia fierent ejus. Sic et tibi contigit, qui altus et magnus fieri festinas in mundo, et ascendis in montem, quem diabolus sibi elegit ad seducendum. Cum enim volueris fieri altus et magnus, quod est ascendere in montem, diabolo te ducente, incipis die ac nocte cogitare de divitiis acquirendis, de suscipiendis honoribus, et ante oculos mentis tuæ semper illa universa proponere : scito quia princeps mundi gloriosa regni sui tibi ostendit. Cum autem senserit te diutinis hujusmodi cogitationibus in concupiscentias eorumdem bonorum accensum ; in tertio loco tales tibi providet causas, ut necesse sit tibi, si volueris illa consequi, diabolum adores, relinquens fidem Dei, et servias ei negligens justitiam Dei : si autem elegeris adorare Deum in fide ejus, et servire ei secundum mandatum ipsius, illa omnia non consequaris. Ideo docet Paulus apostolus : « Obsecro autem vos, fratres, studium habere quietis, et » negotii proprii, et operandi manibus vestris, et nullius » desiderium sit vobis ad ea quæ foris sunt [1]. » Et iterum :

[1] 1 Thess. IV, 10, 11.

« Habentes alimenta, et quibus tegamur, his contenti si-» mus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem » et laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, » quæ mergunt homines in interitum et perditionem. Radix » enim omnium malorum est cupiditas divitiarum : quam » quidam appetentes, circa fidem naufragaverunt [1]. » Ergo omnia Christo promissa sunt, et omnia Christus contempsit, ut ne gloriam Dei diabolo daret : ut et tibi etiamsi totus mundus fuerit datus, tantum ut dimittas Deum, non facias amplius divitias, quam gloriam Dei. Nec enim justum est, propter creaturam contemnere Creatorem, sed propter Creatorem creaturam. Quoniam divitias tibi Deus dare potest, divitiæ autem tibi Deum dare non possunt. Non enim propter se tentatus est, sed propter nos, et non sibi vindicat, sed nobis.

XVI. « Tunc reliquit eum diabolus, et accedentes Angeli » Dei ministrabant ei [2]. » Non dixit : « Et descendentes Angeli Dei ministrabant ei, » ut ostendat quia semper ad ministerium ejus Angeli erant in terris : sed tunc præcipiente Domino, recesserunt ab eo, ut locus diabolo adversus Christum daretur, ne forte Angelos videns circa eum, non appropinquaret ad eum. Sic enim invisibiliter fit omni homini Christiano. Duo enim sunt Angeli permanentes cum hominibus, scilicet bonus et malus. Quandiu circa nos est Angelus bonus, nunquam nos in tentationem post impellere Angelus malus. Secundum dispensationem autem Dei recedit aliquantulum Angelus bonus, magis autem non recedit : sed abscondit se, invisibilem se reddens ante diabolum : quoniam nisi voluerit Angelus bonus, a diabolo non videtur. Subtrahit ergo se, ut det diabolo licentiam tentandi, et stans expectat tentationis eventum. Quando ergo aliqua concupiscentia malæ rei ascenderit super cor

[1] 1 Tim. VI, 8-10. — [2] Matth. IV, 11.

tuum, et pulsat aliquod genus peccati, non est circa te Angelus bonus, sed diabolus loquens in corde tuo tentat te pariter et compellit. Si tu ergo permanseris confringens cor tuum, magis autem diabolum in corde tuo confringens : cum non te potuerit superare, discedet a te. Quando recedente concupiscentia, incipit cor tuum exultare, quia evasisti impetum illum malum, et quasi quidam spiritus in te tacente lætatur, et gratias agit Deo, cognosce quia recessit a te diabolus, et post tentationis victoriam accedens Angelus ministrat tibi, et ille loquitur in te, et gaudium operatur. Quoniam autem ministrabant ei Angeli, scimus: in quibus autem rebus illi ministrabant, scire non possumus. Utrum ad sanitates infirmitatum, quemadmodum et per angelum Raphaëlem sanavit Tobiam [1] ? an ad correctionem animarum? an ad effugationem dæmonum? quoniam quidem multa opera sua per Angelos facit, verum est. Angelis autem facientibus, ipse facere videtur, qui dat illis faciendi præceptum et potestatem. Tamen manifestissimum est quia etsi ad opus ipsius ministrant ei, non propter necessitatem impotentiæ ejus ministrant ei, sed propter honorem potestatis ipsius. Nam ministrant ei, et non adjuvant eum.

HOMILIA VI.

CAPUT IV.

1. « Cum autem audisset Jesus quod Joannes traditus » esset, secessit in Galilæam [2]. » A quo? Sine dubio a Deo : quia in virum sanctum nemo potest aliquid, nisi tradiderit

[1] Tob. III. — [2] Matth. IV, 12.

eum Deus. Nam peccator in peccatorem aliquid forsitan potest, quia nec est valde sub cura Dei peccator : in hominem autem Dei sine dubio nihil potest, quia « Protector » est Deus omnium sperantium in eum [1]. » Si enim dicit et alibi : « Nonne duo passeres veneunt dupondio, et unus ex » eis non cadit super terram sine præcepto Patris vestri? » quanto magis vos modicæ fidei? Vestri autem capilli ca- » pitis numerati sunt omnes [2]. » Omnis homo, quantumvis fuerit malus, priusquam aliquam faciat iniquitatem, quasi tardior est ad opus iniquitatis : quod si semel cœperit facere iniquitatem, jam paratior fit ad omne opus iniquum. Sicut enim bestia, quamvis sit naturaliter sæva, tamen si excitata non fuerit, non se facile super hominem jactat : si autem homine occiso, vel aliqua bestia, sanguinis acceperit gustum, jam si viderit hominem, sine aliqua mora irruit super eum : sic et Herodes, etsi proposito erat iniquus, tamen postquam propter correptionem adulterii sui est exasperatus, opus pessimum ausus est facere, et Joannem recludere in carcerem, seipso iniquior : et audacior quidem fuerat sibimetipsi factus cum omnibus consentientibus sibi Judæis in mortem Joannis. Quod sciens Dominus, secessit inde, non ipse timens mortem, sed propter duas causas. Primum, ut passionem suam opportuno tempore reservaret : deinde, ut nobis fugiendi periculum tentationis daret exemplum : non quia ille timebat periculum tentationis, sed quia nos aliter non omnem toleraremus tentationem. Si enim ideo per omnem viam justitiæ præcessit quasi magister, ut nos eum sequamur quasi discipuli, manifestum est, quia non consideravit quid ipse posset, sed quid nos poteramus implere. Si autem ea fecisset Christus, quæ ipse poterat facere, et non nos, discipuli ejus esse non poteramus, sequi eum non prævalentes.

[1] Psal. XVII, 31. — [2] Matth. X, 29, 30.

II. « Et relicta civitate Nazareth, veniens habitavit in » Capharnaum, in finibus Zabulon et Nepthalim, ut adim- » pleretur quod dictum est per Esaïam prophetam : Terra » Zabulon et terra Nepthalim via maris trans Jordanem » Galilææ gentium [1]. » Sicut docet historia, hæ tribus ante omnes transmigratæ sunt in Babyloniam. Convenienter ergo quos ante omnes ira Dei percussit, ipsos primum Dei misericordia visitavit : et qui primi ducti sunt in captivitatem corporalem, ipsi prius de spirituali captivitate reducti sunt. « Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem » magnam : et qui sedebant in regione et umbra mortis, » lux orta est eis [2], » Sedebant in tenebris Judæi qui fuerunt sub lege, in qua Dei justitia non fuerat manifesta : etsi erat ibi justitia, tamen in figuris quibusdam et mysteriis rerum carnalium fuerat cooperta. Quale enim est lumen justitiæ in circumcisione præputii? Tenebræ enim erant maxime secundum legem, quæ non ad manifestandam Dei justitiam data fuerat, sed ad puniendam duritiam cordis eorum : sicut ait Dominus : « Propter duritiam cordis vestri Moses » ista mandavit [3] : » et non ad salvandos eos, sed ad excæcandos, ut inebriati per legem, non cognoscerent lumen, quod non merebantur videre in tenebris, id est, in peccatis. Lumen magnum, id est Christum. Nam multa lumina fuerant inter Judæos. Lumen fuerunt Moses, et Aaron, et Josuë, et cæteri Judices et Prophetæ. Omnis doctor lumen illorum est, quos illuminat docens : sicut scriptum est, « Vos estis lux mundi [4]. » Magnum autem lumen est Christus. In regione autem et umbra mortis sedebant gentiles, aut quia iniquitates mortiferas faciebant, aut quia colebant idola et dæmones, quorum cultura ducebat eos ad mortem æternam. Judæi autem, qui secundum legem opera facie-

[1] Isaï. IX, 1, et Matth. IV, 13-15. — [2] Matth. IV, 16. — [3] Id. XIX, 8. — [4] Id. V, 4.

bant, ideo in tenebris erant, et non in regione et umbra mortis : quia etsi non erat quidem justitia quam faciebant, tamen facientibus eam, etsi gloria non dabatur, tamen mors æterna non contingebat, quia Dei tenebant mandata. Umbram autem mortis æstimo esse peccatum idololatriæ. Sicut enim qui vivunt in agnitione Dei et Christi, quamvis agnitio ipsa sit vita, tamen donec sunt in sæculo isto, non sunt in vera vita, sed in umbra vitæ : quoniam per fidem ambulant, et non per speciem : et per speculum in ænigmate vident, non facie ad faciem. Sic qui in erroribus idolorum vivunt, licet ipse error sit mors, tamen nondum sunt in vera monte, sed in umbra mortis, donec in isto sæculo sunt. Quoniam autem ignorantia Dei umbra est mortis, testatur Propheta dicens : « Et declinasti semitas nostras a » via tua, et cooperuit nos umbra mortis [1]. » Sine dubio enim operiet eum ignorantia Dei, cujus vita de via Dei fuerit declinata. Regio autem mortis mundus est iste. Sicut enim illa terra terra vivorum est, de qua dicitur : « Credo » videre bona Domini in terra viventium [2] : » sic terra hæc regio mortis est. Propterea ad plenum Deo placere non possumus, degentes in ea, quia ipsi etsi vivi sumus propter opera viva et fidem Christi, tamen quia in mundo vivimus, cui diabolus principatur, coinquinati sumus. Ideo et Paulus dicebat : « Quis me liberabit de corpore mortis hujus [3] ?» Corpus enim hoc corpus est mortis : quia non vitalibus, sed mortiferis voluptatibus est subjectum. Et vide quam proprie quidem dixit Propheta Judæos quidem vidisse lumen magnum, gentibus autem ortum esse : quoniam apud Judæos erat agnitio Filii Dei, non autem videbant eum, quia sedebant in tenebris legis, aut peccatorum : apud gentes autem nunquam fuit agnitio Filii Dei. Ideo a Judæis quidem dicitur visus, gentibus autem ortus. Dici-

[1] Psal. XLIII, 19, 20. — [2] Id. XXVI, 13. — [3] Rom. VII, 24.

tur autem Capharnaum inter fines Judæorum et gentium posit esse.

III. « Ex tunc cœpit Jesus prædicare et dicere : Pœni-» tentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum [1]. » Ex tunc, id est, ex quo testificatus est a Joanne. Nec enim prædicare credibiliter poterat, nec testis patris existere, nisi testificatus fuisset ab eo : quia nemo potest alterius esse testis idoneus, nisi qui ipse fuerit testificatus ab altero. Testificatus autem est ab eo sic : « Ecce Agnus Dei, ecce » qui tollit peccata mundi [2]. » Ut omnis qui ordinatur ad prædicandum, bonum testimonium habeat a populo, et ab his qui sunt foris, sicut ait Apostolus : « Qui enim bene » vivit, se solum salvat : qui autem bonam habet opinio-» nem, multos ædificat [3]. » Quid autem prodest, si bonam vitam agendo te unum salves, et malam famam habendo plurimos scandalizes ? Ex tunc cœpit Jesus prædicare, ex quo in aqua quidem baptizatus est a Joanne : in spiritu autem a Patre, ut possit de seipso alios baptizare, secundum hominem dico : « Quia si non fuisset baptizatus, alios baptizare non poterat (1). » Quomodo autem nudus vestiat nudum, aut quomodo mendicus faciat alterum divitem ? Sic et ipse qui baptizatus non est, quomodo alteri potest baptismum dare ? Secundum hoc et de hæreticis dicimus : « Quia ubi est fides, illic est Ecclesia : ubi Ecclesia, ibi sacerdos : ubi sacerdos, ibi baptismum : ubi baptismum, ibi Christianus. Ubi autem fides non est, ibi nec Ecclesia est : ubi Ecclesia non est, nec sacerdos est : ubi sacerdos non est, nec baptismum : ubi baptismum non est, nec Christianus fit aliquis. » Quid ergo reprehendit quasi secundum baptismum, qui non intelligit quod est primum ? Ex tunc cœpit Jesus prædicare, ex quo tentatus est. Famem autem vicit in deserto : avaritiam sprevit in monte, vanam

[1] Matth. IV, 17. — [2] Joan. I, 29. — [3] 1 Tim. III.

gloriam repercussit super templum : ut nobis ostendat, quia qui ventri suo contradicere potest, qui sæculi hujus bona contemnit, qui vanam gloriam non desiderat, ille debet Christi vicarius factus justitiam Christi prædicare : quoniam ex istis tribus caminis omnis diabolicæ fraudis flamma succenditur. Item ex quo traditus est Joannes, ex tunc prædicare cœpit. Nam si, vivo Joanne, prædicare cœpisset, sine dubio vilem fecisset Joannem, et inventa fuisset prædicatio ejus superflua quantum ad istius doctrinam : quemadmodum si in uno tempore lux cum lucifero oriatur, gratiam luciferi celat.

IV. Quam sapienter inde prædicationis suæ sumpsit initium, quod prædicare consuetus erat Joannes : « Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum : » non ut conculcet Joannis doctrinam, sed ut magis confirmet. Nam si, illo adhuc docente, hæc eadem prædicasset, forsitan conculcare videretur : nunc autem quia, eo incluso, repetit, non conculcatio, sed confirmatio invenitur. Confirmavit autem Joannis doctrinam, ut testem eum verum fuisse demonstret. Quoniam si Joannes verus est testis, et testimonium ejus verum est quod dixit de Christo : si autem falsus est testis, et omnia illa gloriosa falsa fuerunt quæ dixit de Christo. Ergo dum Joannis doctrinam confirmat Dominus, seipsum commendat. « Pœnitentam agite. » Creator humanæ naturæ scit quid necessarium habet humana natura. Sciens etenim Dominus quia nullus hominum per ignorantiam justitiæ peccat : sed dum sequitur delectationem carnalem, contemnit gloriam spiritualem : ideo statim non justitiam prædicavit, quam omnes cognoscebant, sed pœnitentiam qua omnes indigebant. Quis ergo veniens contra judicium Dei ausus est dicere, quia ego volo bonus esse, et non possum? Dominus enim qui imprimis non justitiam, sed pœnitentiam prædicavit, non naturæ ignoran-

tis, sed voluntatis culpam in peccatoribus esse demonstrat. Pœnitentia enim correctio est voluntatis, non emendatio malæ naturæ. Nam si emendatio naturæ esset pœnitentia, creator Dominus noster venisset in mundum, ut sui operis culpam emendaret, non nostros errores.

V. « Appropinquabit enim regnum cœlorum, » id est, beatitudo regni cœlestis, quam præparavit fidelibus Deus, ac si dicat : « Parate vos per pœnitentiam et per patientiam ad percipiendam beatitudinem regni cœlestis, quia appropinquabit tempus mercedis reddendæ. Qui mala timetis, aut concupiscitis bona, attendite, quia appropinquabit regnum cœlorum. Si vos mala non terrent, vel bona delectent : aut si regna non concupiscitis, vel tormenta timete. Gaudeant justi quia jam finiuntur mala eorum, et incipiunt bona. Lugeant peccatores, quia jam transeunt bona eorum, et incipiunt mala. » Quid nocuit hominibus justis, quia mala passi sunt, cum cœperint esse in bonis ? Nam et recordatio transactorum malorum non solum non nocet, sed adhuc magis delectat. Nam mala, quandiu præsentia sunt, gravia videntur : cum vero transacta fuerint, recordatio eorum gloriatio est. Aut quid prodest peccatoribus, quia bona sunt consecuti, cum cœperint esse in malis ? Nam recordatio transactorum bonorum non solum non adjuvat, sed adhuc amplius gravat. Nam quandiu præsentia sunt, delectabilia videntur : cum vero transacta fuerint, recordatio eorum magis affligit. Et ista prædicatio pœnitentiæ qualem fructum contulit Christo ? Seminavit verbum pœnitentiæ, et immaculatos prædicatores justitiæ messuit.

HOMILIA VII.

CAPUT IV.

I. « Ambulans autem Jesus secus mare, vidit duos fra-» tres, Simonem et Andream [1]. » Priusquam aliquid dicat aut faciat, vocat Apostolos, ut nihil eos lateat nec verborum Christi nec operum, ut postmodum fiducialiter dicere possint : « Non possumus enim nos quæ vidimus et audivimus » non loqui [2]. » Vidit eos non corporaliter, sed spiritualiter : non ad facies eorum, sed ad corda respiciens. Et elegit eos non quasi Apostolos, sed quia Apostoli poterant fieri. Sicut artifex si viderit gemmas pretiosas, et non dolatas, eligit illas, non quod sint, sed quod fieri possunt. Habens enim scientiam artis, bonum incompositum non contemnit. Sic et Dominus videns illos, non opera eorum elegit, sed corda. « Mittentes retia, » et futuræ dignitatis gratiam artificii sui opere prophetantis. Ut intelligamus quia non solum ista secunda piscatio spiritualis a Deo eis erat donata, sed etiam prima illa corporalis Dei providentia in eis fuerat ordinata. Nam sicut qui retia jactat in aquam, nescit quos pisces comprehensurus est, sed quos Deus ei transmiserit, illi intrant in retia : sic et doctor quando divini sermonis retia super populum jactat, nescit qui sunt accessuri ad Deum, sed quoscumque Deus excitaverit, illi adhærent doctrinæ. Ergo sicut in piscatore labor solus requiritur piscandi, Deus autem transmittit capturam : sic et in doctore nihil requiritur nisi instantia doctrinæ : populum autem non corrigit homo, sed Deus. Sic enim dicit Dominus

[1] Matth. IV, 18. — [2] Act. IV, 20.

per Prophetam : « Dic hæc ad Jesum filium Josedech sacerdotem magnum : si bene custodieris aulam meam, dabo tibi qui habitent in ea. »

II. « Et ait illis : Venite post me, et faciam vos fieri pis» catores hominum [1]. » Id est, faciam vos doctores, ut cum reti verbi Dei comprehendatis homines de mundo hoc falso et fluctuabundo, et tempestuoso, et instabili, et perfido, et semper periculoso, et nemini unquam tuto, ubi homines non ambulant, sed feruntur inviti quasi nolentes. Violentia enim diaboli concupiscentias multas inoperans eis, mentitur se facturum eorum voluntatem : quia cum delectatione compellit in mala opera, ut homines alterutrum se comedant, sicut pisces fortiores semper devorantes infirmiores : ne translati vivant in terra fructifera corporis Christi, facti membra corporis ejus, in terra fructifera, in terra dulci et semper tranquilla, ubi non est tempestas ad eversionem, nisi forte ad tentationem fidei, et patientiæ fructificationem. Ut homines ambulent, non ferantur : ut se alterutrum non comedant habitantes, sed foveant. Ecce do vobis Evangelium in manibus novum, et alterum rete diversarum sententiarum, et obligatarum parabolarum, virtutum admirandarum, et multiformium doctrinarum narrationibus crebris quasi fluctibus huc et illuc discurrentibus textum, minis judiciorum, et promissionibus beatitudinum, quasi quibusdam nodis indissolubilibus colligatum, præscientiis et occultarum cogitationum cognitionibus, dæmonum confessionibus, et resurrectionibus mortuorum nimis confirmatum : ita ut in sinu suo tutissimo diligenter possit rationabilium hominum continere capturam, ut non det eis ex aliqua parte exeundi occasionem, quasi per aperturam aliquam neglectam a Spiritu sancto qui texuit eam. Et hoc dicit aliquis intra se : « Non sine causa secuti sunt

[1] Matth. IV, 19.

Jesum talia promittentem. » Quid enim? Tibi minora repromittit? Num non si bene conversatus fueris, regnum cœleste tibi promittit? num non vitam æternam? num non angelicam naturam? num non hæreditatem secum? Et quare non sequeris eum? Sed illi secuti sunt eum, quia cœlestium bonorum amatores erant, non terrenorum. Tu autem eum non sequeris, quia non cœlestium, sed terrenorum amator es. Homo enim carnalis nullum bonum credit esse bonum, nisi carnale, et nusquam credit esse jucunditatem, nisi quæ est super terram. Non ergo illi doctorium cupierunt honorem, sed doctorii operis lucrum, sicut exitus contestatus est. Si enim Apostoli facti, honoribus Apostolatus sui fruiti sunt, sine dubio apostolicum cupierunt honorem. Si autem non solum Apostolatus sui honoribus fruiti non sunt humilitatis causa, sed etiam propter hominum salutem, et gloriam Christi, passi sunt diversa supplicia, manifestum est quod tunc non apostolicum cupierunt honorem, sed quæstum apostolici operis et laboris. Sciebant enim quam pretiosa est anima hominis, quam grata est apud Deum salus ipsius, quanta merces est hominem ædificare secundum Deum. Concupierunt et secuti sunt : tu autem non concupiscis talia hæc. Quomodo enim desideres alium posse salvari, qui te ipsum salvare non curas?

III. « Et relictis retibus, secuti sunt eum [1]. » Ne aliquis Christianus dicat : « Numquid non possum divitias diligere, et Christo placere? ideo relinquentes retia sua Apostoli nos docuerunt quia nemo potest terrena possidere, et perfecte ad cœlestia pervenire. Considera quomodo inter cœlum et terram aër medius constitutus separat creaturam utramque, ut ostendat quia inter cœlestia et terrena nulla potest esse commixtio. Cœlestia enim spiritualia sunt et

[1] Matth. IV, 20.

levia, et naturaliter semper sursum petentia. Terrena autem ponderosa sunt, et semper deorsum deponentia. Si igitur spiritualia tenueris, sursum te ducunt: si terrena, deorsum te deponunt. Igitur reliquerunt retia, ne magis facerent eis impedimentum laboris, quam additamentum utilitatis. « Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Ja» cobum Zebedæi, et Joannem fratrem ejus, componentes » retia, et similiter vocavit eos [1]. » Erant enim habitatione cives, dilectione concordes, arte officii pares, fraternitatis pietate conjuncti: ideo sic vocavit et istos, ne tot bonis rebus conjunctos, dissimilis vocatio separaret. Gratiose aliquis de hac duplici fratrum utilitate locutus est, quoniam omnis Ecclesia præcipue in charitate fuerat construenda, sicut ipse dicit: « Hoc est autem mandatum, ut » diligatis invicem, sicut ego dilexi vos [2]. » Et iterum: « In » hoc cognoscent homines, quod mei estis Discipuli, si cha» ritatem habueritis inter vos [3]. » Sicut enim in corporali ædificio lapis ad lapidem cæmento mediante constringitur: sic in ædificio Ecclesiæ Christianus ad Christianum charitate mediante connectitur. Ideo super fraternitatem charitatis Ecclesiæ composuit fundamenta, ut radicibus charitatis exuberans quasi humor ascendat in ramos. Et hoc super naturalem charitatem, ut non solum per gratiam, sed etiam per naturam ipsa charitas firmior habeatur. Sic enim fecit Deus in Veteri Testamento: ædificaturus enim populum illum per legem, supra Mosem et Aaron fratres posuit ædificationis initium. Quoniam autem abundantior gratia futura erat Novi Testamenti quam Veteris, ideo populum illum quidem ædificavit secundum unam fraternitatem, hunc autem secundum duas.

IV. « Componentes retia. » Quod est maximæ paupertatis indicium. Vetera componebant, quia nova unde emerent

[1] Matth. IV, 21. — [2] Joan. XV, 12. — [3] Id. XIII, 35.

non habebant. Et quod ad majorem pietatem eorum pertinet, in tanta paupertate sic patri suo occurrebant, ut secum eum bajularent in navi : non ut ille istos adjuvaret in opere, sed ut isti illum consolarentur sua præsentia. Quoniam autem illi quidem referuntur mittentes retia sua per omnes Evangelistas ; isti autem componentes, sine ratione esse non credo, maxime cum poterant dicere sine damno aliquo intellectus : « Et ibi vidit illum et illum, » et non dicere : « Componentes retia sua. » Item æstimare illos quidem quasi velociores ad prædicandum, quia jam mittentes erant retia sua : istos autem quasi pigriores, quia adhuc componentes erant retia, non sumus ausi : quia differentiam illorum talium cognoscere est solius Dei. Ne forte ergo propter Petrum illi dicti sunt mittentes retia sua; isti autem propter Joannem componentes: quia Petrus prædicavit tantum Evangelium, et non composuit, sed Marcus ab eo prædicata composuit. Joannes autem et prædicavit Evangelium, et ipse composuit. Et non solum composuit, sed etiam omnium Evangelistarum retia ipse composuit. Nam cum omnes humana Christi pene sola composuissent, iste commiscuit eis etiam divina ipsius, ut nullam relinqueret Spiritus sanctus scandali aperturam in eis unde pisces egrederentur. Et ut nunc dicamus quod supra in textura retis omisimus ; quia circumposuit ei quasi plumbea gravia, id est, inextinguibilium flammarum et immortalium vermium supplicia ponderosa, ut possit facile humanorum cordium penetrare profundum.

V. « At illi, relicto patre, et navi, secuti sunt eum [1]. » Vide quia Petrus quidem et Andreas dicuntur reliquisse retia : Jacobus autem et Joannes, patrem et navim. Tria sunt enim generaliter omnia, quæ relinquere debet omnis qui venit ad Christum : actus carnales, substantiam mun-

[1] Matth. IV, 22.

dialem, parentes carnales. Per retia enim piscationis, actus carnales relinquendi significantur : per navim autem substantia : per patrem vero, omnes parentes. Et vide quia prius retia relicta significantur, postea navis, in tertio loco pater, quia prius convenit actus mundiales relinquere. Ipsi sunt enim, qui præcipue nocent ad spiritualia. Secundo, substantiam, quia non tantum nocet aliquid habere in mundo, quantum agere aliquem actum, tamen et hoc ipsum habere nocet. In novissimo parentes, qui et ipsi quidem nocent, tamen minus nocent quam divitiæ et actus hujus sæculi. Reliquerunt ergo navem, ut fierent ecclesiasticæ navis gubernatores : reliquerunt retia, ut jam non pisces apportarent ad civitatem terrenam, sed homines ad civitatem cœlestem ; reliquerunt unum patrem, ut fierent omnium spiritualium genitores.

HOMILIA VIII.

CAPUT IV.

I. « Et circumibat Jesus totam Galilæam[1]. » Omnis rex pugnaturus contra adversarium regem, prius congregat exercitum, et sic vadit ad pugnam : sic et Dominus contra diabolum pugnaturus, prius congregavit Apostolos, et sic cœpit per totam Galilæam Evangelium prædicare. Expugnatio enim diaboli prædicatio est veritatis : sagitta mortifera est in visceribus ejus, sermo justitiæ. Dejectio ejus est opus signorum, spoliatio potestatis ejus est conversio fidelium. Et rex quidem terrenus congregat exercitum,

[1] Matth. IV, 23.

ut illorum laboribus ipse gloriam consequatur: iste autem congregat Apostolos, non ut illorum laboribus ipse gloriam consequatur, sed ut suo labore illis victoriam præstet. Circumibat totam Galilæam, sicut studiosus medicus circumibat graviter ægrotantes, singulis quibusque passionibus adhibens congruas medicinas: quia debiles illi ad medicum venire non poterant. Et Dominus quidem circumibat singulas regiones. Nos autem qui sumus uniuscujusque regionis pastores, etsi regiones circumire necessarium non habemus, tamen singulas species passionum populi circumire et considerare debemus: id est, diligenter attendere, qui sunt in populo qui avaritiæ morbo laborant; ut aliquem sermonem de avaritiæ malo faciamus ad medicamentum sanitatis illius qui avaritiæ stimulis agitatur, secundum Pauli sententiam dicentis: « Habentes » alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. Nam » qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes [1], etc. » Item debemus illis providere, qui in populo ardentibus libidinis febribus valde laborant: et ut ad remedium passionis eorum aliquod medicamentum in Ecclesia proferamus de apotheca medicinali Apostoli dicentis: « Omne » peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: » qui autem fornicatur, in corpus suum peccat [2], etc. » Et quemadmodum paterfamilias studiosus scit in domo sua quid unusquisque necessarium habet: ita et sacerdos singulorum mores et actus et conversationem debet indiscere, ut quale quibusque medicamentum necessarium fuerit subministret: cui consolationem, consolationem: cui increpationem, increpationem. Cui autem asperior increpationis medicina fuerit posita secundum qualitatem passionis illius, non debet indignari: quia nec infirmus irascitur contra medicum, si posuerit aliquam medicinam

[1] 1 Tim. VI, 8, 9. — [2] 1 Cor. VI, 18.

mordentem. Non enim considerat asperitatem medicinæ et irascitur, sed considerat benevolentiam medici et sustinet: quia prodesse illi desiderat, non nocere. Sicut autem infirmus, qui ipse venit ad medicum, ex parte jam sanus est: sic et ipse peccator, qui venit ad sacerdotem, et doctrinæ aut pœnitentiæ medicinam quærit, ex parte jam justus est. Illum autem gravis tenet infirmitas, quem sacerdos sequitur verbis, et ille spiritualium verborum medicamentum non sentit, nec melioratur, sed quasi qui stomachum patitur, quidquid manducaverit et biberit, iterum vomit. Sic et illa anima patiens quidquid audierit, statim de sensibus suis projicit foras, sic illi infideles Judæi quibus dictum est: « Omnem escam abominata est anima eo» rum [1]: » id est, omnem escam doctrinæ animam nutrientem.

II, « Docens et prædicans Evangelium regni [2]. » Aliud est docere, aliud est Evangelium prædicare. Docebat enim eos, dicens eis justitias naturales, quas etsi ille non diceret, ipsa ratio naturalis illos doceret: ut puta castitatem, humilitatem, patientiam, et cætera his similia, quæ homines etsi non audiunt, tamen a semetipsis bona esse intelligunt, sicut ait Apostolus ad Romanos: « Cum enim » gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis » sunt faciunt [3], etc. » Sed forte dicis: « Si ea eos docebat, quæ omnes intelligunt, quid opus habebat eos dicere? » Audi, doctrina non tantum propter manifestationem rerum obscurarum inventa est, quantum propter excitationem cordis et spiritus. Talis est enim humana natura, ut puta prævalentibus delectationibus carnalibus in homine, scientia, quæ est in eo justitiæ naturalis excluditur, et quasi in oblivionem deducta, de memoria foris expellitur et obdormit. Cum ergo cœperit doctor in illis reprehendere et re-

[1] Psal. cvi, 18. — [2] Matth. iv, 23. — [3] Rom. ii, 14.

percutere mala carnalia, et terrere de futuro judicio : quasi præcisis delectationibus carnalibus, iterum scientiam in memoriam eorum reducit, et in sensibus reparat. Unde et gladius dicitur sermo divinus : quia sicut gladius carnes præcidit, sic et sermo divinus concupiscentias carnales. Et quemadmodum si tollis herbas de agro, triticum convalescit in illo : sic et concupiscentia si præcidatur ab homine, justitia convalescit : quia sicut herbæ suffocant triticum, sic et concupiscentiæ carnales offocant disciplinam. Vides ergo quia doctrina non novas scientias introducit, sed oblitas commonefacit ? Si ergo sermo humanus tantam habet virtutem auribus sonum præstans, putas quid agebat sermo dominicus, cum esset spiritus vivus, non tantum in auribus sonans, sed et in cordibus operans ? Evangelium autem prædicans, mysterium justitiæ promittebat. Evangelium enim est nuntium bonum. Bona autem hominibus nuntiantur, quando promittitur eis beatitudo cœlestis, peccatorum remissio, adoptio filiorum, mortuorum resurrectio, et immortalitas vitæ, hæreditas regni cœlestis, et possessio gloriæ sempiternæ, societas Angelorum, et communicatio Spiritus, et fraternitas Christi, et paternitas Dei. Hæc omnia antiqui homines manifeste nec audierant, nec sperabant. Et ideo præmium boni operis non sperantes, justitiæ contempserunt laborem, et transtulerunt se ad delectationes carnales : quia omnis justitia molesta est omnibus in carne viventibus, propterea labor justitiæ non sustinetur, nisi merces eorum expectetur. Ideo ergo illis beatitudinem evangelizabat cœlestem, ut corda eorum ad patientiam boni operis excitaret, et desiderium cœlestium præmiorum, aut docens, aut interpretans eis prophetias de suo ipsius adventu : ut ipsa interpretationis doctrina esset propter increpationem, et evangelizatio propter denuntiationem futurorum bonorum in ipso.

III. « Et sanans omnem languorem, et omnem infirmi-» tatem in plebe [1]. » Quod dixit : « Languorem, » ad passiones pertinere voluit corporales : quod autem dicit : « Et omnem » infirmitatem, » ad passiones animæ spirituales. Non enim pauciores morbi animam vexant quam corpus. Et siquidem dixisset : « Sanans languores et infirmitates, » poteramus utrumque ad passiones intelligere corporales, ut languores quidem intelligerentur graviores passiones, infirmitates autem tædia leviora. Nunc autem cum dicens : « Omnem lan-» guorem, » omne genus sive gravium sive levium passionum concludit, alterius clausulæ videtur adjectio esse superflua, nisi unam quidem ad passiones corporales intelligamus, alteram autem ad spirituales. Possumus tamen et utramque clausulam ad utrasque intelligere passiones ita, id est, omnem languorem sive corporalem, sive spiritualem : et omnem infirmitatem, sive corporalem, sive spiritualem : ut languorem quidem intelligamus animæ morbum passionis alicujus, infirmitatem autem infidelitatem : ut puta qui avaritiæ morbo subditus est, aut libidinis, aut vanæ gloriæ, languorem animæ patitur. Qui autem mysterium vocationis Dei ignorat, ille infirmus habetur in fide. Multi enim sunt qui possunt bona opera facere, et Deo placere, sed non faciunt : quia mysterium vocationis Dei ignorant, et ipsi sunt infirmi. Quidam autem sic passionibus carnalibus sunt mancipati, ut etiam si sciant mysterium vocationis Dei, tamen bene agere non permittuntur, et ipsi sunt languorem habentes. Sed passiones corporales Divinitatis virtute sanavit, spirituales autem verbo pietatis. Sicut enim medicina languenti corpori, sic verbum prodest animæ ægrotanti. Deinde vide, quod non prius posuit, « Sanans omnem languorem, et omnem infirmita-» tem : » sed primum, « Prædicans et docens Evangelium

[1] Matth. IV, 23.

»regni, » et postea sanans propter duas causas. Primum, quia miracula virtutum ædificant animas secundum verba pietatis. Ideo autem præmittitur, quod magis necessarium æstimatur. Deinde quia non verba pietatis virtutes miraculorum commendant, sed virtutes miraculorum veritatis sermones. Nec ideo credebatur Christus posse facere virtutes, quia veritatem prædicabat : sed ideo credebatur veritatem prædicare, quia poterat facere virtutes.

IV. « Et obtulerunt ei omnes male habentes ; et curavit »eos [1]. » In quibusdam locis ponit, « Et multos curavit [2], » sicut et ibi : « Et quotquot tetigerunt eum, sanati sunt [3]. » Hic autem simpliciter dicit : « Et curavit eos : » significans quia omnes curavit. Sicut novitius medicus intrans in civitatem, et volens ostentationes dare artificii sui, omnes venientes ad se curat : et non tantum cogitat de mercede accipienda, quantum de opinione sua commendanda. Cum autem manifesta fuerit fama ejus bona, tunc secundum laborem suum incipit exigere et mercedem. Sic et Dominus incipiens prædicare, non secundum judicium quosdam, sed omnes indifferenter sanabat : postquam vero illum omnis Judæa cognovit, beneficia sanitatum digno pretio fidei venumdabat, dicens unicuique : « Fiat tibi secundum fidem »tuam [4]. » Non tamen omnes, sed illos, quos secundum præscientiam suam ante præparaverat, quam venirent.

[1] Matth. IV, 24. — [2] Luc. VIII, 21. — [3] Matth. XIV, 36. — [4] Id. IX, 29.

HOMILIA IX.

CAPUT V.

I. « Videns autem Jesus turbas multas ascendit in mon»tem [1]. » Omnis artifex secundum professionem suam, opportunitatem operis videns, gaudet. Carpentarius, si viderit arborem bonam, concupiscit eam præscindere ad opus artificii sui : agricola, si viderit terram pinguem, desiderat eam arare. Et quid dico de rationalibus hominibus? ipse arrationalis equus de stabulo exiliens, si viderit campos patentes, rapit frenum, et excitatur ad cursum : sic et Dominus videns magnam congregationem populi, excitatus est ad docendum. Sic et omnis sacerdos cum viderit Ecclesiam plenam, gaudet animus ejus, et delectatur ut doceat : si autem viderit Ecclesiam vacuam, confunditur, et nihil dicere potest. « Ascendit in montem. » Numquid non poterat ibi docere, ubi jam populus erat? Sed propter duas rationes ascendit in montem. Primum, ut impleret prophetiam Esaïæ dicentis : « Super montem excelsum ascendo »tu, qui bene annuntias Sion [2]. » Deinde, ut mysterium pietatis ostenderet. Ascensio enim ejus est altitudo virtutum. Ascendit ergo in montem ut ostendat nobis quoniam in altitudine spiritualium virtutum consistere debet qui docet justitiam Dei, pariter et qui audit. Qui docet, verborum suorum sit ipse exemplum, ut magis opere doceat quam sermone, sicut ait Apostolus ad Timotheum : « Exem»plum esto omnium fidelium [3]. » Qui autem ambulat per convallia vitæ terrenæ, obscuras semitas calcat, et loquitur

[1] Matth. v, 1. — [2] Isaï. xl, 9. — [3] 1 Tim. iv, 12.

altos sermones : non alterum instruit, sed seipsum castigat. Nemo enim potest in valle stare, et de monte loqui : sed aut ubi stas, inde loquere; aut unde loqueris, ibi sta. Si in terra est animus tuus, ut quid de cœlo loqueris? Si ergo in terra tu stas, de terra loquere : si autem de cœlo loqueris, in cœlo consiste, ut dicas cum Apostolo : « Nostra autem » conversatio in cœlis est[1]. » Ille autem populus, qui audit justitiam Dei, ideo debet in altitudine bonorum operum consistere, quia discipulus imitator debet esse magistri. Si autem in peccatis vivas, et audias justitiæ verba docentem, judicium tibi, non salutem acquiris. Audis enim, ut ne ignorantiæ vel excusationem habeas ante Deum. Ecce homo, si quamcumque artem ex toto corde voluerit discere, puta pingere aut ædificare, cum frequenter magistrum suum audierit aut viderit, tollit se in secreto, et accipit ferramentum, et ipse se tentat, si potest jam facere quod frequenter audivit vel vidit, Sic et tu si facere justitiam non vis, ut quid prædicatorem justitiæ audis? ut quid doctorem illum appellas, cujus non vis esse discipulus? Intellige ergo : dico enim tibi rem naturalem, secundum loci istius Scripturam. Si tu es super montem, et prædicator in valle, tu sursum constitutus audis vocem illius, quia vox melius sursum ascendit : si autem tu steteris in valle, et doctor tuus super montem loquatur, non multum tibi proficit loquela ipsius. Ergo in primo loco populus se debet considerare qualis sit, in secundo loco qualem habeat sacerdotem : quia doctor malus bono populo non multum nocet, bonus autem doctor malo populo non multum prodest. Nunc autem populus seipsum non videt, quem primum videre debet : sed semper sedens judicat de moribus sacerdotum. Ideo ergo præsens Scriptura nos docet, ut tam doctor quam populus super montem sanctitatis ascendat,

[1] Philip. III, 20.

qui vult audire pietatis doctrinam. Aut certe ita : Mons Ecclesia appellatur, de quo dicit Propheta : « Mons Dei, » mons uber [1]. » Ascendit ergo Christus in montem, ut illic Discipulis suis mysteria traderet veritatis, ostendens quoniam omnis qui vult discere mysteria veritatis, in montem Ecclesiæ debet ascendere : sed non in omnem montem, sed in montem uberem. Sunt enim et hæreticorum montes, non autem uberes, sed coagulati : in quibus non veritatis mysteria traduntur, sed mendacia expugnantia veritatem. Ideo et eos, qui in tales montes ascendunt, reprehendit Spiritus sanctus per Prophetam dicens : « Ut quid suspicitis » montes coagulatos [2] ? » Coagulati enim dicuntur hæresium ecclesiæ, quia « Coagulatum est sicut lac cor eorum [3]. »

II. « Beati pauperes spiritu [4]. » Quamvis ipsas beatitudines exponat ex parte et evangelista Lucas, tamen istæ beatitudines perfectiores illis intelligendæ sunt : quoniam ille in loco campestri dictæ sunt, istæ autem perfectis super montem. Illæ mediocribus, istæ autem perfectis, et rectoribus populorum, sicut fuerunt Apostoli, ad quos dicta sunt hæc : cujus differentiæ rationem largius exposuimus ibi. Ideo illic simpliciter pauperes dixit; hic autem pauperes Spiritu. Pauper spiritu, est humilis corde : id est, pauperem spiritum habens, qui non magna sapit de se. Sicut ex diverso, dives spiritu intelligitur magna de se sapiens, et superbus qui non implet mandatum Christi dicentis : « Nisi conversi facti fueritis sicut puer iste, non intrabitis » in regnum cœlorum [5]. » Qui enim jam conversus factus est sicut puer, ille est et pauper spiritu. Et qui pauper est spiritu, ille conversus factus est sicut puer. Et secundum testimonium quidem Christi, et Apostoli : « Plenitudo legis » dilectio est [6] : » tamen nutrix dilectionis humilitas est, et

[1] Psal. LXVII, 16.— [2] Ibid. 17.— [3] Id. CXVIII, 70.— [4] Matth. V, 3. — [5] Id. XVIII, 3. — [6] Rom. XV, 14.

totius mali odii mater superbia. Ergo totius boni initium humilitas est, et totius mali superbia. Denique perditionis initium a superbia cœpit per diabolum, initiumque salutis ab humilitate per Christum : propterea convenienter et omnium beatitudinum humilitatem fecit initium. Et quare non manifeste dixit : « Beati humiles spiritu? » Ego hunc potui tantummodo rationis invenire colorem, ut non solum humiles ostendat, sed etiam indigentes humiles, qui sic sunt humiles, ut semper adjutorium Dei sint mendicantes. Unde in græco non dicit : « Beati pauperes , » sed, « Beati » egeni, » vel, « Beati mendici (2). » Nam pauper est qui angustiam quidem habet, non autem tantam, ut mendicare cogatur. Secundum quam differentiam et Propheta dicit : « Beatus qui intelligit super mendicum et pauperem[1]. » Ergo ideo dicit : « Beati mendici spiritu, » ut in ultima necessitate humiles ostendat. Si ergo dixisset; « Beati humiles spiritu, nihil amplius significasset, quam humiles : nunc autem et humiles, et secundum fidem humiles, et intelligentes unde sit adjutorium hominis. Sunt enim multi naturaliter humiles spiritu, et non ex fide. Hi tales non pulsant adjutorium Dei. Qui autem secundum fidem humiles sunt, et intelligentes, dum nimis timent de se, adjutorium Dei pulsare non cessant. « Quoniam ipsorum est regnum » cœlorum[2]. » Quid enim aliorum virtutes alias studentium, non est regnum cœlorum? Etiam. Nam sicut cætera vitia deponunt ad inferos, maxime tamen superbia, quia radix omnium malorum superbia est : sic et omnes virtutes inducunt in regnum cœlorum, maxime tamen humilitas, quia radix omnium malorum superbia est : sine dubio et radix omnium bonorum humilitas est : et quia proprium est, ut qui se exaltat, humilietur : sic et qui se humiliat, exaltetur.

III. « Beati qui lugent[3]. » Et qui sua quidem peccata lu-

[1] Psal. xl, 2. — [2] Matth. v, 3. — [3] Ibid. 5.

gent, beati sunt, id est, mediocres beati : beatiores autem sunt, qui aliena lugent peccata, quoniam qui aliena lugent peccata, certum est quia non habent sua quæ lugeant. Tales convenit esse doctores omnes, et qui sunt super montem. Nam cum sint omnes doctores populi christiani patres, quomodo possunt esse sine luctu, cum videant quotidie Christianorum animas usque ad infernum cadentes? Nam de Angelis, qui exituri sunt in fine sæculi, ut signent servos Dei, qui lugent de alienis peccatis, sic scriptum est per Ezechielem : « Ite per Jerusalem, et signate omnes qui lugent super » iniquitates, quæ fiunt in medio Jerusalem [1]. » Jerusalem enim vero est Ecclesia Christi, cujus fundamenta sunt in montibus sanctis. « Quoniam ipsi consolabuntur [2]. » Si consolatio lugentium est cessatio luctus pœnæ, quoniam qui sua lugent peccata, consecuti indulgentiam consolabuntur in sæculo illo : qui aliena lugent peccata, quomodo in sæculo illo consolabuntur? Numquid desinent de peccatoribus lugere? Etiam. Quomodo quandiu sunt in mundo, nescientes providentiam Dei, nec intelligentes ad plenum qui diabolo compellente delinquunt, et qui non ex proposito malo diligunt mala, omnes peccantes lugent, omnes a diabolo circumveniri et cogi putantes. Cum vero in sæculo illo providentiam Dei cognoverint, et intellexerint manifeste quoniam qui Dei fuerunt, perire non potuerunt : qui autem perierunt, non fuerunt Dei, quia de manu Dei nemo rapere potest : deposito de eis luctu, consolabuntur : et sine mixtura alicujus doloris, in sua sola beatitudine lætabuntur. Nam quandiu charitas est Sanctorum ad peccatores, et luctus est. Ibi autem nec charitas est Sanctorum ad peccatores, nec luctus, etiamsi propinqui fuerint, sicut docet parabola, in qua dives dicit ad Abraham : « Pater Abraham, » miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum di-

[1] Ezech. IX, 9. — [2] Matth. V, 5.

» giti sui in aquam, et refrigeret linguam meam, quia gravi- » ter crucior in hac flamma [1]. » Numquid misertus est ibi Abraham super filium suum ardentem? Nam qui fuerat epulator, in qua parte corporis sui plus peccaverat, id est, in gula, in ea amplius torquebatur.

IV. « Beati mansueti [2]. » Mansuetus enim neque irritat malum, neque irritatur a malo, neque adversus eum prævalet causa peccati, neque adversus alterum aliquando ex illo nascitur causa peccandi : sed magis contentus est injuriam pati, quam facere. Nam nisi contentus fuerit homo ut noceatur, nunquam potest esse sine peccato : quia sicut et zizaniæ nunquam sunt minus in agro, sic non sunt minus irritatores in mundo. Ille est ergo vere mansuetus, qui cum nocitus fuerit, nec cogitat malum facere, nec facit. « Quo- » niam ipsi hæreditabunt terram [3]. » Sine dubio terram vivorum, de qua scriptum est : « Credo videre bona Domini in » terra viventium [4]. » Terra autem hæc, sicut quidam dicunt, quandiu est in hoc statu, terra est mortuorum, quia vanitati subjecta est : cum autem liberata fuerit de corruptionis servitute in libertatem gloriæ filiorum Dei, terra fit vivorum, ut immortales hæreditent immortalitatem. Alterum exponentem legi, quasi cœlum, in quo habitaturi sunt Sancti, dicatur terra vivorum : quæ quantum ad nostram regionem inferiorem cœlum est : quantum autem ad illud superius cœlum, terra dicitur. Alii dicunt quia corpus nostrum in terra est, et quandiu quidem subjaceat morti, terra est mortuorum; cum autem fuerit transformatum, et conforme factum corpori gloriæ Christi, erit terra vivorum, et hæreditabunt eam æternam æterni, et spiritalem et sanctam spirituales et sancti.

V. « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam [5]. » Esurire et

[1] Luc. xvi, 24. — [2] Matth. v, 4. — [3] Ibid. — [4] Psal. xxvi, 13. — [5] Matth. v, 6.

sitire justitiam, est desiderare justitiam Dei. Ut sive faciant homines justitiam Dei, sive audiant, non quasi inviti audiant vel faciant justitiam Dei, sed ex desiderio cordis : quoniam omne bonum, quod non ex amore ipsius boni faciunt homines, ingratum est ante Deum. Unde Dominus per Joannem, non omnes simpliciter vocabat ad potum, sed tantummodo sitientes, dicens : « Qui sitit, veniat ad me, » et bibat [1]. » Æstimo quod non sine ratione esurire dixit justitiam et sitire. Nunc ergo esurit justitiam, qui secundum justitiam Dei desiderat conversari, quod est recti cordis. Sitit autem justitiam, qui scientiam Dei acquirere cupit, quam potest consequi ex studio Scripturarum, quod est docilis viri. « Quoniam ipsi saturabuntur [2]. » Videlicet largitate remunerationis Dei. Quoniam majora erunt præmia Dei, quam desideria avara Sanctorum.

VI. « Beati misericordes, quoniam ipsis miserebitur » Deus [3]. » Non tantum ille misericors est, qui miseretur aut pauperi, aut pupillo, aut viduæ : hæc enim misericordia et apud illos invenitur frequenter, qui non cognoscunt Deum. Ille autem verus misericors est, qui inimico proprio miseretur, et benefacit ei, secundum quod scriptum est : « Dili» gite inimicos vestros, et benefacite eis qui vos oderunt [4]. » Nam et Deus non solum super gratos pluviam dat, aut solem suum jubet oriri, sed etiam super ingratos. Unde et ita dicit : « Estote misericordes, sicut et Pater vester misericórs » est [5], etc. » Et vere beatus est ille talis, quoniam misericordia ejus, siquidem non habet peccatum, quod difficile est in hominibus, proficit illi ad additamentum justitiæ : si autem habet, ad remissionem peccati, quoniam potest fiducialiter dicere : « Dimitte mihi debita mea, sicut et ego dimitto debitoribus meis. »

[1] Joan. vii, 37. — [2] Matth. v, 6. — [3] Ibid. 7. — [4] Luc. vi, 27. — [5] Ibid. 6.

VII. « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt [1]. » Dupliciter est videre Deum, et in hoc sæculo, et in illo. In hoc quidem sæculo, secundum quod scriptum est : « Qui » videt me, videt et Patrem meum [2]. » Mundo enim corde sunt, qui non solum non faciunt malum, nec cogitant : sed adhuc etiam qui omne bonum et faciunt semper, et cogitant. Quia est interdum facere bonum, et non cogitare, qui non propter Deum faciunt bonum, et tale bonum non remunerat Deus : quia non remuneratur a Deo bonum quod fit, sed id quod bene fit. Qui autem propter Deum facit bonum, sine dubio et cogitat bonum. Qui ergo omnem justitiam facit, et cogitat mente sua, Deum videt, quoniam justitia figura Dei est. Deus enim justitia est. Secundum ergo quod eripuerit se quis a malis, et fecerit bona : secundum illud et Deum videt, aut turbulente, aut munde, aut modice, aut amplius, aut ex parte, aut perfecte, aut interdum, aut semper, aut secundum possibilitatem humanam. Hoc ipso modo et qui male agit et cogitat, diabolum videt, quia omne malum diaboli est figura. In sæculo autem illo hoc modo mundi corde Deum videbunt facie ad faciem, jam non per speculum in ænigmate sicut hic.

VIII. « Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur [3]. » Pax est unigenitus Deus, de quo dicit Apostolus : « Ipse » enim est pax nostra [4]. » Qui ergo pacem diligunt, filii sunt pacis. Pacifici autem non solum dicuntur, qui inimicos in pace reconciliant : sed etiam illi, qui immemores sunt malorum, ipsi diligunt pacem. Multi enim sunt qui aliorum quidem inimicos libenter in pace reconciliant, et ipsi inimicis suis nunquam ex corde reconciliantur. Isti tales illusores sunt pacis, non amatores. Pax enim illa beata est, quæ in corde posita est, non in verbis. Vis cognoscere qui

[1] Matth. v, 8. — [2] Joan. xiv, 9. — [3] Matth. v, 9. — [4] Ephes. ii, 14.

est vere pacificus? audi Prophetam dicentem : « Cohibe » linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum [1]. » Id est, lingua tua malum sermonem non dicat. Sicut enim ignis de modica scintilla magnum conflat incendium : ita et sermo malus de levi occasione magnam succendit inimicitiam. Illius labia dolum loquuntur, qui pacem portat in labiis, et malitiam servat in corde. Si Christianus es, aut quod loqueris, hoc cogita : aut quod cogitas, hoc loquere. Diverte a malo, et fac bonum. Non dixit : « Noli accedere ad malum, » sed « Recede a malo. » Ille autem jubetur recedere, qui accessit. Sciens ergo misericors Deus incontinentiam nostram, quoniam si dixisset : « Noli accedere ad malum : » aut pauci, aut nullus hoc poterat adimplere : nam pene omnes homines parati sunt ad malum, ideo sic dicit. Bonum quidem fuerat, si nec accederes ad malum : si autem quasi homo naturæ carnalibus motibus excitatus accessisti ad malum, saltem vel propter considerationem divini timoris recede a malo. Quoniam accedere ad malum, forsitan secundum carnem humanæ infirmitatis est : permanere autem in malo, et exequi malum, malignitatis est, et non infirmitatis. « Inquire pacem, et sequere eam [2]. » Non dixit : « Si te pax sequatur, suscipe eam : » sed, et « Si te fugerit, » sequere eam. » Ut puta si (quod humanum est) cum aliquo feceris litem, siquidem ille te prius invitat ad pacem, pax te sequitur, cum gaudio suscipe eam. Quod si ille quasi malus permanet in malo, pax absconditur ab oculis tuis : tu quasi filius pacis pulsa januam pacis, et hoc est inquirere pacem. Nec dicas : « Ille mihi prior injuriam fecit, et prius me debet rogare. » Gloriosior es tu, si nocitus pacem petieris, quam si vindictam desiderares. Quære ergo pacem, ut invenias præmium pacis. « Beati enim paci- » fici, quoniam filii Dei vocabuntur. »

[1] Psal. xxxiii, 14. — [2] Ibid. 15.

IX. « Beati qui persecutionem patiuntur propter justi»tiam[1]. » Non dixit : « Beati qui a gentibus persecutionem »patiuntur, » ne putes illum solum beatum, qui persecutionem patitur propter idola non colenda. Ideo et qui ab hæreticis persecutionem patitur, propter veritatem non relinquendam, beatus est : quia propter justitiam patitur. Gentiles enim Christum denegant, hæretici autem veritatem Christi. Qui autem veritatem Christi denegat, ipsum denegat Christum. Christus enim veritas est. Et ideo hæretici, qui non propter Christum persecutionem faciunt, sed propter veritatem Christi, in prima facie Christiani videntur, revera autem gentiles sunt. Non solum hæreticus, sed etsi aliquis ex potentibus, qui videntur esse Christiani, forsitan propter peccata sua correptus, factus fuerit tibi inimicus, et persecutus te fuerit, beatus es cum Joanne. Nam et Joannes Baptista neque propter gentilitatem, neque propter hæresim interfectus est, sed quia corripiebat Herodem propter adulterium ejus. Sed et omnes Prophetæ neque a gentilibus regibus, sed a suis occisi sunt : non propter gentilitatem, sed quia corripiebant eorum peccata. Si autem qui a suis ipsis propter causam Dei aliquid patitur, non habet mercedem, nec Prophetæ habuerunt. Si autem verum est quod Prophetæ martyres sunt, sine dubio et qui propter causam Dei aliquid patitur, etsi a suis patitur, mercedem habet. Ideo non posuit Scriptura personas persequentium, sed solam causam persecutionis, ut tu non aspicias quis te persequitur, sed ut quid te persequatur. Quid ergo si quis te persecutus fuerit non propter causam Dei, sed propter privatam rem ? ut puta, ut auferat aliquam rem tuam : ille quidem qui te sine causa est persecutus, reus est : tu autem beatus non es, quia non propter justitiam persecutionem passus es, sed propter privatam cau-

[1] Matth. v, 10.

sam. Plane si volueris illud implere, quod dictum est : « Qui » te percusserit ad maxillam unam, præbe illi et alteram : » et qui vult auferre quæ tua sunt, noli vetare [1], » tunc vere beatus es : quoniam etsi ab initio non propter causam Dei persecutionem patiebaris, postea tamen aut damnum aut injuriam passus es propter Deum. Si autem restiteris etiam cum peccato, et non potueris pati, beatitudinis perdidisti mercedem.

X. « Beati eritis, cum vos exprobraverint homines [2]. » Postquam locutus est de persecutionibus sustinendis, tanquam si respondeat quis ad Deum : « Domine, quid si persecutionem quidem passi non fuerimus propter te, vel propter justitiam tuam, in opprobrium autem venerimus, et in blasphemiam hominum iniquorum? « Beati, inquit, eritis non solum cum persecutionem passi fueritis, sed etiam cum vos exprobraverint homines. » Ecce multi homines propter causam quidem Dei fiunt nobis inimici, sed non aperte nos persequuntur, forsitan quia nec possunt : tamen circumeuntes omnia, blasphemant nos et dicunt de nobis quæ sunt probrosa. « Beati eritis cum vos exprobraverint homi- » nes, et dixerint omne verbum malum adversum vos, men- » tientes propter me [3]. » Sicut enim verum est quoniam qui calicem aquæ nobis porrexit, merces ejus non perit : sic qui vel unius levissimi verbi nobis injuriam fecerit, anima nostra vacua non erit a mercede. Ut ergo blasphematus sit beatus, duo hæc convenire debent : ut mendaciter blasphemetur, et propter Deum blasphemetur : alioqui si unum defuerit, jam non est beatitudinis merces. Ut puta si quis dixerit de te quod est turpe mendacium, sed non propter causam Dei, sed propter privatam aliquam inimicitiam dolens, ille quidem peccavit, tu autem mercedem justitiæ non habes : nisi forte cum possis reblasphemare, non reblas-

[1] Matth. v, 39, 40. — [2] Ibid. 11. — [3] Ibid.

phemasti propter justitiam Dei : aut cum possis te revindicare, non revindicasti : et tunc beatus es, et causa privata facta est tibi causa Dei. Quod si propter causam quidem Dei blasphematus es, tamen quod dictum est de te malum, verum est : iterum non es beatus, quia verum dictum est de te : et illa blasphemia pertinet tibi non ad mercedem justitiæ, sed ad vindictam peccati. Ideo utrumque posuit, et mentientes, et propter me.

XI. « Gaudete et exultate. » Quare? « Quia merces vestra » multa est in cœlo [1]. » Ponderate confusionem terrenam cum gloria cœlesti, et videte si non multo levius est, quod patimini super terram, quam quod expectatis in cœlo. Sed forte dicis; « Quis potest blasphematus mendaciter, non dicam gaudere, sed vel magnanimiter ferre? » Quisquis vana gloria non delectatur. Qui enim concupiscit quæ in cœlo sunt, opprobria non timet in terris : nec cogitat quid loquantur homines propter ipsum, sed quid judicet Deus de ipso. Qui enim lætatur de laude hominum, et quantum lætatur, tantum contristatur : ille et de vituperatione hominum constristatur, et tantum contristatur, quantum lætatur. Qui autem de laude hominum non extollitur, nec de vituperatione humiliatur. Unusquisque ubi gloriam quærit, illic timet confusionem. Qui gloriam quærit in terris, confusionem timet in terris. Qui autem gloriam non quærit nisi tantummodo apud Deum, ille non timet confusionem, nisi tantummodo Dei. Si miles periculum belli sustinet, dum sperat victoriæ prædam, quanto magis vos opprobria mundi non debetis timere, qui regni cœlestis præmium expectatis ?

[1] Matth. v, 12.

HOMILIA X.

CAPUT V.

I. « Vos estis sal terræ : quod si sal evanuerit, in quo sa-» lietur[1] ? » etc. Quasi interrogantibus Apostolis, ad quos sit omnia ista locutus, utrum generaliter ad populum, aut ad ipsos : volens ostendere quoniam ad ipsos præcipue hæc loquebatur, addit : « Vos estis sal terræ. » Hoc quod dicit : « Vos estis sal terræ, » ad illud respicit, quod superius dixit : « Quia doctor omnibus virtutibus debet esse ornatus. » Debet esse pauper, ut avaritiam libera voce castiget. Debet esse semper suspirans et lugens, sive sua, sive aliena delicta, ut confundat eos, qui nec peccare dubitant priusquam peccent : nec postquam peccaverunt, tristantur quia peccaverunt. Ideo suspiret et plangat, ut per hoc ostendat quia gravis et periculosus est mundus iste fidelibus. Debet esuriens et sitiens esse justitiam, ut pigros circa opera bona, vel lectione fidei, vel increpationis flagello valeat excitare, magis exemplo suo, quam voce. Debet esse mansuetus, ut magis indulgendo quam vindicando regat Ecclesiam : ut magis ametur quam timeatur. Debet esse misericors aliis, sibi autem austerus, ut sibi quidem grave pondus justitiæ ponat, aliis autem leve. Debet esse mundo corde, ut non solum non se immisceat circa negotia sæcularia, sed nec cogitet de mundo. Sicut enim oculus quanto mundior fuerit, tanto longius videt : sic et anima quanto longius fuerit a sollicitudine mundiali, tanto amplius Deo proximior est. Cujus autem cordis oculus mundum aspicit, illius mens

[1] Matth. v, 13,

non potest Deum videre. Sit autem pacificus, ut tota Ecclesia ejus quasi una sit anima. Ubi autem concordia non est, nec oratio illic exauditur, nec oblatio suscipitur : quia nec ibi est Deus, ubi discordia dominatur. Debet autem et paratus ad passionem esse, non vana desideria martyrii habens, sed constantiam fidei Martyribus dignam. Nam quantum ad sapientes, et miles non ille paratus dicitur ad bellum, qui concupiscit exire, sed qui potens est exire. Si ergo omnibus his virtutibus fuerit ornatus, tunc est quasi optimum sal, et totus populus de illo conditur magis videndo eum, quam audiendo. Nam prima doctrina est videre bonum, secunda autem audire.

II. « Vos estis lux mundi[1]. » Dum consideramus quod opus est salis, quod lucis admonet nos, ut quæramus ob quam causam Apostoli sali sunt comparati, ob quam autem causam luci. Salis opus est rem in eo statu tenere, in quo invenerit eam, ut ad deterius eam mutari non sinat, ad melius autem perducere non potest. Ut puta tenet carnem ne putrescat, putridam autem non potest tenere incorruptam. Lucis autem opus est ipsas solvere tenebras, et ea, quæ fuerunt in tenebris, illustrare : sic et Apostoli, cæterique doctores, sal quidem sunt populi christiani jam cognoscentis Deum, servantes eum in ipsa agnitione Dei, et sanctitate, id est, terræ cultæ, quæ jam verbo crucis, quasi vomeri, aratroque subjecta est. Lux autem sunt gentium, producentes eas ad scientiæ lumen, vel cæterorum qui forte in Ecclesia ceciderunt in tenebris peccatorum. Item bona conversatio sacerdotis sine verbo, tenet quidem Sanctos in sanctitate per suum exemplum, adducere autem ignorantem ad scientiam veritatis non potest. Item verbum quidem ignorantem adducere ad scientiam veritatis et sine conversatione bona potest : tenere autem in fide vel sanctitate,

[1] Matth. v, 14.

absque bona conversatione non potest, magis autem et scandalizat : sicut in sequentibus ostendemus. Ergo propter bonam conversationem suam sacerdotes sunt sal, quoniam bona conversatio sacerdotum conditura populi est. Propter verbum autem doctrinæ lux, quoniam verbum ignorantiæ lumen est. Prius autem vocavit eos sal, postea autem lux, (*sic*) aut quia prioris loci est servare quos habes, secundi autem vocare quos non habes; aut quia prius est bene vivere, secundum autem bene docere. Nam per bonam conversationem ascenditur sine dubio ad scientiam : a scientia autem nescio si ad bonam conversationem omnimodo veniantur. Propterea scientes quidem sine timore Dei multos videmus : timentem autem Deum sine scientia nullum videmus. Aut quia propter Judæos priores dicti sunt sal, non adducentes eos ad scientiam Dei, sed condientes ipsos in ipsa scientia.

III. Lux autem propter gentes in secundo loco vocatas: ideo et per comparationem congruam introducens addidit, dicens : « Non potest civitas abscondi supra montem po» sita [1] : » Quamvis enim ipsa voluerit esse velata, mons ipse, qui portat eam, facit eam omnibus manifestam : sic et Apostoli, et sacerdotes qui fundati sunt in Christo monte excelso, non possunt esse absconditi : etsi voluerint se abscondere, Christus ipse manifestat eos qui bajulat eos. Quæ est hæc civitas ? Ecclesia est Sanctorum, de qua dicit Propheta : « Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei [2]. » Cives autem ejus sunt omnes fideles, de quibus Apostolus : « Vos » estis cives Sanctorum, et domestici Dei [3]. » Turres illius sunt Prophetæ, de quibus dictum est : « Fiat pax in virtute » tua, et abundantia in turribus tuis [4]. » Sicut enim de turribus jacula contra omnes hostes jactantur : sic de prophe-

[1] Matth. v, 14. — [2] Psal. LXXXVI, 3. — [3] Ephes. II, 19. — [4] Psal. CXXI, 7.

ticis libris, contra vanas gentilium fabulas, et contra insanas hæreticorum disputationes salutaria veritatis proponuntur exempla. Portæ autem ejus sunt Apostoli, de quibus dictum est : « Diligit Dominus portas Sion, super omnia » tabernacula Jacob [1] : » quia per illas totus populus intrat ad fidem. Muri autem illius sunt sacerdotes, cæterique doctores, de quibus dicit Propheta ad hanc Jerusalem spiritualem : « Et alienigenæ ædificabunt muros tuos [2] : » quoniam ex gentibus vocati sunt sacerdotes, et gubernatores Ecclesiæ. Sicut enim muri omnem gentilium et hæreticorum impetum ipsi suscipiunt, qui tanquam arietibus quibusdam, sic assiduis persecutionibus feriunt clerum ; id est murum Ecclesiæ. Et sicut mortiferas sagittas, sic insania verba perversæ cogitationis eorum, de impia cordis pharetra procedentia, doctores quasi lapides vivi suscipiunt, et fidei virtute constringunt. Hæc ergo civitas posita est super montem : id est, Apostoli, Prophetæ, cæterique doctores ædificati in Christo. Mons enim Christus est, de quo ait Daniel : « Ecce lapis excisus est sine manibus, et factus » est mons magnus, et occupavit totam terram [3]. »

IV. Nunc per alteram comparationem vult ostendere, quare Sanctos suos ipse Christus manifestat, et non sinit eos esse absconsos. Id est : « Quia nec qui accendunt lu» cernam, ideo eam accendunt, ut ponant sub modio, sed » super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt [4]. » Qui sunt accensores lucernæ ? Pater et Filius. Quæ est illa lucerna ? Verbum divinum, de quo dictum est : « Lucerna » pedibus meis verbum tuum [5]. » Ut luceat, id est, appareat, et illuminet, qui sunt vel in domo Ecclesiæ, vel in domo omnium mundorum. Quod est candelabrum ? Ecclesia, quæ bajulat verbum vitæ. Consequenter dicit et Pau-

[1] Psal. LXXXVI, 2. — [2] Isaï. LX, 10. — [3] Dan. II, 34, 36. — [4] Matth. V, 15. — [5] Psal. CXVIII, 105.

lus : « Inter quos lucetis sicut luminaria in sæculo, verbum » vitæ continentes [1]. » Consequenter et omnis ecclesiasticus vir, habens verbum Dei, dicitur candelabrum. Modii autem sunt homines mundiales, vacui a Deo, et ab omnibus quæ sunt Dei. Dicuntur autem modii, quoniam sicut modii desuper quidem vacui sunt, desubtus autem pleni : sic omnes mundi amatores et carnis, in spiritualibus quidem et divinis quæ superiora recte esse dicuntur, vacui sunt et insensati : in inferioribus autem, id est, in mundialibus et terrenis aliquatenus pleni videntur et sapientes. Propterea sicut in modio si volueris aliquid reponere, necesse est ut cadat deorsum ad inferiora ejus, et tenebrosa : sic homini carnali, et mundiali, et vacuo, si dixeris aliquid quod est Dei, non illud tenet in superiore parte mentis suæ aut cordis : nec portat illud in ore, sed confestim cadit de mente ejus et corde deorsum in terrena, et tenebrosa, ut nec illi prosit nec aliis. Si autem et aliqua tentatio facta fuerit propter verbum veritatis, statim reversatur in terram, et aspiciens terram quasi modius, verbum Dei sub se tenet absconditum. Reversatus est enim et aspiciens terram, et abscondens verbum sub se, quando propter aliquam causam terrenam non est ausus palam proloqui fidei veritatem, aut injurias carnales timens, aut mortem, aut damna, aut cætera quæ obstruunt carnales homines, ut verbum quod crediderunt, libere non audeant profiteri.

V. Nunc autem sciens quoniam ille est laudabilis doctor, qui facit quod docet, addidit et dicit : « Sic luceat lux » vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et » magnificent Patrem vestrum qui in cœlis est [2]. » Id est, sic illuminate, docete, non ut verba vestra tantummodo audiant homines, sed ut opera vestra bona videant, ut quos illuminaveritis per verbum quasi lux, condiatis per exempla

[1] Philip. II, 15, 16. — [2] Matth. V, 16.

operum vestrorum quasi sales : quoniam qui docet, et facit quod docet, vere ille docet : qui autem non facit quod docet, non alium docet, sed seipsum condemnat. Et melius est facere, et non docere, quam docere, et non facere. Quoniam qui facit, etsi tacuerit, aliquos corrigit suo exemplo : qui autem docet, et non facit, non solum neminem corrigit : sed adhuc multos scandalizat. Quis enim non moveatur ab peccandum, cum viderit ipsos doctores pietatis peccantes? Ergo per illos quidem doctores qui docent et faciunt, magnificatur Deus : per eos autem qui docent, et non faciunt, blasphematur. Ut puta, si bene doceant sacerdotes, et melius vivant, videntes gentiles dicunt : « Benedictus Deus, qui tales habet servos. Vere enim eorum Deus, verus est Deus. Nisi enim ipse esset justus, nunquam populum suum circa justitiam sic teneret. Nam disciplina Domini ex moribus familiæ demonstratur. Non sicut nostri philosophi, qui magna loquuntur, et nec modica faciunt. » Si autem bene doceant, et male conversentur, videntes dicunt : « Qualis est Deus eorum, qui talia agunt? » Numquid sustineret eos talia facientes, nisi consentiret operibus eorum? Patres nostri, sicut illi existimant, idola colentes, omnem justitiam servaverunt : isti autem gloriosos loquuntur sermones, et ignominiosa opera faciunt. » Vides quomodo Deus per malos Christianos blasphematur? Nec potest dominus bonam opinionem habere, qui malam familiam habet. Unde dictum est ad populum Dei : « Nomen enim Dei per vos » blasphematur inter gentes [1]. »

VI. « Nolite putare quia veni solvere legem, aut Prophe» tas [2]. » Propter duas causas dicit non se venisse ut solveret legem, sed ut adimpleret. Primum, ut Discipulos suos, quos omnibus bonis operibus adornatos esse debere supra

[1] Isaï. LII, 5 ; Ezech. XXXVI, 20, et Rom. II, 24. — [2] Matth. V, 17.

docuerat, his verbis ad suum provocaret exemplum : ut quemadmodum ipse omnem legem implebat, sic et illi omnia etiam minima legis festinarent implere. Deinde quia futurum erat, ut Judæi calumniarentur eum in sabbatis operantem, et lepram tangentem, quasi solventem legem, ideo priusquam incurrat in calumniam, calumniatoribus satisfacit, dicens : « Nolite putare quia veni solvere legem, aut Prophetas : non veni solvere, sed adimplere [1]. » Lex et Prophetæ duo hæc agunt. Et de Christo prophetizant et legem vivendi constituunt : quæ utraque Christus implevit. De se quidem sic, quando natus est, et vocatus est Emmanuël : quando circumcisus est : quando præsentatus est in templum, et oblatum est pro illo sacrificium, scilicet duo turtures, aut duo pulli columbini : quando in Ægyptum fugit, legem adimplevit : quando in Nazareth conversatus est : quando cum asino in templum ingressus est : quando a pueris laudatus est : quando crucifixus est inter iniquos : quando felle et aceto potatus est : quando in manibus Patris sui spiritum commendavit : quando vestimenta sua dividenda reliquit : quando descendit ad inferos, et visitavit omnes dormientes : quando ascendit in strepitu : quando sedit ad dextram Patris : quando adhuc venturus est vocans terram a solis ortu usque ad occasum : quando sederit in valle Josaphat, et judicaverit omnes gentes, adimplet prophetias : quia nisi hæc facta fuissent, mendaces erant prophetæ : nunc autem omnes impleti sunt, et adhuc implebuntur, cum stellæ ceciderint, cum sol tenebratus fuerit, cum luna sanguineo colore mutata fuerit, cum cœlum plicatum fuerit sicut liber. Secundum autem modum vivendi, legem implevit duobus modis. Primum exteriores quidem legis figuras solvens, interiores autem veritates ejus adimplens. Ut puta, in lege præcepit omnes opus servile in sab-

[1] Matth. v, 17.

bato quemquam facere non debere, præterquam quod fit omni animæ, scilicet quod est necessarium vitæ humanæ : hoc singulare est, quia sic Deus in sabbato cessat ab opere. Spiritualiter secundum Evangelii veritatem, opus servile peccatum est : quoniam « Omnis qui facit peccatum, ser» vus est peccati[1]. » Omne autem opus bonum non est servile, sed liberale, et pro animæ fit libertate, licet videatur ipsum opus in prima facie corporale. Vides ergo quia Christus sabbatis operans adimplevit legem, non solvit : manifestavit, non occultavit? Item in lege fuerat scriptum lepram tangere non oportere. Hoc figuratum est. Lepra enim intelligitur peccatum. Christus ergo tangens lepram, non solvit legem, sed adimplevit. Mundans enim leprosum, justitiam operatus est, non peccatum. Et per hoc justitiam tetigit, non peccatum, quod est vere lepra. Nam ille qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus[2], certum est quia nunquam tetigit lepram : id est peccatum, Merito ergo dicit : « Donec omnia fiant. »

VII. « Amen dico vobis, donec transeat cœlum et terra, » iota unum aut unus apex non præteribit a lege donec om» nia fiant[3]. » Quoniam quæ ab initio mundi usque ad finem erant futura, eorum mysteria sunt prophetata in lege : ut ne videatur aliquid eorum, quæ fiunt, Deus antea non cognovisse, propterea dicit : « Non potest fieri ut transeat cœlum vel terra, donec omnia quæ in lege prophetata sunt, rebus ipsis fuerint adimpleta. » Ingenuus homo, si vel in vili mendacio inventus fuerit, erubescit : et quomodo Deus quod promisit in lege, non faciat, aut aliter faciat? Vir sapiens quod dixerit, verbum suum non relinquit vacuum : et quomodo verba divina sine exitu vacua poterunt remanere? Deus hominem punit, si quod docet alium, ipse non fecerit : quomodo Christus, quod locutus est in Prophetis,

[1] Joan. VIII, 34. — [2] Isaï. LIII, 9. — [3] Matth. V, 18.

non adimplevit in opere? Deinde implevit legem in minimis istis. « Si quis solverit unum de mandatis istis minimis, » et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœ- » lorum [1]. » Sed primum videamus quæ sunt ista minima mandata. Et alii quidem aliter interpretati sunt, alii autem aliter. Puto autem ipse Dominus manifeste ostendit quæ sunt, dicens demonstratorie ; « Si quis solverit unum de » mandatis istis minimis : » id est, quæ modo dicturus sum. Nam talis est mos loquendi in Scripturis, quæ post modicum dicturi sunt, quasi jam dicta demonstrantur, sicut est ibi, « Audite hæc omnes gentes [2]. » Quæ hæc, nisi quæ in sequentibus versiculis erat dicturus? Mandata igitur Moysi in actu facilia sunt, « Non occides, non adulterabis [3] : » et ideo in remuneratione modica, in peccato autem magna. Mandata autem Christi ; id est, neque irascaris, neque concupiscas, ipso actu difficilia sunt, et ideo in remuneratione magna sunt, in peccato autem minima. Quomodo autem abstinere ab homicidio aut adulterio facile est, patet. Ipsa enim criminis magnitudo voluntatem faciendi repercutit, et ideo non habet laudem qui abstinet se ab illis, quia non est labor abstinere se ab illis. Nam omne malum, quanto gravius crimen est, tanto levius videtur ad non faciendum, et gravius facit peccatum, si fuerit factum. Non irasci autem difficile est in actu, quia dum levis culpa putatur, non facile servatur a multis. Et multum laboriosum est posse non irasci, quia naturaliter in hominibus iracundia est plantata, et ideo in remuneratione magna sunt : quia difficile est et laboriosum abstinere ab eis. Propterea et si iratus fuerit homo aut concupierit, est quidem peccatum, quia malum est : non tamen est grave peccatum, quia difficile est abstinere ab eis. Ergo minima mandata ista dicit Christi mandata : « Non irascaris, non concupiscas. » Quæ in ob-

[1] Matth. v, 19. — [2] Psal. xlviii, 2. — [3] Exod. xx, 13, 14.

servando quidem magna sunt, in peccando autem minima videntur, quantum ad homines negligentes. Ergo illi, qui levia peccata committunt, minimi sunt in regno Dei : id est, qui iratus fuerit, et iratus grande peccatum non fecerit in actu, a pœna quidem securus est, non tamen est in gloria : quia etsi nihil tale committit, tamen quia secutus est iram suam, et non illam repressit in corde suo, peccavit. Unde jubet nos Propheta, si irati fuerimus, ut compuncti in cordibus nostris iracundiam reprimamus, sciens quoniam si per iracundiam vel leviter peccaverimus, peccatores sumus. Item qui concupiscit, etsi non fecerit, peccavit. Quare? Quia vel omnino voluit. Qui ergo doctor est, si ab omnibus abstinuerit, magnus est : si autem vel levia hæc peccaverit, nihil illi prodest sacerdotalis dignitas ejus : sed projectus a primo ecclesiastico choro, fit inter eos qui nec in pœna sunt, quia non fecerunt grave peccatum : non tamen sunt in gloria, quia peccati rugam aut maculam susceperunt.

HOMILIA XI.

CAPUT V.

I. « Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum » et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum [1]. » Scribarum et Pharisæorum justitiæ, sunt mandata Moysi : impletiones autem mandatorum illorum, sunt mandata Christi. Hoc est ergo quod dicit : « Nisi quis supra legis mandata, et hæc mea præcepta, quæ apud illos minima existimabantur, impleverit, non intrabit in regnum cœlorum : »

[1] Matth. v, 20.

quoniam illa, sicut diximus, de pœna quidem liberant, quæ scilicet transgressoribus legis debetur : non autem introducunt in regnum : hæc autem et de pœna liberant, et in regnum introducunt. Cum autem sit idipsum solvere minima hæc mandata, et non custodire, quare supra quidem de solvente dicit : « Qui solverit unum de minimis istis, mini» mus vocabitur in regno Dei [1], » ostendens eum etsi minimum, esse tamen in regno : hic autem de non conservante dicit : « Nisi abundaverit justitia hominis Christiani plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabit in regnum cœlorum; qui enim non intrabit in regnum cœlorum, extra regnum erit. Sed vide quia minimum esse in regno, idipsum est non intrare in regnum. Esse enim aliquem in regno, non est et regnare cum Christo, sed esse tantum in populo Christi. Tanquam si dicat : « Qui solverit et docuerit sic, inter Christianos quidem erit, tamen minimus Christianus, vel cum minimis Christianis. Qui autem intrat in regnum, fit particeps regni cum Christo, sicut et alibi dicitur bono servo : « Intra in gaudium Domini tui [2] : » hoc est, ut simul gaudeas cum Domino tuo. Consequenter et iste qui non intrat in regnum cœlorum, gloriam quidem regni cœlorum non habebit cum Christo, erit tamen in regno cœlorum : id est, in numero eorum super quos Christus cœlorum rex regnat. Nunc jam incipit ostendere et docere quæ sunt minima ista, quorum solutionem prædixerat esse periculosam.

II. « Scitis, inquit, quia dictum est antiquis ; Non occi» des ; ego autem dico : Si quis iratus fuerit fratri suo sine » causa, reus erit judicio [3]. » Hæc impletio legis secundum modum vivendi secunda facta est. Faciens enim hæc Christus, et docens, implevit legem, non solvit. Non enim est Christi mandatum contrarium legi, sed latius quam lex.

[1] Matth. v, 19. — [2] Id. xxv, 21. — [3] Id. v, 21, 22.

Mandatum Christi legem in se tenet inclusam, lex autem non tenet Christi mandatum. Qui ergo implet Christi mandata, tacite in eis implet et legis. Nam qui non irascitur, multo magis nec occidit: qui autem implet legis mandatum, non omnino implet et Christi. Frequenter enim et homo non quidem occidit propter timorem vindictæ, tamen irascitur. Vides ergo, quia lex impleta est per gratiam, non sublata? Deinde sine mandatis his Christi nec possunt stare legis mandata. Nam si concedatur licentia irascendi, datur et causa homicidii faciendi. Ex ira enim homicidium generatur. Tolle autem iram, et homicidium non fit. Omnis enim qui irascitur sine causa, quantum ad voluntatem suam homicidium facit, etiamsi non facit propter metum. Ideo dolor quidem non est talis, quemadmodum si factum fuisset, peccatum autem tale est irascentis. Ideo Joannes in canonica sua Epistola dicit: « Qui odit fratrem suum sine » causa, homicida est[1]. » Vide sapientiam Christi. Volens ostendere quia ipse est Deus, qui aliquando locutus est in lege, et qui nunc mandat in gratia illud mandatum, quod ante omnia mandata posuit in lege, illud ipsum mandatum posuit et nunc in principio mandatorum suorum. Imprimis scriptum est in lege: « Non occides[2]. » Ideo hic statim ab homicidio cœpit, ut per concordiam mandatorum ipse inveniatur dictator fuisse legis, et gratiæ. « Qui iras- » citur fratri suo sine causa, reus erit judicio. » Ergo qui cum causa irascitur, non erit reus. Nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia stant, nec crimina compescuntur. Justa ergo ira mater est disciplinæ. Itaque non solum non peccant, qui cum causa irascuntur: sed e contra nisi irati fuerint peccant: quia patientia irrationabilis vitia seminat, negligentiam nutrit, et non solum malos, sed etiam bonos invitat ad malum: quia malus quidem,

[1] 1 Joan. III, 14. — [2] Exod. XX, 13.

quamvis incorreptus fuerit, non emendatur : bonus autem nisi correptus fuerit, perit : quia in corpore magis prævalet malum quam bonum. Iracundia quæ cum causa est, non iracundia est sed judicium. Iracundia enim proprie intelligitur commotio passionis. Qui autem cum causa irascitur, ira illius jam non ex passione est, sed ex causa : ideo judicare dicitur, non irasci. Puto autem, quod non de iracundia carnis loquitur Christus, sed de spiritu. Nec ad carnem loquitur, sed ad animam, sicut et in sequentibus ostendemus. Scit enim Dominus quia, etsi mandaverit carni, caro ei non obaudiet. Nec enim est possibile, ut caro non conturbetur : quia sapientia carnis inimica est in Deum. Legi enim Dei non est subjecta. Nec enim potest, dicente Job, homo natus de muliere, plenus iracundia non irasci. Quando ergo homo irascitur, et non vult facere quod ira compellit, caro ejus irata est, animus autem ejus non est iratus. Ergo multi sunt, quorum caro irascitur, anima autem non irascitur. Item multi sunt, quorum caro non irascitur, anima autem eorum irascitur, id est, qui videntur patientes et taciti, et occulte cogitant malum et semper quærunt opportunitatem nocendi.

III. Si quis dixerit fratri suo : Raca, sine causa, reus » erit concilio [1]. » Id est, ut sit unus ex concilio eorum, qui adversus Christum fuerunt, sicut Apostoli in canonicis suis interpretantur. « Si quis autem dixerit : Fatue, reus erit ge- » hennæ. » Raca quidem dicitur hebraïce vacuus, quamvis quantum ad sensum verbi, unum est dicere : Fatue, et Raca. Nam qui vacuus est, ille fatuus est : et qui fatuus est, sine dubio vacuus est, et utriusque verbi una videtur esse injuria. Nam sicut indigna res est illi dicere, Fatue, qui habet in se sapientiam spiritualem in agnitione Dei Patris et Christi : sic indigna res est, dicere hominem vacuum,

[1] Matth. v, 22.

qui habet in se Spiritum sanctum. Nam nemo dicitur vacuus, qui habet in se Spiritum sanctum, et nemo fatuus, qui Christum cognoscit. Et quare illud quidem verbum; id est, Raca, habet pœnam concilii: hoc autem verbum, Fatue, gehennæ? Nam si unum peccatum est, una debet esse et pœna amborum. Sed quantum ad dicentis propositum, differentiam jam habent hæc verba, etsi quantum ad sensum similia sunt. Raca enim vulgare verbum erat apud Judæos, quod non ex ira, neque ex odio, sed ex aliquo motu vano dicebant magis fiduciæ causa, quam iracundiæ. Nam unaquæque provincia habet in consuetudine aliquod exprobratorium verbum, quod non rixæ causa, sed familiaritatis gratia dicere solent ad eos, quorum fiduciam habent; « ut puta patronus suscepto liberto suo, aut dives pauperi, aut urbanus rustico, contemnens personam ejus, magis quam inimicans. Sed forte dicis: « Si Raca iracundiæ causa non dicitur, quare peccatum est? » Quia contemptionis causa dicitur, non ædificationis. Nam etsi persona illius tibi contemptibilis videbatur, tamen dignitas Christianitatis illius contemptibilis non erat. Et si illum aspicere non volebas, tamen Christum qui in eo est, aspicere debuisti. Deinde et alia ratione peccatum est dicere Raca, quia etsi ille aliquid vanum audire merebatur, te tamen dicere vanum aliquid non oportebat, cum sic scriptum est: « Amen dico vobis, pro omni verbo otioso, quodcumque » locuti fueritis, dabitis rationem[1]. » Quidquid non est lumen, tenebra est: sic et quidquid bonum non est, malum est. Dicit Apostolus: « Omnis sermo malus ex ore vestro » non procedat[2]. » Et non dicit: « Si quis bonus tantummodo. » sed « Si quis bonus ad ædificationem fidei[3]. » Si ergo nec bonum verbum sine causa dicere debemus, nisi fuerit pro occasione ædificationis, ne ipsum verbum bonum

[1] Matth. XII, 36. — [2] Ephes. IV, 29. — [3] Ibid.

dum sine causa dicitur, inveniatur esse otiosum, et fiat malum : quanto magis illud verbum dicere non debemus, quod a semetipso naturaliter malum est, et ad injuriam pertinet audientis? Deinde, numquid membrum oris nostri, quod ad ædificationem aliorum creatum est, aut ad usum corporis, aut ad gloriam Dei, trahimus illud ad ministerium vanitatis? Omnis enim sermo vanus qui dicitur, immundo spiritu dictante profertur. Vanum ergo sermonem dicentes, non tantum ideo peccamus, quia per illum sermonem aliquem lædimus : sed quia damus locum in nobis immundis spiritibus agendi quod volunt. Hoc sciens Salomon, dicebat ad Dominum : « Duo postulo a te. Ne auferas gra- » tiam tuam a me, priusquam moriar, et vanum verbum non » exeat de ore meo [1]. » Si enim vasa sanctificata ad privatos usus transferre peccatum est, et periculum, sicut docet nos Balthasar, qui bibens in calicibus sacratis de regno depositus est, et de vita : si ergo hæc vasa sanctificata ad privatos usus transferre sic periculosum est in quibus non est verum corpus Christi, sed mysterium corporis ejus continetur : quanto magis vasa corporis nostri, quæ sibi Deus ad habitaculum præparavit, non debemus locum dare diabolo agendi in eis quod vult?

IV. « Si quis autem dixerit : Fatue [2]. » In communi intelligendum est ubique, « Sine causa. » Id est, qui iratus fuerit sine causa : qui, Raca, sine causa dixerit; qui Fatue, sine causa dixerit. Si autem cædere cum causa peccatum non est, quanto magis cum causa, Fatue dicere, non est peccatum? Nam et verbum malum species est aliqua castigationis, et apud sapientem durius est quam flagellum. Quid enim si talis fuerit causa, ut non verbis, verum verberibus proferatur vindicta? Ecce enim et Apostolus dicit: Fatue. « O insensati Galatæ, quis vos fascinavit [3]? » sed non

[1] Prov. xxx, 7, 8. — [2] Matth. v, 22. — [3] Galat. III, 1

peccavit, quia justa causa fuit dicendi. Ita ad Discipulos in via Christus : « O stulti et tardi corde [1]. Si ergo offers mu- »nus tuum ad altare. » Quoniam superius dixerat : « Qui »irascitur fratri suo sine causa, »hoc : « Qui autem dixerit »Raca, » illud : « Qui autem dixerit Fatue, » istud conse- quenter subjungit.

V. « Si offers munus tuum ad altare, et illic recordatus »fueris quod habet aliquid adversus te frater tuus [2]. » Habet scilicet, si iratus ei fueris sine causa, si dixisti ei Raca vel Fatue sine causa. Si ergo ex his levibus causis offenso fratre, et non placato, impossibile est munus Deo offerri, et suscipi : quomodo ante conspectum Dei ingre- dientur, qui fratres suos conculcant, prædantur, et alia multa in viduis et orphanis nefanda committunt? Imprimis scire debemus, quod quandiu fideles homines aliquam dis- sensionem habuerint inter se, Deus illis non potest esse amicus, munus eorum non suscipitur, oratio eorum non exauditur : vel si quid aliud bonum fecerint, quia nemo inter duos inimicos potest esse fidelis amicus amborum. Ut puta, si de illo bene loqueris apud istum, displices isti, et in suspicionem venis quasi plus diligas illum : et si ad illum bene loqueris de isto, displices illi, et in suspicionem venis quasi plus diligas istum. Ideo et Deus non vult esse amicus fidelium, quandiu ipsi inter se fuerint inimici, quia si illi misericordiam fecerit, iste contristatur : etsi non contristatur, quia nihil potest agere contra Deum, tamen non congaudet in beneficiis ejus. Si autem aliquid poterat contra Deum, irasceretur ad Deum, quia miseratus est ini- micum ejus. Similiter et si isti misericordiam fecerit, ille contristatur. Considera qualem habet Deus conscientiam circa nos, et quomodo fidem servat hominibus, quia nos perfecte diligit, ideo inimicis nostris non vult esse amicus.

[1] Luc. XXIV, 25. — [2] Matth. V, 23.

Ut puta, duo inimici estis fideles, ideo tibi non vult esse amicus, quia illi amicus est : et ideo illi non vult esse amicus, quia tibi amicus est. Ergo te diligens illi est inimicus, et illum diligens tibi est inimicus. Numquid propter se Deus non suscipit munera nostra, sed propter nos ipsos? Alteri adversatur Deus, dum alteri conscientiam servat : et dum ambos diligit, nulli vult esse amicus propter inimicitias amborum. Ergo Deus fidem nobis servans, inimicorum nostrorum amicus fieri non vult, et nos fidem non servamus, si inimicos ejus diligimus, et amicos odimus. Qui enim amicus est infidelium, et inimicus fidelium, amicos Dei odit, et inimicos Dei amat. Si autem fidem Domino servaremus, sicut ille nobis, nunquam infidelium amicitias coleremus, nunquam nos infidelium matrimonio jungeremus.

VI. « Dimitte illic munus tuum, et vade reconciliari prius » fratri tuo [1]. » Vide misericordiam Dei, quomodo hominum utilitates amplius aspicit, quam suos honores. Si enim suos honores magis aspiceret, sic dixisset : « Interim offer munus tuum, et postea vade, et reconciliare. » Nunc autem dicit : « Vade primum et reconciliare, et sic veniens offeres [2]. » Tanquam si dicat ad illum : « Vade, ego libenter contemnor, libenter honoris mei patior damnum, libenter expecto dominus servos, tantummodo ut vos in amicitiam veniatis. » Vade ergo, ut scias quia plus diligo concordiam fidelium meorum, quam munera : quia munera hominum nullum Deo faciunt lucrum : charitas enim illorum, Dei gloriam operatur. Ne dicas : « Ille mihi nocuit, non ego illi : ille mihi satisfacere debet, non ego illi. » Si pro gloria salutis tuæ jubet te Dominus amicitiam facere, magis nocitus debes rogare, ut duplicem gloriam consequaris : unam quia nocitus es, alteram quia prior rogasti. Si enim in illum no-

[1] Matth. v, 24 — [2] Ibid.

cuisti, et ideo rogasti, parcet tibi Deus quod nocuisti, quia prior rogasti : tamen nullam habes mercedem, quia reus constitutus rogasti. Si autem ille te læserit, et prior rogaveris, magnam habebis mercedem. Festina ergo inimicum tuum prævenire ad amicitias, ne forte, te tardante, ille præveniat te ad rogandum, et rapiat de manibus tuis pietatis mercedem. Nam si ille tibi nocuit, et ille te rogat, infructuosa est amicitia tua. Quam enim justitiam fecisti ante Deum, si rogatus te placaveris? Non enim volens te Deus substernere sub pedibus ejus jubet te prius rogare, sed volens tibi humilitatis gloriam prætendere. Sed forte dicis : « Ecce ego volo reconciliari : sed dic mihi quomodo reconciliabor? » Qualis præcessit offensio, talis debet sequi reconciliatio. Si cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare. Si verbis offendisti, verbis reconciliare. Omne enim peccatum quo modo committitur, eo modo et pœnitetur. Ut puta cogitasti male facere alicui Christiano, non potes munus tuum offerre ante Deum, quia habes in corde tuo nocendi propositum. Recogita bene, quod cogitaveras male, et pœnituisti. Nam cogitationis peccatum contraria cogitatione dissolvitur. Quis testis? Propheta. « Quæ dicitis, in» quit, in cordibus vestris, et in cubilibus vestris compun» gimini [1]. » Vides quia irasci naturæ est, exequi autem iracundiam voluntatis? Si autem verbis læsisti fratrem tuum, vade et verbis satisfac ei ex toto corde, et pœnituisti. Quoniam autem verborum peccatum, verborum satisfactione dissolvitur, testis est Aaron. Cum enim detraxisset de Moyse, vadens, verbis rogavit eum dicens : « Rogo, Do» mine, ne inferas in nos peccatum hoc, quia ignoravimus » quod peccavimus in te [2]. » Si autem operibus aliquem offendisti, puta alicujus pecuniam fraude abstulisti, aut rem aliquam per violentiam abstulisti, redde ei quæ abstu-

[1] Psal. IV, 5. — [2] Num. XII, 11.

listi, et pœnituisti. Quoniam autem abstractæ rei peccatum rerum recompensatione dissolvitur, testis est Zachæus, dicens : « Domine, quæcumque fraude abstuli, reddo in qua » druplum [1]. » Si autem rem quidem alicujus non tuleris, sed forte castigaveris hominem impotentem injuste, dona ei aliquid pro injuria dignum : sicut scriptum est in lege : « Si percusseris servum tuum, et fregeris illi dentem, di- » mitte eum liberum [2]. » Secundum hoc intelligendum est, et si castigaveris aliquem, injuriæ peccatum beneficio est dissolvendum. Alioqui nisi quem factis læsisti, factis placaveris, sine causa oras ad Dominum, sine causa eleemosynas facis de rebus quibus alios expoliasti. Quid prodest tibi, si alter pro te oret ad Deum, et alter adversus te interpellet Deum? Etsi ad istius orationem vult tibi Deus misericordiam facere, illius interpellatio non permittit. Melius est, ut etsi nemini prodes, nemini noceas, quam ut alios spolies, et alios vestias.

VII. « Esto consentiens adversario tuo cito, dum es cum » illo in via, ne forte tradat te adversarius judici, et judex » tradat te ministro, et in carcerem mittaris [3]. » Festinat Dominus, ut ad amicitiam festinemus inimicorum nostrorum, quandiu vivimus in hac vita. Vita enim omnium hominum communis est, ista vita carnalis, per quam omnes homines transeunt boni et mali : sciens quam periculosum est, si unus ex inimicis, pace non facta, fuerit mortuus : nam postea etsi voluerint pacem facere, non possunt, cum fuerint separati. Si autem quandiu in via hujus vitæ es, non feceris pacem cum adversario, quem læsisti, sed sic inimicantes per mortem ieritis ante judicem Christum, tradet te Christo, convincens te reum in judicio ejus, et judex tradet te ministro, id est, angelo pœnarum crudeli, et ille mittet te in carcerem gehennæ. Et qui in hoc sæculo si

[1] Luc. XIX, 8. — [2] Exod. XXI, 27. — [3] Matth. V, 25.

pacem fecisses, etiam gravissimi operis poteras accipere indulgentiam, sicut scriptum est : « Charitas operit multitudinem peccatorum [1] : » si semel condemnatus fueris missus in carcerem, jam non solum de gravibus peccatis, sed etiam pro verbo otioso, quod locutus es, id est, si raca alicui dixisti, pro eo sunt exigenda a te supplicia. Tradet autem te judici adversarius tuus, etsi te prius rogaverit ille. Dicit enim Salomon : « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum : hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ipsius [2]. » Congerere autem carbones ignis quid est aliud, nisi magis reum facere ante Deum? si ergo qui benefacit inimico, magis illum reum facit ante Deum : consequenter et qui prius rogat inimicum suum, reum illum facit ante Deum. Frequenter homines in hoc sæculo mittuntur in carcerem pro peccato : id est, in angustias et tribulationes diversas. Nam plerumque peccantes in hominibus mittuntur in tribulationes diversas : sed non intelligimus. Angustiæ autem hujus mundi, carceres appellantur.

HOMILIA XII.

CAPUT V.

I. « Audistis quia dictum est antiquis : Non mœchaberis ; ego autem dico vobis, quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in cordo suo [3]. » Ecce alterum mandatum, minimum qui-

[1] 1 Petr. IV, 8. — [2] Prov. XXV, 21, et Rom. XII, 20. — [3] Matth. V, 27, 28.

dem apud Judæos tunc, et nunc apud omnes qui non multum curant de anima sua, nec judicant cor suum, qui irasci proximis suis sine causa aliquod non putant esse peccatum : nec concupiscere tantum mulierem alienam putant esse peccatum, opere concupiscentiæ non subsecuto. Magnum autem est apud timentes Deum, et cor suum dijudicantes. Magnum est etiam apud Deum, qui non tantum opus hominis aspicit, quantum cor. Quo mandato lex non solvitur, sed impletur : quia sine hoc mandato stare non potest legis mandatum. Omne enim adulterium ex concupiscentia nascitur. Quomodo ergo tolletur adulterium secundum legis mandatum, nisi præcisa fuerit concupiscentia secundum Christi mandatum ? Quoniam ergo sicut ira mater est homicidii, sic concupiscentia mater est adulterii : consequenter sicut qui irascitur fratri suo sine causa, occidit eum in corde suo : etsi non occiderit eum propter metum vindictæ, aut propter impotentiam suam, etiam homicida est apud Deum, qui non magis opus considerat, quam affectum : sic qui concupiscit mulierem alienam, jam mœchatus est eam in corde suo : etsi non habuerit eam, causa aliqua obsistente, etiam adulter est apud Deum, qui magis aspicit voluntatem quam opus, quoniam opus ei adulterii committendi defuit, non voluntas. Sed ne forte homines humanæ naturæ mysterium ignorantes, dum considerant, quia generaliter omnis natura carnalis subdita est passionibus istis : et nemo est hominum, etiam sanctorum, qui se omnino ab ira vel concupiscentia valeat separare, æstiment Christum quasi impossibilia ista mandantem, occasionem sibi quærere, per quam homines faciat reos ; quoniam omnis qui impossibilia mandat, occasiones offensionis seminat, et causas puniendi requirit : ideo pauca de divisione voluntatum animæ corporisque tractemus. Sicut duas in nobis habemus naturas, animæ scilicet et carnis : sic

duas habemus voluntates, unam animæ, alteram carnis : duas iras, unam animæ, et alteram carnis : duas concupiscentias, unam animæ, et alteram carnis. Et natura quidem carnis ab his omnibus non potest se separare. Nam necesse habet et irasci, et concupiscere, etsi non vult, quoniam non est in arbitrio suo creata : id est, non est nunc in arbitrio suo, sicut creata fuit, sed sub lege peccati. Venundata est enim sub peccato, propterea de illa dicit Apostolus : « Sa-» pientia carnis inimica est in Deum : legi enim Dei subjecta » non est, nec enim potest [1]. » Anima autem in arbitrio suo creata est, secundum legem justitiæ Dei : propterea potest et non irasci, si vult : et non concupiscere, si vult. Quando ergo irascimur et concupiscimus, si displiceamus nobis, et festinemus reprimere vel iram vel concupiscentiam nostram; manifestum est quia caro nostra irascitur aut concupiscit sola, non anima nostra. Quando autem complacecemus nobis in his, et decernimus si poterimus nostram implere iracundiam, vel concupiscentiam nostram : tunc et anima irascitur et concupiscit simul cum carne. Propterea sciens Deus, quia carnis natura subdita ei non est, nec potest non irasci : non mandat carni quæ mandat. Quis enim sapiens illi ponit præceptum, qui etsi vult non potest obaudire? Sed ad animam loquitur, et animæ mandat, quæ potest Deo in omnibus obaudire : quæ potest etiam carne irascente et concupiscente, ipsa nec irasci, nec concupiscere. Si ergo ad animam loquitur, et de concupiscentia animæ loquitur, dicens : « Si quis viderit mulierem ad con-» cupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo : » id est, non si quis concupiverit secundum desiderium inevitabile carnis, sed si quis concupierit secundum voluntatem animæ, et consensum, decernens et statuens implere quod cupit : ille talis etsi nihil gesserit, jam tamen corde

[1] Rom. VIII, 7.

adulter est ante Deum, quia forsitan impeditus est ab opere, non compunctus in voluntate.

II. « Si dexter oculus tuus scandalizaverit te, erue eum [1]. » Puto quod omnis merces justitiæ nostræ in hoc posita sit, quia omni tempore contra carnem nostram luctamur. « Quia » caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus » carnem [2]. » Sic enim ait Propheta : « Tota die contrista- » tus ingrediebar, quoniam renes mei impleti sunt illusio- » nibus, et non est sanitas in carne mea [3]. » Si ergo secundum Prophetam non est sanitas in carne nostra, quot oculos quis habet, aut quot dextras in corpore suo, ut secundum malitiam carnis sufficiat pœna membrorum? Sed videamus ne forte vel sic possibile est intelligere de oculo corporali, vel de manu. Sicut enim totus homo quandiu peccat, vivit peccato, mortuus est autem justitiæ, sicut scriptum est : « Et vos cum essetis mortui peccatis [4]. » Cum autem homo conversus fuerit ad justitiam, vivit justitiæ, mortuus est autem peccato : sic et unumquodque membrum, ut puta oculus, quandiu quidem male aspicit, integer quidem est peccato, ejectus est autem justitiæ : cum autem desierit male aspicere, ejectus est a peccato, integer est autem justitiæ. Sed neque sic convenit. Nec enim habet rationem hæc interpretatio plenam, propter quod dicit : « Si dexter » oculus tuus scandalizaverit te. » Quid enim quando dexter scandalizat, sinister quid facit? Numquid contradicit dextro, ut dexter quidem quasi reus ejiciatur, sinister autem quasi innocens reservetur? Sed puto ad animam hæc cuncta referri, sicut diximus supra. Oculum igitur dicit animæ, id est, mentem, per quam anima videt. De quo et alibi dicit : « Si oculus tuus fuerit simplex [5], etc. » Oculus autem iste carnalis, non est oculus, sed est speculum oculi

[1] Matth. v, 29. — [2] Gal. v, 17. — [3] Psal. xxxvii, 7, 8. — [4] Ephes. ii, 1. — [5] Matth. vi, 22.

illius interioris, id est, mentis. Habet enim et corpus suam mentem, sicut et animam suam : sicut testatur Apostolus, de mente quidem animæ dicens hoc modo : « Igitur ego » ipse mente quidem servio legi Dei, carne autem legi pec- » cati [1]. » De corporis autem mente sic, « Inflatus mente » carnis suæ, et non tenens caput [2]. » Similiter et de manu, vel de pede. Dextra manus hominis, est voluntas animæ : sinistra autem manus, voluntas corporis est. Hæc autem corporea manus, non est manus, sed organum manus illius. Nisi enim voluntas aut bona aut mala moverit eam, ad nihil movetur. Dextra itaque manus hominis, est voluntas animæ : sinistra autem manus, est voluntas corporis. Ideo enim partes animæ, dextræ vocantur : corporis autem, sinistræ : quoniam anima in arbitrio suo creata est, ad quod voluerit declinare, sive ad bonum, sive ad malum : et sub lege justitiæ creata est, ut recta videat, recta audiat, et agat, et ambulet. Partes autem corporis sinistræ dicuntur : quia non est in arbitrio suo creata caro, ut sive ad bonum, sive ad malum declinare voluerit, possit : sed in malo creata est sub lege peccati, nec potest aut videre, aut audire, aut agere rectum. Sic et omnes Sancti dextri dicuntur, peccatores autem sinistri. Unusquisque ergo nostrum habet dextrum oculum et sinistrum : dextrum quidem mentem animæ, sinistrum autem mentem carnis. Dextram autem manum, voluntatem animæ : sinistram autem, voluntatem carnis. Quando ergo ex passione carnis concupiscimus sicut homines, animo autem resistimus concupiscentiæ nostræ, sinister oculus scandalizat nos : id est, mens carnis, non mens animæ. Sinistra manus scandalizat, et non dextra : id est, voluntas carnis, non voluntas animæ. Vide nunc quia non jubet carnis mentem ejicere, vel carnis præcidere voluntatem. Nec enim fieri potest, ut caro aliquando cesset a

[1] Rom. VII, 25. — [2] Col. II, 18, 19.

desiderio malo. Desideria autem carnis retinere quidem possumus, ut non faciamus quod desiderat caro : præcidere autem non possumus, ut non desideret. Quando autem ex proposito animæ volumus malum, tunc dextra manus, id est, oculus dexter nos scandalizat, et dextra voluntas. Hunc oculum et istam manum præcidere jubet, quam et possumus præcidere : quoniam anima in arbitrio suo est, ut ad quod voluerit, valeat declinare. Caro autem non in arbitrio suo est, sed in malo : vendita est sub peccato, et non potest bonum velle. Ideo autem caro sinistra dicitur, anima autem dextra : quoniam caro ad tentationem nobis creata est, anima autem ad salutem.

III. Hæc est, sicut arbitror, loci istius interpretatio vera. Possumus tamen et alium invenire colorem. Respectus vel consideratio mentis, oculus est animæ, videlicet voluntas alicujus operis faciendi, et movens manum ad aliquod opus. Manus animæ est secundum ea quæ diximus. Ut puta erat mulier quædam religiosa, vel virgo, vel vidua : respexi et consideravi, et dixi : « Debeo visitare illam mulierem assidue, ut si quid religionis ignoret quasi mulier, instruam eam, et confirmem ipsam in ipso bono proposito ejus. » Bonus respectus est iste, et dexter oculus : sed dum assidue visito eam, decidi in laqueum desiderii ejus : et ille bonus respectus meus, et dexter factus est mihi in scandalum. Quid ergo oportet fieri? Ejicere talem illum respectum bonum, qui generaturus est mihi malum. Aut sic : Vidi orphanam quamdam, et dixi : « Debeo illam in domo mea accipere, et educare, donec veniat tempus nubendi : » et vadens cœpi ei subministrare quæ necessaria erant. Bonum opus hoc, et dextra manus hæc est : sed dum causa subministrationis video eam, decidi in laqueum desiderii ejus : et illud bonum opus meum, et dextra manus facta est mihi in scandalum. Vel ita : Videntes me quidam agere fidu-

cialiter cum ea, scandalizati sunt, dicentes : « Quid sibi vult hoc esse, quod iste sic familiariter loquitur cum puella? » Oportet ergo præcidere tale opus bonum, quod vel mihi vel alteri generat malum. Nam et quod alteri generat malum, mihi generat : quia per me factum est ut alter scandalizaretur in me. Et hæc propositionis gratia diximus : verumtamen generaliter omne bonum quod vel nos vel alios scandalizat, præcidere debemus a nobis. Nam quale est illud bonum, ex quo nascitur malum? Melius est enim, ut sine uno respectu aut uno opere bono salvemur, quam ut dum omnia opera bona voluerimus facere, cum omnibus pereamus. Sed et alii aliter interpretantur hunc locum. Vult, inquiunt, Christus, ut non solum de periculo nostri peccati curemus, abstinentes nos ab omni concupiscentia mala, sed etiam ne vel propinqui nostri, vel aliqui ad nos pertinentes, turpe aliquid agant. Ut puta habes aliquem vel filium vel fratrem vel amicum, qui sic bene aspicit res tuas, quasi proprius oculus tuus, et habes eum pro oculo dextro. Aut habes aliquem qui sic procurat res tuas quasi propria manus tua, et est tibi quasi dextra manus. Et illum talem si cognoveris aliquid turpiter agere, præcide eum ab anima tua, et projice longe abs te, quia scandalizat te : quia non solum pro peccato nostro, sed etiam pro peccato proximorum nostrorum, quod tamen possumus cohibere, nisi aut cohibuerimus, aut repulerimus a nobis, dabimus rationem. Et quoniam omnes Christiani unum corpus sumus, et alter alterius membra : melius est ut sine uno aut altero membro tali salvemur, quam ut volentes illos tales habere, et ipsi pereamus cum eis.

IV. « Dictum est antiquis : Si quis vult dimittere uxorem, » det illi libellum repudii [1]. Ego autem dico : Si quis dimi- » serit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam

[1] Deut. XXIV, 1.

» mœchari. Et si quis dimissam duxerit, mœchatur [1]. » Nunc tertium mandat mandatum, minimum apud indisciplinatos et lascivos, qui nullum æstimant esse peccatum uxorem dimittere, dato libello repudii, sine quo neque stare potest legis mandatum. Quomodo? quando primum Moyses filios Israël eduxit de Ægypto, genere quidem erant Israëlitæ, moribus autem Ægyptii [2]. Propter quod more gentilium contingebat, ut vir odiret uxorem. Et quia dimittere illam non permittebatur, paratus erat interficere eam. Aut si non interficiebat propter timorem legis, tamen assiduis cruciatibus affligebat. Ideo jussit dari repudium, non quia bonum erat, sed quia remedium erat mali pejoris : ne, dum facere malum vetantur, facerent pejus. Ergo propositum fuit legis repudium dare mandantis, ut ne homicidium fiat. Numquid in facto solo fit homicidium? nonne et in voluntate? Et coram hominibus quidem in facto fit homicidium, coram Deo autem in voluntate. Sicut enim qui irascitur fratri suo sine causa, etsi non potuerit occidere eum, occidit eum tamen in cordo suo : sic et qui concupiscit mulierem, etsi non habuerit eam, adulteratus est eam in corde suo, quia voluntas ejus impedita est, non correcta. Sic qui odit uxorem suam, excepta fornicationis causa, et sic eam odit, ut dimittat eam, ut et nisi haberet licentiam dimittendi eam, occideret eam, in corde suo occidit eam, quantum ad Deum, quia opus homicidii defuit ei, non occidendi voluntas. Vides ergo quia lex præcipiens dari repudium, opus homicidii compescuit, non peccatum? Et non solum homicidii crimen non sustulit quantum ad Deum, sed etiam alterum dimissionis introduxit peccatum. Quoniam libellus repudii testimonium est soluti conjugii, numquid justitia solvendi conjugii? Propterea, dato repudio, solutum quidem conjugium publicatur, peccatum autem solutionis

[1] Matth. v, 31, 32. — [2] Exod. xiv et seqq.

magis exaggeratur. Tamen cum de irascente sine causa, et de concupiscente faceret verbum, competenter intulit mandatum de uxoribus non dimittendis. Si enim qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit judicio, quomodo non erit reus, qui sine culpa fornicationis sic odit uxorem, ut etiam dimittat eam? Sed dicis: «Multas habet culpas uxor mea.» Quid enim? Tu autem sine culpa es? Si enim extraneorum vitia supportare debemus, dicente Apostolo: « Invicem onera vestra portate, et sic adimplebitis legem » Christi [1], » quanto magis debemus uxorum? Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, adulteratur eam in corde suo, quomodo non pro adulteriis condemnetur, qui dimittens uxorem, occasionem dederit adulteriorum committendorum, ut et illa adulteretur in alterum, et alter in illam? Nam vir Christianus non solum se coinquinare non debet, sed nec aliis coinquinandi se occasionem præbere. Alioquin illorum crimen ad istius redundat peccatum, qui aliis committendi criminis factus est causa. Vide etiam, quia qui secundum legem repudium dat, quatuor committit iniquitates. Primam, quia quantum ad Deum existit homicida: secundum, quia dimisit non fornicantem: tertiam, quia fecit eam adulterari: quartam, quia et accipiens eam, fecit adulterium. Nihil autem horum committitur, ubi servatum fuerit Christi mandatum.

IV. « Item dictum est: Non perjurabis; reddes autem » Domino juramenta tua. Ego autem dico non jurare omnino [1], etc. » Ecce quartum mandatum, quod minimum putant avari, qui bene jurare non putant esse peccatum, sine quo non potest stare legis mandatum. Nam nisi juramentum interdicatur, non possunt amputari perjuria. Ex juramento enim perjurium generatur. Nemo est enim qui frequenter jurat, et non aliquando perjuret. Propter hoc

[1] Gal. VI, 2. — [2] Matth. V, 33.

admonet Salomon : « Non assuescas juramento os tuum, » multus enim casus in illo [1]. » Sicut enim qui facit consuetudinem multa loqui, necesse est ut aliquando et importuna loquatur : et qui facit consuetudinem frequenter manu sua percutere, necesse est ut aliquando et injuste percutiat : sic qui facit consuetudinem jurare in rebus idoneis, frequenter et in rebus superfluis etiam nolens consuetudine trahente perjurat. Nam omnium rerum consuetudinem quando voluerimus quidem tunc facimus, sed non quando volumus tunc repellimus eam. Et qualis est contra jurantes Dei sententia, docet Salomon : « Vir, in- » quit, multum jurans, non exiet plaga de domo ejus [2]. » Si ergo a jurantibus plaga non recedit, quomodo a perjurantibus aliquando recedet? Dic, amice, jurando quid proficis? Nam si adversarius tuus crederet bene te juraturum, nunquam te jurare compelleret : sed quia perjuraturum te æstimat, ideo te jurare compellit. Et cum juraveris, non quasi in veritate juramenti tui placatus tacet : sed quasi in damnatione perjurii tui vindicatus recedit. Juramentum enim nunquam bonum exitum habet. Quidam enim æstimabunt te avaritiæ causa jurasse, quidam autem et perjurasse. Qui autem de te bene voluerint suspicari, etsi pejerasse te non credunt, tamen in veritate te jurasse affirmare non possunt. Nemo autem potest defendere te et religiose egisse. Ideoque jurans, inimicis tuis in opprobrium venis, amicis autem tuis in suspicionem. Sed forte dicis : « Quid faciam? non mihi credit, nec vult credere nisi juravero. » Acquiesce magis pecuniam perdere quam salutem. Pretiosior tibi videatur anima tua, quam res tua. Si rem aliquam perdideris, vivere potes : si Deum perdideris, quomodo vives? An nescis quia quod invitus amittis propter Dei timorem, majorem mercedem habes pro illo, quam

[1] Eccli. xxiii, 9. — [2] Ibid. 12.

si eleemosynam dedisses? Quia quod cum majore colluctatione facimus, pro illo dignius coronamur.

V. Ecce, amice, admoneo te, ne aliquando hominem jurare compellas. Sive existimas eum bene juraturum, recede ab eo : sive existimas eum male juraturum, magis recede ab eo : quia etsi ille bene juraverit, tu quantum ad conscientiam tuam perjurii illius factus es causa : quia hoc proposito eum jurare compellis non ut juret, sed ut perjuret. Si autem bene eum juraturum putares, nec jurare compelleres. O insipiens, qui alterum jurare compellis ! nescis quid agis. Ille etsi perjuraverit, vel cum lucro perjurat, tu autem sine lucro perjurii illius particeps inveneris. Qui mentiri non dubitat, nec perjurare timet : qui enim mentitur, veritatem in corde suo transgreditur : qui autem perjurat, in verbis suis transit Deum. Quid ergo interest inter Deum transire, et veritatem transgredi, cum et ipsa veritas sit Deus? Hæc sola est differentia, quia veritatem mentientes in corde transimus : perjurantes autem Deum in verbis : nam verbo hominibus satisfacimus, conscientia autem Deo. Ipse Deus, qui perjurare vetuit, ipse et postea non jurare mandavit. Qui ergo in jurando non timet Dei præceptum negligere, nec in perjurando timebit. Quid autem vis? Timet Deum, aut non timet Deum? Si timet, etiam sine juramento non mentitur : si autem non timet, neque cum juramento potest dicere veritatem. Audite vos, clerici, qui jurantibus Evangelia sancta porrigitis : quomodo potestis ab illo juramento esse securi, qui semen perjurii datis? Numquid qui ignem portat unde conflctur incendium, alienus est ab illo incendio? Aut qui gladium porrigit unde homicidium committatur, nonne est socius homicidii illius? Sic et qui occasionem perjurii præstat, collega fit perjurii ejus. Si erat bene jurare justum, juste dicebatis, quia dedimus illis Evangelium ut jurent, non ut

perjurent : nunc autem cum sciatis quia et bene jurare peccatum est, quomodo potestis esse liberi, qui occasionem datis unde peccetur in Deum (4) ? Cesset ignis, et incendium non fit : subtrahe gladium, et homicidium non committitur : sic tolle juramentum, et perjurium non fit. Hæc de illis dicta sunt, qui jurant per Deum : eorum autem, qui jurant per elementa, execrabilior iniquitas est. Cœlum enim et terram, et cætera Deus ad ministerium sibi creavit, non hominibus ad juramentum. Ecce enim in lege præcipitur, ut per nullum juretur, nisi per Deum : qui ergo jurat per cœlum aut per terram, aut quidquid illud est per quod jurat, deificat illud. Propterea idololatram se facit omnis qui per aliquid aliud a Deo jurat, etiamsi jurare liceret : quia non reddit Domino Deo suo juramenta sua, sed elementis : et sic dupliciter peccat. Primum quia jurat, deinde quia deificat per quem jurat. Et vide quia per singula hanc rationem dat, cur quis non debeat jurare per elementa. « Ne» que per cœlum, inquit, quia thronus est Dei : » id est, non Deus. « Neque per terram, quia scabellum est pedum ejus, » non dea. « Neque per Jerosolymam, quia civitas est magni Re» gis, » non magnus rex. « Neque per caput tum, quia non potes » unum capillum album facere aut nigrum [1]. » Ac si dicat : « Cujus momenti es, ut per te jures ? numquid potestatem habes vel unum capillum album facere, aut nigrum ? » Sive ergo per filios suos juret quis, sive per se, sive per aliquem, meliorem facit illum quantum ad se, quam Deum.

VI. « Audistis quia dictum est antiquis : Oculum pro » oculo, dentem pro dente : ego autem dico vobis, non re» sistere malo [2]. » Quintum mandatum minimum, quantum ad homines crudeles, qui peccare se non arbitrantur, si reddiderint mala pro malis, non considerantes quæ dicun-

[1] Matth. v, 34-36. — [2] Ibid. 38, 39.

tur in Psalmo : « Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis [1], etc. » Quæcumque enim ille dinumerat merito se pati debere, si reddiderit retribuentibus sibi mala, sciant Christiani omnia illa merito se esse passuros, si reddiderint retribuentibus sibi mala. Nam et casuri sunt ab inimicis suis inanes, et persecuturus est inimicus animas eorum, et comprehensurus et conculcaturus in terra vitam eorum, et gloriam eorum in pulverem deducturus. Tamen sine hoc minimo mandato, legis mandatum non potest stare. Quomodo? Lex præcipiens oculum pro oculo, dentem pro dente, tale habet propositum, ut unusquisque dum timet de suo membro, parcat alterius, et nemo malus inveniatur. Sed quia væ mundo a scandalis; quandiu enim vivimus in hoc mundo, cui diabolus principatur, necesse est abundare maledicentes, percutientes et persequentes. Si ergo incipimus secundum legis mandatum omnibus reddere mala pro malis, omnes efficimur mali, et solutum est propositum legis, et dum voluit malos facere bonos, etiam bonos fecit malos. Si autem secundum Christi mandatum non resistatur malo, et si mali non læduntur, tamen boni permanebunt boni: et sic per mandatum Christi impletur et legis mandatum. Nam qui mandatum legis implet, non simul implet et Christi: qui autem Christi implet, simul implet et legis. Ut puta qui percutit, contra legem agit : qui autem repercutit, secundum legem facit, non autem et secundum Christi mandatum. Qui autem secundum Christi mandatum, neque percussus repercutit, tacite et legis voluntatem implevit. Nam qui percussus non repercussit, multo magis nec ab initio percussisset : quia non venit Christus solvere legem, sed adimplere. Sed dicis, quia dignus est ille reperculi, qui contra legem percussit. Etiam. Sed tu non es dignus reper-

[1] Psal. VII, 5.

cutere, quia illius discipulus es, qui maledictus non remaledixit, percussus non repercussit, crucifixus pro crucifigentibus se oravit. Si repercusseris, ergo primum denegasti te Christi esse discipulum, non verbis, sed factis. Deinde cum ejeceris oculum pro oculo tuo, et fregeris dentem pro dente tuo, numquid per hoc restituitur membrum tuum in loco proprio? Si ergo non reddideris malum pro malo, et si membrum corporis perdidisti, vel lucrum patientiæ acquisisti. Si autem reddideris : et corporis damnum passus es, et salutis.

VII. « Sed si quis te percusserit in maxillam, præbe ei » alteram [1]. » Non enim diabolus tantum de vulnere humani corporis gaudet, sed et magis in vulnere animæ delectatur : ideo enim excitat aliquem, qui te percutiat, ut dum tu excitatus repercutis eum, pecces, et uno ictu vulneret ambos. Scit enim quia vulnus corporis cito sanatur : vulnus autem animæ in quibusdam vix cum labore, in quibusdam autem nunquam sanatur. Ideoque si repercusseris eum, in prima quidem facie illum vicisse videris, revera autem a diabolo victus es. Et putas quia te satiasti de illo, vere autem diabolum satiasti de te. Si autem non repercusseris eum, ab homine quidem victus videris, diabolum autem vicisti. Hæc secundum justitiam Dei. Videamus autem secundum utilitatem carnalem. Numquid si repercusseris eum, compescuisti eum, ut jam non te percutiat? Sed magis excitasti eum, ut adhuc te percutiat. Nam iracundia per iracundiam non compescitur, sed amplius irritatur. Quemadmodum si ignem cum igne conjungas, major flamma succenditur : si autem non repercusseris eum, ille jam stabit : si quidem sapit, confusus : si autem non sapit, satiatus : et non solum iterum te non percutit, sed forsitan compunctus corde pœnitet, quia te vel semel percussit.

[1] Matth. v, 39.

Attamen etsi sic insanus est, ut nec patientiam tuam intelligat, nec confundatur in facto suo, numquid potes tu te amplius vindicare, quam Deus erat te vindicaturus? ideoque si repercusseris eum, perdidisti vindictam, quia te ipsum vindicasti, et liberasti eum de manibus Dei, quia reddidisti illi quod fecit. Si ergo fortiter irasceris, patientius age, ut melius vindiceris, scilicet per Deum.

VIII. « Et ei qui vult tecum in judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium [1]. » Primum indigna res est, ut homo fidelis stet in judicio ante conspectum judicis infidelis. Nam etsi infidelis non est, certe sæcularis est. Et qui te venerari debuerat propter dignitatem fidei, judicat te propter necessitatem causæ, et perdes dignitatem Christi propter negotium mundi. Nonne melius est, ut perdas res mundiales, quam gloriam sempiternam? Si enim rem perdideris propter Christum, Christus tibi rem restituere potest : si autem propter rem perdideris Christum, res tibi non potest restituere Christum. Deinde necesse est ut humilies te coram judice, et subditus fias illi propter necessitatem causæ. Et forsitan qui propter Deum non fueras te humiliaturus, humilias te propter lucrum, et facis rem pretiosiorem quam Deum. Tertio, quia omne judicium irritatio cordis est, et cogitationum malarum. Si semel in judicium ingressus fueris, jam non desideras ut veritas causæ appareat, sed ut quocumque modo victor existas. Si autem videris quod causa tua, sicut frequenter solet fieri in judiciis, aut verbis, aut fraudibus, aut pecuniis expugnetur, necesse est similiter ut et tu, aut verbis, aut fraudibus, aut pecuniis, causæ tuæ adesse festines. Et si ab initio consilium non habuisti, ut sic ageres, postea sic agere ipsius controversiæ necessitas te compellit. Nam primum pro lucro tantummodo festina-

[1] Matth. v, 40.

bas, postea jam et pro pudore contendis. Et magis contentus es etiam peccare tantum ut vincas : quam vinci tantum, ut ne pecces. Hæc Deus illis mandat, qui magis diligunt Deum, quam mundum. Nam qui lucrum animæ magnum esse existimat, damnum rei modicum putat : nam qui damnum rei magnum existimat, lucrum animæ minimum putat. Qui ergo difficilius putat rem dimittere, quam in judicio introire, hoc cogitet, quia difficilius est de judicio sine peccato exire. Facilius est enim ante judicium rem dimittere, quam judicio evitare peccatum. Nam ante judicium, sicut diximus, una causa avaritiæ te compellit, post ingressum etiam causa pudoris. Et qui unam causam vincere non potuisti propter timorem Dei, duas quomodo vincas? Ergo sicut Joseph dimisit pallium in manu meretricis [1], et fugit cum meliore pallio castitatis, sic et tu projice pallium in manus calumniatoris, et fuge cum meliore velamento justitiæ, ne forte dum vis vindicare vestem corporis, pretiosissimum animæ vestimentum perdas. Deinde si viderint infideles te Christianum pro injuriis injurias rependere graviores, pro terrenis facultatibus, et usque ad perniciem animæ sæcularia pulsare judicia contra direptorem injustum, quomodo credant spem regni cœlestis esse veram, quam prædicant Christiani? Facile enim spernunt terrena, qui cœlestia sperant. Qui autem terrena magnopere complectuntur, nescio si firmiter cœlestia credunt promissa. Non solum ergo propter læsionem animarum nostrarum percutientem sustinere debemus, auferenti quæ nostra sunt non repugnare, sed etiam propter demonstrationem indubitabilium Christi promissionum : ut ille, qui viderit te injurias proprias negligentem, terrenas etiam res quasi nihil spernentem, intelligat, quia vere est certissima spes Christianorum in cœlis, pretiosior omnibus re-

[1] Gen. XXXIX, 12.

bus terrenis, et vita jucundior omni fruitione vitæ istius carnalis.

IX. « Si quis te angariaverit mille passus, vade cum illo » et alia duo [1], » ut patientia tua vincat illius crudelitatem, et ostendas quia major est benignitas Dei in Sanctis, quam malitia diaboli in iniquis hominibus. Si autem tantum vadis quantum ille te cogit, quomodo cognosceris servus Dei? Nam in necessitate bonitas non apparet. Quod ergo cogit te, vade propter necessitatem hominis violenti : quod non te cogit, vade propter gloriam Dei benigni. Si unum vadis, putat te hominem qualemcumque fuisse, et non pœnitet quia te angariavit : si autem amplius vadis, intelligit quia servus es Dei, et ideo incipit illum pœnitere quia vel unum te angariavit. Et hoc tuum additamentum non fit illi majus auxilium, sed pœna prioris audaciæ. Deinde si illum quidem diabolus excitavit ad te angariandum, et tu videns tibi injuriam fieri, et aut verbis illicitis contradicas, aut factis non bonis resistas : et lucrum sanctitatis, quod multis forsitan bonis operibus acquisisti, propter dolorem modicum perdis. Quid ergo? Unum vade, ut satisfacias homini : alterum vade, ut te ostendas et illum castiges : tertium, ut diabolum superabundanter confundas. Deinde hæc omnia mandata in pauperis persona conveniunt : dentem autem hominis divitis et potentis quis excutit? Utinam ille alterius non excuteret. Tunicam divitis et potentis per calumniam quis tentat auferre? Utinam ille per calumniam alterius non auferret. Divitem et potentem quis angariat? Utinam ille alterum non angariaret. Ergo dives infructuosus est. Et quomodo adimpleat justitiam legis, et gratiæ, ut fiat servus Dei perfectus? Quomodo? Si quis mutuam pecuniam petierit ab eo, det illi. Lex enim est, ut alterius non tollas, etsi tuum non des. Gratia autem, ut alterius

[1] Matth. v, 41.

non tollas, et tuum des. Qui ergo mutuam pecuniam dat, et legem implet, et gratiam. Nam qui de suis libenter dat, et multo magis alterius bona non tollit. Dives ergo per patientiam non potest tentari, neque probari, quia illi cito violentiam facit. In largitate autem tentatur, atque probatur. Item pauper per largitatem non potest tentari et probari, quia non habet unde largiatur, et ideo per patientiam tentatur, atque probatur, si benignitas ejus per injuriam non mutatur.

X. Denique si veritatem considerare volumus, et intelligere rationem : quia divitiæ nostræ non sunt nostræ, sed Dei. Deus enim dispensatores nos divitiarum voluit esse suarum, non dominos : et ideo cui voluerit, dat eas : et a quo voluerit, tollit : illud proprie nostrum est, quod in nostra est potestate habere, si volumus. Quomodo autem nostrum dicatur, quod etsi volumus, habere non possumus, nisi nobis fuerit datum? Deinde considera, ut quid tibi magis divitias credidit, quam illi? numquid ex alia massa luti te fecit, ex alia illum? Et pro te Christum tradidit, pro illo autem aliquem Angelorum? Si per omnia sic illum diligit quo modo te, non ideo dedit tibi divitias ut habeas eas, sed ut tenteris in eis. Ideo admonet Apostolus : « Divitibus hujus mundi præcipe non superbe sapere, nec » sperare in incerto divitiarum, sed largos esse communi- » catores bonorum [1]. » Nam pauper in sanctitate melior est, quam tu in rebus sæcularibus. Tuæ res proficiant ad illius sustentationem in hoc sæculo, ut et illius sanctitas proficiat ad tuam sustentationem in illo : sicut ulmus infructuosa dat humorem viti, et vitis pro se, et pro ulmo profert fructum. Ergo jubet nos Christus mutuum dare pecuniam, non tamen sub usuris : quia qui sub usuris mutuum dat, in prima quidem facie sua videtur dare, re-

[1] 1 Tim. VI, 17.

vera autem non sua dat, sed alterius tollit. Nam videtur quidem necessitati succurrere, revera autem in majorem mittit necessitatem. De uno vinculo solvit, et multis vinculis alligat : et non propter justitiam Dei dat, sed propter proprium lucrum. Similis enim est pecunia usuraria aspidis morsui. Sicut enim qui ab aspide percutitur, quasi delectatus vadit in somnum, et sic per suavitatem soporis moritur : sic et qui accipit sub usuris, pro tempore delectatur, quasi qui beneficium accipit : et sic per suavitatem beneficii non sentit quomodo captivus efficitur. Nam sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit, et corrumpit : sic usura per totas facultates ejus discurrit, et convertit eas in debitum. Sicut enim fermentum modicum, quod mittitur in multam farinam, totam conspersionem corrumpit, et trahit illam, et facit illam totam fermentum : sic cum usura in domum alicujus intraverit, totam substantiam ejus ad se trahit, et convertit in debitum.

HOMILIA XIII.

CAPUT V.

I. « Audistis quia dictum est antiquis : Diliges proximum » tuum, et odio habebis inimicum tuum : ego autem dico » vobis : Diligite inimicos vestros[1]. » Ecce sextum mandatum legem adimplens, minimum apud homines odibiles et invicem odientes, qui inimicum odire debere improba voce pronuntiare non erubescunt. Quod si justum fuisset inimi-

[1] Levit. xix, et Matth. v, 43.

cos odire, Deus te inimicum ex gentibus nunquam in suam suscepisset dilectionem. Ille pro te et Filium suum per omnia humanæ compassionis opprobria traducit usque ad mortem; ille te inimicum suum adoptavit, cohæredem Unigenito suo fecit, et tu vel nudam dilectionem inimico tuo reddere non vis? Quid tamen mirum, si grave illis videatur inimicos amare, qui nec amicis suis sinceram conscientiam servant? Nam cum sit mundus iste scandalis plenus, si amicos voluerint diligere tantum, non poterunt invenire quos diligant. Hodie enim iste illum offendit in re tali, cras ille istum offendet in altera re, et ita fit, ut si decreverit homo inimicos suos odire, necesse est ut odiat omnes, et odiatur ab omnibus. Vides quia sicut ex ira homicidium nascitur, et ex concupiscentia adulterium : sic ex odio inimicorum præciditur etiam dilectio amicorum. Si autem ad tempus sustines eum quasi inimicum, postmodum victum benevolentia tua amabis eum quasi amicum. Puto quod non tantum pro inimicis nostris Christus illa mandavit, quantum pro nobis : non quia illi digni sunt ut diligantur ab aliquo, sed quia nos non sumus digni ut aliquem odiamus. Odium enim spiritus est tenebrarum, et ubicumque insederit, sordidat pulchritudinem sanctitatis. Ergo non tantum ideo jubet diligere inimicos, ut illos diligamus, quantum ut a nobis ipsis quod malum est repellamus. Et ideo non dicam : « Si læseris inimicum, » sed « Si oderis eum tantum, amplius tibi nocuisti secundum animam, quam illi secundum corpus. Et illi forsitan nihil noces odiens eum, te autem ipsum sine dubio lædis. Si ergo peperceris inimico, tibi amplius pepercisti, quam illi. Et si beneferis ei, tibi amplius præstitisti, quam illi. » Iterum commemoro quod superius dixi. Quoniam ignorantibus mysterium naturæ humanæ impossibile videtur diligere inimicum. Et vere impossibile est quantum ad carnis naturam, quia pas-

sionibus subjacet : quantum autem ad animam possibile est, quia proprii judicii est, ideo et regere et retinere potest carnem a passionibus. Nunquam enim anima passibilem regeret carnem, si ipsa passionibus esset subjecta. Puto autem sicut illud quod dictum est : « Ego autem » dico : Non concupisces : » non loquitur Deus ad carnis naturam, quæ non potest fieri, ut non concupiscat quod suum est : sed ad animam, quæ non concupiscere potest.

II. Nam quando quis corporalibus quidem motibus excitatur, voluntas autem illius non inclinatur, ut faciat opus quod facere instigatur, sed stabili proposito continentia et operatione justitiæ, irrationabiles motus corporis frangit : et si corpore concupiscit, animus ejus non concupiscit : si autem consenserit explere quod cogitat, tunc vere dicitur animo concupiscere. Sic et in hoc loco. Caro quidem inimicum suum diligere non potest, quemadmodum nec est possibile ut injuriam non sentiat sibi illatam. Anima autem inimicum diligere potest, quia dilectio, vel odium carnis in sensu est, animæ autem in intellectu. Propterea anima quidem secundum rationem vertitur. Caro autem invertibilis in passione tenetur : quoniam anima libera est, et sub principatu Dei est : caro autem captiva est, et sub principatu diaboli est, sicut et mundus qui in maligno positus est, quoniam et ipsa caro de mundo est. Quando ergo nocemur ab aliquo, etsi odimus eum, non tamen exequimur odium nostrum, considerantes Dei justitiam, sed magis confringentes motus doloris nostri, et benedicimus ei, et benefacimus. Cognosce quia caro quidem nostra odit inimicum suum, quæ nocita diligere non potest, anima autem diligit inimicum. Alioqui si unusquisque motus suæ carnis consideret, nullum bonum facere invenitur : quia omne bonum, adversante carnis natura, contradicentibus

nobis ipsis explemus. Deinde qui te innocentem injuriatur, si incipias considerare quomodo a diabolo possidetur et agitur, quomodo voluntatem suam adimplet per ministerium ejus, non solum non irasceris ei, sed adhuc misereberis ejus : miseratio autem excitat affectum. Vis ergo diligere inimicum tuum ? Si injuriam pateris, noli injuriam præsentem aspicere, sed considera gloriam, quam pro mercede in judicio consecuturus es. Si æquanimiter supportare volueris, si damnum passus fueris, noli hoc damnum aspicere, sed illud patientiæ lucrum. Illis enim totum videtur difficile, qui retributionem non sperant futuri judicii.

III. « Et benefacite iis qui oderunt vos [1]. » Sciens Dominus quia carnis dilectio ex beneficiis carnalibus nascitur, ubi non fuit prius, et nutritur etiam ubi fuit prius : ideo jubet nos benefacere inimicis, ut eorum odia nostris beneficiis compescantur. Si enim dando et accipiendo amicitia nascitur, quæ non erat prius, consequenter et odium, et omnis inimicitia beneficiorum assiduitate compescitur. Ergo benefacite odientibus, ut ex vestra benevolentia ipsi se judicent, quia injuste vos odiunt. « Orate pro calum- » niantibus vos [2]. » Orantes pro inimicis, non tantum illos quantum nos commendamus Deo, et magis exaudimur pro inimicis orantes, quam pro nobis. Qui enim pro se orat, non gratiæ opus exequitur, sed naturæ. Quis enim pro se non orat ? Qui autem pro inimico suo orat, digne exauditur, quia gratiæ opus exequitur. « Ut sitis filii Patris » vestri [3]. » In quo enim alio cognoscetur quia filii sumus Dei, nisi fuerimus similes Deo? Filii enim carnales frequenter similantur carnalibus patribus in facie, aut in loquela, aut in risu, aut in aliquo corporis signo : filii autem spiritales in sanctitate. Et illi quidem etsi similes fuerint,

[1] Matth. v, 44. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 45.

laudem nullam merentur, et si dissimiles, nullam vituperationem : quia non est in potestate hominis qualem accipiat corporis qualitatem. Filii autem Dei, si quidem similes fuerint, laudandi sunt : si autem dissimiles, nimis vituperandi, quia in potestate uniuscujusque est mensura faciendæ justitiæ.

IV. « Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem » habebitis [1] ? » Qui amicos diligit, propter se diligit, non propter Deum, et ideo nullam habet mercedem : delectat enim eum ipsa dilectio. Qui autem inimicum suum diligit, non propter se diligit, sed propter Deum : ideo magnam habet mercedem, quia contradicit motibus suis. Ubi enim labor seminatur, illic metitur fructus. « Estote ergo per- » fecti, sicut et Pater vester perfectus est [2]. » Qui diligit amicum, peccatum quidem non facit, justitiam autem non operatur. Dimidium enim bonum est hominem discedere a malo, et non sequi bonum : perfectum est autem, ut non solum fugiat malum, sed etiam faciat bonum. Ideo dicit : « Perfecti estote, ut et amicos diligatis propter peccatum vi- tandum, et inimicos propter justitiam habendam : » quoniam illud de pœna liberat, hoc autem ducit in gloriam : nec enim est perfecta Dei imago, quæ non per opera similat Deum. « Ut sitis filii Patris vestri, qui solem suum jubet » oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injus- » tos [3]. » Caute posuit dicens : « Super justos et injustos, » non super injustos, ut justos, quia omnia bona Deus non propter omnes homines dat super terram, sed propter paucos sanctos. Contentus est enim magis, ut peccatores contra meritum suum bonis Dei fruantur, quam ut justi contra meritum suum a bonis ejus fraudentur. Similiter et quando Dominus a peccatoribus irritatur, castigationem suam non propter homines bonos mittit, sed propter solos

[1] Matth. v, 46. — [2] Ibid. 48. — [3] Ibid. 45.

peccatores : tamen æqualiter et justos tangit, quemadmodum et peccatores. Nam quemadmodum in bonis non separat peccatores a justis : sic nec in malis separat justos a peccatoribus. In bonis peccatores a justis non separat, ne separati cognoscant se abjectos esse, et desperent : in malis justos a peccatoribus non separat, ne separati cognoscant se electos, et glorientur : maxime cum nec malis bona prosint, sed noceant magis, nec bonis mala noceant, sed prosint magis. Nam male viventes dum bona percipiunt, ad præjudicium suum percipiunt. Et boni dum mala patiuntur, ad lucrum justitiæ eis procedit.

V. « Attendite autem ne eleemosynam vestram faciatis » coram hominibus, ut videamini ab eis [1]. » In superioribus Christus mandavit diligere inimicos, benefacere eis. Videns autem quia in ipso beneficio laqueus diaboli latebat inclusus, qui bonorum operum solet perdere fructum ; nam vana carnis natura, quemadmodum primum difficilis est ad benefaciendum : ita etsi benefecerit, facilis est ad jactantiam boni operis : propterea et in hac parte nos instruit, dicens : « Attendite vobis ne eleemosynam vestram » coram hominibus faciatis : » ut bonum vestrum non ad ministerium vanitatis proficiat, sed ad usum salutis. Quod autem præ omnibus vitiis carnalibus periculosius esse in hominibus intellexit, hoc cautius cavendum mandat, dicens : « Attendite ne eleemosynam vestram coram homini- » bus faciatis : » quoniam omnia pene mala servos diaboli vexant. Concupiscentia autem vanæ gloriæ non solum servos diaboli, sed etiam servos Dei, et viros fideles impugnat : magis autem servos Dei, quam servos diaboli. Ubi enim res agitur gloriosa, ibi facilius locum invenit gloriationis occasio. « Attendite. » Quid autem attendamus ? locum secretum ubi homines non sunt ? Sed quid prodest,

[1] Matth. VI, 1.

si in loco quidem homines non fuerint, in corde autem fuerit cogitatio vana ? Melius est ergo, ut in corde non sit cogitatio vana, quam ut homines non sint in loco. Si ergo cor nostrum attendere debemus, non oculis carnalibus aspicere, sed sensu vigilare necesse est circa cor : invisibilis enim est serpens et lubricus, quem observare jubemur, et latenter in sensus ingreditur, et seducit. Ideo enim non potest cum caro sordida aspicere, sed anima munda. Sicut enim in loco mundo et specioso, si modica sordes fuerit, de longe apparet : si autem ipse locus sordidus fuerit, quantumvis stercoris jaceat ibi, non apparet : nec enim potest requiri, si est ibi aliquid stercoris, ubi totum est stercus. Sic et in corde mundo, si surreptio inimici successerit, mox cor suum homo rectus discernit, quia a spiritu alieno pulsatur : si autem cor fuerit iniquitatibus plenum, suggestionem diaboli in se facile non intelligit. Quomodo enim introitum ejus intelligat, qui semper in eo est ? ideo et ante præmisit, dicens : « Ne irascaris, ne concupiscas, ne jures, ne malum pro malo reddas, ne odias proximum tuum : » quoniam qui malis omnibus istis subjectus, cor suum non potest attendere, nec intelligere diaboli seductionem in eo, quia in veste candida macula cito apparet, nigra autem vestis et si tota sordidata fuerit, non cito apparet. Et quomodo non potest fieri, ut coram hominibus eleemosynam faciamus, aut facientes non sentiamus? Si, præsente aliquo, occurrerit pauper, quomodo detur ei absconse ? Nam etsi non videtur quod datur, tamen videtur quia datur, ducendo eum secreto. Sed considera quia non dixit tantummodo : « Ne coram hominibus faciatis, » sed addidit : « Ut videamini ab eis. » Qui ergo non ideo facit, ut ab hominibus videatur, etsi coram hominibus fecerit, tamen non videtur coram hominibus fecisse. Ergo si sic facere eleemosynam non est possibile, ut nullus videat, aut

sentiat: tamen eo proposito facere, ut non ab hominibus videamur, possibile est.

VI. « Dicit enim Dominus : « Sic luceat lumen vestrum » coram hominibus, ut videant homines opera vestra bo» na [1], etc. » Sicut ergo accensa lampas abscondi non potest: sic nec opus justitiæ potest celari. Ergo non eleemosyna ingrata est ante Deum, quæ hominibus visa fuerit, sed quæ ideo facta fuerit, ut ab hominibus videatur. Ut puta omnis homo qui aliquod opus facit, cujus causa facit id quod facit, in corde suo illius aspicit et personam. Ecce facis epistolam, ut aliquem salutes amicum, quandiu scribis, semper in corde tuo amici illius vides personam, propter quem scribis epistolam. Item artifex tenens opus in manu, semper eum præ oculis suis habet, qui ei opus commisit faciendum, dum cogitat quomodo illud facere mandavit: sic et qui propter Deum eleemosynam facit, neminem videt in corde suo, nisi personam Dei tantummodo propter quem facit. Ideo etsi evenerit, ut quibusdam præsentibus faciat, tamen animus ejus homines illos non videt, etsi ipse videatur ab eis. Nunquam transisti per viam aliquid cogitans, et a multis quidem hominibus visus es, ipse autem nullum vidisti, intendens in id quod cogitabas? Quia animus sine corpore apud seipsum potest videre quod cogitat, corpus autem sine animo nihil potest videre. Ergo similiter et e contrario fieri potest, ut quis, nullis præsentibus, eleemosynam faciat, et tamen præsentibus hominibus videatur fecisse : ut puta qui propter homines eleemosynam facit: id est, qui desiderat ut ab hominibus videatur, semper in corde suo personas hominum videt : ideo etsi evenerit ut, faciente eo, nullus sit præsens, tamen coram hominibus fecisse videtur, quia cor ejus semper hominum personas videbat.

[1] Matth. v, 16.

VII. « Alioqui non habebitis mercedem apud Patrem ves-» trum [1]. » Et mandatum dat, et pœnam proponit, ut vanitatem humanam etsi non amor justitiæ tenet, vel timor damni refrenet. Scit enim Dominus vanitatibus subditam esse carnis naturam : quia omnis homo quantum ad carnem delectatur hominibus apparere. Non enim fieri potest, ut caro nata de vanitate non sit vanitatis amatrix : nec Dominus admoneret nos, ut ne coram hominibus faciamus, nisi sciret omnes homines velle coram hominibus facere. Quis mandat alicui : « Ne forniceris, » nisi quem intelligit esse lascivum ? Quis mandat alicui : « Noli te inebriari, » nisi quem ebriosum esse cognoscit ? Sic et admonitio Christi de fugienda vanitate, demonstratio est vanitatis humanæ. Attamen mandat, quia etsi caro vana vanitatem desiderat, et terrena conditio gloriam suam quærit in terra, quia non potest terrestris natura gloriam desiderare cœlestem, tamen anima, quæ de veritate nata est, potest fugere vanitatem terrenam. Caro animæ subjecta est, non anima carni. Caro enim adversus animam certare potest, vincere non potest, nisi ipsa anima consenserit ut vincatur. Anima autem adversus carnem et certat, et vincit. Ergo et qui plena quidem voluntate propter homines facit, ille propter homines fecisse videtur : super cujus autem cor cogitatio quidem vana ascendit, desiderans hominibus apparere : anima autem intelligens, vanis cogitationibus contradixit et repulit consilium carnis, ille propter homines non videtur fecisse : quia secundum carnem quidem voluit, secundum animam autem noluit. Et quod cogitavit, passio carnis est : quod elegit, judicium animæ. Nam si propter vanam carnis concupiscentiam dicimus eleemosynam factam esse ingratam, nullum bonum hominis acceptabile potest esse ante Deum, cum nullum bonum libere homo facere po-

[1] Matth. VI, 1.

test, sed semper contra malas concupiscentias carnis certando faciamus bonum.

VIII. Quis autem est homo castus? Numquid qui non concupiscit? Absit: sed qui concupiscentiam suam vincit. Quis est mansuetus? Numquid qui non irascitur? Absit: sed qui refrenat iracundiam suam. Sic non ille propter Deum videtur facere eleemosynam, qui humanam gloriam non concupiscit, sed qui humanam gloriam animæ contradictione confringit. Alioquin in omni opere bono nec habemus mercedem, nisi malis contrariis urgeamur per carnem. In omni enim opere bono scandalum diaboli positum est, sicut scriptum est de dæmonibus: « Juxta semitam » scandala posuerunt mihi [1]: » ut ipsum bonum non sit securum, si solum: sed juxta malum positum, semper tentatum sit, et probatum. Sicut enim ubicumque fuerit triticum, necesse est ut inveniantur illic et zizania: sic ubicumque fuerit bonum Dei, illic erit et scandalum inimici. Quid ergo? Ecce proposuisti facere eleemosynam, sed ascendit super cor tuum velle hominibus apparere, numquid debes subtrahere manum tuam, ut ne des locum vanæ cogitationi, dicens apud te: « Melius est nec facere bonum, ne tantum inveniar propter homines facere? » Absit: sed perfice opus tuum, ne, dum vis cogitationi vanæ resistere, perdas opus bonum. Veniat tibi in mentem, quod Dominus ait de tritico et zizaniis: « Sinite utraque crescere usque » ad messem, ne eradicantes zizania, simul eradicetis et » triticum [2]. » Triticum est enim voluntas bona, quam seminat Deus in homine: zizanium autem est cogitatio mala, quam diabolus seminavit per carnem. Cum ergo omni voluntati bonæ adhæreat et desiderium malum, si volueris malam cogitationem tuam ad plenum tollere, simul tollis et opus bonum. Nam et ipse diabolus eo consilio semina-

[1] Psal. CXXXIX, 6. — [2] Matth. XIII, 30.

vit zizanium suum in tritico Dei, ut attrita zizania ejus suffocent triticum Dei: aut si quis voluerit diaboli zizanium tollere, simul eradicet et triticum Dei. Numquid et continens, aut virgo, mox ut concupierit, jam cecidit? tantum plena voluntate non concupiscat, ut velit implere concupiscentiam suam: si autem ex necessitate carnis concupivit, et contradixit concupiscentiæ suæ, non peccavit: sed magis gloriosior est effectus, quia vicit tanquam si non fuisset pulsatus. Quid ergo dicit Scriptura? Sine ut maturescant utraque: id est, adimple opus tuum, et duc ad perfectum: et sic illa quidem vana cogitatio, quasi zizanium exsiccatur, id est, solvitur, evacuatur, et perit: bonum autem opus, quasi triticum manet. Nam sic intelliges, si ex voluntate tua fuerit illa vana concupiscentia, aut ex necessitate carnis. Si ex voluntate tua fuit, doles si te facientem eleemosynam tuam nullus aspexit: si autem gaudes postea, quia eleemosyna tua in silentio facta est, scito quia concupiscentia tua non fuit ex animo tuo, sed ex necessitate carnis: et ideo quasi zizanium aruit. Sic et continens concupiscentiam suam probare potest. Si ex animo ejus est quod concupiscit: sic etiam postquam transierit concupiscentia, voluntatem habet peccandi, tunc ex voluntate ejus est concupiscentia. Si autem gaudet, quia non prævaluit adversus eum concupiscentia, sed confusa recessit, intelligat quia zizanium fuit ex necessitate carnis natum, et non fuit animæ ejus voluntas.

IX. « Non habebitis mercedem apud Patrem vestrum. » Quid enim a Deo accipies, qui Deo nihil dedisti? Nam quod propter Deum fit, Deo datur, et ab eo recipitur: quod autem propter homines fit, in ventos effunditur, et a nullo speratur. Quid est enim aliud hominum laus, quam ventorum transeuntium sonus? Cessaverunt homines loqui, et perdidit fructum suum, quia propter homines fecit,

ut ab eis laudaretur. Quæ est autem sapientia, res dare, et verba vacua comparare: aut certe mercedem Dei contemnere in perpetuum manentem in cœlis, et fugientes hominum sermones eligere? Melius est enim non facere quam propter homines facere. Qui enim non facit, etsi in cœlo non invenit, vel super terram nihil perdit: qui autem propter homines facit, et in terra perdit, et in cœlo non invenit. Vel illum aspice, a quo laudem expectas, quid sentit de te? Ideo te laudat, quia propter Deum te facere putat. Si autem intelligeret quia propter eum facis, non te laudaret, sed vituperaret magis. Quid ergo illi placere festinas, qui si te aliquando intellexerit, deridebit? Sic est homo qui propter homines facit bonum: sicut mercenarius malus, qui intra tempus locationis suæ comedit omnes mercedes suas: cum autem tempore completo recesserit, nudus egreditur. Sic ergo vacuus vadit ad Deum, qui mercedem omnium bonorum suorum accipere desideravit in sæculo.

X. « Tu ergo cum facis eleemosynam noli tuba canere » ante te sicut hypocritæ [1]. » Vere enim subresponsor est, qui propter homines facit. Aliud enim habet in corde, et aliud monstrat in opere. In facie quidem propter necessitatem hominum facit, et videtur misericors; in corde autem propter vanam gloriam suam agit, et est vanæ gloriæ mercator. Tuba enim est omnis actus vel sermo, per quem operis jactantia demonstratur. Puta qui quando videt aliquem præsentem, facit eleemosynam, extra autem non facit: hoc tuba est, quia per hoc ejus jactantia prædicatur. Item qui, intercedente aliquo, facit eleemosynam, ubi autem non est intercessor, non facit: hæc consuetudo mala, tuba est. Item qui si viderit honestiorem personam, quæ potest referre, dat ei: obscuro autem, et alligato pauperi passio-

[1] Matth. VI, 2.

nibus nihil det: et hoc tuba est, etiam si in loco secreto fecerit, eo tamen proposito ut laudabilis videatur : primum quia fecit, secundo quia absconse : ipsa absconsio tuba est eleemosynæ ejus, et quidquid illud fecerit homo per quod apparet, aut vult apparere, quia fecit, tuba est : quia per illud ipsa eleemosyna dum fit, clamat de se : ideo non tantum locus, nec actus secretus servandus est, sed magis voluntas secreta. Nam in omni actu carnali diabolus fraudem facere potest, in sola conscientia non potest fieri dolus : quia hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Numquid non intelligit homo hoc esse vanum, quod ab hominibus vult videri? Sed cogitur amare quod intelligit vanum. Quid miserius quam natura humana? Omne animal potest amare quod sibi intelligit bonum, et odire quod intelligit malum: solus homo quod intelligit, malum amare cogitur, et odire quod intelligit bonum: quia duas habet in se adversantes naturas. Quod carni placet, animæ displicet; et quod animæ placet, carni displicet: ut, sicut ait Job, omnis vita nostra tentatio sit. Quod si omnis vita nostra tentatio est, omnis vita nostra et lucrum est.

XI. « Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra » tua quid faciat dextera tua[1]. » Jamdudum significavimus hæc omnia ad animam dici, non ad carnem, quod hic sermo manifeste declarat. Alioqui quantum ad corpus, quomodo potest fieri ut nesciat sinistra quid dextera faciat, cum ambæ manus in adjutorium sibi invicem sint creatæ, ut altera alteri administret, nec cito inveniatur opus quod una manus sine altera possit implere? Sed secundum quod diximus supra, dextera manus est voluntas animæ, semper ad bonum contendens; sinistra autem, voluntas carnis, semper Deo contraria. Nesciat ergo carnis voluntas, quod facit voluntas animæ. Quando ergo voluntas est nobis fa-

[1] Matth. VI, 3.

ciendi eleemosynas propter Deum, voluntas est animæ, et dextera manus nostra. Si subeuntem nobis voluntatem vanam, ut ab hominibus videamur, id est, voluntatem carnis, et manum sinistram represserimus, nescit sinistra voluntas quid facit dextera. Si autem subeunti hujusmodi vanæ voluntati consenserimus, conjunximus sinistram voluntatem dextræ, et dextram sinistræ : et notum fecimus sinistræ quod dextera operabatur. Aliter certe, sicut Apostoli interpretantur in libro Canonum, qui est de episcopis. Dextera est populus christianus, qui est ad dexteram Christi: sinistra autem, omnis populus, qui est ad sinistram. Hoc ergo dicit, ne Christianum facientem eleemosynam, qui est dextera, infidelis aspiciat, qui est sinistra. Christianus autem si Christianum viderit eleemosynas facientem, non est contra Christi præceptum, quoniam ambo dextra sunt.

XII. « Sed sit eleemosyna tua in absconso [1]. » Non tantum in abscondito loco, quantum in abscondito conscientiæ. Nam si anima citra claustra bonæ voluntatis inclusa sit, corporales actus nostros abscondere possumus : si autem anima per vanas cogitationes fuerit evagata, nihil prodest actus corporales abscondere : quia sic abscondimus, ut amplius publicemus. « Et Pater tuus, qui videt in abs» condito, reddet tibi in manifesto [2]. » Vide quia absconsum cordis, non loci significat. Deus enim in absconso cordis est, non in absconso loco. Considera quia non ideo voluit Deus nos in absconso facere, ut non appareat opus nostrum. Alioqui quomodo dicit: « Sic luceat lumen ves» trum, ut videant homines opera vestra bona, et magnifi» cent Patrem vestrum, qui in cœlis est [3]? sed ut ipse id ostendat. Nam gratius est omne bonum, quod a nobis absconditur, a Deo autem ostenditur. Nam si tu te ipsum os-

[1] Matth. vi, 4. — [2] Ibid. — [3] Id. v, 16.

tendas, pauci sunt qui te laudent: id est, qui non intelligant, quod tu latere potueris : qui autem intellexerit, vituperat magis, non laudat. Si autem te Deus ostendat, nemo vituperat, nisi forte malus cui displicet bonus. Impossibile est enim, ut bonum opus hominis in abscondito dimittat Deus: sed in hoc sæculo manifestat eum, et in illo glorificat, quia gloria Dei est. Sicut autem opus malum hominis ad gloriam diaboli est, in eo enim malitiæ ejus virtus ostenditur : sic et opus bonum gloria Dei est, in eo enim gloria ejus ostenditur. Sicut ergo diabolus qui suggerit malum fieri, ipse manifestat malum: ut puta ipse suggerit adulterium facere, et ipse manifestat adulterium: ipse suggerit homicidium, et ipse publicat homicidium. Sic Deus qui dat bonum fieri, ipse publicat omne bonum in manifesto, id est, in sæculo illo futuro, quia hic merces justitiæ manifesta non potest esse : puta pro bono opere tuo, si te fecerit divitem : quoniam hic non solum boni, sed etiam mali divites sunt, magis autem mali quam boni, ideo merces justitiæ in divitibus non apparet. Si tibi dederit habere filios, et filios filiorum, qui etiam in bonis et malis indifferenter, et boni et mali inveniuntur : et ideo justitiæ merces manifesta non potest esse, cum omne bonum quod est in hoc sæculo desiderabile, inter bonos et malos commune est: ideo si bonis datum fuerit, non apparet. Illius autem sæculi bona non sunt communia inter bonos et malos, sed tantum bonorum. Ideo cuicumque illic benefecerit Deus, manifestum est quia pro mercede justitiæ suæ meruit illud bonum: nisi forte sic in hoc mundo reddit in manifesto, faciens eum omnibus manifestum: et glorificans eum, ut omnes cognoscentes eum Dei hominem esse, venerentur eum. Aut si secundum opera æstimetur et status bonorum mundi istius: ut puta, multi incurrunt mala, et boni et mali in sæculo isto: unde intelligimus quis tentatur in eis quasi

bonus, et quis punitur quasi malus, secundum opera. Si cujus enim opera videamus bona, scimus quia tentatur quasi justus: cujus autem mala, dicimus quia punitur in eis, quasi peccator. Sic et bona mundi videmus et peccatores habere, et interdum justos: propterea secundum opera est manifestum. Quoniam malus quidem, si bona in hoc mundo fuerit consecutus, dicimus quia nutritur hic inde iniquitas ejus, ut illic intereat gravius. Si autem bonus, dicimus quia reddidit ei Deus mercedem justitiæ suæ.

XIII. « Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui » amant stare in synagogis [1]. » De oratione sermo est nobis, quam solam quasi spirituale talentum anima offert Deo de visceribus suis. Omnem enim justitiam, quam facit homo, secundum potentiam suam facit, et de potentia sua profert: solam autem orationem secundum fidem suam facit, et ex fide sua profert. Vis autem scire quam pretiosa sit oratio? Nulla justitia thymiamati assimilatur, nisi oratio sola: sicut in revelatione Joannis ostenditur, quomodo magnus Angelus ante conspectum altaris processit, habens in manu thuribulum incensi odoramentorum, et dictum est ei: « Istæ sunt orationes Sanctorum [2]. » Sicut enim thymiama bene confectum, delectat hominem odorantem: sic oratio Justi suavis est ante Deum. Vis autem scire dignitatem ejus? Mox ut de ore processerit, suscipiunt eam Angeli manibus suis, et offerunt ante Deum, sicut dicit Archangelus ad Tobiam: « Ego sum, qui orationem tuam » obtuli ante Deum [3]. » Vis scire virtutem ipsius? Oratio trium puerorum fecit, ut ignis ardens non adureret eos, sed delectaret: ut flamma quidem videretur in specie, umbraculum autem esset in opere suo: quanto ergo gloriosa est, tanto caute servanda est, ne propter homines facta vilescat. « Qui amant in synagogis orare. » Putas quia in

[1] Matth. VI, 5. — [2] Apoc. VIII, 3. — [3] Tob. XII, 12.

synagoga vetat orare, in conventu hominum? Sed eo proposito in conventu hominum vetat orare, ut videatur a conventu : alioquin in conventu fidelium orare laudabile est, sicut dictum est : « In ecclesiis benedicite Dominum [1]. » Et iterum : « Adorate Dominum in regia sancta ejus [2]. » Puto autem et hoc ad locum non refert Dominus, sed ad propositum orantis : quoniam qui sic orat, ut videatur ab hominibus, mens illius non Deum aspicit : sed homines, qui sunt ibi, et videtur sibi in medio multorum orare. Ille talis quantum ad propositum suum in synagoga orat. Ejus autem orantis mens solum aspicit Deum, si in illa hora est mens ejus, quasi nullum habeat circa se, quia mens illius nullum videt, qui propter neminem orat. Et ideo quamvis in synagoga orat, tamen in secreto apud se videtur orare. Deinde ut orans nihil novum faciat, quod aspiciant homines : nec quis voce clamet, ut audiatur ab aliis, nec expandat manus suas, ut Pharisæus in templo, ut videatur a multis : neque pectus suum aperte percutiat, sed absconse, sicut publicanus in templo, neque impudenter oculos tollat ad cœlum, ut notabilis fiat : et ita quem nemo audit clamantem, nemo aspicit tale aliquid facientem, et inter multos stans, in secreto est. » Et in angulis platearum. » Non dixit : « In plateis : » sed, « In angulis platearum. » Ut ne si in plateis oraverint, quasi simulatores religionis vituperarentur, sed in angulis, ut videantur absconse orare. Astuta vanitas : sciunt enim quia hoc ipsum absconse orare laudabilius est : ideo fingunt se abscondere ut dupliciter laudentur. Primum, quia orant : secundo, quia absconse orant : et amplius se manifestant per hoc ipsum quod se abscondunt. Dic, hypocrita, ut quid vis ut videaris orans? Nonne quia laudabilis res est orare? Ut quid ergo non vis

[1] Psal. LXVII, 27. — [2] Id. XXVIII, 2.

esse laudabilis, qui vis ut lauderis? O insania vanitatis! esse nolunt, quod desiderant apparere.

XIV. « Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam [1]. » Unusquisque ubi seminat, ibi metet : et quod seminat, hoc et metet. Propter homines orant, non propter Deum : sic et ab hominibus, non a Deo laudantur. Mendaciter orant, cum non orent : et mendaciter laudantur, cum non sint laudabiles : speciem vacuam religionis vendunt, et verbum vacuum laudis emunt. Sicut oratio eorum Deum non delectat, sic nec laus hominum eos adornat. Quod enim in verbo positum est, tandiu est quandiu dicitur verbum : cum autem finitum fuerit verbum, finitur et bonum quod positum erat in verbo. « Tu autem cum oras. » Tu qui vis, ut exaudiaris, non ut videaris : qui esse vis laudabilis, non apparere : qui in auribus Dei, non in oculis hominum loqueris. « Intra in cubiculum tuum, et claude ostium tuum [2]. » Ut nemo sit ibi, nisi tu qui oras, et ille quem oras : et ne quis tecum sit alter, præter eum quem necessarium habes. Testis enim orantem gravat, non adjuvat : quia Deus orationibus non exigitur, sed placatur. Alterum dico alterius cordis. Qui autem ejusdem sunt cordis, etsi multi fuerint oratores, unum sunt, quia unus Spiritus orat in omnibus, sicut dictum est : « Omnium autem credentium erat cor » unum, et anima una [3]. » Melius hæc enim spiritualiter intelliguntur ad animam dicta. Cubiculum enim est cor vel intellectus interior, id est, spiritualis ; sicut scriptum est : « Quæ dicitis in cordibus vestris, et in cubilibus vestris » compungimini [4]. » Ostium autem est sensus carnalis exterior, per quem omnia bona vel mala super animam intrant. Sicut in Canticis ex persona Ecclesiæ Sapientia dicit : « Ecce dilectus meus pulsat ostium, aperi mihi soror mea,

[1] Matth. VI, 5. — [2] Ibid. 6. — [3] Act. IV, 32. — [4] Psal. IV, 5.

» proxima mea [1]. » Pulsat autem Christus hominem christianum, aut per Scripturas divinas, aut bonas cogitationes super cor ejus inducens : et ille qui suscipit eas, aperit Christo : qui autem expellit, claudit. Jubet ergo, ut anima interiorem ingrediatur intellectum, quando orat, ut nihil cogitet, nisi de quo orat, et quem orat, ut claudat ostium sensus sui carnalis, ut omnes cogitationes carnales, et sollicitudines foras excludat. Si autem orans de carnalibus rebus cogitaveris, non introisti in interiorem intellectum, nec clausisti ostium sensus, et ideo tacite cum cogitationibus superfluis anima loquens, orationis perdit tempus. Secundum hoc et illud superius intelligi potest. In media enim synagoga orat, qui in medio multitudinis malarum cogitationum orat, undique mundialibus sollicitudinibus circumdatus. Quando enim orans cogitat de uxore, de filiis, de mancipiis, de domo, de possessionibus, de pecoribus, de militia, de lucro, de capsis, et aliis quæ sunt innumerabilia, quæ super cor incaute orantis ascendunt : nonne tibi videtur hæc synagoga malorum ? Omnes enim istæ variæ species cogitationum, diversi sunt immundi spiritus. Quomodo ergo non in media synagoga orat anima tua, quando tot secum immundos spiritus habuerit spectatores, et colloquentes ? Possumus intelligere et ostium domus os corporis, ut non clamosa voce oremus Deum, sed desiderio tacito. Nam ex clamosa oratione multa mala nascuntur, maxime hæc tria. Primum, qui clamose orat, non credit Deum ubique esse, et absconsa audire. Ideo dupliciter Deum honorat, qui absconse orat : primum, quia orat; secundo, quia credit eum absconsa audire, sicut et audit. Nam Deus non voce clamosa pulsandus est, sed conscientia recta placandus: quia non est vocis auditor, sed cordis. Secundum autem malum, quod mysteria secreta-

[1] Cant, v, 2.

rum petitionum tuarum, quas forte non oportebat alterum scire præter te et Deum, in auribus bonorum hominum et malorum audienda committis, et non solum non audiris a Deo, quia indisciplinate orasti, sed adhuc ab hominibus derideris, quibus absconsa tua manifestati. Tertium vero malum, quia clamose orans, juxta te alterum non permittis orare. Vocibus enim tuis rapis sensum illius ad tuos sermones, et ideo non solum non exaudiris, quia male oras : sed adhuc peccatum colligis dum orare alios non permittis. Sic ergo ora, sicut audisti in libro Regnorum Annam orantem, quæ figuram portabat Ecclesiæ, de qua dictum est : « Labia quidem ejus movebantur, vox autem ejus non au» diebatur [1]. Et Pater tuus qui videt in absconso, reddet » tibi palam [2]. » Ut tunc cognoscant homines quid orasti, cum viderint te accepisse quod orasti.

XV. « Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici » faciunt [3]. » Quos orant gentiles videamus, ut sciamus quare sic orant. Orant dæmones, qui etsi audiunt, exaudire non possunt. Nam neque mala præstare possunt, nisi permiserit Deus. Orant reges mortuos, Jovem, Mercurium, cæterosque, quorum crimina sunt manifestiora quam nomina, qui nec cum viverent, poterant adjuvare. Orant idola insensata, quæ nec audire possunt, nec dare responsum. Juste ergo diu clamant, ubi qui exaudiat non est. Propterea cum sacerdotes Baal deos suos clamarent propter sacrificia comburenda, deridens eos Elias dicebat : «Clamate, clamate fortiter, forsitan dormiunt dii vestri [4]. » Sic et modo quasi dormientem Deum accusat, qui orationem suam longo sermone prosequitur. « Scit enim Pater » vester quid vobis necessarium sit antequam petatis eum [5].» Si ergo præcognoscit quid volumus, non ideo oramus ut

[1] 1 Reg. 1, 13. — [2] Matth. VI, 6. — [3] Ibid. 7. — [4] 3 Reg. XVIII, 27. — [5] Matth. VI, 8.

exponamus Deo quod volumus, sed ut placeate præstare quod desideramus. Et si Deus placandus est, non docendus, non est ei necessaria longa narratio, sed bona voluntas. Sic ergo orabitis vos.

HOMILIA XIV.

CAPUT VI.

I. « Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen »tuum [1]. etc. »Patrem se magis, quam Dominum voluit dici, ut nobis magnam fiduciam daret ad petendum, et spem largam ad impetrandum : quia servi non semper impetrant quod petunt. Nec enim semper ex bona conscientia, quæ justa sunt petunt. Nam frequenter servi non considerant quid ad utilitatem domini pertinet, sed ad suam, ideo non merentur semper audiri. Filii autem semper impetrant, quia ex bona conscientia, quæ justa sunt, petunt : nec considerant magis quid ad utilitatem suam pertinet, quam ad Patris : ideo semper merentur audiri. Et tu si filium Dei te credis, illa pete quæ et tibi expediunt accipere, et illum decet præstare : si autem semper ab eo petas carnalia et terrena, aut difficile impetras, aut forte nec impetras. Quomodo tibi illa præstat libenter non habenti, quæ etsi habeas, ubique admonet te ut contemnas? « Pater noster. » Noster dixit, non meus : libenter audit Deus, quando Christianus non solum pro se, sed pro altero orat. Pro se enim orare, naturæ est : pro altero autem, gratiæ : pro se orare necessitas rei cogit, pro altero autem charitas fraternitatis hortatur. Dulcior est autem

[1] Matth. VI, 9.

ante Deum oratio, non quam necessitas rei transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat.

II. « Qui es in cœlis. » Vult ut sciamus nos Patrem habere cœlestem, ut erubescamus nos terrenis rebus substernere, scientes nos Patrem cœlestem habere. Sicut enim degener filius ad opprobrium pertinet generosi patris, sic et Christianus injustus ad blasphemiam pertinet Dei justi. Nam sicut per bonos Christianos Deus glorificatur, sic per malos blasphematur.

III. « Sanctificetur nomen tuum. » Quomodo sanctificatur ab homine, qui sanctificat homines? Aut quod sanctum est, ut quid sanctificatur? Sed in se quidem sanctum est, hoc autem quæritur, ut sanctificetur in nobis : id est, ut nos illum sanctificemus in nobis, ut cum nos illum sanctificaverimus in nobis, tunc ille nos sanctificet in se. Nam qui non sanctificat Deum, non sanctificatur a Deo. Sanctificamus autem Deum in nobis, quando scientes eum sanctum, timemus, et sollicite vigilamus, ne forte violemus sanctitatem nominis ejus in nobis per opera nostra mala. Sicut qui præclara veste vestitus est, fugit omnem rem sordidam, ne forte coinquinet eam, et perdat gratiam candoris ejus : sic qui suscipit Deum in corde suo et spiritu suo, sollicitus esse debet, ne forte contaminet eum, sciens quia si contaminatus fuerit in nobis, ipse quidem in sua natura incontaminabilis manet : tamen contaminationis suæ injuriam graviter nostro vindicabit interitu.

IV. « Adveniat regnum tuum. » Regnum Dei dicitur retributio vel tribulatio, quam accipiunt aut justi pro mercede justitiæ, aut peccatores pro culpa peccati. Regnum Dei dicuntur et sancti, sicut scriptum est : « Et colligent » zizania de regno ejus, » hoc est, de populo christiano. Regnum Dei dicitur et justitia, sicut dicitur : « Auferetur » a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus

» ejus [1]. » De omnibus unus est intellectus. Aliud est regem esse, et aliud regnare. Ecce enim Deus naturaliter rex est, sed non in omnibus regnat : nec omnes homines sunt regnum ejus, quia nec faciunt omnes voluntatem ipsius. Nam in iniquis hominibus non Deus, sed diabolus regnat, cujus faciunt voluntatem. Unde sapienter ait Apostolus dicens : « Adversus rectores hujus mundi tenebrarum harum [2]. » Non dixit : « Adversus rectores hujus mundi tantummodo : » sed addidit : « Mundi tenebrarum, » quia non totius mundi sunt domini dæmones, sed tantummodo tenebrarum quæ sunt in mundo. Tenebræ autem mundi dicuntur homines iniqui : sicut et sancti, mundi lux appellantur. Sicut ait Apostolus : « Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux » in Domino [3]. » Quia sicut per sanctos Deus ostenditur in hoc mundo, sic per iniquos homines obscuratur. Et potestatem quidem habet Deus in hominibus et perdere omnes si vult, sicut et ipsum principem peccatorum diabolum. Nam sicut diabolus, cum sit in potestate Dei, tamen quoniam quantum ad propositum suum non vult esse Dei, non est de regno Dei : sic et omnes peccatores quamvis sint in potestate Dei, tamen quia nolunt esse sub Deo, non sunt regnum Dei. Nam vere justum regnum est, quando et rex vult homines habere sub se, et cupiunt homines esse sub eo. Quando autem rex per violentiam cogit esse sub se, illud quantum ad veritatem non est regnum, sed tyrannis. Ideo et Deus, quamvis habeat homines in potestate, tamen volentes recipit tantum, ut non sit tyrannus, sed rex. Diabolus plane tyrannus est, quia et nolentes compellit facere voluntatem suam. Quid est ergo quod dicit? Quia interim duo sunt regna in mundo, Dei et diaboli, id est, justi et iniqui : et hoc quæritur, ut tollatur de medio regnum diaboli, id est, iniqui : et veniat tantummodo regnum

[1] Matth. xiii, 41.— [2] Id. xxi, 43.— [3] Ephes. vi, 12.— [4] Id. v, 8.

Dei, id est, justi ; et ideo dicit : « Tuum unum regnum ad- » veniat, » quia interim non omnes sunt Dei. Quod tunc fiet, quando omnes iniqui cum principe suo diabolo mittentur in stagnum flammeum inferorum. Omnes autem Sancti resurgent, et euntes in obviam Domino venient in aëre, et semper in hoc mundo erunt cum ipso, ut omne quod est in hoc mundo, totum sit Dei. Sic intelligendum est et de justitia, quoniam modo et justitia et iniquitas regnant : cum autem extincta fuerit iniquitas sublato diabolo, tunc justitia sola regnabit.

V. « Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra. » Numquid non facit Deus quod vult ubique ? Dictum est enim : « Quia, inquit, omnia quæcumque voluit Dominus fecit » in cœlo et in terra, in mari, et in omnibus abyssis [1]. » Sed hoc quæritur, ut in nobis fiat voluntas Dei, id est, ut eam nos faciamus. Quandiu ergo regnum mixtum est in terra, fit quidem voluntas Dei in hominibus, sed non sicut in cœlo. In cœlo enim omnes Angeli nullius faciunt voluntatem, nisi Dei tantummodo : in terris autem non omnes faciunt Dei voluntatem : iniqui enim diaboli faciunt voluntatem. Cum ergo regnum diaboli, hoc est, iniqui, sublati fuerint de hoc mundo, tunc omnes qui sunt super terram, solius Dei facient voluntatem, sicut Angeli omnes in cœlo. Communiter autem accipi debet quod ait, « Sicut » in cœlo et in terra : » id est, « Sanctificetur nomen tuum, » sicut in cœlo et in terra. Adveniat regnum tuum, sicut in » cœlo et in terra. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo et in » terra. » Et vide quam caute locutus est. Non dixit : « Pater sanctifica nomen tuum in nobis, adduc regnum tuum super nos, fac voluntatem tuam in nobis : » ne seipsum videatur Deus in hominibus sanctificare, aut regnum suum super quos vult adducere, aut voluntatem suam in quibus

[1] Psal. CXXXIV, 6.

vult facere, et per hoc inveniatur Deus personarum acceptor. Nec iterum dixit : « Sanctificemus nomen tuum, suscipiamus regnum tuum, faciamus voluntatem tuam, sicut in cœlo et in terra : » ne hominum tantummodo videatur esse quod sanctificant Deum, aut quod suscipiunt regnum ejus, aut quod faciunt voluntatem ipsius : sed medie dixit, et impersonaliter : id est, « Sanctificetur, adveniat, fiat : » ut utriusque personæ opus necessarium demonstraret, quia et homo Deum necessarium habet, et Deus hominem ad justitiam faciendam. Nam sicut homo non potest facere bonum, nisi habuerit adjutorium Dei : sic nec Deus bonum operatur in homine, nisi homo voluerit. Sicut nec terra sine semine, nec semen sine terra fructificat : sic nec homo sine Deo, nec Deus sine homine justitiam operatur in homine. Ac si dicat : « Si hæc agitis, hæc oratis, digni filii estis hujusmodi patris. »

VI. « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. » In prima quidem facie sic videntur verba sonare, ut qui dicunt : « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, » non habeant in crastinum, aut in procrastinum præparatum, ut possint dicere : « Panem nostrum quotidianum da nobis » hodie. » Qui autem in crastinum paratum habet, aut in quinque, aut in decem dies, quomodo potest dicere panem meum quotidianum da mihi hodie? Illud enim petitur, quod interim non habetur : quod autem possidetur, ut quid adhuc requiritur? Quod si est, oratio ista aut paucis potest convenire, aut forsitan nulli. Quis enim ita fidelis, ut cum possit amplius habere, tamen amplius sibi non reservat, nisi quotidianum victum? Forsitan solis conveniebat Apostolis, qui docendi gratia per singulas civitates omni tempore vagabantur, et ipsa vagatio amplius quotidiano victu possidere non poterat. Sed ita debemus aptare Christi doctrinam, ut omnes in ea proficiant, ne

forte communis medicina justitiæ, quæ ad salutem omnium est præparata, dum aut paucis, aut nulli prodest, inveniatur esse superflua. Ita ergo intelligendum est, quia non solum ideo oramus : « Panem nostrum da nobis, » ut habeamus quod manducemus, sed ut quod manducamus, de manu Dei accipiamus. Nam habere ad manducandum, commune est inter justos et peccatores, frequenter autem et abundantius peccatores habent quam justi. De manu autem Dei accipere panem, non est commune, sed tantum Sanctorum, Præparare ergo non vetant hæc verba, tamen cum peccato præparare vetant. Nam qui cum justitia præparat, illi Deus dat panem quem manducat : qui autem cum peccato, illi non dat Deus, sed diabolus. Nam omnia quidem a Deo creantur, non tamen a Deo omnia subministrantur. Vel intelligendum est ita, ut dum a Deo datur, sanctificatus accipiatur ; et ideo non dixit : « Panem quo» tidianum da nobis hodie, » sed addidit, « Nostrum, » id est, quem habemus jam præparatum apud nos : illum da nobis, ut dum a te datur, sanctificetur. » Ut puta si laïcus offerat sacerdoti panem, ut sacerdos accipiens sanctificet, et porrigat ei : quod enim panis est, offerentis est : quod autem sanctificatus est, beneficium est sacerdotis. Numquid non sufficerat sic dicere : « Panem nostrum da nobis » hodie ?» Ut quid ergo addidit, « Quotidianum ?» Ut luxuriosos cibos compescat. Ut tantum quis manducet, quantum ratio naturalis exigit, non quantum lascivia carnis impellit. Si enim tu in uno convivio tantum expendas, quantum in pluribus sufficere poterat : verbi gratia, hominibus centum moderate viventibus, aut tibi ipsi centum diebus disciplinate viventi, jam non quotidianum cibum manducas, sed multorum dierum. Aut certe sicut supra dixit de eleemosynis, aut de oratione, ut non coram hominibus faciamus : non quia hoc possibile erat omnino, sed ut do-

ceat nos omnino spectationem hominum fugere velle, ut si possibile est, nec videatur : quod possibile non est. Sic et hic docere nos volens, ut de nullo simus in hoc mundo solliciti, nisi de solo simplici victu, sic mandavit orare, « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie : » non quia illicitum judicavit plus habere hominem Christianum, quam panem quotidianum : sed hoc docere voluit, ut si possibile est, neque pane quotidiano plus habeat : quod possibile non est, quantum ad possibilitatem humanam. Item quare non solum dixit : « Panem quotidianum da »nobis, » sed addidit « Nostrum panem? » Propter duas rationes. Primum, quoniam omnia quæ dat nobis Deus, sive orantibus, sive militantibus, non nobis solis dat, sed etiam aliis per nos, ut de eo quod accepimus a Deo, partem impotentibus faciamus. Qui ergo de laboribus suis indigentibus non præstat, non potest dicere : « Panem meum da mihi : » nec enim panem suum tantummodo manducat, sed etiam alienum. Deinde qui de justitia acquisitum panem manducat, suum panem manducat : qui autem cum peccato, alienum.

VIII. « Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimit»timus debitoribus nostris [1]. » Cum qua spe orat, qui inimicitiam servat adversus alterum, a quo forsitan læsus est? Sicut enim ipse orans mentitur, dicit enim : « Remitto » et non remittit : sic a Deo petit indulgentiam, et non illi indulgetur. Si ergo qui læsus est, sine spe orat Deum, nisi indulserit ei a quo læsus est, quomodo putas orat, qui non solum ab altero læsus non est, sed ipse per injustitiam alios lædit et gravat? Sed multi nolentes dare veniam peccantibus in se, fugiunt istam orationem orare. Stulti, primum quoniam qui non sic orat, quemadmodum docuit Christus, nec est Christi discipulus. Secundo, quia nec Pater liben-

[1] Matth. VI, 12.

ter exaudit orationem, quam Filius non dictavit. Cognoscit enim Pater Filii sui sensus et verba, nec suscipit quæ usurpatio humana excogitavit, sed quæ sapientia Christi exposuit. Ergo orationem quidem dicere potes, circumvenire autem et fallere Deum non potes : nec accipis indulgentiam, nisi prius indulseris ipse.

VIII. « Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos » a malo. » Quoniam multa et magnifica supra mandavit hominibus, ut Deum patrem suum dicant, ut genus suum de cœlo cognoscant, ut regnum Dei petant venire, ut non sint solliciti unde pascantur : quæ omnia magnæ spei et justitiæ signa sunt : ideo nunc additur humilitatis doctrina, ut dum dicunt : « Ne nos inducas in tentationem, » cognoscant se esse infirmos, et consideratio infirmitatis causam gloriationis extinguat. Duo ergo petimus, primum, ut non inducat nos in tentationem : secundo, ut si induxerit, liberet de periculo tentationis. Nam vere si secundum veritatem justitiæ suæ examinaret homines Deus, nullus posset fieri salvus. Ideo autem difficile tentat, sciens infirmitatem nostram. Aut si tentat, non tandiu tentat, quandiu nos vincamus tentationem, sed quandiu vincere nos velle ostendimus : id est, non virtutem nostram tentat, sed voluntatem : Apostolo nos confirmante, et dicente : « Ten- » tatio vos non apprehendat, nisi humana. Fidelis autem » Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis » sustinere [1], etc. » Volens enim glorificare hominem, tentat eum, non ut eum magno judicio glorificet, sed ut ne sine causa glorificet. « Quoniam tuum est regnum, et virtus, » et gloria (5). » Tria autem hæc ad tria quæ superius dixit pertinentia introduxit. Quoniam dixerat supra : « Sanctifice- » tur nomen tuum, adveniat regnum tuum : » ac si dicat aliquis : « Ergo non habet Deus regnum in terra, quia oratis ut

[1] 1 Cor. x, 13.

veniat?» is respondet ad illud, «Quoniam tuum est regnum.» Item quoniam dixerat: « Fiat voluntas tua, sicut in cœlo et » in terra: » ac si dicat aliquis: « Ergo non potest Deus facere quod vult in terris, quia oratis ut fiat voluntas ejus? » ad hoc respondet: « Quia tua virtus est: » tanquam si dicant, « Non ideo optamus regnum tuum in nobis, aut fieri voluntatem tuam in terris: quia non est regnum tuum in terris: quia non est regnum tuum in mundo, nec potes facere quod vis in terris; sed quoniam regnum tuum vita æterna est, et voluntas tua justitia est. Propterea nec redigis aliquem sub regno tuo, nisi ipse voluerit: nec operaris in aliquo voluntates tuas, nisi ipse consenserit. Propterea oramus, ut illuminati a te, velimus suscipere regnum tuum in nobis, et optemus facere voluntatem tuam. » Item quoniam dixerat: « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte » nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus » nostris: et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos » a malo. » Ad illa respondet, « Quia tua est gloria. » Vere enim quia si nihil deest timentibus Deum, Dei gloria est: si illis dimittentibus debitoribus suis, Deus dimittat eis peccata eorum, Dei gloria est: si autem non dimittentibus eis, dimittat, non est gloria Dei, quia nec est justum judicium ejus. Si non inducat in tentationem, aut inductos si propter justam aliquam causam liberet, gloria Dei est. Et generaliter quidquid supra orare præcepit, cum fuerit a Deo præstitum, Dei gloria est. « Si enim non dimiseritis » hominibus peccata eorum, nec Pater vester dimittet vo- » bis [1]. » Nam et superius cum dixisset: « Dimitte nobis » debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nos- » tris: » non dixit: « Sicut et nos dimittemus, » ut prius nobis Deus dimittat, postea nos debitoribus nostris. Scit enim Dominus omnes homines esse mendaces: quoniam etsi

[1] Matth. vi, 15.

acceperint remissionem peccati sui, ipsi debitoribus suis non dimittunt. Ideo sic dicit : « Dimitte nobis, sicut nos » dimittimus : » ut prius dimittamus, postea petamus dimissionem, et a Deo remissionem peccatorum accipiamus.

HOMILIA XV.

CAPUT VI.

I. « Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ » tristes, exterminant enim facies suas ut appareant hominibus jejunantes [1]. » Omnium malorum prima et fortiora sunt tria mala : id est, gula, avaritia, et vana gloria. Adversus quæ Dominus tentationis suscipiens bellum, pugnavit pro nobis. Contra gulam in eremo, contra avaritiam super montem, contra vanam gloriam super templum. Item omnium bonorum prima et fortiora sunt tria bona, eleemosyna, oratio, et jejunium. Et vide quomodo adversus tria mala inventa sunt tria bona, id est, eleemosyna contra avaritiam, jejunium contra gulam, oratio contra vanam gloriam. Dic nobis, ecce jejunium contra gulam venit, quia contrarium est jejunium gulæ : et eleemosyna contra avaritiam convenit, quia avaritia congregat, eleemosyna utem dispergit.

II. Oratio quomodo convenit contra gloriam vanam ? Audi ; omnia mala, quæ sunt in mundo, habent contraria bona per quæ superentur : ut puta fornicatio castitatem, superbia humilitatem, iracundia mansuetudinem. Et nullum est malum quod non habeat contrarium bonum, per quod superetur, dempta vana gloria. Ideo quantavis bona

[1] Matth. VI, 16.

feceris volens compescere vanam gloriam, tanto magis excitas eam : et causa est ista, quia omne malum ex malo nascitur, sola autem vana gloria de bono procedit : ideo non extinguitur per bonum, sed magis nutritur. Denique inter homines peccatores tentatio vanæ gloriæ non habet locum. Fornicarius enim, aut raptor, quomodo tentetur in vana gloria, qui non habet unde glorietur? Illi autem tentationem vanæ gloriæ patiuntur, qui tale aliquid faciunt unde glorientur. Ergo nullum remedium potest esse contra vanam gloriam, nisi oratio sola : et hæc ipsa vanitatem generat, nisi caute prospexeris, si forte bene oraveris. Altera de eleemosyna, et jejunio, et oratione divisio in lege scripta est : « Non intres ante conspectum Dei tui vacuus [1]. » Vacuus autem intrat ante Deum, qui veniens ad orationem nullam eleemosynam facit. Non solum in Veteri Testamento, sed etiam in Novo præcipitur, ut per singulas septimanas unusquisque Christianus aliquid in gazophylacium mittat ad orationem venturus, sicut ait Apostolus : « Unus» quisque vestrum, per singula sabbata quod illi placuerit » apud se reponat, ut non, cum venero, tunc collectæ » fiant [2]. » Item dicit Salomon : « Ante orationem præpara » animam tuam [3]. » Ille præparat animam suam ante orationem, qui faciens eleemosynam venit ad orationem. Sicut enim oleum accendit lumen lucernæ, ita et bona opera excitant fidem cordis, et dant confidentiam animæ apud Deum orandi. Ergo eleemosyna præparatio est orationis. Item jejunium est adjutorium orationis, quia oratio sine jejunio gracilis est, et infirma. Nam oratio illa est fortis, quæ fit in spiritu humili et corde tribulato, sicut et Propheta dicit : « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor » contritum et humiliatum Deus non despicit [4]. » Spiritum

[1] Exod. xxiii, 15. — [2] 1 Cor. xvi, 2. — [3] Eccli. xviii, 23. — [4] Psal. l, 19.

autem humilem et cor contribulatum habere non potest, qui manducat et bibit, et deliciis fruitur: quia panis cor confirmat, vinum autem lætificat[1]. » Spiritum autem carnis humilem esse non permittit virtus, quæ fit ex pane, et cor contribulatum esse non permittit jucunditas, quæ venit ex vino. Ideo quandocumque sancti pro aliqua necessitate voluerunt exorare Deum, jejunium cum oratione junxerunt: sicut Daniel, et cæteri. Unde quia virtus orationis jejunium est, nunquam separantur ab invicem, sed ubique simul ponuntur. Oratio et jejunium de morte liberant. Item: « Hoc genus non ejicitur, nisi in jejunio et oratione[2]. » Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione.

III. Sed ex his tribus bonis prima est oratio, quia eleemosyna quidem de rebus exit, jejunium autem de corpore: oratio vero nec de rebus nec de corpore, sed de anima procedit et de corde: ideo quasi prima dignitosior e duobus, media ponitur inter duas. Prima eleemosyna, secunda oratio, tertia jejunium. Et quare eleemosyna ante orationem præcedit? quia mediatrix est, et præparatrix viæ ante faciem orationis, ut post eleemosynam sequens oratio, præparatum locum misericordiæ inveniat apud Deum. Ideo autem jejunium sequitur orationem, quia non oratio jejunii est adjutorium, sed jejunium orationis. Et non oratio fit propter jejunium, sed jejunium propter orationem: ideo jejunium non ante orationem præcedit, sed oratio ante jejunium. Tertia divisio. Item eleemosynam facere, aut orationem, aut jejunare, non est omnium hominum, sed tantum justorum. Qui autem peccat, et eleemosynam facit, perdit quod facit. Pro cessato enim peccato peccatoris datur eleemosyna, non pro occurrente: id est, quando pœnitet nos quod fe-

[1] Psal. ciii, 15. — [2] Matth. xvii, 20.

cerimus, non ut per pecuniam peccandi licentiam comparemus. Item ille orat, qui jam non peccat : qui autem orat et peccat, non rogat Deum, sed deludit Deum. Item ille jejunat, qui non peccat, qui autem peccat et jejunat, non ad gloriam Dei jejunat, nec se humiliat, sed substantiæ suæ parcit. Denique considera in superioribus, ex quo cœpit Christus Apostolis suis salutaria dare præcepta, non statim in primis mandavit de elcemosyna, aut jejunio, aut oratione : sed prius expellit mala, postea introducit bona. « Scriptum est : Non occides [1] ; ego autem dico : Nec iras» caris. Scriptum est : Non perjurabis ; ego autem dico : » Nec jurabis. Scriptum est : Non adulterabis ; ego autem » dico : Non concupisces. Scriptum est : Oculum pro oculo ; » ego autem dico, non omnino resistere malo. Scriptum est : » Diliges amicum tuum, et odies inimicum ; ego autem di» co : Diligite inimicos [1]. » Postquam ergo ab his omnibus malis hominem spoliavit, tunc dicit : « Videte ne elcemosy» nam vestram faciatis coram hominibus, etc. » Ostendens quoniam nisi homo ab illis omnibus recesserit prius, sine causa facit hæc bona. Prius oportet mala dimittere, et sic bona suscipere, quia non potest fieri homo novus, nisi desierit esse vetus. Qui autem mala non dimittit, et bona suscipit, bonorum suorum gratiam perdit : quemadmodum si quis homo in os suum aliquid dulce mittat cum amaro permixtum, dulcedo illa non dat suum saporem.

IV. « Nolite fieri tristes, sicut hypocritæ. » Sive de elcemosynis dicens, sic dicit : « Ne coram hominibus fiant : » sive de oratione sic, « Nolite esse sicut hypocritæ in angulis platearum orantes : » sive de jejunio, hoc ipse dicit. Vides quia sciebat Dominus vanam gloriam ex omni bono procedere. Ideo illam spinam, quæ assidue nascitur in terra bona, jubet præcidere, ne spina vanæ gloria effocet jejunii

[1] Deut. v et vi, et Matth. v.

fructum. Numquid potest fieri, ut non sentiatur qui jejunat? Sed melius est ut jejunium tuum te ostendat, quam tu jejunium tuum. Sciens autem Dominus quia non potest fieri ut sit hilaris qui jejunat, ideo non dixit: « Nolite esse » tristes, » sed « Nolite fieri tristes. » Aliud enim est esse tristem, et aliud tristem fieri. Qui enim naturaliter propter assiduum jejunium tristis est, ille est tristis, non autem fit: qui autem per imposturas aliquas pallentes apparent, illi non sunt tristes, sed fiunt. Si ergo qui jejunat et tristem se facit, hypocrita est: quanto magis iniquior est, qui non jejunat, sed argumentis quibusdam in facie sua pingit venalem pallorem, quasi jejunii signum? Displicet ei natura sua, quia non potest mentiri quod non facit, et misera facies carnis argumentis quibusdam innocens castigatur, quia fraudibus non consentit. Puto quod omnis sensatus intelligit, quia hæc verba carnaliter non intelliguntur. Nec enim potest fieri, quod qui jejunat non appareat tristis, nec mandat Dominus quod adimplere non possumus. Si enim ideo jubet nos non fieri tristes, ut ne per ipsam tristitiam appareamus hominibus jejunare: quare mandat caput ungere, et faciem lavare? Sic enim ipsa unctio capitis, et lavatio faciei, si a jejunantibus semper serventur: nihilominus sunt signa jejunii. Sed hæc spiritualiter ad animam referuntur, ut ne tristitia spiritualis faciem spiritualem exterminet. Facies autem spiritualis animæ, est conscientia ejus, vel cor, sicut ostendit Propheta, dicens: « Tibi dixit » cor meum: Dominum requiram, et exquisivit te facies » mea [1]. » Non enim facies carnea Deum quærit, sed conscientia. Item quoniam facies conscientia appellatur, ostendit Jacob, cum fuisset luctatus cum homine: « Vidi Domi- » num facie ad faciem, et salva facta est anima mea [2]. » Vere enim tunc facie ad faciem Deum non vidit, quia in sche-

[1] Psal. xxvi, 8. — [2] Gen. xxxii, 30.

mate hominis luctatus est contra eum Deus. Nam schema corporale velamentum est Dei, non proprietas Dei. Sed mente vidit Deum. Unde et Israël vocatus est, id est, Mens videns Deum. Si autem facies ejus Deum vidisset, utique sic vocandus fuerat, Facies Deum videns. Quid ergo ? facies animæ conscientia appellatur. Sicut enim in conspectu hominum gratiosa facta est facies pulchra : sic in oculis Dei speciosa est conscientia munda. Item aliud est gaudium corporale, aliud spirituale. Gaudium corporale, est risus, jocus, et cæteræ delectationes carnales. Gaudium spirituale, est spes, sicut ait Apostolus : « Spe gaudentes, in tri» bulatione patientes [1]. » Vides quia potest fieri ut tristantes carnaliter, spiritualiter gaudeamus in spe ? Hoc enim dicit de Spiritu sancto Propheta : « Fluminis impetus lætificat » civitatem Dei [2]. » Item est tristitia corporalis, et est tristitia spiritualis. Tristitia corporalis, est afflictio carnis : tristitia autem spiritualis, desperatio et infidelitas animæ. Ergo dicens : « Nolite fieri tristes : » hoc dicit : « Nolite propter homines jejunare. » Qui enim propter homines jejunat, tristem facit conscientiam suam, id est, desperantem. Quomodo enim conscientia ejus hilaris sit, et sperans in Deum jejunio suo, qui non propter Deum, sed propter homines jejunat ? Sic et omnes hypocritæ, qui propter homines jejunant, exterminant facies suas, id est, conscientias suas. Quomodo enim exterminatas conscientias non habeant ante Deum, qui fingentes se propter Deum jejunare, non propter Deum jejunant, sed propter homines, volentes fallere et Deum, et homines ?

V. Aut ita, « Nolite fieri tristes, sicut hypocritæ : » id est, « Nolite sine spe et sine fide jejunare. » Sine spe autem jejunat, qui non se abstinet a peccato, nec facit justitiam. Nam sicut bona opera spem generant, id est, gaudium spi-

[1] Rom. XII, 12. — [2] Psal. XLV, 5.

rituale : sic mala opera desperationem, id est, tristitiam spiritualem. Qui enim peccans jejunat, sine spe jejunat, id est, non habet unde speret, et gaudeat : sed est animus ejus desperans, et tristis. Jam autem quomodo peccatum et desperatio exterminent faciem conscientiæ, nullus ignorat. Nam semper vulnerata est conscientia ejus qui peccat. Sic ergo omnes hypocritæ jejunant, non bonis actibus exhilarantes conscientiam suam in spe, sed malis operibus contristantes in desperationem. Hypocrita est ergo omnis, qui peccans jejunat. Quid est ergo cum gaudio jejunare, nisi prius spiritualiter jejunare, deinde carnaliter? Nam sicut omne bonum est spirituale, sic est et carnale : et omne malum est spirituale et carnale. Ut puta fornicatio carnis est meretricatio, fornicatio autem spiritualis est prævaricatio. Castitas carnis, est nescire mulierem : castitas spiritualis, fidelem esse Deo. Humilitas corporalis assurgere homini, verbum dicere molle : humilitas spiritualis, qui in corde suo alterum existimat meliorem quam se. Superbia corporalis, asper sermo : superbia spiritualis, qui se meliorem putat esse, quam alterum. Sic et jejunium corporale est et spirituale. Corporale jejunium est abstinere a cibis, spirituale jejunium est abstinere a peccatis. Nam sicut caro delectatur manducando, sic spiritus carnis delectatur peccando. Unde sapientes omne peccatum libidinem vocant, quia omne peccatum cum delectatione committimus. Ideo et circumcidebatur libidinis membrum, ut in mysterio generaliter omnium malorum delectatio tolleretur, quæ mala faciunt animum tristem, id est, desperantem. Qui enim a cibis jejunat, non ab operibus malis, ille apparet jejunare, non autem jejunat : quia quantum ad homines jejunat, quantum ad Deum autem pessime epulatur malis. « Amen » dico vobis, receperunt mercedem suam [1]. » Delectatio illa

[1] Matth. VI, 16.

laudis tandiu sentitur, quandiu auditur : mox autem ut aures transierit, transit et delectatio laudis.

VI. « Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, et faciem » tuam lava [1]. » Tu qui misericors es, qui magis jejunas corde quam corpore, qui magis abstines a peccato quam a cibo : et ideo non hominibus, sed Deo jejunas. Qui enim peccantes jejunant, hominibus jejunant, non Deo, et ideo hypocritæ sunt : qui autem vere Deo jejunant, non tantum a cibis se abstinent, quantum ab omni actu iniquo : quoniam sicut cibus carnem delectat, sic omne malum delectat spiritum carnis. Quid ergo? Quando jejunamus, si infundamus oleum capiti nostro, vere vanum est : et si lavemus facies nostras aqua. Et quis facie non lavata procedit? Magis enim si hoc facimus, quasi per signa hæc lavationis et unctionis publicamus nos jejunare. Quid ergo? Simplex interpretatio hujus loci hæc est, quoniam per aggeratio-nem intelligenda sunt ista, sicut et cætera ante dicta : tanquam si dicat : « Sic longe te facere debes ab ostentatione jejunii tui, ut si potest fieri, quod non decet, etiam ea facias, quæ ex diverso luxuriæ et epulationis videntur esse indicia. » Spiritualiter autem sic, sicut ex superioribus patet : quia facies animæ conscientia intelligitur : « Projice ergo abs te avaritiæ sordes, perjurii stercora, malitiæque putredinem; et lavasti faciem, id est, conscientiam tuam aqua prophetica, de qua dicit Esaïas : « Lavamini, et mundi » estote, auferte nequitiam ab animabus vestris [2]. » Si enim abstuleris nequitiam ab anima tua, lavasti conscientiam tuam, et bene jejunas. Item caput tuum Christus est. Sitientem pota, esurientem ciba, algentem vesti, et sic pretiosissima myrrha, id est, oleo misericordiæ unxisti caput tuum, id est, Christum, qui clamat in Evangelio, dicens : « Quia quod uni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis [3]. »

[1] Matth. vi, 17. — [2] Isaï. i, 16. — [3] Matth. xxv, 40.

Quoniam autem omnis justitia in his duobus consistit : primum, ut ne facias malum ; secundum, ut facias bonum : ad id quod pertinet ad fugienda peccata, dixit : « Lava fa- » ciem tuam : » ad illud autem quod pertinet ad facienda bona opera, « Unge caput tuum, » et es amabilis sicut Maria, quæ postquam conscientiam suam lacrymis pœnitentiæ lavit, postea infudit oleum super caput Christi, et impleta est domus odore : ita et tuorum operum fama, si fueris talis, totam implebit Ecclesiam. Et quam proprie dixit, faciem quidem lavare : caput autem non lavare, sed ungere. Quandiu enim sumus in corpore, conscientia nostra semper sordida est in peccatis. Caput autem nostrum Christus lavationem necessariam non habet, sed solam unctionem : quia « Peccatum non fecit, nec dolus inventus est in » ore ejus [1]. Nolite thesaurizare vobis thesauros super ter- » ram [2]. » Præsens capitulum ad præcedens non habet consequentiæ rationem, quia illud de jejunio dictum est, hoc autem de eleemosynis. Quid ergo est ? Si memores sumus, nihil de eleemosyna, vel de oratione, vel de jejunio, Dominus docuit supra : sed simulationem eorum compescuit tantum, ut ne coram hominibus faciant ea, ut videantur ab eis : non quia possibile est sic ea agere, ut non ea videant homines, sicut diximus supra; sed sollicitum fecit hominem, ut quantum ad se sic festinet agere ea, ut non videatur : ut ipsum bonum opus homini Christiano magis in affectu sit, quam in actu. Et convenienter, quoniam et supra legis quidem mandata magis ad opus respiciebant, quam ad affectum : id est, « Non occides, non adulterabis, » etc. » Christus ad supplementum eorum spiritualiora introduxit mandata, ad affectum magis respicientia, quam ad actum. « Ego autem dico : Ne irascaris, ne concupiscas, » etc. » Sic et hic ut boni simulatione præcisa, opera eorum

[1] Isaï. LIII, 9. — [2] Matth. VI, 19.

bona ad cor magis respiciant, quam ad aspectum. Quoniam ergo, sicut exposuimus, nihil docuerat Christus de illis, nunc secundum tres supradictas justitias, eleemosynæ, orationis, et jejunii, tres consequentias introduxit doctrinæ : unam ad eleemosynam, alteram ad orationem, tertiam ad jejunium. De quibus singulis demonstrabimus in proprio loco.

VII. Et ad eleemosynam doctrina subsequens est : « Nolite thesaurizare vobis thesauros super terram, » ut talis ordo sit narrationis : « Cum facis eleemosynam, noli tuba » canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in » vicis, ut glorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, » perceperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemo» synam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua : ut sit » eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus qui videt in » abscondito, reddet tibi in manifesto [1]. Nolite thesaurizare » vobis thesauros super terram. » Et hic dat consilium, ut eleemosyna fiat : in secundo loco ostendit quæ utilitas est in eleemosyna facienda : in tertio loco, ut neque timor inopiæ accidentis impediat voluntatem eleemosynæ faciendæ. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, quia non estis de terra, nec de terra venistis, sed pro tempore de terra suscepistis terram, ut per terram vincatis terram : sed de cœlo estis, et de cœlo venistis, et iterum redituri estis in cœlum, nisi ultro remanere volueritis in terra. Illic ergo substantiam tuam colloca, ubi patriam habes. Vis autem scire quia peregrinus es in mundo? Audi Prophetam dicentem : « Incola ego sum in terra ; non abscondas a me » mandata tua [2]. » Quæ est ergo insipientia, ut contentus sis super terram : id est, in alienis vis servire diabolo, cum possis in cœlis, id est, in propriis regnare cum Christo? « Ubi tinea et comestura exterminant, et ubi fures effo-

[1] Matth. VI, 2-6. — [2] Psal. CXVIII, 19.

» diunt et furantur [1]. » Omnia bona mundi triplex interitus tollit. Aut enim a semetipsis veterascunt, et tineant, sicut vestimenta : aut ipsis dominis luxuriose viventibus comeduntur, sicut cæteræ facultates : aut ab extraneis vel dolo, vel vi, vel calumniis, vel quolibet alio iniquo modo diripiuntur. Quia omnes fures dicuntur, qui per iniquitatem festinant aliena facere sua. Sed dices : « Numquid omnes qui hæc habent, perdunt ea? Ventilo vestimentum meum, et non tineat : parcius ago, et facultates meæ non comeduntur : sollicite ago res meas, et non diripiuntur a furibus. » Interim quidem sic dicam, quia si non omnes perdunt, tamen multi perdunt. Quid ergo? melius est super terram reponere, ubi incertus est conservationis eventus, an in cœlo, ubi est certa custodia? Hic si non custodieris, perdes : si custodieris, timore et sollicitudine cruciaris. Illic autem etsi dormis, a Deo servantur : et cum recordatus fueris, spe gratularis. Quæ est autem stultitia illic relinquere, unde exiturus es, et illuc non præmittere, quo iturus es? Vere autem male servatas divitias, etsi corporaliter non perdidisti, spiritualiter perdidisti, quia nec proficiunt tibi ad usum salutis. Quidquid enim pro anima tua feceris, hoc est tuum : quod autem reliqueris, perdidisti. Nam quod corporaliter male congregatur, spiritualiter dispersum videtur, et perditum : quod autem corporaliter bene dispergitur, spiritualiter illud congregatum, et repositum videtur in cœlo. Nunc autem ponit quæ sit utilitas in eleemosyna facienda, dicens : « Ubi enim fuerit thesaurus tuus, ibi erit » et cor tuum [2]. » Qui collocat thesauros in terra, non habet quod speret in cœlo. Ut quid enim aspiciat in cœlum, ubi nihil repositum habet? Propterea sive lætatur, in carnalibus et terrenis lætatur : sive tristatur, de carnalibus et terrenis tristatur. Qui autem divitias suas reponit in cœlo,

[1] Matth. VI, 19. — [2] Ibid. 21.

non habet spem in terra. Ut quid enim delectetur in terra, qui nihil habet in terra? Ideo sive lætatur, in spiritualibus lætatur: sive tristatur, de spiritualibus tristatur. Ergo peccatorum et lætitia mala, et tristitia pejor, quia aut de lucro terreno lætantur, aut de damno tristantur: justorum autem et lætitia bona, et tristitia melior: quoniam aut de justitia lætantur, aut de peccato tristantur. Si enim aliqua causa mortis advenerit, si quidem spes illius in terra sit, tristatur, quasi se domo sua ad peregre vadens, ut non dicam ad tormenta: si autem spes ejus in cœlo sit, gaudet quasi de peregre ad domum propriam reversurus, ut non dicam ad regnum cœleste. Secundo, qui thesaurizat in terris, dupliciter facit peccatum. Primum, quia male congregat: secundo, quia cor habens in terra, nunquam quæ Dei sunt recordatur, sed semper quæ terræ. Et qui thesaurizat in cœlo, dupliciter justitiam facit. Primum, quia bene fœnerat: secundo, quia spem habens in Deo, semper quæ Dei sunt cogitat et meditatur, et non quæ terræ. Et quemadmodum qui semel congregare cœperit in terra, ipsa concupiscentia terrena facit eum magis sollicitum esse, nec solum ne minuat inde, sed ut magis augeat: sic et qui thesaurizat in cœlo, ipsa concupiscentia spiritualis facit eum sollicitum, non solum ut non perdat quod habet, sed adhuc ut augeat super id quod habet.

VIII. « Lucerna corporis tui, est oculus tuus[1]. » Prius commemorare debemus, quia non de corporali oculo loquitur sermo, nec de hoc corpore quod videtur a foris. Alioqui dixisset: « Si oculus tuus sanus fuerit, aut infirmus: » nunc autem dixit: « Simplex et nequam. » Non enim omnis qui benignum habet oculum, omnino et corpus ejus lucidum est: nec enim omnis qui malignum oculum habet, corpus ejus in tenebris est. Quid enim si benignum

[1] Matth. VI, 22.

oculum habet et infirmum? Numquid corpus ejus in lumine est? Aut si malignum et sanum, numquid corpus ejus in tenebris est? Ergo corporis non a foris, sed ab intus, id est, corporalis naturæ. Lucerna autem ejus est mens, per quam anima videt Deum. Unde Jacob est appellatus Israël. Israël autem hebraïce interpretatur, Mens videns Deum. Postquam ergo dixit : « Thesaurizate vobis in cœlo, » quoniam ubi thesaurus tuus fuerit, ibi erit et cor tuum : » convenienter subjunxit, « Lucerna corporis tui, oculus tuus » est. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum » lucidum erit [1]. » Ut ostendat quia qui eleemosynas faciunt, cor ad Deum habere debent : qui autem cor habet ad Deum, illius oculus lucidus est : id est, illius mens spiritualis et munda est, nec terrenis concupiscentiis sordidata, sicut scriptum est : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum » videbunt [2]. » Sicut enim qui graves oculos habet, si ponas eum in aliquo obscuro tenebrosoque loco, melius videt : si autem ponas eum in sole, nihil videt, quia oculus ejus non suffert solis candorem : sic homo mundialis, qui oculum, id est, mentem, terrenis desideriis sordidam habet, et turbulentam, si ponas eum in rebus mundialibus, sapit et astutus est : si autem trahas eum ad res spirituales, tenebrescit, ac nihil sapit : quia mens illius desideriis corrupta terrenis justitiæ bonum non sentit. Non sentit, dico, non nescit : scit autem, sed non sentit bonum justitiæ, quia nec delectatur in eo : præoccupatum enim habet cor circa delectationem terrenam.

IX. « Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum cor- » pus tuum tenebrosum erit [3]. » Quæ sunt in nobis tenebræ? Sensus carnales, malevoli et iniqui, qui semper desiderant quæ sunt tenebrarum, et non lucis. In quo enim alio delectatur carnis natura, nisi in avaritia, in libidine, in super-

[1] Matth. VI, 22. — [2] Id. V, 8. — [3] Id. VI, 23.

bia, in deliciis, cæterisque malis, quæ ad tenebrosam mortem deducunt? Et qui intelligit quid est, quod caro concupiscit adversus spiritum, ille intelligit quia tenebræ sunt carnis natura. Qui ergo oculum habet mundum, id est, mentem spiritualem, cœlestia semper aspicientem, corpus suum servat lucidum, id est, sine peccato. Si enim caro desiderat ea, quæ diximus, mala, secundum suam naturam homo habens mentem lucidam, et spem ad Deum, justitiæ consideratione dijudicat eam, et divini timoris virtute repercutit eam : et sic quamvis nolentem, tamen servat eam lucidam, id est, sine peccato. Intellexisti ergo quomodo qui oculum habet simplicem, corpus suum lucidum habet: qui autem oculum, id est, mentem habet aut malignitate aliqua tenebrosam, aut divitiarum concupiscentia turbulentam, tenebrosum possidet corpus? Nam quæ res faciunt mentem hominis spiritualem esse et mundam, ipsæ res ex diverso faciunt carnalem et sordidam. Quomodo fit munda mens illius, qui facit eleemosynas, et spem habet in cœlo : spes autem in Deum, facit mentem spiritualem et mundam: sic qui divitias congregat cum peccato, spem suam ponit in terra: qui autem spem habet in terra, illius mens carnalis est et immunda. Illius ergo tota caro in tenebris est, id est, in peccatis. Quomodo? Quando enim caro secundum suam naturam, sicut diximus, concupiscit perversa, homo spem habens in terra, et mentem concupiscentiis turbulentam, non ei contradicit, nec justitiæ consideratione dijudicat, nec judicii futuri virtute repercutit : quia nec videt cum sit cæcus, nec intelligit esse malum quod malum est, et si vult non potest, quia spem non habet nisi in sæculo. Scimus autem quia spes nobis præstat virtutem, ut carnalibus concupiscentiis resistamus : qui autem spem non habet in cœlo, virtutem non habet resistere concupiscentiis suis, et ideo fit caro illius tota tenebrosa. Et ut

brevius et manifestius exponamus : anima priusquam peccet, divino auxilio confortata, regina et domina est corporis sui, et quasi libera et regina sedet in throno cordis sui, et gubernat corpus suum quasi palatium suum, nec potest illam vincere caro. Si autem gravibus se peccatis obligaverit, tunc divino auxilio destituta, et in potestate spirituum immundorum redacta, fit debilis et infirma, ut non jam sit domina corporis sui, sed ancilla magis : et jam non caro animæ subjecta est, sed anima carni, nec quod vult anima caro facit, sed quod caro coëgerit, hoc anima facit. Intellexisti ergo quomodo qui oculum mentis sordidum habet, totum corpus illius tenebrosum est ?

X. « Si autem lumen quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ » tenebræ quantæ sunt [1] ? » Sicut supra diximus, tenebrosa est semper carnalis natura, quia semper peccatrix est : etsi non peccet contradicente sibi anima, tamen recte peccatrix et tenebrosa vocatur, quia semper habet caro peccandi propositum, ut frequenter etiam justæ animæ surrepat, ut quod suum est agat. Quis enim est ita fidelis, qui nunquam vel ex parte est a carne victus? et si est, rarus est. Lumen autem est in corde, sicut jam frequenter audistis, anima Deum videns, id est, spiritualis. Si ergo ipsa anima, divina cum sit, et data est ad illuminandum illam carnem, fiat quasi carnalis, et terrenis concupiscentiis contenebrescat, terrena semper aspiciens, illius talis hominis caro jam vide quomodo involuta sit in tenebris peccatorum. Si enim, sicut diximus, in viro justo, contradicente sibi rationali anima, semper caro surripit animæ, et quod suum est agit : quantis putas in homine malo iniquitatibus se involvet caro, quando anima quæ contradicere illi debuerat, consentit ei, consimilia concupiscens? Per alteram quidem speciem, tamen eumdem sensum exponit Lucas, primum mandans :

[1] Matth. VI, 23.

« Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro » dare vobis regnum. Vendite quod possidetis, et date eleemosynam : facite vobis sacculos, qui non veterascunt, the» saurum non deficientem in cœlo [1], » et cætera. Deinde ait : « Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes, et vos » similes hominibus expectantibus dominum suum, quando » revertatur a nuptiis [2]. » Ostendens quia nemo potest habere lumbos præcinctos ad exeundum de hoc mundo, nec lucernas ardentes, nec expectare dominum suum, nisi qui vendunt quod habent, et dant eleemosynas, et faciunt sibi sacculos qui non veterascunt, et thesaurum non deficientem in cœlo.

HOMILIA XVI.

CAPUT VI.

I. « Nemo potest duobus dominis servire, aut enim unum » odio habebit et alterum diliget : aut unum sustinebit, et » alterum contemnet [3]. » Videamus imprimis quomodo dicta præcedentia subsequantur verba præsentia. Superius præcepit eleemosynas facere, dicens : « Thesaurizate vobis the» sauros in cœlo, » quoniam qui thesaurizaverit thesauros sibi in cœlo, ille cor habet in cœlo, et spem ad Deum : ille habet oculum animæ simplicem, id est, mentem mundam et spiritualem, et semper non terrena, sed cœlestia meditantem. Qui autem habet mentem mundam et spiritualem, ille potest corpus suum servare lucidum, id est, sine peccato. Qui autem non facit eleemosynas, nec cor habet in

[1] Luc. XII, 32, 33. — [2] Ibid. 35, 36. — [3] Matth. VI, 24, et Luc. XVI, 13.

cœlo, nec spem in Deum : nec mentem mundam et spiritualem, neque potest corpus suum servare lucidum, id est, sine peccato : quia nemo potest duobus dominis servire : « Deo et mammonæ, » id est, divitiis. Mammonæ enim syriaca lingua divitiæ appellantur. Sicut ergo qui duos dominos habet, necesse est ut unum amet, et alterum odiat : unum contemnat, et alteri obediat : sic et qui vult Deum amare, necesse est ut odiat divitias : qui autem voluerit amare divitias, necesse est ut odiat Deum : et qui vult mandata Dei facere, necesse est ut odiat divitias : et qui vult mandatis Dei obedire, necesse est ut contemnat avaritiæ mandata facere : et qui voluerit avaritiæ mandata facere, necesse est ut contemnat Dei mandata. Considera autem, non dixit: «Nemo potest habere Deum et divitias : » sed, «Nemo potest Dei esse servus et divitiarum. » Aliud est enim habere divitias, aliud autem servire divitiis. Si habes divitias, et divitiæ illæ non te faciunt superbum aut violentum, sed secundum quod potes das impotentibus, dominus es divitiarum tuarum, non servus : quia non te divinæ tuæ tenent, sed tu divitias tuas. Si autem divitiæ tuæ superbum te faciunt, aut violentum, et constrictus avaritia nemini aliquid præstas, tunc servus es divitiarum tuarum, non dominus : quia divitiæ tuæ te tenent, non tu divitias tuas. Nunc jam docet, ut ne timor inopiæ impediat ab eleemosynis voluntatem, dicens : « Ideo dico vobis, ne solliciti sitis » in cordibus vestris quid manducetis[1]. » Nam sollicitudo desperationis est filia : quia desperatio sollicitudinem generat. Quid est quod dicit : «Ideo dico vobis?» Et quid? « Ut eleemosynas faciatis, » ut thesaurizantes in cœlo cor mundum habeatis, sperantes in Deum. Qui autem sperat in Deum, ille non est sollicitus quid manducet, aut quo vestiatur : quoniam nulla res est quæ facit homines desperare

[1] Matth. VI, 25.

in aliqua necessitate nisi ista res, quia non habet spem in Deum. Ne ergo mihi dicas : « Numquid volo esse sollicitus? sed ipsa res me cogit. Numquid nolo sperare in Deum? sed non possum. Cor enim meum non me audit. » Nescis quid pateris; langues, et tamen causam tui languoris ignoras. Vis ostendam tibi causam, ut in omni necessitate nunquam desperes? Fac bene et operare justitiam, ut spem habeas apud Deum, et non desperabis in terra. Bona enim opera sunt quæ sperare faciunt, et mala opera desperare compellunt. Propterea non dixit Propheta : « Spera in Deo, et » inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus : » sed : « Spera » in Deo, et fac bonitatem, et inhabita terram [1]. »

II. « Ne solliciti sitis quid manducesis. » Non dixit : « Nolite laborare : » sed : « Nolite solliciti esse. » Ergo solliciti esse vetamur, laborare autem jubemur. Sic enim et Dominus loquens ad Adam, non dixit : « Cum sollicitudine facies tibi panem, » sed « Cum labore et sudore faciei tuæ. » Ergo non sollicitudinibus spiritualibus, sed laboribus corporalibus acquirendus est panis. Sicut laborantibus enim pro præmio diligentiæ, Deo præstante, panis abundat : sic dormientibus et negligentibus pro pœna negligentiæ, Deo faciente, subducitur. « Nonne anima plus est quam esca, et » corpus plus quam vestimentum [2] ? » Confirmat spem nostram, primum de majore ad minus descendens, deinde a minore ad majus ascendens. Quomodo si animam dedit, escam non dabit? Si corpus plasmavit, vestimentum non providebit? Nisi voluisset esse quod est, non crearet. Quod autem sic creavit ut per escam servetur, necesse est ut det ei escam, quandiu vult esse quod fecit. Quid est a minore ad majus? « Videte volatilia cœli, neque seminant neque » metunt [3], etc. » Si avibus præstat alimentum, hominibus non præstabit alituram? Si illi non laborantes inveniunt

[1] Psal. XXXVI, 3. — [2] Matth. VI, 25. — [3] Ibid. 26.

escas, homo non inveniet, cui Deus dedit et operandi sapientiam, et fructificandi spem? Omnia enim animalia Deus propter hominem fecit, hominem autem propter se. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, hominibus non ministrabit propter seipsum? Omnia Deus in sapientia fecit, hominem autem non solum in sapientia, sed etiam secundum sapientiam suam. Quanto ergo pretiosior hominis creatio quam animalium, tanto major sollicitudo Dei de hominibus, quam de animalibus. Omnia Deus animalia fecit, ut tandiu sint, quandiu sunt : cum vero mortua fuerint, fiant tanquam quæ non fuerunt : hominem autem ut non solum ante mortem, sed etiam post mortem vivat : magis autem post mortem, quam ante mortem : quoniam ante mortem in tentatione vivit, post mortem autem in gloria. Si ergo illis occurrit, quos sic creavit, ut tantummodo vivant : hominibus non occurret, quos fecit ut in perpetuo vivant?

III. « Quis vestrum cogitando potest adjicere ad statu» ram suam cubitum unum? et de vestimento quid solliciti » estis [1] ? » Si ergo cogitando modicam partem corpori vestro addere non potestis, quomodo cogitando salvandi estis in toto? Deus qui te ex nihilo formavit in utero, et de periculo cum periculo nascentem de utero matris eripuit, te non solum non cogitante, sed neque sciente. Deus qui per singulos dies incrementa corporis tui dat, et sapientia facit, te non intelligente. Si ergo in te ipso quotidie providentiam operatur, quomodo in necessariis tuis cessabit? Considerate lilia agri, quomodo in tempore opportuno crescunt, tempore statuto formantur. In frondibus vestiuntur candore, implentur odoribus : et quod terra radici non dederat, neque radix illi, invisibili operatione Deus largitur; neque plus istis, et minus aliis : sed in omnibus eadem providen-

[1] Matth. VI, 27, 28.

tiæ plenitudo servatur, ut non a seipsis nata, neque eventu facta putentur, sed Dei providentia intelligantur esse disposita. « Non laborant, neque nent [1]. » Dicendo « Non labo» rant, » intelligi vult homines : dicendo autem : « Neque » nent, » mulieres : quoniam virorum vita seminationibus, mulierum autem lanificio sustentatur. « Neque Salomon » in omni gloria sua sic vestiebatur [2]. » Quia Salomon etsi non laborabat, neque sollicitus erat quid vestiret : tamen vel jubebat, vel disponebat, vel sciebat. Ubi autem jussio et dispositio, illic et ministrantium offensa frequenter invenitur, et jubentis iracundia excitatur : illi homines ministrabant, istis Deus. « Si enim fœnum agri quod hodie est, » et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis » vos modicæ fidei [3] ? » Si ergo floribus sic occurrit, qui sic nati sunt, ut tantummodo videantur et pereant : homines negliget, quos sic creavit, ut non pro tempore videantur, sed ut in perpetuo sint? Qui intelligit quid est homo, non desperat de Deo : qui autem desperat de Deo, nescit quid est : quoniam homo in Deo, et Deus in homine est.

IV. « Nolite ergo solliciti esse dicentes : Quid manduca» bimus, aut quid bibemus [4]? » Deus enim hæc in natura creavit, quasi regulam terræ mandans : « Producat terra » herbam pabuli [5] : » ideo vult aut non vult, bonis et malis germinat : quia terra ministrare jussa est, non judicare. Bonum autem et malum non in natura creavit, sed in arbitrio nostro posuit, ut quod volumus simus. Ideo bonis palma proponitur, malis autem pœna. Quæ est ergo sapientia, de eo esse sollicitum, quod etsi sollicitus non fueris, habebis : et de illo non esse sollicitum, de quo si sollicitus non fueris, perdes? Nam escam, etsi sollicitus non fueris de ea, invenies : justitiam autem, nisi sollicitus fueris, non

[1] Matth. vi, 28. — [2] Ibid. 29. — [3] Ibid. 30. — [4] Ibid. 31. — [5] Gen. i, 11.

apprehendes. « Hæc enim omnia gentes quærunt[1]. » Quia in rebus humanis fortunam esse credunt, non providentia neque judicio Dei vitas suas gubernari æstimant, sed incerto duci eventu; ideo merito timent, merito solliciti sunt, et desperant, quasi qui neminem habeant gubernantem. Qui autem credit se judicio Dei gubernari, non incerto duci eventu, escam quidem suam in manu Dei committit, sciens quia neminem sine voluntate et judicio Dei fames aut nuditas occidit. Cogitat autem de bono et malo, sciens quia nisi sollicitus fuerit, nec malum fugiet, nec bonum apprehendet : ideo dicit : « Quærite primum regnum » Dei et justitiam ejus[2]. » Regnum Dei est retributio bonorum operum et malorum : justitia autem est via pietatis, per quam itur ad regnum. Si ergo die ac nocte cogitas qualis erit gloria Sanctorum, vel qualis erit interitus impiorum et peccatorum, necesse est ut aut propter timorem pœnæ territus recedas a malo, aut propter desiderium gloriæ excitatus festines ad bonum. Et si quotidie cogitaveris, quæ sit justitia Dei, et quid odit, quidve amat, ipsa justitia ostendet tibi vias suas. Nam justitia sicut odientes se fugit, sic amantes se sequitur. Nec enim daturi sumus rationem utrum pauperes fuerimus, aut divites, quia nec fuit hoc in nostra potestate : sed si bene egimus aut male, quod in nostro jacet arbitrio. Dictum est ad hominem : « Maledicta » terra in operibus tuis[3]. » Vides quia propter peccata hominum maledicitur terra, ut non germinet : benedicitur autem, cum bona opera fecerimus? Tu ergo quære justitiam, et non tibi deerit panis : quoniam sicut propter mala opera fructus terræ subducitur, sic propter bona abundat. Propterea dicit : « Quærite regnum Dei et justitiam ejus, et » hæc omnia apponentur vobis. Nolite ergo solliciti esse in » crastinum[4]. » Jam diximus, quoniam quod dicit « Hodie, »

[1] Matth. VI, 32. — [2] Ibid. 33. — [3] Gen. III, 17. — [4] Matth. VI, 33, 34.

hoc solum significat, quo opus habemus in vita nostra præsenti. Quod autem dicit : « Cras : » quod superfluum est supra necessitatem ostendit. Nihil ergo curetis superfluum habere, quam necessarium est vobis in vita præsenti ad vitam quotidianam. Quod autem superfluum fuerit, quod est cras, curabit se : ac si dicat: « Superflua quantacumque congregaveris, illa seipsa curabunt. Te quidem non eis fruente, ipsa autem invenient dominos multos, qui ea procurent, sicut placuerit ipsis. » Quid ergo curas de illis, quorum potestatem aliis es dimissurus? « Sufficit enim diei malitia » sua [1] : » ac si dicat : « Sufficit tibi labor et miseria, quam pateris in vita propter usus quotidianos, quos necessarios habes. Noli superflue pro superfluis laborare, ne labor quidem fiat tuus, fruitio autem alterius. » Malitiam autem diei, ipsam afflictionem appellat sollicitudinum præsentium et laborum : non sicut Manichæi dicunt, malam esse ipsam creaturam Dei.

HOMILIA XVII.

CAPUT VII.

I. « Nolite judicare, ut ne judicemini : nolite condem- » nare, et non condemnabimini [2]. » Quidam hunc locum secundum hujusmodi sensum exponunt dicentes, quia Dominus hoc mandato non prohibet Christianos ex benevolentia corripere alios Christianos dignos correptione : sed ne aut per jactantiam justitiæ suæ Christianos despiciant peccatores, derogantes frequenter de multis, et ex solis

[1] Matth. VI, 34. — [2] Id. VII, 1, et Luc. VI, 37.

plerumque suspicionibus odientes cæteros et condemnantes, et sub specie pietatis proprium odium exequentes. Et ut ne sic quidem Christiani corripiant Christianos, convenit sermo, qui dicit : « Nolite judicare. » Si autem non corripuerint, utrum conveniat illud quod dicit : « Ut non judi» cemini, » nescio. Numquid propter illud solum, si sic non corripuerint peccatores, consequentur indulgentiam peccatorum suorum, secundum quod dictum est : « Et non judi» cabimini? » Si enim judicantes, sicut judicare non decet, male faciunt : sine dubio non judicantes, veniam peccatorum priorum ex hoc non consequentur, quia non judicaverunt male. Quis enim consequitur indulgentiam mali sui prioris, quia non addidit et alterum malum? Certe si in se peccantes non judicaverint, nec ipsi judicabuntur a Deo pro suo peccato. Hæc diximus, volentes ostendere, quia hic sermo non est positus de proximis non judicandis, qui peccant in Deum, sed qui in nos peccant. Quid ergo est? Usque nunc exposuit consequentiam ad justitiam eleemosynæ pertinentem, nunc autem incipit exponere consequentiam ad justitiam orationis respicientem. Et est doctrina hæc quodammodo pars ipsius orationis; ut sit talis ordo narrationis : « Et dimitte nobis debita nostra, sicut et » nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in » tentationem, sed libera nos a malo[1]. Nolite judicare, ut » non judicemini. » Qui enim non judicat proximum suum propter peccatum quod fecit in ipsum, illum nec Deus judicat propter peccatum quod fecit in ipsum : sed dimittet Deus debitum ejus, sicut et ipse dimittit debitoribus suis. Sicut autem cætera universa mandata generaliter cunctis mandavit, tam sacerdotibus quam laïcis, præcipue tamen doctoribus, qui quanto majores sunt in ordine, tanto perfectiores esse debent in disciplina : sic et hoc mandatum de

[1] Matth. VI, 12, 13.

proximis non judicandis, ad omnes quidem pertinet, præcipue tamen ad doctores. Unde quædam sunt mandatorum istorum, quæ si diligenter aspicias, pene nec conveniunt laïcis, nisi forte parum, doctoribus autem omnino conveniunt : quale est hoc ipsum quod sequitur : « Quid autem » vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo » tuo non vides? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo » tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui[1]. » Videre enim festucam in oculo fratris, omnium est : ejicere illam posse non est omnium, sed tantum doctorum, qui per doctrinam vel increpationem secundum Deum possunt ejicere de mente fratris sui peccatum vel magnum vel modicum. Sicut et illud quod dicit : « Nolite sanctum dare » canibus, neque margaritas vestras miseritis ante porcos[2]. » Habere enim vel sancta, vel margaritas, et posse dispensare vel bona vel mala, et discernere qui hominum sunt canes, qui porci, non est omnium hominum, sed sanctorum. Vult ergo Dominus doctores Christianorum sicut in omni justitia, sic et hoc primum facere, deinde docere : ut doctrinam suam bonam meliori cum vita commendent, ut bene docendo scientiam inserant, melius autem vivendo timorem : quia tales sunt terræ, condientes omnes suæ vitæ exemplo : et lucescunt doctrinis illuminantes. Quis autem audiat illum docentem, qui seipsum non audit?

II. Ideo dicit ad omnes, præcipue ad doctores : « Nolite » judicare, ut non judicemini. » Quoniam si doctor memor sit injuriæ et doloris, et memoriam malitiæ servet in anima sua, solvitur totus Ecclesiæ status, sive ad tempus respicias Apostolorum, sive ad nostrum. Tunc enim, sicut legimus, difficile aliquos convertebant ad fidem Christi, nisi multa prius paterentur ab ipsis. Nam quasi lassato diabolo, et devicto per sufferentiam eorum nimiam usque ad mortem,

[1] Matth. VII, 3-5. — [2] Ibid. 6.

et relinquente corda infidelium, et jam non habente virtutem amplius eos armare, accedente gratia Dei convertebantur ad Christum. Si ergo memores fuissent injuriarum, quas fuerant passi ab eis, nunquam postmodum eos in charitate docuissent, nunquam eos libenter ad fidem Christi postmodum recepissent : sed et nunc cum frequenter doctores offendantur a laïcis, sive juste sive injuste, diabolo seminante occasiones, si memores sint injuriæ et doloris, totam solvunt Ecclesiam. Nam ubi recordatio injuriæ aut doloris in medio est, nec doctor benevolenter docet laïcum, nec libenter eum laïcus auscultat : et doctor forsitan vel invitus aperit os suum ad docendum : laïcus autem cum sit omnino sine timore Dei, nec usque ad faciem contentus est eum audire, sed converso egreditur dorso, et se et illum spernens, et amplius se quam illum, et non sentit animæ suæ dispendium efferatus, sicut nec bestia irritata vulnus in se fixum.

III. Hoc caput Lucas evangelista late prosequitur, dicens : « Nolite judicare, et non judicabimini : nolite condemnare, et non condemnabimini : dimittite, et dimittemini : date et dabitur vobis. Mensuram bonam et confertam, et commotam, et superfluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis [1]. » Et quis sit ille, qui nec judicat : quis autem qui judicat quidem, et non condemnat : et quis est qui condemnat quidem, et tamen dimittit : et qui est qui dat, exposuimus tibi : « Et quoniam superflua quidem mensura datur ei, qui nec judicat : » commota autem ei qui judicat quidem, non autem condemnat : bona autem ei, qui condemnat, sed dimittit. Quoniam sicut major est superflua mensura quam commota, et commota major est quam bona et justa : sic perfectior est ille qui nec judicat, quam ille qui judicat

[1] Luc. VI, 37, 38.

et non condemnat, et ille qui judicat, et non condemnat, melior est illo qui condemnat et dimittit. Hic autem Matthæus omnia illa brevi sermone conclusit, dicens : « Nolite » judicare, ut non judicemini. In quocumque enim judicio » judicaveritis, judicabitur de vobis[1]. » Intelligens quoniam judicii sermo ad omnia pertinet illa. Nam qui judicat tantum peccantem in se, et non condemnat, judicat : et qui non solum judicat, sed etiam condemnat, judicat : hoc ipsum enim condemnare, judicare est. Ergo pro illo, quod Lucas dixit : « Nolite judicare, aut judicantes nolite con- » demnare, » iste dixit : « In quocumque judicio judicaveritis, » judicabitur de vobis : » id est : « Si judicaveritis et non condemnaveritis, simili judicio et vos quidem judicabimini a Deo, sed non condemnabimini : si autem et judicantes condemnaveritis, simili judicio et vos judicabimini et condemnabimini. » Et quod ille dixit; « Dimittite, et dimitte- » mini : date, et dabitur vobis : » iste dixit; « In qua mensura » mensi fueritis, remetietur vobis. » Hoc est : « Si non rogati dimiseritis peccatum proximis vestris, sed solo respectu Dei, et Deus ex se prius quam rogetur a vobis, dimittet vobis. Si autem rogati veniam dederitis, et Deus tunc dabit vobis veniam, cum dignis precibus et congrua lamentatione eum rogaveritis. »

IV. Quoniam ergo dixerat præcipue, sicut diximus, doctoribus : « Nolite judicare, ut non judicemini : » convenienter addit, et dicit : « Quid autem vides festucam in oculo fra- » tris tui, trabem vero in oculo tuo non vides? » Id est : « Qui trabem in oculo tuo non vides, ut quid vides festucam in oculo fratris tui? » Ac si dicat; « Melius est nec docere, nec reprehendere laïcum, quam docere et reprehendere, et te ipsum in reprehensione consistere : » quoniam talis doctrina doctoris non est audibilis, sed derisibilis. Propter quod

[1] Matth. VII, 1, 2.

omnis sacerdos si vult docere populum, prius seipsum doceat : si autem seipsum non vult docere de omni quod docet, nec seipsum arguere de omni quod arguit : nec alios doceat, nec arguat quemquam, ut si judicium Dei non evadit, vel hominum opprobrium non patiatur. Aut quomodo dicis fratri tuo : « Frater, sine ejiciam festucam de oculo tuo, et » ecce trabs est in oculo tuo? » Id est : « Cum qua facie arguis peccatum laïci fratris tui, ipse in eodem aut in majore peccato existens? » non times, ne audias ex diverso : « Medice, » cura te ipsum[1] ? » Si medico opprobrium est, qui nec alterius sanitatem habet in potestate, nec suam, si alios velit curare, et ipse debilis sit, quasi testimonium imperitiæ suæ portat in corpore suo propriam passionem : quomodo doctori non sit opprobrium alios velle eruere a peccato, et ipsum in majoribus esse peccatis, dum possit amplius seipsum eruere a peccato, quam alios? Aut ita : « Quomodo fratri tuo dicis, » id est : « Quo proposito putas : ex charitate cordis dicis, ut salves proximum tuum? » Non, sed ut te simules justum. Si autem vere ex charitate cordis argueres proximum tuum, ut salvares, te ipsum ante salvares. Numquid possibile est ut benevolentior sis alteri, quam tibi? Ut quid, cum te ipsum nolis salvare, alterum velis? Omnis ergo doctor, qui alterum in qualicumque reprehendit delicto, et ipse in eodem constitutus, non se prius expurgat, certum est quia alloquens in Ecclesia non alios vult salvare, sed per bonam doctrinam malos actus suos celare, et scientiæ laudem ab hominibus quærit, non ædificationis mercedem a Deo, et est hypocrita.

V. Ideo competenter addit, et dicit : « Hypocrita, ejice » primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere fes- » tucam de oculo fratris tui. » Hypocrita est enim omnis doctor, qui non prius facit bona, et postea docet. Dum

[1] Luc. IV, 23.

enim bona docet, profitetur se justum coram hominibus : dum autem male agit, peccatorem se constituit infra se. Hoc ergo dicit : « Vis libere et fiducialiter reprehendere laïcum, et ejicere de oculo mentis ejus peccatum? prius tuam ipsius mentem purga ab omni malo, ut cum tu argueris laïcum pro peccatis ejus, ex diverso laïcus non habeat unde redarguat te pro peccato tuo. Nam incipiet te timere in se, cum non invenerit quod condemnet in te. » Omne autem peccatum non secundum actum suum dijudicatur, an modicum sit, aut magnum, sed secundum peccantis personam. Laïcus enim etsi magnum fecerit peccatum, modicum est, et festuca est, quantum ad sacerdotis dico peccatum, quia laïcus est : doctor autem, etsi modicum fecerit peccatum, magnum est, et trabs est, quantum ad laïci dico peccatum, quia doctor est. « Nolite sanctum » dare canibus, neque miseritis margaritas vestras ante » porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi » disrumpant vos [1]. » Cum supra dedisset Dominus mandatum omnibus, præcipue autem doctoribus, ut diligerent inimicos suos, et benefacerent eis : iterum paulo ante ut ne judicarent eos qui peccant in ipsis : considerans, quoniam qui persequuntur sacerdotes Dei, aut injuriant eos, aut lædunt, plerumque aut infideles sunt, quales sunt gentiles vel hæretici : aut si sunt Christiani, sordidi sunt et insensati, quia nec considerant, nec intelligunt sacerdotes Christi vicarios esse Christi, et Christum : et quoniam qui honorat sacerdotem Christi, honorat Christum : et qui injuriat sacerdotem Christi, injuriat Christum, ne forte consequenter cogitantes intra se sacerdotes dicant : « Si jubemur diligere inimicos nostros, et benefacere eis : si jubemur nec judicare eos peccatores, qui peccant in nos : » sine dubio sicut debemus diligere eos, et benefacere eis, sic non debemus

[1] Matth. VII, 6.

cosjudicare peccatores, qui peccant in nos : ut non solum nostra, sed etiam quæ propria Dei sunt, eis communicemus, ut sit plena misericordia nostra, sicut et Dei.

VI. Ideo talem æstimationem eorum provido sermone compescuit, dicens : » Nolite sanctum dare canibus, et » margaritas vestras nolite mittere ante porcos. » Ac si dicat : « Mandavi vobis diligere inimicos vestros, et non judicare eos, ut vos exhibeam misericordes ad illos, ut benefaciatis eis de corporalibus vestris, non de meis spiritualibus bonis, quoniam in natura vobis communes sunt, et non in fide. Mandavi autem vobis, ut non judicetis eos, qui in vobis peccaverint. Id vero non ideo præcepi, ut mysteriorum meorum secreta non pandatis eis, qui nolentes me scire blasphemant et spernunt. Videte patrem vestrum Deum, ad cujus exemplum volui vos esse misericordes : carnalia beneficia dignis, et non dignis similiter præstat, numquid gratias spirituales? Nec enim dixi vobis de illo, qui Spiritum sanctum jubet descendere super gratos et ingratos, et dat benedictiones suas super justos et injustos : propter quod in vestris quidem estote simplices et benigni, in meis autem prudentes et cauti. Si tu vestiarium tuum studiosum, et clavicularium cellarii tui fidelem tibi requiris : quanto magis Deus talem requirit dispensatorem gratiarum suarum, qui bene tractando gratias ejus, faciat gratiores ; non male dispensando, reddat ingratas. Sicut enim si canibus dederis sanctum, aut porcis margaritas, nec sanctum canes sanctificat, nec margaritæ nutriunt porcos : sed e contra canes coinquinant sanctum, et porci margaritas sordidant, vel confringunt : ita si hominibus caninos vel porcinos mores habentibus sanctum dederis, aut mysteria secreta credideris, nec sanctum illos sanctificat, nec mysteria veritatis eos illuminant : sed e contra ipsi sanctum coinquinant, et mysteria veritatis blasphemant. Canis et

porcus ambo quidem immunda animalia sunt : sed canis ex omni parte immundus est : nam nec ruminat, nec ungulam habet fissam. Porcus autem ex parte immundus est. Nam ungulam habet fissam, mundus est : quoniam autem non ruminat, immundus habetur. Propter quod canes puto intelligendos gentiles, vel hæreticos omnino immundos. Nam et si propter actus suos malos immundi sunt, et propter perfidiam suam vel idololatriam amplius sunt immundi. Porcosautem, Christianos carnalibus et immundis voluptatibus deditos, quoniam propter fidem quidem suam mundi sunt, propter actus autem suos sordidos habentur immundi. Aut canes quidem gentiles : porcos autem hæreticos, propter aliquid eorum modicum mundum : quia vel nomen Domini invocare videntur, sed ex moribus intelligis qui sunt canes vel porci. Canis naturale est, improbum esse, nunquam vocem mittere propter aliquam alteram causam, sicut cætera alia animalia, nisi ad abigendos supervenientes, interdum autem et de superfluo in aërem latrat. Tales sunt omnes gentiles, vel hæretici inapprobabiles, latrantes plurimum adversus servos Dei, latrantes aliquando et adversus Deum blasphemiis, ululantes aperte, et nunquam os suum aperientes ad bonum, sed semper ad malum. Item porci proprium est in cœno se volutare, et nunquam in cœlum aspicere, nec quærere dominum suum, nisi cum esurierit. Tales sunt etiam Christiani, qui in carnalibus immunditiis delectantur, nec aspiciunt aliquando cœlos, nec quærunt Deum, nisi cum necessitas eis advenerit : et illi qui quidem evomunt malum, quando bene judicantur de malo : revertuntur autem ad vomitum suum sicut canes, quando nihilominus agunt malum : et isti projiciunt stercora peccatorum suorum quando pœnitent : revertuntur autem ad stercora sua sicut porci, quando omissam repetunt vitam.

VII. Nunc videamus quæ sunt sancta, et quæ sunt margaritæ. Non enim distinxit quid sit sanctum dare, quid non dare, cum sit inter sanctum et sanctum differentia sanctitatis : sed generaliter omne quod sanctum est, vetuit dare. Ergo sanctum est baptismum, propterea non est dandum, nisi jam fidem habentibus. Sancta est gratia corporis Christi, propterea illis solis danda est, qui jam per baptismum facti sunt filii Dei, et per impositionem manus. Benedictus panis sancta sunt, propterea illis porrigenda sunt, qui capaces facti sunt benedictionum per fidem. Item mysteria veritatis margaritæ sunt, quia sicut margaritæ inclusæ cochleis positæ sunt in profundum maris : sic et divina mysteria in verbis inclusa, posita sunt intus in altitudinem sensus Scripturarum sanctarum. Et sicut non omnis homo potest se mergere, et de profundo tollere margaritas, nisi artifex qui habet usum rei illius : sic non omnis homo potest descendere in altitudinem sensuum, et illic invenire mysteriorum absconditas margaritas, nisi vir spiritualis, qui habet exercitationem spiritualium narrationum Dei. Propterea margaritæ non sunt dandæ, nisi desideraṇtibus veritatem, et cum ratione humana viventibus. Si ergo talibus porcis secretorum mysteriorum miseris margaritas, cœnosæ vitæ delectatione mente gravati, non intelligunt pretiositatem earum; sed æstimanmantes eas similes esse cæteris fabulis mundialibus, similiter eas carnalibus actibus conculcant : et post modicum conversi per inobedientiam, rumpunt præbitores earum : frequenter autem et scandalizati in eis, calumniantur expositores earum quasi dogmatum novorum seminatores. Et si talibus canibus, qualibus diximus, dederis sancta, suscipiunt quasi canes sine discretione, et sordidis actibus suis conculcant ea, et pro nihilo æstimantes quæ acceperunt, conversi disputationibus suis quasi latratibus irrationabilibus, rumpunt veritatis prædicatorem. Et puto non sine ra-

tionabili differentia sanctum quidem canibus dare vetuit Dominus, margaritas autem non dare porcis. Et de margaritis quidem possumus dicere, quia si porcis mitti vetantur minus immundis, quanto magis canibus plus immundis? De sancto autem dando idem æstimare non possumus. Quid est enim, si plus immundis dare non convenit, minus autem immundis oportet? Idcirco neque vetitum intelligimus, neque mandatum : forte quia frequenter et manum imponimus, et benedictionem damus etiam porcorum more viventibus Christianis : non quia illi merentur accipere, sed nos ex nobis contra justitiam dare usurpamus, ne forte plenius scandalizati, depereant. Ideo jussum non est, quia injustum est : vetitum autem non est, quia infirmitati fuerat ignoscendum. Sed quia de sanctis cœpimus dicere, non est tacendum, quoniam aliud est sanctificatio, aliud sanctificatum. Sanctificatio enim est, quod alterum sanctificat : sanctificatum autem, alterum sanctificare non potest, quamvis ipsum sit sanctum. Ut puta signas panem tuum, quem manducas, sicut ait Paulus : « Sanctificatur » enim per verbum Dei et orationem[1] : » sanctificasti eum, non fecisti sanctificationem. Qod autem sacerdos de manu sua dat, non solum sanctificatum est, sed etiam sanctificatio est : quoniam hoc non solum datur quod videtur, sed etiam illud quod intelligitur. De sanctificato ergo pane licet et animalibus jactare, et infidelibus dare, quia non sanctificat accipientem. Si autem tale esset quod de manu sacerdotis accipitur, quale est quod in mensa manducatur, et nemo de manu sacerdotis acciperet. Unde et Dominus in via, non solum benedixit panem, sed de manu sua dedit Cleophæ, et socio ejus[2]. » Et Paulus navigans non solum benedixit panem, sed de manu sua porrexit Lucæ, et cæteris discipulis suis[3]. Quod autem de manu porrigitur,

[1] 1 Tim. IV, 5. — [2] Luc. XXIV, 30. — [3] Act. XXVII.

nec animalibus dandum est, nec infidelibus porrigendum : quia non solum sanctificatum, sed etiam sanctificatio est, et sanctificat accipientem.

HOMILIA XVIII.

CAPUT VII.

I. « Petite, et dabitur vobis : quærite, et invenietis : » pulsate, et aperietur vobis [1]. » Transitum consequentem de capitulo ad capitulum invenire difficile est. Ideo diversa proponimus secundum diversas æstimationes interpretum. Sciens Dominus, quoniam quæcumque mandaverat supra, hominibus impossibilia erant : et quantum ad naturam humanam, supra naturam; nam qui se non abstinet a cædibus, quomodo potest abstinere se ab ira? » Qui non se abstinet a fornicatione, quomodo se abstinet a concupiscentia? Qui non se abstinet a perjurio, quomodo se abstineat a juramento? Qui alios ferire non cessat, quomodo se præbeat feriendum? Qui nec amicum suum sincere diligit, quomodo diligat inimicum? Quid autem sic impossibile est, quomodo eleemosynas facere, vel orare, vel jejunare, et nolle hominibus apparere? Quid autem difficilius est, quam non judicare peccantem in se, aut nihil sanctum vel secretum dicere aut dare indignis? Necesse est enim ut et multos sibi faciat inimicos. Quoniam ergo majora erant mandata quam virtus humana est, transmittit eos ad Deum, cujus gratiæ impossibile nihil est, dicens : « Petite, et dabitur vobis : » ut quod ex vobis hominibus consummari

[1] Matth. VII, 7.

non potest, per gratiam Dei adimpleatur. Quoniam creaturam sensibilem Deus armatam et munitam creavit. Alios enim munivit veloci pedum cursu, alios armavit unguibus, alios velocibus pennis, alios dentibus, alios cornibus : hominem autem solum sic disposuit, ut virtus illius sit ipse. Et in eo quod infirmiorem eum fecit omnibus, in ipso fortiorem eum voluit esse in se. Nam sciens Deus quia cognoscere et colere Deum vita æterna est : ignorare autem et contemnere, perditio sempiterna : nec ita infirmum eum creavit, ut omnino nihil boni facere posset, ne quem super omnia, et propter quem omnia fecerat, omnibus inveniretur esse deterior : nec ita potentem eum creavit, ut etiam sine Dei auxilio ex seipso facere posset quod vult, ut infirmitatis suæ necessitate coactus, semper necessarium habeat Dominum suum. Et vere justissima res est, ut factura necessarium habeat suum factorem. Si enim omnis virtus hominis in Deo est, et tamen contemnit omnium bonorum suorum auctorem : quanto magis negligeret Deum, si potentia ejus esset in ipso ?

II. Aut ita, quoniam ad sanctificandam orationem quædam dederat eis observandæ bonitatis mandata, dicens : « Nolite judicare, ut non judicemini : » competenter addidit, « Petite, et dabitur vobis : » tanquam si dicat : « Si hanc clementiam servaveritis ad inimicos quam mandavi vobis : quidquid vultis petite, et dabitur vobis : et quidquid desideratis invenire, quærite, et invenietis : et quidquid clausum vobis videtur, pulsate, et aperietur vobis. Gratia vos prosequente, petite precibus die ab nocte orantes. Quod si misericordiam suam protraxerit Deus ad tempus, volens tentare constantiam fidei tuæ, tu a petitionibus tuis non recedas. Sicut enim qui vere esurit, tandiu petit cibum, donec impleat necessitatem corporis sui : nec potest cessare, necessitas enim urget, quia sine cibo vivere non po-

test; ita et qui vere desiderat gratiam Dei, cessare non potest a petendo, sciens quia salvus fieri non potest sine gratia Dei. Adhuc quærite, interrogantes sacerdotes cæterosque habentes scientiam spiritualium Scripturarum, sicut præcepit lex: « Interroga patrem tuum, et dicet tibi: seniores tuos, et annuntiabunt tibi [1]. » Quærite studio et labore, legentes Scripturas legis et Prophetarum. Nam Deus ita nos disposuit esse, ut nec studentes et laborantes circa Scripturas, acquiramus salutem scientiæ sine gratia Dei, ut ne nobis imputemus quod scimus: nec tamen gratiam acquiramus, nisi studuerimus et laboraverimus circa Scripturas, ne donum Dei detur negligentibus. Gratia enim adjutorium est infirmitatis humanæ: adjutorium autem non dormientibus datur, sed festinantibus, et prævalentibus. Sicut enim in bello non omnis qui pugnat vincit, nemo tamen vincere potest, nisi pugnaverit: sic non omnes qui student et legunt, acquirunt scientiam spiritualem, nemo tamen acquirere potest, nisi qui aut studiosus fuerit ad legendum, aut assiduus ad audiendum. Et infideles quidem, et non timentes Deum inveniunt scientiam legendo et studendo, sed non illam quæ ex Deo est, quæ per Spiritum sanctum datur: sed hanc quæ est ex natura carnali, quæ per exercitationem carnis acquiritur, quam habuerunt etiam et gentilium studiosi. Multa enim differentia est inter scientias istas. Qui enim orationibus non instat, nec operibus bonis, sed per solum studium lectionum, factus est sciens, quando aliis prædicat ipse sibi non sentit quod prædicat. Si de ira Dei loquitur, alios forsitan terret, ipse autem non timet: si de misericordia, alios quidem forsitan consolatur, ipse autem non gaudet: alios admonet credere, et ipse non credit eis quæ dicit. Sed quando alios docet, ab intus conscientia ejus ridet sibi de verbis suis: quia scientia quæ ex

[1] Deut. XXXII, 7.

solis lectionibus est, ex ore procedit : quæ autem de Spiritu sancto est, de corde profertur, et ideo spiritualis scientia non solum dicitur, sed et sentitur : non tantum in Scripturis legitur ; sed ex corde suggeritur : et ideo si alios terret, ipse amplius timet : si consolatur, ipse melius gaudet : et omne quod loquitur, non tantum legit, sed experimento probavit. Ideo ergo petamus Deum, et operemur bona, ut non carnalem, sed spiritualem scientiam mereamur. Et hoc est quod dicit : « Pulsate, et aperietur vobis [1]. » Pulsat enim Deum, qui facit bona opera ante Deum oratione, jejuniis et eleemosynis. Sicut enim qui pulsat ostium, non tantum voce clamat, sed et manu : sic qui bona opera facit, quasi manu pulsat Deum operibus bonis. Scriptum est enim, « Concupisce sapientiam, serva justitiam, et Deus præbebit eam tibi [2]. »

III. Sed quid dicis ? Hoc ipsum peto, ut sciam et faciam : et quomodo possum facere priusquam accipiam ? Etiam quod potes fac, ut amplius possis : et quod scis serva, ut amplius scias. Justitia enim ipsa se operatur, et ipsa se manifestat. Quomodo ? Dum tu justitiam operaris in te, justitia te operatur in se. Nam omne artificium seipsum operatur : ut puta operaris vineam, colligis fructus ejus, et delectatus in eis melius operaris. Vides quia ipsa se colit fructificando tibi dum colitur ? Sic ex diverso, qui opus peccati exequitur, ipsum cum peccatum sit spiritus immundus, operatur in eo delectationem peccandi : ut dum delectatur circa peccatum, amplius peccet. Sic et qui justitiam operatur, cum sit et ipsa justitia Spiritus sanctus, operatur in eo delectationem justitiæ faciendæ, ut delectatus circa justitiam, amplius faciat. Tale est quod dicit sapientia : « Cogitatum habe in præceptis Dei, et in mandatis ejus meditare semper, et ipse confirmabit cor tuum :

[1] Luc. xi, 9. — [2] Eccli. i, 33.

» et concupiscentiam sapientiæ tibi dabit [1]. » Vides quia ipsa justitia se operatur, te tantummodo incohante et laborante? Sed et ipsa se adaperit, dum colitur. Sicut enim qui peccat, dum peccat, magis atque magis tenebrescit mens ejus, et a luce veritatis recedit, ita ut nulla scientia salutaris remaneat in eo, nisi sola malignitas, de qua dicit Salomon : « Sapien-» tia impiorum, nequitia scientiæ est [2]. » Sic et qui justitiam operatur, dum operatur, magis atque magis clarescit mens ipsius, et ad notitiam sapientiæ majoris ascendit, et ipsa se justitia quasi speculum offert ante oculos cordis ipsius. Deinde si opera justitiæ non facis : id est, si non pulsas, nec orare ex fide potes. Nam virtus orationis est opus justitiæ. Oratio autem quasi odor suavitatis est operis boni. Sicut ergo res aliqua sine odore potest esse, odor autem sine re aliqua esse non potest : sic opus sine oratione aliquid est, oratio autem sine opere bono nihil est : et si oras, non ex fide oras. Nam sicut lucerna non quidem ex oleo accenditur, sed per oleum nutritur : sic fides non quidem ex opere nascitur, sed per opera enutritur. Aut ita : cum supra mandasset omnibus, præcipue autem doctoribus, ut diligerent inimicos suos, et non judicarent quasi peccatores offendentes se, consequens erat, sicut jam diximus, ne forte sub obtentu dilectionis et bonitatis, etiam sancta Dei et secreta communicarent eis. Ideo constituit ne faciant hoc, dicens : « Nolite sanctum dare canibus [3]. » Nunc autem dat eis consilium bonum, ut si diligant inimicos suos quasi Dei benigni imitatores, et velint eos etiam secundum Deum salvare, petant Deum pro illis, et dabitur eis : quærant eos, qui perierunt in peccatis, et invenient eos, Dei gratia demonstrante : pulsent eos, qui sunt in erroribus conclusi, et aperiat eos Deus, ut habeat sermo eorum ad animas eorum ingressum : ac si dicat de Christianis, qui

[1] Eccli. VI, 37. — [2] Id. XIX, 19. — [3] Matth. VII, 6.

porcorum more viventes perdiderunt per se imaginem Dei, et cadentes ab homine porci facti sunt, et perierunt : quærite eos admonendo benevole, promittendo eis misericordiam Dei, et in spem eos adducendo. Sic enim et Paulus cum, qui quasi porcus, et non homo indifferenter conjugium maculaverat patris [1], quæsivit, et per gratiam Dei invenit. Gentiles autem vel hæreticos, qui verisimilibus persuasionibus mendaciorum circumsepti sunt, et conclusi intra claustra perfidiæ, pulsate eos doctrinis assiduis, et aperiet eos Deus solvens claustra perfidiæ, et habebitis in eos ingressum : sicut Christus dicit in revelatione Joannis : « Ecce ego sto ad ostium, et pulso : et qui aperuerit mihi »introibo ad illum, et cœnabo cum illo, et ille mecum [2]. » Ergo non temerando sancta Dei, vel peccatores, vel gentiles, vel hæreticos debemus velle salvare sub obtentu misericordiæ. Hoc enim temeritatis est, non bonitatis. Sed Deum quidem petendo pro eis, ipsos autem vel quærendo si perierunt, vel pulsando si clausi sunt. Et tunc si et nos digne petimus, et illi sanabiles facti sunt, et ex canibus et porcis immundis reformati efficientur homines sancti, et sic juste et digne sancta participabunt, et audient secreta mysteria.

IV. « Omnis enim qui petit, accipit; et qui quærit, in»venit : et pulsanti aperietur [3]. » Quoniam dixerat : « Pe»tite, quærite, pulsate : » ne forte aliqui peccatorum audientes dicant : « Etiam ista facere dignos hortatur, nos autem indigni, etsi petierimus, non accipiemus : etsi quæsiverimus, non inveniemus : etsi pulsaverimus, non nobis aperietur. » Vide quomodo eamdem clausulam repetendo tam justis, quam peccatoribus misericordiam Dei commendat, dicens : « Omnis qui petit, sive justus sit, sive peccator, tantum petere non dubitet, quærere non negligat, pul-

[1] 1 Cor. v, 1, 2. — [2] Apoc. III, 20. — [3] Matth. VII, 8.

sare non cesset : » cum constet neminem sperni, nisi qui petere dubitaverit a Deo, quærere neglexerit, pulsare cessaverit. Ut autem cognoscamus bonitatem Dei, dicamus de Deo, sicut Christus dixit de nobis. Dixit enim supra : « Di- » ligite inimicos vestros [1], » et cætera hujusmodi : et addidit, « Si autem diligitis diligentes vos, quam mercedem » habebitis ? nonne gentiles hoc faciunt [2] ? » Nos ergo dicamus de Deo. Si Deus tantummodo justos suos et amicos exaudit et adjuvat, quam laudem bonitatis meretur ? nonne et homines cum sint mali, amicos suos rogantes se audiunt, et beneficia eis præstant ? Vides ergo, quoniam Dominus dicens : « Estote misericordes, sicut et Pater vester mise- » ricors est [3], qui solem suum oriri jubet super justos et in- » justos, et dat pluviam super gratos et ingratos [4] ; » bonitatem Dei voluit demonstrare, quia tam justis quam peccatoribus parata est bonitas ejus. Nec enim credibile est, ut opus bonitatis hominibus quidem injungat in malis constitutis, ipse autem non faciat cum sit bonus. Ergo omnis qui non habet justitiam, aut ut credat de regno cœlesti, ut facere valeat justitiam, aut certe non petivit fideliter. aut non quæsivit studio et labore, aut non pulsavit operibus bonis : ideo non est duritia Dei non præstantis, sed culpa hominis negligentis.

V. « Quis vestrum habens filium, et si petat ab eo pa- » nem, numquid lapidem porriget ei ? Aut si piscem petie- » rit, numquid serpentem porriget ei [5] ? » Vide quomodo nos ad spem divinæ bonitatis inclinat, ne forte aliquis considerans quanta est differentia inter Deum et hominem, et ponderans peccata sua, dum non sperat impetrare, nec incipiat petere : ideo patrum et filiorum similitudinem introduxit; ut etsi propter peccata nostra desperemus, propter

[1] Matth. v, 44. — [2] Ibid. 46. — [3] Luc. vi, 36. — [4] Matth. v, 45. — [5] Id. vii, 9, 10.

paternam veritatem, bonitatem Dei speremus. Panis est verbum de notitia Dei patris. Lapis, est omne mendacium, et quidquid illud habet in se scandalum offensionis ad animum. Unde dicit Propheta ad Justum : « In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum [1]. » Omnis enim justus custoditur ab Angelis, ne forte in occasionem offensionis incurrat pes conversationis ipsius. Piscem autem intelligere possumus verbum de Christo : serpentem autem ipsum diabolum. Ut ergo impetremus quod desideramus, duo hæc convenire debent. Unum quidem ut petas oratione, et quæras studio, et pulses operibus : alterum autem, ut panis, aut piscis sit, quod petis. Si autem quæ non expediunt petis, hoc est, carnalia quæ nocent animæ tuæ, quasi lapis aut serpens, non tibi præstat, etiamsi petas, quia pater benignus est. Alioqui si præstat nociva petenti, non est pater, sed inimicus.

VI. « Si vos, cum sitis mali, scitis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester qui in cœlis est, dabit Spiritum bonum petentibus se [2] ? » Non quia Apostoli erant mali, sed quantum ad comparationem Dei, qui solus singulariter est bonus, omnes mali videntur. Sicut ad comparationem nivis aut solis, omne mundum sordidum videtur, et omne lucidum obscurum. Et vere, cum omnes patres mali sint præter Deum, ecce si hodie pater injuriam patiatur a filio, statim affectus illius mutatur in odium, et irascitur illi forsitan et castigat. Non quia ille faciens injuriam patri peccavit ante Deum, ideo pater suus illi irascitur, sed quia illi fecit injuriam. Alioqui si pater injuriam passus, non propter injuriam suam irasceretur filio, sed propter illius peccatum, in omni peccato filiorum similiter irasceretur. Nunc autem, quando ipsi injuriam patiuntur, dolent et fremunt : quando autem aliter filii eorum pecca-

[1] Psal. xc, 12. — [2] Matth. vii, 11.

verint in Deum, nec curant. Deus autem offensus ab homine, non ideo irascitur, quia ipse, cum esset Deus constitutus, ab homine est contemptus : sed quia homo offendens Deum, perdit animam suam. Vere ergo non irascitur de injuria sua, sed dolet de perditione humana. Et si castigat, non ut suam injuriam vindicet, sed ut illum corrigat ad salutem. Audi eum per Prophetam dicentem : « Si dereli» querint filii ejus legem meam, visitabo in virga injustitias » eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab » eis [1], etc. » Quoniam vero non omnia petentibus præstat, sed bona tantummodo ; ideo non dixit : « Quanto magis Pa» ter vester dabit petentibus se : » sed addidit, « Bona peten» tibus se. »

VII. « Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis » homines, et vos facite eis [2]. » Supra propter sanctificandam orationem mandavit, ut non judicent qui peccant in ipsos : ita ex necessitate ab ordine suæ narrationis excedens, introduxit alia quædam : quale est, « Quid tu vides » festucam in oculo fratris tui [3] ? » et illud, « Nolite sanc» tum dare canibus, etc., quæ sequuntur. » Nunc ad mandatum, quod cœperat, rediens ait : « Omnia quæcumque » vultis ut faciant vobis homines, facite et vos eis : » id est, non solum mando : « Nolite judicare, ut non judicemini, » quod omnes homines sibi fieri volunt, ut cum nocuerint alicuibus, non judicentur ab eis ; sed etiam, « Omnia quæcumque » vultis ut faciant vobis homines, vos facite eis, et tunc im» petrabiliter potestis orare. » Nam quæcumque lex et Prophetæ sparsim in omnibus præceperunt Scripturis, in hoc compendioso comprehenduntur mandato, quasi innumerabiles arboris rami in una radice.

VIII. « Intrate per angustam portam [4]. » Tertia hæc con-

[1] Psal. LXXXVIII, 31, 33 et 34. — [2] Matth. VII, 12. — [3] Ibid. 3. — [4] Ibid. 13.

sequentia ad tertiam justitiam jejunii pertinet, et est pars doctrinæ de jejunio factæ : ut sit talis ordo narrationis, « Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam » lava, ne appareas hominibus jejunans, sed Patri tuo qui » est in abscondito : et Pater tuus qui videt in abscondito, » reddet tibi [1]. Intrate per angustam portam : » quoniam omnis quidem justitiæ introitus ad vitam æternam angustus est homini viventi in carne, propter adversitatem naturæ carnalis : nullus autem sic est angustus et laboriosus, quomodo jejunii sinceriter consummati : et ut scias attende. Omnes quidem passiones carnales dicuntur, et sunt, quia spiritu carnis moventur, sive ira, sive superbia, sive invidia, sive avaritia, sive vana gloria : præcipue tamen tres sunt quasi naturales, et intimæ et propriæ carnis passiones : esca et potus, deinde amor viri ad mulierem, et mulieris amor ad virum. In tertio loco somnus, quoniam sine illis quidem passionibus ipsa natura carnis consistere non potest. Ergo quasi partes quodammodo et supplementa sunt naturæ carnalis : nam ad omnes illas passiones non necessitas naturæ carnalis urget, sed præsumptio spiritus carnis : ad istas autem ipsa necessitas naturæ carnalis. Ideo et gravius est eas a natura carnali præcidere, quam cæteras passiones. Nam omnes illas passiones præcidere labor est per colluctationem cordis : istas autem passiones præcidere, non solum labor est per colluctationem cordis, sed consumere et conterere ac interficere ipsam naturam carnalem, et quasi truncare substantiam ipsam : quemadmodum si quis præcideret a corpore aliquod membrorum ipsius. Si ergo hæ tres passiones naturales sunt, et intimæ, et propriæ naturæ carnalis : nullius passionis abstinentiam sic sanctificat corpus, quomodo abstinentia harum, ut sit homo castus, ut sit jejunus, ut sit in vigiliis perseverans. Et

[1] Matth. vi, 17, 18.

nulla illarum passionum sic coinquinat corpus, quomodo passiones istæ, ut sit homo aut fornicarius, aut epulator, aut deditus somno, ideo et Apostolus dicit : « Omne pec-» catum quodcumque fecerit homo, extra corpus est : qui » autem fornicatur, in corpus suum peccat[1], » quia proprie de ipsa natura carnis passio fornicationis egreditur. Et Dominus in Evangelio epulatorem proponit divitem, cui pauper Lazarus adjacebat : et Abraham non dicit ei: « Fili, » recordare[2], » quia tu hoc et hoc fecisti in vita tua, et nunc cruciaris : sed « Quia bona recepisti in vita tua[3]. » Et ubique Dominus in Evangelio præcipit assidue vigilare. Ergo propter omnes quidem justitias, præcipue autem propter laboriosissimum jejunium dicit : « Intrate per angustam » portam, etc. » Porta perditionis est diabolus, per quam introitur in gehennam, porta autem vitæ est Christus, per quam introitur in cœlestia regna : de qua dictum est: « Hæc » porta Domini, justi intrabunt per eam[4]. » Lata autem porta dicitur esse diabolus, non magnitudine potestatis extensus, sed effrenatæ superbiæ licentia dilatatus. Tale aliquid Dominus dicit : « Beati pauperes spiritu[5]. » Pauper spiritu est, qui cum sit magnus, modicum se ostendit. Dives autem spiritu est, qui cum sit modicus, ostendit se magnum. Sicut diabolus superbia animi elatus, qui cum esset minister Dei in cœlo, quasi Deus super cœlos extendere se usurpavit contra Deum. Porta autem angusta dicitur Christus, non parvitate potestatis exiguus, sed humilitatis ratione collectus, sicut ipse de se testimonium dat : « Videte quia » mitis sum, et humilis corde[6]. »

IX. Annon tibi videtur potestate latissimus, humilitate autem angustus, qui cum esset Dominus majestatis, quasi homo in hoc sæculo voluit apparere, et quem totus non

[1] 1 Cor. VI, 18. — [2] Luc. XVI, 25. — [3] Ibid. — [4] Psal. CXVII, 20. — [5] Matth. V, 3. — [6] Id. XI, 29.

capit mundus, seipsum intra angustias uteri virginalis inclusit? Et alias intelligitur diabolus porta lata, et Christus angusta, quoniam diabolus omnibus peccatis involutos, et universam mundi sarcinam bajulantes recipit, et ducit in mortem. Christus autem non recipit in se, nisi qui se omnibus peccatis exuerint, et deposuerint omnem sarcinam mundi, et facti fuerint subtiles et spirituales, ut quales intrant in mundum, tales exeant de mundo. Adhuc latus dicitur diabolus, quoniam apud illum sine lege sunt omnia : Christus autem angustus, quoniam sub ratione legis apud eum universa consistunt. Quidquid enim sine lege solutum est, latum est : quod autem sub lege est, semper angustum est. Via autem perditionis est omnis iniquitas. Dicitur autem spatiosa, quia non est intra regulam veritatis et disciplinæ inclusa, sed per diversa carnalium voluptatum diffusa. Ambulantes in ea non quod debent agere, hoc agunt, sed quidquid eos delectaverit, hoc sequuntur. Voluntas eorum, lex est ipsorum : et non ipsi sub lege sunt, sed lex est sub illis. Via autem vitæ, est omnis justitia. Dicitur autem esse arcta, quia intra regulam veritatis et disciplinæ est inclusa, et ambulantes in ea non quod delectat eos, hoc faciunt, sed quod debent : quia lex non voluntas eorum est, nec lex est sub illis, sed ipsi sub lege. Considerandum est autem, quia via ducit ad portam, et nisi quis ambulaverit per viam, non potest pervenire ad portam : sic et qui justitiam faciunt, ipsi soli possunt cognoscere Christum, et intrant per ipsum. Qui autem non ambulant per viam justitiæ, impossibile est ut vere cognoscant Christum, quamvis multi etiam non ambulantes per justitiam, videantur cognoscere Christum. Si autem nec fuisti, nec es in via justitiæ, et putas te cognoscere Christum, mentiris. Sicut enim qui audit quia mel dulce est, nec gustat de illo, nomen quidem mellis cognoscit, gratiam autem ejus na-

turæ ignorat : sic et qui audit quia Christus Filius Dei est, justitia autem ejus non fuerit usus, tantummodo nomen Christi cognoscit, gratiam autem naturæ ejus ignorat. Ideo non dixit Propheta : « Audite et videte quoniam suavis est » Dominus : sed, « Gustate et videte [1]. » Quando ergo aliquid audimus de Christo, nomen Christi cognoscimus tantummodo, ut diximus. Quando autem justitiam facimus ejus, ipsum Christum gustamus. Similiter nec incurrit in manus diaboli, nisi qui in via ambulat peccatorum. Vis non incurrere in diabolum? Declina a via, quæ ducit ad illum, et nullam habet in te diabolus potestatem : si autem ambulaveris in via, quæ ducit ad illum, jam non diabolo imputes perditionem tuam, quasi ille te traxerit ad se, sed tibi, quia tu ivisti ad illum. Numquid porta ducit ad viam? sed via ducit ad portam : sic non prius diabolus homines ducit ad peccata, sed peccata ad diabolum ducunt.

X. Vides ergo hæc via perditionis quam nociva est, quam spatiosa est? et ideo non solum volentes, sed et nolentes incurrunt in eam : et difficile est ut natus in hoc mundo, aliquantulum non incidat in eam. Quasi lata enim de longe videtur, et ideo etiam infantes, antequam viam vitæ videant, vel intelligant, istam vident : et cum intraverit quis in eam, prout vult se agit, nec coangustatur in aliqua parte ita ut delectet eum ambulare per eam. Ambulant enim in ea gaudentes, ridentes, non solum manducantes et bibentes, sed etiam devorantes et inebriantes. Ambulant in ea divites, mentientes, perjurantes, aliena tollentes, et se divites facientes. Ambulant in ea cum uxoribus, non solum cum uxoribus, sed etiam fornicantes et adulterantes. Quid sit tribulatio, nesciunt. Et quis non delectetur quantum ad carnem ambulare per eam? Hæc autem justitiæ via angusta primum nec facile videtur : et ideo qui vult intrare in eam,

[1] Psal. xxxiii, 9.

necesse est ut aliquantulum evagetur in via illa spatiosa, donec ante considerans, aliquando inveniat istam : et cum intraverit in eam, non prout vult, agit. Ex omni enim parte coangustatur, ita ut pœniteat eum intrasse in eam. Ambulant enim tristes, lugentes, jejunantes, etsi manducantes et bibentes, tamen non sine lege timoris manducantes et bibentes. Ambulant pauperes, etsi divites, non sibi, sed aliis : aliena non tangentes, sua dispergentes. Ambulant casti, etsi cum uxoribus, tamen non sine legis timore amorem suum dispergentes, blasphemati, injuriam passi, et spoliati. Et quem non pœniteat, quantum ad carnem, intrasse in eam? Et ne mireris quia dixi : « Quem non pœniteat intrasse per eam, » audi Prophetam dicentem : « Mei autem » pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia » zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns [1]. » Ideo videntes homines hanc tribulatam et angustam viam, multi recedunt ab ea, et quidam ab initio, nec accedunt ad eam, nec volunt eam videre. Quidam autem concupiscentes volunt eam videre, et accedunt ad eam : sed dum considerant angustias et labores ejus, recedunt ab ea. Alii autem audaciores, et intrant in eam, sed postea dum non sustinent labores et angustias ejus, iterum reversi egrediuntur de ea. Adhuc autem spatiosa dicitur illa via etiam hac de causa, quia omnia quæ sunt, uxores, filii, parentes, amici, aurum, argentum, vestimenta, domus, possessiones, omnes species bonorum ciborum et potuum, omnia artificia, omnes negotiationes, militiæ, honores, et quidquid in hoc sæculo est, quod aut visum delectat, aut auditum, aut odoratum, aut gustum, aut tactum, viæ perditionis sunt. Non quia omnes qui ambulant in illis rebus peccant, sed quia omnes istæ res ad peccatum compellunt. Via autem vitæ angusta est, quia una est species, id est, abstinentia om-

[1] Psal. LXXII, 2, 3.

nium rerum. Qui enim separat se ab omnibus rebus illis, salvatur. Non dicimus quia omnes qui sunt in illis, pereunt : sed quoniam qui se separant ab illis, omnes salvantur. Separant autem se non corpore, sed animo : non loco, sed actu. Nam quamvis sit in mundo, non videtur esse in mundo, qui non utitur mundo.

HOMILIA XIX.

CAPUT VII.

I. « Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in » vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces : » a fructibus eorum cognoscetis eos [1], etc. » Supra mandavit Apostolis suis Dominus, ne eleemosynas faciant coram hominibus, ut videantur ab eis, sicut hypocritæ : et ut ne orent ut ab hominibus videantur, sicut hypocritæ : et ut ne jejunent coram hominibus se ostendentes, sicut faciunt hypocritæ : et docuit illos ut ne faciant sic, et instruxit eos, quia possibile est in hypocrisi et eleemosynas facere, et orare, et jejunare : propter quod quasi jam ad cognoscentes quia hæc omnia in hypocrisi fieri possunt, loquitur dicens : « Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos » in vestimentis ovium, ab intus autem sunt lupi rapaces. » Quæ sunt vestimenta ovilia? species videlicet simulatæ religionis. Eleemosyna simulata, vestimentum ovile est, non opus ovile. Oratio simulata, vestimentum ovile est, non opus ovile. Jejunium simulatum, vestimentum ovile est, non opus ovile : et cæteræ species pietatis, quibus se ves-

[1] Matth. VII, 15, 16.

tiunt lupi rapaces. Nulla autem res sic exterminat bonum, quemadmodum simulatum bonum. Nam manifestum malum, quasi malum fugitur et cavetur : malum autem sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, nec cavetur; sed quasi bonum suscipitur, et ideo conjunctum bono exterminat bonum. Sic servi diaboli tunc pessime Christianitatem corrumpunt, quando se simulant Christianos : de quibus admonet Discipulos suos Christus, magis autem nos omnes per illos dicens : « Attendite a falsis prophetis. » Quia magna virtus est hominum cognoscere malum : et firma tutela salutis est, scire quem fugias. Hæresis quidem periculosa res est, sed utilis valde. Periculosa quidem, quia multi seducuntur per eam, et pereunt : utilis autem est, quia tentantur fideles per eam, et ab infidelibus segregantur. Qui murmurat de periculo tentationis, murmuret necesse est de præmio probationis. In nullo enim negotio potest requies inveniri, nisi præcesserit labor : quanto magis in spiritualibus rebus, nisi præcesserit tentatio, non potest esse probatio? « Attendite a falsis prophetis. » Primum scire oportet, quia sunt omnino falsi Christiani. Nam nulla res perdit viros Christianos magis quam hæc : quia quoscumque viderint dici Christianos, quasi Christianos eos æstimant. Si enim constat quia sunt falsi Christiani, aut ille est falsus Christianus, aut tu. Si non tu, ille : si tu, non ille. Si ille, ut quid illum Christianum æstimas, de quo tibi Christus mandavit? Quia Christianus non est, quem Deus suum non confitetur filium : tu quomodo tibi existimas fratrem?

II. Sed forte dicis: « Quomodo dicere illum possum non esse Christianum, quem video Christum confitentem, altare habentem, sacrificium panis et vini offerentem (6), baptizantem, Scripturas Sanctorum legentem, omnem ordinem sacerdotii habentem? Vir sapiens, si non confitetur

Christum, et manifesta esset gentilitas illius, et si seducebaris per eam, insania erat, qua seducebaris : nunc autem qui confitetur Christum, sed non sic quemadmodum mandavit Christus, negligentiæ tuæ est, si ab eo seduceris. Qui enim in occultam foveam cadit, negligens esse dicitur, quia non caute prospexit : qui autem in manifestam foveam cadit, non negligens dicitur, sed insanus. Quæ autem de similitudine ecclesiasticorum mysteriorum dixisti, hoc audi responsum : Quoniam et simia hominis habet membra, et per omnia hominem imitatur, numquid propterea dicenda est homo? Sic et hæresis omnia Ecclesiæ habet et imitatur mysteria, sed non sunt Ecclesiæ. Deinde sciens Dominus quia non erant manifesti gentiles, sed absconditi sub nomine christiano, ideo non dixit : « Aspicite : » sed, « Attendite. » Aspicere enim est simpliciter videre : attendere autem, est caute considerare. Ubi enim certa res est et indubitabilis, aspicitur : ubi autem incerta et dubitabilis, attenditur. Sciens ergo Christus quia est in illis aliquid quod aliis pro alio videbatur, aliud desuper positum, aliud intus inclusum : ideo dixit : « Attendite : » ut scias quia non corporali aspectu attendendum est, sed vigilantia spirituali. Si enim corporaliter illos aspicias, cognoscere non potes quia schemata Christianitatis habent. Nam homines passibiles quomodo potestis videre mendacia veritatis velamine cooperta? Primum ergo attendendum est per opera bona. Si enim opera justitiæ facimus, et a nullo errore decipimur, et ipsi omnem sentimus errorem. Nam ipsa res facit errare, quæ facit alterius errorem non cognoscere. Nam qui non cognoscit mendacium alterius, suam non intelligit veritatem. Ergo quandiu bona opera facimus, ipsum lumen justitiæ ante oculos nostros adaperit veritatem. Sic et peccata peccantium sensus tenebrescere faciunt, ut non videntes mendacium, cadant in illud. Vide enim ab initio,

ex quo inter homines seminatus est error fidei, non error diabolicus fecit homines malos, sed homines mali diabolicum sibi fecerunt errorem. Si error fecisset homines malos, culpa erat Dei, qui tales homines fecit, ut ab erroribus seducantur : nunc autem culpa est hominis, qui voluntarie elegit errorem : quia non possunt errores prævalere in homines, nisi peccata præcesserint. Prius enim peccatis plurimis excæcatur homo, et sic diaboli seductione seducitur, et cadit in mortem. Quemadmodum enim sole manente non prævalet nox, cum autem accesserit ad occasum, tunc occupat mundum : sic quandiu lumen justitiæ in homine fuerit, tenebra erroris eum non apprehendit. Ergo bonis operibus vigilandum est, quia non error generat peccata, sed peccata errorem. Sicut dicit Sapientia: « Impietas trahit » hominem ad errorem.» Attendite, sicut admonet, attendite, quasi Deo invito diabolus hæreses introducat : non Deo invito, sed permittente. Si enim gentes non credidissent in Christum, intelligebamus virtutem fuisse diaboli, qui gentes credere non permisit. Nam si diabolus aliquid potuisset, ab initio credere non permisisset : nunc autem ex eo quod omnes gentes crediderunt, sed postea ex credentibus factæ sunt hæreses, manifestum est quia non fuit virtus diaboli, sed permissio Dei. Et quare sic admonet, quasi qui noluerit fieri? Quia non sine judicio vult servos suos habere, ideo misit tentationem. Quoniam autem non vult per ignorantiam eos perire, ideo admonet. Ideo tentationem mittit, ne mali cum bonis coronentur : ideo autem admonet, ne boni cum malis pereant.

III. Attendite vobis a falsis prophetis. » Scriptum est, « Omnis lex et Prophetæ usque ad Joannem [1] : » non quia futuri non erant post Joannem. Fuerunt enim et Agabus et Silas et multi. Sed quia prophetia de Christo non erat

[1] Matth. xi, 13.

ventura post eum. Ergo post Joannem prophetia quidem de Christo futuro cessavit, Prophetæ autem et fuerunt et sunt : sed non qui prophetarent de Christo, sed qui interpretarentur ea quæ de Christo ab antiquis fuerant prophetata : id est, doctores Ecclesiarum. Sed et omnes Christiani prophetæ dicuntur, qui in regnum et in sacerdotium, et in prophetiam unguntur. Nec enim potest quis propheticos interpretari sensus, nisi habeat spiritum prophetiæ. Hæc autem diximus, ut ostendamus quia Prophetæ, de quibus loquitur Christus, doctores dicuntur. Sciens ergo Dominus futuros esse falsos doctores hæresum diversarum, contra veros doctores, qui Scripturas propheticas et apostolicas perversa interpretatione confunderent : ideo per Apostolos suos omnium Ecclesiarum doctores admonet dicens : « Attendite vobis a falsis prophetis. » Et ne forte dicat aliquis hæreticus doctor, quia non dixit nos falsos prophetas, sed gentilium et Judæorum doctores, ideo addidit dicens : « Qui veniunt ad vos in vestimentis ovium. » Quamvis et de judaïcis quidem falsis apostolis et prophetis ista prædicit, tamen de illis judaïcis, qui in Christum quidem fuerant crediturі ex eis, perversa autem loquentes secundum suggestionem maligni spiritus, ad corruptionem Christianorum fuerant locuturi, de quibus cavendis in omni epistola sua sollicite monet Apostolus [1] : quorum filii sunt et hæretici modo. Oves enim proprie Christiani dicuntur : vestimentum autem ovile, est species Christianitatis. Vides quia de hæreticis christianis loquatur Christus fugiendis, qui a foris in schemate Christiani videntur, ab intus autem confessionis efficacitate gentiles. Et isti multo periculosiores sunt quam illi judaïci : quia illi quidem rejecti ab Apostolis, et notati, extra conventum Christianorum erratici vagabantur, hæretici et furtim quosdam corrumpebant incautos.

[1] Philipp. III, et Gal. I, et Col. III.

Isti autem quasi fundati Christiani, et Ecclesias suas habentes. Et quid dico? Ecclesias etiam regentes, palam cum libertate subvertunt, et sic multiplicati sunt ex diverso, ut Christiani vagi potius videantur quam illi. Et quomodo non sint periculosi, aut quomodo suadeant multis? Et ne adhuc dicat hæreticus, quia de veris christianis doctoribus loquitur, qui Christiani quidem sunt, tamen peccatores sunt. Omnis enim Christianus qui facit peccatum, falsus dicitur Christianus : et vere quidem est : quia Christianus qui facit peccatum, nec pœnitet de peccato, falsus est Christianus.

IV. Tamen ut scias, quia non de Christianis peccatoribus, sed de hæreticis doctoribus loquatur : non tantum dixit : « Qui veniunt ad vos in vestimentis ovium : » sed addidit, « Ab intus autem sunt lupi rapaces. » Christiani enim doctores, etsi fuerint peccatores, servi quidem carnis dicuntur, quia vincuntur a carne, tamen propositum non habent perdere Christianos, et ideo non dicuntur lupi rapaces. Vides ergo quia manifeste de hæreticis doctoribus dicat, qui eo proposito schemata Christianorum susceperunt, providente diabolo, ut Christianos iniquo seductionis morsu dilanient. De qualibus lupis ad Ephesios dicebat Apostolus : « Scio quia post discessum meum introibunt » lupi graves in vos, non parcentes gregi, et ex vobis ipsis » exient perversa loquentes, ut abducant Discipulos post » se [1] : » Audi ergo qui doctus ab hæreticis, putas te eruditum : et baptizatus ab eis, putas te Christianum factum. Vide, doctores hæretici quid dicuntur a Christo? devoratores. Si ergo eruditus es ab hæreticis, raptus es, non eruditus, non pastus. Si baptizatus ab eis es, devoratus es, non salvatus (7). Nam luporum devorare est, non salvare. Quid ergo est? « Ex fructibus eorum cognoscetis eos. »

[1] Act. xx, 29, 30.

Fructus enim hominis est confessio fidei ejus, et opera conversationis ipsius. Si ergo videris hominem christianum, statim considera, si confessio ejus conveniat cum Scripturis, verus est Christianus : si autem non est quemadmodum Christus mandavit, falsus est. Sic enim et Joannes, cum de hæreticis scripsisset Epistolam, non dixit : « Si quis venerit ad vos non habens nomen Christi, nec ave ei dixeritis : » sed, « Si quis non attulerit istam doctrinam [1]. » Indicium Christianitatis non ad nomen Christi retulit, sed ad confessionem : quia non nomen solum Christi Christianum facit, sed etiam veritas Christi : quia in nomine Christi multi ambulant, in veritate autem ejus pauci. Deinde vide, Numquid ovis lupum persequitur aliquando? non, sed lupus ovem. Sic enim et Caïn persecutus est Abel, non Abel Caïn. Sic Ismaël persecutus est Isaac, non Isaac Ismaël. Sic et Esaü Jacob, non Jacob Esaü. Judæi Christum, non Christus Judæos : hæretici Christianos, non Christiani hæreticos. Ergo ex fructibus eorum cognoscetis eos. Si quis lupum cooperiat pelle ovina, quomodo cognoscas illum, nisi aut per vocem, aut per actum? Ovis inclinata deorsum balat, lupus in aëra convertit caput suum contra cœlum, et sic ululat. Qui ergo secundum Deum vocem humilitatis et confessionis emittit, ovis est : qui vero adversus veritatem turpiter blasphemiis ululat contra Deum, lupus est : sicut dicit Propheta de illis : « Iniquitatem in excelso » locuti sunt, posuerunt in cœlum os suum [2]. » Ovis herbas manducat, lupus carnibus delectatur. Quem videris ergo de pratis Scripturarum herbas floridas justitiæ colligentem, ovis est : quem videris autem in sanguine persecutionis gaudentem, lupus est. Adhuc autem considera an virtutes, quas facit, utiles sint an inutiles. Utiles sunt quæ mirabiliter fiunt, et ad salutem proficiunt : ut puta infirmos sa-

[1] 1 Joan. x. — [2] Psal. LXXII, 8.

nare, et alia hujusmodi quæ fecit Christus. Vacuæ autem sunt, quæ admirationem quidem faciunt videntibus, utilitatem autem afferunt nullam : ut puta volare per aërem, sicut et Dominum diabolus hortabatur : statuas facere ambulare : aut commisceri flammæ, et non comburi, et alia qualia Simon fecit. Nam plena opera ex Deo sunt, quia et ipse est plenus : vacua autem ex diabolo, sicut et ipse est vacuus et vanus. Nam quia quædam mirabilia fiunt ex Deo, quædam autem ex diabolo, demonstrat Nicodemus. Non enim dixit : « Nemo facit signa, nisi sit Deus cum illo : » sed, « Nemo facit hæc signa quæ tu facis, nisi sit Deus cum » illo [1]. » Et tunc quidem ex hoc solo cognoscebantur falsi prophetæ et veri, si utilia aut inutilia facerent signa. Nunc autem quia futurum est, ut etiam ex parte bono faciendorum signorum diabolo detur potestas, etiam aliud quærere debemus : Si necessarium est secundum tempus, aut non est necessarium. Si enim mirabilia Christus propter confirmationem infidelium faciebat, non propter ipsos quos sanabat : ipsos enim in fide sanare poterat, non in signo : manifestum est, quia modo cum nullus sit infidelis, faciendorum miraculorum necessitas non est. Ergo si inutile fecerit signum, falsus propheta est : quia non facit ut alium ædificet in fide, sed ut se ostendat in opere.

V. « Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis » ficus [2] ? » Uva mysterium habet in se Christi. Sicut enim botrus multa in se grana ligno mediante suspendit, sic et Christus multos sibi fideles per lignum crucis tenet adjunctos. Similiter et sicut ficus multa grana uno tegmine tenet inclusa, sic et multos fideles quodam dulci charitatis amplexu una tenet Ecclesia. Et sunt in ficu signa hæc : Charitatis quidem in dulcedine, unitatis autem in conjunctione granorum, sicut scriptum est : « Deus qui inhabitare

[1] Joan. III, 2. — [2] Matth. VII, 16.

» facit unanimes in domo [1]. » In uva quidem est patientiæ signum, quia in torcular mittitur : gaudii autem in spe : quia « Vinum lætificat cor hominis [2] : » sinceritatis, quia non est aqua permixtum, et delectatio suavitatis. De his scriptum est : « Fructus autem spiritus est : Charitas, gau- » dium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, » mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Ad- » versus hujusmodi non est lex [3]. » Spinæ autem sunt hæretici, sicut sermo ipse demonstrat superius dicens : « At- » tendite a falsis prophetis. » Ergo non possunt spinæ et tribuli ecclesiasticos fructus proferre. Sed quid proferunt ? Vulnera, tribulationes et cætera mala. Quemadmodum spina vel tribulus ex quacumque parte illam conspexeris, habet aculeos : sic et servos diaboli ex quacumque parte consideraveris, iniquitatibus pleni sunt. Si loquitur, in dolo loquitur : si tacet, male cogitat : si irascitur, insanit : si patienter agit, tempur expectat nocendi, et opportunitatem considerat quando noceat. Si male agit, non erubescit : si bene facit, ad vanam gloriam propter homines facit. Quo- modo proferat bonum fructum cujus radix diabolus est? Sub arbore bona et bestiæ et animalia requiescunt : sub spinis autem nullum animal requiescere potest, nisi tan- tummodo serpentes. Sic juxta fideles homines, et boni et mali homines pacem habere, ac accipere possunt : juxta autem infideles homines nemo potest pacem habere, ne- que requiescere in eis, nisi tantummodo serpentes, id est dæmones, qui habent cubilia in pectoribus eorum. Fructus eorum nulli procedunt ad usum : umbra refrigerii non est in eis. Et verum est quidem, quia spinas et tribulos omnes iniquos hæreticos appellavit : tamen forsitan sciens Domi- nus hanc hæresim esse prævalituram præ omnibus, tribu-

[1] Psal. LXVII, 7. — [2] Id. CIII, 15. — [3] Gal. V, 22, 23. — [4]

los eos appellavit, quasi Trinitatis professores, et triangulam impietatem in sua perfidia bajulantes (8).

VI. « Non potest arbor bona fructus malos facere : et »non potest arbor mala facere bonum fructum [1]. » Non dixit : « Arbor mala non potest fieri bona : neque arbor bona, mala. » Alioqui qui malus est, a Deo esset, quod malus est : et qui bonus est, a Deo esset, quod bonus est. Nunc autem sic dicit : « Malus non potest facere fructus bonos : » id est, quandiu malus est. Si vero factus fuerit bonus, potest : unusquisque quod malus est, aut bonus, voluntatis ejus sit, non naturæ. Nam si volebat, si non poterat fructus bonos proferre, naturæ erat : si autem potest, et non vult, arbitrii est, non naturæ. Ergo servus Dei non potest facere malum : et si videtur tibi aliquando quod male fecit, considera caute ipsum malum ejus, et invenies eum ab intus esse bonum. Nam ex proposito bono, etiam quod videtur malum, bonum est : quia propositum bonum malum opus excusat. Malum autem opus, bonum propositum non condemnat. Vidisti Mosem homicidium facientem, sed non propter suam injuriam, sed propter servorum Dei vindictam. Vidisti Jacob aliud loquentem in lingua, aliudque habentem in corde, cum diceret ad Esaü : « Quia »vidi faciem tuam sicut qui videat faciem Dei [2], » sed non ut eum deciperet, sed ut compesceret. Similiter malus non potest facere bonum : et si videtur tibi facere bonum, considera caute ipsum bonum, et invenies illud ab intus esse malum. Nam quod ex proposito malo fit, etiam bonum, malum est. Nam bonum opus, malum propositum non excusat : malum autem propositum, bonum opus condemnat. Si videris infidelem humilem, aut mansuetum : scito quia subdolus est in corde. De talibus enim dicit Propheta : « Molliti sunt sermones ejus super oleum, et

[1] Matth. VII, 17. — [2] Gen. XXXIII, 10.

» ipsi sunt jacula [1]. » Si videris eum bona opera facientem, intellige quia propter homines facit. De illis enim dicit Dominus : « Omnia faciunt, ut ab hominibus videantur. » Sicut ergo bonorum hominum omnia opera etiam mala, bona sunt : sic malorum hominum omnia opera etiam bona, mala sunt (9). Si ergo videris aliquem, Deum in veritate non colentem, quasi bonum, ne credas oculis tuis, ut et discas bonæ vitæ illum : sed crede magis Deo, quam tibi, qui dixit : « Non potest arbor mala facere fructum » bonum. » Si autem dicis illum bonum, mendacem fecisti Christum. Tu enim vides quæ sunt in facie, Deus autem quæ sunt in corde. Sicut enim in horto sunt multæ arbores fructum inutilem facientes, in sylvis autem non invenitur bonum faciens : si autem faciunt, aut insipidum faciunt, aut acerbum : sic in Ecclesia, quæ hortus est Christi, Salomone dicente : « Hortus conclusus, fons sig- » natus, soror mea, paradisus cum fructu pomorum [2], » multi sunt mali. In Ecclesiis autem hæresum, quæ sunt sylvæ desertæ, nemo est bonus : quia et si aliquis est bonus, propter homines est bonus, et non propter Deum.

VII. Hæc secundum fidem dixi; quæ sunt autem secundum rationem, audi. Quicumque facit aliquid, est propter quod facit, et nemo facit aliquid propter nihil. Qui pugnat, propter prædam, aut propter gloriam victoriæ pugnat : qui navigat, propter necessitatem, aut propter lucrum navigat. Sicut nihil potest sine radice nasci, sic nihil potest fieri sine causa. Sic qui bonum facit, aut propter retributionem regni cœlestis facit, aut propter judicium pœnæ. Interrogo ergo te, infidelis propter quid faciat bonum? Propter judicium pœnæ, dicis : « Sed non timet Deum. » Quomodo autem timeat Deum ne peccet in opere, qui non timet Deum, ne peccet in fide, cum sit

[1] Psal. LIV, 22. — [2] Cant. IV, 12, 13.

pejus male credere, quam male agere? Propter retributionem dicis. Sed non sperat in Deum, qui non curat utrum mendaciter credat, an vere, cum sit melius bene credere, quam bene agere : quoniam fides sine operibus aliquid est, etsi mortua est : opus sine fide nihil est. Ut quid ergo facit bonum? Ut videatur ab hominibus, et laudetur : et ideo bonum illius malum est. Si enim sine labore poterat homo bonum facere in hoc mundo, credibile erat, ut infidelis bonum faceret propter hoc ipsum bonum : quia bonum facere bonum est. Nunc autem cum hominibus in carne viventibus sic contrarium sit bonum facere, sic difficile, et prope impossibile, ut neque magni illi sancti perfecte potuerint explere quod bonum est : quomodo infidelis faciat bonum cum tanto luctamine, nullam spem habens retributionis præ oculis suis? Quis agonem suscipit sic periculosum, unde palmam non sperat? Quid ergo? Sine dubio sperat aliquid, ideo facit bonum. Quid illud? Ut mercetur ab hominibus gloriam vanam. Nam multam dat virtutem homini ad laborandum concupiscentia vanæ gloriæ, et si cum indulgentia possum dicere : « Majorem dat virtutem homini hypocritæ concupiscentia vanæ gloriæ, quam fidelibus spes regni cœlestis. » Et hæc est ratio : Contra spem regni cœlestis adversatur natura carnis : concupiscentia autem vanæ gloriæ ex carne est, et ideo consentit ei carnis natura. Ideo ergo dicit : « Omnis arbor quæ non » facit fructum bonum [1] : » quia et mala arbor videtur facere justitiam, sed non bonam, nec ad usum proficientem. Nam qui propter Deum facit justitiam, Deus illam facit : qui autem propter vanam gloriam facit bonum, diabolus illud facit bonum, diabolus delectatur in eo. Falsos ergo Christianos, quos Deus in ignem mittendos promittit, quomodo tu putas participes gloriæ tuæ?

[1] Matth. VII, 19.

VIII. « Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, in-» trabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Pa-» tris mei [1]. » Falsos prophetas, de quibus cavendum erat locutus, non alios esse, nisi falsos Christianos, et falsos Christianorum prædicatores, his verbis manifeste demonstrat. Gentiles enim, aut Judæi priusquam credant, non dicunt Christo : « Domine, Domine : » sed illi soli qui tam ex Judæis quam ex gentilibus visi sunt quidem credidisse in Christum, conversantes autem et prædicantes contra voluntatem Dei et Christi præceptum, facti sunt falsi prædicatores. Item quoniam falsos prophetas et veros ex fructibus eorum docuit esse discernendos, hic jam manifestius docet, qui sunt fructus, quibus discernuntur probi doctores et reprobi. Qui enim dicunt tantummodo Christo : « Domine, Domine et non faciunt Dei voluntatem, » reprobi sunt: qui autem et dicunt Christo : « Domine, Domine, et faciunt voluntatem Dei, » illi soli probabiles sunt. Quæ autem est voluntas Dei, ipse Dominus docet. « Hæc est autem volun-» tas ejus qui misit me, ut omnis qui videt Filium hominis, » et credit in eum, habeat vitam æternam [2]. » Ergo voluntatem Dei facere, hoc est credere in Christum. Sicut et alibi Judæis interrogantibus : « Quid faciemus ut operemur » opera Dei? » respondit : « Hoc est opus Dei, ut credatis in » eum, quem ille misit [3]. » Credulitatis autem sermo et ad confessionem respicit, et ad actum. Qui ergo sic confitetur Christum, sicut ipse docuit, ille credit Christo : qui autem non sic confitetur, quomodo docuit ille, non credit. Et si conversatur quomodo mandavit ille, credit Christo; et qui non sic conversatur quomodo ille mandavit, non credit Christo. Credere enim Christo, obedire est Christo; qui autem aut non confitetur, aut non conversatur secundum verbum ejus, ille obaudit Christo, nec credit : prop-

[1] Matth. VII, 21. — [2] Joan. VI, 40. — [3] Ibid. 29.

terra, tam ille quam iste non intrabunt in regnum cœlorum.

IX. « Multi dicent mihi in illa die : Domine, Domine, »nonne in nomine tuo prophetavimus [1] ? » In qua die? Quando venerit in majestate sua, et separaverit eos ab invicem, sicut pastor gregem suum : quando jam nemo ausus est garrula contentione sermonum aut mendacium defendere, aut contradicere veritati. Quia tunc jam non mundialis et vana gloria desideratur, sed flamma judicii et pœna timetur. In illo die, quando os non loquitur, opus non absconditur, sicut in hoc tempore : sed e contra opera singulorum loquentur, et ora tacebunt : non quando persona interrogatur, et conscientia non videtur : sed e contra conscientia discutitur, et persona confunditur, dicente Apostolo : « Cogitationibus invicem se accusantibus, aut »etiam defendentibus in illa die, quando nemo excusat »peccatores [2], »sed omnes accusant, nec alter pro altero intervenit : sed singuli ibi timebunt, quia in illo judicio non erunt testes adulatores homines, sed Angeli veraces : non erunt judicantes personarum acceptores homines, sed Deus justus qui reddet unicuique secundum opera sua. Quam proprie timentium hominum et angustias patientium vocem expressit, dicens : « Domine, Domine. »Non enim semel sufficit illi dicere : « Domine, »quem necessitas timoris astringit, « Nonne in nomine tuo prophetavimus? » Considera quia in nomine dicunt, non in spiritu : quia in nomine Christi multi ambulant, qui non habent spiritum Christi, seducendi causa. Ideo non ex nomine Christi cognoscendi sunt Christiani, sed de spiritu Christi. Ergo prophetant in nomine Christi, in spiritu autem diaboli, quales sunt divinatores. Sed sic discernuntur, quoniam diabolus interdum verum dicit, sanctus autem Spiritus nunquam

[1] Matth. VII, 22. — [2] Rom. II, 15, 16.

interdum mentitur. Concessum est autem diabolo et interdum veritatem dicere, ut mendacium suum rara veritate commendet. Si autem nunquam diceret verum, nec ad tentationem poterat sufficere seductio ejus.

V. « Et in nomine tuo dæmonia ejicimus [1]. » Dæmonia enim ejiciunt in nomine Christi habentes spiritum inimici : magi autem non ejiciunt, sed ejicere videntur, colludentibus sibi dæmonibus ipsis, et ideo semper ejiciunt, et nunquam sanant. Semper ante illos dæmones quasi castigati clamant, et nunquam quasi timentes recedunt. « Et in nomine tuo virtutes multas fecimus [2]. » Faciunt et virtutes secundum ea quæ diximus, non utilia et necessaria, sed inutilia et vacua. In omnibus ergo secundum Christi præceptum discutiendi sunt fructus eorum. Si bona conversatio est eorum, et confessio vera. Si autem aut confessio conversationi non convenerit, aut conversatio confessioni, falsus est.

XI. « Tunc jurabo illis, quia nescio qui estis [3]. » Tunc, usque tunc autem sustinebo, quia grandem iram grandis dilatio præcedere debet, et grandis dilatio justius facit esse judicium Dei, et digniorem interitum peccatorum. Sciendum quia peccatores nescit Deus, quia nec digni sunt ut cognoscantur a Deo. Sicut enim et Apostolus ait : « Cognovit Dominus, qui sunt ipsius [4]. » Non quia non cognoscit ipsos, sed suos illos esse non cognoscit : ideo qui pereunt, non fuerunt illius. Aut quomodo te Deus cognoscat, cum tu Deum cognoscere nolis? Sicut enim omnes homines naturaliter cognoscunt Deum, non autem videntur vere cognoscere, quia non digne colunt : sicut servi dominum, sicut factura factorem, et hoc est secundum naturam quidem cognoscere, non autem secundum voluntatem : sic et Deus naturaliter omnes cognoscit, sed non eos videtur

[1] Matth. VII, 22. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 23. — [4] 2 Tim. II, 19.

vere cognoscere, quia non eos diligit quasi factor facturam, quasi dominus proprios servos. Et hoc secundum naturam cognoscere, non autem ex voluntate : quia omne malum extraneum est a Deo. Jurat autem Christus, non ut suam veritatem commendet, sed ut illorum incredulitatem condemnet. Non enim si non juraverit Christus, mentitur, sed ut illi amplius confundantur firmiori responso : quoniam qui mendax est, neminem putat dicere veritatem, neque ipsum Deum. Qui enim non seductioni diaboli deceptus mentitur, sed proposito mendax est, nunquam desinit esse mendax, neque post mortem. Nam mors quidem animam a carne separat, animæ autem propositum non immutat. Vis scire? Considera eos etiam post mortem mentientes : « Domine, in nomine tuo hoc et hoc fecimus : » Numquid nesciebant ipsi apud se, quia nunquam nec dilexerant Christum, nec fecerant voluntatem ejus? Sed putant se sicut in hoc sæculo homines deceperunt, sic et ibi etiam Deum fallere posse. Ideo etiam non dicit illis : « Discedite a me qui operati estis iniquitatem : » sed, « Qui » operamini [1]. » Quia iniqui nec post mortem desinunt esse iniqui : quia etsi peccare non possunt, tamen peccandi propositum tenent.

HOMILIA XX.

CAPUT VII.

I. « Omnis [1] qui audit verba mea hæc, et facit ea, assi- » milabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra

[1] Matth. vii, 23. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiii, pag. 222-223.

» petram [1]. » Frequenter miramur, quod homines aut promissionibus flexi, aut terroribus fracti, aut persuasionibus falsorum doctorum circumventi, relinquunt fidei veritatem, et ad mendacium infidelitatis transmigrant. Quod si vel hanc unam sententiam Christi caute intelligeremus, et recordaremur, nunquam de perditione talium hominum stuperemus. Quomodo enim permaneat apud Christum, qui nunquam stetit in Christo? aut quomodo teneat eum veritas, qui nunquam tenuit veritatem? aut quomodo servet eum justitia, qui justitiam non servavit? « Omnis qui » audit verba mea hæc, et facit ea. » Quæ verba? quæ superius dixit : Ut qui vult esse Christianus verus, non solum non occidat, sed nec irascatur sine causa : non solum non perjuret, sed nec juret : non solum non fornicetur, sed nec usque ad oculum concupiscat : non solum non percutiat, sed nec percussus repercutiat : non solum aliena non tollat, sed etiam cogenti dimittat : non solum amicos sincere diligat, sed etiam inimicos. Eleemosynas faciat non coram hominibus : orationibus instet intrans in cubiculum suum : jejunia celebret non cum tristitia : non judicet fratrem suum peccantem, sed suæ infirmitatis consideratione ignoscat : non det sanctum canibus, neque margaritas suas mittat ante porcos. Petat, quærat, pulset, et accipiet. Attendat autem a falsis prophetis. Qui ergo se talibus ædificaverit mandatis, quomodo potest fieri, ut aliquando fractus tentationibus cadat? Aut e contra quomodo percussus tentationibus stabit, qui se nullius justitiæ fundamento ligavit? Quis ista custodivit, et cecidit? Culpamus Deum, quia non custodivit. Si autem illis prævalet fortitudo diaboli, in quibus justitia Christi non invenitur, magis in illorum perditione laudandus est Deus, quam culpandus : quia ii soli pereunt, qui mandata Christi contemnunt.

[1] Matth. VII, 24.

II. « Similabo eum viro sapienti. » Non dixit : « Æstimabo eum virum sapientem : » sed, « Similabo eum viro » sapienti. » Ergo alter est qui similatur, alter est vir cui similatur. Ergo qui similatur, est homo : cui autem assimilatur, Christus. Christus enim sapiens est vir, qui ædificavit domum suam, id est, Ecclesiam, supra petram, id est, supra fortitudinem fidei. Nam et fortitudo fidei petra dicitur, propter quam Simon Petrus dictus est, ad quem dicit Deus : « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo » Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adver- » sus eam [1]. » Quis est vir stultus? diabolus, de quo dicit Jeremias : « Clamavit perdix : congregavit filios quos non » genuit : fecit divitias suas non cum judicio, in medio » dierum derelinquet eas : et in finem erit stultus [2]. » Iste ergo diabolus insipiens vir ædificavit domum suam super arenam. Domus enim ejus ante Christum fuerunt omnes gentes. Sicut enim sancti domus facti sunt Christi, ita et impii domus sunt inimici. Ædificati autem fuerunt super arenam, id est, super inconstantiam infidelitatis. Si enim constantia fidei dicitur petra, recte et inconstantia infidelitatis arena vocatur, id est, idololatria, quæ per varias idolorum culturas semper dispersa est. Aut certe super arenam, id est, super carnales homines ac infideles. Ideo tales homines arena dicuntur, non terra : quoniam terra quidem fructum facit, arena autem sterilis manet. Deinde quia terra quidem unita est, et in seipsam constricta : arenæ autem grana non conveniunt sibi, nec adhærent ad invicem : sic sunt et omnes infideles qui sub diabolo sunt, non sunt uniti, nec unum sapiunt, sed sunt per diversas opiniones dispersi : et alius quidem sic dicit, alius autem sic. Sic et dogmata philosophorum nos docent, quæ sunt contraria sibi semper. Eo modo perfidia hæreticorum, qui nun-

[1] Matth. xvi, 18. — [2] Jer. xvii, 11.

quam sapiunt unum, sed quot sunt, tot sententias habent. Propter quod arenæ assimilatur omnis diaboli populus. Populus autem Dei non solum unitus est quasi terra, quæ quamvis compacta sit, tamen solubilis est : sed est sicut lapis constrictus et indissolubilis. Tertio quia diaboli populus non numerabilis est, sicut arena : Dei autem, ex multis vocatis pauci electi.

III. Pluvia autem est doctrina : quia sicut pluvia irrigat terram, ut proferat fructum, sic doctrina hominem irrigat, ut justitiam operetur. Sicut dicit Deus per Esaïam de tollenda a Judæis doctrina : « Et mandabo, in» quit, nubibus, ne pluant super eam pluviam [1]. » Nubes enim dicuntur Prophetæ et Apostoli : quia sicut nubes bajulant pluviam, et effundunt eam super terram, sic et Prophetæ et Apostoli accipiunt verba a Deo, et effundunt super rationabilem terram. Sunt autem nubes quæ a Spiritu sancto excitantur, et sunt nubes quæ a spiritu potestatis aëris, sicut dicit Propheta : « Tenebrosa aqua in » nubibus aëris [2]. » Nubes enim, quæ a Spiritu sancto excitantur, candidam bajulant aquam, id est, veram et sanctam doctrinam. Quæ autem a spiritu potestatis aëris, tenebrosam bajulant aquam, id est, falsam et impiam doctrinam, quæ non illuminat, sed tenebrescere facit mentes eorum, qui suscipiunt eam.

IV. Venti autem ex parte quidem mala, sunt immundi spiritus, qui intra præcordia hominum flant : ex parte autem bona, spiritus diversarum virtutum, vel Angeli, qui invisibiliter in sensibus hominum operantur, et adducunt ad bona. Et vide proprietatem rerum : pluviæ proprium est mollire et solvere : ventorum autem cum virtute urgere. Sic ergo impiorum nubes falsa sua doctrina, et promissionibus molliunt homines, et blandimentis et persua-

[1] Isaï. v, 6. — [2] Psal. xvii, 12.

sionibus solvunt : diabolus autem intrat in corda eorum quasi ventus, et invisibiliter urget consentire mendaciis eorum, vel in cætera peccata compellit. Sic et in parte bona sanctæ nubes doctrinam justitiæ persuadent hominibus, et rationabiliter placant : Spiritus aut sanctus vel Angeli, quasi prosperi venti prosperantes in cordibus, faciunt homines acquiescere veritati. Sicut enim non est possibile, ut ex sola pluvia fructificet terra, nisi flaverit super eam ventus : sic non est possibile, ut sola doctrina corrigat hominem, nisi cooperatus fuerit Spiritus sanctus in corde ipsius.

V. Flumina autem sunt ex parte quidem mala hominis immundo spiritu pleni, et in verbositate structi : quales sunt philosophi dogmatum diversorum, oratores, grammatici, cæterique non secundum Deum sapientes : de quorum ventre exeunt flumina aquæ mortuæ. Ex parte autem bona, Evangelistæ, doctores populi, cæterique sapientes secundum Deum, de quorum ventre exeunt flumina aquæ vivæ. Ecclesiam ergo, quam Christus vir sapiens super petram ædificavit, neque pluvia mendacis doctrinæ corrumpit, neque diabolicus ventus impellit, neque violentorum fluminum impetus movet. Nam etsi humiliatur Ecclesia propter tentationem, tamen perire non potest propter fidem Christi. Nec est contrarium, quod quidam de Ecclesia cadunt : illi enim nunquam Christiani fuerunt (10). Sicut non omnes qui sunt ex Israël, hi sunt Israëlitæ : sic non omnes qui Christiani dicuntur, sunt et Christi. Christianorum enim opera sunt aspicienda, non nomina. Dicit enim Apostolus : « Cognovit Dominus qui sunt ipsius, et » discedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Do» mini [1]. » Ergo qui discedit ab iniquitate, ille est Christi, non qui vacue nominat nomen Christi. Illi enim tales nec

[1] 2 Tim. II, 19.

super petram fidei erant ædificati, sicut inferius ostendemus. Adversus domum autem, quam ædificaverat stultus sibi super arenam, id est, adversus gentiles, et omnes impios, qui sunt diaboli domus, descendit pluvia, id est, veritatis doctrina per propheticas et apostolicas nubes : flaverunt venti, id est, gratiæ spirituales, aut Angeli, qui invisibiliter operantes, homines ad fidem veritatis inclinant : venerunt flumina, id est, quatuor Evangelistæ, aut cæteri sapientes, et impegerunt in domum illam, et sic cecidit domus diaboli, et spiritualibus instrumentis erecta est domus Christi.

VI. Et ne mireris quia gentes venientes ad fidem, cecidisse dicuntur. Ceciderunt enim diabolo, ut surgerent Christo. Ecce enim omnis homo, quandiu ambulat in peccatis, diabolo stat, Christo autem jacet : cum autem conversus fuerit ad justitiam, diabolo quidem cadit, Christo autem surgit. Dicit enim Propheta de hominibus liberatis a Christo : « Ascendit in altum, captivam duxit captivitatem [1]. » Item Dominus : « Quandiu fortis armatus custodit domum suam, in tuto sunt omnia ejus : cum autem venerit fortior, diripiet vasa ejus [2], » videlicet homines impios, ex quibus ædificata fuerat diabolo domus. Si ergo secundum prophetiam captivi dicuntur, quantum ad diabolum; quantum ad Christum, ad libertatem fidei sunt conversi. Si direpti dicuntur secundum Christum, consequenter et cecidisse dicuntur, quantum ad statum suum priorem, qui surrexerunt in fide. « Et facta est ruina ejus magna [3]. » Videlicet idolis in toto mundo destructis, mendaciis in tota terra convictis, erroribus solutis : quia totus mundus diabolo cecidit, Christo autem surrexit. Sic ergo domum, quam stultus ædificaverat super arenam, sapiens rex spiritualibus armis Sanctorum suorum destru-

[1] Psal. LXVII, 19. — [2] Luc. XI, 21. — [3] Matth. VII, 27.

xit; domum autem quam sapiens Christus ædificavit super petram, stultus diabolus fallacibus argumentis ministrorum suorum nunquam poterit dissipare. Huic ergo viro sapienti Christo, similis est Christianus omnis, qui ædificat se super petram, id est, Christum. Qui enim audit verba Christi, et facit ea, ipse est qui ædificat se super petram Christum. Christus enim charitas est, et qui se ædificat in charitate, super petram Christum se ædificat. Qui ædificat se in mansuetudine, ædificat se super petram, id est, Christum : Christus est enim mansuetudo. Qui ædificat se in castitate, ædificat se super petram Christum : Christus est enim castitas. Qui ædificat se in misericordia, ædificat se super firmam petram Christum : Christus enim misericordia est. Et in quacumque specie boni ædificaverit se homo, super petram Christum se ædificasse videtur : quia omne bonum est Christus. Similis autem est Christo, quoniam sicut Christi Ecclesiam ædificatam super petram nulla eam adversitas diruere potest : sic talem Christianum qui se ædificaverit super Christum, nulla eum adversitas diruere potest, ut dicat cum Paulo : « Quis nos sepa» rabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia [1]? etc. »

VII. Stulto autem diabolo similis est omnis Christianus, qui se ædificat super arenam. Super arenam autem ædificat se, qui audit verba Christi, et non facit ea. Verba enim, quæ non convertuntur ad opus, arena sunt spargibilis. Sicut enim grana arenæ non conveniunt in unum, neque adhærent ad invicem, sed semper sunt separata : sic verba quæ audiuntur et non convertuntur in unam justitiæ massam per opus, separata sunt et dispersa. Et ideo assimilantur arenæ, quæ nunquam in semetipsa conjungitur. Ergo super arenam se ædificat omnis Christianus, qui ex auditu solo verborum, credit in Christum, et non per opera bona

[1] Rom. VIII, 35.

se confirmat in Christo. Sed et qui facit opera mala, super arenam ædificat. Arena enim est omnis malitia, sicut diximus supra : et qui in bonis mundialibus instruit, se super arenam ædificat. Similis autem stulto diabolo est, quia sicut diaboli domus, id est, idololatria a Christo destructa est per opera ministrorum ejus, et gratiarum : sic et ille hodie aut cras destruendus est a diabolo per opera ministrorum ejus, vel dæmonum, vel hominum impiorum : et tales hi sunt, quos cadere de Ecclesia significavimus supra, eo quod non se ædificaverint super petram, sed magis super arenam. « Et erit ruina ejus magna. » Quomodo magna ? Sicut enim domus, quæ habet validum fundamentum, si pars aliqua parietis vel tecti ceciderit, ruina ejus magna non erit, quia potest fieri ut iterum reparetur. Si autem fundamentum ejus casum fuerit passum, tunc est ruina ejus magna, quia tota venit deorsum : sic et Christianus si aut fornicatus fuerit, aut adulteratus, aut homicidium fecerit, cecidit quidem, tamen ruina ejus magna non est, quia iterum pœnitentia surgere potest sicut David. Si autem de fundamento fidei aliquid fuerit passus, id est, si prævaricatus fuerit, et ad gentiles, aut hæreticos transierit, tunc est ruina ejus magna, quia totus funditus ruit.

VIII. « Et factum est cum consummasset Jesus verba » hæc, admirabantur turbæ super doctrina ejus [1]. » Placatus rationabiliter intellectus hominis laudem generat : victus autem, admirationem. Quidquid autem digne laudare non possumus, hoc admiramur. Admiratio tamen eorum magis ad Christi gloriam pertinebat, quam ad fidem ipsorum. Non enim ideo mirabantur, quasi credentes in Christum : sed quia irreprehensibiles audierant sermones. Si autem credentes in Christum essent, non mirarentur, sed potius crederent. Nam omne dictum aut factum illud movet ad-

[1] Matth. VII, 28.

mirationem, quod superat facientis, aut dicentis personam. Ut puta, si homo tale aliquid dicat aut faciat, quod excedit mensuram naturæ ejus. Quamvis autem magnum sit quod Deus dicit aut facit, tamen minus est quam Dei potentia. Ideo quidquid a Deo factum, aut dictum audimus, non admiremur, quia omnia minora quam Dei potentia. Tamen audiebat populus cum silentio et gravitate, et admirans proficiebat in verbis ipsius : quia admiratio, etsi ipsa non est ex fide, tamen invitatio est ad fidem. Nam qui admiratur de verbis doctrinæ, quamvis adhuc non credat, tamen jam in ipso limine credulitatis consistit ut credat. Turbæ erant quæ mirabantur, id est, populus vulgaris. Non erant illic Pharisæi, aut principes populi, aut sacerdotes, qui solent non discendi studio audire, sed contradicendi : non ut aliquid salutis acquirant, sed ut aliquid calumniæ inveniant. Et ideo simpliciter audiebat populus simplex. Si autem aliqui eorum affuissent, sine dubio silentium et gravitatem populi, sicut consueti fuerant, contradictionibus suis conturbassent : quia ubi major scientia, illic malitia fortior. Qui enim festinaverat esse prior, difficile contentus erat esse secundus.

IX. « Erat enim docens eos sicut potestatem habens [1]. » Omnis doctor servus est legis, quia neque supra legem addere potest aliquid de suo sensu, neque subtrahere aliquid secundum proprium intellectum, sed hoc tantummodo prædicat, quod habetur in lege. Nec enim potest mens humana directare, id est, extra rectum facere, scilicet perversum vel malum ostendere, quod Sapientia divina dictavit. Sic enim ait Moses ac Salomon : « Non addas verbis » Dei, neque detrahas inde [2]. » Qui autem hoc ausus fuerit facere, se sapientiorem putat esse quam Deum, et incipit esse falsus testis, quia illud dicit quod nec auris audivit,

[1] Matth. VII, 29. — [2] Deut. IV, 2, et XII, 32, et Prov. XXX, 5.

nec oculus vidit [1]. Christus autem dominus legis est, et subtrahere potest de lege, quod propter necessitatem temporis jussit : ut puta propter duritiam cordis jussum fuerat dare libellum repudii. Dominus illud quasi potestatem habens subduxit, dicens : « Quod Deus conjunxit, homo non » separet [2]. » Item etiam addidit, quod propter infirmitatem hominum minus fuerat jussum, ut puta, « Antiquis dictum: » Non occides; ego autem dico : Non irascaris [3]. » Ideo ergo mirabantur, quia non quasi servus legis sub potestate constitutus illud docebat quod fuerat jussum : sed quasi dominus legis, et habens potestatem, sua auctoritate addebat super quam fuerat dictum, dicens : « Antiquis dictum est hoc. Ego autem dico hoc.»

HOMILIA XXI.

CAPUT VIII.

I. « Et descendente eo de monte, secutæ sunt eum turbæ » multæ [4]. etc. » Vide quia super montem Discipuli tantum dicuntur ascendisse ad Jesum : descendente autem eo de monte, secutæ sunt eum turbæ, et merito multæ turbæ : quia mons est virtutis fastigium, cacumen Ecclesiæ, in quo appropinquare Christo non possunt turbæ, vel peccatis gravatæ, vel curis mundialibus oneratæ. Nec possunt imitari Christum, nec sublimes audire sermones, qui dicuntur in monte : sed soli Discipuli, qui a passionibus vitiorum liberi sunt, qui curis mundialibus onerati non sunt.

[1] 1 Cor. II, 9. — [2] Matth. XIX, 6, et Marc. X, 9. — [3] Matth. V, 21, 22. — [4] Id. VIII, 1.

Propterea quasi leves et expediti, ad Christum accedere possunt, facti imitatores ejus in omnibus, ut sublimiores sermones ipsius possint audire. Et tamen cum descenderet ad humilia de altitudine pietatis propter infirmitatem hominum sequi eum non potentium super montem, tunc sequuntur eum turbæ multæ.

II. « Ecce leprosus[1]. » Sciendum est quod Lucas quidem et Marcus statim imprimis ponunt dæmoniacum curatum[2], in secundo autem loco mulierem carnali infirmitate febrium liberatam, ea videlicet ratione, quia major cura Dei est de salute animæ, quam de salute carnis. Primum quidem, quia dignitosior est anima quam caro. Anima enim sine carne vivere potest, caro autem sine anima vivere non potest. Secundo autem quia in omni peccato prius anima peccat, postea caro. Nam nisi anima prius fuerit victa, nunquam caro potest peccare. Caro quidem prius concupiscere malum potest, peccare autem non potest, nisi anima illi consenserit : quia caro in potestate animæ est, non anima in potestate carnis. Ideo ergo necessarium fuit, ut anima quæ prius ceciderat, ante resurgeret. Deinde anima liberata a potestate diaboli, carnem suam liberare potest a peccato : caro autem sanata ab infirmitate, animam liberare non potest a peccato, sed magis eam evertit : quia incolumitas carnis semper impugnat justitiæ disciplinam. Hic autem Matthæus statim leprosum ponit mundatum in mysterio carnis. Quid ergo ? Præteriit rationem, quam alii Evangelistæ tetigerunt ? Non, sed abundanter eam exposuit. Pro eo enim quod illi posuerunt dæmoniacum curatum in mysterio animæ, iste propter salutem animæ posuit Christum docentem in monte : quod alii non dixerunt. Nam sicut effugatio immundi spiritus liberat animam de potestate peccati, quod fit per suggestionem diaboli : ita et verbum

[1] Matth. VIII, 2. — [2] Luc. V, et Marc. I.

doctrinæ solvit operationem diaboli, et animam liberat ab errore, liberat a peccato, cæterisque malis, quæ diabolo suggerente, nascuntur : quia non solum ille diabolum patitur, cujus corpus vexatur ab eo, sed etiam omnis qui facit diaboli voluntatem, pejus vexabitur ab eo. Leprosum autem ponit in mysterio carnis sanatæ. Lepra enim, passio est carnalis. Sed ne forte diceret populus apud se : « Verba quidem magna, et terribilia sunt, sed opera nulla ; dicere granditer, non est multum : facere, multum est, » ideo excitavit leprosum, ut mundationis illius miraculo præcedentibus verbis auctoritatem præstaret, ut in verbis mirabilis, mirabilior esset in opere. Ecce leprosus quasi jam præparatus descendenti illi occurrit. Et forte et ideo descendit, ut leprosum mundaret. Lepra enim est peccatum animarum nostrarum. Ideo ergo Dominus de altitudine cœli, quasi de excelso monte descendit, ut lepram peccatorum nostrorum mundaret. Quare putas iste inter cæteros non ascendit in montem, ut audiret sermones divinos? Quia lepra erat gravatus, et peccatorum bajulans pondus, sursum ascendere non valebat. Aut non audisti Prophetam dicentem, quomodo leves esse debeant, qui ad ecclesiasticum montem ascendunt? « Quis, inquit, ascendet in mon- » tem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens » manibus, et mundo corde [1], etc. » Sic quicumque in malis ambulat, non potest in Ecclesiam ascendere, quæ mons Domini appellatur, nec audire spiritualem doctrinam. Et si venit, corpore quidem venit, animo autem non ascendit : qui autem cum puro corde non venit, nihil illi prodest, quia corpore venit. Et si audit spiritualem doctrinam, non intelligit, quia sensus ejus carnalium vitiorum lepra corruptus est. Nemo enim bonarum rerum potest sentire saporem, quandiu delectatur in malis. Quandiu enim delectat

[1] Psal. XXIII, 3, 4.

eum malum, non potest eum delectare bonum. Tunc autem incipit ei placere bonum, cum cœperit ei displicere malum.

III. « Veniens adorabat eum [1]. » Oratio perfecta, est fides, et confessio, sicut ait Apostolus : « Corde creditur ad justi- » tiam, ore autem confessio fit ad salutem [2] : » sic et leprosus fidei opus adorans implevit, confessionis autem, in verbis. « Domine, si vis, potes me mundare [3]. » Non illum petebat quasi hominem artificem, sed adorabat quasi Deum. Spirituali Medico, spiritualem afferebat mercedem. Nam omnes medici pecuniis, iste autem sola oratione placatur. Vere enim nihil est dignius quod offeramus Deo, quam oratio fidelis. Quidquid enim obtulerimus, de nostris est, oratio autem de nobis. « Domine, si vis, potes me mun- » dare. » Non de voluntate Christi ad omne bonum parata dubitabat dicens : « Si vis : » hoc enim dubietatis esset de judicio voluntatis ejus. Christus enim cum sit bonus, nociva non vult præstare, etiam si rogetur. Nec enim expedit omnibus corporalis integritas. Quoniam ergo nesciebat utrum expediret ei curatio illa, ideo ambigebat de voluntate ipsius, quamvis sciebat eam ad omne bonum paratam. Nam credere quidem bonum misericordiæ Dei, hominis est fidelis : scire autem judicia misericordiæ ejus, non est hominis, neque fidelis, cum constet nec ipsum Apostolum potuisse cognoscere, cum Dominum ter rogaret ut discederet ab eo ille stimulus carnis, angelus Satanæ, qui datus ei fuerat, ut non extolleretur, propter quod et dictum est ei : « Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate per- » ficitur [4], » ac si dicat : « Credo quia omne quod bonum est, vis : ignoro autem si bonum est mihi quod desidero. Hoc autem plane non dubito, sed potius credo : quoniam si bo-

[1] Matth. VIII, 2. — [2] Rom. X, 10. — [3] Matth. VIII, 2. — [4] 2 Cor. XII, 9.

num est mihi, et tu vis. » Hic ergo sermo non dubitantem eum ostendit de misericordia ejus, sed ignorantem judicia misericordiæ ejus.

IV. « Et extendens manum suam, tetigit eum [1]. » Quia in lege dictum erat, ut qui tangeret lepram, immundus esset usque ad vesperam, tetigit lepram, non quasi servus legis, sed quasi dominus. Nam lex legislatori subjecta est, non legislator legi. Quid ergo, solvit legem? Non litteram quidem legis solvit, propositum autem ejus non solvit, sed magis illi addidit dignitatem. Si enim lex facere potuisset, ut lepra non sordidaret tangentem, nunquam jussisset homines ut non tangerent lepram. Ideo ergo jussit non tangere lepram, quia non potuit facere ut lepra non sordidaret tangentem. Iste ergo qui tangens lepram, sordidatus non est a lepra, non egit contra legem, sed amplius fecit quam lex jubebat : quia non solum sordidatus non est a lepra, sed adhuc ipse lepram mundavit. Nec est credibile, ut dicatur sordidatus esse a lepra, qui ipsam lepram mundavit. Lex enim non ideo vetuit tangere lepram, ut ne leprosi sanarentur : sed ut ne tangentes lepram, coinquinarentur. Iste ergo qui tangens coinquinatus non est, sed adhuc mundavit, amplius fecit quam voluit lex. Tetigit ergo lepram, et legis litteram solvit, ut jam non lepra corporis, sed lepra animæ fugiatur. Nam infirmitas corporis miseranda est, non odienda : infirmitas autem animæ non est miseranda, sed odienda. Quia infirmitas corporis non est in nostra potestate, ut aut non veniat super nos, aut recedat a nobis : infirmitas autem animæ in nostra est potestate, ut aut non veniat super nos, aut recedat a nobis. Infirmitas enim corporis tenet nos, nec tenetur a nobis : infirmitas autem animæ non tenet nos, sed tenetur a nobis. Ideo illa infirmitas miseranda est, hæc odienda. Ergo res-

[1] Matth. VIII, 3.

cindit legem, non justitiam legis : non illam, quam in corde hominibus creando conscripsit, sed quam dictavit in libro, cum populus vitulum adorasset : non illam de qua dictum est : « Lex Domini irreprehensibilis est, convertens ani-» mas [1] : » sed illam de qua dictum est : « Lex iram opera-» ratur : ubi autem non est lex, non est prævaricatio [2]. » Quomodo enim digna erat servari, quam meruerant peccata ? Merito ergo placatus rescidit, quod iratus dictavit. Nam si lex sublata non fuisset, nunquam spiritualis leprosus sanaretur : quia omnis, qui sub lege vivit, leprosus est.

V. « Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra » ejus [3]. » Non ex quo tacta est lepra recessit, sed ex quo jussa est. Ut ostendatur quia non propter effugationem lepræ tetigit eum, sed ut solveret legem. Alioqui quantum ad lepram sufficiebat sermo tantummodo : sed neque sermo necessarius erat, sed sola voluntas : ergo voluntas facta est propter leprosum, verbum autem propter spectantes. Nam si tacite eum curasset, tot astantibus circa Christum, quis scire poterat, cujus virtute sanatus est ? Ideo ergo dixit : « Volo. Mundare : » ut omnes sciant quia illius virtute sanatus est, qui præceptum sanitas emisit. Hoc quod dicit : « Volo, » voluntatis ejus est indicium, respiciens ad illud quod ille dixit : « Si vis : » quod autem dixit : « Mun-» dare, » potestatis est præceptum, pertinens ad hoc quod dixerat ille : « Potes. Et ait ei Jesus : Vide nemini dixeris, » sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus, quod præ-» cepit Moses in testimonium illis [4]. » Non sic intellige, quia hoc Moses præcepit in testimonium illis, sed vade et offer in testimonium illis. Non dixit : « Vade, ostende te sacerdotibus, et nemini dixeris : » sed primo ; « Nemini dixeris, et vade, ostende te. » Non enim semper jubet illum tacere,

[1] Psal. xviii, 8. — [2] Rom. iv, 15. — [3] Matth. viii, 3. — [4] Levit. xiv, 2, et Matth. viii, 4.

sed quandiu ostendat se sacerdotibus, ne forte si ante alicui nuntiaret, de verbo in verbum audirent sacerdotes, et occasionem habentes lepræ, propter odium et inimicitias Christi, expellerent eum de populo quasi leprosum, non recipientes mundatum. Ideo cum jubet offerre munera, ut si postmodum vellent eum expellere, diceret eis : « Munera quasi a mundato suscepistis, et quomodo me quasi leprosum expellitis? Si leprosus adhuc fuit, munera accipere non debuistis quasi a mundato : si autem mundus factus sum, repellere non debetis quasi leprosum. » Eadem aliter : Omnia opera curationum Christi habent in se mysteria dispositionum Dei absconditarum. Ideo corporalia quidem curationum ejus commoda, et illorum fuerunt tunc, et modo sunt nostra : spiritualia autem, forsitan nostra tantummodo. Igitur hic leprosus, qui post verba doctrinæ, confestim quasi jam præparatus accessit ad curam, in figura fuit populi judaïci, deorsum quidem consistentis, quia populus erat : audientis autem verbum tunc quod dictum fuerat sursum, et credentis, et adorantis, et complectentis. Omnis enim qui verbum Dei adorat, æstimans et ipsum esse divinum, et complectitur illud cordis affectu, sine dubio et verbum Dei attingit animam ejus. Nec enim possibile est, ut anima quæ complectitur verbum, non tangatur a verbo : cum autem tetigerit eam verbum, a lepra infidelitatis eam mundat, secundum quod scriptum est : « Et vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum » vobis [1]. » Et Petrus in Actibus Apostolorum : « Mundans, in- » quit, corda eorum per fidem [2]. » Propter quod et populus, qui in lege degerat austera, et gratiam nondum erat expertus, de potentia quidem ejus firmiter credidit secundum traditionem patrum suorum, de misericordia autem dubitavit dicens : « Si vis, potes me mundare. » Nam lex poten-

[1] Joan. xv, 3. — [2] Act. xv, 9.

tiam quidem Dei sufficienter tradebat, misericordiam autem ejus non satis aperte. Propter quod et Dominus cognoscenti potentiam Christi, secundum legem quam dederat, adimplevit, ut et misericordiam gratiæ ejus cognosceret, dicens : « Volo. Mundare. »

VI. « Et præcepit ei ut offerret munera, secundum quod » præceperat Moses. » Quæ illa ? « Par turturum, aut duos » pullos columbarum[1]. » Omnis enim justitia in his est duobus; in abstinentia rerum malarum, et in opere rerum bonarum. Per turturem ergo jubet populum ab infidelitate mundatum, sanctitatem offerre Deo in abstinentia rerum malarum : quoniam castitas spiritualis animæ abstinentia est malorum, ut non coëat cum spiritu alieno, nec inspirationis ejus suscipiat semen, ne generet opera similia spiritui malo. Per columbam autem omne opus significat bonum, nascens ex charitate : quoniam charitas omne opus generat bonum. Qui ergo proximum suum diligit sicut se, nullum bonum subducit proximo suo, sicut nec sibi. Cum ergo has duas justitias impleverit quis, ab omni malo se abstinens, quod est castitatis; et omne bonum faciens, quod est charitatis : manifestus efficitur ille talis, quia ab infidelitatis lepra mundatus est. Sic enim populus emundatus, et talia sacrificia offerens Deo, factus est in testimonium contra incredulos sacerdotes, qui gloriantes in littera legis, repulerunt auctorem legis, purificantem populum a peccatis, quem lex purificare non potuit. Et si tu complexus fueris verbum Dei cordis affectu, et tuam nihilominus animam attingit verbum, quoniam diligentes se diligit, sicut dicit in Proverbiis Salomon[2] : et ab omni te infidelitatis lepra mundat. Cum autem te emundaverit, præcipit tibi ut sacerdotibus te ostendas mundatum, castigans te ipsum ab omni coinquinatione operis mali, et

[1] Levit. XIV, 22. — [2] Prov. VIII, 17.

expandens charitatem tuam ad omnes per opera bona, ut per hæc sacrificia a sacerdotibus cognoscaris, quia mundatus es, cum viderint te non facientem alteri, quod pati non vis, sed adhuc et facientem omnibus quæ tibi vis fieri. Si autem harum justitiarum sacrificia non obtuleris Deo, manifestus es omnibus, quia non es mundatus, sed adhuc in priore infidelitate manes leprosus.

HOMILIA XXII.

CAPUT VIII.

I. « Post hæc autem cum vènisset in Capharnaum, ac» cessit ad eum centurio, rogans eum, et dicens : Domine, » puer meus jacet in domo paralyticus, et male torque» tur [1]. » Postquam Dominus populum docuit super montem, et leprosum mundavit sub monte, post hæc venit Capharnaum, in mysterio : post Judæorum mundationem venit ad gentes. Et ecce centurio quidam accessit ad eum rogans. Centurio, primus fructus ex gentibus, ad cujus fidei comparationem omnium Judæorum fides infidelitas est inventa. Hic neque Christum audivit docentem, neque leprosum, cum mundaretur, aspexit, sed audita tantummodo sanitate leprosi, plus credidit quam audivit. Ille enim seipsum obtulit, dicens : « Si vis, potes me mundare [2]. » Fidei quidem sunt hæc verba, non tamen magnæ, quoniam talia verba dici poterant etiam hominibus sanctis : qualis fuit Elisæus, qui leprosum mundavit, non manibus sed præcepto. Iste autem centurio non solum potestatis ejus vir-

[1] Matth. VIII, 5, 6. — [2] Ibid. 2.

tutem confessus est, sed ipsam Divinitatis ejus naturam cognovit [1]. Non enim quasi corporalem sanctum rogavit, sed quasi Deum ubique præsentem, dicens : « Dic verbo, » et sanabitur puer meus [2]. » Quasi qui poterat etiam absentium infirmitatibus imperare. Erat enim iste centurio in mysterio gentium futurarum, quæ neque legem aut Prophetas legerant de Christo, neque ipsum Christum mirabilia facientem viderant; sed justitiam legis, quam in libris non legerant, in corde senserunt : et Christum, quem oculis non viderant, mente viderunt ostendentes in se, quoniam Scripturæ ad præjudicium peccatorum factæ sunt, non ad necessitatem Sanctorum : quia rectis et fidelibus Scripturæ necessariæ non sunt, dicente Apostolo : « Lex non est posita justo, sed injustis [3]. » Magistra enim omnis justitiæ ipsa natura est hominum, et Scriptura infalsabilis de Deo creaturæ sunt omnium rerum : quia nihil est creatum in mundo, per quod non manifestissime Deus ostendatur. Ideo elementa omnium rerum in hoc quidem tempore admonent homines de potentia Dei, in illa autem die judicio suo condemnabuntur. Sciendum est autem quoniam Lucas per sacerdotes ponit Christum a centurione rogatum [4]; Matthæus autem ab ipso centurione. Diversæ quidem species expositionum, unus autem expositionis est sensus. Ille enim per sacerdotes exponens, mysterium demonstravit : quoniam omnis petitio populi per sacerdotes debet transmitti ad Christum. Iste autem rem ipsam exposuit, quoniam et qui per sacerdotes rogat Christum, recte ipse rogare videtur. Ex eo autem quod et illic sacerdotibus intercedentibus acquievit, et hic ipso rogante promisit, manifestum est, quoniam et illic non propter personam sacerdotum acquievit, sed propter fidem ipsius centurionis : ut sciamus quoniam in omni causa non in-

[1] 4 Reg. v. — [2] Matth. VIII, 8. — [3] 1 Tim. I, 9. — [4] Luc. VII, 2.

tercedentium merita, sed humiliter petentium aspicitur fides.

II. « Puer meus in domo jacet paralyticus, et male tor-» quetur. » Quid primum miremur in centurione? Humilitatem, aut fidem, aut sapientiam, aut bonitatem? Humilitatem, quia nec in domo sua Christum suscipere dignum se esse existimavit. Fidem autem, quia credidit eum posse quod petiit. Sapientiam, quia divinum thesaurum absconditum in agro terreno, non acumine oculorum, sed mentis puritate, nullo demonstrante, prospexit. Bonitatem autem, quia pro salute servi sic sollicite festinabat, quasi non damnum pecuniæ, sed salutis passurus in morte illius. Puto quod iste centurio inter servum et dominum nullam differentiam æstimabat : sciens quoniam etsi dignitas in hoc sæculo diversa est inter illos, una est tamen natura illis. Ideo magis Dei imaginem honorabat in homine, quam opus captivitatis contemnebat in servo : quod Deus non secundum suam justitiam creando disposuit, sed propter peccata hominum permittendo suscepit. Si tu enim dominus pretium dedisti pro servo, Deus Spiritum suum plantavit in eo. Quanto ergo major est Spiritus Dei, quam pretium hominis : tanto majus est quod ametur, quam quod contemnatur in servo. Vide ergo ne forte si tu propter pretium tuum abusus fueris illo sine timore Dei, Deus propter Spiritum suum rationem a te exigat sine misericordia. Audiant etiam et intelligant servi. Sicut enim habent domini quod imitentur in centurione, propter misericordiam : sic habent et servi quod imitentur in puero, propter sinceritatem. Putas autem qualis erat ille puer, ut sic amaretur a domino ? Secundum dilectionem domini mensurate fidem servi. Nec enim possibile erat, ut sine pretio bonorum morum tantam sibi dilectionem domini comparasset. Domini ergo servis debent amorem propter communem

naturam, servi autem debent dominis suis timorem, propter ordinationem divinam. Et in servis Christus amatur a dominis, et in dominis Christus timetur a servis. « Et male tor- » quetur. » Etsi non satis male torquebatur, tamen æstimabat illum dominus male torqueri, quia sic diligebat eum. Nam unusquisque quem diligit, et si modice fuerit tædiatus, gravius eum putat habere, quam habet. Vide autem sapientiam centurionis et fidem. Fidem quidem, quia non dixit : « Veni, et salva eum : » sciens quia et illic constitutus, in omni loco fuerat præsens. Nam quamvis Christus videbatur esse in mundo, propter dispensationem carnis ; tamen mundus erat in Christo, secundum substantiam Deitatis. Sapientiam autem, quia non dixit : « Vel hic constitutus sana eum : » sciebat enim quia potens est ad faciendum, sapiens ad intelligendum, misericors ad exaudiendum : ideo infirmitatem tantummodo exposuit, remedium autem sanitatis in potestate misericordiæ ejus dimisit. Nam et medico corporali necessarium est tantummodo passionem exponere, quid autem, aut quomodo faciat, ipse cognoscit.

III. « Respondit ei Jesus : Ego veniam et curabo eum [1]. » Propter multas causas, cum non peteretur ut iret, promittit se ire. Primum quidem, ut excitaret fidem ejus, hoc ipsum respondere voluit quod respondit. Nisi enim ille dixisset : « Veniam et sanabo eum, » nunquam iste responderet : « Non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed » dic verbo, et sanabitur puer meus [2]. » Hoc enim consilio et Chananæa clamante : « Filia mea male a dæmonio tor- » quetur [3], » respondit quod non erat facturus : « Non est » bonum tollere panem filiorum, et dare canibus [4] : » ut illa provocata responderet : « Etiam, Domine, nam et ca- » telli de micis filiorum manducant [5]. » Sic et huic res-

[1] Matth. VIII, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Id. XV, 22. — [4] Ibid. 26. — [5] Ibid. 27.

pondit quod nolebat, ut quod volebat audiret. Deinde quoniam petitio centurionis erat pro servo, ideo ire proposuit : ut nos doceret non magnos colere, et modicos contemnere, sed pauperes et divites similiter honorare. Si enim divitem honoras, propter personam ipsius honoras eum : si autem pauperem honoras, propter personam Christi honoras. Propterea et in quodam loco, regulo postulante pro filio suo, non dixit : « Ego ve»niam, et sanabo eum : » Sed quid? « Vade, filius tuus »vivit [1]. » Illic cum rogaretur noluit ire, ne forte personam reguli videatur accipere : hic autem non rogatus promisit ire, ne videatur humilitatem servi contemnere. Illum ergo contempsit, quem dignitas sublevabat regalis : istum autem honoravit, quem conditio humiliabat servilis.

IV. « Respondit autem centurio : Domine, non sum »dignus, ut intres sub tectum meum [2]. » Honorem tibi debeo pro beneficio misericordiæ tuæ, non injuriam. Sufficit mihi, quod puerum meum sanabis. Ut quid injuriam etiam patiaris intrando sub tectum domus indignæ? Quod autem in hunc mundum venisti, injuriam passus es : sed tolerabilis est injuria tua, quoniam pateris illam propter omnium hominum communem salutem. Ut quid et alteram injuriam patiaris, introeundo in domum meam propter servi unius salutem? « Dic verbo, et sanabitur puer meus. » Sciebat quoniam astant illi Angeli invisibiliter ministrantes, qui omne verbum ejus faciunt. Quod etsi Angeli cessent, tamen ipsæ infirmitates, et spiritus passionum, præceptis ejus vivacibus expelluntur : quoniam omnis sermo ejus virtus est viva.

V. « Nam et ego homo sum sub potestate constitutus [3]. » Vide quomodo mysterium Patris et Filii in seipso, Spiritu

[1] Joan. IV, 50. — [2] Matth. VIII, 8. — [3] Ibid. 9.

suggerente, depinxit? Numquid non sufficiebat ad confessionem potestatis Christi hoc solum dicere : « Et ego homo » sum, habens sub me milites, et dico huic : Vade, et vadit : » et alteri : Veni, et venit [1] ? » Quoniam et Christus habet sub se Angelos, quibus eundi et redeundi ponit præceptum. Quid ergo necessarium fuit addere : « Et ego homo sum » sub potestate : » nisi ut plenissime Christi dignitatem ostenderet in seipso? Id est, « Ego sum homo sub potestate alterius, tamen habeo potestatem jubendi eis, qui sub me sunt. Nec enim impedior jubere minores, propter quod ipse sum sub majoribus, sed ab illis quidem jubeor, sub quibus sum : illis autem jubeo, qui sub me sunt : sic et tu quamvis sub potestate Patris sis, secundum quod homo es, habes tamen potestatem jubendi Angelis tuis, nec impediris jubere inferioribus, propter quod ipse habes superiorem. Nam ut homo et juberis a Patre quasi minor, tamen Angelis jubes quasi major. [Sed forte dicit hæreticus, volens ostendere Patrem et Filium, unum vel æqualem (11). Non est ita intelligendus hic locus, sed sic :] » Si ego sub potestate constitutus, possum jubere eis qui sub mea sunt potestate : quanto magis tu, qui in nullius es potestate, potes jubere eis, quos habes in potestate? Sed hanc interpretationem perversam non recipit textus. [Non enim dixit : « Si ego homo in potestate : » sed ita : « Nam et ego » homo sum sub potestate. » Non comparationis inter se et Christum differentiam fecit, sed rationem similitudinis introduxit.] Vide ergo quomodo gentilis et rusticus miles mysterium veritatis cognovit, et homines christiani, qui Scripturas portant in ore, denegant veritatem. Non quia obscura sunt, aut profunda mysteria veritatis, non omnes ea cognoscunt : sed quia perversa sunt corda eorum, et non requiescit in eis Spiritus veritatis : propterea veritas

[1] Matth. VIII, 9.

fugit ab eis. Qui autem rectus est corde, ita ut requiescat in eo Spiritus veritatis, non potest longe esse a veritate. Scriptum est enim : « In malevolam animam non introibit » sapientia [1], etc. » Sed dicit aliquis : « Vos ergo omnes justi » estis et recti, qui putatis vos esse in veritate? » Non omnes, quod pejus est, sed multi sunt perversi in veritate fidei, tamen in erroribus nullus est rectus. Aliud est enim multos esse malos, aliud est neminem esse bonum. Ubi enim quidam sunt mali, quidam boni, hominum est differentia : ubi autem omnes mali, rei perversitas est. Nam et in medio tritici voluntariæ nascuntur spinæ. Inter spinas autem voluntarium triticum non generatur.

VI. « Audiens autem Jesus, miratus est, et sequentibus » se dixit : In nullo tantam fidem inveni in Israël [2]. » Credidit Andreas, sed præsignante sibi Joanne ac dicente : « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi [3]. » Credidit autem et Petrus, sed evangelizante sibi de illo Andrea et dicente : « Invenimus Messiam [4]. » Credidit et Philippus, sed legendo Scripturas, sicut ipse ad Nathanaël dixit : « Quem scripsit Moses in lege, et Prophetæ, invenimus Jesum a Nazareth [5]. » Ipse quoque Nathanaël, nisi audisset a Christo : « Cum esses sub arbore fici, vidi te [6] : » nunquam respondisset : « Rabbi, tu es Filius Dei, tu es » rex Israël [7]. » Prius signum Divinitatis accepit, et sic confessionem fidei obtulit. Aut si non sumus ausi fideliorem illum putare quam Apostolos : ita testimonium Christi intelligendum est, quod unumquodque bonum hominis secundum qualitatem personæ illius laudatur. Puta, si rusticus aliquod verbum sapienter loquatur, philosophus multo amplius sapienter : in modico sermone sapientiæ rusticus plus laudatur, quam in magno philosophus : quo-

[1] Sap. 1, 4. — [2] Matth. VIII, 10. — [3] Joan. 1, 29. — [4] Ibid. 41. — [5] Ibid. 45. — [6] Ibid. 48. — [7] Ibid. 49.

niam rusticum dicere aliquid sapienter, magnum est : philosophum autem dicere sapienter, non est mirum. Aut si puer aliquid astute loquatur, dicimus: « Satis sapiens puer: » si autem vir perfectus sapienter loquatur, non laudatur quasi sapiens : non quia puer plus sapuit quam perfectus, sed quantum ad comparationem ætatis suæ sapientior videtur esse, quam ille perfectus. Sic et in centurione dictum est : « In nullo tantam inveni fidem in Israël [1]. » Non quia nec Apostoli tantam fidem habuerunt.

HOMILIA XXIII.

CAPUT VIII.

I. « In illo tempore [2], ascendente Jesu in naviculam, se» cuti sunt eum Discipuli ejus [3], » et reliqua. Navigante Domino cum Discipulis, orta magna tempestas est, ita ut navem conciti maris insurgentes fluctus obruerent. « Ipse vero, » inquit, dormiebat [4]. » Mira ratio. Ascendit parvam naviculam, ut navigaret, ille qui totum mundum divina virtute gubernat. Dormit in somnum, qui populum suum vigilia æterna custodit. Dormit autem Dominus, non necessitate infirmitatis humanæ, sed spontanea voluntate. Nam cum in Dei illa æterna natura somnus non cadat, secundum quod de eo legimus dictum : « Ecce non dormitabit, neque dormiet, » qui custodit Israël [5] : » Tamen Dominus ac Salvator noster ad probandam in se suscepti corporis veritatem, etiam usque ad somnum humanæ naturæ omnia implere digna-

[1] Matth. VIII, 10. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, pag. 105-108. — [3] Matth. VIII, 23. — [4] Ibid. 24. — [5] Psal. CXX, 4.

tur, ut evidenter veritatem in se assumpti corporis demonstraret. Sed cum dormiente Domino, sæviente procella, usque ad periculum navis violenti fluctus insurgerent, Discipuli timore perculsi, Dominum suscitant, dicentes : « Domine, libera nos, perimus [1]. » Quod idipsum olim David ex persona Apostolorum suscitantium Dominum significasse videtur, cum dicit : « Exurge, quare obdormis, » Domine ? Exurge, adjuva nos, et libera nos propter nomen » tuum [2]. Surgens ergo Dominus, ait illis : Quid timidi es- » tis modicæ fidei ? Et imperavit vento et mari, et facta » est tranquillitas magna [3]. » In quo manifeste Divinitatis suæ potentiam Dominus declaravit, dum violentos maris fluctus divinæ potestatis verbo compescuit. Neque venti vel mare obedire poterant, nisi Domino et Creatori suo. Quod futurum ante prænuntiaverat David, dicendo : « Vi- » derunt te aquæ, Deus, viderunt te aquæ et timuerunt, et » turbatæ sunt abyssi. Multitudo sonitus aquarum, vocem » dederunt nubes [4]. » Et quæ istæ nubes sunt, quæ timentibus aquis vocem dederunt, nisi Discipuli, qui, viso signo divinæ virtutis, exclamaverunt, dicentes : « Vere hic Filius » Dei erat [5] ? » Nubes autem idcirco Apostoli intelliguntur, quia modo nubium de terra surgentes, ad cœlos sine aliquo pondere peccati spiritualis, naturæ levitate feruntur, et ad riganda corda credentium pluviam divinæ prædicationis infundunt. Alio quoque loco idem David, quod, Domino imperante verbo, maris violentia mitiganda esset, ita testatus est dicens : « Tu dominaris potestati maris, motum » autem fluctuum ejus tu mitigas [6]. » Et iterum : « Dixit, et » stetit spiritus procellæ, et siluerunt fluctus ejus [7]. » Et iterum : « Qui conturbas fundum maris : sonum autem

[1] Matth. VIII, 25. — [2] Psal. XLIII, 23 et 26. — [3] Matth. VIII, 26. — [4] Psal. LXXVI, 17, 18. — [5] Marc. XV, 39. — [6] Psal. LXXXVIII, 10. — [7] Id. CVI, 25.

» fluctuum ejus tu mitigas [1]. » Et iterum : « Ecce dabit vo-» cem suam, vocem virtutis [2]. » Hanc utique vocem, qua divinæ potestatis virtute ventis imperante, maris tranquillitas restituta est. Beatus quoque Job hoc ipsum futurum per Spiritum sanctum non ignorans, cum de Domino loqueretur, ita ait : « Virtute sedavit mare [3]. »

II. Cum igitur sedata tempestate maris, jussione verbi esset tranquillitas instituta : « Hi, inquit, qui erant in » navi, mirati sunt dicentes : Qualis est hic, quod venti et » mare obediunt ei [4] ? » Hanc autem dominici verbi virtutem, et eorum qui in navi erant admirationem, olim sanctus David prænuntiaverat in Psalmo, dicendo : « Qui des-» cendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis » multis. Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in » profundo. Dixit, et stetit spiritus procellæ [5]. » Et iterum : « Statuit procellam ejus in auram, et siluerunt fluctus » ejus, et lætati sunt quia siluerunt [6]. » Hæc itaque primum, secundum simplicitatem historiæ per Domini virtutem ista gesta cognoscimus : secundum allegoricam vero rationem, quæ in his omnibus figura monstrata sit, sollicite debemus intelligere. Quærendum enim est, quid hæc navis juxta spiritualem rationem intelligi debeat, vel quod hoc mare, vel qui insurgentes fluctus, qui venti, qui hoc fluctus concitant ; qui etiam somnus Domini, vel quæ hæc increpatio Domini in ventos, et quæ ista restituta tranquillitas, vel quæ digna admiratio navigantium. Et non dubium est navem istam Ecclesiam figurasse, secundum quod per Salomonem de ea Spiritus sanctus loquitur, dicens : « Facta est » tanquam navis mercatura longinqua [7] : » id est, Ecclesia, quæ navigantibus Apostolis, gubernante Domino, flante

[1] Psal. LXIV, 7. — [2] Id. LXVII, 34. — [3] Job. XXVI, 12. — [4] Matth. VIII, 27. — [5] Psal. CVI, 25-25. — [6] Ibid. 29, 30. — [7] Prov. XXXI, 14.

Spiritu sancto, prædicationis verbo ubique discurrit, portans secum magnum et inæstimabile pretium, quo omne genus hominum, vel potius totum mundum sanguine Christi mercata est. De quo alio quoque loco idem Salomon retulit, dicendo inter cætera vestigium navis pelagizantibus inveniri non posse [1] : ostendens conversationem Ecclesiæ non terrenam esse, vel sæculi, sed cœlestem, secundum quod sanctus Apostolus refert, dicens : « Nostra »autem conversatio in cœlis est [2]. » Mare sæculum intelligitur, quod a diversis peccatis, et variis tentationibus, velut quibusdam fluctibus æstuat. De quo scriptum legimus : « Hoc mare magnum et spatiosum, illic reptilia, »quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis, »et draco iste quem formasti ad illudendum ei [3]. » Et iterum : « Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit »me [4]. » Venti autem nequitiæ spirituales, et immundi spiritus intelliguntur, qui ad naufragium Ecclesiæ per diversas sæculi tentationes, velut per fluctus maris desæviunt. Dormire vero Dominus in hac navi tunc intelligitur, cum ad probationem fidei, Ecclesiam suam pressuris et persecutionibus mundi istius tentari permittit.

III. Oratio vero Discipulorum, et excitantium Dominum, et auxilium implorantium, ut liberarentur : preces Sanctorum omnium ostenduntur, qui, orta tempestate persecutionis, sæviente diabolo et angelis ejus, devota fide, ac jugi oratione, patientiam Domini velut de somno excitant, ut misericordiæ suæ auxilio, per timorem humanæ infirmitatis periclitantibus subvenire dignetur : quo increpatis ventis, immundis scilicet spiritibus, qui auctores sunt persecutionis, et mitigata omni sæculi tempestate, Ecclesiam suam in pace et tranquillitate restituat. In admiratione

[1] Sap. v, 10. — [2] Philip. III, 20. — [3] Psal. CIII, 25, 26. — [4] Id. LXVIII, 3.

vero eorum, qui in navi erant, qui post factam tranquillitatem Dei Filium confitentur, omnium credentium persona et fides ostensa est, qui in Ecclesia constituti, prius orationibus Dominum excitantes, reddita sibi pace, vere Dominum ac defensorem Ecclesiæ suæ, Dei Filium confitentur. Quod factum statim in Actis Apostolorum, post Herodis persecutionem et Judæorum, a Sanctis pro Ecclesia recognoscimus. Unde et quamvis infestatione inimici Ecclesia, vel sæculi tempestate laboret, quibusvis tentationum fluctibus pulsetur, naufragium facere non potest, quia Filium Dei habet gubernatorem. Inter ipsos enim turbines mundi, inter ipsas sæculi persecutiones plus gloriæ ac virtutis acquirit, dum in fide firma et indissolubili permanet. Navigat enim instructa fidei gubernaculo, felici cursu per hujus sæculi mare, habens Deum gubernatorem, Angelos remiges, portans choros omnium Sanctorum, erecta in medio ipsa salutari arbore crucis, in qua evangelicæ fidei vela suspendens, flante Spiritu sancto, ad portum paradisi et securitatem quietis æternæ deducitur. Et hæc quidem navis, quamvis per hoc tempus vitæ, per has tentationes sæculi naviget : non est tamen sæculi navis, sed Dei. Est enim et alia sæculi navis, non Dei, id est, collectio hæreticorum, quæ sibi hujus nomen Ecclesiæ vindicat. Adversum quam, diem judicii futurum Esaïas manifeste declarat, dicens: « Dies, inquit, Domini sabaoth, adversus » omnem contumeliosum et superbum [1]. » Et post aliquantulum ait : « Et adversus omnem navem maris [2], » id est, omnem ecclesiam hæreticorum. De qua alibi idem Esaïas retulit : « Dirupti sunt, inquit, funes tui, quæ non valuit ar- » bor tua, inclinaverunt vela tua, et non laxabunt vela tua [3]. » Navem vero hanc maris esse dixit, quia hujusmodi ecclesia non Dei est, sed sæculi, quæ licet habere in se prædica-

[1] Isaï. II, 12. — [2] Ibid. 16. — [3] Id. XXXIII, 23.

tionem dominicæ crucis videatur, invalidam tamen hanc arborem ejus ostendit: quia ubi non est veritas fidei, infirma crucis assertio est. Unde inclinata et laxata vela ejus sunt ostensa, quæ nullo flatu sancti Spiritus diriguntur. Et ideo hujusmodi navis, hoc est, ecclesia hæreticorum, amisso veræ fidei gubernaculo, dominantibus adversis spiritibus, in naufragium mortis æternæ demergitur, quæ gubernari a Christo Domino non meretur, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIV.

CAPUT X (12).

I. « In illo tempore, dixit Jesus Discipulis suis: Ecce ego » mitto vos sicut oves in medio luporum [1], » et reliqua. Omne malum, quod accidit ex insperato, nimis est grave: quod autem expectatur antequam accidat, postquam acciderit, levius invenitur. Ideo præscius Dominus futurarum persecutionum, præmonet Apostolos, dicens: « Ecce » ego mitto vos sicut oves in medio luporum, » ut cum periculum illud evenerit, non quasi novum perhorrescant, sed tanquam cognitum fortiores excipiant. « Ecce ego, » qui mensurata spatia constitui diei et nocti, et nunquam altera in alterius tempus contempta definitione transgreditur. Ecce ego, qui turbidum mare, quasi feram cavea, sic in sua littora clausi, et quasi indissolubili catena præcepto ligavi. Ideo dixit: « Ecce ego mitto vos, » ut dum mittentis potestas consideratur, periculi magnitudo non ti-

[1] Matth. x, 16.

meatur. « Sicut oves. » Non humanæ naturæ beneficium tollo, sed ovilis patientiæ opus injungo. Non indignentur servi vocabulum ovis accipere, cum sciant Dominum suum nomen agni portasse. «Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit pec» cata mundi[1]. » Et quomodo, inquit, proficiemus oves contra lupos? Ovium mansuetudo non potest resistere luporum crudelitati. Luporum crudelitas mitescere nescit, nisi gratia Christi faceret quod ipsa natura fieri negat. Non vestra virtus, aut solertia æstimatur, aut laudatur in vobis: sed nominis mei potestas intelligatur, ut glorificetur per vos, quia fortior est gloria Dei, quam rerum natura.

II. « Sicut oves. » Cum cœperint vos lupi vellicare, nolite resistere, aut vociferare, scientes quia nisi vos spoliati fueritis, alii non vestientur, id est, nisi vos mortui fueritis, alii non vivent. Nec timeatis hanc vellicationem præsentem. Cum enim ætas resurrectionis advenerit, alia super vos lana immortalitatis nascetur. Quandiu autem propter instigationem diaboli gentes permanserint lupi, dorsum illis præstate ad vellicandum: cum autem per patientiam vestram lupi illi facti fuerint agni, præbete illis, tanquam oves, lac doctrinæ. Manifestum quidem est quia oves appellat propter mansuetudinem: non timentes autem Deum, lupos propter crudelitatem. Sed hoc videamus, quare istos quidem dixit quasi oves: illos autem non quasi lupos, sed lupos. Si enim istos propter solam causam mansuetudinis oves dixisset, quoniam natura quidem homines erant, mansuetudine autem oves, utique et illos quasi lupos dixisset: quoniam et illi, etsi crudelitate quasi lupi erant, tamen natura similiter homines erant. Puto ergo ista ratione istos quidem quasi oves dictos, illos autem non quasi lupos, sed ad plenum lupos: quoniam homo Dei, quamvis fuerit bonus, tamen semper habet in se aliquid mali secundum car-

[1] Joan. 1, 29.

nem, quasi homo : et ovis quidem dicitur propter quod bonus : quasi ovis autem, quia non ad plenum bonus. Qui autem Deum non cognoscit, nihil in se boni potest habere, propterea lupus dicitur, non quasi lupus, quia nihil boni habet in se, quia in se non cognoscit Deum. Causa est ista, quia omnes homines secundum carnis naturam mali sumus : et sicut dicit Apostolus : « Natura sumus filii » iræ : sed per timorem Dei efficimur boni [1]. » Quamvis autem per timorem Dei efficimur boni, tamen semper aliquid naturalis mali remanet in natura hominum. Ergo si natura carnalis compellit fieri malum, timor Dei ex parte retinet eum a malo. Hominem non cognoscentem Deum, aut cognoscentem quidem, sed non timentem, natura compellit facere malum, et timor Dei non retinet a malo, et ideo non potest esse in illis aliquid boni, nisi forte propter homines, quando ipsum non est bonum, sed malum, quod est propter Deum. « Quidquid autem non est ex fide, » peccatum est [2]. » Ideo Sancti quidem quasi oves, mali autem non quasi lupi, sed ad plenum vocantur lupi. Nec moveat te, quod etiam Christus quasi ovis est dictus, non ovis, cum sit totus bonus. Ibi enim non persona Christi comparata est ad personam ovis ; sed occisio Christi sicut occisio ovis. Denique ita subjungit : « Sic non aperuit os in » humilitate [3]. » Nam nec ovis cum ducitur ad occisionem, aliquam vocem emittit. Hic autem persona Apostolorum comparata est ad ovium mores : non missio eorum ad missionem ovium, id est, Apostoli ipsi dicti sunt sicut oves, non missio eorum sicut missio ovium. Non enim mittuntur aliquando oves ad lupos, nec comparat aliquis possibilem etiam impossibiliter. Unde alibi dictus agnus est, non quasi agnus.

III. « Estote ergo prudentes sicut serpentes, » ad

[1] Ephes. II, 3. — [2] Rom. XIV, 23. — [3] Isaï. LIII, 7.

intelligendas fraudes. « Estote simplices sicut columbæ [1], » ad ignoscendas injurias. Nolo vos esse semper quasi columbas, ne propter simplicitatem nimiam per seductionem laqueum incurratis. Nolo vos esse semper sicut serpentes, ne ex corde contra aliquem venena fundatis, sed secundum tempus et personas, mutetis et mores. Estote serpentes, ne comprehendamini. Si enim comprehensi fueritis, estote columbæ, ut ne mordeatis. Quandiu enim homo gentilis est, serpens in illo est : quoniam indignatio illius, secundum similitudinem est illius serpentis qui in paradiso hominem a Deo separavit : cum vero convertitur ad fidem, recedente serpente, ingreditur in illum Spiritus, qui in specie columbæ descendit de cœlo, et fit columba. Ergo contra infideles estote serpentes, quia serpens serpenti non nocet : cum fidelibus autem estote columbæ, ut quasi columbæ columbis charitatis oscula porrigatis. Et ut breviter dicam, estote prudentes sicut serpentes, ut malum intelligatis et caveatis ; et estote simplices sicut columbæ, ut non faciatis ullum malum. Quia intelligere malum, laudabile est : facere autem, vituperabile. Nec qui intelligit malum, ipse facit malum, sed qui facit malum.

IV. « Attendite vobis ab hominibus, tradent enim vos in » conciliis [2]. » Quoniam superius dixit : « Estote prudentes si- » cut serpentes, et simplices sicut columbæ : » nunc adutrumque causam ostendit, et quare vult esse prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Prudentes quidem sicut serpentes, ut attendant sibi ab hominibus, qui tradent eos in conciliis. Proprium enim est serpentis, ab hominibus sibi caute prospicere. Unde Apostolus admonet, dicens : « In sapientia ambulate, quoniam tempus malig- » num est [3]. » Quare autem vult eos esse simplices ? ut non adversus proditores suos malitiæ memores sint, sed diligant

[1] Matth. x, 16. — [2] Ibid. 17. — [3] Col. iv, 5.

inimicos suos, et benefaciant persequentibus se, secundum Dei Christi præceptum : quia non tantum lædimur ab iniquis inimicis, quando nocemur ab ipsis, sed etiam proficimus, cum per malitiam eorum constantia bonitatis nostræ a suo proposito victa non recesserit. Quoniam proprium est columbæ usque ad mortem in simplicitate manere. Unde et de tolerantia Job dictum est : « Et adhuc » perseverat in simplicitate [1]. »

V. « Attendite vobis ab hominibus : tradent enim vos in » conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos, et ante re» ges et præsides stabitis in testimonium illis, et gentibus [2]. » Ita dixit : « Attendite vobis ab hominibus quasi a quibusdam pessimis malis, et super omnia mala malis. » Nam si non quasi homines accusans dixisset, sufficeret illi dicere : « At» tendite vobis, tradent enim vos. » Nunc autem addidit : « At » tendite vobis ab hominibus : » ostendere volens quia præ omnibus malis homo est pessimum malum. Nam si bestiis comparare volueris cum, pejorem invenies eum. Bestia enim, quamvis sit crudelis, tamen quia est irrationabilis, declinabitur ab homine crudelitas ejus. Homo autem crudelis cum sit, et rationabilis, non facile evadetur crudelitas ejus. Si comparaveris hominem serpenti, pejorem invenies hominem : quoniam serpens, etsi malitiam habet, tamen hominis timorem habet. Ideo, si quem absconse potuerit, mordet : si autem non potuerit, fugit. Homo autem et malitiam habet serpentis, et timorem non habet sicut serpens. Ideo quandiu non habet tempus, latet sicut serpens : si autem invenerit, irruit sicut bestia. Adhuc autem anguis, siquidem irritata fuerit, sævit : si autem irritata non fuerit, in silentio transit. Homo autem et non irritatus insanit, et magis super illos insanit, a quibus non fuerit irritatus. Et ut breviter dicam, unaquæque bestia unum

[1] Job, II, 3. — [2] Matth. x, 17, 18.

habet et proprium malum, homo autem omnia habet in se. Denique homo malus, pejor est quam ipse diabolus. Diabolus enim, si videat justum, non est ausus ad eum accedere : homo autem malus, quamvis hominem sanctum viderit; non solum illum non timet, sed adhuc magis contemnit. Non enim diabolus homini præstat virtutem, sed homo diabolo. Arma enim diaboli est malus homo. Sicut enim homo sine armis non potest aliquid facere contra hostem, sic diabolus etiam sine homine non valet aliquid contra Sanctos.

VI. « Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis » flagellabunt vos. » Quasi ad majorem laudem Dei in synagogis suis flagellabunt : ubi orationes et laudes, ubi lectiones vel sacrificia, Apostolos ibi pœnis afficiebant, quasi sacrificium Deo offerentes. Re autem vera sacrificium erat Dei cruciatio Apostolorum, non ad Judæorum mercedem, sed ad suam coronam : Judæorum autem erat interitus. Quoniam autem dicit, ante reges et præsides stare, et non cogitare quid respondere debeant, hoc est, quod in Joanne dicit : « Cum autem venerit ille Paracletus, ille testificabi- » tur de me. Et vos testimonium reddetis, quia ab initio » mecum fuistis [1]. Ante reges et præsides stabitis in testimo- » nium illis, et gentibus : » ut dum Apostoli accusantur, dum respondent, in singulis quibusque prætoriis Christi veritas prædicetur, et Judæorum perfidia demonstretur, et gentibus vel ad salutem credentibus, pietatis mysterium reveletur. Audientes autem Apostoli quia coram regibus et judicibus stare jubebantur, ne forte dicant ad Christum : « Tu ipse scis quia in illorum judicibus scholastici præsunt, quomodo ergo possumus nos homines piscatores, et sine litteris, coram illis testimonium dare? Tu enim ab initio non nos docuisti loqui, sed credere. Denique cum nos Dis-

[1] Joan. xv, 26.

cipulos congregares, non invenisti nos in capitolio philosophicos libros legentes : sed retia in mare mittentes. Neque dixisti : « Venite, faciam vos advocatos meos : » sed, « Venite, » faciam vos piscatores hominum [1]. » Conscientias, non eloquentias nostras elegisti. » Ideo ipse inquit : « Cum autem » tradent vos, nolite solliciti esse, quomodo, aut quid lo- » quamini [2] ; » mea est enim causa. Deus humano auxilio non indiget. Ideo vos tantummodo mihi personam præstate, et ego vobis sensum. Nam sollicitum esse ante judicium, non est præparatio rei, sed desperatio de Deo, in illis enim rebus potest esse desperatio de Deo, in quibus potest esse consideratio. Puta si propter aliquem actum iter facturus es, consideras qualitatem actuum, et quantitatem itineris : et secundum eas præparas tibi expensas. Aut si domum ædificare proponas, consideras qualia ædificia, et talia præparas instrumenta. In judicio autem quomodo potest præparari responsum ? Numquid scis qualis sit interrogatio futura ? Minime, cum in judicio tali non judices a semetipsis loquuntur, sed diabolus in judicibus. Si ergo homo hominis cogitationem non solum futuram, sed nec præsentem cognoscit, quomodo potest cognoscere consilium inimici ? quia nemo hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus qui est in eo. Si ergo ex vobis loquamini, secundum verbum respondebitis : si autem Dei Spiritus, secundum cogitatum eorum. Sinite ergo, ut in causa sua loquatur Deus in vobis, qui conscientiam interrogantis agnoscit. Non enim possibile est, ut rex, qui milites suos mittit ad bellum, non illis præstet arma adversus hostem. Qui ergo sollicitus est quid loquatur, in sua sapientia sperat : quæ est prima causa ruinæ. Nam in persecutionibus virtus Dei non requiritur, nisi præcesserit fides. Ad majorem consolationem Apostolorum, non dixit : « Spiritus Pa-

[1] Matth. IV, 19. — [2] Id. X, 19.

tris vestri, qui loquitur in vobis:» sed « Qui loquitur:» ut ostendat quia non solum tunc, sed nec modo aliquid sine Spiritu Dei faciunt, aut loquuntur, tanquam si ita dicat ad illos: «Maxime quia creditis in me, aut confitemini me esse verum. Esurientem me videtis, et creditis quia sum panis cœlestis. Sitientem me videtis, et creditis quia ego sum fons aquæ salientis in vitam æternam. Quomodo est iste sensus humanus, qui aliud videt, et aliud credit, et confitetur? Si ergo modo, quando periculum non est, gratia mea operatur in vobis, quanto magis erit vobiscum cum persecutio venerit? Nam qui vos in pace sustentat, multo amplius adjuvat in bello.»

VII. «Frater fratrem tradet in mortem[1].» Audientes Apostoli, ne forte cogitent æstimantes cum traditi fuerint in conciliis, et in synagogis ad flagellandum: illo tempore putas nemo erit patronus, qui adjuvet: nemo amicus, qui indulgeat: nemo amicus, qui misereatur? Ideo dicit Dominus: «Nemo speret in patronis, nemo in amicis, aut parentibus, cum etiam frater fratrem tradet in mortem, pater filium, et filius patrem.» Vide quale tunc incendium persecutionis ardebit, ut nec sibi ipsi parcat natura. Quomodo autem tunc patronorum aut amicorum fidem integram quæres, cum videris ipsius fraternitatis et paternitatis vim esse extractam? Si enim amicitia in ipsa natura deficiet, quomodo invenietur extra naturam? Ergo quia non est satis stupendum, si frater fratrem tradat in mortem? Caïn enim propter invidiam sacrificii interfecit Abel fratrem suum[2]: et propter benedictionem surreptam Esaü persequebatur Jacob[3]. Hoc autem quis audivit, ut nulla injuria existente, propter solam Christi fidem pater filium tradat in mortem? quia fortior est conflictio inimici, quam virtus naturæ. Corruptibilis enim est dilectio carnis. Mens

[1] Matth. x, 21. — [2] Gen. iv. — [3] Id. xxvii.

dax est omnis sæcularis amicitia, quæ divini timoris vinculo non est ligata. Non est fides in servis diaboli. Diabolus nec generat, nec generatur: si non generatur, nescit servare jura propinquitatis, qui nullum habet propinquum. Non quia odibile est genus Christianorum, sed quia divinum est, carnales odiunt. Alii adjunguntur multo plures et chariores proximitate conjuncti, beatior commutatio, bonum odium est, « Et eritis odio omnibus hominibus, propter nomen meum [1]. » Id est, omnibus infidelibus : non solum inimicis, sed etiam amicis : non solum extraneis, sed etiam parentibus : non solum parentibus aut fratribus, sed etiam ipsis patribus vestris. O inæstimabile diabolici furoris incendium, quod nec ipsa fraternitatis charitas extinguere potest ! Supra naturam et contra naturam persecutio ardens, sapientibus evidenter ostendit, quoniam illa odia non facit more humano accidentium ira causarum, sed invidia diaboli propter Christum. « Qui perseveraverit usque » in finem, hic salvus erit [2] ; » quia incipere multorum est, finire vero paucorum. Semper in principio dilectio est, in fine probatio. Nemo enim circa Deum usque ad finem potest perseverare, nisi qui propter Deum tantummodo factus est Dei. Omne enim quod propter carnem fit, corporale est, quemadmodum et caro ipsa temporalis est : quod autem propter Deum fit, æternum est, sicut et Deus æternus est. Cor bonæ fidei, est exitus bonus : quia non incipere aliquod bonum gloriosum est, sed finire. Nam quod incipit, corporis voluptas est frequenter : quod autem finit, virtus est animæ. Nam frequenter concupiscentia carnalis incipit bonum, sed non finit, nisi gratia Dei. Cum ergo conversus fueris ad Deum et cœperis Deo servire, et opera justitiæ facere, ne aliquando acta tua recorderis, sed finem tuum cogita : quia præteritorum bonorum consideratio,

[1] Matth. x, 22. — [2] Ibid.

jactantiam operatur : consideratio autem finis, timorem. « Quoniam qui perseveraverit usque in finem, hic sal- » vus erit. »

HOMILIA XXV.

CAPUT X.

I. « In illo tempore, dixit Jesus Discipulis suis : Nihil » opertum quod non revelctur : et occultum, quod non » sciatur [1], » et reliqua. Nunc profectum prædicationis eorum futurum eis annuntiat, quoniam prædicatio eorum habitura fuerat exitum gloriosum. Ecce ego ipse, qui sum lumen absconditum in tenebris, Deus celatus in homine, sublimitas in humilitate. Tunc sicut hoc mysterium absconditum fuit a sæculis, nunc autem per vos manifestabitur cunctis, ut impleatur sermo propheticus, qui dictus est de me : « A summo cœlo egressio ejus, et occursus ejus » usque ad summum ejus. Et non est qui se abscondat a » calore ejus [2]. » Sicut enim nullus est locus ubi non appareat sol, aut non sentiatur calor ejus : sic nullus erit locus, ubi non cognoscatur Christus, aut non intelligatur Divinitas ejus, ut omnis conditio hominum in duas dividatur partes, ita ut credentes merito coronentur, ac non credentes sine excusatione puniantur. Et vos cum interim quasi inimicos suos odiant homines, postea vos cognitos complectentur quasi suæ salutis auctores. Interim quasi maleficos homines vos abominabuntur, postea quasi sanctos venerabuntur. Interim vos quasi persecutores persequentur, postea vos, omnes homines in Ecclesiis suis quasi deos adorabunt. Mementote præterita, et consolamini de

[1] Matth. x, 26. — [2] Psal. xviii, 7.

futuris, quando justitiæ Domini dominata est iniquitas; quando veritatem longo tempore celaverunt tenebrosa mendacia; quando innocentia sub existimatione criminis diu velata est. Moses fuit celatus in Ægypto, dictus est filius Ægyptiæ[1]. Quasi homicida fugatus est, quasi mercenarius contemptibilis, ovium factus est pastor. Nunquam est manifestata sanctitas ejus, nunquam est coronata innocentia ejus? Ecce qui pastor ovium fuerat irrationabilium, factus est dux populi gloriosi. Qui quasi homicida ex Ægypto egressus, postea ingressus est judex Sanctorum, jam non filius Ægyptiæ, sed quasi Filius Dei. Perdidit beneficium suum Ægyptus, non potuit bene nutriendo facere suum, qui melius nascendo fuerat alienus. Qui Pharaonem regem quasi captivus ante timuerat, postea illum decem plagis, quasi servum obnoxium castigavit, quia nihil est opertum, quod non revelctur. Joseph celatus est in Ægypto, quasi adulter accusatus est, castitatis custos fidelis. Numquid non est manifestata innocentia ejus? Numquid non multipliciter coronata est castitas ejus? Qui quasi maleficus in carcere fuerat, quasi Propheta eductus est. In unius pueri vindicta totus mundus fame flagellatus est. Et quem sacerdos Putiphar (13) primum quasi adulterum uxoris suæ condemnaverat, postea gloriosum generum in cubiculum suum locat[2]. Absconditi fuerant et tres pueri in Babylonia, et quasi contemptores regis sunt accusati pro crimine, ad quorum interitum jussum est, ut caminus accenderetur septies amplius quam solebat: non quia ad comburendam carnis naturam tantum incendium necessarium erat, sed quia tantum insanientis regis iracundia suggerebat. Et quid ignis in suo camino, furoris spiritu percussus corrigit? Et perdito suæ virtutis calore, specie sola ardebat, ut incorruptibilem integritatem eorum corruptus ignis os-

[1] Exod. II et seqq. — [2] Gen. XXXIX et seqq.

tenderet, et ardentiorem fidem eorum ardens flamma ostentaret, ipsa natura sua clamans, non in voce: « Quia nihil occultum quod non sciatur. » Sed vos sustinete introitum injuriosum, ut habeatis exitum gloriosum. Et tanquam promissionum consolationem habentes, « Quod dico vobis » in tenebris, dicite in lumine: et quæ in aure auditis, præ» dicate super tecta [1]. »

II. Quid est, « Quod dico vobis in tenebris, dicite in lu» mine? » Item tenebras judaïcum populum dicit, sicut scriptum est: « Lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non com» prehenderunt [2]. » Et ideo tenebræ intelliguntur, quia lumen verum cognoscere non potuerunt. Quæcumque igitur Dominus in Judæis locutus est, in Ecclesia manifestanda esse annuntiabat. Lux enim populus christianus intelligitur, sicut et Apostolus ait : « Eratis enim aliquando tene» bræ, nunc autem lux in Domino : ut filii lucis ambulate [3]. » Aut ita : « Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine : » id est, « Quod nunc dico vobis in mysterio parabolarum, vos postea dicite manifeste. » Quod enim in mysterio est absconditum, sic est quasi in tenebris positum. Unde et Moses quando legem accepturus ascendit in montem, sicut dicit Scriptura, « Ingressus est Moses in nubem [4], » ostendens quia lex, quæ dabatur in mysterio posita, obscura erat futura, quasi sub nube nigerrima. Quod autem manifeste dicitur, in lumine dicitur. Quid est, « Quod aure auditis, » prædicate super tecta : » id est, « Quod auditis in secreto soli, prædicate coram omnibus, nulli abscondentes verbum, quasi qui stet supra tecta et clamet. Quid est quod Apostoli audierunt in mysterio ? Quid ? « Exivit seminator » seminare semen suum. Et quædam ceciderunt secus viam, » quædam super petram, quædam inter spinas, quædam

[1] Matth. x, 27. — [2] Joan. i, 5. — [3] Ephes. v, 8. — [4] Exod. xxiv, 18.

» super terram bonam. Et loquebatur eis in parabolis, et » sine parabolis loquebatur eis nihil. Et accesserunt Disci- » puli ejus ad eum secreto, dicentes : Enarra nobis parabo- » lam. Quibus respondit : Vobis datum est nosse mysterium » regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut audientes non » audiant, et videntes cæci fiant [1]. » Quid ergo ? Quod tunc in mysterio solis Apostolis credebatur, nunc Evangelistis referentibus, et Apostolis prædicantibus, quotidie in medio Ecclesiæ omnibus populis enarratur. Ergo hoc est : « Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine [2] : » id est, quod dico vobis in secreto, prædicate coram omnibus, sicut est ubi vocavit Dominus Discipulos suos seorsum, dicens eis : « Vos autem quem me esse dicitis ? Responderunt : » Tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum ve- » nisti. Et mandavit eis : Nemini dixeritis : quia oportet Fi- » lium hominis crucifigi, et tertia die resurgere [3] : » quia si manifeste cognitus fuisset Filius Dei, nemo ausus fuisset manus injicere in eum. Et ideo crucifixus non esset, neque resurrexisset a mortuis. Propterea adhuc infernorum regnum esset in terra, et dominatio diaboli mundum totum teneret. Quid ergo ? Postquam Dominus surrexit a mortuis, quod audierat Petrus in secreto, cœpit coram omnibus prædicare dicens : « Deus patrum nostrorum suscitavit » Filium suum Jesum, quem vos crucifixistis, et denegastis » ante faciem Pilati, judicante illo dimitti. Vos vero Justum » negastis, et virum homicidam petistis donari vobis, prin- » cipem autem vitæ interemistis [4]. » Ergo hoc est, quod id aure audistis, prædicate super tecta.

III. « Et nolite timere eos, qui occidunt corpus [5]. » Ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audistis : nec fiducialiter prædicetis in omnibus, quod in aure

[1] Matth. XIII, 3-13. — [2] Id. X, 27. — [3] Id. XVI, 15, 16, et 20, 21, et Marc. VIII, 29-31. — [4] Act. III, 13-15. — [5] Matth. X, 28.

soli audistis. Sic ergo ex his verbis ostenditur, quod non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem palam mendacium pro veritate loquitur ; sed etiam ille qui non libere pronuntiat veritatem, quam libere pronuntiare oportet : aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere oportet, proditor est veritatis. Nam sicut sacerdos debitor est, ut veritatem quam audivit a Deo libere prædicet : sic laïcus debitor est, ut veritatem, quam audivit quidem a sacerdotibus probatam in Scripturis, defendat fiducialiter. Quod si non fecerit, proditor est veritatis. « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio » fit ad salutem[1]. » Hæc autem diximus, quoniam multi Christianorum palam quidem transgredi veritatem putant peccatum, tacere autem veritatem coram infidelibus non putant esse peccatum : et propterea multi inveniuntur in isto reatu. Ideo nos convenit apertius dicere quoniam nihil de veritate neganda præsens loquitur sermo, sed de veritate non libere prædicanda, dicens : « Quod dico vobis » in tenebris, dicite in lumine : et nolite timere eos, qui oc- » cidunt corpus, » quominus dicatis in lumine, quod audistis in tenebris. Vide quoniam non solum ille transgressor est veritatis, qui palam denegat veritatem, sed etiam ille, qui propter timorem eorum, qui possunt occidere corpus, tacet veritatem. Et quid dicam? Quia propter timorem mortis tacent homines veritatem, et propter miserum ventrem, et propter spem vani honoris, in conspectu infidelium tacent homines veritatem. Ut puta, eunt homines ad convivium impiorum sacerdotum, et confugiunt ad patrocinium malorum hæreticorum, fit sermo de fide : ille sacerdos impius, vel patronus, blasphemat veritatem tuam, quasi mendacium : fidem tuam, quasi perfidiam, ut aut seducat, aut vulneret conscientiam tuam, et faciat eam infirmam, etsi

[1] Rom. x, 10.

ad plenum capere non potuerit : tu autem, etsi non denegaveris palam veritatem, tamen non contendis cum persona ejus, cujus panem inanem manducas, ut non perdas spem patrocinii, aut rapacitatis : veritatem, quam oportebat te libere defendere, tacens confundis eam in conspectu inimicorum ejus, ut videatur a te tacente falsa quæ vera est. Et quomodo non es tu proditor veritatis? Sed forte dicis : « Si taceo veritatem ante adversarios, numquid consentio mendacio eorum? » Dic mihi, si princeps aliquis imperatoris, videns civitatem Romanam ab hostibus expugnari, cum possit liberare eam, et neglexit defendere, num ipse videbitur tradidisse, quam potuit liberare, si voluisset? Sic et tu videns veritatem ab impiis expugnari, cum eam potuisses defendere, si loqui voluisses, tacens expugnasti, per hoc ipsum quod compassus es expugnari. Et si propter timorem eorum, qui occidunt corpus, tacere veritatem, sicut præsens Scriptura testatur, impietas est, quomodo non sit impietas major, tacere veritatem propter miserum ventrem, et spem vani honoris, et meliorem facere gratiam panis et honoris quam gloriam veritatis Dei?

IV. « Et nolite timere eos, qui occidunt corpus : » quoniam corpus, etsi ab impiis occisum non fuerit propter Deum, a semetipso post modicum morietur propter naturam. Ergo occisi secundum corpus ab impiis, nihil perditis, nisi mortis dilationem, ut corpus quod post modicum fuerat moriturum, ante modicum moriatur, magis autem nec ante ipsam mortis dilationem. Si ergo verum est quia nec folium cadit de arbore sine præcepto Dei, et quia numerati dati nobis sunt dies ad vitam, credere debemus quia nec morimur ante diem, nec transire possumus diem : tamen ponamus quod ante diem moritur, qui moritur propter Deum. Si ergo et gratis, id est, sine molestia percussoris post modicum morituri sumus, nulla Dei causa proposita,

quare non ante modicum in causa Dei cum gloria morimur, ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium, ut offeramus Deo pro munere, quod redditur a te pro debito? Ideo « Nolite timere eos, qui occidunt corpus. » Substantia enim hominis non est corpus, sed anima. Hanc etiam solam Deus ad imaginem suam fecit, et hanc diligit : propter hanc fecit et mundum. Hanc zelat, et persequitur inimicus : propter hanc et ipse Filius Dei venit in mundum. Corpus autem vestimentum est animæ, sicut ait Apostolus : « De » corpore nostro, in quo ingemiscimus onerati, in quo no» lumus spoliari, sed supervestiri, ut mortale hoc absorbea» tur a vita [1]. » Sicut ergo vestimentum super homines positum, si quis furibundus scindat, illatorem quidem injuriæ sentit homo, damnum autem non patitur in natura : sic corpus super animam positum, si occidatur ab impiis, anima quidem occisionis ejus sentit dolorem, damnum autem suæ naturæ non patitur. Habemus autem hujus rei unde loquimur argumentum in membris. Sicut enim ungues cum summitatem vestiunt digitorum, quandiu præcidantur, dolorem faciunt corpori : cum vero præcisi fuerint, nullus sensus corporis invenitur in eis, sed ex ipsa natura alteri novi procedunt, ut nullum videatur natura sustinuisse dispendium : sic corpus donec cæditur, sentit anima : cum autem occisum fuerit, nullus sensus aut dolor animæ invenitur in corpore illo, sed iterum super animam in tempore opportuno gloriosius illud retexet corpus, ut nullum detrimentum anima videatur perpessa, sed argumentata (*sic*). Dicam autem quod sentio verius, non solum ad vestimentum animæ caro creata est, sed magis ad tentationem ejus, quasi domestica et naturalis inimica copulata est, et dum expugnatur a carne, nec vincit, nec coronatur a Deo. Hujusmodi mysterii Paulus testis est, dicens : « Caro enim

[1] 2 Cor. v, 4.

» concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus car-» nem [1]. » Si ergo caro animæ inimica, tentatio est, quis sapiens non intelligit quia occisio corporis optanda est magis, quam timenda? Ideo tibi corruptibilis natura creata est, inde deponendi corporis tempus est numeratum, ut homo morituro corpori tuo non parcas, sed commerito perituro compares tibi vitam mansuram. Ecce si mutuo accipis, ut puta bovem, vel equum, nonne assidue operaris opus tuum in eum? Dicis enim apud te: « Hodie aut cras tollendus est a me, quia non est meus. » Etiam tu in corpore corruptibili natus, quare non ad utilitatem animæ tuæ uteris temporali corpore tuo, sciens quia post modicum tollendum est a te, quia non est tuum? Quæ ergo est ista insipientia vestra, odire quod nostrum est, et amare quod nostrum non est? Studere servare quod servare non possumus, et negligere quod in æternum habebimus?

V. « Nolite timere eos, qui occidunt corpus. » Quid est timor mortis? non dolor exeundi a corpore, sed desperatio vitæ post mortem. Ille timet mortem, qui non putat se vivere post mortem. Vis scire? Ecce frequenter homines gravem dolorem patiuntur in infirmitate, et non moriuntur, frequenter modicum tædium habent, et moriuntur, et tamen magis contenti sunt gravem dolorem pati, et non mori. Vides ergo quia non dolor mortis, sed ipsa mors timetur? Sicut autem omnia mala operatur timor mortis, sic omnia bona operatur contemptio mortis. Qui timet mori, id est, qui non sperat vivere post mortem, neque eleemosynas dat, neque orationibus instat, neque jejunium celebrat, neque paupertatem sustinet, neque opprobrium suffert, neque damnum substantiæ suæ contentus est pati, neque corporalem injuriam sustinet propter Deum: sed hoc suæ lucrum vitæ existimat, si bonis istius mundi feli-

[1] Galat. v, 17.

citer fruitus fuerit, et hoc damnum vitæ suæ putat, si fuerit alienatus ab istis bonis. Quare? quia laborum suorum præmium in resurrectione non sperat. Qui autem non timet mori, id est, qui vitam sperat post mortem, omnia quæ diximus libenter sustinet propter Deum, quia laborum suorum mercedem multiplicem indubitanter expectat. Ille est ergo perfectus discipulus Christi, qui hæc omnia patitur, aut pati paratus est. Non ergo ideo Dominus mandat: «Nolite timere eos, qui occidunt corpus,» quia necesse est omnem Christi discipulum occidi: sed ne omnes illas res, quas supra diximus, per singulas mandet, quasi per compendium dixit: «Nolite timere eos, qui occidunt corpus,» quoniam qui occidi non timet, multo magis contemnit cætera adversa carnalia, quæ sunt ante mortem: quia omnia carnalia quæ sunt ante mortem, leviora sunt morte. Qui ergo quod gravius est non timet, multo magis contemnit quod levius est. Qui autem cæteras molestias, quæ sunt ante mortem, non est contentus pati propter Deum, quomodo sustinet mortem? Considera autem, ut quid nobis in natura creavit timere mala carnalia, aut diligere bona: non ut mala carnalia timeamus, quæ timemus, sed ut per timorem malorum carnalium intelligamus magis timenda esse spiritualia mala. Ut puta, scis quia malum est pati dolorem carnis, per hoc intellige quia pejus est dolorem animæ pati. Scis quia malum est confundi coram hominibus, per hoc intellige quia pejus est confundi coram Angelis. Quantum enim Angeli meliores sunt hominibus, tantum confusio illa pejor quam ista. Nam dolor et pudor corporalis, cum corpore finitur, aut solvitur: dolor et pudor animæ semper cum anima irruit ad pœnam. Ita non ut diligas bona carnalia quæ diligis, sed ut per bona carnalia intelligas magis diligenda esse spiritualia bona. Ut puta, scis quia bonum est gaudere carnaliter: per hoc in-

tellige quia melius est gaudium animæ. » Gaudium quippe carnis cum carne finitur, gaudium autem animæ cum anima perseverat. Scis quod bonum est gloriari in terris : per hoc intellige quia melius est gloriari in cœlo. Quanto enim clarius est cœlum, quam terra ; tanto gloriosior est illa gloria, quam ista. De maguis autem thesauris bonorum vel malorum quasi modicum gustum dedit in mundo, ut ex modico gustu malorum, vel bonorum, plenitudinem cognoscamus.

VI. « Nolite timere eos, qui occidunt corpus, sed eum » timete, qui potest corpus et animam perdere in gehen- » nam [1]. » Quid dicis, anima perit? Nonne immortalis creata est? Morte enim non solum extinctio corporalis signatur, sed etiam pœna mors dicitur. Unde et Paulus ait : « Quoti- » die morior pro vestra gloria, quam habeo in Christo Jesu [2].» Et Joannes in Apocalypsi sua sic dicit : « Beatus qui habet » partem in prima resurrectione, ei secunda mors non do- » minabitur [3] ; » secunda enim mors est ignis, et sulphur. Vides ergo quia, per damnationem animæ, non dicit ipsam solutionem animæ, sed cruciationem gehennæ, quæ est mors secunda. Et tanquam si aliquis dicat : « Ut quid tanta licentia data est malis, ut etiam contra voluntatem Dei habeant in Sanctis potestatem nocendi? Absit ; nihil possunt, Deo nolente : « Nonne duo passeres asse veneunt, et unus » ex eis non cadet sine voluntate Patris vestri [4] ? » Si ergo passeres in voluntate Dei positi sunt, non in potestate hominum, quos Deus ad usum hominum fecit, quanto magis vos ? non cum estis in potestate hominum, sed in voluntate Dei, quos Deus ad suam gloriam fecit. Si passer eventu non moritur, nec cadit, propter hoc ipsum, quia opus Dei est, quanto magis justus homo non est in eventu positus,

[1] Matth. x, 28. — [2] 1 Cor. xv, 31. — [3] Apoc. xx, 6. — [4] Matth. x, 29.

quia imago Dei est? Sed aut a Deo traditus, moritur : aut a Deo liberatus, evadit. Si in passeribus nihil sine ratione agitur, quorum duorum pretium unus est assis, quanto magis in vobis sine me nihil agitur, quorum pretium est sanguis meus? Si sic habentur passeres, quomodo habendi sunt filii? Ideo ergo non debetis timere homines, quia non est in vobis illorum potestas, sed Dei. Non enim quando volunt impii, tunc possunt nocere Sanctis, sed quando Deus illis nocendi tempus concesserit, ut provideat Sanctis suis coronam. Dicit Pilatus ad Jesum : « Nescis quia potestatem » habeo dimittere te, et crucifigere te [1] ? » Respondit ad eum : « Non haberes ullam potestatem in me, nisi tibi datum » fuisset de sursum [2]. » Quæ ergo est sapientia, illum non timere qui dat potestatem, sed illum timere qui accipit ? Qui enim dat potestatem, quando vult dat : qui autem accipit, non quando vult accipit. Ergo si non es traditus, sine causa times, et si traditus es, sine causa times. Deo enim liberante, homo tibi nocere non potest, etsi vult. Nescis quomodo Pilatus volebat dimittere Christum, sed non poterat, quia Deus eum tradebat?

VII. « Vestri autem et capilli capitis omnes numerati » sunt [3]. » Quid nobis prodest capillos numeratos habere, si morimur? Ideo numerati sunt, ut in æternum vivamus. Numquid ideo numerat aliquid Deus, ut numerum ejus cognoscat, qui ab initio, ut dixit Sapientia, omnia in pondere, numero, et mensura creavit [4] ? Sed ideò numeravit, ne aliquid perdat ex ipsis, sicut dicit Propheta : « Mihi au- » tem nimis honorati sunt amici tui, Deus. Dinumerabo eos, » et super arenam multiplicabuntur [5]. » Non minuuntur qui numerati sunt, sed etiam multiplicabuntur. Vis scire dignitatem numeratorum? considera ovem illam, quomodo pas-

[1] Joan. xix, 10. — [2] Ibid. 11. — [3] Matth. x, 30. — [4] Sap. xi, 21. — [5] Psal. cxxxviii, 17, 18.

tor non requievit per desertum discurrere, donec inveniret eam, et ad pristinum numerum revocaret. Nullam ex omnibus se habere putabat, si de numero suo una periret. Qui autem perituri sunt, non numerantur. Ideo Dominus dicit : « Vestri etiam capilli capitis numerati sunt. » Peccatores autem ut quid numerantur, qui esse non æstimantur? Illud enim numerat Deus, quod vult possidere : quod autem non vult habere, ut quid numerat? Ideo non numerantur peccatores, ut quicumque ex ipsis periret non sentiat, neque curet Deus, quasi de non numeratis : sicut scriptum est : « Pro nihilo habentur omnes gentes [1]. » Ergo passeres sunt meliores, quam peccatores? Non, sed similes. Sicut enim Deus non dixit quia non cadunt : sed, « Sine voluntate Dei non cadunt; » Dei enim voluntas est, ut comprehendantur, et ad usum procedant hominum, quia ad hoc creati sunt : sic voluntas Dei est, ut homo, qui sine lege Deivixit, sine lege et pereat : et qui Deum non aspexit, non aspiciat illum Deus. Vere in hoc pejor est homo peccator quam animal, quoniam animal, etsi non glorificat, non exacerbat : homo autem malus non solum non glorificat, sed adhuc exacerbat.

VIII. Quanta autem sit dignitas numeratorum, etiam in libro Numeri ostenditur, quoniam electi et colati numerantur a Mose, per præceptionem Dei [2]. Non numeratur inter eos fœmina. Fœmina autem intelligitur mollities, quæ est corruptio corporalis. Omnis autem vir mollis animo, remissibilis in fide et corruptus in actibus, corpore vir est, et fœmina intelligitur, ideo non numeratur cum Sanctis. Fœmina autem, si virilitatem sanctam habuerit, etsi corpore fœmina est, animo est vir, et numeratur cum Sanctis. Illic quia figura erat caro, fœmina repellebatur : hic autem quia veritas est, fœmineus animus non numeratur. Illic servilis

[1] Isaï. XL, 15. — [2] Num. III et XXVI.

conditio excludebatur, hic autem conversatio servilis expellitur apud Deum. Non ille servus est, qui servus est hominum, sed qui peccati sui. Ergo liber, si opera mala fecerit, diaboli servus est. Servus, si bona opera fecerit, filius Dei est : ideo servilis anima non numeratur. Item neque Ægyptius mundialis. Qui ergo diligit mundum, in sæcularibus negotiis gaudet. Propter negotia mundi transitoria tristatur, propter Deum vero non gaudet. Ille non numeratur, qui anima Ægyptius est. Ægyptius autem, si cœlestia amaverit, Hebræus est. Item nec puer numeratur. Ille qui puer est sensibus, malitia autem perfectus est : qui autem malitia puer est, sensibus perfectus est. Qui autem mensurat plenitudinem ætatis Christi, ille, etsi puer fuerit, sicut Daniel numeratur. Et qui procedit ad bellum contra alienigenas, id est, qui potest pugnare contra immundos spiritus, et desideriorum carnalium destruere castra, ille tantummodo numeratur. Sed nec omnes qui habent virtutem spiritualem, habent israëliticam virtutem. Nam et gentiles habent virtutem animæ, grammaticam, rhetoricam et philosophicam : sed non israëlitica virtus est, quæ non fit propter Deum, sed propter bonam gloriam. Israëliticum autem bonum est, cujus mens Deum videt, sicut Apostolorum, quibus dixit : « Vestri autem et capilli capitis numerati sunt » omnes. »

IX. Spiritualiter autem, capilli sunt subtiles animæ, et innumerabiles sensus Sanctorum, qui de Spiritu Christi, quasi de capite ipsorum prodeunt. Si autem Justus tradidit se in potestate dilectionis, dilectio illa præcidit capillos ipsius, et tollit virtutem, quam habet in capite, sicut Dalila Samsonis[1]. Nam omnis virtus eorum non in corpore, nec in divitiis, sed in virtutibus spiritualibus est posita. Et nulla res sic præcidit virtutem capillorum suorum, sicut corpo-

[1] Judic. XVI.

ralis voluptas. Si ergo perdidit virtutem capillorum suorum, apprehendunt eum alienigenæ, id est, immundi spiritus, et alligabunt eum vinculis diversorum desideriorum, et excæcabunt oculos cordis ejus, ut non videat lumen, id est, viam veritatis, ut egressus suos extendat, ut impleatur in illo quod scriptum est : « Deleantur de libro viventium, » et cum Justis non scribantur [1]. Omnis ergo qui me con- » fessus fuerit coram hominibus, et ego confitebor eum » coram Patre meo. Qui autem negaverit me coram homini- » bus, et ego negabo eum coram Patre meo [2]. » Et quoniam rem impossibilem, quantum ad naturam carnalem, mandaverat, nunc et pœnam proponit et præmium, ut modo timore pœnæ, modo desiderio præmii virtus animæ adjuvetur. Ecce præmium : « Qui me confessus fuerit coram » hominibus, et ego confitebor eum coram Patre meo. » Sed prius dicit præmium, postea pœnam, quia misericors Deus paratior est ad remunerandum bonos, quam ad puniendum indignos. Vide ergo quantum majus est præmium Dei, quam justitia nostra, et quanto gravior est vindicta, quam nostrum peccatum. Si tu confessus fueris Christum coram hominibus, confiteris quia nihil potes præstare Deo : si autem ille te confessus fuerit coram Deo, confitetur quia potest facere te immortalem. Si tu negaveris Christum coram hominibus, denegans Christum illi nocere non potes : si autem te negaverit Christus coram Deo, denegat qui perdere potest in igne æterno. Quis est tam lapideus, qui non desideret justitiæ suæ testem habere Christum? Si ergo magnum est testem esse Christi, quantum magis est testem habere Christum?

X. Considera etiam denique ne forte dicant etiam fideles Christian : « Si necessitas persecutionis advenerit, interim coram hominibus de negatione patiar pœnas, in corde au-

[1] Psal. LXVIII, 29. — [2] Matth. X, 32, 33.

tem meo veritatem teneo Christi. » Ideo non dicit : « Qui me confessus fuerit in corde suo; » sed, « Coram hominibus. » Quoniam qui coram hominibus non confitetur, non prodest ei aliquid quod in corde credit in Christum : quia qui ore denegat, non potest fieri ut in corde credat. Radix enim confessionis, fides est cordis : confessio autem, fructus est fidei. Sicut ergo quandiu radix est viva, necesse est ut aut ramos producat, aut folia : si autem non produxerit, sine dubio intelligis quod radix ejus in terra siccata est : sic quandiu fides cordis integra est, semper germinat confessionem in ore : si autem confessio non fuerit oris, intellige sine dubio quia fides cordis ejus jam ante siccata est. Sic enim dicit Apostolus : « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem [1]. » Ergo nec valet confessio oris sine fide cordis, nec fides cordis sine confessione oris. Si autem tibi prodest corde credere, et non coram hominibus confiteri, ergo et infideli in hypocrisi confiteri Christum prodest, etiamsi corde non credat? Si autem ille nihil proficit confitens sine fide, nec tu proficis credendo sine confessione. Si sufficit Christo qui cognoscit, etsi confessus eum non fueris coram hominibus : ergo et tibi sufficiat, quia cognoscit te Christus, etsi non fuerit te confessus coram hominibus. Si autem tibi non sufficit cognitio ejus, nec illi sufficit fides tua. Si enim sufficeret tibi fides cordis, cor tantummodo tibi Deus creasset : nunc autem et os tibi creavit Deus, ut corde credas, et ore confitearis. Nec tantum ore, sed quinque sensibus carnalibus. Si enim sufficeret cor aut os, sic diceret et Propheta : « Confitemini Domino in cithara [2] unius aut duarum chordarum, Psalmum dicite ei : » nunc autem dicit : « In psalterio » decem chordarum [3] : » quia homo, qui est psalterium, decem sonos habet, quinque carnales, et quinque spirituales.

[1] Rom. x, 10. — [2] Psal. xxxii, 2. — [3] Ibid.

Cum his omnibus oportet confiteri Christum. Si autem vel unus sensus minus fuerit, non est perfecta confessio.

XI. Ergo si quis tibi dicat: « Non manduces idolothytum, sed aspice tantum ad idola, quomodo speciosa sunt : » si aspexeris provocatus, oculis tuis negasti Christum. Non quia aspicere idola aliquid sit, sed quia invitatus aspicis, peccas. Si autem non aspexeris oculis tuis, confessus es Christum. Ideo Scriptum est : « Averte oculos meos ne videant vanitatem[1]. » Si vero dixerit tibi : « Nolo ut aspicias idola, sed tantum ausculta quomodo ille gentilis blasphemat Christum, ut glorificet deos. » Si auscultaveris, auribus tuis Christum negasti. » Si dixerit tibi : « Nolo ut audias blasphemiam Christi, sed ecce quomodo incensum diis offertur, tantum sta, et accipe odorem incensi illius : » si odoratus fueris, odoratu tuo Christum offensus es. Item si dixerit tibi : « Non manduca carnem dentibus tuis, tantum finge te de immolato manducare : » si simulaveris, sic gustu tuo Christum negasti. Si autem nolueris fingere, Christum confessus es, sicut Eleazarus in libro Macchabæorum[2], qui carnes vervecinas sub specie porcinæ noluit manducare. Si dixerit : « Nolo fingas te de immolato manducare, sed tantum tange idolum manu tua, aut tene thuribulum : si tetigeris, aut tenueris, tactu tuo Christum negasti. Si autem nolueris, tactu tuo Christum confessus es, sicut Scriptum est : « Si est iniquitas in manibus meis[3]. » Omnia enim membra animæ vel corporis tui non solum tibi ad usum Deus creavit, sed sibi ad gloriam.

[1] Psal. cxviii, 37. — [2] 2 Macch. vi. — [3] Psal. vii, 4.

HOMILIA XXVI.

CAPUT X.

I. « In illo tempore, dixit Jesus Discipulis suis : Nolite » arbitrari quod venerim pacem mittere in terram. Non » veni mittere pacem, sed gladium [1], » et reliqua. Cum dixisset Dominus : « Qui me confessus fuerit coram homini- » bus, etc. » quasi cogitantibus Apostolis, et dicentibus apud se : « Usque nunc sub tyrannis et gentium dominatione de- guimus, et nunc speravimus pacem nobis esse venturam, et quomodo hic nobis persecutiones et judicia futura pro- mittit? » Respondit ita : « Nolite arbitrari quod venerim pa- » cem mittere in terram. » Et est pax bona, et est pax mala. Pax bona est inter bonos fideles et justos, ut in quibus est unius fidei munus, una sit vitæ concordia. Nam fides per verbum quidem Dei nascitur, per pacem autem servatur, et per charitatem nutritur, dicente Apostolo : « Fides est, quæ » per charitatem operatur [2]. » Fides autem, quæ non habet charitatem, nullum potest boni operis fructum perficere. Si ergo aliqua dissensione fideles fuerint separati, hoc est mala discordia, sicut ait Dominus : « Omnis domus in se » divisa non stabit [3] : » Si et separata fraternitas, a semetipsa consumitur, sicut ait Apostolus : « Si autem invicem » mordetis et criminamini, videte ne ab invicem consuma- » mini [4]. » Pax autem mala est inter infideles et iniquos, ut quibus est una malitia, sit unus ad malefaciendum consensus. Nam infidelitas et iniquitas ex suggestione quadam

[1] Matth. x, 34. — [2] Gal. v, 6. — [3] Matth. xii, 25, et Luc. xi, 17. — [4] Gal. v, 15.

diaboli nascitur, per pacem autem servatur. Si ergo aliqua occasione infideles, et iniqui ab invicem fuerint separati, hoc est bona discordia : quia sicut in pace bonorum, fides et justitia stant, infidelitas autem et injustitia jacent : cum vero discordia venerit, fides et justitia cadunt, infidelitas autem et injustitia resurgunt : sic in pace iniquorum et injustitia et infidelitas stant, fides autem et justitia jacent. Cum vero concordia venerit, infidelitas et injustitia cadunt, fides autem et justitia surgunt. Ideo ergo Dominus bonam misit separationem in terram, ut rumperet malam conjunctionem. Omnes enim tam boni quam mali, id est, qui diligentes malum, erant in malo, et qui per ignorantiam boni stabant in malo; omnes insimul, quasi sub una domo infidelitatis tenebantur inclusi, ideo misit Dominus separationis gladium inter illos, id est, verbum veritatis, de quo ait Apostolus : « Vivum est verbum Dei, et efficax, et » acumen habens super omnem gladium acutissimum, pe- » netrans usque ad interiora animæ et spiritus, artuumque » et medullarum, scrutans corda, et cogitationes [1]. » Iste est ergo gladius bis acutus, ex una quidem parte bonos ab errore præcidens, ex altera autem parte malos ab excusatione, ut nec bonos ignorantia perdat, nec malos excuset : ut et boni, cognita veritate, cum secuti fuerint veritatem, cum judicio et justitia salventur, et mali cum, veritate cognita, secesserint a veritate cum judicio et justitia puniantur.

II. Hoc ergo gladio Dominus separavit bonum a malo, ut et bonum separatum a malo surgat, et malum separatum a bono cadat. Nam bonum, quandiu fuerit mixtum, cum malo jacet, et mortuum est, quia non potest bonum esse conjunctum cum malo : cum autem a malo fuerit separatum, tunc surgit et vivit : quia incipit esse bonum

[1] Hebr. IV, 12.

separatum a malo. Sic et malum, quandiu fuerit mixtum cum bono, stat et vivit, quia sub se opprimit bonum : cum vero fuerit separatum a bono, tunc cadit et moritur : quia manifestatum jam non potest sub se opprimere bonum. Sic et fideles, quandiu cum infidelibus fuerint juncti, jacent, et mortui sunt : quia non possunt esse fideles cum infidelibus mixti. Cum autem fuerint ab infidelibus separati, tunc resurgunt et vivunt : quia tunc incipiunt esse fideles cum fidelibus mixti. Item infideles, quandiu fuerint cum fidelibus mixti, stant, et vivunt : quia sua infidelitate tenent fideles. Si vero a fidelibus fuerint separati, cadunt, et mortui sunt : quia manifesti infideles jam non possunt perdere fideles. Omnis enim res mala tandiu stare videtur et vivere, quandiu bonæ rei potest nocere : cum vero manifestata fuerit, jam non potest nocere, jacet, et mortua est. Omnis autem res mortua, etsi est mala, tamen similis est rei quæ non est. Quid ergo infideles a fidelibus separati, alios quidem timore frangunt, alios autem promissione corrumpunt? Hæc res non dicit perdere bonos, sed magis glorificare permanentes in bono, cum ille qui aut timore frangitur, aut promissione corrumpitur, nunquam fuerit vere bonus. Tunc enim vere infideles dicuntur perdere fideles, quando fideles per ignorantiam veritatis cum infidelibus sunt. Seductionibus aut persecutionibus fides non corrumpitur, sed purgatur. O mira virtus gladii separantis, cui non solum conjunctio extraneorum resistere non potest, quos amicitia voluntaria jungit, sed nec ipsa dilectio violenta naturæ carnalis. Et ideo non solum illos separat, qui dilectione conjuncti sunt, et natura disjuncti, sed etiam illos, quos carnalis necessitas dulcibus vinculis alligavit. Ideo dicit : « Veni enim separare filium adversus » patrem [1], etc. » Notanda res est, quoniam quos separat

[1] Matth. x, 35.

Christus, fideles sunt : a quibus separat, infideles. Unde ostendit, ex eo quod dicit : « Qui diligit patrem plus quam » me, non est me dignus [1]. » Qui enim plus diligit patrem quam Deum, permanet juxta patrem. Qui autem diligit Deum plus quam patrem, recedit a patre fide, non corpore.

III. Ideo autem diximus quia quos separat Christus, fideles, sunt ut sciamus quia semper fideles ab infidelibus recedunt, non infideles a fidelibus : quia semper diabolus desiderat infideles suos cum fidelibus esse, ut infideles cum fidelibus mixti, corrumpant fideles : et Christus semper fideles festinat ab infidelibus separare, ut ne fideles convenientes cum infidelibus, corrumpantur ab eis. Et ubicumque separatio inter bonos et malos facta legitur in Scripturis, semper boni secesserunt a malis, et non mali a bonis. Cum essent Judæi in captivitate, Deus per Prophetam non ad Assyrios dicit : « Exite, exite de medio populi mei : » sed ad populum suum : « Exite, exite de medio » eorum, et immundum ne tetigeritis [2], » quia malum coinquinat bonum, bonum autem non coinquinat malum. Ut puta junge lutum farinæ, non farina sordidat lutum, sed lutum farinam. Item junge acetum vino, non vinum corrumpit acetum, sed acetum vinum. Nec enim corrumpi potest ab alio, quod naturaliter a seipso corruptum est. Ideo cum dixerint infideles : « A nobis vos recessistis, non nos a vobis, » crede, verum enim est. Semper bonum ante malum fugit, malum autem ante bonum non fugit. Item cum dicit : « Ecce ille sacerdos hæreticus desiderat orare cum fidelibus, et dare benedictionem fidelibus, » crede, verum est enim. Scit enim dato suo coinquinare, non sanctificare accipientem. Si enim sciret sanctificare qui dat, utique rogandus fuerat, non rogaret. Nunc autem

[1] Matth. x, 37. — [2] Isaï. LII, 11.

quia coinquinat datum ejus, non expectat ut quæratur, sed ipse quærit quem perdat. Ecce ille laïcus infidelis benedictionem desiderat accipere a fideli : non ut ipse sanctificetur accipiens, sed ut tu et quod dedisti, perdas : et quia dedisti sanctum canibus, pereas. Non dixit : « Separare filium a patre, » sed, « Adversus patrem : » quia non corporalem separationem jubet, sed spiritualem. Qui enim corporaliter separatur, a patre separatur, non contra patrem : qui autem spiritualiter separatur, corpore quidem cum patre est, fide autem adversus patrem. Nam qui longe est a patre, non potest stare contra patrem : qui autem ante patrem est, ille potest esse contra patrem, respondendo, blandiendo, disputando. Non enim credibile est, ut corporaliter jubeat relinquere patrem, qui dixit : « Honora pa» trem tuum et matrem tuam [1]. » Si ergo habes patrem infidelem, obsequere ei, et tu invenies mercedem pietatis, et ipse infidelitatis suæ habebit damnationem suam. Et ideo non dixit : « Qui diligit patrem, non est me dignus : » sed ait : « Qui diligit patrem aut matrem plus quam me, non » est me dignus. » Sicut enim post Deum diligere parentes, pietas est : sic plus quam Deum diligere, impietas est. Si ergo habes patrem infidelem, obsequere ei. Si autem voluerit te in eadem foveam infidelitatis immergere, in qua ipse est, tunc plus dilige Deum, quam patrem : quia pater non est animæ, sed carnis. Solus autem Deus omnium animarum sanctarum pater est. Reddite ergo unicuique quod suum est. Carnalibus patribus præbete carnis obsequium, spiritualibus autem patribus animæ sanctitatem. Et vere nihil est, quod amplius diligere debemus quam Deum. Amici enim recedunt, parentes deficiunt, solus autem Christus nec recedit aliquando, nec deficit, donec voluerimus et nos esse cum ipso. Cum de hoc mundo exie-

[1] Exod. xx, 12, et Matth. xv, 4.

rimus, unaquæque anima ad locum suum recedit : et nemo recordatur amplius carnalem affectum, cum de carne recesserit, non pater filium, non filius patrem. Omne enim, quod de terra suscepimus, in terra dimittetur, et neminem nobiscum habebimus, nisi opera nostra, si bona sunt, ad gloriam : si mala sunt, ad pœnam.

IV. « Qui non tulerit crucem suam, et secutus fuerit me, » non est me dignus [1]. » Crucem suam tollit, qui paratus est ad omne periculum propter Deum, si necessarium fuerit, usque ad mortem, magis quam relinquere Christum. Ille talis, etsi de misericordia Dei evadit, tamen quantum ad propositum suum quotidie cruciatur. Ideo etsi nihil tale fuerit passus, mercedem tamen accipiet. Voluntas enim remuneratur, non opus : quia voluntas ex nostro arbitrio procedit, opus autem per gratiam Dei consummatur. « Qui invenit animam suam, perdet eam [2]. » Melius est propter Deum mori, et in perpetuum vivere; quam propter vos vivere, et in perpetuum mori. Si ille pro nobis mortuus est, qui mori non poterat, nisi voluisset, quanto magis nos pro eo mori debemus, qui etsi nolumus, mortales sumus? Si Dominus pro servis mortuus est, et hoc sine præmio, justius est ut servus moriatur pro Domino, et hoc cum præmio. « Qui vos recipit, me recipit [3]. » Quoniam Apostoli et cæteri Christiani in persecutionibus Judæorum et Gentilium constituti, necesse habebant interdum declinandi, et pericula fugere de civitate in civitatem, secundum Christi mundatum, ideo honorem suum dedit eis, magis autem seipsum posuit in eis, ut ad susceptionem eorum omnem Christianum populum provocaret, sibi imputans acceptum, quod illis fuerat datum, ut recipientibus eos dicat in die judicii : « Venite, benedicti Patris » mei, accipite regnum quod vobis paratum est ante consti-

[1] Matth. x, 38. — [2] Ibid. 39. — [3] Ibid. 40.

» tutionem mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi mandu-» care, etc. Quod uni enim ex minimis meis fecistis, mihi » fecistis [1]. » Si enim qui minimis de Ecclesia facit, Christo facit, quanto magis qui Apostolos recipit, cæterasque passiones Christi circumferens in corpore suo, ipsum recipit Christum?

V. « Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mer-» cedem Prophetæ accipiet. Et qui recipit justum in nomine » justi, mercedem justi accipiet [2]. » Prophetæ doctores intelliguntur, sicut supra docuimus. Justi autem omnes Christiani. Prophetæ ergo nomine, voluit ostendere omnes prædicatores Christi. Justi autem nomine, omnem hominem christianum : quia non solum doctorum est, persecutionum causa vagari de civitate in civitatem, sed omnium Christianorum perfectorum in Christo credentium. In nomine Prophetæ, id est, quasi Prophetam Christi. In nomine justi, id est, justum Christi servum. Ut ergo habeat bonum opus mercedem, duo hæc occurrere debent, ut et Christianum recipiant, et quasi Christianum, sive sacerdotem, sive laïcum. Si autem aliquis aut non Christianum quidem recipit, non autem quasi Christianum, mercedem Christiani non recipit. Quid vero est, qui accipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipit? et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet? hoc est, qualem mercedem habet qui peregrinatur, talem mercedem habet et ille qui suscipit propter Deum peregrinantem. Et fiunt ambo æquales, et ille qui propter Deum laborat, et iste qui propter Deum laborantem refrigerat. Ut puta suscepisti sacerdotem, sacerdotis habes mercedem : suscepisti laïcum justum, justi laïci habes mercedem. Qui recipit Christianum, ille qui Christianus non est, non habet mercedem Christiani illius : quia et Christianum si

[1] Matth. xxv, 34-40. — [2] Id. x, 41.

suscipit, tamen non eum nomine Christiani, aut propter honorem Christi, sed quasi quemcumque hominem. Qui enim Christum non cognoscit, quomodo Christianum suscepisse intelligatur propter Christum? Et qui non credit veritati, quomodo confessorem veritatis intelligatur suscepisse propter veritatem? Non ergo recipit eum in nomine Christi, quasi Christianum, sed quemadmodum cæteri gentiles humanitatis causa recipiunt peregrinos, non propter Christum. Quod autem diximus, sive Christianum receperit, sive sacerdotem, sive laïcum, non habet mercedem, quia non quasi sacerdotem suscepit, nec quasi Christianum, ita est intelligendum, ut suscipiens sacerdotem, mercedem sacerdotis non habeat, et suscipiens Christianum, mercedem Christiani non habeat. Alioqui habet mercedem propter hoc solum, quia bonum opus fecit, quamvis non fecerit propter Christum. Quoniam qui Prophetam suscipit non quasi Prophetam, Prophetæ quidem mercedem non habet, aliquam autem habet. Hujus rei testis est Daniel, dicens: « Et nunc, Domine rex, consi» lium meum audi, et peccata tua eleemosynis redime [1]. » Si ergo ille rex, idolorum cultor, poterat eleemosynis peccata redimere, cui non prosunt eleemosynæ? Sed audi mysterium, quod Petrus apud Clementem exposuit. Si fidelis fecerit opus bonum, et hic ei prodest liberans eum a malis, et in illo sæculo ad percipiendum regnum cœleste, magis autem ibi quam hic. Si autem infidelis fecerit opus bonum, hic ei prodest opus ipsius, et hic ei reddit Deus bona pro opere suo. In illo autem sæculo nihil ei prodest opus ipsius. Nec enim collocatur inter cæteros fideles propter opus suum, et juste, quia naturali bono motus fecit bonum, non propter Deum. Ideo in corpus suum recipit mercedem operis sui, non in anima sua. Item si Chris-

[1] Dan. IV, 24.

tianus dederit ei, qui non est Christi, non magnam habet mercedem, quia nec Christiano dedit, nec quasi Christiano, dicente Tobia : « Effunde vinum tuum super sepulcra Jus- » torum, et non dederis peccatori [1]. » Item Sapientia : « Re- » cipe, inquit, justum, et ne dederis impio [2]. » Tamen quia scriptum est : « Operemini bonum ad omnes, magis autem » ad domesticos fidei [3], » qui dat infideli, modicam quidem, tamen habet mercedem : qui autem fideli dat, duplicem habet mercedem. Primum quidem, quia creatura Dei est : secundum, quia servus Dei est. Qui autem infideli dat, unam habet mercedem, quia creatura quidem est Dei, voluntate autem adversus Deum. Quod si Christianus, non Christianum, sed infidelem in nomine Christi suscipit, nihilominus habet statutam mercedem, quia quantum ad se non Christianum suscipit, sed quasi Christianum.

VI. « Et quicumque uni ex minimis istis calicem aquæ » frigidæ dederit tantum in nomine Discipuli, amen dico » vobis, non perdet mercedem suam [4]. » Non peribit merces ejus. Quoniam supra dixerat : « Qui recipit Prophetam » in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet : et » qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi acci- » piet, » hic exaggerans mercedem suscipientium, supra modum amplius dicit. Hoc est quod dico, quia qui etiam uni ex minimis istis, qui neque Prophetæ sunt, neque justi, sed tantum credentes in me, aquam frigidam porrexerit : hoc est, non dicam qui eos magnifice susceperit, sed qui vel aquam frigidam porrexerit eis, merces ejus non peribit. Minimi autem sunt in Ecclesia, qui modicæ justitiæ sunt, aut modicæ fidei. Et vide quam proprie de minimis dicat. Non dicit : « Qui unum ex minimis receperit, » sicut cum loqueretur de Prophetis et justis, quia minimi in populo

[1] Tob. IV, 18. — [2] Eccli. XII, 1-6. — [3] Gal. VI, 10. — [4] Matth. X, 42.

christiano, non opus habent susceptione. Nec enim peregrinantur causa persecutionis, nec contenti sunt persecutionis aliquam subire molestiam, sed statim scandalizantur. Unde et alibi dicit propter eos : « Væ prægnantibus » et nutrientibus in illis diebus [1]. » Proprium autem Prophetarum et justorum virorum, est causa persecutionis peregrinari de civitate in civitatem : illos ideo suscipi mandat, his autem aliquid dari, ne forte propter ipsam levem indigentiam scandalizentur. Unde non dixit : « Qui unum ex magnis istis scandalizaverit : » sed, « Unum de » pusillis istis : » quia magnus non scandalizatur, sed pusillus. Vere justus judex. Qui enim et pro verbo otioso constituit pœnam, justum erat ut pro aqua frigida daret mercedem. « Tantum in nomine Discipuli, » supra caute addidit, dicens, sciens quoniam, si quis non propter nomen Christi dederit, non habet mercedem. Frigidam aquam dicit, ut ne calefaciendi impendat laborem. Non quia aliquid est quod dat, ideo habet mercedem : sed ob id, quia magnus est propter quem dat. Quid enim, si aliquis voluit dare, et non potuit? Numquid justum est, ut secundum modicum angustetur larga voluntas? Melius est ergo, ut opus ostendatur secundum voluntatem, quam larga voluntas angustetur secundum opus. Quomodo ergo omnes pauperes volentes benefacere confortat, nolentes autem benefacere inexcusabiles reddit? Qui enim aquæ frigidæ mercedem constituit, puto quod et sine opere nudæ voluntati reddet mercedem.

[1] Matth. XXIV, 19, et Luc. XXI, 23.

HOMILIA XXVII.

CAPUT XI.

I. « In illo tempore, cum audisset Joannes in vinculis » opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi : » Tu es qui venturus es, an alium expectamus [1] ? » et reliqua. Joannes specie homo, gratia Angelus, quia nihil carnis erat in eo, nisi visio sola, corpore tenebatur in carcere, anima autem in cœlo. Et quod Herodes illi faciebat pro pœna, ille suscipiebat pro beneficio. Et ita illius quasi Dei misericordia fruebatur, quia verum gaudium est Sanctorum exire de mundo. Quemadmodum festinantem hominem ad rem aliquam, quam desiderat, si quis nesciens consilium ejus, pro malo compellat eum ire volentem : sic puto esse cum impius hominem justum vult occidere, mori cupientem. Sicut servus, postquam commissi operis impleverit pensum, gaudet ante faciem domini sui apparere : sic et Joannes, commissæ prædicationis mysterio consummato, lætabatur ad Deum transire. Et non solum de morte sua non contristabatur, sed ipsam quoque dilationem vitæ suæ pœnam putabat.

II. Vis scire quod est super humanam naturam ? Missus in carcerem non de suo periculo sollicitus erat, sed de aliorum salute cogitabat, id est, discipulorum suorum. Ideo mittens ad Christum, interrogabat : « Tu es qui venturus » es, an alium expectamus ? » In prima quidem facie extraneum aliquid videtur facere Joannes. Cui enim ad baptismum suum venienti dixerat : « Ego a te debeo baptizari,

[1] Matth. xi, 2, 3.

» et tu venis ad me [1]? » quem inter innumerabiles populos venientem digito loquens monstraverat. « Ecce Agnus Dei, » ecce qui tollit peccata mundi [2] : » et quod amplius est, quem in utero constitutus, priusquam nasceretur, non solum cognovit, sed etiam exultatione spirituali matrem suam fecit ipse prophetam : ipse nunc quasi nesciens interrogat, « Tu es qui venturus es, an alium expectamus? » Sed Joannes in carcere sciens se jam in exitu constitutum, volebat discipulos suos Christo adjungere, tanquam si providus pater moriens, filios suos consignet fideli tutori, Desiderabat enim vivens plenam fidem videre discipulorum, et sine dubitatione aliqua credentes in Christo. Sicut pater moriens, si viderit filios suos bonis moribus ornatos, et omni sapientia perfectos, quasi securus moritur, nihil de cætero timens de illis : sic et Joannes volebat discipulos suos perfectos videre in Christo, ut jocundius moreretur. Magis autem non sicut pater filios suos commendabat Christo quasi tutori, sed quasi pædagogus alienos filios, quos ad tempus accepit ut erudiret, eruditos volebat Christo reddere, quasi proprio patri ipsorum. Ideo interrogabat per discipulos suos : non ut ipse reaccipiens responsum, a Christo audiret, et disceret, sed ut missi discipuli oculis suis viderent opera ejus, et crederent : « Tu es qui » venturus es, an alium expectamus? » Dum dicit : « Tu es » qui venturus es, an alium expectamus? » ostendit quia duo erant qui essent venturi, Christus et Antichristus, de quo et Dominus alibi significat, dicens : « Ego veni in no- » mine Patris mei, et non recepistis me; alius veniet in » nomine suo, et illum recipietis [3], » significans quod quicumque non receperit Christum, expectat Antichristum venire. Intellexit cogitationem Joannis Christus, animadvertit consilium principis sui rex, sentit sermonem servi

[1] Matth. III, 14. — [2] Joan. I, 29. — [3] Id. V, 43.

sui dominus. Quod enim spiritus in Joanne dictaverat, Deus intellexit, dicente Apostolo : « Qui scrutatur corda[1], » scit quid desiderat spiritus. Propterea spiritualem hominem spiritualis facile intelligit. Carnalis autem non intelligit spiritualem, ipse tamen intelligitur ab eo : « Quia » spiritualis dijudicat omnia, ipse autem a nemine dijudi» catur[2] : » quia carnalis homo secundum carnem loquitur, et semper secundum carnem intelligit : spiritualis autem secundum cor loquitur, et cogitationes intelligit.

III. Considera denique quomodo se similant sensus eorum et verba. Sicut enim Joannes in prima quidem facie per discipulos suos interrogabat Christum, « Tu es qui ven» turus es, an alium expectamus? » revera ad discipulos suos, ait : « Ite, videte, et credite : » quia non est alius qui venturus fuerat, nisi ipse. Sic et Christus in prima quidem facie Joanni renuntiabat, dicens : « Ite, dicite Joanni : Cæci » vident, surdi audiunt, et beatus qui non fuerit scandali» zatus in me[3]. » Revera autem ad discipulos ejus dicebat : « Ecce videte et cognoscite quia cæci vident, surdi audiunt, et beati eritis, si non fueritis scandalizati in me. » Quid est quod videtis et auditis? Sciens Dominus quia venturi erant discipuli ab Joanne [4], sicut Lucas dicit, in illa hora multis et bonis hospitibus digna convivia præparabat, ut etiam Christo tacente, ipsa opera ejus loquerentur de eo. Nam et qui curati fuerant, gratias agebant. Et quidam vero dicebant? « Nunquam sic factum vidimus » in Israël [5]. » Alii autem dicebant : « Visitavit Deus in bono » plebem suam [6]. » Alii dicebant : « Gloria Deo, quia talem » potestatem dedit hominibus [7]. » Sic ergo discipuli et oculis, et auribus pascebantur, mirabilia sanitatum videntes, gratias agentium voces audientes, aut certe mirabilia ejus

[1] Rom. VIII, 27 — [2] 1 Cor. II, 15. — [3] Matth. XI, 4-6. — [4] Luc. VII. — [5] Marc. II. — [6] Luc. VII, 6. — [7] Matth. IX, 8.

videntes, et doctrinam ejus audientes, aut certe sanitates infirmorum videntes, et confessiones ejectorum dæmonum audientes. O misericordia Christi, omnia faciebat, ut paucorum animas lucraretur. Quia melior est apud Deum unus justus, quam totus mundus peccatoribus plenus.

IV. « Abeuntibus autem illis, cœpit dicere ad turbas de » Joanne [1]. » Quam bene, recedentibus discipulis, cœpit laudare Joannem : non sicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant, aut quando vident amicos ejus fideles, aut domesticos ejus, quos credunt quia nuntiaturi sunt illi quidquid audierint. Nam insipiens est, qui gaudet laudatus in facie. Vir autem sapiens quando laudatur in facie, flagellatur in corde. Propter duas ergo causas hominem in facie laudare non debes. Primum si sapientem illum putas, graviter suscepturus est. Et quare illi laudibus tuis molestiam facis? Si insipientem illum existimas, extollendus non est. Quare insipientiam ejus laudibus tuis nutris? Numquid dicimus : « Insipiens est qui in facie vult laudari? » Omnes enim homines volumus laudari. Et ideo bonum faciamus, ut laudem consequamur ex eo, dicente Apostolo : « Quæcumque sunt laudis, quæcum- » que bonæ operationis, hæc sectamini, et Deus pacis erit vobiscum [2]. » Nam qui vult laudari propter homines malos, vanus est : qui autem coram domesticis ejus hominem laudat, non est culpa laudati, sed laudantis. Ideo enim coram illis laudat eum, non ut opinionem ejus bonam commendet hominibus, sed ut audiat ille, quia laudavit eum.

V. « Quid existis in desertum videre[3]? » Non enim exierant in desertum ad hoc ut viderent Joannem : nec enim erat tunc in deserto, sed in carcere. Sed præteritum refert, quia frequenter exibat populus in desertum videre Joannem,

[1] Matth. xi, 7. — [2] Philip. iv, 8. — [3] Matth. xi, 7.

cum esset adhuc in deserto. « Calamum a vento moveri [1]. » Calamus est vacuus, et nullam habet virtutem : et ideo qualisvis ventus flaverit super eum, huc et illuc flectit illum. Sic et homo carnalis et sæcularis, in quo fidei nulla est medulla, et virtus veritatis non invenitur in eo, qualiscumque tentatio venerit super eum, curvat eum. Nam Deus volens ostendere Job in quibus hominibus diabolus requiescit, introducit draconem in figura diaboli. Et cum multa dixisset de eo, inter cætera ait : « Secus calamum » et papyrum requiescit [2]. » Calamus enim est vacuus, papyrus autem nimium levis, et mollis. Sic omnis homo carnalis, vacuus in fide, et levis in sensu, et mollis in passionibus, calamus est et papyrus. Quoniam usque tunc Joannes multis modis plura testimonia in populo dederat de Christo, sicut legimus in principio Joannis evangelistæ : postea autem missis ad eum discipulis, interrogabat eum, dicens : « Tu es qui venturus es, an alium expectamus? » forsitan apud homines tunc ibi constitutos mirabile videbatur, et levissimi hominis signum, ut prius quasi sciens omnibus prædicaret, modo quasi nesciens interrogaret, si ipse esset, an alius. Propterea Dominus hoc introducit, et dicit, ut non putent hoc ipsum levitatis ejus fuisse, et non rationis alicujus occultioris. Propterea rationem quidem ejus non exponit, sed dignitatem, et gratiam ejus annuntiat : quia talis et talis est Joannes, ut prædicatio quidem dignitati ejus suspicionem levitatis tollat ab eo; rationem autem transmissorum discipulorum postea digni et fideles intelligant, qui Spiritum Dei habere meruerunt, scrutantes etiam altitudinem Dei. « Quid existis in desertum videre? » hominem mollibus vestitum? » id est, amicum sæculi, qui fruitur bonis ejus. Non vidistis quia vestimentum ejus erat de pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos ejus?

[1] Matth. xi, 7. — [2] Job. xl, 16.

Esca autem ejus locustæ, et mel sylvestre, ut ipso conversationis suæ testimonio contemneret mundum cum bonis ejus : stetit enim in mundo. Quod autem intravit in mundum, ideo intravit, non ut ipse remaneret in mundo, sed ut spoliaret mundum : id est, natus quidem est in mundo, sed non est ingressus ab aliqua hujus mundi bona. Quod autem natus in mundo, non ipse peccans remansit in mundo, sed peccatores convertens ad justitiam liberavit de mundo. Multa enim delectamenta mundus iste ad seductionem ostendit hominibus. Sicut homo malignus, si viderit aliquem orphanum habere substantiam paternam, ducit eum frequenter ad prandium, donat illi interdum aliquod speciosum vestimentum, loquitur illi dulces sermones, donec tollat facultates ejus : sic et diabolus videns hominem habentem in se thesaurum cœlestem, id est, animam immortalem a Deo creatam, sapientiam cœlestem in arca terrena positam : ideo ostendit illi aurum et argentum, et concupiscibilia ornamenta, ostendit illi vestes pretiosas, et deliciosos cibos, et gloriosos honores, ut per hoc subjugans eum voluptatibus suis, auferat salutem animæ ejus, et corrumpat gratiam cordis ipsius.

VI. « Quid existis in desertum videre ? Prophetam ? Amen » dico vobis, et plus quam Prophetam [1]. » Prophetæ enim est de Christo prædicare. Numquid Prophetæ fuit, ut in utero constitutus, Deum in utero cognosceret? Prophetæ est, pro merito conversationis et fidei prophetiam accipere. Numquid prophetæ fuit, ut prius fieret Propheta, quam homo, et ante gratiam acciperet ? Prophetæ est, beneficium a Deo accipere. Numquid Prophetæ est beneficium baptismatis Deo donare? Prophetæ est, verbum ante tempus significare de Christo. Numquid Prophetæ est, facie ad faciem digito Christum ostendere ? Prophetæ est, ut

[1] Matth. xi, 9.

ipse de Deo prophetet. Numquid Prophetæ est, ut Deus de ille prophetet, dicens : « Ecce ego mitto Angelum meum » ante faciem tuam [1] ? » Hic est, de quo dictum est per Prophetam : « Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem » tuam [2]. » Jam nunc incipit dicere causas propter quas amplius erat quam Propheta beatus Joannes, qui talem meruit habere laudatorem. Et Joannes quidem testificatus erat de Christo : « Ecce Agnus Dei [3]. » Sed amplius recepit a Christo, quam præstitit. Joannes enim Christum glorificans, humanam illi contulit laudem : Christus autem Joanni divinam contulit gloriam. Nam iste illum Agnum ostendit, ille autem istum Angelum prædicavit. Iste minus laudavit in Christo quam erat. Nam non solum peccatum mundi abstulit, sed etiam vitam æternam mundo donavit. Ille autem istum supra quam videbatur, erexit, ut qui homo erat, Angelus diceretur.

VII. « Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam. » Audi nunc, et intellige dignitatem. Puto, si non est audaciæ dicere, quod gloriosior est Joannes, quia homo fuit, et propter virtutis meritum Angelus est vocatus, quam si nomine Angelus et natura fuisset. Angelus enim hoc ipsum quod Angelus est, non tantum est virtutis præmium, quantum naturæ proprietas. Iste autem mirabilis est, qui humana natura Angelicam sanctitatem transgressus est, et obtinuit quod non habuit natura per gratiam Dei. Ecce omnes Prophetæ ante faciem Christi transmissi sunt, et Angeli sunt vocati, sicut scriptum est : « Qui accepistis » legem in præceptis Angelorum, et non custodistis [4]. » Et quomodo de solo Joanne quasi gratiæ singularis est indicium, « Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam? » Omnes quidem Prophetæ ante faciem Christi transmissi

[1] Luc. VII, 27. — [2] Malach. III, 1. — [3] Joan. I, 29. — [4] Act. VII, 33.

sunt : solus autem Joannes sic missus est ante faciem Christi, ut pene cum ipso Christo veniret. Quantum præ cæteris Prophetis Joannes in tempore juxta Christum, tantum justitia præ illis proximior erat Christo. Multæ quidem stellæ ante lucem præcedunt nuntiantes lucis adventum, nulla tamen earum Luciferi nomen habere meruit, nisi una quæ cum ipsa luce procedit : sic omnes Prophetæ ante faciem Christi præcedunt, nuntiantes adventum ejus, solus autem Joannes Præcursor est appellatus; quia non solum adventum ejus annuntiat, sed ipsum illum digito suo ostendit, « Ecce Agnus Dei. » Omnes Prophetæ venturum testati sunt, ille solus jam venisse monstravit. Deinde alii Prophetæ missi sunt, ut adventum ejus annuntiarent : iste autem ut præpararet viam ipsius. Aliud autem est adventum ejus annuntiare, aliud est viam præparare. Nuntiantibus adventum ejus, prædicationis sermo commissus est : præparanti autem vias, humanæ correctionis opus injunctum est. Sicut Angelus de eo : « Et multos filiorum Israël convertet ad »Dominum suum [1]. » Ille ergo correxit, ut iste susciperet : ille mundavit, ut iste sanctificaret : ille præparavit, ut iste inhabitaret.

VIII. Altera causa propter quam melior est Prophetis : « Amen dico vobis : Non surrexit inter natos mulierum »major Joanne Baptista [2]. » De quo Propheta aliquando prophetatum est? Omnes Prophetæ prophetaverunt de Christo, de illis autem non prophetatum est. Ipse autem non solum prophetavit de Christo, sed etiam alii Prophetæ prophetaverunt de ipso. Quis aliquando dictus est « Vox »clamantis in deserto [3] ? » Nam omnes portitores verbi fuerunt : iste autem ipsa vox, quæ desertum facere poterat quasi agrum cultum. Quanto vox proximior verbo, non

[1] Malach. IV, 6, et Luc. I, 16. — [2] Matth. XI, 11. — [3] Luc. III, 4.

tamen verbum : tanto Joannes propinquior Christo, non tamen Christus. Quis Prophetarum cum esset Propheta, Prophetam facere potuit? Elias quidem unxit Elisæum in Prophetam [1], non tamen prophetandi gratiam illi donavit. Iste autem in utero matris existens, divini introitus scientiam matri donavit, et os illius in verbo confessionis aperuit, ut cujus non videbat personam, cognosceret dignitatem, dicens : « Unde hoc mihi, ut mater Domini mei veniret » ad me [2]? » Nam quoniam Christus in utero constitutus, Joannem in utero constitutum ordinare non poterat præcursorem : etsi poterat, tamen non sic poterat, ut omnes audirent : ideo fecit Mariam salutare Elizabeth, ut sermo procedens ex utero matris ubi habitabat Dominus, et per aures Elizabeth ingressus descenderet ad Joannem, et illic eum ungeret in prophetam. Nam sicut mater ipsa testatur, statim ut vox salutationis convenit ad aures Elizabeth, statim exultans puer prophetavit, non voce, sed motu. Considera, non dixit : « Inter natos de mulieribus : » sed, « Inter » natos mulierum. » Aliud est esse natum mulieris, et aliud est esse natum de muliere (14). Qui mulieris natus est, in muliere quidem natus est, et initium de muliere habet, et ante mulierem non fuit. Qui autem de muliere natus est, neque in muliere natus est. Ecce enim Christus de muliere quidem natus est. Quantum autem ad sermonem mulieris natus hic : et in muliere natus, qui ante mulierem erat. Ergo qui mulieris natus est, de muliere nascitur : non tamen omnis qui de muliere nascitur, mulieris natus est. Ideo ergo non dixit : « Inter natos de mulieribus, » ne et se cum illis misceret.

IX. Scriptura quidem non dicit Joannem majorem esse cæteris Sanctis, sed cæteros Sanctos non esse majores Joanne. Coæquavit eum cæteris, non præposuit. Sed cum tanta

[1] 3 Reg. XIX. — [2] Luc. I, 43.

sit justitiæ altitudo, ut in illa nemo possit esse perfectus, nisi solus Deus : puto quod omnes sancti, quantum ad subtilitatem divini judicii, invicem sibi aut inferiores sunt, aut priores. Ex quo intelligimus quoniam qui majorem non se habet, omnibus major est. Hoc denique sequens sermo demonstrat, dicens : « Qui autem minor est in regno » cœlorum, major est eo. » Quis autem est minor et major? Christus videlicet minor in corpore, major in Spiritu. Vide ergo quia omnibus Sanctis est major, cui solus Christus est prior, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVIII.

CAPUT XI.

I. « In illo tempore, respondens Jesus dixit : Confiteor » tibi, Domine pater cœli et terræ, quia abscondisti hæc a » sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis [1], » et reliqua. Postquam improperavit civitatibus, magis autem civibus, quod toties seminati sunt in doctrina, et nunquam germinaverunt in fide, qui virtutes et miracula Christi non quasi ædificamenta spiritualia, sed quasi delectamenta carnalia susceperunt : respondens ait, quasi ad sensum Discipulorum secundum Lucam exponentium : « Confiteor tibi, Domine pater cœli et terræ. » Considerandum est quoniam Lucas sic introducit hunc sensum. « In » illa hora exultavit in spiritu Jesus, et dixit : Confiteor tibi, » pater [2]. » Iste autem sic dicit : « Respondens Jesus ait. »

[1] Matth. XI, 25. — [2] Luc. X, 21.

Sicut ex diversis itineribus venientes ad unam mansionem contendunt : sic et Evangelistis ex diversis occasionibus loquentes in unum sensum ingrediuntur. Ille ergo sic introducit : Postquam reversi sunt Discipuli, gratias agentes, et dicentes : « Domine, in nomine tuo etiam dæmonia no» bis obediunt [1] : » Videns gratias Discipulorum Christus, quomodo in consummatione commissi mysterii fuerint fideles, quomodo in gratiarum actionibus erant devoti, quasi congaudens Discipulis suis exultavit, et dixit : « Confiteor » tibi, pater. » Iste autem, postquam implacabiles animos Judæorum, et duras mentes ostendit, quos tot miracula ad fidem flectere non potuerunt, respondit excitatus Discipulorum suorum suasu, illorum bonas imprecationes suscipiens, ad quorum nuntium bonum respondit. Alterum, duritia compulsus Judæorum. Ergo ille gratias agit, quia illuminati sunt rustici et simplices homines, qui totum quidquid fecerint boni imputant auctori. Iste autem gratias agit, non solum quia illuminati sunt parvuli, sed quia excæcati sunt litterati et sapientes Judæorum, et qui omnem gratiam Dei imputant sibi.

II. « Confiteor tibi, Domine pater cœli et terræ, quia ab» scondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea » parvulis. » Quantum ad propositum quidem Christi in hoc loco loquentis, talis est intellectus verborum istorum. Postquam improperavit incredulis civitatibus, occasionem accipiens ab incredulitate earum, justam dispositionem Dei introducit in medium, gratias agens dicit. Quia placuit enim Deo Judæos quidem repellere, qui prius sapientibus dabantur in eloquiis Dei, cum essent insipientes (Sapientia quidem est, non eloquia Dei scire, sed secundum eloquia Dei vivere;) et recipere gentes, quia parvuli erant in scientia Dei, et parvuli per ignorantiam, non per contumaciam.

[1] Luc. x, 17.

Tu autem ad quascumque volueris personas, potes dilatare tractatum, quoniam et ab omnibus sapientibus, qui secundum sensum carnis sunt sapientes, et non secundum spiritum cordis, abscondit Deus semper mysterium veritatis, et parvulis illud revelat, qui parvuli malitia sunt. Qui sunt sapientes? Antiqui philosophi, et oratores, qui naturali sapientia litterarum exercitatione exacuminati, de Dei natura quærere contendebant, non Deum invenire desiderantes, sed altissima disserere cupientes, victi sunt ingenio, defecerunt sermone : in ultimo nihil se amplius invenire potuisse confessi sunt, nisi quia Deus incognoscibilis est. Et ut quid ergo tantum laborasti, si ignorans es postquam requisisti, quemadmodum fueras antequam quæreres? Sicut enim qui innavigabilem Oceanum navigare se usurpat, dum non potest eum transire, necesse est ut per eamdem viam revertatur, unde ingressus est : sic et illi ab ignorantia cœperunt, et in ignorantia finierunt. O homo sapiens, magis autem insipiens! Deus invisibilis est, et quis eum potest videre, nisi ipsi se videat? Serva ergo mandata Dei, sanctifica cor tuum, ita ut inhabitet Deus in te, et videas Deum. Magis autem non tu vides, sed Deus qui est in te, ipse videt te. Deus incomprehensibilis est. Quis enim potest comprehendere eum, nisi ipse se comprehendat? Serva ergo mandata Dei, sanctifica cor tuum, ita ut Deus habitet in te, et quotidie magis ac magis invenies Deum. Non ergo tu Deum, sed Deus invenit te.

III. Qui sunt parvuli? Christiani, qui nihil possunt amplius æstimare de Christo, nisi quod vident in eo, et nihil amplius credere possunt, nisi quod audiunt in libris de ipso. Talis est enim natura infantium, cum viderint rem aliquam, animus eorum simplex nihil potest amplius considerare de ea, quam quod oculi eorum vident : et quod audierint ab aliquo, nihil amplius in sermonibus exponen-

tis intelligunt, neque possunt discutere rem auditam, sed quidquid audierint, credunt. Si bonum, toto corde lætantur : si malum, sine consolatione tristantur. (Sic et infideles, si audierint christum dicentem : « Non sum solus, sed qui misit me Pater, mecum est, » non possunt intelligere, putantes quia non unus est Deus, Pater et Filius. Si enim esset unus, nunquam diceret : « Non sum solus. » Qui enim unus est, et solus est : qui autem solus non est, nec unus est (15). Si videmus Christum in cruce pendentem, non possumus intelligere ex nobis, quia homo purus est ille qui pendet. Nam recessisse majestatem Dei de corpore nec vidimus, nec audivimus. Sed forte dicis : « Quomodo ergo clamabat in cruce, « Deus meus, Deus meus, quare me de» reliquisti [1], » si non esset corpus derelictum? Et non audisti quomodo ad latronem dicebat: « Amen dico tibi, hodie » mecum eris in paradiso [2]? » Homo purus qui se derelictum dolebat, sicut tu dicis, quomodo ad paradisum ducatum præstabat? Clamabat ergo filius ad patrem, ut se ex infirmitate corporis pati probaret hominibus, non ut corpus a Divinitate derelictum ostenderet. Item qui sunt sapientes, a quibus mysterium Christi absconditum est, Sacerdotes, Scribæ et Pharisæi, qui congregati in templo dicebant : « Quousque animam nostram tollis? Dic nobis » palam, si tu es Christi [3]. » Quibus respondit : « Et dixi » vobis, et non creditis. Opera, quæ ego facio in nomine » Patris mei, ipsa testificantur de me [4]. Et tulerunt lapides, » ut lapidarent eum, dicentes : Propter bonum opus non » lapidamus te, sed propter blasphemiam : quia tu cum sis » homo, facis te ipsum Deum [5]. » Qui sunt parvuli, quibus est revelatus? Quos Dominus interrogat dicens : « Vos au» tem quem me esse dicitis? » Respondentes dixerunt : « Tu

[1] Psal. xxi, 2. — [2] Luc. xxiii, 43. — [3] Joan. x, 24. — [4] Ibid. 25. — [5] Ibid. 31 et 33.

» es Christus Filius Dei vivi [1]. » Si ergo quod Judæi quotidie meditantes legem Dei invenire non potuerunt, piscatores et rustici invenerunt, quotidie tractantes retia in manibus suis : « Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te [2]. » Non dicit : « Qua ratione sic ei placuit, » sed tantum gratias agit Patri, quia sic ei placuit.) Ita et tu nunquam discutias consilia Dei in operibus ejus quid fecit, aut qua ratione sic fecit : sed quomodocumque sic voluit rem suam ordinare, gratias agens sufficiat tibi ad testimonium ipsa Dei natura : quia Deus sine ratione et sine justitia nihil facit. Non enim ad discussionem suam, sed ad honorem suum creavit te. Nec judicem te esse voluit actuum suorum, sed servum præceptorum suorum. Boni enim domini est omnia providere, quæ ad utilitatem pertinent servi. Boni autem servi est, fideliter operari, et non discutere domini sui actus.

IV. « Omnia mihi tradita sunt a patre meo [3]. » A quo illi tradita sunt, si unus est Pater et Filius? Aut quare habere non poterat, nisi tradita illi fuissent, si per omnia Patri suo erat æqualis? Nam significatio traditionis, tam unitatis rationem, quam æqualitatis excludit (16). Nam nec qui accipit, unus est cum dante : nec qui traditum acceperit, æqualis est ei qui tradidit. Tradita sunt ei secundum quod minoratus est paulo minus ab Angelis. Nam secundum illud quod non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, cum eo Deus unus et æqualis est qui tradidit omnia. « Omnia mihi tradita sunt, cœlestia, terres» tria, et infernalia. » Cœlestia quidem, ut jam nunquam sint rebellantia, nec dicat aliquis eorum : « Ponam sedem » meam in nube, et ero similis Altissimo [4]. » Terrestria, ut relinquentes idola et peccata credant in me, et obaudiant

[1] Matth. xvi, 15, et Luc. ix, 20, et Joan. vi, 70. — [2] Mat. xi 26. — [3] Ibid. 27. — [4] Isaï. xiv, 14.

meis mandatis. Infernalia, ut vocentur ad vitam, « Ut in »nomine meo omne genu flectatur, cœlestium, terres»trium, et infernorum [1]. » Cœlestia, ut sint in adjutorio terrestribus : terrestria autem, ut fiant imitatores cœlestium : infernalia, ut jam non expugnatione hominum proficiant, sed ad probationem Sanctorum.

V. Et vide, non vidit: «Omnes homines mihi traditi sunt: » ut tantummodo de hominibus crediturus, sed etiam et de rebus omnibus, quæ ad gloriam ejus fuerant convertendæ, cum essent adversæ, diabolo subvertente : ut puta omnia ei tradita sunt, cœlum et terra, sol, luna, stellæ, aër, et ignis, aquæ, flumina, infernus et mors, ut jam nemo hæc omnia deos esse, aut ingenita esse, suggerente diabolo, arbitretur, sed omnes Christi esse opera, sancto Spiritu docente, cognoscant et fateantur. Non ergo tradita sunt, ut modo Christi secundum naturam fiant, quæ semper ejus fuerant, sed ut modo ejus esse credantur, et modo ad ejus gloriam convertantur : sicut et homini semper extitit Deus, sed usque tunc cognitus non erat. Nunc autem traditi sunt ei absolute, ut cognoscant eum suum factorem Deum, sicut scriptum est : « Sicut dedisti mihi potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti mihi, dem eis vitam æternam. « Hæc »est autem vita æterna, ut cognoscant te unum et verum »Deum, et quem misisti Jesum Christum [2]. » Mihi tradita est vita et mors, ut nec vita ad peccatum sit hominum, nec mors ad pœnam : sed ut qui vivunt, lucrum justitiæ bene viventes faciant, et qui mortui fuerint, melius vivant, mecum regnantes in cœlo. Mihi traditæ sunt divitiæ et paupertas. Usque nunc enim paupertas blasphemare cogebat, furtum committere suadebat. Divitiæ autem inflabant, nocendi virtutem præstabant. Nunc autem mihi traditæ sunt, ut paupertas dum magnanimiter sustinetur, ad gloriam

[1] Philip. II, 10. — [2] Joan. XVII, 3.

Dei proficiat : et divitiæ dum misericorditer dispensantur, ad gloriam Dei proficiant. Mihi traditi sunt servi et reges, ut nec servi in suo servitio erubescant, sed in me domino glorientur : et reges non in sua potentia extollantur, sed mihi genua curvent.

VI. « Et nemo novit Filium, nisi Pater : neque Patrem » quis novit, nisi Filius : et cui voluerit Filius revelare [1]. » Ita intelligendum est, nemo ex se potest cognoscere quemquam illorum, nisi Patrem Filius revelaverit et filium Pater. Nam de Patris quidem persona Christus ipse dixit, quia nemo scit Patrem, nisi Filus revelaverit; de Filii autem persona ideo non dixit : « Nisi Pater revelaverit, » quia jam superius dixerat : « Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti » hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvu- » lis [2], » scilicet hæc eadem quæ dispensata sunt in adventu meo de me. Nam et ad Petrum confitentem se dixit : « Non » caro et sanguis revelavit tibi, sed Pater meus [3]. » Et Esaïas dixit : « Ego dominus sanctus vester, qui ostendi Israël re- » gem vestrum [4]. » Aut certe ita, secundum plenitudinem Patris : « Patrem nemo cognoscit, nisi Filius. » Et secundum plenitudinem Filii : « Filium nemo cognoscit, nisi Pater : » quia incomprehensibilem naturam comprehendere non potest comprehensibilis creatura. Quoniam etsi de Patre Filius revelet, aut de Filio Pater, tamen revelat non quantum sunt, sed quantum ille, cui revelatur, potest capere. Aut certe sic datur intelligi ex his quæ præcedunt, quoniam dicit : « Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. » Et ex his quæ sequuntur, quoniam dicit : « Venite ad me omnes » qui laboratis, et onerati estis [5]. » Puto quod secundum hoc nemo cognoscit Filium, secundum quod ei omnia tradita sunt, « Ut omne genu in nomine ejus flectatur, cœlestium,

[1] Matth. xi, 27. — [2] Luc. x, 21. — [3] Matth. xvi, 17. — [4] Isaï. xlix. — [5] Matth. xi, 28.

» terrestrium, et infernorum : et omnis lingua confiteatur » quia Dominus Jesus Christus est in gloria Dei Patris [1]. » Quæ omnia futura erant, tunc adhuc nemo sciebat. Et secundum hoc nemo cognoscit Patrem, eo quod statuit in Filio suo omnibus dare salutem. Unde Apostolus dicebat : « Mysterii temporibus æternis taciti, manifestati autem » nunc [2], etc. Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati » estis. » Qui sunt qui laborant? Qui legis justitiam operantur. Et qui sunt qui onerati sunt? Ipsi Judæi, quibus post idololatriam vituli talia legis mandata imposuit Moses, in quibus nunquam se explicarent. De quibus et Petrus ait : « Quid tentatis Deum, et vultis imponere jugum super » cervices Discipulorum, quod neque nos, neque patres » nostri potuimus portare? Sed per gratiam Domini nostri » Jesu Christi credimus nos salvos fieri [3]. » Ideo sic dicit : « Qui laboratis, » id est, qui contenditis justi esse, et non potestis : quia præceptum legis dum expleri non potest, semper conscientiam facit obnoxiam (17).

VII. Et apud Judæos quidem erat lex levis et justa, id est, Decalogus, quem ante idololatriam acceperunt, sed sine gratia inveniebatur gravis. Sine gratiæ enim auxilio omnis justitia hominibus gravis est. Quia lex præceptum est nudum, gratia autem virtus est Dei. Lex in libro conscribitur, gratia autem in corde plantatur. Ideo lex insufferribile pondus est, gratia autem delectatio cordis est, dicente Domino per Salomonem : « Transite ad me omnes » qui concupiscitis me, spiritus meus super mel dulcis [4]. » Ergo lex non solum ideo gravis est, quia gravia præcipit observationis mandata, sed et quia præcipit fieri, et faciendi non præstat auxilium. Nec ideo solum gratia levis est, quia levia ponit mandata, sed quod fieri præcepit, et

[1] Philip. II, 10, 11. — [2] Rom. XVI, 25, 26. — [3] Act. XV, 10, 11. — [4] Eccli. XXIV, 26, 27.

ipsa in nobis faciendi operatur virtutem. Ecce enim lex præcipit, « Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum » tuum : » gratia autem jubet, « Diligite inimicos vestros [1]. » Nonne gravius est gratiæ mandatum, quam legis? Et tamen facilius est nobis per gratiam hæc impossibilia adimplere, quam Judæis per legem illa possibilia : quia in gratia Dei totum possumus, sine gratia autem nihil, dicente Apostolo : « Omnia possum in eo qui me confortat [2]. » Adhuc autem dico : « Etsi impleverit quis omnem justitiam legis, vivit quidem in ea, non tamen justificatus est. » Unde adolescenti Dominus sic respondit dicens : « Hæc fac et vi- » ves [3]. » Non dixit : « Et justus eris, » quoniam lex abstinentiam mandat malorum, ut puta « Non occides, » et cætera. Non justitiæ opus injungit, sicut gratia, ut non irascaris sine causa, nec concupiscas. Qui autem abstinet se a malis, innocens quidem est : justus autem non est, nisi et justitiæ opus impleverit. Non quidem morietur, tamen nec gloriam habebit. Propterea dicebat Apostolus : « Qui erat filius Abrahæ, qui conversatus fuerat in lege » sine reprehensione [4]. » Nos, inquit, Judæi, et non de gentibus peccatores, scientes quia in lege nemo justificatur, credimus Jesum Christum, ut ex fide Christi justificemur. Omnis autem qui contendit justitiam facere, et non justificatur, laborat in opere, quia fructu laboris sui non fruitur : qui autem et contendit, et justificatur, non laborat, sed delectatur in opere suo, quia operis sui fruitur fructu. Deinde quis nescit quia minor est justitia legis, quam gratiæ? Ut puta « Non occides, non adulterabis : » hoc facilius est, quam non irasci, aut non concupiscere. Ab hoc enim multi se abstinent, etiam qui non timent Deum. Ab ira autem vel concupiscentia vix etiam spirituales viri : tamen

[1] Luc. xix, 18, et Matth. v, 43, 44. — [2] Philip. iv, 13. — [3] Luc. x, 28. — [4] Philip. iii, 6.

difficilior et onerosior invenitur lex, quia opera quærit, non voluntatem. Justitia autem gratiæ, licet major sit, tamen facilior invenitur, quia voluntatem non opera quærit; ut puta si quis non iratus, sed propter disciplinam palmam alicui dederit, et eventu occiderit, sicut fieri solet, quantum ad gratiam innocens est, quia voluntatem, non opus requirit : quantum autem ad legem reus est, quia opera quærit. Item si in persecutione prostituta fuerit virgo, in lege quasi non virgo jam repellitur, quia opus aspicit, non voluntatem. In gratia autem quasi virgo suscipitur, quia non opera quærit, sed voluntatem. Vides quia injusta est lex et onerosa? Ideo homines de sub pondere judaïcæ legis hortatur Christus exire, et ad delectabilem gratiam pervenire, dicens : « Venite ad me omnes qui laboratis, et » onerati estis, et ego reficiam vos [1], » id est, repausabo.

VIII. « Et vide quomodo dicit : « Qui laboratis? » Quis est qui laborat? Qui festinat adimplere justitiam, et non prævalet. Qui autem non vult facere justitiam, ille non laborat sub pondere legis : ut puta si ante te videris aliquem ponderis fascem : siquidem contendisti eum tollere super te, et non potes, laboras : si autem nec tentas, nullum sentis laborem de pondere. Ergo non illos vocabat Christus ad se, qui omnino non concupiscebant facere justitiam, sed qui festinabant, et qui laborabant, et prævalere non poterant. Adhuc etiam sermonibus istis etiam Christianos peccatorum pondere prægravatos, ad requiem pœnitentiæ vocat. Putas quod peccatores istius mundi non laborant? Vere enim majores labores et sollicitudines habent, quam servi Dei, dicente Propheta : « Contritio et infelicitas in » viis eorum, et viam pacis non cognoverunt [2]. » Item ex persona peccatorum pœnitentiam agentium dicit Salomon : « Ergo erravimus a via veritatis, et lumen justitiæ non luxit

[1] Matth. xi, 28. — [2] Psal. xiii, 3.

» nobis, et sol non ortus est nobis : lassati sumus in iniqui-» tatis via et perditionis, ambulavimus solitudines desertas, » difficiles autem vias Domini ignoravimus. Quid nobis » profuit superbia nostra, aut quid divitiarum jactatio con-» tulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra [1]. » Ergo laborant multum, et conteruntur in sæculo, sed laborem non sentiunt; spiritus enim qui seducit eos, ipse delectat in malo. Sicut enim qui suscipiunt jugum Christi, Christus eos delectat in spiritu, ne fatigentur in bonis operibus : sic et qui jugum suscipiunt diaboli, diabolus eos delectat et decipit, ne discedant a malo impii usque ad mortem suam. Ideo dicit Christus : « Jugum enim meum » suave est et onus meum leve [2]. » Nam etsi corpore non gravantur peccatores, nec laborant, animæ tamen eorum gravatæ sunt et laborant, dicente Propheta de onere peccatorum : « Quoniam iniquitates meæ superposuerunt ca-» put meum, sicut onus grave gravatæ sunt super me [3]. » Et iterum Zacharias iniquitatem super talentum plumbi sedere conscribit [4].

IX. « Tollite jugum meum super vos : et discite a me, » quia mitis sum, et humilis corde [5]. » O gratissimum pondus quod magis confortat portantes. Nam pondus terrestrium dominorum atterit paulatim ministrantium vires : pondus autem Christi magis adjuvat bajulantem, quia non nos portamus gratiam, sed gratia nos. Nec nos ad auxilium gratiæ dati sumus, sed gratia magis ad nostrum. « Jugum enim meum » suave est, et onus meum leve. » Suscipite jugum meum, et a me discite, id est, ex ipso jugo meo, quia suave est, et ex ipso onere meo, quia leve est; experimentum accipite, quia mitis sum, et humilis corde. Consequenter et Propheta dicit de Christo : « Gustate et videte, quoniam suavis est Do-

[1] Sap. v, 6-9. — [2] Matth. xi, 30. — [3] Psal. xxxvii, 5. — [4] Zach. v, 7. — [5] Matth. xi, 29.

» minus [1]. » Inexpertis enim gravis est justitia Christi, expertis autem suavis est. Ergo lex immitis fuit, quia quidquid mandavit, in ira sua mandavit post idolum fabricatum, non ut salvet, sed ut puniat eos secundum duritiam cordis eorum. Christus autem mitis est, quoniam quidquid mandat, propter misericordiam suam mandat, non ut puniat, sed ut salvet. Item lex superba est. Vetat enim omnem hominem accedere ad sancta, præter pontificem [2]. » Item mulieres menstruatas, vel virum in fluxu seminis, vetat intrare in templum. Luscum, vel leprosum, vel aliquo membro debilem, vetat sacerdotio fungi. Vides quomodo superba est lex? Christus autem humilis, qui nihil aliud quærit, nisi fidem integram, et conscientiam mundam. « Et invenietis, » inquit, requiem animabus vestris [3]. » Non dixit : « Invenietis » requiem, » et tacuit, sed addidit : « Animabus vestris : » quoniam mandata Christi in hoc sæculo animarum requies sunt, non corporum : quoniam etsi laborant et tristantur in corpore, animæ eorum requiescunt, et gaudent in spiritu et in spe. Ideo alibi dicit : « Hæc autem locutus sum » vobis, ut in me pacem habeatis, in hoc autem mundo tri» bulationes. »

[1] Psal. xxxiii, 9. — [2] Lev. xvi, 17. — [3] Matth. xi, 29. — [4] Joan. xvi, 33.

HOMILIA XXIX.

CAPUT XII.

1. « Tunc oblatus est Jesu dæmonium habens, cæcus et » mutus [1], etc. » Tunc, quid est? quando egressus est de synagoga (in mysterio contempsit synagogam Judæorum) tunc oblatus est ei in uno homine totus mundus, cæcus et mutus, qui neque videbat, neque loquebatur, id est, qui neque cognoscebat Factorem suum, neque gratias illi agebat, ut quod visibiliter in uno homine agebatur, hoc invisibiliter fieri intelligeretur in omnibus. Nam vere nisi Judæam Dominus reliquisset, adhuc omnes gentes in potestate diaboli cæci et muti manerent. Legimus in Scripturis et derelictam Judæam, et non derelictam. Derelictam quidem, sicut Esaïas dicit : « Et derelinquetur filia Sion, sicut um- » braculum in vinea [2]. » Non derelictam autem, sicut David dicit : « Quia non repellet Dominus plebem suam, et » hæreditatem suam non derelinquet [3]. » Hanc quæstionem solvit nobis Apostolus, dicens : « Non excidit verbum Dei. » Non omnes qui sunt ex Israël, hi sunt Israëlitæ : neque » qui sunt semen Abrahæ, omnes filii : sed in Isaac vocabi- » tur tibi semen [4]. » Ergo non qui filii carnis, hi filii Dei : sed qui filii promissionis, æstimantur semen. Vides ergo quia illa Judæa derelicta est, quæ secundum carnem erat Judæa : quæ autem secundum spiritum fuit Judæa, non solum derelicta non est, sed magis electa est. Nam sicut in homine duplex est homo : est enim homo exterior carnalis

[1] Matth. XII, 22. — [2] Isaï. I, 8. — [3] Psal. XCIII, 14. — [4] Rom. IX, 6, 7.

et corrumpendus, et est homo spiritualis incorruptibilis. Et sicut in lege duplex est circumcisio, a foris quidem carnalis, et rescindenda ; ab intus autem et spiritualis, et adimplenda. Ut puta hoc recisum est in lege, quod erat a foris membrum : illud autem quod fuit ab intus, ut circumcideretur cor, non est recisum. Sic et in Judæa, duplex est Judæa. Et a foris quidem Judæa videtur, qui ex carne Abrahæ nati sunt. Ergo populus in populo erat clausus. Ideo et Dominus ingressus synagogam, id est, quasi in populum, salvavit virum spiritualis populi judaïci figuram habentem. Et ingressus in populum, ut de medio populi populum liberaret, id est, de synagoga. Populus enim ille spiritualis manum habebat aridam, id est, boni homines, qui erant inter Judæos, aridas manus habebant sub lege contractas, quia opera justitiæ facere non poterant. « Quia » ex operibus legis nemo justificatur [1]. » Ut puta amicum diligere secundum legem, et ei benefacere, non est hoc benefacere, sed male non facere. Non enim omnino male non facere, justitiam facere est. Itaque sanavit manus justorum Christus per gratiam, ut non solum amicos, sed etiam inimicos ament, bene omnibus facientes. Vides quia laxata est manus eorum, quasi accipiens gratiæ nervos ? Ideo autem prius arida manus sanata est, postea illuminatus cæcus, quia per opera justitiæ venitur ad perfectam cognitionem Dei. Nisi enim quis secundum Deum cœperit ambulare, vel conversari, nunquam potest Deum perfecte cognoscere : bona enim conversatio ad cognoscendum Deum aperit oculos mentis. Per verbum enim quasi modicus gustus Dei datur hominibus, per conversationem autem bonam venitur ad perfectam fidem. Unde scriptum est : « Beati » mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt [2]. » Et ne aliquis putet quia sufficiat homini fideli cognoscere Deum,

[1] Rom. III, 20. — [2] Matth. v, 8.

sed necessarium est et confiteri Deum, ideo cæcum et mutum sanavit : oculos ad cognoscendum Deum, os ad confitendum Deum. Qui ergo cognoscit, et non confitetur, ille etsi oculos mentis habeat curatos, tamen adhuc mutus est. Qui ergo videns non videt Deum, id est, cognoscens non cognoscit Deum, cæcus est, quia non facit præcepta Dei. Et qui loquens non loquitur Deum, mutus est, quia loquens non loquitur Dei laudem, aut gratiam : sed siquidem ea quæ diabolus jussit, ille etsi loquatur et videat, quantum tamen ad Deum mutus et cæcus est. Non enim ille videt Deum qui scit Deum, sed qui timet et diligit Deum. Qui autem timet et non diligit, nomen Dei cognoscit, non potestatem. Et qui orat et psallit, et non facit quæ laudat, ille corpore loquitur, animo autem tacet.

II. « Stupebant autem turbæ, dicentes : Numquid hic est » filius David[1] ? » Quam proprie dixit : « Stupebant, quia ipsum nondum sciebant. Nemo enim potest vere judicare de opere aliquo, nisi personam operantis cognoverit quis est. Ut puta, si magnum opus facit discipulus alicujus artificis, miramur, quia discipulus alicujus constitutus tale opus potuit consummare. Si autem fecerit illud ipse magister, non satis miramur. Quod enim magnum est, ut exercitatissimus magister faciat opus magnum ? Ita et Deus qualecumque opus fecerit, minus est quam potestas ipsius. Ideo faciens filius Dei miraculum, non stuporem debuit excitare, sed fidem. Vis scire quia cum non cognoverunt, ideo stupebant, audi quid dicunt : « Numquid hic est filius David ? » Si enim cognovissent eum, nunquam dicerent : « Hic est filius David ? » sed dicerent : « Hic est Filius Dei. « Phari- » sæi autem audientes, dixerunt : Hic non ejicit dæmonia, » nisi in Beelzebub principe dæmoniorum[2]. » Videamus : dixerunt hoc Pharisæi, aut cogitaverunt ? Causa autem

[1] Matth. XII, 23. — [2] Ibid. 24.

quæstionis ex eo est, quoniam hic quidem dicit : « Phari-» sæi autem audientes, dixerunt. » In sequenti autem dicitur ita : « Sciens Jesus cogitationes eorum : » et non dixit : « Audiens dicta eorum. » Quid ergo est? forsitan quidam dixerunt, sed ex mala cogitatione dixerunt. Frequenter enim dicunt homines de aliquo quod non est verum, non autem dicunt ex mala cogitatione, ut derogent ei, sed dicunt nescientes rei veritatem. Ili autem Pharisæi ex mala cogitatione dixerunt falsum de Christo, non ignorantes rei veritatem, sed ut derogatoriis sermonibus istis populum a fide Christi averterent. Videbant enim turbam stupentem, ac dicentem : « Nonne hic est filius David? » Quæ verba appropinquantium erant ad fidem. Ideo Pharisæi excitati in zelo, ne, viso miraculo, ejus crederent in eum, dixerunt : « Quid stupore nimio movemini, o viri? quid superflua dicitis verba, putantes ne filius sit David? Nos manifeste cognoscimus quoniam hic non ejicit dæmonia, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. » Quoniam ergo ita dixerunt, non ignorantes rei veritatem : sciebant enim quod spiritus Satanæ non hujusmodi miraculum operatur : sed ex mala cogitatione, et ex invido proposito, ut averterent populum a fide Christi. Ideo dicitur : « Sciens autem Jesus cogitationes » eorum, dixit eis [1]. » Aut certe sicut simpliciter sermo demonstrat, hæc Pharisæi non dixerunt, sed cogitaverunt. Mala autem eorum cum essent abscondita, quid nocere poterant gloriæ Christi? nihil. Qui enim malum cogitat, se perdit, alterum non gravat. Sed vide misericordiam Christi Si illi hoc aperte dixissent, et iste e contra respondisset, diceremus forsitan, quia ideo contra verba illorum respondit, ut confunderet malitiam eorum. Nunc autem manifestum est quia ideo respondit, non ut confunderet malitiam eorum, sed ut sanaret vulneratam conscientiam ipso-

[1] Matth. XII, 25.

rum, ut videntes cogitationes suas in verbis ejus, vel sic intelligant, quia non est homo, qui corda cognoscit. Tanquam si ita dicat ad eos: « Puta quia dæmonia cum potuit sanare Beelzebub, numquid potest Beelzebub occulta cordis aspicere? »

III. « Omne regnum adversum se divisum, desolabitur [1]. » Aliud est impossibile, aliud falsum. Impossibile est, quod fieri non potest, falsum autem, quod fieri quidem potest, factum autem non est. Quod ergo Judæi adversus Christum dicebant, possibile quidem erat, verum autem non erat. Quomodo non erat verum? Quia Christus quidem in Beelzebub non ejecerat dæmonia: fieri autem poterat, ut in spiritu diaboli dæmones expellerentur. Numquid Pharisæi, homines docti in malo, hoc adversus Dominum blasphemassent, nisi cognovissent fieri posse? Nam falsum quidem dicere, hominum est malignorum: quia falsa res, si bene continuata fuerit, vera et credibilis æstimatur. Rem autem impossibilem dicere, insensatorum hominum est, non malorum: quia quod impossibile est, defensione non indiget, quia impossibilitas rei seipsam defendit. Quod dæmones diximus a Beelzebub posse expelli, quantum ad primam faciem diximus posse, secundum quod multi seductores videntur expellere: revera autem impossibile est, ut in Beelzebub dæmones expellantur: quia expellens dæmonem, non propter odium ipsius dæmonis, neque propter salutem hominis ipsius ejicit eum, sed ut videntes perdat deceptos, quicumque crediderint ei vel ministris ejus, quod possit ejicere dæmones. Nam ejiciens eum, non ejicit eum. sed concludit cum eo, ut inter præcipientem dæmonem, et alterum obedientem seducantur videntes. Ideo et Dominus sciens quia in schemate ejiciuntur, non in veritate: non ad schema, sed ad ipsam veritatem respondit, dicens:

[1] Matth. xii, 25.

« Omne regnum in seipsum divisum, desolabitur. » Id est, sicut non potest fieri, ut quis se persequatur : sic non est possibile, ut diabolus diabolum ejiciat. Regnum diaboli est omne malum, regnum autem Dei omne bonum. Ergo diabolus rex mali : si bonum faciat, ipse destruet regnum suum, quia adversus se agit. Sicut enim malum adversus bonum contrarium est et nocivum, sic bonum adversus malum contrarium est et nocivum. Ejiciens itaque diabolus diabolum, delusorie non bonum fecit, sed malum, id est, non adversus se agit, sed pro se : quia non ejiciendorum dæmonum gratia ejicicit dæmones, sed seducendorum hominum causa. Nam expedit et ipsis dæmonibus obaudire sibi invicem in schemate, et exire de corpore. Melius est enim ei exire de corpore, et animam occupare : unum dimittere, et plurimos possidere. Quia si non exierit de corpore, corpus hominis tantummodo possidet, anima autem vexati hominis innocens vadit ad Deum. Si autem de corpore exierit, quantos homines seducere potuerit, tantorum animas perdit. Deinde dic mihi, si soli servi Dei possunt dæmonia ejicere, an etiam ministri diaboli? Et si dixeris : « Soli servi Dei, » quantum ad rem quidem verum dicis ; quantum autem ad speciem et illi ejiciunt, sicut testatur Dominus in Evangelio. Nam cum dixisset : « Attendite vobis a falsis prophetis [1] : » postmodum addidit, « Multi dicent mihi in illa die : » Domine, nos in nomine tuo dæmonia ejecimus, et virtutes » multas fecimus. Nunc jurabo illis, quia nescio qui estis [2]. » Si ergo servi Dei tantummodo ejecerunt dæmonia, juste seducebaris, ut quemcumque videris dæmonia expellentem, existimes eum sanctum : nunc autem cum legas et ministros diaboli eadem facientes, qua ratione seduceris, ut quemcumque videris dæmonia expellentem, existimes eum sanctum? Nam ejicere dæmones commune est opus inter mi-

[1] Matth. VII, 15. — [2] Ibid. 22, 23.

nistros Dei, et ministros diaboli : veritatem autem confiteri, et justitiam facere, privatum opus est tantummodo Sanctorum. Ideo quem videris dæmonia ejicientem, si non est confessio veritatis in ore ejus, nec justitia in manibus ejus, non est homo Dei. Si autem videris veritatem confitentem, et justitiam facientem, etsi dæmonia non ejicit, homo Dei est.

IV. Ecce si tu et vicinus tuus habeatis simile signum unusquisque in equo suo, et perierunt ambo, et inventus fuerit unus ex eis, numquid curris, et dicis : « Meus est equus, quia hoc signum habet? » Dicit enim tibi vicinus : « Et meus equus hoc signum habuit. » Quid ergo? Necesse habes aliud signum privatum ostendere, quod vicinus tuus non habet in suo. Si ergo in cognoscendis animalibus sic sapis, quomodo in cognoscendis servis Dei sic non intelligis? Sed per illud signum vis cognoscere servos Dei, quod habent et servi diaboli : cum magis deberes aspicere, quod habent soli servi Dei. Sed dicis : « Ut quid talem potestatem Deus diabolo dedit ad seductionem humanam? » Si enim ille seductionis potestatem non accepisset, tu probationis mercedem habere non poteras. Nisi enim infideles relicti fuerint, non eliguntur fideles. Nisi aliquorum facta fuerit refutatio, aliorum non potest fieri electio. Omnis enim seductio non potest esse seductio, nisi habuerit boni colorem, per quod videatur bonum esse quod malum est : et tunc non tantum speciem primam rerum bonarum aspicias, sed causam rerum consideres. Omne enim malum voluit Deus posse latere sub colore boni, et omne bonum voluit esse sub caligine obscuritatis, ut tu nec bonum sine labore invenias, nec malum sine labore evites : negligens autem nec bonum inveniat, nec malum evadat. Omnia Deus posuit in labore, ut in omni re mercedem præparet, sicut ait Salomon : « Quoniam Deus distensionem magnam

» dedit hominibus, ut distendantur in ea [1]. » Et Job : « Om-» nis vita nostra tentatio est [2]. » Aliud testimonium dat, quia non in Beelzebub ejicit dæmonia. « Si ergo, inquit, » ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo eji-» ciunt [3] ? » Filios eorum Apostolos dicit, qui erant ex illis, quos superius misit ad prædicandum, dans illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos. Qui credentes, dixerunt : « Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis » subjecta sunt [4]. » Id est, interrogate filios vestros, in quo ejiciunt dæmonia. Si illi in nomine meo ejiciunt dæmonia, dicentes : « In nomine Jesu Christi præcipio tibi exire ab illo : » verum est, quia non ego in Beelzebub ejicio dæmonia. Nam quia qui talis est homo, ut in Beelzebub ejiciat dæmonia, nomen ejus non potest sic honorificatum esse, sic terribile, ut in nomine ejus etiam ab aliis dæmonia expellantur. « Ideo ipsi judices vestri erunt [5]. » Quando? « Cum sederint super duodecim thronos, judicantes » duodecim tribus Israël [6]. » Tunc sine dubio dicetis in judicio meo : « Ideo tibi non credidimus dæmonia expellenti, quia putavimus te in Beelzebub ejicere dæmonia. » Respondebunt contra vos filii vestri, et dicent : « Si considerassetis nos, quia in illius nomine dæmonia expellebamus, et intelligere poteratis quia ille non habuit spiritum Beelzebub, in cujus nomine tanta erat virtutis potestas. »

V. « Si autem in Spiritu Dei ejicio dæmonia, appropin-» quabit in vos regnum Dei [7]. » Regnum Dei, seipsum dicit. Sed ideo quasi de altera re dicebat, quia infidelibus loquebatur, ne forte et alteram occasionem jactantiæ invenientes in Christo, quem non cognoscebant, additamentum facerent blasphemiæ. Hoc ergo videtur dicere : « Si

[1] Eccl. III, 10. — [2] Job. VII, 1. — [3] Matth. XII, 27. — [4] Luc. X, 17. — [5] Matth. XII, 27. — [6] Id. XIX, 28. — [7] Id. XII, 28.

ego in Spiritu Dei ejicio dæmonia, regnum Dei appropinquat in vobis : si autem in spiritu Beelzebub ejicio dæmonia, regnum Beelzebub appropinquat in vobis.» Corrige sermonem, et manifestius declarabitur mysterium verbi Dei. Id est, si regnum Dei appropinquat, in Spiritu sancto ejiciuntur dæmonia, et virtutes multæ fiunt : quando autem appropinquat regnum Antichristi, in spiritu diaboli ejiciuntur dæmonia, et virtutes multæ fiunt. Illud ergo quod dixit Christus : « Si ego in Spiritu Dei ejicio dæmo-» nia : appropinquat in vos regnum Dei, » ad consolationem illorum hominum pertinet, qui tunc fuerunt. Hoc autem quid significat, quod jactando regnum Antichristi appropinquat? in spiritu Antichristi ejiciuntur dæmonia. Ad nostram admonitionem pertinet, ut sciamus quia sicut in adventu Christi ante illum Prophetæ, et cum illo Apostoli in Spiritu sancto faciebant virtutes : sic et in adventu Antichristi pseudo-christiani, et ante illum, et cum illo in spiritu maligno facient virtutes. Qualis enim res mota fuerit, talis odor procedit. Accenso enim thymiamate, suavis fragrantia exit : commoto autem stercore, putredo gravis prodit. Ante lucem aurora exit, ante noctem obscuritas. Quidam autem hoc sub alio intellectu interpretantur. Id est, si ego, inquit, in Spiritu Dei ejicio dæmonia, sicut et est verum, vos autem dicitis me in spiritu Beelzebub ejicere dæmonia, rei estis judicii. Propter quod appropinquat in vos regnum Dei justum, ut secundum blasphemias vestras judicemini.

VI. « Quomodo potest quis intrare in domum ejus, qui » fortis est, vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit for-» tem [1]? » Huc usque ostendit quomodo intelligeretur, si vellent, quia non in spiritu Beelzebub, sed in Spiritu Dei dæmonia expellebat. Primum, quia Satanas Satanam non

[1] Matth. xii, 29.

expellit, ne ipse sibi adversarius sit, destruens proprium regnum : sed Dei Spiritus est, qui dæmones expellit. Deinde, « Si ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in »quo ejiciunt? » Id est, numquid non in me, aut in meo nomine? Si enim filii vestri in nomine meo expellunt, multo magis possum ego in nomine meo expellere. Et quod habet opus in spiritu Beelzebub, nunc dat rationem quare dæmones expellantur, ut, expulsis eis, omnes credant in Christum, id est, quia alligatus est a me malitiæ princeps. Nec enim potest quis fortis vasa diripere, nisi prius alligaverit fortem. Quomodo enim poterant homines ad libertatem intellectus sui venire, et ad Deum converti, nisi prius alligatus fuisset, qui mentes hominum erroribus occupatas tenebat? Et hoc ergo intelligimus, quia quos ejiciebat dæmones visibiliter, invisibiliter alligabat. Quomodo, aut ubi, nec hominis est posse exponere, nec intelligere. Sed non tantos visibiliter ejiciebat, quantos invisibiliter alligabat. Ejiciebat enim paucos, alligabat autem omnes, ut per paucos ejectos visibiliter ostenderet quia sic omnes spiritus invisibiliter de sensibus hominum credentium expellebat, et quasi de magna multitudine ejectorum dæmonum, modicam probationem ostendebat in paucis. Et cum multos ejiciebat dæmones, quomodo unum alligare se promittit? Sed dicit principem omnium, de cujus virtute omnes dæmones valent, id est, potestatem habent. Nam sicut, Satana dominante, omnes dæmones erant fortes: sic eo alligato, omnes sunt impediti. Nam omnes de illius veneno malitiæ virtutem accipiunt, et sunt unum in eo. Fortem autem dicit adversarium nostrum, quantum ad nostram infirmitatem, non quantum ad suam virtutem. Deinde fortem dicit, non ut nos terreat, sed ut magis nos faciat esse sollicitos; nec enim hostem debent timere fortem, qui habent principem fortiorem, sed ut vigilemus

et laboremus, ut ne in fiducia principis fortioris contemnamus adversarium fortem. Nam si contendimus contra eum, manifestum est quia fortiores illo sumus : si autem negligimus, ille fortior invenitur. Nam quamvis sit infirmus, tamen fortior est homine negligenti. Fortem enim diabolum nostra negligentia facit, non illius potentia.

VII. Vide deinde quomodo sapienter, postquam dixit fortem, postea ostendit ligatum, ut si te audita fortitudo terruerit, ligatio ejus nuntiata confortet. Jam quali opprobrio dignus est, magis autem tormento, qui adversarium suum ligatum non vincit? Vis scire quia ligatus est adversarius tuus? Considera naturam carnis et spiritus, et intelliges. Quomodo poteras homo carnalis spiritum vincere, nisi eum Dominus alligasset? Alligavit eum, ut nos eum conculcemus : illum humiliavit propter malitiam ejus, nos autem exaltavit super eum propter misericordiam suam : ut et ille victus amplius confundatur, quia spiritus constitutus, a carnalibus conculcatus est, et nos vincentes eum amplius glorificemur, quam victores : quia carnales constituti, spiritum vincimus. Ergo labor ejus et fortitudo (*sic*) ligatus est, nostra autem tantummodo sine labore victoria. Qui enim solutum ligare potuit, numquid non poterat, soluto eo, vasa ejus diripere? Poterat quidem, sed non per justitiam, sed per potestatem. Si enim per vocationem solam vellet vasa ejus diripere, solutus diabolus iterum reduceret ad se. Item si per potentiam diriperet, diceret adversus Christum diabolus : « Si quidem ad virtutem, tu fortior es quam ego : si autem ad amorem, ego amabilior quam tu. Si ergo vis illos tollere, potes : si autem dimittis eos in suo arbitrio, potius me sequuntur quam te. » Nam diabolus quidem facere justitiam non acquiescit, objicere autem scit. Quales sunt omnes, in quibus diabolus est. In servis enim Dei etiam leves arguunt

culpas, in se autem nec crimina recognoscunt. Propterea ipsum quidem ligavit, vasa autem ejus et diripuit, et dimisit ea in domo ejus. Diripuit quidem, ex eo quod traxit ea ad notitiam veritatis : dimisit autem ea in mundo, quia sub seductione mundi istius esse nos voluit. Tanquam si ita dicat ad diabolum : « Ecce alligo te, ut appareant homines, qui secuti fuerint te sua voluntate, et qui coacte. Qui enim te diligunt, etiam ligatum te non dimittent : qui autem te dereliquerint ligatum, manifestum est quia non sua voluntate fuerunt apud te, sed coacte. Ergo non interficio te, neque expello de mundo, ne forte in voluntate non habeant quem sequantur, sed alligo te, ne nolentibus violentiam facias. » Ergo manifestum est quod qui modo diabolum sequitur, non cogitur a diabolo : ligatus est enim, sed ipse diligit diabolum. Si enim solutus esset diabolus, nullus homo ei resistere poterat, aut pauci, sicut nec antea restiterunt, nisi pauci electi. Nunc autem cum videas quosdam quidem homines sequentes eum, quosdam autem recedentes ab eo, intelligere debes quia non est virtus cogentis diaboli, sed voluntas sequentium hominum. Si autem dicis quia fortis est diabolus, et non prævaleo contra eum : stat adversum te Scriptura hæc, dicit quia mentiris, quoniam ligatus est adversarius tuus. Ligatus est enim. Malum quidem consilium suadere potest, cogere autem non potest.

VIII. Quæ est domus illius? mundus iste. Et vasa illius? peccatores et infideles, habitantes in eo. Audiens ergo mundum domum esse diaboli, fuge mundum, ne diutius habitans in domo diaboli, iterum fias servus ipsius. Sicut enim in domo Dei malum non est, ita in domo diaboli non invenitur bonum. Nam sicut Deus in domo sua non vult videre malum; sustinere autem videtur pro tempore malum, non quia delectatur in malo, sed ut convertat eum

ad bonum : sic et diabolus in domo sua non vult videre bonum ; sustinere vero videtur bonum, non quia delectatur in bono, sed ut suadeat eum in malum. Et Deus quidem per suam benevolentiam vocat malum ad bonum, ut non necessitate, sed voluntate corrigatur ad bonum. Diabolus autem per suam violentiam persequitur bonum, ut etsi non voluntate, vel ex necessitate cogatur ad malum. Fuge autem mundum, conversatione, non corpore. Nam et ipse mundus non natura diaboli est, sed corruptione. Nec ab initio fecit hunc mundum diabolus, sed Deus : postea corruptione factus est diaboli. Ergo mundus quidem ipse, Dei est : corruptio autem mundi, diaboli est. Si ergo de mala conversatione recesseris, etsi corpore sis in mundo, recessisse videris de mundo diaboli, et esse in mundo. Nunc quod vivimus, in Dei mundo vivimus : quod autem peccamus, in diaboli mundo peccamus. Fuge ergo de mundo, id est, de voluptatibus mundi, ne forte diutius vivens in possessione operum ejus, fias proprius servus ipsius. Sicut ingenuus homo, si diutius in possessione vel domo potentis alicujus et violenti fuerit commoratus, per possessionem longi temporis usu capit eum in servitute, sic et homo si diutius fuerit in possessione diaboli, usu longi temporis vindicat sibi dominum super eum, ita ut nemo se possit a dominatione diaboli liberare, nisi sola potentia Dei.

IX. « Qui non est mecum, adversum me est [1]. » Diaboli voluntas quæ est? rerum malarum. Mea autem quæ est? rerum bonarum. Vide ergo, quia cum non sim cum diabolo, adversus diabolum sum. Sicut enim bonum non est cum malo, sed semper adversus malum : sic non sunt secum, sed adversus se, quibus et voluntas contraria est, et opus. Ille prædicat fornicationem, ego castitatem. Et ideo

[1] Matth. XII, 30.

repellit ille castos, et congregat lascivos, ego autem repello lascivos, et congrego castos : ille docet discordiam, ego pacem : ille seditionarios congregat et turbatos, ego autem unanimes et mansuetos. Vide ergo quia non congrego cum illo, sed dispergo. Minus dicit, ut amplius significet. Si enim qui mecum non est, adversum me est, quanto magis qui adversum me est, mecum non est ? Mecum non est, quia non facit ea quæ ego. Adversum me est, quia contraria facit. Ut puta, ædifico, si quis non adjuvat, etiamsi non destruat, mecum non est, sed adversus me : quia cum possit adjuvare, non adjuvat. Si hæc specialiter destruit, quanto magis adversum me est? Sic et diabolo mala volente vel faciente, et si bona non prædicarem, non eram cum illo, quia non prædico mala quæ vult ille. Cum autem e contrario bona prædicem, quanto magis non sum cum illo, sed adversus illum? Audiant regulam Christiani, qui putant hæreticos Christianos esse, quia sic credunt quomodo nos : tamen quia non sunt nobiscum, adversus nos sunt. Et quia non congregant nobiscum, spargunt. Si ergo quia non sunt nobiscum, adversum nos sunt, et quia non congregant nobiscum, spargere videntur, quanto magis qui et voluntate, et verbis, et actibus contra nos sunt, non sunt nobiscum? Et qui manifeste spargunt, non videntur congregare nobiscum.

HOMILIA XXX.

CAPUT XII.

I. « In illo tempore, accesserunt ad Jesum Scribæ et » Pharisæi dicentes : Magister, volumus a te signum vi-

»dere [1], »et reliqua. Curato dæmoniaco, quidam astantium Judæorum blasphemaverunt eum, dicentes : « Hic »non ejicit dæmonia, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum [2]. » Alii autem tentantes eum, dixerunt : « Magister, »volumus a te signum videre de cœlo. » Diversæ quidem species, perversitas autem omnium una. Nam sicut opera Filii Dei diabolo applicare, blasphemare est Filium Dei, vel Spiritum sanctum : sic signum Divinitatis ejus petere a Filio Dei, injuriam est facere Filio Dei : quoniam nihil est aliud signum Divinitatis ejus petere ab eo, nisi non credere verbis ejus, quasi falsa dicentis de se, nisi signorum ostenderit probamenta. Quoniam autem, curato dæmoniaco, Judæi Dei virtutem ad diaboli potentiam non porrexerunt, et non ædificati miraculo, sed destructi invidia, pro gloria blasphemiam obtulerunt Domino, dicentes : « Hic non ejicit »dæmonia, nisi in Beelzebub. » Dixit eis Dominus : « Omne »peccatum remittitur, spiritus autem blasphemiæ non »remittitur [3]. » Quod audientes quidam Judæi, non quidem timentes, sed timere se fingentes, neque veritatem de Christo quærentes, sed malitiam suam sub colore ignorantiæ abscondere cupientes, interrogaverunt eum : « Magister, »volumus a te signum videre, » id est, quia blasphemia irremediabile peccatum est : sed etsi blasphemamus, ideo blasphemamus, quia te Filium Dei ignoramus. Ideo opera tua diabolo applicamus, quia Spiritum sanctum in te esse nescimus. Si ergo tu es Filius Dei, ostende nobis signum, et adorabimus te, et jam non blasphemabimus. Ut scias quod volumus a te discere veritatem, ecce etiam magistrum te appellamus.

II. O malitia! quomodo sapere nescit? Dum volunt malitiam suam abscondere, magis eam manifestant. Nam cum multa signa vidissent, tanquam si nullum vidissent,

[1] Matth. xii, 38. — [2] Ibid. 24. — [3] Ibid. 31.

ita signum petebant. Vere enim nullum viderunt, quia corporali aspectu viderunt, non spirituali affectu. Nam mens sine oculis videt aliquando, oculi autem sine mente nunquam viderunt. Similis est natura infidelitatis terræ arenosæ, quæ quamvis pluviam susceperit, tamen quia nullos in se tenet humores, semper adhuc aret. Talis est conditio febrium. Quantumvis biberint febricitantes, calore totum consummante quod biberint, semper adhuc sitiunt. Sic et maligni homines, quidquid boni viderint, aut audierint, infidelitate totum consummante quod vident, aut audiunt, semper vacui sunt, tanquam qui nihil viderint aut audierint. Ecce si quis exponat tibi res, quas non libenter audis, si tota die audieris, nihil eorum retines quæ audisti. Aut ambulans in via, si mens tua aliquo cogitatu fuerit occupata, quamvis omnes videas transeuntes, tamen neminem vides. Sic et Judæi frequenter signa videntes, adhuc signum petebant, quia hoc videbant, quod videre nolebant. Nam sicut semper discere, signum est nihil posse proficere: sic signum semper petere, testimonium est nunquam velle credere.

III. « Jesus autem respondens ait illis : Generatio mala »et adultera signum quærit [1]. » Esaïas dicit : « O quomodo »facta est meretrix civitas fidelis Sion [2] ! » Anima autem hominis fidelis, sponsa est Christi : quæ autem infidelis est meretrix est. In Osee dicit : « Sponsabo te in fide, et cog»nosces Deum [3]. » Item : « Filii in quibus non est fides in »illis, ipsi in zelum compulerunt me in non Deum, et ego »in zelum expellam eos in non gentem. » Sicut meretrix uxor virum suum se fingit amare, vere autem amat adulterum, et in facie istius quidem est, in corde autem alterius : sic et Judæi videbantur esse Dei cultores, erant autem diaboli amatores. Ideo malam et adulteram generationem

[1] Matth. xii, 39. — [2] Isaï. i, 21. — [3] Osee ii, 20.

eos appellat. Mala quidem erat, propter opera eorum mala : adultera autem, quia, relicto viro, qui est verus Deus, idolis subdebantur. Signum vultis videre ? Ubi eratis quando dæmones castigati a me, non flagello, sed verbo, clamabant : « Quid nobis et tibi, Jesu Nazarene, venisti ante tempus » torquere nos [1] ? Scimus te, quia es Filius Dei [2]. » Dæmones virtutem meam senserunt, et vos quomodo signum operum meorum non aspexistis ? Ubi eratis quando cæci secus viam sedentes clamabant : « Jesu fili David, miserere nobis [3], » ut videamus? Tu es virga florens de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendens, et super te requiescent septem spiritus Dei [4]. Septem spiritus Beelzebub adorant, et fugiunt a te. Cæci me non videntes viderunt, et vos videntes me, non vidistis? Percurre si vis et cætera mirabilia ejus.

IV. « Et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ pro- » phetæ [5]. » Quod est signum Jonæ? scandalum crucis. Ut non discussores rationis salventur, sed creditores doctrinæ. Quia crux Christi discutientibus quidem rationem, scandalum est, credentibus autem salus : cujus expositionis testis est Paulus : « Nos autem prædicamus Christum cru- » cifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stul- » titiam, ipsis vero vocatis Judæis atque Græcis, Christum » Dei virtutem et Dei sapientiam [6]. » Quare Judæi signa petunt, Græci sapientiam quærunt? Placuit enim Deo signum scandali crucis, tam Judæis, quam Græcis gentibus prædicari, ut qui non per fidem, sed per sapientiam Christum invenire volunt, incidentes in scandalum stultitiæ pereant. Et qui per demonstrationem signorum Filium Dei cognoscere volunt, non per fidem, incidentes in scandalum

[1] Matth. VIII, 29, et Luc. VIII, 28. — [2] Joan. III, 2. — [3] Matth. XX, 30, et Luc. XVIII, 38. — [4] Isaï. XI, 1, 2. — [5] Matth. XII, 39. — [6] 1 Cor. I, 23, 24.

mortis ejus, in sua incredulitate permaneant. Nihil mirum, si Judæi considerantes mortem Christi, hominem illum putaverunt, quando et Christiani, ut sibi videntur, et non sunt, propter ejus mortem, unigenitam Majestatem crucifixam timent confiteri. Quos interrogamus, ubi est scandalum crucis in Christo? Quis nos scandalizat, si purus homo mortuus prædicetur? Sic ergo infideles intelligendo pereunt, si Deus fuit, non potuit mori : si autem potuit mori, non fuit Deus. Fideles autem sic intelligendo salvantur, quia Christus non incidit in mortem propter infirmitatem naturæ, qua homo : sed ipse traxit in se mortem propter potentiam, quasi Deus : ut non absorbeatur a morte, sed ut ipse absorberet mortem. Ergo non Christum mortuum in cruce credimus, sed mortem mortuam in Christo, sicut scriptum est quia destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam. Nam sicut propter mortem homo visus est, sic propter destructionem mortis Deus apparuit. Ergo infideles mortem Christi considerantes, scandalizantur, immortalitatis beneficium perdunt : fideles autem resurrectionem ejus intelligentes, damnationem mortis effugiunt. « Sicut fuit Jonas triduo in ventre ceti, sic erit » Filius hominis in corde terræ [1], » ut per mysterium similitudinis hujus, et per Christum Jonas propheta fuisse consideraretur, et per Jonam Christus Dei Filius esse demonstraretur. Quid est quod dico? Nisi Christus venisset in mundum, et ea, quæ dicta a Prophetis fuerant, adimplesset, non erat certum de illis quia vere Prophetæ sunt. Nam et illi, qui futura dicere æstimantur, non statim divinatores putantur, sed tunc quando ea, quæ dicta sunt, fuerint consummata. Itaque Christus post Prophetas quidem natus est, sed ante ille Prophetis beneficium præstitit, et postea ille ab illis accepit. Ideo autem Christus illos factis Pro-

[1] Matth. xii, 40, et Jon. ii, 1.

phetas ostendit, quoniam illi istum in Filium Dei ostendunt. Nam in Sirach libro adventum Christi sic deprecatur : « Domine, in nomine tuo Prophetæ prophetaverunt. Da » mercedem servis tuis, ut Prophetæ tui fideles invenian- » tur [1]. » Nisi enim iste illos Prophetas demonstrasset, Christum credere non poterant. Quomodo enim potest de alio testimonium dare, priusquam ipse idoneus demonstraretur ?

V « Viri Ninivitæ surgent in judicio [2]. » Quia illi Prophetam receperunt, isti Christum dominum illorum Prophetarum repulerunt. Illi neque lege instructi, neque a Prophetis, neque ab Apostolis admoniti, ad Dominum conversi sunt, cognoscentes peccatum suum : isti tot præceptis eruditi legis et Prophetarum, a domino recesserunt. Illi qui semper fuerunt populus diaboli, intra dies tres facti sunt populus Dei : isti qui semper videbantur populus Dei, intra dies tres, crucifixo Christo, facti sunt populus Satanæ. Et illi quidem personam ignorantes, et rem incredibilem audientes, et conversionis suæ signa et virtutes quærere debuerunt ab eo, quibus et persona idonea prædicantis, et prædicationis indubitabilis veritas monstraretur : sed nihil horum audientes, nihil videntes, sola fide salvati sunt : isti autem tot signa facientem testificantia cœlestem naturam viderunt, et non solum a prædicatione ejus recesserunt, sed in mortem illius conversi sunt. Illi cum luctu et lamentatione nimia pœnitentiam agentes, peccatorum suorum indulgentiam acceperunt : isti autem nec sine pœnitentia oblatam sibi remissionem peccatorum accipere voluerunt, quia sine pœnitentia sunt donationes, et vocatio Christi. « Regina Austri surget in judicio, et condem- » nabit generationem hanc [3]. » Quæ cum esset gentilis et mulier, tantam longitudinem itineris conficere propter

[1] Eccli. xxxvi, 18. — [2] Matth. xii, 41. — [3] Ibid. 42.

infirmitatem sexus non est impedita. Concupiscentia enim sapientiæ, infirmitati dabat virtutem. Isti autem viri et sacerdotes, quorum proprium esse debuerat amare sapientiam, ante oculos suos et in medio gremio sapientiam positam contempserunt. Illa ad hominem cucurrit, isti a Deo recesserunt. Illa ut semel nuda verba audiret, isti quotidie Divinitatis opera ipsa videntes blasphemabant. Illa famam tantummodo de Salomone audiens concupivit, isti autem veritatem de Christo videntes abierunt. Illa munera multa obtulit, ut audiret eum : isti autem nec præmia regni cœlorum accipere volunt, ut credant. Quid esset illa factura, si audisset mortuos resurgere, cæcos videre? Quomodo cucurrisset, si etiam claudos currere vidisset? Non dixit illa : « Cui commendo gubernationem regalium necessitatum, ne forte dum vado, et redeo tanto spatio, aliqua contra imperium meum adversa nascantur. » Nam paupertas semper secura est, summa autem potestas sine timore periculi nunquam est. Isti nec hoc cogitaverunt, quia dixerunt : « Nescimus quidem unde sit ille Jesus [1] ; tamen facta illius bona sunt, et verba illius justa. Et si natura ejus ex hominibus, tamen prædicatio ejus ex Deo est. Etsi non illum timemus quasi Filium Dei, saltem diligamus illum ut hominem bonum. Et si non est dignus ut adoretur, tamen non est meritus ut interficiatur. « Sive Ninivitæ, sive regina Austri exurgentes in judicio, quomodo condemnabunt generationem Judæorum incredulorum? Non ipsi judicantes eos, sed ex comprobatione sua vincunt eos. Et talia dicentes adversus eos, qualia diximus supra : quis fidelior est quam Jonas, sapientior quam Salomon? Non solum tunc inter homines docebat, sed etiam nunc in Ecclesia quotidie docet per sanctos Evangelistas et Apostolos suos. Hæc verba non solum tunc ad Judæos dixit, sed etiam nunc ad

[1] Joan. IX, 29.

omnes Christianos inobedientes similiter dicit. Quomodo viri Ninivitæ exurgent in judicio cum inobedientibus Christianis, et condemnabunt eos? Quoniam illi pœnitentiam egerunt, prædicante Jona, isti a peccatis propriis non recedunt, Domino illis quotidie prædicante : « Agite pœnitentiam, appropinquabit regnum cœlorum [1]. Regina Austri » surget in judicio, » cum Christianis istis, et condemnabit eos, quia ab ultimis partibus terræ venit audire sapientiam Salomonis : et isti de domibus suis vel plateis, in quibus sedent nihil agentes, nolunt venire, et audire sapientiam Christi in Scripturis. Et quid dico, de domibus suis nolunt venire? multi enim et de Ecclesia ipsa, in qua loquitur Christus, exeunt, et solum relinquunt docentem.

VI. « Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, » perambulat loca arida, quærens requiem, et non inve- » nit [2]. » Exit autem spiritus immundus ab homine, cum per fidem baptizatus in nomine Christi desierit esse diaboli, et factus fuerit Dei. Ejectus autem spiritus ille, perambulabat homines aridos, qui nondum pluviam evangelicæ doctrinæ susceperunt in se, aut aquam baptismatis accipere meruerunt, et propterea aut sunt gentiles, aut catechumeni, secundum rationem quam diximus aridi. Per eos enim immundi spiritus vagantur, et plurimam dominationem habent in eis. Quamvis enim gentilis, suscepto fidei verbo, liberari tamen ab immundo spiritu non potest, nisi fuerit baptizatus in nomine Christi. Unde exorcizamus catechumenos, qui sunt baptizandi. Non autem invenit requiem sibi, quoniam necesse est, ut gentili veniente ad fidem, et catechumeno ad baptismum, cum aridi esse desierint, jam ab ipsis immundus ipse spiritus expellatur. Nec mihi dicas, quia nec omnis catechumenus ad baptismum, alioquin nec ad omnem baptizatum et liberatum a

[1] Matth. III, 3. — [2] Id. XII, 43.

spiritu immundo revertitur spiritus immundus, nisi qui vacuus fuerit a Spiritu sancto. Nec apud gentilem catechumenum invenit requiem sibi, quia ad fidem vel baptismum venit. Cogitans ergo spiritus ille, et dicens : « Revertar in domum meam priorem [1]. » Et si invenerit gentilem catechumenum vacuum a Spiritu sancto, sine dubio prævalebit reverti in eum. Revertens autem, quoniam invenit scopis, id est, verbis fidei et veritatis, ab infidelitate et ignorantia mundatum : cum videt eum præceptis evangelicis adornatum, quasi animosior factus assumit secum alios septem spiritus nequiores se dicens, septem, aut plures dicit, aut omnes spiritus vitiorum. Sicut enim ex parte Dei, quamvis plures sint spiritus virtutum, tamen septem dicuntur, quia ex illis septem omnes spiritus virtutum procedunt : quos spiritus enumerat Esaïas, et Salomon signat, dicens : « Sapientia ædificavit sibi domum, et subdidit co» lumnas septem [2]. » Sic ex parte diaboli quamvis multi sint spiritus vitiorum, tamen septem dicuntur, quoniam ex illis principalibus vitiis vitia universa nascuntur.

VII. « Et erunt novissima hominis illius pejora priori» bus [3]. » De hoc enim ipso, vel ipsarum rerum experimenta nos docent : quomodo Christianus si malus evaserit, pejor sit, quam si fuisset gentilis. Hæc parabola melius intelligitur de Judæis et gentilibus : ex eo enim quod finita parabola, vel exemplo, sequitur dicens : « Sic erit generationi » huic pessimæ [4] : » compellitur ad populum Judæorum referre parabolam, ut intellectus loci non vagus aut instabilis in diverso flexu, atque contradictionibus aliquorum turbetur, sed firmus et stabilis, vel ad priora, vel ad posteriora respondeat. Vere enim immundus spiritus a Judæis exivit, quoniam facta est portio Domini populus ipsius Jacob, funiculus hæreditatis ejus Israël : vel quoniam acce-

[1] Matth. xii, 44. — [2] Prov. ix, 1. — [3] Matth. xii, 45. — [4] Ibid.

perunt legem. Expulsus autem a Judæis, ambulavit per aridas gentes, sed requiem sibi non potuit invenire in eis : quoniam secundum propositum vocationis Dei erat, ut omnes gentes venirent ad fidem. Non inveniens autem requiem in gentibus, dixit : « Revertar in domum meam unde » exivi. » Habeo Judæos, quos ante dimiseram. Et veniens invenit vacuam, quoniam jam Dominus non erat in eis, sed nec spiritus, secundum quod dictum fuerat de eis : « Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta [1]. » Videns autem eos diabolus mundatos verbis scientiæ Dei ab ignorantia quasi quibusdam spiritualibus scopis, ornatos autem observationibus legis : propterea assumens secum septem spiritus nequiores se, secundum quod supra tradidimus, habitavit in eis. Et facta sunt posteriora populi illius pejora prioribus. Nam si prius, etsi cultores Dei non erant, tamen nec interfectores erant : et prius quamvis peccabant in eum, tamen populus dicebatur Dei : postea autem, sicut testatur Joannes, synagoga facti sunt Satanæ. Accedentes autem possumus ædificationis gratia etiam ad hæreticos transferre sermonem. Immundus enim spiritus, qui in eis ante habitaverat quando gentiles erant, ejectus est quando facti sunt Christiani : qui perambulans gentiles cæteros, et non inveniens apud eos requiem, credentibus videlicet secundum tempora etiam ex ipsis in Christo, reversus est in eos, quos possederat ante. Inveniens autem eos vacuos a Spiritu sancto, vacuos a timore Dei, et operibus bonis, (quoniam spiritus quidem immundus exierat ab eis propter nomen Christi, Spiritus autem sanctus non supervenerat eis, propter malum propositum cordis eorum, et opera mala) inveniens eos mundatos scopis, qualibus diximus supra, et ornatos institutionibus apostolicis, assumpsit secum alios septem spiritus nequiores, et inhabitavit in

[1] Matth. XXIII, 38.

eis, et facta sunt novissima hæreticorum pejora prioribus. Hæreticos gentibus esse pejores dubitat nemo. Primum, quia gentiles per ignorantiam Christum blasphemant, hæretici autem scientes Christi laniant veritatem. Deinde quia in illis vel spes fidei est, in istis autem incessabilis pugna et discordia.

VIII. « Adhuc eo loquente, ecce mater et frater ejus [1], » etc. » Videns diabolus quia persuadebat populis Christus esse se Filium Dei, dicens : « Et ecce plus quam Jonas hic, » et plus quam Solomon hic [2] : » timuit enim ne, si Dei Filius cognoscatur ille qui putabatur homo, ipse derelinquatur ab omnibus. Ad convincendos sermones ejus, subintroduxit parentes ejus carnales, ut per illorum contemplationem, Divinitatis ejus obscuraret naturam. Ideoque venit aliquis quasi diaboli advocatus, qui humano ore verba diabolica loqueretur, dicens? « Ecce mater tua, et fratres » tui foris stant, volentes loqui tecum [3]. » Ac si dicat : « Quid gloriaris, Jesu, de cœlo dicens descendisse, qui radices habes in terra? « Ecce mater tua, et fratres tui. » Non potest esse Filius Dei, quem homines genuerunt. Non potes illum abscondere, quem natura convincit. Tunc Jesus quasi hominem quidem aspiciebat, tamen vere diabolus loquebatur. « Et quis est mater mea, et fratres mei? » Nescio parentes in mundo, qui ante mundi constitutionem mundum creavi. Nescio principium ex carne, sicut Photinus existimabat, qui jam in principio eram apud Deum. Nam quod hominem me videtis, vestimentum meum est, non natura.

IX. « Et extendit caute manus suas super Apostolos, » dixit : Ecce mater mea, et fratres mei [4]. » Non spernens generationem carnalem, neque erubescens humanam susceptionem, tale dedit responsum : sed volens ostendere quia

[1] Matth. XII, 46. — [2] Luc. XI, 31, 32. — [3] Matth. XII, 46. — [4] Ibid. 49.

præponenda est cognatio spiritualis carnali. Nam carnalis cognatio, non volentibus nobis, neque scientibus contingit. Non enim unusquisque vestrum consuetus est cogitare quorum erit filius, aut quorum cognatus. Spiritualem autem cognationem ex proposito unusquisque per fidem sibi acquirit. Voluntaria enim est obauditio, per quam quicumque voluerit voluntatem Patris facere, efficitur filius Dei, et frater Christi. Unde sapienter superinduxit : « Quicum» que fecerit voluntatem Patris mei, ille mater mea et fra» ter est [1]. » In qua cognatione spirituali nihilominus est hæc Maria, quæ non per coïtum carnis, sed per gratiam fidei credendo facta est mater Christi. Deinde matrem et fratres Christi, facientes voluntatem Dei intelligimus, non synagogam, quæ secundum corpus peperit Christum, cæterosque Judæos : sed illam synagogam intelligimus matrem, quæ salvata est credens in Christum, non crucifigens eum. Similiter est intelligendum et de fratribus, qui secundum spiritum erant Judæi, non secundum corpus, qui Christi erant facientes voluntatem.

HOMILIA XXXI.

CAPUT XIII.

I. « Ecce exiit qui seminat, seminare : et dum seminat, » quædam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres, et » comederunt ea [2], etc. » Sicut gaudet medicus quando ad eum ægrotantium multitudo prosequitur. Sicut lætatur rex, quando cum magni exercitus manus armata circum-

[1] Matth. XII, 50. — [2] Id. XIII, 3, 4.

dat : sic exultat sacerdos, quando eum audientium populus magnus auscultat. Et ideo ascendit in navem, ut audiret eum populus, et videret, et visus delectaret auditum, et auditus visum. Et docebat in parabolis, dicens : « Exiit se- » minator seminare, » non de loco ad locum transmutans, sed voluntate. Nec enim venit ubi non erat, nec relinquit unde egressus est : quia Deus ubique est, præter ubi esse noluerit. Aut certe ideo exivit, quia ibi est Deus, ubi justitia ejus colitur : ubi autem justitia ejus non est, nec ipse est ibi. Et qui intra justitiam suam sunt, intus sunt : qui autem extra justitiam ejus sunt, foris habentur. Propterea quandiu fuit in cœlis ubi omnes sunt justi, intus erat : veniens autem in mundum, qui totus extra justitiam erat Dei, foras exivit, ut ipsum faceret intus. Quoniam ergo omnes gentes, Dei justitiam contemnentes, degebant sub potestate diaboli : ideo exivit, ut plantaret justitiam in mundo, ubi non erat prius propter peccata ipsorum. « Exiit » qui seminat, seminare. » Non sufficit ei dicere : « Seminare exivit : » sed addidit, « Exiit qui seminat, seminare : » ut ostenderet quia non erat novus seminator, nec modo ad hoc opus primum accesserat : sed hoc semper habuit in natura, ut semper seminaret. Ipse enim a principio generis humani totius scientiæ semina ipsa seminavit in natura. Ipse est qui per Mosem semina præceptorum legis seminavit in populo. Ipse est qui loquens in Prophetis, non solum præsentium seminavit correctiones, sed etiam notitiam futurorum. Ipse exivit, ut in corpore constitutus, et per seipsum diviniora seminaret præcepta.

II. « Et quædam ceciderunt secus viam. » Quæ est via? Mundus iste, per quem omnes transeunt, qui nascuntur. Via enim, et peregrinatio, et transitus est omnibus, qui et a Deo exierunt, et ad Deum festinant. Unde et Propheta dicebat : « Quoniam incola sum apud te in terra, et pere-

» grinus sicut patres mei [1]. » Sicut ergo viator in via nihil sollicitus est, nisi quod necessarium habet ad usum : ita et homo in hoc transitu mundi nihil debet esse sollicitus, nisi quod opus habet ad usum. Qui autem suam spem ponit in mundo, et delectatur in eo, est similis homini desperato, qui non habet neque patriam, neque domum, neque familiam, ad quam festinet : sed in quocumque loco inventus fuerit, ipse locus domus ejus est. Quæ est ergo terra secus viam ? Homo secundum istum mundum vivens, qui omnia ea sapit quæ mundi sunt, et nihil quod Dei est : sed hoc solum diebus ac noctibus cogitat, hoc concupiscit, quod pertinet ad bene manducandum et bibendum, et spurcitiam corporis exercendam. Ex his enim omnia mala nascuntur. Propter cibum enim et potum avaritiæ fiunt, furta, violentiæ, perjuria : ex avaritia autem invidiæ et contentiones : ex invidia autem maliloquia et detractiones, inimicitiæ et imposturæ : ex inimicitiis manifesta ira, rixæ, cædes, homicidia, judicia : ex libidine autem fornicationes, adulteria, masculorum concubitus, fœminarum invasiones. Talibus si loqui volueris de spiritualibus rebus, non intelligunt verbum, nec sentiunt verbi dulcedinem. Nec enim est possibile, ut inter tantas amaritudines vitiorum sentiatur dulcedo sermonum. Sicut qui in magno vase aceti modicam guttam mellis immisceat, etiam mel perdit, et acerbitas aceti non mutatur : sic homini in hac malorum multitudine constituto, si collocutus fueris justitiæ verbum, et verbum perdis, et ille non temperatur in concupiscentia mundialium rerum. Nec enim habet bonum in se. Nam homo illud concupiscit, quod jam habet exceptum in se, et scit esse bonum. Ecce si ostendis leoni viridem herbam, aut campum bene florentem, non excitat eum in concupiscentia, quia non habet hoc in natura, ut herbas

[1] Psal. xxxvm, 13.

manducet : et e contra si ostendas bovi carnes, non concupiscit, quia non est bovis natura, ut manducet carnem : sic et homini mundiali, si de bono cœlesti loquaris, non excitatur in concupiscentia boni. Sed quemadmodum si pluvia super lapidem cadat, desuper quidem sudat, ab intus autem siccus est, quia non descendit humor in eum : sic et tali homini quando loqueris verbum Dei, tantummodo sonus verbi desuper percutit aures ejus carnales, in cor autem ejus nihil descendit. Et merito, jacentia super lapidem semina verbi rapiunt volatiles dæmones. Dic mihi, cujus culpa est, rapientium dæmonum semina, aut hominum durorum non abscondentium ea in sulcis pectoris sui? Puto non esse culpam rapientium dæmonum. Ille enim latro qui parietem perforat, in secreta domus parte ingreditur : qui autem invenit foris impositum et projectum, quomodo quasi latro culpetur? Sic et diabolus si poterat introire in secreta pectoris tui, ut a te nolente raperet verbum, bene culparetur : nunc autem quod a te neglectum est, et contemptum, hoc ille diripit. Denique sciens Propheta hominum abscondentium esse culpam, dicebat : « In » corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi [1]. » Si ergo absconderis verbum in sulco pectoris tui, germinat tibi timorem, timor liberat te a peccato. Si autem foris eum in superficie carnalium aurium dimiseris, quomodo timor tibi germinatur? Si autem timor in te natus non fuerit, quomodo salvus fies, cum sit scriptum : « Timor domini » expellit peccatum [2] ? » Qui autem sine timore est, non potest justificari.

III. « Quædam autem ceciderunt super petrosam [3]. » Petra autem in se duas habet proprietates naturæ, fortitudinis et duritiæ. Ideo homines aut propter constantiam fidei petra dicuntur, aut propter duritiam cordis. Ideo

[1] Psal. cxviii, 11, — [2] Eccli. i, 27. — [3] Matth. xiii, 5.

Propheta dicit : « Et auferam ab illis cor lapideum [1]. » Quid ergo terra ? intellectus carnalis, et non rationabilis super animam duram et fidelem. Nam intellectum bonum multi habent secundum naturam, animam autem fidelem non multi : quia intellectus hominis est ex Deo, anima autem fidelis ex voluntate. Sunt ergo homines, quibus si locutus fueris de gloria Sanctorum, et de beatitudine gloriæ regni cœlestis, statim gaudent, et audientes delectantur : quoniam sapientes secundum naturam etiam facile suscipiunt verbum, sed ne credas gaudio eorum : carnaliter enim gaudent, et carnaliter delectantur. Sciunt enim naturaliter quia bonum est regnum vel lumen. Ideo cum audierint lumen Sanctorum, quasi de lumine gaudent. Sciunt etiam naturaliter quia bonum est regnum cœleste, quasi de audito regno lætantur : et non ideo credunt, quia sic et quomodo lætantur, anima autem eorum non credit. Sed dicis : « Quomodo gaudere poterant, nisi crederent ? Hoc ipso enim quod gaudent, credunt, ideo credunt. » Non est ita : omnis enim qui credit, verum est quod gaudet, non tamen omnis qui gaudet, credit. Nam quod gaudet in nobis, sensus est rationabilis : quod autem credit, spiritus animæ, qui non in gaudio, sed in sollicitudine et compunctione cordis cognoscitur. Quoniam non omnis qui gaudet et credit, tuo te docebo exemplo. Ecce cum tibi exposuero de gloria Sanctorum, de jocunditate paradisi, gaudes et exultas, si tamen non habes etiam carnalem intellectum jam captum et induratum in malis, et quasi terra secus viam. Sed si dixero tibi : « Vide qualis est jocunditas Sanctorum : ergo « Vende » omnia tua quæ habes, et da pauperibus, et hæc omnia » possidebis [2]. » Ecce non facis, sed tristis recedis, sicut adolescens ille a Christo : non ergo credidisti firmiter de quibus gaudebas. Ecce cuncti homines quanta pondera

[1] Ezech. XXXVI, 26. — [2] Marc. X, 21, et Luc. XVIII, 22.

auri dant, ut comparent dignitatem, et cum gaudio magno dant, et sine dubitatione dant, ut comparent, et multum sibi quæstum putant, si invenerint cui dant, et putant se jam invenisse cui dederunt. Et amplius dico, si suam pecuniam non habuerint, aliunde mutuum tollunt, et cum gaudio dant. Quare? Quia credunt omnino dupliciter se inventuros esse quod dederunt. Etsi vere credis futura quæ audis, quare non dabas simplum in terra, ut centuplum invenires in cœlo [1]? Quomodo non dabas temporalia, ut invenires æterna? Si dixero tibi : « Abstine te a deliciis, et jejuna : » non facis, quia non credis. Si tædianti, id est, ægrotanti tibi medicus dixerit : « Abstine te ab hoc, » subaudis quia credis te sanandum, si servaveris : et frequenter illud amplius amas quod amarum, manducansque uteris, et vincis desiderium ventris ob desiderium sanitatis, multo magis jejunare poteris, si credideris jocunditatem illam futuram.

IV. Tu ergo qui propter Deum quomodocumque vivere contentus non es, si evenerit res, de qua jocunde vivere non poteris : quomodo propter Deum poteris corporales sustinere dolores? qui nec eleemosynas de rebus tuis dare contentus es, quomodo amissionem substantiæ tuæ propter fidem poteris sustinere? Ideo facta tribulatione aut persecutione propter verbum Dei, scandalizaris. Nam non solum in persecutionis tribulatione prorsus tu scandalizatus es in Christo, sed etiam in tribulatione omnium adversitatum : ut puta, si tibi amissio charorum, aut damnum rerum, aut corporalis infirmitas contigit, statim scandalizaris, et dicis quod Propheta ad tuam consolationem dixit, ut et nec tu scandalizatus sic dicas : « Ecce ipsi peccatores et abundan- » tes in sæculo obtinuerunt sibi divitias : et dixi : Ergo sine » causa justificavi cor meum, et lavi inter innocentes ma-

[1] Matth. xix, 29.

» nus meas [1], » quoniam cum meliora suscipere debui, tunc contigerunt pejora. Ille et ille in omnibus iniquitatibus volvitur, et floret in filiis, et abundat in rebus, et lætatur in sanitate. Et qualis est justitia Dei ? Et non consideras quod qui ad bellum transmittitur, ad gloriam paratur : et cui tentatio imponitur, correctio ostenditur ei. Si videris aut mortalitatem frequenter fieri super terram, aut famem, aut gladium, statim scandalizaris, et dicis : « Patres nostri idola coluerunt, et semper in bonis fuerunt, et nos ex quo Christum colere cœpimus, nunquam nos bona sequuntur. » Et non consideras quia illorum prosperitas non fuit remuneratio Dei, sed contemptio ? At nostra adversitas non est ira Dei, sed admonitio. De illis enim dictum est : « Vir in- » sipiens non cognoscit, et stultus non intelligit, cum exu- » rentur peccatores sicut fœnum. » Et quid addidit ? « Ut » intereant in sæculum sæculi [2]. » De suis autem quid dicit ? « Visitabo in virga iniquitates eorum, misericordiam vero » meam non dispergam ab eis [3]. » Si videris aliquem tumultum Ecclesiæ tuæ, statim scandalizatus dicis : « Ne forte non sit hæc vera Ecclesia apud hæreticos, sed illic sit veritas, ubi floret potestas. » Et non intelligis quod a Deo diligitur, hoc a diabolo expugnatur : quod autem a Deo contemnitur, hoc a diabolo quasi proprium in pace custoditur. Judæa quandiu fuit Dei hæreditas, nec diabolus cessabat eam expugnare suadendo ad idola, nec Deus cessabat eam castigando, et revocando ab idolis custodire : postquam contempta est, quasi pars diaboli facta manet in requie. Quoniam ergo multi non solum propter persecutiones, sed etiam extra persecutiones scandalizantur de verbo : ideo supra non solum dixit : « Facta autem persecutione : » sed etiam, « In tribulatione. »

[1] Psal. LXXIII, 12, 13. — [2] Id. XCI, 7, 8. — [3] Id. LXXXVIII, 33, 34.

V. « Alia ceciderunt in spinas [1]. » Primum dicam, quomodo colitur, ut bene intelligatur, quomodo a vicinis suffocatur seminatum in te verbum. Colis, assidue audiendo Scripturas, et traditiones doctorum. Per hoc enim confirmatur in te verbum Dei, et crescit, et satisfacis tibi, quia ita est per omnia, quemadmodum credis. Fructus autem verbi Dei est duplex, in operibus bonis, et in confessione fidei. Sed fructus boni operis gratiosior est apud Deum in pace, quam in persecutione : fructus autem confessionis in persecutione gratiosior est, quam in pace : quia in persecutione nemo te discutit, quomodo vivis, sed quomodo credis. Item in pace non est labor bene credere, sed bene vivere : quia pax ipsa corruptrix est pietatis. Vide jam, quod sollicitudo divitiarum frequentare te Ecclesiam non permittit, ut audias Scripturas et traditiones doctorum, ut nutriatur verbum quod accepisti. Et si venis in corpore, non venis in mente. Et si audis auribus, non audis in corde. Totus autem animus tuus in illis est, de quibus sollicitus es. Opera bona cupiditas divitiarum te facere non sinit. Quomodo autem sinat te tua fœnerare, quæ compellit te aliena colligere? Item si verbum Dei venerit in periculum, tu propter voluptatem divitiarum, aut quia times perdere quæ habes, aut quæ non habes concupiscis acquirere, veritatem fidei tuæ palam non confiteris. Vides quomodo sollicitudo et voluptas divitiarum suffocant verbum, et fructificare non sinunt?

VI. « Quædam super terram bonam [2]. » Terra autem bona, sunt qui abstinent se a divitiis malis, et secundum vires suas faciunt bona, et est fructus eorum trigesimus. Si autem omnia bona sua contemnant, et accedant ad serviendum Deo, habent sexagesimum. Si autem et infirmitas corporis eis contigerit, et fideliter sustinuerint, habent

[1] Matth. XIII, 7. — [2] Ibid. 8.

centesimum, et terra bona est. Nam et Job ante tentationem trigesimum habuit in facultatibus suis juste vivendo [1] : post damna substantiæ et filiorum, sexagesimum : post plagam autem corporis, centesimum fecit. Qui centesimum habet, in se sexagesimum et trigesimum habet. Et qui trigesimum habet, sexagesimum non habet. Et qui sexagesimum habet, non etiam centesimum habet. Semper enim majus, quod minus est in se habet inclusum, illud autem quod minus est, majus in se non habet : ut puta, præfectoria potestas habet in se vicariam et consulariam potestatem : consularia autem potestas, neque vicariam, neque præfectoriam habet in se potestatem : ut puta, qui talem fidem habet, ut possit mori pro Christo, ille sine dubio et omnia bona mundi contemnere potest. Nam quomodo sua non contemnat, qui seipsum contemnit? nam et ille centesimum habet. Nam qui se et sua contemnit, multo magis aliena non tollit, multoque facilius de facultatibus suis partem dat, qui totas facultates suas nihil existimat. Item qui sexagesimum habet, id est, qui divitias potest contemnere, in jejunio permanere, caste vivere, corporales injurias sustinere, sine dubio et trigesimum habet. Et qui sciunt sollicitudines sæculi, et voluptates divitiarum, clarius eas contemnere possunt. Qui autem trigesimum habet, id est, qui malum non facit, sed quantum potest benefacit, hoc est enim trigesimum : ille non omnimodo et sexagesimum habet, id est, non omnino potest omnia bona sua contemnere, et omnibus diebus vitæ suæ jejunare, aut in castitate vivere, aut corporales injurias pati. Hoc enim est sexagesimum. Ideo Dominus Apostolis quidem, qui sexagesimum poterant, sic dicit : « Vendite quæ habetis, et date eleemosynam [2]. » Istis autem, qui non poterant sexagesimum, injungit eis trigesimum, dicens : « Omni petenti te, da. Et

[1] Job, 1 et seq. — [2] Luc, XII, 33.

» qui mutuum petit, non avertas ab eo [1]. » Item qui sexagesimum potest, non omnino et centesimum potest. Quanti sunt, qui et bona sua dimittere possunt, et amissionem rerum suarum patiuntur, et caste vivere possunt, et corporales injurias sufferre, et illud, quod est centesimum, timent sustinere? Quot enim confessores post multas injurias mori timentes lapsi sunt?

VII. Sic et homo, qui secus viam est, omnia mala in se habet, et lapidosus est, et spinosus. Ille autem, qui spinosus est, non omnino lapidosus est. Et ille, qui lapidosus est, non omnino secus viam est : ut puta, qui fornicarius est, qui avarus est, qui perjurus est, qui fur est, omnino si illi persecutio aut tribulatio venerit propter verbum, sine dubio quantum ad hominem scandalizatur, et prævaricatur. Qui enim ante tentationem fidem Deo non servat, quomodo in ipsa tentatione erit fidelis? Item qui lapidosus est et spinosus, id est, qui ex corde non credit, et est infidelis et vacuus, ita ut nec persecutione, aut tribulatione scandalum patiatur : multo magis nec sollicitudines sæculares poterit evitare, aut voluptates carnales. Qui enim illic scandalizatur et prævaricatur, ubi intelligit se perire, si fuerit scandalizatus : quanto magis sollicitudines divitiarum, et voluptates non est contentus repellere, in quibus se gravari intelligit, non perire? Nam sollicitudines divitiarum, et voluptates profectum impediunt, non faciunt peccatorem. Qui autem scandalizatur in Christo, cadit a Christo. Qui ergo et cadere potest, multo magis impedimentum pati contentus est. Qui autem spinosus est, non omnino et lapidosus est. Sunt enim qui tantam quidem fidem non habent, ut divitias suas et voluptates pro nihilo putent, et sollicitudinem earum contemnant, et magis diligant cœlestia quam terrena : tamen si tentatio venerit, non recedunt

[1] Luc. vi, 30, et Matth. v, 42.

a Christo propter timorem perditionis. Nam etsi mundum contemnere non fuerint contenti, vel quia non (*sic*) qui ante desiderabant magnificari apud Deum, tamen a Christo recedere non sunt ausi, quia timent perire. Ideo si necessitas venerit, frequenter et bona sua dimittunt, quorum sollicitudine ante fuerant obligati. Nam multo magis laboriosum est in securitate concupiscentias vincere, quam in periculo divitias posse contemnere. Ipse enim timor periculi adjuvat animam, et facile vincitur delectatio corporalis. Quot sunt enim, qui in securitate non fuerunt contenti pauperes esse, et cum viderunt persecutionem, magis contenti fuerunt bona sua dimittere, quam perire propter illa? Præsciens Deus frequenter præcidit divitias eorum, ut a sollicitudinibus relevati, securius et melius permaneant cum Deo. Item qui lapidosus est, non omnino et secus viam est. Multo enim fideliores sunt, qui in persecutionibus forsitan possunt scandalizari, tamen in iniquitatibus non se omnino obligant : quia cum gaudio accipiunt verbum, et diligunt bonum, sed vincuntur in tribulatione. Et eos forsitan propter misericordiam suam Deus frequenter salvans, non adducit super eos tentationem, unde vincantur : quoniam nemo nostrum idoneus est, si nos jubet Deus orare : « Et ne nos inducas in tentationem [1]. » Qui autem secus viam est, in omnibus malis obrutus est.

VIII. « Et accedentes ad eum Discipuli ejus, dixerunt : « Quare in parabolis loqueris illis [2]? » Vide benevolentiam virorum, vide misericordes Discipulos benigni Magistri. Dolebant quia populus non intellexit, et quia talium verborum ædificatione fraudati sunt, quia perdiderunt audiendi laborem et tempus. Nam qui non intelligit quod audit, perdit quod audit. Et considera quod est benevolentius, quod non primum interrogaverunt de intellectu parabolæ ; sed

[1] Matth. VI, 13. — [2] Id. XIII, 10.

mox dixerunt : « Quare in parabolis loqueris illis? » quia magis de aliorum salute solliciti erant quam de sua, sicut ait Apostolus : « Non quæ sua sunt singuli cogitantes, sed » quæ aliorum [3]. » Hæc est enim perfecta charitatis gratia, qui amplius festinat aliis utilis et lucrosus esse quam sibi.

IX. « At ille respondens ait illis : Quia vobis datum est » nosse mysterium regni cœlorum [1]. » Quoniam multi ex his verbis culpam negligentiæ suæ imputant Deo, dicentes : « Quia non est mea culpa si nescio quod mihi Deus scire non præstitit. » Et ista dicunt non vere dolentes, quia non intelligunt aliquid circa Deum, sed peccatorum suorum excusationem quærentes. De talibus dicit Propheta : « Non » declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas ex- » cusationes in peccatis, cum hominibus operantibus ini- » quitatem [2]. » Ideo de isto loco modico manifestius loquamur. Omnis quidem intellectus de Spiritu sancto est, et gratia Dei est : tamen alia est gratia, quam Deus omnibus hominibus creando donavit : alia est quam non omnibus hominibus, sed dignioribus et excellentioribus, et electioribus donat. Sicut paterfamilias multa mancipia habens, omnibus quidem mediocrem vestem dat, mediocrem annonam dat pro debito dominii sui : quia nec potest esse servus ejus, nisi ab illo vestitus fuerit, et nutritus : quibusdam autem fidelioribus circa se, dat meliorem vestem, et delicatiorem annonam, non propter debitum dominii sui, sed propter bonos mores eorum : sic et Dominus generalem gratiam, id est, intellectum boni et mali omnibus dat pro necessitate naturæ : quia nec videmur esse homines ad imaginem Dei creati, nisi habuerimus divinum intellectum. Dignioribus autem dat specialem gratiam, ut puta cognoscendi mysteria, non pro necessitate naturæ, sed pro re-

[1] Philip. II, 4. — [2] Matth. XIII, 11. — [3] Psal. CXL, 4.

muneratione bonæ voluntatis, aut bonorum operum.

X. Vide ergo quomodo dicit : « Vobis datum est nosse » mysterium regni cœlorum. » Non dixit : « Vobis datum » est, » alicui qui habeat scientiam boni et mali. Si ergo est aliquis, qui non habet gratiam scientiæ boni et mali, non culpa hominis est non habentis, sed Dei non dantis. Si autem omnes homines intelligunt bonum et malum, non tamen omnes habent gratiam cognoscendi mysterium regni, non est culpa Dei non dantis, sed hominis non quærentis, nec festinantis, nec laborantis ut mereatur accipere. Si enim illam generalem scientiam boni et mali transegisses, id est, si bene usus fuisses, juste mereberis hanc specialem cognoscendi mysterii scientiam. Si autem illam generalem abscondisti in terram, quæ datur pro necessitate naturæ, quomodo mereberis hanc specialem, quæ pro remuneratione bonæ voluntatis aut operum datur? Et hoc est quod alius Evangelista dicit de servo malo, qui talentum suum abscondit in terram, et nullum fecit fructum de illo. Dominus ejus non solum talentum tulit de eo, sed adhuc jussit eum puniri, id est, quasi non fructificantem jussit puniri reum. Vide quia paratus fuit et alteram gratiam ei donare, si fructum fecisset de prima. « Qui enim habet, dabitur ei, et » abundabit[1]. » Ut habenti quidem addatur possibile est : impossibile autem ut auferatur ab eo qui non habet. Quomodo procedit? Si enim tollitur ab eo, quomodo non habuit : si autem non habuit, quid tollitur ab eo? Sed ita procedit : Qui habet aliquem intellectum, et non facit cum illo justitiam pertinentem ad gloriam Dei, sede contra circa res terrenas occupat eum, habens non videtur habere : quia quantum ad eum, videns, cæcus dicitur esse. Non habet, qui Deo nihil fert. Sicut homo, cujus oculi iniquitatem vident, non æquitatem : quantum ad Deum videns, cæcus

[1] Matth. XIII, 12.

dicitur esse, sicut Scriptum est : « Sinite eos, cæci sunt, » et duces cæcorum [1] : » quia diabolo vident, non Deo. Sicut qui peccatis vivens mortuus dicitur, sicut Scriptum est : « Et vos cum essetis mortui in peccatis vestris [2] : » quia ille talis non Deo, sed diabolo vivit : sicut qui habet intellectum, et bonum non operatur cum eo, quantum ad Deum, nec habet : et ideo tollitur ab eo, et ipsum quod habet, ut nec intelligat quod est bonum, et jam ut cæcus ducatur a dæmonibus per omnia mala opera.

XI. Quando ergo videris hominem qui etsi non facit opera bona, tamen vel delectatur in audiendo bono : infructuosus est quidem, tamen adhuc non tulit Deus ab illo hoc ipsum quod habebat, sed expectat illum ut convertatur ad pœnitentiam, et faciat bonum. Cum autem videris hominem, qui non solum bonum non facit, sed nec delectatur in ipso audito bono : intellige quia jam tulit ab illo Deus hoc ipsum quod habebat ut intelligeret bonum, et quantum ad Deum mortuus est. Nam non potest revivisccre, nisi forte quantum ad Deum, qui potest etiam mortuos suscitare. Ille ergo qui habendo nod vult, sicut diximus, quod habet quidem naturæ est : quod autem non habet, voluntatis : qui habet quidem, sed non vult habere. Judæi vero, qui habuerunt legem, et vixerunt secundum legem, addita est eis notitia Christi. Qui enim legem habentes quasi non habuerunt, quia non vixerunt secundum legem, ablata est ab eis etiam ipsa lex, quam habebant. Et nihil apud eos de lege remansit, nisi sola Scriptura librorum, omni legis observantia pereunte. Sic enim et Christianis eveniet. Qui enim vere habent Christum, viventes secundum Christi præcepta, dabitur illis regnum, ut jam non credant absentem Christum, sed videant præsentem. Qui autem habentes Christum, quasi non habent, quia

[1] Matth. xv, 14. — [2] Ephes. II, 1, et Coloss. II, 13.

non vivunt secundum Christi præcepta : tollitur ab illis etiam hoc ipsum quod videntur agnoscere Christum, ut credant Antichristo. Aut certe ut condemnati in die judicii, separati de parte Christianorum, etiam hoc ipsum perdant, quod videntur esse Christiani, cum infidelibus deputati. Sic et hæresibus factum est, quod habentes fidei veritatem, illam non habuerunt, non viventes secundum eam, ablata est ab eis, ut crederent pro veritate mendaciis. Tales sunt et qui quotidie transeunt ad perfidiam, quoniam habentes fidem male ea utuntur. Tollet eam Deus ab eis, et ad perfidiam transibunt, et projiciet eos, et impletur in eis quod Apostolus dicit: « Eo quod charitatem veritatis » non receperunt, dabit eis Deus opera erroris, ut credant » mendacio, et judicentur[1]. »

XII. « Ideo in parabolis loquor illis, quia videntes non » vident[2]. » Si dixisset : « Ideo in parabolis loquor illis, ut videntes non videant : » forsitan non esset culpa non intelligentium Judæorum, sed Christi qui sic loquebatur, ut non intelligeretur ab eis. Nunc autem dicit : « Ideo in pa- » rabolis loquor illis, quia videntes non vident. » Intelligitis ergo quia non est culpa Christi nolentis dicere manifeste, sed eorum qui audientes nolebant audire. Non enim quia Christus in parabolis loquebatur, ideo illi videntes non videbant ; sed quia videntes non videbant, ideo illis Christus in parabolis loquebatur. Ecce viderunt mirabilia Mosi : numquid vere viderunt? Si enim vere vidissent, utique et timuissent Deum miraculorum factorem. Ecce audierunt doctorem legis : numquid vere audierunt? Si enim vere audissent eum, utique et vixissent secundum legem, et credidissent in eum quem prophetabat lex. Viderunt et ea mirabilia, sed videntes non viderunt. Si autem vidissent ea, et profecissent in eis. Cum sit ergo

[1] 2 Thess. II, 10. — [2] Matth. XIII, 13.

facilius videntes cognoscere quod vident, quam intelligentes intelligere quod audierunt : quomodo poterant illi audientes mysteria intelligere, qui videntes mirabilia non cognoverunt? Quia consueti erant Judæi videntes non videre, et audientes non audire, ideo non dedit eis Deus oculos fidei, ut videant divina miracula Christi, nec audiant viva verba ejus, nec similiter contemnant Christum, cognoscentes eum, quemadmodum contempserunt et legem habentes eam : ideo et Propheta illis dicebat : « Auditu » auditis, et non intelligitis [1]. » Videamus cujus rei intellectum denegat illis Propheta. Non illum generalem, qui datus est ad usum naturæ, sine quo vivere nemo potest, sed hunc spiritualem ad cognoscendum mysterium Christi, quod datur ad remunerationem justitiæ.

HOMILIA XXXII (18).

CAPUT XIX.

I. « Et factum est cum consummasset Jesus sermones is- » tos, migravit a Galilea, et venit in fines Judææ trans Jor- » danem, et secutæ sunt eum turbæ multæ, et curavit eos » ibi [2], » et reliqua. Quantumcumque gratuitum et utile sit bonum ecclesiasticæ pacis, quam flagranti et sollicito animo quærendum sit exponam, ut quilibet inventor exponere possit. Legite, inquam, fidelissimi, hortor, fratres, legite vobiscum, crescite in fide, ut vobiscum corpore absens, efficiar in Christo vobiscum præsens in fide. Incipimus ergo exponere bona de bono. Prosequar quod dicit Evangelista :

[1] Isaï. VI, 9, et Matth. XIII, 14. — [2] Id XIX, 1, 2.

« Et factum est cum consummasset Jesus sermones istos. » Quos istos? quos superius est prolocutus. Quomodo de camino ignis mortiferi carnalium passionum super pectus Apostolorum zeli scintilla ceciderat, et modica quidem jam tantum conflabatur; sed Dominus, qui de longe sentit malorum vaporem, cito per humilitatis doctrinam, quasi cum aliquo fonte aquæ largissimo titionem, priusquam accenderetur, restinxit, dicens : « Amen dico vobis : Nisi con» versi fueritis, et efficiamini sicut pueri, non intrabitis in » regnum cœlorum[1], etc.,» et illos tunc sollicitos reddidit, et totum mundum de periculo hujus incendii liberavit. Et illi quidem leviter tacti sunt, nos autem fortiter sumus muniti. Et momentaneæ invidiæ eorum occasio æternum mundo humilitatis refrigerium introduxit. Hos ergo sermones cum consummasset Jesus, transtulit se de Galilæa in Judæam, quasi justus dominus omnium, qui sic diligit alios servos, ut alios non contemnat. Nam sicut omnes illi debent gloriam, quasi Domino : sic ille debet omnibus misericordiam, quasi servis. Nam si semper eum unus teneat locus, jam non est possessor omnium hominum, sed aliquorum.

II. « Reliquit Galilæam, et venit in fines Judææ. » Galilæam patriam suam, de qua natus fuerat, quasi sol altius ascendens, reliquit orientem, et venit in Judæam, quasi ad occasum ubi fuerat obiturus, in pace passionis occumbens, ut iterum nobis aliunde novum ortum sua resurrectione ostenderet, ut dicamus cum Apostolo : « Vetera transie» runt, ecce facta sunt omnia nova[2]. Et secutæ sunt eum » turbæ multæ. » Quasi testimonia salutaris doctrinæ ejus, quasi oves pastorem in manu ipsius genitæ et nutritæ sequebantur eum, quasi parvuli filii patrem peregre longe proficiscentem : et quasi pater proficiscens bona pignora charitatis illis relinquens, peregit debilibus remedia sani-

[1] Matth. xviii, 3. — [2] 2 Cor. v, 17.

tatum. « Et sanavit eos. » Ibi apparet, quia parati erant populi sequi eum etiam in fines Judææ ; sed ne quis existimet Judæorum, sicut erant detractores, quod ad commendationem opinionis suæ, et ad testimonium virtutum suarum, jactantiæ causa, trahat secum multitudinem infirmorum, ideo sanavit eos ibi, et dimisit eos : maxime cum sufficerent et ipsi ad gloriam, et hominibus ad salutem, testimonia in suo loco nascentia.

III. « Et accesserunt ad eum Pharisæi, tentantes eum, » et dicentes ei : Si licet homini quacumque ex causa uxo» rem suam dimittere [1] ? » Viro casto qualiscumque uxor bona videtur : quia perfecta charitas vitia non sentit. Qui diligit uxorem, de solvendo matrimonio legem necessariam non habet. Ubi autem de solvendo matrimonio lex requiritur, illic jam odium demonstratur : ubi odium invenitur, illic fornicatio esse cognoscitur. Quemadmodum si videas hominem assidue amicitias medicorum colentem, ex ipsa re statim intelligis quia infirmus est : sic et cum videas sive virum, sive mulierem de dimittendis uxoribus aut viris legem interrogantes, cognosce quia vir ille lascivus est, et mulier illa meretrix est. Sic et Judæi erant homines fornicarii et contaminati, qui habentes uxores, habere non videbantur : quia uxor illis non erat quasi jucunda possessio castitatis, sed quasi desertum æstus libidinis illic religatæ. Nam in matrimonio mox castitas delectatur, libido autem quasi vinculo conjugii colligata torquetur. Et non sit novum quod dicimus, quia castitas in matrimonio delectatur. Nam primus est gradus castitatis, sincera virginitas : secundus autem, fidele conjugium. Ergo species secunda virginitatis, est matrimonii casta dilectio. Adierunt ergo Jesum tentantes ut viderent, si voluntatis eorum amicus esset, an castitatis patronus : ut si quidem diceret, quia

[1] Matth. xix, 3.

licet dimittere, laudarent eum : si autem non, contradicerent ei : et hoc est proprie tentare. Qui autem vere interrogat, quidquid audierit, conquiescit. « Si licet homini » uxorem suam dimittere quacumque ex causa? » O effrenata lascivia! Sciebant quia nullam causam idoneam habebant circa dimittendas uxores, præter solam turpitudinem, alias atque alias sibi jungebant : ideo timuerunt interrogare, ex quibus causis? ne seipsos intra angustias certarum causarum constringerent. Sed interrogaverunt, si ex omnibus causis licet, scientes quia modum nescit libido : sed quanto exercetur, tanto magis accenditur, non leviter, nec intra terminos unius conjugii capit libido.

IV. « Ille respondens ait eis : Non legistis, quia qui fecit » homines ab initio, masculum et fœminam fecit eos[1] ? » Id est, « Legistis quidem, sed noluistis facere quod legistis. » Conscientiam illorum ad testimonium provocat, ut ostendat eis quia ideo interrogant, non ut firmiter discant quod dubitant, sed ut excusabiliter peccent. « Masculum et fœmi- » nam. » Non masculum et multas fœminas, ut uni masculo liceat plures fœminas possidere : neque masculos et fœminam, ut uni fœminæ liceat plures viros accipere : sed masculum et fœminam, ut una fœmina nullum masculum putet factum esse in sæculo præter unum : ut unus masculus nullam putet fœminam esse factam in sæculo, nisi unam. Non enim duas aut tres costas detulit de latere viri, et duas aut tres fecit mulieres. Cum ergo secunda aut tertia uxor steterit ante faciem tuam, sicut tunc Eva ante Adam, quomodo illis dicas : « Hoc nunc os de ossibus meis[1] ? » Nam etsi vere costa est illa mulier, non tamen tua. Si ergo non illi dixeris, non illam confirmes esse conjugem tuam : si autem dixeris, mentiris. Si ergo Deus ad hoc masculum et

[1] Matth. xix, 4.

fœminam ex uno creavit, ut sint unum : quare ergo et de cætero vir et mulier non ex uno utero nascantur, sicut volatilia quædam ? Quia Deus quamvis masculum et fœminam quidem creavit propter necessitatem filiorum generandorum : tamen semper castitatis fuit amator, et continentiæ auctor. Ideo illum typum non servavit in hominibus, ut si quidem vult homo nubere secundum primam dispositionem creationis humanæ, intelligat quid est vir et uxor. Si autem noluerit nubere, non habet necessitatem nubendi propter conjunctionem nativitatis, ne forte videatur per suam continentiam alterum perdere, quem nolebat esse in continentia (19) ; quomodo dicemus post conjunctum matrimonium, ne alter altero nolente se separaret.

V. « Propter quod relinquet homo patrem suum et ma» trem suam, et adhærebit uxori suæ [2]. » Propter quid ? Quia ex viro est uxor, et ex una carne sunt ambo. Ergo nunc major charitas debet esse inter fratres et sorores : quia isti quidem conjuges ex ejusdem parentibus exeunt, illi autem ex diversis. Sed hoc magnum est nimis, quia fortior est Dei constitutio, quam virtus naturæ. Non enim præcepta Dei naturæ subjecta sunt, sed natura præceptis obtemperat. Deinde fratres licet ex uno nascantur, tamen ideo nascuntur, ut diversas vias petant. Vir autem et uxor licet ex diversis nascantur, tamen ideo nascuntur, ut in unum conveniant. Ergo hi, quamvis sunt ex uno, tamen non ita sunt quasi ex uno : quia ad hoc creati sunt, ut non sint unum. Illa autem quamvis non sunt ex uno, tamen ita sunt quasi ex uno : quia ad hoc creati sunt, ut sint unum. Vides ergo quia non seipsum loquitur ordo naturæ? sed ordinationem Dei ex te ipso considera. Quod enim est in herbis aut in arboribus humor, hoc est in hominibus amor. Sicut herbæ ex humore nascuntur et crescunt, sic homines per amo-

[1] Gen. II, 23. — [2] Matth. XIX, 5.

rem incipiunt et augentur. Humor quidem de radicibus ascendit in herbam, de herba autem non revertitur ad radices, sed sursum transmittitur in semen : sic et charitas de parentibus ascendit in filios : de filiis autem non revertitur ad parentes. Ideo parentes quidem filios diligunt, sed non sic diliguntur a filiis : quia sicut herba non deorsum, sed sursum ad semen transmittit humorem : sic et homo non ad parentes, sed ad procreandos filios transmittit affectum. « Et erunt duo in carne una[1]. » Sicut qui spiritualiter se diligunt, multorum animæ quasi una anima esse dicuntur, dicente Scriptura : « Omnium credentium erat cor unum » et anima una[2] ? » sic et vir et uxor, qui carnaliter se diligunt, una caro dicuntur.

VI. « Dicunt illi : Quid ergo Moses mandavit dare libel» lum repudii, et dimitti[3] ? » Displicet peccatoribus doctrina justitiæ, gravis est fornicantibus interpretatio castitatis. Si contra rationem quidem respondere non possunt, veritati tamen credere non acquiescunt. Quid ergo? Conferunt se ad patrocinium viri sanctissimi Mosi, cujus personam verebantur omnes et timebant, ut doctrinam Christi, quam ratione vincere non poterant, per auctoritatem validioris personæ destruerent : ut dum Moses irreprehensibilis reprehendi timetur, veritatis interpretatio taceatur : sicut solent homines facere malam causam habentes, confugiunt ad potentes viros, ut si per justitiam non possunt, vincant per personam. Tanquam si ita invidiose respondeant : « Quid ergo ? Moses præcepit in lege[4], qui fuit quasi visibilis lingua invisibilis Dei, qui incorruptibilem gloriam corruptibilibus oculis vidit, et testimonium Divinitatis in vultum suscipiens portavit ad populum. Tu autem homo vilissimus fabri lignarii filius, quomodo destruis quod ille constituit?

[1] Matth. XIX, 5. — [2] Act. IV, 32. — [3] Matth. XIX, 7. — [4] Exod. XXXIV.

Si Filius Dei es, sicut dicis, quare confundis tuum ministrum? Si homo es similis nostri, quomodo reprehendis tuum auctorem? Si malum est, quare præcepit? Si bonum est, quare destruis?

VII. « Tunc ait Jesus: Moses, inquit, propter duritiam cordis » vestri permisit vobis dimittere uxores vestras [1]. » Frequenter vobis Moses, propter duritiam vestram, injustitiam quasi justitiam præcepit, ut in eremo hostias offerre Deo. Et quomodo dicit Propheta? « Non accipiam de domo tua vitulos, » neque de gregibus tuis hircos [2]. » Sed quia patres vestri egressi erant de Ægypto, corpore tamen, non animo : nam totam Ægyptum secum in moribus bajulabant. Videns itaque Moses propter dilectionem carnalem circa studia sacrificiorum eos esse inclinatos, si mandasset eos recedere a sacrificiis, non fuerat audiendus ; quia annosa passio medicamento momentaneo non curatur ; jussit eos sacrificare quidem, sed jam non dæmonibus, sicut in Ægypto, sed Deo vivo. Dimidium mali permisit, ne totum perderet bonum. Hac ratione permisit vos dare libellum repudii, quia melius judicavit, permittente lege, matrimonia solvi, quam, odio compellente, homicidium fieri. Permisit vobis mala facere, ne faceretis pejora. Ergo hæc vobis permittendo, non vobis justitiam Dei demonstravit, sed a peccato abstulit culpam peccandi, ut quasi secundum legem agentibus vobis peccatum, vestrum non videatur esse peccatum. Ut puta, si quis habeat servum, qui furatur et inebriat se, considerans dominus quia, si utrumque sibi insimul mandaverit observare, nihil proficit, mandat illi quidem, ut bibat quantum vult, sed publice bibat, ut hoc quidem quod bibit sit secum novum bonum, ut paulatim discat obedire præceptis. Sic permissum est dari repudium, malum quidem, tamen licitum a creatione. Et Apostoli præceperunt

[1] Matth. XIX, 8. — [2] Psal. XLIX, 9.

secundas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Nam secundam quidem accipere, secundum præceptum Apostoli est[1] : secundum autem veritatis rationem, vere fornicatio est, sed dum permittente Deo publice et licenter committitur, fit honesta fornicatio. Propterea bene dixit : « Quia Moses hoc permisit, non præcepit. » Aliud est præcipere, aliud est permittere. Quod enim præcipimus, semper placet : quod autem permittimus, nolentes præcipimus : quia malam voluntatem hominum ad plenum prohibere non possumus.

VIII. « Amen dico vobis, quicumque dimiserit uxorem » suam, nisi fornicationis causa, mœchatur[2]. » Omnis res per quas causas nascitur, per ipsas absolvitur. Matrimonium enim non facit coïtus, sed voluntas : et ideo illud non solvit separatio corporis, sed separatio voluntatis. Ideo qui dimittit conjugem suam, et aliam non accipit, adhuc maritus est. Nam etsi corpore jam separatus est, tamen adhuc voluntate conjunctus est. Cum ergo aliam acceperit, tunc plene dimittit. Non ergo qui dimittit mœchatur, sed qui alteram ducit. Sicut autem crudelis est et iniquus qui castam dimittit : sic fatuus est et injustus, qui retinet meretricem. Nam patronus turpitudinis ejus est, qui crimen celat uxoris. Imitatores ergo debemus esse Dei, ut sicut ille agit cum Ecclesia, sic nos agamus cum conjuge. Ille enim nunquam derelinquet populum, nisi ad gentilitatem vel ad hæresim voluntarie transierit : alias autem peccantem castigat quidem, tamen misereri non cessat, dicente Propheta : « Si dereliquerint filii ejus legem meam, » visitabo in virga injustitias eorum : misericordiam autem » meam non dispergam ab eis[3]. » Sic et vir meretricem quidem dimittat, alias autem male morigeratam castiget et teneat. Quomodo? tribus modis. Primum docendo secun-

[1] 1 Tim. v, 9.— [2] Matth. xix, 9.— [3] Psal. lxxxviii, 31, 33 et 34.

dum Deum. Si autem contempserit timorem Dei, improperando, ut vel homines erubescat. Si nec pudorem sentit frequenter confusa, faciat illi quod præcepit Salomon: « Cor durum baculo percute [1]. » Ergo primum admone, quia multum proficit doctrina justitiæ. Deinde confunde, quia frequenter et pudor frenum est vitiorum. Tertio justum est, ut castigetur quasi ancilla, quæ erubescere nescit ut libera.

IX. Aliter, de Galilæa turbæ in mysterium gentium secutæ sunt Dominum in fines Judææ, ibique curatæ sunt. Juste in fines transierunt Judææ, nec enim potuissent curari, nisi, relictis finibus suis, in fines transissent Judææ, sicut scriptum est in Esaïa : « Et venient omnes gentes, et » dicent : Venite, ascendamus in montem Domini, et in do» mum Dei Jacob, et annuntiabit nobis viam suam, et am» bulabimus in ea [2]. » Et curatæ sunt gentes in finibus Judæorum ad confusionem ipsorum, quia gentes quidem et in aliena secutæ sunt Christum : Judæi autem in finibus suis constitutum tentaverunt et repulerunt, et in fornicationibus suis corporalibus fornicationem suam confessi sunt spiritualem, dicentes : « Si licet viro dimittere uxorem » suam quacumque ex causa [3] ? » Quia non potest animo esse castus, qui corpore est lascivus : hoc est, non potest Deo esse fidelis, qui uxori suæ perfidus est : sicut nec ex diverso conscientiam servat, qui Deo fidem non servat, sed altera alterius fornicationis est accusatrix. Nam etsi interim non prævaricatur lascivus, tamen jam in eo statutus est ut prævaricetur, si corruptio persuasionis accesserit. Et illi quidem secundum carnem interrogabant, quæ pati merebantur secundum spiritum : « Si licet dimittere uxorem » quacumque ex causa ? » Christus autem respondit eis, quod facere eos non decebat, dicens : « Quicumque dimi-

[1] Prov. x, 13. — [2] Isaï. II, 3. — [3] Matth. XIX, 4.

» serit uxorem, nisi ob causam fornicationis, et aliam duxe-» rit, mœchatur[1]. » Sicut enim uxorem quocumque modo contra voluntatem viri agentem, dignum est repellere, non est autem justum quantum ad gravitatem viri, nisi ob causam fornicationis: sic et Ecclesia quocumque modo contra voluntatem egerit Christi, digna est abjici: non autem abjicitur propter longanimitatem Christi, nisi sola causa transgressionis. Sicut enim si Christus prius dimisisset Ecclesiam Judæorum, non eis subministrans per Scripturas notitiam suæ Divinitatis, ipse faciebat eam adulteram cum diis extraneis, quoniam natura rationabilis et subdita Deo creata, sine Deo non potest esse: sic Christo semper eis scientiam suæ Divinitatis subministrante, quoniam synagoga spernens transibat ad idola, inexcusabilis adultera reperta est. Propter quod repulit Christum, non repulit eam Christus: non quacumque ex causa, sed propter causam fornicationis ipsius: quia non solum, relicto Christo, diabolo se conjunxit, sed etiam interfecit, pro quo mori debuerat. Ab initio enim Deus genuit Christum: deinde creavit hominem, rationabilem naturam Angelorum et animarum, quasi conjugem et potentem suscipere verbum ipsius. Ideo clamat: « Quod Deus conjunxit, homo non se-» paret[2]. » Et multis quidem modis homo separat quod conjunxit Deus. Quando enim quis audet dicere aut facere aliquid, per quod scandalizati homines recedant a Christo: homo separat quod Deus conjunxit. Sed et si nullus alter hoc faciat, ipse autem homo peccans a Deo recedat, repellens spiritum ejus a se, homo videtur separasse quod Deus conjunxit.

X. « Dicunt ei Discipuli: Si ita est causa viri cum uxore, » non expedit nubere[3]. » Audientes cogitabant apud se: Mulier bona difficile invenitur, protestante Salomone: «In

[1] Matth. XIX, 9. — [2] Ibid. 6. — [3] Ibid. 10.

» mille virum bonum invenies : in omnibus autem his mu-» lierem non invenies [1]. » Quid autem est aliud mulier, nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore depicta? Ergo si dimittere illam peccatum est, necesse est, ut aut dimittentes adulterium alterum faciamus, aut tenentes quotidianas pugnas et amaritudines habeamus. Ideo responderunt : « Si ita est viri causa cum uxore, non » expedit nubere. » Tunc Dominus non dixit : « Quia expedit, » sed magis consensit, quia non expedit : sed infirmitatem carnis aspiciens dixit : « Non omnes capiunt verbum istud, » sed quibus datum est [2]. » Non dixit : « Non omnes possunt : » sed « Non omnes capiunt : » id est, omnes quidem capere possunt, sed non tamen omnes capere volunt. Palma proposita est. Qui concupiscit gloriam, non cogitat de labore. Nemo vinceret, si omnes periculum pugnæ timerent. Ex eo quod quidam non possunt, et a proposito continentiæ cadunt, non debemus circa virtutem castitatis fieri pigriores. Si enim quidam in pugna cadentes non exanimant cæteros, sed dicunt illis sic datum fuisse, rem non applicant pugnæ, sed homini : quanto magis nos cadentium negligentiæ imputare debemus, non difficultati virginitatis? Quod autem dicit : « Quibus datum est : » non hoc significat, quoniam quibusdam datur, quibusdam non datur : sed illud ostendit, quia nisi auxilium gratiæ acceperimus, nihil ex nobis valemus. Quoniam autem volentibus gratia non denegatur, in Evangelio Dominus dicit : « Petite, et dabitur vobis : » quærite, et invenietis : pulsate, et aperietur vobis. Omnis » enim qui petit, accipit : et qui quærit, invenit, et pulsanti » aperietur [3]. » Debet autem voluntas præcedere, et sic sequitur gratia. Nam nec gratia sine voluntate aliquid ope-

[1] Eccl. VII, 29. — [2] Matth. XIX, 11. — [3] Id. VII, 7, 8.

ratur, nec voluntas sine gratia potest. Nam et terra non germinat, nisi pluviam susceperit, nec pluvia fructificat sine terra.

XI. « Sunt eunuchi, qui sic nati sunt ex utero matris » suæ : et sunt eunuchi, qui ab hominibus fiunt : et sunt » eunuchi, qui seipsos eunuchos fecerunt propter regnum » cœlorum [1]. » Tanquam si dicat aliquis : « Quid dicis, Domine ? Si ex quacumque causa contigerit homini uxorem non habere, an continentiæ habebit mercedem ? » Non semper. Sicut enim peccatum sine voluntate opus non facit, ita justitia ex opere non consummatur, nisi et voluntas affuerit. Multi enim corpore quidem castitati student, adulterium autem voluntate committunt. Nisi enim ex voluntate sola fornicatio consummaretur, nunquam Dominus diceret : « Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, » mœchatus est eam in corde suo [2]. » Ergo voluntas sine opere frequenter peccat. Illa est gloriosa continentia : non quam transgredi non potest necessitas debilitatis corporis, sed quam complectitur voluntas sancti propositi. Ideo dicit : « Sunt eunuchi qui sic nascuntur ex utero matris suæ : » sunt eunuchi qui ab hominibus fiunt : » sed illos tenet necessitas, hunc autem tertium coronat voluntas. Quod autem sic nascuntur, a creatione fit : quomodo nascuntur et sex digitos habentes, aut quatuor, et similia. Si enim Deus, sicut ab initio constituit, unamquamque naturam sic dimitteret, illam immutabiliter semper in suo ordine permanere, in oblivionem deduceretur coram hominibus operatio Dei. Nam æstimaretur natura rerum ipsa se regere : ut puta constituit Deus naturaliter, ut in hyeme frigora sint, calor autem in æstate ; ut terra fructum proferat, ut pluvia descendat de cœlo. Si hæc sicut ab initio constituta sunt, ita in suo statu immutabiliter perseverarent, inveniretur

[1] Matth. XIX, 12. — [2] Id. V, 28.

Deus ab initio quidem constituisse; et de cætero omnem naturam in sua potestate reliquisset, et per hoc fieret ut jam creatura necessarium non haberet factorem. Ideo ergo natura rerum convertitur contra naturam suam interdum, ut semper Deus naturarum opifex in memoriam reducatur, et semper necessarius sit factor suæ naturæ : et non solum semel, sed quotidie opera sua facere videatur. Propterea in Evangelio de cæco, qui sic natus fuerat, Dominus dicit: « Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut » manifestentur opera Dei [1]. » Non solum simpliciter intelligendum est, sicut multi putant, ut cæco sanato Dei potentia cognoscatur, id est, operans Deus. Alioqui omnibus infirmitatibus sanatis, Dei potentia cognoscitur: sed ideo in illius persona hoc dicit, quia contra regulam naturæ sine oculis erat creatus, ut in transversione naturæ opus Dei intelligatur dum emendatur natura.

XII. « Tunc oblati sunt ei pueri, ut manus eis imponeret, et oraret [2]. » Tunc, scilicet quando Dominus de castitate sermonem faciebat, et beatos pronuntiabat eunuchos. De gloria enim continentiæ Domino referente atque dicente ; « Sunt qui se eunuchisant propter regnum cælo» rum : » audientes quidam obtulerunt ei infantes, pueros castitate mundissimos. Putabant enim quia Dominus corpore mundos tantum laudaret, non et voluntate: nescientes quia Dominus non illos beatificavit eunuchos, quos pueritiæ necessitas facit castos, sed continentiæ virtus. « Discipuli autem vetabant eos [3]. » O caro amica rerum malarum, et non amica rerum bonarum! quia non delectatur in bono, ideo facile obliviscitur bonum : malum autem quidquid audierit, quasi naturaliter in corde suo plantatum, sic retinet semper. Nam nunquam potest aliquis oblivisci quod diligit, nec retinere quod odit. Ante enim mo-

[1] Joan. IX, 3. — [2] Matth. XIX, 13. — [3] Ibid.

dicum Christus accipiens puerum dixerat : « Nisi facti fue-» ritis sicut pueriste, non intrabitis in regnum cœlorum [1]. » Et ecce statim obliti Discipuli puerilis innocentiæ, vetabant ad Christum pueros quasi indignos accedere, ad quorum similitudinem ipsi fuerant invitati. Nam quis mereatur ap-propinquare Christo, si repellitur ab eo infantia simplex ? Putabant enim se honorem facere Christo, damnum facientes gloriæ ejus. Nam quemadmodum damnum est medico, si subtrahantur infirmi : sic damnum est Christo, non habere quos salvet. Si enim expectans Samaritanos peccatores, de quibus ipse mandavit quasi de indignis, « In » civitates Samaritanorum ne intraveritis [2] ; » tamen sic de adventu eorum gaudebat, ut diceret : « Escam habeo man-» ducare, quam vos nescitis [3] : » putas quanto magis esuriebat salutem innocentium puerorum ? Ideo dixit : « Nolite » vetare pueros [4]. » Nam si sancti futuri sunt, quid vetatis filios ad patrem venire ? Si autem peccatores futuri sunt, ut quid sententiam condemnationis profertis antequam culpam videatis ? « Talium est enim regnum cœlorum [5]. » Talium, non omnium. Nam quales modo sunt, meum est : quales autem postea futuri sunt, ipsorum. Quod ergo meum est, honorate : quod autem ipsorum fuerit, miseremini. Talium est enim regnum cœlorum, qui casti sunt ex virtute, sicut pueri ex ætate. Talium est, qui simplices oculos habent sicut pueri, et non cognoscunt differentias personarum.

XIII. Ecce enim puer, si viderit hominem, nihil aliud videt in eo, nisi hoc solum quia homo est : non dignitatem ejus intelligit, non considerat vestem ipsius. Vir autem perfectus, cum hominem viderit, non aspicit quia homo est : sed statim cogitat de dignitate illius, et æstimat vesti-

[1] Matth. xviii, 3. — [2] Id. x, 5. — [3] Joan. iv, 32. — [4] Matth. xix, 14. — [5] Ibid.

menta ipsius. Vides ergo, quia sapientior est imperfectus puer, quam perfectus vir ? Vir enim non hominem aspicit, quem Deus fecit Dominus : sed ornatum, quem diabolus adinvenit. Puer autem non ornatum aspicit quem diabolus adinvenit, sed hominem quem Deus creavit. Priusquam puer veneno diabolico mundialis malitiæ repletus fuerit, cognoscit opus Factoris : cum vero inebriatus fuerit mundi spiritu, jam non aspicit opus Factoris, sed illecebras corruptoris. Præsens locus instruit omnes parentes, ut filios suos indesinenter sacerdotibus offerant : quia si sacerdotibus offerunt, offerunt Christo. Non enim sacerdos manus imponit, sed Christus, in cujus nomine manus imponitur. Si enim qui escas suas per orationem non offert Deo, coinquinatas eas manducat, secundum quod de illis ait Apostolus : « Quoniam omnis creatura Dei bona, et nihil reji-» ciendum quod cum gratiarum actione percipitur : sanc-» tificatur enim per verbum Dei, et orationem [1]. » Dicens enim : « Sanctificatur per verbum Dei et orationem, » ostendit, quia maculata est, nisi per orationem fuerit omnis esca mundata et sanctificata : quanto magis pueros offerri Deo et sanctificari necesse est ? Causa autem sanctificandarum escarum hæc est, quoniam « Mundus totus in ma-» ligno positus est [2]. » Ergo et omnis res corporalis, quoniam mundi est pars, in maligno est posita, et ipsam propterea oportet sanctificari. Consequenter et infantes quando nascuntur, et ipsi quantum ad carnem in maligno sunt positi : quoniam et omnis caro quasi pars mundi, in maligno posita est. Propterea necesse est offerri pueros, ut assidue super eos oratio fiat : quoniam escam semel sanctificari necesse est. Manducamus enim eam, et transit : hominem autem quem indesinenter adversarius persequitur et sordidat, semper sanctificari necesse est.

[1] 1 Tim. IV, 4, 5. — [2] 1 Joan. V, 19.

XIV. Aliter : Convenienter confutatis Judæis tentatoribus et lascivis, offeruntur pueri Christo in mysterium gentium in fide parvulorum, et lactis adhuc solius capientium escam, quos obtulerunt Christo patres eorum : sicut ordinis est intelligere, posita sunt Evangelia gentium singularum, quod Discipuli in figura principum judaïci populi prohibebant : quoniam semper Judæi omnia faciebant, ne gentes salvarentur introductæ ad fidem.

HOMILIA XXXIII.

CAPUT XIX.

I. « Et ecce vir unus accessit ad eum, et ait : Magister » bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam [1] ? » et reliqua. Non sine ratione quærendum est in hoc loco, cur hic de isto adolescente Christum interrogante : « Magister » bone, quid boni faciam, ut vitam æternam possideam ? » cum Dominus implevisset narrationem, in fine sic addidit : « Multi enim erunt, inquit, primi novissimi, et novissimi, » primi [2]. » Quod de Judæis et gentibus dictum esse dubitat nemo. Ne forte ergo hic adolescens in mysterio introducitur judaïci populi semper adolescentuli, semper gloriantis et levis. Sic enim facere solet Christus plerumque, quando de mysterio alicujus rei est locuturus, ante introducit corporaliter facientem idipsum, ut ex eo occasionem inveniens, corporalem narrationem mysterii, quam rei propositum exequatur : ut puta, cum de compescenda jactantia Pharisæorum apud Lucam loculurus fuisset, in-

[1] Matth. XIX, 16. — [2] Ibid. 30.

troducit primo hydropicum, et sanavit [1], ut in corporali tumore hydropici, jactantiæ Pharisæorum pungeretur inflatio. Sic et hic cum de refutatione Judæorum, et electione gentium mysterium exponere voluisset, ex eo verbo quod dicit ad Petrum: « Et omnis qui reliquerit patrem et » matrem, etc. » usque ad parabolam subsequentem de mercenariis conductis in vineam, hora prima, tertia, sexta, et nona, et undecima, quomodo gentes præponendæ erant Judæis: introduxit istum adolescentem gloriantem, et levem, et amantem amplius bona sua carnalia, quam cœlestia Christi promissa: ut passione corporali adolescentis istius, judaïci populi spiritualis passio demonstraretur: propter quam Christo non credidit: id est, propter placentia sibi, propter jactantiam vanam, propter quæstus, quos capiebat ex lege, remansit in lege. Propterea quæcumque dicuntur de adolescentulo isto, sic sunt accipienda, quasi de populo judaïco dicta. Judaïcus ergo populus erat adolescens, non ætate, sed levitate: moribus immaturus, non annis. Nam omnia quidem vitia carnalia, juvenilia sunt, sicut dixit Apostolus: « Juvenilia enim deside- » ria fuge, sectare justitiam, misericordiam, pietatem [2], etc. » Præcipuum autem vitium juvenile est gloriatio, quæ amplius vult videri, quam est: aut in toto vult videri non esse qualis est. Nam sic populum judaïcum fuisse cognovimus in Scripturis, sicut et Dominus dicit de illis: « Fa- » ciunt omnia, ut ab hominibus videantur [3]. » Item: « Væ » vobis Scribæ et Pharisæi hypocritæ, qui diligitis primas » cathedras in synagogis [4], etc. » Item: « Væ vobis qui jus- » tificatis vos ipsos, Deus autem cognoscit corda vestra [5]. » Propter quod et ficus dicti sunt, habentes folia sine fructu, id est, speciem sanctitatis, non ipsam sanctitatem, quam

[1] Luc. XIV, 4. — [2] 2 Tim. II, 22. — [3] Matth. XXIII, 5. — [4] Luc. XI, 43. — [5] Id. XVI, 15.

æstimatione quidem justitiæ sectabantur, opera autem abhorrebant.

II. Et vide quomodo in exordio ipso narrationis populi judaïci mores significat. Dicit enim : « Magister bone, quid » boni faciam, ut vitam æternam possideam ? » Quia semper Judæi interrogatores Dei fuerunt, et non obauditores : laudatores Sanctorum, et non imitatores : auditores legis, et non factores : semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes : gloriantes in lege, et per prævaricationem legis Dominum Deum inhonorantes. Adhuc et illud considera, quia nihil de actione Dei interrogat quid credat, aut quomodo credat : sed hoc, « Quid faciendo vitam æternam possideat ; » quia omnis spes salutis apud Judæos in operibus erat, non in fide, sicut dicit Apostolus de illis et gentibus : « Quoniam gentes quæ non sectabantur » justitiam, in legis justitiam pervenerunt : quia non ex » operibus, sed ex fide : Israël autem sectando legis justi» tiam, in legem justitiæ non pervenit : quia non ex fide, » sed ex operibus [1]. » Prima autem justitia est cognoscere Deum Patrem, et Christum ejus : novissima autem justitia, est facere opera bona : sicut cum Dominus dixisset quibusdam Judæis : « Operamini cibum, qui non perit, sed qui » permanet [2]. » Interrogantibus eis : « Quid faciemus, ut » operemur opus Dei ? » respondit : « Hoc est opus Dei, ut » credatis in eum quem ille misit [3]. » Illi autem opus agnitionis Dei negligentes, quod est præcipuum Christiani opus, semper ad diabolum transibant, et de operibus justitiæ requirebant. Propterea Dei agnitionem perdiderunt, et opera justitiæ nunquam impleverunt : quia virtus faciendæ justitiæ, agnitio Dei est.

III. « Dicit ei Jesus : Quid me dicis bonum ? Nemo bo-

[1] Rom. IX, 30, 32. — [2] Joan. VI, 27. — [3] Ibid, 28, 29.

» nus nisi unus Deus[1]. » Numquid non erat ipse bonus, cum esset Filius Dei Deus? Nam quemadmodum cum ipse sit Filius Dei, et ipse Deus est, quasi Filius: sic cum sit bonus Deus, et ipse Filius Dei sine dubio bonus est, quasi filius boni. Sicque judaïcus populus unius Dei habens agnitionem, Christum nec Filium Dei, nec Deum cognoscere volebat. Hac ratione laudem sibi oblatam ab eo repulit, quia non quasi Deum bonum, sed quasi hominem bonum eum dicebat. Quod non fecisset, si ille quasi Deum bonum, bonum eum dixisset. Et vere quantum ad Judæos, qui unum Deum colebant, et Christum Dei Filium non cognoscebant, nemo erat bonus, nisi unus Deus: apud Fideles vero, sicut unus Deus Pater est bonus, sic et Unigenitus Deus nihilominus bonus est. Puto autem, si dixisset ei: «Magister sancte, aut etiam juste,» similiter respondisset: «Quid me dicis sanctum, aut justum? Nemo sanctus, nisi unus Deus: nemo justus, nisi unus Deus.» Ex quibus omnibus discimus, quoniam sicut tunc Christus laudem ejus repulit, quia non cognoscebat eum, sic semper repellit laudes omnium ignorantium: consequenter nec pater suscipit laudes eorum qui non cognoscunt eum secundum quod est. Numquid gentes non colebant Deum et ignorabant, secundum quod Atheniensibus dicebat Apostolus: «Perambulans enim simulacra vestra, inveni aram ignoti » Dei. Quem ergo vos ignorantes colitis, hunc ego annun- » tio vobis[2]. » Sed non suscipiebat culturam eorum, quia non cognoscebant eum secundum quod ipse cognosci volebat. Si autem nec Christus suscipiebat laudes Judæorum, nec Deus Pater, gentium: quia non cognoscebant eum secundum quod decebat cognoscere eos: sine dubio nec hæreticorum suscipiunt laudem, vel Pater, vel Filius, quoniam nec ipsi cognoscunt quis Pater, quis Filius, er-

[1] Matth. xix, 17. — [2] Act. xvii, 23.

rantes de ambobus, et confundentes utrumque : quoniam qui Filium cognoscit, ille et Patrem cognoscit. Quod si laudes eorum non suscipiunt, consequenter nec opera, quamvis videantur justa. Propterea cum dixerint: « Nos in » nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia » ejecimus, et virtutes multas fecimus : » dixit eis Jesus, « Discedite a me, nescio qui estis [1]. »

IV. « Si vis venire in vitam, serva mandata [2]. » Quam sapienter ait, « Serva. » Ille enim interrogaverat : « Quid boni » faciam ? » iste contra illi respondit, « Serva. » Non dixit; « Disce mandata, » quia Deus docuerat eum, factor naturæ rationabilis : sed « Serva, » quia non servabat. Nam in hoc quod admonetur servare, ostenditur non servasse. Nam non est ille bonus, qui interrogat de bono, sed qui facit quod bonum est. « Non occides [3]. » In persona quidem loquens unius illius quicumque fuerit, convenienter loquitur personæ populi Judæorum. Quæcumque enim sciebat, quasi Deus, populum judaïcum esse facturum, vel in se, vel in Discipulos, vel jam facere, anticipans eadem ipsa, præmonet eos, et dicit : « Si vis intrare in vitam, non oc- » cidas. » Sed occiderunt et ipsum, et Discipulos ejus. « Ne » adultereris [4]. » Sed adulterati sunt recedentes a Deo suo, et viro animarum suarum, cum diabolo corruptore. « Ne » furtum facias. » Sed fecerunt, furantes quidem fidem Divinitatis ejus ex opere, et dicentes : « Hic non ejicit dæmo- » nia, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum [5] : » ne per opus illud crederent Christo. Item furati sunt veritatem resurrectionis ejus de toto mundo, quantum ad se, dantes pecuniam multam militibus, ut dicerent, quia nobis dormientibus, nocte venerunt Discipuli ejus, et furati sunt corpus ejus [6]. « Non falsum testimonium dices [7]. » Sed dixe-

[1] Matth. VII, 22, 23. — [2] Id. XIX, 17. — [3] Ibid. 18. — [4] Ibid. — [5] Matth. XII, 24, et Luc. XI, 15. — [6] Matth. XXVIII, 12, 13. — [7] Id. XIX, 18.

runt contra Scripturas, « Hunc scimus unde est. » Deinde falsum testimonium protulerunt, dicentes : « Nos audivi- » mus eum dicentem, quoniam ego dissolvam templum hoc » manu factum, et in triduo reædificabo illud [1]. » Similia et in Stephanum dixerunt. « Honora patrem tuum et matrem » tuam [2]. » Sed non honoraverunt neque Patrem suum Deum, qui dominaverat eos, neque Matrem suam Ecclesiam Patriarcharum et Prophetarum cœlestem : sed tanquam genimina viperarum ruperunt eos, et exierunt ab eis. « Et diliges proximum tuum sicut te ipsum [3]. » Sed non dilexerunt Christum factum sibi proximum, secundum carnis cognationem. Quoniam ergo et olim per Mosem hæc eis servare præcepit, et postea per seipsum : illi autem non servaverunt, ideo non intraverunt in vitam, id est, in agnitionem Dei Patris et Christi.

V. « Et respondit : Hæc omnia servavi a juventute mea [4]. » Nativitas judaïci populi fuit ex tempore Abrahæ, usque ad exitum ejus de Ægypto. Tunc enim quasi infans fuit populus ille, sicut Deus apud Ezechielem prophetam testatur, dicens ad Jerusalem : « In qua die nata es, non est » præcisus tuus umbilicus, et non alligaverunt mamillas » tuas : et etiam in aqua non es lota in salutem, neque » oleo uncta es, neque sale salita, neque pannis involuta » es : neque pepercit oculus meus in te, ut facerem tibi » unum ex istis omnibus, ut pararetur aliquid super te, et » projecta es in faciem campi, et in pravitate animæ tuæ, » in qua die nata es. Et transivi ad te, et vidi te conspersam in sanguine tuo, et dixi tibi : De sanguine tuo bibes. » Et multiplicavi te : sicut hortum agri dedi te, et multipli- » cata es, et magnificata es, et intrasti in civitates civita- » tum [5]. » Inventus autem ejus fuit ex tempore Mosi, usque

[1] Marc. XIV, 58. — [2] Matth. XIX, 19. — [3] Ibid. — [4] Ibid. 20. — [5] Ezech. XVI, 4-7.

ad reges. Virilitas autem ejus ex tempore regum ejus, usque ad transmigrationem Babylonis. Senectus autem ejus a transmigratione Babylonis usque ad Christum, quando est mortuus populus ille, propriam interficiens vitam. De istis autem ætatibus suis etiam per Prophetam testatur populus ille, et dicit : « Domine, memorabor justitiæ tuæ so- » lius : Domine, quam docuisti me ex juventute mea [1], » id est, ex tempore Mosi, quando legem ad eruditionem suam accepit. « Et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua [2] : » quod est id tempore regum. « Et usque ad senectam et se- » nium Deus ne derelinquas me, donec annuntiem bra- » chium tuum generationi omni quæ ventura est [3] : » quod factum est in tempore Christi, quando qui digni fuerunt ex eis credere in Christum, brachium Domini annuntiaverunt omni generationi gentium, postmodum credenti in Christo. Quam congruum autem populus ille judaïcus dedit responsum, qui tamen corde nunquam credebat, semper ore commendabat se dicens : « Hæc omnia servavi a juventute » mea [4]. » Quod non erat verum. Nam et Prophetas occidit, cumque idolis semper adulteratus est, et furtum veritatis Scripturarum semper commisit, sicut etiam Dominus dicit de illis : « Quia irritum fecistis mandatum Dei propter » traditionem vestram [5]. » Et falsa testimonia dixit in interfectoribus Prophetarum, maxime in Esaïam, apud regem Manassen, dicens : « Quia principes vestros, Sodomitas appellat : et populum israëliticum, Gomorrhæos [6], Dominum sabaoth se vidisse blasphemat, cum dicat Deus : « Nemo videbit faciem meam, et vivet [7] : » propter quod et serratus est lignea serra.

VI. Sed omnia illa specialiter convincere Christus omittens, quasi ex aliis argumentis vult populum judaïcum

[1] Psal. LXX, 16, 17. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 18. — [4] Matth. XIX, 20 — [5] Id. XV, 6. — [6] Isai. I, 10. — [7] Exod. XXXIII, 20.

ostendere nihil horum unquam servasse, dicens : « Res-» pondit Jesus : Adhuc tibi restat unum, vade et vende » omnia tua, et da pauperibus, et habebis thesaurum in » cœlo, et veni, sequere me [1]. » Ac si dicat : « Scio quidem quia mentitus es, et interim accipio hæc quasi vera. Si ergo omnia ista servasti a juventute tua, ut fias perfectus, « Vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et ha-» bebis thesaurum in cœlo, et veni, sequere me. » Quæ sunt quæ possidebat judaïcus populus? Puto quod illa quæ dicit Lucas hoc modo : « Ad horam autem cœnæ misit invitatos » vocare : illi autem recusaverunt, et unus dixit : Villam » emi, et vado videre illam : et alius, Juga boum emi quin-» que, et vado probare ea : alius autem, Uxorem duxi, et » ideo non possum venire [2]. » Quorum omnium interpretatio spiritualis facta est in proprio loco. Hic autem hoc dicimus tantum, quia ex quibus causis illic ponuntur Judæi non venisse ad Christum, ex ipsis causis carnalibus, et terrenis intelligitur populus recessisse a Christo. Tantum differentia in hoc est, quod illic Judæi ponuntur non venisse ad Christum : quia amore carnalium rerum et terrenarum occupati, nec permanserunt in Christo, nec consideraverunt opera ejus, nec audierunt sapientiam ejus : propterea non cognoverunt eum Filium Dei, nec venerunt ad eum. Hic autem illum populum Judæorum demonstrat, qui vel ex Prophetis, vel ex operibus, vel doctrinis ejus cognoverunt Filium Dei, et concupiscentia lucrorum carnalium, vel bonorum quæ consequebantur ex lege carnali, propter avaritiam recesserunt a Christo, non ignorantes Divinitatem ejus, sed non sustinentes veram justitiam ejus.

VII. Quæ sunt ergo bona judaïci populi, quæ vendere, et pauperibus dare mandantur? Primum quidem agnitio Dei unius, lex, templum, sacerdotium, levitica et diversa

[1] Matth. xix, 21. — [2] Luc. xiv, 17-20.

genera sacrificiorum, quibus omnibus carnaliter utens populus ille, quasi possessiones fructiferas possidebat. Quæ quantum ad æstimationem quidem Judæorum magna videbantur, et multa : quantum autem ad Christi promissa, pauca, et nimis exigua. Quæ omnia mandantur dari gentibus, specialiter pauperibus, et nihil horum habentibus, in quibus populus ille Judæorum fuerat dives. De hoc enim populo Judæorum divite et contemnendo, et de populo gentium paupere et ditando dicit Maria in Evangelio: « Pau» peres implevit bonis, et divites dimisit inanes [1]. » Hoc ergo dicit Dominus ad populum Judæorum, suadens eis, quod melius est unius Dei agnitionem vendere : « Vade, et trade eam gentibus pauperibus, et non habentibus Dei unius et veri agnitionem : tu autem ascende ad majus, veni et sequere etiam me, ut cognoscas quoniam hæc est vita æterna, cognoscere non solum verum Deum, sed etiam Christum Jesum, quem misit ipse. Possides templum: trade id gentibus pauperibus, et non habentibus templum Dei, et imprimis venientibus ad agnitionem Dei, et veni sequere me, ut et ipse efficiaris templum Dei. Nam imperfectorum, et incipientium est habere templum Dei : perfectorum est templum Dei esse. Possides legem : trade eam pauperibus gentibus, et non habentibus legem : tu autem veni, sequere me, et eris in gratia sciens, quia lex non est posita justis, sed impiis peccatoribus : gratia autem perfectionis est præmium. Possides legis diversa mandata, ut puta habes hoc mandatum : « Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus unus » est [2] : » trade ea pauperibus gentibus, non habentibus unum Deum. Habes, « Non facies idolum [3] : » trade hoc pauperibus gentibus, et per ignorantiam idola multa colentibus : tu autem sequere me, ut habeas vitam æternam. « Hæc est autem vita æterna, ut cognoscas unum Deum

[1] Luc. I, 53. — [2] Deut. VI, 4. — [3] Levit. XXVI, 1.

» verum, et Jesum Christum, quem misit [1]. » Habes, « Non » occides [2] : » trade hoc gentibus homicidia multa facientibus : tu autem sequere me, ut non irascaris. Habes, « Ne » adultereris [3] : » trade hoc gentibus lascivis, ut discant non adulterari : tu autem sequere me, ut ne concupiscas. Habes, « Non perjurabis [4] : » trade hoc gentibus, ut discant non perjurare : tu autem sequere me, ut non jures. Habes, « Oculum pro oculo, dentem pro dente [5] : » trade hoc gentibus, ut nihil mali patientes inferant mala : tu autem sequere me, ut qui te percusserit in maxillam unam, præbeas illi et alteram. Habes, « Ut odias inimicos, et ut diligas » amicos [6] : » da hoc pauperibus gentibus absque omni justitia, qui nec amicis suis bonam conscientiam servabant : tu autem sequere me, ut etiam inimicos diligas : quoniam hæc omnia pauperes debent habere, ut consoletur vita eorum in ipsis. Incipientium sunt omnia illa, non perfectorum. Si ergo hæc omnia tradideris pauperibus gentibus, et secutus me fueris, per hæc majora quæ dixi, manifestum est quia omnia illa a juventute servasti, et proficiens in senectute tua, quæ juvenum erant evacuasti. Si autem per hæc majora me sequi nolueris, manifestum est quoniam omnia illa non solum a juventute tua non custodisti, sed nec modo etiam in senectute tua conservas. Quomodo autem potest fieri, ut sterilis ejus sit senectus, cujus fœcunda fuit juventus? Nec est possibile, ut non crescat in illo bono, qui cœpit ab ipso bono. Nam non stat eum in suo statu pejorem fieri, sed necesse est, ut exercitatus semper crescat ad melius.

VIII. « Ille autem, his auditis, tristis abiit : erat enim ha» bens multas possessiones [7]. » Nam vere propter duas cau-

[1] Joan. XVII, 3. — [2] Exod. XX, 13, et Deut. V, 17. — [3] Ibid. — [4] Levit. XIX, 12. — [5] Exod. XXI, 24, Levit. XXIV, 20, et Deut. XIX, 21. — [6] Levit. XIX. — [7] Matth. XIX, 22.

sas judaïcus populus recessit a Christo. Aut propter peccata sua, quia nunquam servaverat Dei mandata, sicut Dominus ad Nicodemum loquens testatur, dicens : « Qui » autem non credit in Filium Dei, jam judicatus est. Hoc » autem judicium est, quoniam lux venit in hunc mundum, » et homines magis amaverunt tenebras, quam lumen, » erant enim opera eorum mala. Omnis enim qui malum » agit, non venit ad lumen, ne manifestentur opera ejus [1]. » Aut propter lucra carnalia, quæ conferebant ei consuetudines legis : sicut ostendit parabola, in qua se invitati excusaverunt propter villam, propter boves, id est, propter lucra carnalia. Nam sacerdotes quidem non venerunt ad Christum, ne sacrificiorum lucra amitterent : populus autem, quia per sacrificia (ut putabat) delebantur peccata eorum. Qualis autem emundatio fit in eo, qui in sanguine animalium veniam consequitur peccatorum? Quantum enim dolet de occisione animalium, tantum et emundatur populus. Propterea dicit Propheta : « Si voluisses, sacri- » ficium dedissem, utique holocaustis non delectaberis. Sa- » crificium Deo spiritus contribulatus [2], etc. » Quomodo autem populus judaïcus tristis secundum animam, abiit a Christo, intelligit qui considerat quæ est lætitia spiritualis. Lætitia enim cordis est bonam conscientiam habere ad Deum, et spiritualiter esse gaudentem, ac propter hoc non desperantem. Quomodo autem poterat populus ille habere bonam conscientiam ad Deum, et spiritualiter esse gaudens, qui intelligens Christum per opera ejus esse Filium Dei, propter peccata sua, aut propter lucra carnalia legis contemnens Christum, maluit esse in corporalibus possessionibus legis, quam in gratia Christi?

IX. Ideo autem et abeunte illo Dominus dicit ; « Quam » difficile dives intrabit in regnum cœlorum. Facilius est

[1] Joan. III, 18-20. — [2] Psal. L, 18, 19.

» camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare » in regnum cœlorum [1]. » Quoniam facilius gentes, quæ fuerant tortuoso animo, intraturæ fuerant per angustum ostium regni cœlestis, quam Judæi qui divites videbantur. Divites autem erant Judæi in lege, in Prophetis, cæterisque Patriarchis, in Scripturis divites, in templo, in sacerdotibus, in levitis, in sacrificiis, cæterisque dispositionibus ad religionem pertinentibus : quæ omnia non illos ædificaverunt in sanctitate, sed inflaverunt superbia. Apud se quidem delectabantur servire diabolo, coram aliis autem volebant apparere Dei cultores. Gentium autem animæ assimilatæ sunt tortuosis camelis, in quibus gibbus idololatriæ ipsorum erat : quoniam cognitio Dei erectio est animarum. Unde et homines quia acceperant a Deo scientiam Dei, erecti creati sunt : animalia autem, quoniam non habent scientiam Dei, in natura prona sunt facta, id est incurvata. Sic et idololatria, quæ videtur esse erectio eorum, id est religio, potius depressio est animarum. Nam sicut præ omni justitia operum major est justitia cognoscere Deum : sic præ omni peccato majus peccatum est idola adorare. Sicut ergo gibbus cameli, qui videtur esse erectio sublimitatis corporis ejus, ipse est magis depressio ejus, et deformitas : ideo nec collum ejus sursum erigere potest gibbo depressus : sic idololatria gentium, quæ videtur illis esse maxima res, spiritualis justitiæ religiositas, et erectio animarum illorum : ipsa est magis iniquitas, et incurvatio, et depressio animarum ipsorum. Ideo enim nec caput animarum ipsorum sursum erigere possunt ad Deum, nec ad Dei notitiam pervenire, depressi idololatria sua. Et quemadmodum supra dorsum omnium jumentorum non stat sarcina, nisi fortiter fuerit colligata ad ipsum : supra camelum autem etiam sine recolligatione repausat : (nam ipse gib-

[1] Matth. XIX, 23, 24.

bus sarcinam tenet in se, aptus est enim ad pondera bajulanda.) Ita in cæteris quidem peccatoribus tamen Deum cognoscentibus. Omnes enim peccatores jumenta dicuntur, sicut dictum est : « Homines et jumenta salvabis, Do»mine [1] : » non stat sarcina peccatorum in corde ipsorum, nisi cum magna violentia et virtute diabolus tenuerit in corde ipsorum, alligans eam delectationibus. Ipsa enim cognitio Dei excutit a se pondera peccatorum, nisi hoc modo,quo diximus, fuerint colligata. In gentibus autem sine labore diabolus tenet peccata : quia non est illis cognitio Dei, quæ excutiat pondera peccatorum, sed idololatria ipsa, quasi gibbus retinet in se universa peccata : apta est enim ad bajulanda pondera peccatorum. Dum enim sciunt gentes idola sua neque videre, neque audire, neque intelligere quæ aguntur, neque irasci, neque vindicare posse : non solum non se abstinent ab idololatria, et non se convertunt ad verum Deum, sed quotidie magis addunt peccata, sicut ait Salomon : « Peccator adjiciat ad peccandum [2]. » Deinde omnia animalia quamvis libenter terram aspiciant, semper tamen quando volunt, possunt tollere collum suum ad cœlum : solus camelus autem nunquam potest sursum tollere collum suum gibbo depressus : sic omnes peccatores libenter quidem semper terrena aspiciunt, tamen quandocumque volunt, possunt convertere se ad cœlestem justitiam : gentes autem nullo modo possunt explicare se, et ad divina convertere, idololatria sua curvati, et excæcati. Ideo sicut camelus neque deorsum recto collo aspicere potest, sicut cætera animalia : neque sursum recto collo aspicere potest sicut homo, sed inter sursum et deorsum caput ejus pendet in medio : ita et gentiles neque animalibus assimilantur ad plenum, neque hominibus similes sunt. Propter humanum et rationalem intellectum suum

[1] Psal. xxxv, 7. — [2] Eccli. III, 29.

hominibus non sunt similes, quia nunquam cœlestia, sed terrena semper attendunt.

X. Deinde sicut omnia animalia æqualia habent crura corporis sui : (quantum enim habet altitudinis corpus uniuscujusque animalis, tantum pene altitudinis habent et pedes eorum, aut modice amplius : præ omnibus autem animalibus multo amplius camelus altiores habet pedes quam corpus, homo autem æquales habet corpori suo pedes :) sic omnes viri justi, secundum quod sunt, talia proposita habent, cogitationes et actus. Pedes autem sunt proposita, quibus de re transeunt ad rem : unde et Propheta dicebat : « Domine, non est exaltatum cor meum, » neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, » neque in mirabilibus super me [1]. » Item Apostolus : « Parco » autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, » aut audit aliquid ex me [2]. » Peccatores autem majora proponunt, quam sunt : proposita sua, et cogitationes, et actus majores faciunt, quam habent virtutes, ut semper majores videantur esse quam sunt ; maxime autem gentiles, qui super istam jactantiam, quam habent omnes homines peccatores et mundiales, etiam ad secreta cœlestia extenderunt proposita sua, et cogitationes, et actus, volentes se ostendere supra quam erat natura ipsorum humana. Adhuc et alia ratione gentes assimilantur camelo, quoniam nec camelus ad plenum immundus est, nec ad plenum mundus. Mundus quidem est, quia revocat et ruminat : immundus autem, quia non habet duas ungulas fissas ; sic et gentes, quoniam vacuæ sunt, nec mundæ ad plenum, mundæ quidem fuerunt, quia et tractabant quæ Dei erant ; id est, ruminabant, et conversabantur rationabiliter pene secundum Deum ; sed conversationem, quæ pes est, non habent divisam in duo, id est, et in fidem, et in opera, sed habent

[1] Psal. cxxx, 1. — [2] 2 Cor. xii, 6.

opera tantum. Et sicut cameli pes ambulantis non dissipat terram, sed cum sit mollis, concordat ei, et complectitur eam : sic et conversatio gentium, quamvis non esse bona, non erat dissipans terram, hoc est carnalem naturam, sed conveniens erat naturæ carnali, et secundum voluntatem ipsius erat. Ut autem manifestum fiat quod dicimus, accipiamus exemplum quod dicitur apud Job de intelligibili equo et bellatore, hoc modo : « Qui in iracundia, inquit, » demolitur terram [1]. » Qui ergo intelligibilis et bellator equus Christi est, ipsum in se portans sessorem, omne opus bonum et spirituale quod agit, in iracundia agit naturæ suæ irascens carnali, in eo quod displicet ei malevolentia carnis : et adversans ei in destructionem carnis suæ agit, quod agit, et dissipat carnem suam. Nam si quis spirituales virtutes exequitur, propria mortificat membra : quanto magis et dissipat, id est, demolitur terram? Gentiles autem etsi bona opera faciebant, tamen quia non propter Deum faciebant, sed aut propter æstimationem humanam, aut propter futuram nominis memoriam, aut propter hoc solum, quia bonum facere, bonum est : ipsa conversatio ipsorum non dissipabat naturam carnalem, quia hoc ipsum bonum quod propter vanum aliquid fit, et non propter Deum, secundum carnem est, et secundum voluntatem naturæ carnalis, et non est contrarium naturæ carnali, propter quod nec dissipat eam.

XI. Acus autem est verbum Dei, quod est Filius Dei ipse : cujus prima pars subtilis est, atque acuta. Subtilis secundum causam Divinitatis ipsius, acuta autem secundum causam incarnationis ejus. Tota recta, et nullam habens deflexionem, aut scrupulum, per cujus vulnus passionis gentes jam ingressæ sunt vitam æternam, qui vulnera consuere solus potest, a quo consuta est immortalitatis

[1] Job, xxxix, 21.

tunica, quæ olim conscissa erat super Adam. Ipsa est acus, quæ spiritui consuit carnem, ulterius separare se non potentem. Hæc acus judaïcum populum junxit, simul et gentium, de quo dicit Apostolus : « Ipse enim est pax nostra, » qui fecit utraque unum [1]. » Hæc est acus, quæ diruptam amicitiam Angelorum et hominum copulavit. Hæc est acus, quæ configit et pertransit, et vulnus non facit. Et ut quid difficile populus judaïcus intrat in regnum cœlorum? Primum, sicut diximus, propter carnales usus : quoniam lex corporalia habet lucra, et præsentia : Christus autem spiritualia promittit et futura. Apud carnales autem homines semper præsentia præponuntur futuris, et spiritualibus corporalia. Et non solum sacrificiorum usus erat carnalis, sed et omnis promissio legis corporalis erat, et terrena. Si enim Christianis suadere non possumus divitias contemnere oportere : dicunt enim nobis, « Si noluisset Deus homines habere divitias, non creasset eas in mundo : » quanto magis difficile erat populo judaïco diviti secundum homines persuaderi, ut derelinqueret divitias legis, et totius judaïci cultus, quas a Deo susceperat? Dicebant enim : « Si Deus voluisset legem contemni et templum, illa omnia cum tanta ratione et diligentia non tradidisset. » Populum autem gentium, id est, camelum, facile erat per foramen acus transire, id est, per angustum ostium, de quo scriptum est : « Contendite intrare per angustum ostium [2]. » Quare? quia omnis cultura gentium vana et irrationabilis erat. A cultura autem irrationabili homines rationabiles non erat magni laboris ad cultum Dei vivi convertere. Et si gentes cum tanto labore ab irrationabilibus deorum suorum divelluntur culturis : quanto magis Judæi difficilius evelluntur a rationabilibus Dei culturis? Ideo dixit : « Facilius est ca-

[1] Ephes. II, 14. — [2] Luc. XIII, 24.

» melum per foramen acus transire, quam divitem intrare in » regnum cœlorum. »

XII. « Turbati autem sunt Discipuli ejus, dicentes : Et » quis potest salvus fieri? Quibus respondit : Apud homines » hoc impossibile est : apud Deum autem omnia possibilia » sunt [1]. » Et vere quantum ad homines et incredibile et impossibile fuit populum Judæorum posse salvari, qui post tot peccata actuum iniquorum, post tantas idololatrias, post tot Prophetarum occisiones, novissimè etiam ipsum Dominum cœli et terræ quantum ad se occiderunt; sed apud Deum possibile factum est. Quoniam autem possibile fuit Deo salvare judaïcum populum, multas in lege divitias possidentem, credentium Judæorum multitudo testatur, sive per ipsum Christum, sive per Apostolos ejus ; ut bonitatis illius investigabile pelagus humana æstimatio non apprehendat, sed victa miretur. Tamen quia dixit Dominus : « Apud homines hoc impossibile est, quantum ad humanam naturam, apud Deum autem possibile, » ecce subito excitatur Petrus unus de populo divite, et ex persona difficile credentium Judæorum, et clamat quasi testis potentiæ Dei factus, et confirmat Christi promissionem, et dicit : « Ecce » nos reliquimus omnia, et secuti sumus te, quid ergo erit » nobis [2]? » Quoniam autem et ipse Petrus, et omnes Apostoli et cæteri credentium Judæorum contra possibilitatem humanam per Dei potentiam crediderunt in Christum, ipse testatur dicens ad Petrum : « Beatus es Simon Bar- » Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater » meus qui in cœlis est [3]. » Sermo iste convenit ad omnes, ut singulis quibuscumque dicatur: « Quoniam beatus es tu, » quia non revelavit caro et sanguis tibi, sed Pater meus qui » in cœlis est. »

XIII. « Jesus autem dixit eis : Amen dico vobis, quod

[1] Matth. xix, 25, 26. — [2] Ibid. 27. — [3] Id. xvi, 17.

» vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit Filius » hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super se- » des duodecim, judicantes duodecim tribus Israël [1]. » Futurum autem erat, ut in die judicii responderent Judæi : « Domine, non te cognovimus Filium Dei in corpore constitutum. Quis enim hominum videre poterat thesaurum in terra absconditum? Solem in nube celatum? Quis suspicabatur stellam matutinam nasci super terram? Quis putabat mulierem quæ clausit paradisum, ut nemo intraret in eum, ut ipsa fieret prima porta paradisi, ut per illam lux prodiret per quam tenebræ intraverunt? Ergo in injuriam tuam non nos impulit contumacia cordis, sed decepit consideratio carnis. » Vos respondebitis eis : « Et nos homines fuimus sicut et vos, similem habentes animam, eamdemque carnis naturam, et in uno viximus mundo, eisdem factionibus mundialium spirituum periclitantes, ipsis protectionibus Dei adjuti : in hoc etiam vos meliores fuistis nobis, quoniam nos fuimus homines peccatores et rustici, et obscuri in plebe, vos autem sacerdotes et scribæ, et principes populi. Nos illum cognoscere potuimus homines peccatores et rustici : et vos eum cognoscere non potuistis sacerdotes et scribæ, qui habebatis Scripturas præ oculis vestris quasi lampades et semitas? Nos antequam mirabilia ejus videremus, intelleximus eum : vos autem vel post testimonia cunctarum virtutum intelligere non poteratis? Quomodo poterat fieri, ut pene tota gens ignoraret, quem duodecim cognoverunt? Esto quia non ei credidistis, nescientes eum Filium Dei, qua causa interfecistis eum, nullam culpam invenientes in eum? Sed in nobis bona voluntas facta est quasi lucerna rusticitatis nostræ : in vobis autem malitia facta est quasi caligo scientiæ vestræ. » Adhuc autem audeo et subtiliorem introducere sensum, et sententiam alterius

[1] Matth. XIX, 28.

sapientis cujusdam viri referre. Exponit enim sic : Quoniam sicut Judæorum populus in duodecim tribus fuit divisus, sic et universus populus christianus divisus est in duodecim tribus, secundum quasdam proprietates animorum et diversitates cordium, quas solus Deus discernere et cognoscere potest : ut quædam animæ sint quasi de tribu Ruben, quædam autem de tribu Simeon, vel Levi, vel Juda. Puto enim, quia omnes sancti quinque virgines prudentes esse dicuntur, quamvis sint innumerabiles, propter quinque sensus spirituales : et omnes peccatores, quinque virgines fatuæ, quamvis innumerabiles sint, propter quinque sensus carnales. Et sicut omnes Ecclesiæ Christi septem Ecclesiæ dicuntur propter septem spiritus, quamvis sint multæ. Omnes enim in quibus præ cæteris virtutibus abundantior est sapientiæ virtus, una habetur Ecclesia. Item in quibus præ cæteris virtutibus abundantior est intellectus, altera dicitur Ecclesia : et sic per singulos spiritus tractans invenies septem Ecclesias. Similiter et propter gratias duodecim quas in persona duodecim virginum exponit Angelus in Pastore, si tamen placet illa Scriptura omnibus Christianis, inveniuntur duodecim esse tribus : ut puta omnes animæ, in quibus præ cæteris virtutibus præcellit virtus veritatis, una est tribus. Nec enim omnes gratiæ æqualiter in omnibus sunt, sed unus quidem amplius præcellit in ista, alter vero in illa. Omnes autem Christiani in quibus habitat Christus, sedes sunt Christi.

XIV. Quod ergo ait : « In regeneratione cum sederit » Filius hominis in sede majestatis suæ, et vos sedebitis su» per duodecim thronos, » promittit eis tempus Christianitatis futurum post ascensionem suam, quando omnes suscipient verbum Apostolorum in se, sicut verbum Christi. Illud est enim tempus regenerationis, quando homines regenerati per baptismum facti sunt ex filiis hominum filii Dei.

Illud est tempus, quando Christus sedet in sede majestatis suæ, sicut testatur Propheta de gentium fide futura : « Reg-» nabit Dominus super omnes gentes, Deus sedet super se-» dem sanctam suam [1]. » Nos putabamus quia de die judicii hoc dicit. Quicumque enim Christum credendo in se suscipiunt, sedes sunt majestatis ejus. Et vide quia non de tempore futuri judicii dicit, sed de vocatione gentium universarum. Non enim dixit : « Cum venerit Filius hominis, sedens super sedem majestatis suæ; » sed ita, « Cum sederit in » sede majestatis suæ. » In sede autem majestatis suæ ex eo cœpit sedere, ex quo gentes credere cœperunt in eum. Ex quo ergo Christus sedit super sedem majestatis suæ, ex eo et Apostoli sederunt super duodecim thronos, id est, in omnibus Christianis secundum diversitates animorum, quas supra tetigimus. Omnis enim Christianus, qui suscipit verbum Petri, thronus fit Petri, et Petrus sedet in eo : sic et omnium Apostolorum throni sunt, qui omnium Apostolorum doctrinam susceperunt et tenent in se. Hanc interpretationem de diversis tribubus populi christiani, et de sessuris Apostolis in sedibus commendat Propheta, dicens : « Jerusalem quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio » ejus in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus » Domini testimonium Israël, quia illic sederunt sedes in » judicio [2]. » Si ergo Jerusalem, quæ ædificatur, Ecclesia est : sine dubio et qui ascenderunt illic tribus, Christianorum sunt tribus : et sedes, quæ sederunt illic, Apostoli sunt: Apostoli enim sedes Dei sunt. Nec modica gloria est Apostolorum, ut sermones eorum sedeant in hominibus fidelibus, sicut Christi sermones, et in sermonibus eorum vita omnium constat, sicut in sermonibus Christi. Sic ergo sedentes Apostoli in thronis christianis, in duodecim partes distincti secundum differentias animarum, judicant duo-

[1] Psal. XLVI, 9. — [2] Id. CXXI, 3-5.

decim tribus Israël, id est, omnes Judæos. Quando enim per verbum Apostolorum, quod est in nos, judicare videtur Judæos : quando autem verba Apostolorum judicant Judæos, et ipsi Apostoli judicare eos videntur. Sed videndum est, si omnes Christiani et Apostolorum sunt sedes et Christi : quare omnes Christiani in persona quidem Christi quasi una sedes dicuntur. Nec enim dixit : « Cum sederit Filius hominis super sedes suas : » sed, « Super sedem suam. » In persona autem Apostolorum, duodecim throni esse dicuntur omnis populus Christianus. Vide si habet rationem ista solutio, quoniam omnes Apostoli omnia quidem bona habuerunt. Non autem omnia ad perfectum, sed unusquisque eorum in aliquo bono privato magis perfectior fuit quam alter : ut puta Petrus in fide perfectior quam cæteri. Joannes autem in innocentia simplicior quam cæteri, et sic solus potest discernere Christus, qui animarum differentias novit. Ideo Petrus requiescit in fide, Joannes requiescit in innocentia, et uniuscujusque Apostoli virtus illa est thronus, in qua perfectior cæteris fuit. Christi autem omnes virtutes quasi una est sedes, quia in omni virtute ille æqualiter solus perfectus est.

XV. Nam quoniam de retributione in hoc mundo Apostolis danda loquitur Christus, illud est testimonium quod sequitur, hoc modo dicens : « Et omnis qui reliquerit hoc » et hoc, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit [1]. » Id est : « Non solum vos, sed et omnes qui secuti fuerint me, sicut vos. » Si ergo omnes in hoc sæculo centuplum accipient, recipiunt sine dubio et Apostoli etiam in hoc sæculo, quibus merces futura promittebatur. « Et omnis qui » reliquerit domum, vel fratres, etc. » Quoniam Petro interrogante ex persona Apostolorum, cæterorumque fidelium Judæorum, quasi priori omnium Christus ita promisit, non

[1] Matth. XIX, 29.

soli Petro, sed Apostolis omnibus, ne forte postmodum legentes homines hæc Christi promissa, æstiment tantum Apostolis vel Judæis promissa, utiliter supercraddit dicens : « Et omnis qui reliquerit, » id est, sive Judæus, sive gentilis. Et in aliis quidem Evangelistis secundum alium exposuimus intellectum. Hic autem secundum quod adolescentem illum proposuimus in mysterio judaïci populi esse, et ipsum Petrum interrogantem in mysterio credentium populorum, interpretatio hujus loci convenit talis, ut de gentibus relinquentibus omnia quæ gentilium sunt, et ad fidem Christi confugientibus omnia ista tradamus : id est, et omnis non solum Judæus, sed etiam gentilis, qui reliquerit patrem suum diabolum, et matrem suam ignorantiam, per quam assidue diabolus ex semine interdicti erroris generat filios, aut fratres, aut sorores, videlicet ejusdem erroris socios sociasque. Aut si reliquerit ille, qui fuit sacerdos idololatriam ipsam conjugem suam, per quam quotidie generabat filios et filias, et ipsos pariter cum matre eorum relinquens. Aut si alicujus professionis magister relinquens ipsam professionem, quasi agrum fructiferum, credat in Christum : aut dignitatem sæcularem, quasi domum optime se adumbrantem despiciat propter fidem. Sed et secundum traditionem simplicem convenit intellectus : ut cum quis intellexerit quocumque modo Filium Dei esse Christum, non propter affectus parentum suorum, aut fratrum, aut filiorum, aut possessionum relinquat Christum, manens in perfidia sua priori, sed propter fidem Christi displiceant omnia illa, et sequatur Christum, centuplum accipiet.

XVI. Sed hoc videamus, qui reliquerit omnia, centuplum in hoc sæculo quomodo recipere potest? Hæc autem difficultas contingit, quia in hoc sæculo recepturos dicit alter Evangelista, alioquin in illo sæculo non est difficile.

Ergo secundum sanam doctrinam ita nos convenit intelligere quod dicit : « Centuplum accipiet [1] : » non ut ipsam rem, quam dimittit, centuplum accipiat. Nec enim possibile est, quod patrem aut matrem relinquens, centum patres aut matres recipiat : sed ita, tantam gloriam, tantam gratiam, tantam mirificam beatitudinem consequetur, ut centuplum valeat illi, quam res fuit quam dimisit. Ecce qui reliquerit patrem, et elegerit sibi patrem Deum, imo ei plus quam centuplum constat recepisse quam pater carnalis, ut illi obsequatur diebus ac noctibus, illius faciat voluntatem, illius expectet hæreditatem, qui postquam substantiam suam tradiderit suis, nunquam moritur : sed nec relinquet filios suos orphanos : sed et filii quasi perfecti viri possident divitias ejus, et pater semper illos sic tutatur, sic protegit, quasi semper infantes. Qui matrem relinquit, ut diligat magis matrem Ecclesiam : nonne ei plus est centuplum quam mater carnalis? Illa enim carnem ejus peperit corporalem, hæc autem animam ejus regeneravit æternam. Qualis caro, talis et mater carnalis. Cum enim mortua fuerit caro, perit generatio carnis ejus, et solvitur generationis affectus. Ex illo enim nec ille illi filius, nec illa illi mater : quia anima nec generat, nec generatur, et nullum cognoscit patrem, nisi eum cujus voluntate creata est : nullam cognoscit matrem, nisi Ecclesiam, quæ illam regeneravit in fide, quæ dedit ei mandata divina ex duobus testamentis, quasi escam salutarem dulcissimi lactis, ex duabus mamillis quæ illi de aqua et spiritu texuit tunicam immortalem, quæ illum ad perfectum sanctitatis adduxit, ut dignus fieret patris sui substantiam possidere. Qui reliquerit fratrem, ut habeat Christum fratrem, nonne melior est ei, quam centum fratres? Qui fratribus suis non invidet, qui super hæreditate non certat, qui propter lucrum non

[1] Marc. x, 30, et Luc. xviii, 30.

rumpit fraternitatis affectus, qui non solum omnia sua, sed etiam seipsum dare paratus est : qui cum omnia dederit, nihil ei minuitur. Nam humana substantia semper pauper est, et quantumvis homo habuerit, nihil se putat habere. Illa autem substantia sola vera est, quæ omne desiderium satiat, et adhuc superabundat. Qui relinquit sorores, statim eum suscipiunt gratiæ Dei, quasi charissimæ sorores. Non enim ulla soror sic dulciter complectitur fratrem suum, quomodo gratiæ Dei complectuntur animam sanctam. Nam quoties gratiæ Dei in sensibus nostris hærent et delectant nos, quoties animas nostras complectuntur, quasi osculari videntur. Si filios dimiserit, providet illi Deus filios spirituales quos doceat, quos erudiat, et quibus dicat apostolica voce : « Nam in Christo Jesu per Evangelium » ego vos genui [1] : » qui patris mortem non expectant. Nam filii carnales, si modicum pater eorum fuerit senex, tædiantur de vita ipsius; desiderant eum mori : et si cito mortuus non fuerit, contemnunt eum quasi delirum. Filii autem spirituales quanto perfectiores fuerint in fide, tanto amplius diligunt doctorem suum. Si dimittit substantiam, ab omnibus diligitur, ab omnibus honoratur, a quibusdam autem et timetur. Nam ipse Deus cui se tradidit, dat ei gratiam coram omnibus. Nonne melius est ei hoc, quam universa terra? Aut quæ substantia præstat homini tantam gloriam super terram, quanta est opinio sanctitatis? Adhuc pro substantia terrena datur ei substantia spiritualis, quam junior filius et lascivus accepit a patre suo, et consumpsit vivendo luxuriose, id est, sapientiam, scientiam, cæterasque virtutes innumerabiles, quas consequuntur qui, relictis facultatibus mundialibus, se tradiderunt Deo.

XVII. Multi enim erunt novissimi primi, et primi novis- » simi [2]. » Prima enim synagoga vocata fuerat ad salutem,

[1] 1 Cor. IV, 15. — [2] Matth. XIX, 30.

sed illa infidelitatis vitio ægrotante, in domo patris sui, id est, legis, Ecclesia surgens de infirmitate peccatorum suorum cucurrit ad Christum, vincens fide languorem, et sic transmissam gratiam synagogæ præripuit. Synagoga autem videns Ecclesiam non solum ab infirmitate sua sanatam, sed etiam accepto Spiritu sancto filiam Dei factam, accessit et ipsa ad Christum, magis zelo urgente quam fide : sicut dicit Apostolus : « Sed eorum delicto, salus est gentibus ut » illos æmulentur [1]. » Sic synagoga quæ primo loco vocata est, secundo credidit. Ecclesia quæ secundo vocabatur, salutis primitias obtinuit apud Deum.

HOMILIA XXXIV.

CAPUT XX.

I. « Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, » qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. » Conventione autem facta cum operario ex denario diurno, » misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam ter- » tiam, vidit alios stantes in foro otiosos, et dixit illis : Ite et » vos in vineam meam, et quod justum fuerit, dabo vobis. » Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa horam sex- » tam et nonam, et fecit similiter. Circa undecimam vero » exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis : Quid hic statis » tota die otiosi? Dicunt ei : Quia nemo nos conduxit. Dicit » illis : Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factum » esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo : Voca opera- » rios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque

[1] Rom. xi, 11.

» ad primos. Cum venissent ergo qui circa undecimam ho-» ram venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes » autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: » acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipien-» tes, murmurabant adversus patremfamilias, dicentes: Hi » novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, » qui portavimus pondus diei et æstus? At ille respondens » uni eorum, dixit: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne » ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et » vade. Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut » non licet mihi, quod volo facere? An oculus tuus nequam » est, quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi, et » primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi[1]. » Homo paterfamilias Christus est, cui cœli et terra quasi una est domus: familia autem quasi cœlestium et terrestrium multitudo creaturarum, qui quasi tristegam domum ædificavit, id est, inferos, cœlum, et terram: ut super terram habitarent certantes, in inferno autem victi, in cœlo victores. Ut et nos in medio constituti, non contendamus ad eos descendere, qui sunt in inferno, sed ad eos ascendere, qui sunt in cœlo. Et ne forte nescias quid debeas fugere, aut quid debeas sequi, utriusque dedit tibi quasi modicum gustum inter lumen et tenebras habitanti. Noctem de inferno, lumen de cœlo. Nox tibi referat de tenebris inferorum, et lux tibi referat de splendore cœlesti.

II. « Conducere operarios in vineam suam. » Quæ est vinea Dei hic? non homines, sicut alibi: homines enim vineæ cultores dicuntur. Vinea enim justitia est, in qua diversæ species justitiarum positæ sunt, quasi vites: ut puta mansuetudo, castitas, patientia, longanimitas, cæteraque innumerabilia bona, quæ omnia generaliter justitiæ appellantur. Attendamus ergo cum quali studio cœlestem vineam

[1] Matth. xx, 1-16.

colamus. Adam enim positus est in paradiso colere et operari eam : sed quia neglexit eam, projectus est de ea. Et nos positi sumus super colendam justitiam ; si neglexerimus, projiciemur de ea, sicut et Judæi projecti sunt : de quibus Scriptum est : « Appone iniquitatem super iniquitatem eo» rum, ut non intrent in tuam justitiam [1]. » Ruina præcedentium admonitio debet esse sequentium. Si autem et nos sequentes ceciderimus in ipsam, magis veniam merentur illi, qui primi ceciderunt, quam nos qui secundi. Sicut autem mercenarius positus in vinea, si neglexerit eam, non solam mercedem suam perdet, sed etiam desertæ vineæ exigetur ab eo damnum : sic et nos, si neglexerimus justitiam nobis commissam, non solum nullam mercedem habebimus, sed etiam dissipatæ justitiæ dabimus rationem. Vinea enim Dei non extra nos, sed in nobis ipsis plantata est. Ideo qui peccatum facit, dissipat in se justitiam Dei : qui autem bona opera facit, colit eam in se. Bene autem culta justitia Dei in sensibus tuis generat botryonem, id est, Christum. Nam qui operantur justitiam, Christum formant in se, sicut scriptum est : « Filioli mei, quos iterum » parturio, donec formetur Christus in vobis [2]. » Et quia qui vineam consignat alicui operandam, non tantum propter illius utilitatem consignat, quantum propter suam. Deus autem justitiam suam dans in sensibus nostris, non propter suam utilitatem dedit eam, sed propter nostram. Nec enim Deus opera hominum necesse habet, sed ut nos operantes justitiam, vivamus propter eam. Si ergo ille, qui propter suam utilitatem vineam commisit alicui, talem illam quærit recipere, qualem illam commisit ; quomodo non a nobis sic immaculata justitia requirenda est, quomodo eam creavit in nobis, quibus non propter se dedit eam, sed propter nostram salutem ? Scitote quia mercenarii sumus conducti.

[1] Psal. LXVIII, 28. — [2] Gal. IV, 19.

Si ergo mercenarii sumus, cognoscere debemus quæ sunt opera nostra. Mercenarius enim sine opere non potest esse. Opera autem nostra sunt opera justitiæ : non ut agros nostros colamus, et vineas : non ut divitias acquiramus, et congregemus honores, sed ut proximis prosimus. Et quamvis hæc sine peccato facere possumus, tamen non sunt opera nostra, sed diaria nostra.

III. Sicut ergo nemo ideo sic conducit mercenarium, ut hoc solum faciat, quod manducet : sic et nos non ideo vocati sumus a Christo, ut hæc sola operemur, quæ ad nostrum pertinent usum, sed ad gloriam Dei. Et sicut mercenarius, qui hoc solum facit quod manducat, sine causa ambulat in domo : sic et nos, si sola hæc facimus, quæ ad nostram pertinent utilitatem, sine causa vivimus super terram. Et sicut mercenarius prius aspicit opus suum, deinde diaria sua : sic et nos, si mercenarii Christi sumus, primum debemus aspicere quæ ad gloriam Dei pertinent, proximique profectum. (Quia charitas et verus amor erga Deum non quærunt quæ sua, sed ad libitum amati cuncta desiderat perficere,) deinde quæ ad nostram utilitatem. Et sicut mercenarius totum diem circa Domini opus impendit, unam autem horam circa suum cibum : sic et nos omne tempus vitæ nostræ debemus impendere circa opus gloriæ Dei, modicam autem partem circa usus nostros terrenos. Et sicut si mercenarius, qua die opus non fecerit, erubescit intrare domum, et petere sibi panem, quomodo tu non confunderis intrare in Ecclesiam, et stare ante conspectum Dei, quando nil boni in conspectu Dei gessisti? Exiit primo mane, et vocavit Adam, et qui cum eo fuerunt. Hora tertia Noë, et qui cum eo fuerunt. Hora sexta Abraham, et qui cum eo fuerunt. Hora nona Mosen, et qui cum eo fuerunt : aut David, et qui cum eo fuerunt. Nam ad istos posuit testamenta. Hora undecima gentes intellige, quia jam nos in

novissima mundi margine stamus, sicut et Joannes in Epistola sua testatur, dicens : «Filioli, jam novissima hora est [1].» Apostolus autem dicit jam aliquam partem duodecimæ horæ transisse, sic : « Nunc enim propior est nostra salus, quam » cum credidimus [2]. » Puta erat undecima hora. Nostro tempore jam si non est duodecima hora integra, sed sine dubio modicum restat. In duodecima hora sumus.

IV. Unde putas quia candor justitiæ jam recessit de mundo, et sol radios gratiarum suarum in se colligens revocavit, et totam terram nigredo iniquitatum vel mendaciorum quasi nox fulca cooperuit, nisi quia jam et ipsa duodecima hora finiatur? Ubique tenebras vides, et dubitas diem transisse? Prius etenim in vallibus fit obscuritas, die declinante ad occasum. Quando ergo colles videris obscurari, quis dubitat quin jam nox est? Sic primum in sæcularibus et laïcis Christianis incipit prævalere obscuritas peccatorum. Nunc autem quando jam vides, quod sacerdotes positos in summo vertice spiritualium dignitatum, qui montes et colles dicuntur, apprehenderit iniquitas tenebrosa : quomodo dubitetur quia finis est mundi? « Item » exiit circa tertiam, et vidit alios stantes in foro otiosos. » Videamus qui sunt otiosi. Non peccatores : illi enim mortui dicuntur, non otiosi. Sicut enim surdus apud Deum dicitur, qui non audit quæ Dei sunt, sed quæ diaboli : sicut cæcus dicitur, qui non corporaliter cæcus est, sed per cujus oculos diabolus videt, et non Deus : sic qui diabolo vivit, mortuus est apud Deum. Quis est ergo otiosus? Qui opus Dei non operatur. Puta si alienas res tollis, non es otiosus, sed mortuus. Si autem aliena quidem non tollis, tamen nec de tuis rebus impotentibus das, tunc otiosus es. Nam quia aliena non tollis, non quidem peccas, tamen nec justitiam, nec misericordiam operaris. Vis non esse otiosus? Nec

[1] Joan. II, 18. — [2] Rom. XIII, 11.

aliena tollas, et de tuis des, et operatus es in vinea Domini, et coluisti misericordiæ vitem. Inebriaris, in deliciis es, non es otiosus : sed sicut ait Apostolus : « Vivens mortuus es [1]. » Si autem mensurate manducas et bibis, non quidem peccas, quia non male manducas, tamen otiosus es, quia nullam jejunii operaris vitem. Vis ergo non esse otiosus? Jejuna, et quod manducaturus fueras diurno, da impotenti, et coluisti jejunii vitem. Item fornicaris, mortuus es, non otiosus. Si autem tuam habes uxorem, non quidem peccas, nec tamen castitatis operaris vitem. Visque esse non otiosus? Sine uxore es, ne quæsieris uxorem. Si vidua es, noli transire ad secundas et tertias nuptias, et operata es castitatis vitem. Sed forte dicis : « Sine uxore esse non possum. » Ostendo tibi, ut uxorem habeas, et castitatis vitem colas. Abstine te a menstruata, abstine te a prægnante, erubesce facere quod animalia non faciunt. Omne animal conceptionis suæ servat honorem, et tempus : homo autem solus contemnit. Quando dies festus est, aut dies jejunii, serva ut impleas apostolicum præceptum : « Nolite fraudare invi-» cem, nisi forte ex consensu, ut vacetis jejunio et orationi [2]. » Item si invides meliori, mortuus es, non otiosus : si autem nec invides, nec congaudes, otiosus es. Non solum ergo non invideas, sed etiam congaudeas meliori, et benevolentiæ vitem colis.

V. « In foro. » Forum est iste mundus, ubi omnia venalia sunt. Sicut enim proprium est fori, ut omnia illic venumdentur, et emantur, et invicem se circumveniant ementes et vendentes : sic in hoc mundo omnes vendendo et emendo vivunt, et invicem sibi fraudem facientes, vitam suam sustentant. Inter emptores autem et venditores accipe tibi omnes divitias et honores sæculi hujus, quæ et ipsæ nihilominus et venduntur et emuntur, et omnis quæstus eorum in ven-

[1] 1 Tim. v, 6. — [2] 1 Cor. vii, 5.

ditione seu mercatione consistit. Fuge ergo forum, ut nec patiaris fraudem, nec facias. Si autem passus fueris, ipsa res te compellit et facere. Nam si injuriam passus fueris, si nocitus fueris, difficile est, ut et tu ad invicem non noceas. Prima ergo laus est Christiano, alienum esse a foro, nullam causam habere cum illo, sicut ait Apostolus : «Rogo autem » vos, studium habere quietis et silentii, ac negotii proprii » operando manibus vestris : et nullius vestrum desiderium » sit ad eos qui foris sunt [1]. » Si enim in foro permanseris, et quod habes, perdes : si autem in vinea assiduus fueris, et quod non habes, acquires.

VI. « Item exiens circa sextam et nonam. » Ideo junxit sextam et nonam, quia in sexta et nona generatione vocavit Judæos, et frequentavit cum hominibus disponere testamenta, quasi definito salutis omnium tempore jam propinquante. Nam post Noë ad neminem legimus Deum locutum fuisse, nisi primum ad Abraham, post eum confestim ad Isaac et Jacob. Deinde non post multum temporis ad Mosen, cui et legem dedit. Post eum ad Jesum Nave. Transacto autem non multo post tempore, ad Samuëlem et David, et in singulis quibusque generationibus ad multos Prophetas, cum singulis testamenta disponens. Sicut enim quis in itinere constitutus, aut in opere quodam, ante sextam quidem non operatur, aut ambulat, sciens quia longus ei adhuc superest dies; transacta autem sexta, cum cœperit esse octava, aut nona, incipit properantius agere, ut opus suum vel iter tempore definito concludat : sic et Deus usque ad Abraham, qui fuit in sexta hora, venit ad homines disponere testamentum : post Abraham autem usque ad transmigrationem frequenter properans, ut adventum suum in hunc mundum, et vocationem gentium definito tempore consummaret quasi vespere jam propinquante.

[1] 1 Thess. IV, 10, 11.

VII. «Item exiit circa horam undecimam, et dixit : Quid » hic statis tota die otiosi? » Vide quia ubique otiosos vocat, non peccatores. Denique considera, servus ille qui acceperat a domino suo unam mnam, ut quid audivit : « Serve » nequam[1] ? » ut quid missus est in tenebras? quia perdidit mnam suam? aut quia nihil est lucratus de ea? sine dubio quia nihil lucratus est de ea. Qui autem peccat, perdit gratiam quam accepit. Si ergo ille non est impunis in die judicii, qui otiosus stetit in foro, et nullam injustitiam operatus est, quid faciet in die judicii qui peccavit, et mnam suam perdidit? « Quid hic statis tota die otiosi? » An nescitis quia qui non operatur in hoc sæculo, non manducat in illo? Et qui, aliis manducantibus et bibentibus, in hoc sæculo operatur, in illo sæculo, aliis jejunantibus, ipse non jejunabit, sed recumbet cum Abraham, et manducabit de prandio vitæ. Qui autem hic, aliis operantibus, stat otiosus, aliis recumbentibus in illo sæculo ipse expelletur foras. Dies enim iste, dies operationis est : dies autem ille, qui sequitur, dies est feriarum.

VIII. « At illi dixerunt : Nemo nos conduxit. » Quæ est conductio nostra, et quæ conductionis merces? Promissio vitæ æternæ. Quid est : « Nemo nos conduxit? » Id est, nemo nos docuit. « Quia hæc est vita æterna, ut cognoscant » te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum[2]. » Nemo nos conduxit, dicens : « Quicumque reliquerit do- » mum, aut villam, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, » aut filios, centuplum accipiet » in hoc mundo, et in futuro « Vitam æternam possidebit[3]. » Nemo nos conduxit, dicens : « Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam, et » habebitis thesaurum in cœlo[4], » Et nota quoniam illi, qui aut in prima hora vocati sunt, aut in tertia, vel in sexta, vel in nona, non responderunt : « Quia nemo nos conduxit. »

[1] Luc. XIX, 22.— [2] Joan. XVII, 3.— [3] Matth. XIX, 29.— [4] Ibid. 21.

Omnes enim illi conducti fuerunt, et habuerunt notitiam Dei, et sciverunt Dei promissa. Gentes autem solæ neque Deum sciebant, neque Dei promissa, ideo excusabiliter responderunt: « Nemo nos conduxit. »

IX. « Et dixit eis : Ite et vos in vineam meam, et quod » justum fuerit, dabo vobis. » Nota quia cum primis solis convenit specialiter dare denarium, istos autem omnes sub incerto pacto conduxit, id est, quod justum fuerit. Sciens enim Dominus quia prævaricaturus erat Adam, et omnes postmodum in diluvio fuerant perituri, certum pactum fecit ad eum, ne quando dicant ideo se neglexisse justitiam, quia nesciebant quæ præmia fuerant recepturi. Istis autem non fecit pactum. Benignus enim paterfamilias sciebat largitatem suam, quia tantum paratus est retribuere, quantum mercenarii recipere non sperabant. De dato enim ejus nemo juste murmurat, quia amplius dat, quam omnis homo desiderat.

X. « Cum autem sero factum fuisset, dicit dominus vi- » neæ procuratori suo : Voca operarios, et redde illis mer- » cedem, incipiens a novissimis usque ad primos. » Considera quia sero, non autem mane reddit mercedem. Ergo adhuc stante sæculo isto, judicium est futurum, et unicuique merces sua reddenda. Propter duas rationes judicium in hoc sæculo fit. Primum, quia illic ipsa beatitudo ventura, ipsa est merces justitiæ. Ideo non in illo sæculo fit judicium, sed ante illud. Deinde ante adventum diei illius præmittitur judicium, ne videant peccatores beatitudinem diei illius, dicente Propheta : « Tollatur impius, ne » videat gloriam Dei [1]. » Dicit procuratori suo. Cui procuratori? Sine dubio Filius dicit Spiritui sancto. Et si volueris, concedo tibi ut Pater Filio dicat. (Non quæro utrum Filius

[1] Isaï. xxvi, 10.

sit Patris procurator, aut Spiritus sanctus Filii : sed hoc dico, quia procurator domus, et paterfamilias, nec ejusdem substantiæ possunt esse, nec una persona esse, nec æqualis dignitas. Si ergo alter paterfamilias, alter procurator patrisfamilias, quomodo locum habeat ternitas tua ? Si autem ejusdem substantiæ iste est, et est minor, injuriam facit substantiæ : si vero non æqualis dignitas, ubi est una substantia ?(20) « Incipiens a novissimis usque ad primos. » Quare non a primis usque ad novissimos, sed primum a novissimis ? Attende, naturalis est ratio. Omnes namque, qui ante adventum Christi fuerunt, quasi ex operibus suis facti sunt sancti, gentes autem ex gratia Christi. Semper libentius aliquid damus his, quibus pro solo honore nostro donamus. Ergo omnibus Sanctis Deus reddens mercedem, justus ostenditur ; gentibus autem dat misericordiam, dicente Apostolo : « Gentes autem super misericordia honorare Deum [1]. » Aut certe propter demonstrandam immensam misericordiam suam, sicut est ibi, ubi ait Apostolus : « Et nos qui » vivimus, qui remansimus, non præveniemus eos qui dor» mierunt [2]. » Magis enim secundum rem erat, ut prius viventes immutarentur, postea mortui resurgerent incorrupti. Sed quia in convertendis viventibus una est virtus, hoc solum quod ad immortalitatem mutantur : quod autem mortui incorrupti resurgant, duo sunt opera ; primo, quia resurgunt ; secundo, quia incorrupti resurgunt. Ergo ut ostendat Deus inæstimabilem potentiam suam, quando quod difficillimum est, mortuos suscitat incorruptos, postea viventes immutat. Sic et in hoc loco secundum rem quidem erat, ut primi priores acciperent suam mercedem : sed ut ostendat Deus ineffabilem misericordiam suam, primum novissimis et indignioribus reddit mercedem, postea primis : sicut illic potentia immutandorum hominum ex-

[1] Rom xv, 9. — [2] 1 Thess. iv, 14.

clusit ordinem, ita et hic nimia misericordia ordinem non aspexit.

XI. « Cum venissent autem qui circa undecimam horam » venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem » et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi : acce- » perunt autem et ipsi singulos denarios [1]. » Non injuste. Nam et qui in prima parte sæculi natus est, non amplius vixit quam statutum tempus vitæ suæ. Et quid illi nocuit, si post illius exitum stetit mundus? Et qui circa finem nascuntur, non minus vivunt, nisi quanti dies numerati sunt eis. Et quid illis prodest ad compendium laboris, si cito mundus finitur, cum ipsum pensum vitæ suæ compleant ante mundum? Deinde si in hominis esset potentia quando nasceretur, prius aut postea? justa ratione primam habebit mercedem, qui prius nasci voluit, secundam autem qui postea venit ad vitam : nunc autem cum in Dei sit potestate, quando hominem producat in mundum, nec ille sibi priorem honorem defendere debet qui prius natus est, nec ille contemptibilior debet esse, qui postea. Dicit enim : « Et si me prius creasset, prior eram. »

XII. « Accipientes autem murmuraverunt adversus pa- » tremfamilias, dicentes : Quoniam hi novissimi una tan- » tum hora fecerunt, et æquales illos nobis fecistis, qui por- » tavimus pondus diei, et æstus [2]? » Si verum est quod diximus, quia et illi suum tempus vixerunt, et non amplius : et isti suum tempus, et non minus : et unicuique mors sua consummatio est ipsius : quid est quod dicunt : « Totius » diei pondus portavimus, et æstus? » Quia magna nobis est virtus ad faciendam justitiam, cognoscere nos oportet prope esse finem mundi. Unde armans nos Christus dicebat : « Ap » propinquabit regnum cœlorum [3]. » Item Apostolus : Præ-

[1] Matth. xx, 9, 10. — [2] Ibid. 11, 12. — [3] Matth. III, 3, IV, 17, et X, 7, et Marc. I, 15.

» terit enim figura hujus mundi, volo vos sine sollicitudine » esse[1]. » Si ergo nobis virtus est scire propinquum esse finem; nam quamvis usque ad finem illius vita nostra forsitan non extendatur, tamen quasi accendimur. et præparamur ad suscipiendum finem : consequenter et illis infirmatio erat cognoscere mundi spatia esse longinqua. Et quamvis ante finem mundi in manu Dei essent ituri, tamen quodammodo negligentes eos faciebat circa justitiam, et refrigescere faciebat animas eorum expectatio sæculi longioris. Ideo ergo quamvis non per omne sæculum vixerint, tamen totius sæculi gravamina et impedimenta pertulisse videntur. Item tunc mundus in juventute constitutus omnibus bonis prosperabatur, et felix erat : nunc autem mundus senescens, omnibus adversitatibus premitur, et ideo concupiscibilis non est. Qui ergo tunc fuerunt homines, cum majori difficultate et labore justitiam servaverunt : quia ipsa felicitas mundialium rerum impedimentum est animæ ad justitiam faciendam. Nunc autem facilius homines justitiam facere possunt, quia ipsa adversitas, et angustia mundialium rerum, adjuvat animam ad justitiam faciendam. Sicut facilius est homini pauperi, et in angustiis constituto disciplinam tenere, diviti autem et abundanti difficile : sic illis inter gaudia mundi difficile fuit tenere justitiam : nobis autem inter tribulationes mundi facile. Multum ergo tunc bonus erat, et fortis in fide, qui poterat evadere vanitatem, nunc autem multum injustus. Et modo multum malus est, et miser in fide, qui se non stringit ad Deum. Ergo pondus, quod dicit, opus justitiæ significat; quia grave est homini carnali amare justitiam. Æstum autem dicit, concupiscentias sæculi, quas tunc patiebantur mundo juventute florente. Ergo etsi non per omnem mundum vixerunt, tamen totius mundi impugnationem passi sunt, quia totius vitæ

[1] 1 Cor. vii, 31, 32.

virtus in juventute ostenditur. Aut pondus diei dicit, onerosa legis mandata, propter quæ et alibi Dominus hortatur Judæos, et dicit : « Venite ad me omnes qui laboratis, et »onerati estis, et ego vobis requiem dabo[1]. » Æstum autem dicit, vel urentem tentationem errorum, quam conflabant spiritus maligni in eos, ad æmulationem gentium eos irritantes : a quibus omnibus gentes liberæ extiterunt Christo credentes, et per compendium gratiæ ad plenam salutem revertentes. Nam neque legis onera portaverunt, sicut Judæi : nec seductiones passæ sunt diversorum errorum, quemadmodum illi.

XIII. « At ille respondens uni eorum, dixit : Amice, »non facio tibi injuriam[2]. » Ergo illi non dolebant, quasi fraudati de mercede sua : sed quia illi amplius quam merebantur, acceperant. Hoc est enim proprium invidiæ, quando alteri aliquid additur : sic dolent invidi, quasi illis sit aliquid subductum, quod illi est additum : ut puta, si viderit fieri aliquem ditiorem, putat invidus se pauperem factum. Si aliter sapientior fuerit factus, ita dolet quasi ipse sit insipiens factus. Intelligis quia ex vana gloria nascitur invidia? Nam ideo dolet esse secundus, quia desiderat esse prior.

XIV. « Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. »Multi sunt vocati, pauci vero electi[3]. » Postquam superius de Judæis et gentibus hanc ipsam dixisset sententiam, et qui erunt primi novissimi, et novissimi primi : videlicet quia Judæi et in primo loco vocati sunt ante gentes, in secundum autem salvati sunt post gentes, introduxit parabolam istam. Et ut cognoscamus quia ad manifestationem præcedentium verborum hanc parabolam introduxit, ideo in fine ejus eam ipsam sententiam repetiit, quam supra dixerat. Aut ideo primos dicit novissimos futuros, et no-

[1] Matth. xi, 28. — [2] Id. xx, 13. — [3] Ibid. 16.

vissimos primos : non ut novissimi digniores sint quam primi, sed ut coæquentur. Dicit enim propheta Esaïas, volens omnium Sanctorum unam ostendere vocationem, et nullam inter eos esse differentiam temporis causa, dicit omnium Sanctorum numerum esse quasi coronam [1]. Sicut enim in corona, cum sit rotunda, nihil invenies quod videatur esse initium aut finis : sic inter Sanctos, quantum ad tempus in illo sæculo, nemo novissimus dicitur, nemo primus. Ideo ergo quibus datum est primum nasci, novissime remunerantur. Et quia Sancti quasi corona erunt æquales : qui novissime nati sunt, primi remunerantur, ut illi illam gloriam habentes, isti per hanc coæquentur. Quod autem dicit : « Multi sunt vocati, pauci vero electi : » Non ad superiores Sanctos pertinet, sed ad gentes : quoniam ex ipsis gentibus, qui multi vocati sunt, pauci sunt eligendi.

HOMILIA XXXV.

CAPUT XX.

I. « Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duode» cim Discipulos secreto, et ait illis : Ecce ascendimus Je» rosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacer» dotum et scribis, et condemnabunt eum morte, et tradent » eum gentibus ad illudendum et flagellandum, et crucifi» gendum, et tertia die resurget. Tunc accessit ad eum ma» ter filiorum Zebedæi, cum filiis suis, adorans et petens » aliquid ab eo. Qui dixit ei : Quid vis? Ait illi : Dic ut se» deant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus

[1] Isaï. XXVIII et LXII.

» ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Jesus, dixit : Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bi- » biturus sum? Dicunt ei : Possumus. Ait illis : Calicem » quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam » vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus para- » tum est a Patre meo. Et audientes decem, indignati sunt » de duobus fratribus. Jesus autem vocavit eos ad se, et » ait : Scitis quia principes gentium dominantur eorum : et » qui majores sunt, potestatem exercent in eos? Non ita erit » inter vos. Sed quicumque voluerit inter vos major fieri, » sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, » erit vester servus. Sicut Filius hominis non venit minis- » trari, sed ministrare, et dare animam suam in redemp- » tionem pro multis [1], » et reliqua. Omnis gloria Dei, et omnis salus hominum in Christi morte posita est. Nulla enim est res, quæ amplius ad salutem hominum pertineat, quam mors ipsius. Nec est aliquid, propter quod magis Deo gratias agere debeamus, quam propter mortem ipsius. Ideo cum turba plurima fidelium cum sequeretur in via, duodecim Apostolos solos tulit in secreto, et illis tantummodo mortis suæ annuntiavit mysterium : quia semper pretiosior thesaurus in melioribus vasis includitur. Multi quidem viri erant cum eo, sed propter modicitatem fidei suæ infirmi. Multæ mulieres, etsi in fide fortes, infirmæ tamen in sexu : si audissent quia ideo Christus ascendebat Jerosolymam, ut interficeretur, et viri forsitan turbarentur propter infirmitatem fidei, et mulieres propter mollitiem suæ naturæ. Nam proprie animus mulieris mollis est, et in tali negotio citius excitatur in lacrymas. Non recordamur, quod superius cum de morte Christi Petrus audisset, dolore commotus non timuit ipsum Dominum increpare, dicens : « Pro- » pitius esto tibi, et hoc tibi non erit [2]. » Si ergo Petrus in

[1] Matthth. xx, 17-28. — [2] Id. xvi, 22.

morte Christi turbatus est, cujus alterius fides posset sustinere tanti mali dolorem? Si petra immobilis pene commota est, quomodo terra sufferret impetum tempestatis?

II. « Ecce ascendimus Jerosolymam. » Ecce, contestantis est sermo, ut memoriam præscientiæ hujus in cordibus suis recondant. Tanquam si dicat : « Ecce nunc jam tertia vice prædico vobis mysterium passionis meæ futuræ, ut altius insideat mentibus vestris, frequentius repetitum. » Et quare illis prædicit passionis suæ mysterium? Quia omnis adversitas, quæ subito evenit hominibus extra spem, nimium gravis est : quam vero ante cognoscimus, et præparamus nos contra eam, cum supervenerit expectantibus nobis, levior invenitur, quam esset futura si repentina venisset. Ideo ergo nuntiat illis de sua morte futura, ut cum dies ille passionis advenerit, non illos turbet cognoscentes, quia omnino erant ventura. Si enim toties prænoniti Apostoli de morte ejus futura, tamen quando comprehensus est, scandalizati sunt omnes, et reliquerunt eum, quanto magis scandalizandi fuerant, si prænoniti non fuissent? Numquid non se præparaverunt, num statuerunt in animo suo ut non expavescerent? Si enim se non præparassent, non promisissent una cum Petro dicentes : « Parati sumus tecum » ire usque ad mortem [1]. » Sed in illa hora fides eorum defecit, et præparationem animæ absorbuit timor carnalis. Vel ideo prædicit eis futurum, ut ab exitu cognoscatur præscientia ejus. Ex præscientia autem ejus intelligatur Divinitas ejus : consideratio autem Divinitatis ejus confortet fidem ipsorum in tempore passionis ejus : ut totum illud quod patiebatur dispensationi voluntatis ejus applicarent, non necessitati naturæ.

III. « Ecce ascendimus. » Ac si dicat : « Videte quia voluntarie vado ad mortem. Nemo me vocat Jerosolymam,

[1] Marc. xiv. 31.

nemo me admonet, nullius potestatis præceptum timeo, nullius violentiæ necessitate compellor. Cum ergo venerit tenebrarum potestas, cum videritis me in cruce pendentem, ne æstimetis me hominem esse tantum. Nam etsi posse mori, hominis est : tamen velle mori, hominis non est. » Ut quid putas, ab itinere declinavit seorsum ? Numquid non poterat in itinere constitutus hæc eadem eis loqui, cum sint paucissima verba? Sed declinavit seorsum ab itinere, forsitan sciens quod ventura erat mater filiorum Zebedæi cum filiis suis ut peterent ea quæ petierunt, et audirent ea quæ audierunt, ut præpararet eis locum ad eundum, ad petendum, et ad audiendum. Forsitan enim et applicuerunt ibi, donec mulieres retro venientes occurrerent. Nec enim credibile est mixtas cum ipso ambulasse mulieres, sed longo intervallo de longe mulieres sequentes, et longo intervallo separati inter se ambulabant. Christus enim et Discipuli sui primi, sequentes autem de longe mulieres, Sine dubio ergo nulla alia causa Jesus seorsum secessit, nisi ut illa adeundi licentiam inveniret. Sciebat enim cogitationes eorum, et consilia eorum quæ facere cupiebant : et non solum prædicens Discipulis suis de sua passione futura, sed etiam aptans petituræ mulieri locum, præscientia sua Divinitatem ostendit.

IV. Aliter : « Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius » hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis, et » condemnabunt eum morte, et tradent eum gentibus ad » deludendum et crucifigendum, et tertia die resurget [1]. » Ne putes quod tunc tantummodo Christus traditus est sacerdotibus et scribis, et condemnaverunt eum morte, et tradiderunt eum gentibus ad deludendum et crucifigendum : sed et nunc traditur, et morte damnatur. Et traditur gentibus ad deludendum et crucifigendum. Christus enim ver-

[1] Matth. xx, 18, 19.

bum est veritatis. Sicut enim tunc tradidit Deus Christum sacerdotibus et scribis, ad manifestandam fidem Sanctorum, et perfidiam iniquorum. Fidem quidem Sanctorum, si forte fideles videntes eum quasi hominem pati, non recedant, neque scandalizentur a fide Divinitatis ipsius. Ad manifestandam autem perfidiam iniquorum, si intelligentes eum esse Dei Filium secundum testimonia Scripturarum, non timeant, sed ausi sint eum interficere quasi hominem : sic et modo tradit Deus verbum veritatis sacerdotibus et scribis, id est, sapientibus Scripturarum, ad manifestandam fidem Sanctorum, et perfidiam iniquorum. Fidem quidem Sanctorum, si forte videntes verbum veritatis a mendacio opprimi, quasi mendacium, non cadant neque scandalizentur a fide veritatis ipsius. Ad manifestandam autem perfidiam iniquorum, si forte intelligentes verbum veritatis, quia vere verbum est veritatis secundum testimonia Scripturarum, ausi sint interficere cum cruce verbis mendacibus. Quando enim vides Scripturas Prophetarum et Evangelii, et Apostolorum traditas esse in manus falsorum sacerdotum et scribarum, num intelligis quia verbum veritatis traditum est principibus iniquis, et scribis ? Et sicut tunc sacerdotes, vel propter vanam gloriam, vel propter avaritiam condemnaverunt Christum morte, cogitantes quoniam si tenuerint Christum, ipsi sacerdotes esse non poterunt secundum legem, nec solemnia illa lucra percipere : ita nunc impii sacerdotes et scribæ verbum veritatis dignum judicant interire, cogitantes quia si verbum veritatis tenuerint, ipsi sacerdotes esse non possunt, nec sacerdotalia lucra percipere.

V. Propterea tradunt eum gentibus, id est populis ineruditis, et indisciplinatis, et barbaris, qui nec quærunt, nec audiunt eum cum judicio, qui nomen habent Christianorum, mores autem gentilium. Tradunt autem veritatis ver-

bum perversis expositionibus suis ad deludendum et crucifigendum. Deludunt enim verbum veritatis, quando simulant se sequi Christum, et disputant de eo sine Dei timore : non proposito inveniendæ veritatis, sed studio subvertendæ. Hoc autem modo deludunt verbum veritatis, non colunt. Crucifigunt autem eum, et interficiunt, quando falsa confessione mendacii, verbum veritatis suffocant, et occidunt in se. Et sicut tunc sacerdotes illi nullam culpam idoneam invenientes in Christo, falsam accusationem detulerunt adversus eum : sic modo nullam rationem idoneam habentes dicere contra verbum veritatis, falsa interpretantur de illo, et falsa proferunt testimonia Prophetarum, adversum verbum veritatis. Sicut enim tunc falsos testes subornaverunt adversus Christum, et sicut tunc sacerdotes quidem et scribæ cognoscentes eum, quia vere Christus est, quasi hominem illum maleficum gentibus tradiderunt, gentes autem non cognoscentes eum esse Christum, deluserunt, et crucifixerunt eum, quasi hominem maleficum : sic et modo sacerdotes, et scribæ hæreticorum cognoscentes quia verbum est veritatis secundum Scripturas quas legunt : tradunt eum, sicut diximus, populis et gentibus ad deludendum, et crucifigendum. Populi autem per ignorantiam verbum veritatis deludunt, et crucifigunt, quasi mendacium. Sed ignorantia eorum non eos excusat, quoniam si vellent cum judicio quærere, invenire poterant veritatem : sicut nec illos excusavit gentiles, quoniam et ipsi si quærere voluissent, poterant invenire : quoniam non erat homo tantum, sed et Deus Christus : quoniam sicut tunc per signa virtutum suarum manifestabatur Christus, sic modo per signa operationum suarum verbum veritatis ostenditur. Christus leprosos mundabat, cæcos illuminabat, surdos audire faciebat, mortuos suscitabat[1] : ita modo, qui

[1] Matth. xi, 5.

vult cognoscere ubi sit verbum veritatis, operum ejus signa consideret. Ubi enim verbum veritatis est vivum, unitum, atque divinum, ibi mundantur assidue homines a lepra peccati, et fit salutis eorum testimonium conversatio ipsorum, atque mens eorum. Qui audiunt verbum veritatis, illuminantur ad intelligenda divina mysteria : aures eorum interiores aperiuntur, ut libenter suscipiant divina præcepta. Quos hodie vides mortuos in peccatis, cras resurgunt in pœnitentia vivificati per verbum Dei. Ubi autem non vivum verbum veritatis, sed mortuum mendacium prædicatur inter eos, nihil horum fieri vides, sicut dat de illis testimonium vita ipsorum. Sed et post tres dies resurget id animabus credentium sibi, cum tres dies fuerint consummati in eis. Prima dies Pater, secunda dies Filius, secundum quod dictum est in Propheta : « Annuntiate de die in » diem salutare ejus[1]. » Quis est autem dies alius de die, nisi genitus Deus de ingenito Deo ? Consequenter et Spiritus sanctus tertia dies est, quoniam his tribus illuminantur corda credentium. In quibus ergo trium istorum scientiæ fuerint consummatæ, in eis veritatis verbum resurgit, et vivit et operatur. Sed nec resurgent, nisi qui jejunantes a malo, et flentes sunt propter eum, et desiderant resurrectionem ejus videre in anima sua : sicut et Apostoli jejunantes et flentes fuerunt Domino crucifixo, usque ad diem resurrectionis ipsius.

VI. « Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, cum » filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. » Hæc est Salome, cujus apud alterum Evangelistam ponitur nomen, vere pacifica, secundum interpretationem : quæ filios genuit pacis. Non solum autem ex Marco Evangelista, qui manifeste ipsos fratres exponit accessisse ad Jesum[2], et hæc eadem postulasse intelligere possumus, quoniam a filiis suis erat

[1] Psal. xcv, 2. — [2] Marc. x.

submissa, sed etiam ex præsentibus Christi sermonibus, quibus non quasi ad mulierem ipsam se petentem, sed quasi ad filios submittentes respondit : « Nescitis quid petatis. » Æstimo enim quod fratres, cum audissent Dominum de passione et resurrectione sua prophetantem, cœperunt dicere intra se, cum essent fideles : « Ecce Rex cœlestis descendit ad regna tartarea, ut regem quidem mortis destruat. ipsam autem mortem Divinitatis suæ potentia calcet, et sic vinculo tenebrarum soluto, captivas animas ad sua regna perducat. Nec innumerabilis militia dæmonum resistere poterit contra eum. Quem enim in corpore constitutum timuerunt, dicentes : « Quid nobis et tibi, Jesu Fili Dei excelsi, venisti ante tempus torquere nos[1] ? » quomodo nudam ipsam Divinitatem contra se descendentem poterunt sustinere ? Ecce post tres dies mortis suæ revertetur ab inferis, quasi victor de bello. Nam cum victoria fuerit consummata, quid aliud restat, nisi ut regni gloria subsequatur ? Ergo faciamus, fratres, quomodo possumus regni illius fieri participes. Scimus quia invidus non est. Qui enim seipsum donavit hominibus, quomodo regni sui societatem non donabit? Petentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia non dubitatur. Si nos rogamus Magistrum, forsitan cæterorum fratrum corda concutiemus : et dum nobis duobus volumus providere, inter omnes scandalum excitabimus. Nam etsi sancti sint, tamen homines sunt. Etsi vinci a carne non possunt, quasi jam spirituales, tamen percuti possunt, quasi adhuc carnales. Ut quid ergo vel leves occasiones demus, quibus improba carnis natura tranquillas eorum animas inquietet ? Submittamus ergo matrem nostram, ut suo nomine deprecetur pro nobis, et fiunt duo bona. Si enim res ipsa reprehensibilis inventa fuerit, facile meretur veniam, quasi mulier. Ipse enim sexus excusat er-

[1] Matth. VIII, 29.

rorem. Si autem non fuerit importuna, facilius impetrabit mater pro filiis suis rogans. Ipse enim Dominus, qui maternos animos filiorum miseratione implevit, facilius exaudiet maternum affectum.

VII. Magna laus mulieris hujus ex hoc loco colligitur. Primum, quia non solum illi reliquerant patrem, sed etiam ipsa reliquerat virum suum, et secuta fuerat Christum. Et illi ostenderunt quia filii erant hujusmodi matris, et ipsa ostendit quia mater erat talium filiorum. Quoniam autem vivum reliquerat virum sermo demonstrat, qui de vocatione eorum scriptus est, dicens: « Illi autem reliquerunt patrem » suum Zebedæum in navi cum mercenariis, et secuti sunt » Jesum [1]. » Nisi forte quis dicat, quia Christus plus quam triennio docuit, et intra tempus vocationis Apostolorum et passionis Christi mortuus est Zebedæus, et sic illa secuta est: Jesum tamen secuta est. Qualis radix, talia et germina. Et qualis terra, talis et fructus. Non eam vicit, sicut cæteras mulieres, maritalis affectus: quia ille temporalis erat maritus, iste autem perfectus sponsus. Illius amor deceptio erat carnalis, istius autem dilectio incorruptibilis vitæ. Non illam tenuit miseratio senectutis ejus, quia ille sine ista vivere poterat, ista autem sine Christo salva esse non poterat. Cogitavit enim quoniam amplius proderit viro suo, si propter Deum reliquerit virum, quam si propter virum reliquerit Deum. Propterea sexu fragili, et jam ætate defecta, Christi vestigia sequebatur; quia fides nunquam senescit, et religio fatigationem non sentit. Deinde quia non sentit illa, sicut cæteræ matres, quæ corpus natorum suorum amant, animam autem contemnunt. Desiderant enim illos valere in sæculo isto, et non curant quid passuri sint in alio. Alii militias filiis suis providet, alii honores, et nemo filiis suis providet Deum. Per-

[1] Matth. IV, 22, et Marc. I, 20.

ditionem illorum cum magno pretio comparant, et salutem illorum nec dono accipere volunt. Si viderint illos paupe-res, tristantur, et suspirant : si autem viderint illos peccan-tes, nemo tristatur : ut ostendant quia corporum sunt pa-rentes, non animarum.

VIII. « Accessit ergo ad Jesum, rogans et petens aliquid » ab eo. » Audacem enim fecerat eam natorum affectus, et reverentiam forsitan spiritualem vicerat amor carnalis. « Di-» cit ei Jesus : Quid vis? » Non interrogat quasi nesciens, ut audiret quid vellet : sed ut, illa exponente, manifestam faceret irrationabilem petitionem ipsorum : quoniam pete-bant quidem quasi religiosi, et cœlestis gloriæ amatores, non quasi scientiam habentes inutilium postulationum, et nocivarum. Nam frequenter Dominus patitur Discipulos suos aliquid non recte aut dicere, aut agere, aut cogitare, ut ex illorum culpa occasiones inveniat docendi, et expo-nendi regulam pietatis, scius quia et ipse error eorum non nocet, præsente magistro, et omnes non solum in præsenti, sed etiam in futuro doctrina ejus ædificat.

IX. « At illa dixit : Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus » ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam in regno » tuo. » Non dicimus, quia recte petiit : sed hoc dicimus, quia non terrena, sed cœlestia filiis suis optabat. Tunc Dominus occultorum cognitor, non ad verba intercedentis mulieris respondit, sed ad consilia suggerentium filiorum respondit, dicens : « Nescitis quid petatis. » Concupis-centia enim carnalis omnem in vobis spiritualem con-siderationem exclusit. Non audistis me referentem, cum venerit Filius hominis in majestate sua, ponet oves ad dexteram, hœdos autem ad sinistram, et dicet eis, qui ad sinistram sunt : « Discedite a me maledicti in ignem » æternum [1]? » Quomodo vos vultis, ut unus sedeat ad

[1] Matth. xxv, 41.

dexteram, et alius ad sinistram ? Ego vos vocavi ad partem dexteram de sinistra, et vos vestro consilio curritis ad sinistram. » Ideo forsitan, et per mulierem res agebatur. Vidit enim diabolus quia per illos ipsos adversus eos agere non valebat, contulit se ad consueta arma mulierum : ut sicut Adam per mulierem spoliavit [1], ita et istos separaret per matrem. Nam etsi mater erat, tamen mulier erat. Propter quod etsi affectus ejus dulcis erat erga filios quasi matris, intellectus tamen ejus nocivus erat quasi mulieris. Sed jam non poterat per mulierem perditio introire in Sanctos, ex quo de muliere salus cunctorum processit. Intelligere ergo debemus et nos, ut non illud a Deo petamus quod nos bonum esse judicamus, sed orantes in ejus potestate ponamus, ut nos illud petentes exaudiat, quod ipse nobis expedire cognoscit.

X. « Nescitis quid petatis. » Bonum quidem desiderium, sed inconsiderata petitio. Ideo etsi impetrare non debebat simplicitas petitionis eorum, tamen confundi non merebatur, quia de amore Domini nascebatur. Propterea non voluntatem, neque propositum eorum culpat, sed solam ignorantiam reprehendit, dicens : « Nescitis quid peta» tis. » Quis autem athleta idoneus, ante certamen de præmio pactum facit? Si enim certamen bene processerit, judex postea potest secundum meritum certaminis præmium mensurare et æstimare. Si autem præmium ante fuerit constitutum, non omni modo secundum qualitatem præmii potest exitum habere certamen : quia quale præmium detur, in potestate est munerantis : qualem autem exitum habeat unumquodque certamen, non est in potestate certantis. « Nescitis ergo quid petatis. » Desideratis quidem bonum, sed non intelligitis quid est bonum. Si autem intelligeretis, illud petere debebatis, di-

[1] 1 Gen. III, 6.

centes quoniam in hoc mundo periculosissimo vivimus, quasi in pelago, ubi nunquam est minor tempestas. Etsi tempestas interdum non fuerit, tamen semper timor est tempestatis. Sic et in hoc mundo viventibus, nunquam est minor tentatio : etsi tentatio interdum facta non fuerit, tamen timor tentationis semper est. Ideo da nobis auxilium gratiæ tuæ, ut non vincamur a malo, sed ipsi omne malum vincamus. Sicut enim in sæculari bello videmus, quia qui vadens ad pugnam de præda victoriæ cogitat, difficile vincit : qui autem vadens sic vadit quasi ad mortem, ille facile superat : sic et nos in hoc certamine spirituali viventes, non debemus cogitare qualem gloriam consequamur, sed quomodo evadamus ruinam peccati. Qui autem de gloria cogitat, et non magis timet de casu, ille nec infirmitatem carnis suæ cognoscit, nec versutias considerat diaboli, nec intelligit, quod ait Apostolus : « Non est nobis » colluctatio cum carne et sanguine, sed adversus principa» tus et potestates, adversus rectores hujus mundi tenebra» rum [1]. » Propterea sumite omnia arma Dei. Sicut enim miles, si toto corpore fuerit armis vestitus, et unam partem habuerit nudam : nihil ei prodest, quod totus fuerit ferro vestitus, si per illam unam partem eum sagitta percusserit, sed sic cadit, quemadmodum si totus fuisset nudus : sic et Christianus, quamvis omnem justitiam fecerit, si in uno peccaverit, similiter peccator statuitur, quemadmodum si semper peccasset. Sicut ait Jacobus : « Si omnem legem » adimpleas, et in uno transgrediaris, similiter prævarica» tor es legis [2]. »

XI. Ideo et Dominus illis respondit : « Potestis bibere » calicem, quem ego bibiturus sum? Aut baptismate, quo » ego baptizor, baptizari? » Numquid nesciebat Dominus quia passionem ipsius poterant imitari? Sed ideo eis dicit,

[1] Ephes. xi, 12. — [2] Jacob. ii, 10.

ut Domino interrogante, et eis respondentibus, omnes nos audiamus quia nemo potest cum Christo regnare, nisi passionem Christi fuerit imitatus, sicut ait Apostolus : « Si » commortui sumus, et convivemus : si sustinemus, et con» regnabimus [1]. » Res enim pretiosa vili pretio non comparatur. Magnum laborem necesse est nobis impendere, si volumus ad regna cœlestia pervenire. Passionem autem Domini dicimus suscipere nos debere, non omni modo persecutionem gentilium, sed omnem laborem, et molestiam, quam patimur in corpore contra peccata certantes. Nam si gentiles defecerint, qui persequebantur, numquid ideo prompta voluntas fidelium debet sine fructu sterilis permanere? ideo etsi gentes non habes, quæ te persequantur, habes principem gentium diabolum, qui hominem persequi nunquam cessat. Si enim principem potueris vincere in peccato, non est magnum superare ministros ejus in corpore tuo. Ecce ostendo tibi magnam et insuperabilem persecutionem in corpore tuo. Incipe resistere desideriis tuis, et tunc intelliges quam fortes sunt spiritus desideriorum malorum, qui te persequuntur. Hæc est enim pugna periculosa, et hæc est gloriosa victoria qui potuerit odire quod amat, et amare quod odit. Aut ideo dixit eis : « Potestis bibere calicem quem ego bibiturus » sum? » Dominus enim cognoverat propositum istud petentium fratrum, quia non primatum sibi petebant secundum mundiales honores : quem si ex duobus vel tribus unus acceperit, necesse est cæteros fieri eo inferiores : sed perfectionem pietatis petebant in regno cœlesti, quam et multi consequi possunt : et cum fuerint consecuti, alterius perfectio alterius perfectione non minuitur : ut puta, sedere ad dextram Christi, vel ad sinistram : numquid duorum est tantum? Innumerabiles enim possunt sedere ad

[1] 2 Tim. II, 12, 13.

dextram Christi, vel ad sinistram : tamen alter alterum a perfectionis ordine non excludit : quoniam hanc perfectionem pietatis nemo potest consequi, nisi qui legitime certaverit usque ad mortem.

XII. Ideo interrogat eos : « Potestis bibere calicem, » quem ego bibiturus sum? » ut, illis respondentibus : « Quia possumus, » audiant cæteri condiscipuli, et conquiescant, intelligentes quoniam et ipsi si parati sunt mori cum Christo, nihilominus possunt juxta Christum sedere, per illorum sessionem nequaquam exclusi, sicut ipse dicit per Prophetam in Psalmo : « Oculi mei semper ad fideles terræ, » ut sedeant hi mecum [1]. » Non enim locus sedendi major et minor est juxta Christum, sed fides patiendi cum Christo. Non est calix et baptismum unum. Calix enim passio est, baptismum autem ipsa mors. Dictum est autem baptismum secundum similitudinem lanæ intinctæ. Sicut enim lana intingitur naturalem habens colorem, ut coloretur purpurea, aut alicujus coloris accipiat dignitatem : sic et nos in mortem descendimus corporales, et resurgimus spirituales, sicut ait Apostolus : « Seminamur in infirmitate, » surgimus in virtute : seminamur in ignobilitate, resurgi- » mus in gloria : seminatur corpus animale, surget corpus » spirituale [2]. » Omnis quidem mors habet in se passionem, non habet in se omnis passio et mortem. Multi enim fuerunt, qui passi sunt, et non sunt occisi, quales sunt confessores. Illi omnes calicem quidem Domini biberunt, baptismo autem ejus baptizati non sunt. « Dicunt ei : Possumus. » Non tantum confidentia cordis sui, quantum ignorantia tentationis hæc responderunt. Nescientibus enim desiderabile est bellum, sicut et inexpertis levis videtur esse tentatio passionis et mortis. Si enim Dominus cum in tentationem passionis venisset, dicebat : « Pater, si potest fieri,

[1] Psal. c, 6. — [2] 1 Cor. xv, 43, 44.

» transeat a me calix iste [1] : » quanto magis Discipuli non fuerant dicturi : « Quia possumus, » si scissent qualis est tentatio mortis ? Magnum quidem dolorem habet passio, tamen mors habet majorem timorem.

XIII. Et dicit eis : « Calicem quidem meum bibetis, et » baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini; sedere autem ad » dexteram meam, aut ad sinistram, non est meum dare » vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. » Numquid non habebat potestatem præstare cui volebat, cum sit scriptum : « Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu » ejus [2] ? » Sed ideo non refutavit petitionem eorum, ne exanimaret eos, et pusillanimes faceret. Nam non facile de cætero resumit sperandi virtutem, qui semel de eo quod speraverat, cadit. Noluit autem suscipere petitionem eorum, ne cæteros omnes tristaret. Nam necesse erat, quod vel talia cogitarent, adhuc sine auxilio Spiritus sancti constituti. Si semel istis duobus totius regni illius societas dividenda est, si unus sessurus est ad dexteram, alter ad sinistram ejus, ergo nos quid sumus facturi, aut quid fieri jam speramus ? Ideo eum secuti sumus, ut illis electis de medio nostrum nos inveniamur relicti. In omni labore similes eis fuimus, et nunc inventi sumus in honore dissimiles. Nam necesse erat, ut carnalia cogitarent, qui necdum facti fuerant spirituales. Si enim petitio eorum suscepta non est, et omnes conturbati sunt, quare vel hoc ipsum petere ausi sunt, quanto magis fuerant conturbandi, si petitio eorum suscepta fuisset ? Ideo neque dixit : « Non sedebitis, » ne duos confunderet ; neque dixit : « Se» debitis, » ne cæteros irritaret. Sed quid ? « Hoc non est » meum dare vobis, sed Patris. » Tanquam benignus et providus pater sic omnia disponit et ordinat, ut inter fratres unanimes, fraternitatis charitas non rumpatur.

[1] Matth. xxvi, 39, et Luc. xxii, 42. — [2] Joan. iii, 35.

Videte quomodo et nullum ex eis turbavit, et omnes fecit sperare, dicens : « Non est meum dare vobis, sed Patris. » Nam quod uni aut duobus specialiter non promittitur, a cunctis speratur. Quid ergo, mentitus est Christus, dicens : « Non est meum? » Non. Omnis enim qui habet potestatem, si acceptam habet ab alio, illius est vere qui dedit. Nam quid habebat Filius proprium, cum ipse non esset suus, sed Patris? [Ergo inter eum cujus non est, et inter eum cujus est, nec persona una est, nec æqualis potestas. Si enim unus Deus et Pater, et Filius, aut certe potest, aut certe non potest. Quis vidit talem unum Deum cœlestem colere, qui in dimidio potens est, et in dimidio impotens? Aut quis illos putet æquales, quorum non est æqualis postas?(21)] Audiamus hæc et intelligamus nos Christiani, ut quando aliquid petimus a Deo, et non impetramus, non frangatur fiducia nostra, neque cadat spes nostra a Deo, ut de cætero desperemus de misericordia ejus : quia nec fratrum istorum fracta est fiducia, aut cecidit spes, cum non impetrassent. Quid enim, si non expedit nobis accipere quod petimus, sicut nec illis expediebat? Quamvis autem putas te spiritualem rem petere secundum Deum, et dignam impetratione : tamen si non impetraveris, graviter ferre non debes. Nam Jacobus et Joannes rem spiritualem, et dignam Deo se petere æstimabant : tamen reprobata est petitio eorum, et inutilis judicata. Non enim omne quod apud homines justum videtur, jam etiam apud Deum similiter justum est : quanto major est Deus homine, tanto profundiora sunt Dei judicia quam hominis. Numquid digniores esse possumus Jacobo et Joanne, ut non impetrantes quod petimus, doleamus, cum nec illi de non impetrato beneficio sunt contristati?

XIV. « Et audientes decem, contristati sunt de duobus » fratribus. » Quemadmodum isti carnaliter petierunt, sic

et illi carnaliter contristati sunt. Nam sicut isti si spiritualiter sapuissent, non fuerant petituri, ut essent super omnes : sic et illi si spiritualiter intellixissent, non fuerant contristaturi esse aliquos ante se. Nam velle quidem esse super omnes, vituperabile est : sustinere autem alterum supra se, nimis est gloriosum. O error salutaris, qui totius mundi solvit errorem ! Si enim Apostoli non sic errassent, unde nos cognoscere poteramus quia non omne quod videtur bonum, desiderare bonum est, quia malum ? Putabamus quia malum desiderare, malum est, ut avaritiam aut furtum : nunc autem scimus quia aliud est opus bonum, aliud est primatus honoris. Et opus quidem bonum desiderare, bonum est : primatum autem honoris concupiscere, vanitas est : quoniam bonum opus implere, nostræ voluntatis, et nostri operis est, et laboris, propter quod et nostra est merces : primatum autem consequi, judicii Dei est, propter quod ex primatu honoris nescio si aliquam meredem justitiæ adipisci meremur. Nam desiderium primatus ex jactantia nascitur cordis : qui autem humilis est corde, et indigniorem se aliis arbitratur, secundum illud præceptum apostolicum, quod ait : « Alter alterum æstimans superiorem se, nunquam desiderat superior apparere [1]. » Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se odit. Videns autem Dominus alienum spiritum in cordibus Discipulorum, quasi hostem in suis castris vagantem, non eos increpavit, non projecit a facie sua, et istos male petentes, illos non bene tristantes. Si enim rex terrenus videret, quod civitatem illius occupatam teneat hostis, quid facere potest? Nihil, nisi ut ponat arietes, circumducat exercitum, et destruat muros, quos forte ipse ædificavit, ut tantummodo hostem expellat.

XV. Sed videamus sapientiam nostri regis. Postquam

[1] Rom. xii, et Philip. ii.

vidit sua castra occupata a spiritu alieno, sic hostem expulit, ut castra sua non læderet, dicens : « Scitis quod » principes gentium dominantur eorum : et qui majores » sunt, potestatem exercent in eos? Non ita erit inter vos, » sed quicumque voluerit inter vos major fieri, erit omnium » minister : et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester » servus. » Fructum humilitatis terrestris, posuit primatum cœlestem : et primatus terrestris fructum posuit confusionem cœlestem. Quicumque ergo desiderat primatum cœlestem, sequatur humilitatem terrestrem : quicumque autem desiderat primatum in terra, inveniet confusionem in cœlo : ut jam inter servos Christi non sit de primatu certamen : nec festinet unusquisque eorum, quomodo aliis major appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur : quoniam non qui major fuerit in honore, ille est justior, sed qui justior fuerit, ille est major. Conversatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus. Volens certe Dominus et duorum fratrum ambitionem extinguere, et decem Discipulorum invidiam, introduxit differentiam inter principes mundiales et ecclesiasticos, ostendens quia primatus in Christo nec ab aliquo appetendus est non habente, nec alteri est invidendus habenti : quoniam principes mundi ideo fiunt, ut dominentur minoribus suis, ut servificent eos, et spolient eos, et comedant, et usque ad mortem abutantur vita eorum ad suas utilitates et glorias. Principes autem Ecclesiæ fiunt, ut serviant minoribus suis, et ministrent eis quæcumque acceperunt a Christo, ut suas utilitates negligant, et illorum procurent : ut, si opus fuerit, neque mori recusent pro salute inferiorum suorum, sicut Apostolus dicit : « Ego autem impendar, et superim- » pendar ipse pro animabus vestris [1]. »

XVI. Si hæc ergo ita habent, sæcularem quidem pri-

[1] 2 Cor. XII, 15.

matum desiderare, etsi ratio non est, vel causa est ; quia etsi justum non est, vel utile est. Primatum autem ecclesiasticum concupiscere, neque ratio est, neque causa : quia neque justum est, neque utile. Quis enim sapiens ultro se subjicere festinat servituti, labori, dolori, et quod majus est, periculo tali, ut det rationem pro omni Ecclesia apud justum Judicem, nisi forte qui nec credit judicium Dei, nec timet uti abutens primatu suo ecclesiastico sæculariter, convertat eum in sæcularem ? Sed ne forte qui talis est in appetendo primatum, profectum pietatis pie prætendat, dico : «Numquid qui in ordine prior est, jam et meritis est melior ? »

XVII. Quamvis quidem differentiam esse inter Sanctos denegare non possumus, tamen ut cognoscat unusquisque si melior, aut deterior sit, nemini est concessum. Ideo prudenter Apostolus membris corporis assimilavit Sanctos Ecclesiæ. Sicut enim homo quidem intelligit, quod membrum honorabile habet in corpore suo, quod inhonestum : unumquodque autem membrum non se cognoscit ipsum, si honorabilius sit, aut contemptibilius : alioquin et quæ honorabiliora sunt, gratularentur : et quæ contemptibiliora sunt tristarentur, et per hoc fieret inter ea scissura : sic differentiam inter sanctum et sanctum Christus solus cognoscit, cujus membra nos omnes sumus. Ipsis autem Sanctis non est concessum, ut cognoscant differentiam suam ad invicem, ut non meliores superbiant contra deteriores, et deteriores tristentur contra meliores, et per hoc soluta charitate, inter eos discordia nascatur, maxime in hoc sæculo facinoroso, in quo occasiones jugiter quærit diabolus odiorum seminandorum. Quod autem in hoc sæculo differentia dignitatis facta est inter Sanctos, dignitatis dico, non sanctitatis, ut alter quidem sit Apostolus, alter autem episcopus, vel minister, vel laïcus :

contumacia carnis coëgit, ut perversitas mundi, et occulta operatio inimici coërceatur : quoniam diabolus imperans carni et mundo, in multam indisciplinationem excitat homines, quandiu sunt in carne, et in mundo subdito ei, alios in lasciviam, alios in delicias, alios in invidiam, alios in avaritiam, alios in iram et superbiam ; nisi ergo sint quos timeant, solvitur disciplina. Denique ipsi honores in Christo in prima quidem facie videntur honores, revera autem non sunt honores diversi, sed sunt diversa ministeria : ut puta, honor oculi videtur, quia illuminat corpus : sed ipse honor illuminandi non est ei honor, sed ministerium ejus. Et pedum humilitas esse videtur, quia bajulant corpus : sed ipsa humilitas bajulationis non est eorum contemptio, sed ministerium eorum. Propterea dominus corporis, scilicet homo, nec oculum suum amplius honorat quam pedem : nec pedem magis contemnit, quam oculum : quia nec oculus pro aliquo suo merito honoratus est, ut oculus sit, sed ad hoc ministerium creatus est : nec pes pro sua culpa contemptus est, ut sit pes, sed ad hoc ministerium est creatus. Propterea unumquodque membrorum nil minus se habere intelligens, secundum ministerium ad quod est creatum, nec amplius : nec invidet alteri membro, quasi plus habenti, nec spernit alterum membrum, quasi minus habens.

XVIII. Sic est et inter Sanctos. Uniuscujusque Sancti honor, non est honor ejus, sed actus ipsius : ut puta Apostoli, apostolatus putatur a nobis honor esse ipsius Apostoli : vere autem non est honor ejus, sed ministerium ejus. Unde Paulus de apostolatu suo dicebat : « Nam si evange» lizem, non est mihi gloria : necessitas enim mihi incum» bit : væ enim mihi, si non evangelizavero [1]. » Si enim volens hoc ago, mercedem habeo : si autem invitus, dis-

[1] 1 Cor. IX, 16.

pensatio mihi credita est. Similiter et diaconatus, diaconi contemptibilitas videtur a nobis, vere autem non est contemptibilitas ejus, sed actus ipsius. Propter quod Deus nec Apostolum amplius diligit, quam diaconum, quia Apostolus est : nec diaconum minus quam Apostolum, quia diaconus est : quia nec Apostolus pro merito suo antecedenti honoratus est, ut esset Apostolus : sed ad hoc ministerium aptus est judicatus secundum motum animæ suæ : [Nec diaconus pro merito suo antecedenti contemptus est, ut esset diaconus : sed ad hoc ministerium aptus est judicatus secundum motum animæ suæ.] Propter quod neque Apostolus laudem habebit apud Deum, quia Apostolus fuit, sed si opus apostolatus sui bene implevit : neque diaconus exprobrandus est, quia diaconus fuit, sed si opus suum neglexit. In nullo ergo hominis est honor, nisi in quo bene implevit opus suum : et nulla contemptio ejus est, nisi in quo neglexit proprium opus. Unde sicut pes libenter servit oculo, quasi sibi servienti, sciens quia nisi oculus suo ministerio fuerit usus, nec ipse suo poterit uti : et oculus libenter servit pedi, quasi sibi servienti, sciens quia nisi pes suo officio fuerit usus, nec ipse suo poterit uti : sic et Sancti invicem sibi debent esse subjecti, ut minor majori non invideat, quasi majori : sed libenter ei obsequatur, quasi sibi servienti, in eo ipso quod major est : et major non contemnat minorem, quia major est, sed libenter ei obsequatur quasi sibi servienti. Hæc omnia tractavimus propter duos fratres, qui petierunt sibi primatum, cum non debuissent, et decem Apostoli indignati sunt contra eos, cum non debuissent.

XIV. « Sicut Filius hominis non venit ministrari, sed » ministrare, et dare animam suam in redemptionem pro » multis. » Ad hoc enim ad imaginem Christi facti sumus, ut imitatores efficiamur voluntatis ejus et conversationis.

Numquid ad similitudinem majestatis ejus sumus creati? Nam ille quidem nostram carnem imitari potuit, nos autem illius Divinitatem imitari non possumus : sed in hoc sumus imago ejus, ut quod ei bonum videtur, et apud nos sit bonum : et quod ei malum videtur, et apud nos sit malum. Quicumque autem, Domino humilitati studente, jactantiæ studet, non est imago Christi. Et qui, Domino paupertatem amante, divitiarum amator est in hoc sæculo, repellit a se Christi similitudinem. Non est verus discipulus, qui non imitatur magistrum : nec est vera imago, quæ similis non est auctori.

HOMILIA XXXVI.

CAPUT XX.

I. « Et egredientibus eis ab Jericho, secuta est eum » turba multa [1], etc. » Testimonium studiosi agricolæ, est messis fœcunda : assidui autem doctoris documentum, Ecclesia plena : negotiatoris prosperata felicitas, apotheca multiplex. Neminem labor itineris impedivit, quia amor spiritualis fatigationem non sentit. Neminem sexus muliebris retinuit, quia inter virum et mulierem, corporis quidem differentia est, gratia autem una est, et una conditio in omnibus. Illic ergo differentia sexus requiritur, ubi causa carnalis est, et ubi caro, non spiritus operatur. Neminem possessionum suarum sollicitudo retraxit, quia ingrediebantur in possessionem regni cœlestis. Vere enim non habet super terram quod amet, qui bonum cœleste in veritate gustaverit. Sicut enim qui pretiosum gustaverit

[1] Matth. xx, 29.

cibum, postmodum ei hæc esca communis ingrata videtur : sic et qui semel de dulcedine Christi bene gustaverit, terrenorum bonorum de cætero non multum sentit saporem. Quis non desideret illum, aut quis non sequatur eum, quem etiam duo cæci, antequam corporaliter viderent, spiritualiter aspexerunt, et antequam audirent, crediderunt? Nimirum hæc est illa rosa in campis Jericho, de qua sapientia loquitur per Salomonem : « Sicut palma » exaltata sum in Cades, et sicut plantatio rosæ in Jeri» cho [1]. » Ergo hæc est illa speciosissima rosa sanctitate justitiæ candida, et passionis sanguine rubicunda. Sicut enim rosa, antequam videatur, sentitur, et antequam inveniatur, tenetur in odoribus suis : sic et Dominum transeuntem de longe, duo cæci antequam viderent, Divinitatis ejus fragrantiam senserunt.

II. « Et ecce duo cæci [2]. » Ecce, dicendo, opportunitatem ostendit : hoc est, opportune oblati sunt ante faciem Christi, ut apertis oculis, quasi testes virtutis ejus, ascenderent cum eo in Jerusalem, quia futurum erat, ut sacerdotes repleti invidia, dicerent contra eum : « In qua potes» tate facis hæc [3]? » ut videlicet cæci respondeant, etsi non voce, tamen ipsa re : « Ecce nos cæci fuimus, et videmus. » Quid ergo de potestate requiritis, qui videtis virtutem? Erubescite, carnales oculi, qui ante vos Christum stantem non aspicitis, quem etiam crediderunt duo cæci sedentes secus viam, non in via. Duo cæci, duo populi sunt, judaïco, et gentilis. Aut sicut quidam interpretantur, ambo gentium, unus ex Cham, alius ex Japhet. Ideo autem cæci, quia nondum eis apparuerat unigenita lux : « Secus » viam : » id est, juxta veritatem conversabantur, sed veritatem invenire non poterant, quia via veritatis certior adhuc demonstrata non fuerat : vel secundum rationem

[1] Eccli. xxiv, 18. — [2] Matth. xx, 30. — [3] Id. xxi, 23, et Luc, xx, 2.

verbi degentes, non autem in ipsa ratione verbi consistentes : quia notitiam verbi nondum acceperant. Sicut enim qui in tenebris ambulat, si semel viam perdiderit, interdum tota nocte ambulat juxta viam errans, et non invenit viam, donec superveniat dies : sic et homines ambulantes in erroribus vel peccatis, postquam Dei cognitionem semel perdiderunt, ad perfectam notitiam veritatis redire non poterant, nisi dies, scilicet Christus venisset, quamvis circa veritatem vivebant. Quomodo juxta veritatem vel rationem verbi gentes conversabantur? Leges rationabiles proponebant, sincera judicia judicabant, dicente Apostolo : « Cum » enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ » legis sunt, faciunt [1]. » Ergo quasi justitiam quidem faciebant, sed justitiam tenere non poterant, non intelligentes quomodo oporteat scire : quia qui Deum diligit, hic cognitus est a Deo. Judæi autem quomodo erant cæci? quia legem sectantes, legis justitiam non invenerunt : quia ex operibus, et non ex fide justi erant. Dicit enim Paulus : « Testimonium illis perhibeo, quia æmulationem Dei ha» bent, sed non secundum scientiam [2]. » Nam volentes justitiam suam statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti.

III. « Audierunt quod Jesus transiret, et clamaverunt » dicentes : Miserere nobis, Domine fili David [3]. » Currentium strepitum audiebant, et personas non videbant. Undique festinantibus cunctis, soli sedebant indissolubili tenebrarum catena ligati, nihil solutum habentes de toto corpore, præter vocem. Et ideo quia pedibus eum sequi non poterant, voce tenebant dicentes : « Miserere nobis, » Domine fili David. » O tenebræ omni lumine clariores ! O acutissimus cæcitatis aspectus ! Puta quanti homines sani, et juxta Jesum, qui via est, ambulantes, hominem illum putabant : et duo cæci, et longe sedentes Deum

[1] Rom. II, 14. — [2] Id. X, 2. — [3] Matth. XX, 30.

prospexerunt. Audierunt enim gentes de transitu Jesu, secundum testimonium Prophetarum annuntiantibus sibi Apostolis. Audierunt enim adventum ejus in mundum, et passionem ejus, et resurrectionem, et ascensionem ejus in cœlum : audierunt de transitu ejus, cum jam egressus fuisset ab Jericho, id est, de hoc mundo.

IV. « Turba autem increpabat eos, ut tacerent [1]. » Videbant sordidas vestes, et non considerabant conscientiæ claritatem. Ideo vetabant eos, non invidentes eis, sed honorantes Christum. Indignum enim eis videbatur ut tales homines vociferarent ad eum. Ecce fatua sapientia hominum. Existimabant injuria pati magnos viros, si a pauperibus honorarentur. Quis enim pauper ausus est divitem publice salutare? Mox indignatur, quasi injuriam passus. Aut hi, qui vetabant, in mysterio Judæorum vetabant, quia omnia faciebant, ne gentes in Christum credentes salvarentur.

V. « At illi magis clamabant dicentes : Miserere nobis, » Domine fili David [2]. » Invitabantur vetiti, magis quam compescebantur. Talis est enim natura fidei, quanto magis vetatur, eo magis accenditur. Propter quod et servi Dei in persecutionibus non vincuntur, sed quanto magis afflicti fuerint, tanto amplius accenduntur. Virtus ergo fidei in periculis secura est, et in securitate periclitatur. Quid enim aliud sic vigorem fidei in hominibus laxat, quam longa tranquillitas? Ergo vetantes eos, addebant eis et alteram causam doloris. Primum, ne clamarent, quia cæci erant : secundo, quia vetabantur ad lumen venire.

VI. « Et stans Jesus vocavit eos, et ait : Quid vultis ut » faciam vobis? Dicunt ei : Domine, ut aperiantur oculi » nostri [3]. » O Domine, quid interrogas quod ipse oculis vides? Infirmitas clamat, et ut quid vocem perquiris? Non

[1] Matth. xx, 31. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 32, 33.

quæro propter passionem, sed propter fidem. Non cupio audire quid dolent, sed volo cognoscere quid de me sentiunt. Tu, Domine, occultorum es cognitor, et nescis quid de te sentiunt ? Etiam scio, sed volo ut procedant ad medium populi, et cunctis audientibus dicant quod volunt : et dum cæci me Dei Filium confitentur, confundantur videntes, qui me hominem tantum putant. Dominum me vocant, et verum dicunt : sed dum filium David dicunt, dissipant quod bene confessi sunt. Nam abusive et homines domini dicuntur, vere autem nemo Dominus est, nisi Deus. Si ergo dicunt : « Domine fili David, » abusive secundum hominem me honorant : si autem solummodo Dominum, secundum Deitatis divinitatem me confitentur. Quia unus Deus ex quo omnia, et unus Dominus, per quem omnia [1]. Filius enim David cæcos illuminare non potest, Filius autem Dei potest, ideo interrogat : « Quid vultis ? » Tunc illi jam non dixerunt : « Domine fili David : » sed tantum, » Domine, ut aperiantur oculi nostri. »

VII. « Misertus est autem eis Jesus, et tetigit oculos » illorum, et confestim viderunt [2]. » Quandiu ergo dixerunt : « Domine fili David, » suspensa est sanitas, mox autem ut dixerunt tantummodo, « Domine, » infusa est sanitas super eos. Tetigit ergo oculos eorum. Tetigit homo carnaliter, nam verbo sanavit ut Deus : tetigit, quia David filium eum dixerunt : sanavit eos, quia crediderunt potentiæ ejus, ut una eademque operatio sanitatis et fidem eorum remuneret, et infidelitatem castiget. Bonum munus obtulerunt Christo sananti. Quale ? Secuti sunt eum. Nam quid homo in vicem reddat Deo digne pro beneficiis ejus, nisi id quod ipse admonet per Prophetam ? « O homo quid » quærit Deus a te, nisi ut facias judicium et misericordiam, » et paratus sis ire cum Domino Deo tuo [3] ? » Consequenter

1 Cor. VIII, 6. — 2 Matth. XX, 34. — 3 Mich. VI, 8.

et gentium oculos mentis tetigit Dominus Jesus, dans eis gratiam Spiritus sancti. Tangere enim Christi, est dare gratiam Spiritus sancti. Quæ gentes cum fuissent illuminatæ, secutæ sunt eum operibus bonis, nunquam postmodum relinquentes eum, sicut aliquando Judæi fecerunt.

HOMILIA XXXVII.

CAPUT XXI.

I. « Et cum appropinquasset Jesus Jerosolymis [1], etc. » Puto res ipsa exigit, ut quæramus. Frequenter quidem Jesus venit in Jerusalem, sicut Joannes testatur, nunquam tamen sibi adhibuit ministeria jumentorum, nec ramorum circa se virentia constituit ornamenta, nec ad terribilem laudem suæ Divinitatis animos populi excitavit : nisi modo quando, ut pateretur, ascendit. Ideo ergo cum tanta gloria est ingressus, ut amplius eorum adversus se excitaret invidiam, quia jam tempus passionis ejus instabat, et non mors eum urgebat, sed ipse magis adversus se compellat mortem. Quoties enim de manibus sacerdotum elapsus evasit, cum esset invisibilis factus? Quando Judæi Christum voluerunt occidere, tangere eum non potuerunt. Quando autem ipse secutus est mortem, parcere ei Judæi non potuerunt. Ergo si Christus eos provocavit, forte ne de morte sua fecit eos innoxios? Absit. Excitavit eos, non ut facerent quod ante noluerant, sed ut possint facere quod prius volebant : facultas eis data est, non mutata voluntas.

II. « Tunc Jesus misit duos Discipulos, dicens eis : Ite

[1] Matth. XXI, 1.

» in castellum quod contra vos est, et confestim invenietis » asinam alligatam, et pullum cum ea. Solvite, et adducite » mihi [1]. » Asina et pullus ejus Judæi sunt et gentes. Judæa enim secundum Deum mater est gentium. Sic enim dicit ad eam Deus per Esaiam prophetam : « Et constituam » principes tuos sicut antea, et consiliarios tuos sicut ab » initio [2]. » Et tunc vocaberis civitas justitiæ, et mater civitatum, id est, Ecclesiarum, fidelis Sion. Propter quasdam tales similitudines, animalibus his assimilati sunt homines, Deum vel Dei Filium non cognoscentes. Est enim animal hoc immundum, et præ cæteris pene jumentis magis irrationabile et stultum, et infirmum, et ignobile, et onerifcrum magis : sic fuerunt et homines ante Christi adventum idololatræ, passionibus diversis immundi et irrationabiles, verbi ratione carentes, quantum ad Deum stulti. Quid autem stultius quam Factorem contemnere ? quam facturam et opus manuum suarum adorare, quasi factorem? Erant enim infirmi secundum animam et ignobiles, non valentes resistere passionibus suis, et obliti generationem suam cœlestem, facti fuerant servi passionum suarum et dæmonum, quibus resistere non valebant. Et quicumque dæmonum vel philosophorum cujusque erroris vel dogmatis alicujus sarcinam eis voluisset imponere, sufferebant : et omnia non bona patientia supportabant, nec resistebant. Propter quæ omnia et Apostolus ad Corinthios dicit : « Vi- » dete vocationem vestram, fratres, quia non multi sapien- » tes secundum carnem, non multi fortes, non multi nobiles, » sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sa- » pientes : et infirma mundi elegit Deus, ut confundat for- » tia : et ignobilia, et contemptibilia mundi elegit Deus, et » ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret [3]. » At ubi Christus super eos ascendit, et induxit in templum, lavati

[1] Matth. xxi, 2. — [2] Isaï. i, 26. — [3] 1 Cor. i, 26-28.

per baptismum, facti sunt de immundis animalibus homines sancti. Percepta enim verbi ratione, sapientia Dei facti sunt rationabiles, et prudentes, et inventa est irrationabilitas eorum esse simplicitas, et stultitia eorum mansuetudo. Nam simplicitas sine ratione verbi, hominis irrationabilitas est : et mansuetudo, si non fit propter Deum, stultitia est. Adhuc autem accepta gratia, et recognita regeneratione sua cœlesti, facti sunt de infirmis et de ignobilibus fortes et nobiles : et quæ videbatur infirmitas, innocentia est inventa in eis, ignobilitas autem humilitas. Nam innocentia sine Deo infirmitas æstimatur, et humilitas non propter Deum ignobilitas judicatur. Item rejicientes a se onera dæmonum, suscipientes super se jugum Christi suave, et onus ejus leve, et ipsum sessorem in cordibus suis suscipientes, facti sunt patientes. Nam patientia irrationabilis onerifera æstimatur et ligata, id est, diabolici erroris vinculo impedita, ut non haberet libertatem ire quo vellet.

III. Nam omnes homines antequam peccemus, liberum quidem habemus arbitrium, si volumus sequi voluntatem diaboli, an non. Quod si semel peccantes obligaverimus nos operibus ejus, jam nostra virtute evadere non possumus(22). Sed sicut navis, fracto gubernaculo, illuc ducitur ubi tempestas voluerit : sic et homo, divinæ gratiæ auxilio perdito per peccatum, agit non quod vult, sed quod diabolus vult. Et nisi Deus valida manu misericordiæ suæ solverit eum, usque ad mortem in peccatorum suorum vinculis permanebit. Ergo nostra quidem voluntate et negligentia alligamur, sed per Dei misericordiam absolvimur. Sicut enim videmus in istis mundialibus regnis, quomodo imprimis quidem nemo potest facere seipsum regem, sed populus creat sibi regem quem elegerit : cum rex ille fuerit factus et confirmatus in regno, jam habet potestatem in hominibus, et non potest populus jugum ejus de cervice

sua repellere. Nam primum quidem in potestate populi est facere sibi regem quem vult, factum autem de regno repellere jam non est in potestate ejus, et sic voluntas populi postea in necessitatem convertitur : sic et homo priusquam peccet, liberum habet arbitrium utrum velit sub regno esse diaboli : cum autem peccando se tradiderit sub regno ipsius, jam non potest de potestate ejus exire, et sic prima voluntas ejus in necessitatem convertitur. Et hoc est quod homines sæculares et peccatores dicere solent : « Numquid nolumus esse sancti? Et quis non vult esse justus? Sed non possumus. » Verum quidem est quod dicunt, sed non habent excusationem : quia primum potuerunt non esse sub potestate diaboli, si voluissent. Postquam vero posuerint thronum diaboli in cordibus suis, jam nemo potest eos de potestate diaboli eripere, nisi solus Deus.

IV. « Solvite, » inquit. Quomodo? Per doctrinam vestram, per miracula vestra : quia omnes Judæi et gentes per Apostolos sunt liberati. « Adducite mihi. » Per ministerium, id est, ad gloriam corrigite illos. Duos autem misit Apostolos, quia per duo generalia mandata omne genus hominum de peccato absolvitur. Qualia? « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et proximum tuum » sicut te ipsum [1]. » In his duobus mandatis omne peccatum expellitur, et omnis justitia consummatur. Aut certe alia duo : « Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris. » Item, « Quod » vultis ut faciant vobis homines, facite et vos similiter [2]. » Quidam autem istos duos Petrum et Philippum Apostolos exponit intelligi oportere, quoniam hi primum transgredientes judaïcos fines, gentes adduxerunt ad Christum : Philippus quidem Samariam, quam ipsam Samariam asinam esse interpretatur : Petrus autem gentes, accipiens

[1] Deut. VI, 5, et Matth. XXII, 37 et 39. — [2] Id. VII, 1, et Luc. VI, 31.

Cornelium ex gentibus, quasi Samariæ pullum. « Et si quis » vobis aliquid dixerit, dicite : Dominus operam eorum de- » siderat [1]. » Ne dicatis : « Dominus tuus : » neque, « Dominus noster : » neque, « Dominus jumentorum : » ut intelligant omnes quia ego solus Dominus, non solum animalium, neque solum eorum qui mihi subditi sunt, sed omnium hominum etiam, qui mihi contrarii sunt. Nam et peccatores conditione quidem mei sunt, voluntate autem sua diaboli. « Meus est enim orbis terræ et plenitudo ejus [2]. » « Dominus operam eorum desiderat. » Justum est ut aliquando creatura serviat suo Creatori. Gentes enim Deus in potestate diaboli pro tempore reliquit ut tentet, non in æternum contempsit ut perdat. Necesse est autem ut fiat quod scriptum est : « Homines et jumenta salvabis, Domine. Con- » festim autem remittet eos [3]. » Animal quidem postquam ingressum est in Jerusalem Judææ, ad dominum suum remissum est, animalis autem prophetia in Judæa remansit. Nam de animali illo non hoc quod videbatur necessarium erat Christo, sed illud quod intelligebatur, id est, non caro, sed ratio : ideoque caro remissa est, ratio autem retenta est. Aut ita, non dixit : « Et iterum remittet eos ad te : » sed tantum, « Remittet eos, » ut ne mysterium præcederet rationem. Nam puto imprimis homines non sermone nudo vocavit Apostolorum, sed per virtutem Spiritus sancti solvit pariter et adduxit. Postquam autem adduxit, iterum dimisit eos in arbitrio, ut labore suo comitante gratia justificentur. Nam quod vocati sumus, Dei est; quod autem digne post vocationem vivimus, nostrum pariter est et Dei. Hoc est quod ait, « Iterum remittet eos, » non ad diabolum qui prius tenebat eos, sed in arbitrio suo, adjuvante gratiæ scilicet dono.

V. « Hoc autem totum factum est ut impleretur quod

[1] Matth. xxi, 3. — [2] Psal. xxiii, 1. — [3] Id. xxxv, 7.

» dictum est per Prophetam dicentem : Dicite filiæ Sion, » Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asi- » nam, et pullum filium jumenti [1]. » Dominus noster ascendens ad mortem Jerosolymam, magnam gratiam pacis et concordiæ mundo universo quasi in testamento reliquit. In mysterium enim gentium futurarum sedens super asinam et pullum ejus intravit in templum, et sic gentes Judæis conjunxit. Sciens autem Propheta malitiam Judæorum, quia contradicturi fuerant Christo ascendenti in templum, ideo præmonuit, ut per hoc signum cognoscerent regem suum Judæi, dicens : « Ecce rex tuus venit tibi » mansuetus, sedens super asinam et pullum ejus. » Ecce, ostendentis verbum est : id est, non corporali aspectu, sed spirituali intellectu opera virtutum ejus aspicite, non schema visionum ejus. Si enim schema ejus aspexeritis, dejiciendi estis in natura humana : si autem opus ejus consideraveritis, salvandi estis in virtute divina. Ante tempora autem multa constitutus Propheta, videns cum spirituali aspectu, qui nondum natus fuerat, ideo dicebat : « Ecce, » ut ostenderet quia ille, de quo loquebatur, antequam nasceretur jam erat.

VI. Cum ergo videritis eum in templo, o Judæi, nolite superbe agere contra eum dicentes : « In qua potestate hæc » facis [2] ? quia ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens » super asinam. » Nolite considerare in qua potestate facit, sed considerate tantum si facere potest : quoniam hoc credere est, illud autem tentare. « Ecce rex tuus venit tibi » mansuetus, sedens super asinam. » Nolite dicere : « Nos, » non habemus regem, nisi tantummodo Cæsarem [3]. Ecce » rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. » Si intellexeris, venit tibi : si non intellexeris, veniet contra

[1] Zach. IX, 9, et Matth. XXI, 4, 5. — [2] Luc. XX, 2. — [3] Joan. XIX, 15.

te : id est, si intellexeris, veniet ut salvet te, et sub pedibus tuis subjiciat gentes, et dicas per Prophetam gaudens : « Quoniam Deus excelsus, terribilis, et rex magnus » super omnem terram : subjecit populos nobis, et gentes » sub pedibus nostris. Elegit nos in hæreditatem sibi, spe» ciem Jacob quem dilexit [1]. » Si autem non intellexeris, veniet ut perdat te, et de templo sanctitatis expellat, et aliam sponsam de gentibus castiorem inducat in cubiculum sanctitatis, ut tu projecta et in tenebris constituta dicas per Salomonem : « Ne aspexeritis me, quoniam ego sum » denigrata, quoniam despexit me sol [2]. »

VII. Vis cognoscere mansuetudinem venientis? considera speciem adventus ejus. Non sedet in curru aureo, pretiosa purpura fulgens : nec ascendit super fervidum equum discordiæ amatorem et litis, qui gloriæ jactantia pectus habet repletum, qui de longe odorat bellum, et gaudet ad vocem tubæ, et cum viderit sanguineam pugnam, dicit in corde suo : « Bene est factum ; » sed sedet super asinam tranquillitatis et pacis amicam. Non autem vides in circuitu ejus splendentes gladios, aut cætera ornamenta terribilium armorum. Sed quid? Ramos frondentes testimonia pietatis. Venit ergo mansuetus, non ut propter potentiam timeretur, sed ut propter mansuetudinem amaretur.

VIII. « Sedens super asinam et pullum ejus. » Super matrem sedebat. Numquid et super pullum sedebat? Tamen etsi corporaliter fieri non poterat, ut super animal utrumque sederet, spiritualiter poterat, cum esset Deus, ut et in Judæis sederet, et in gentibus simul. Sedere autem super jumenta, est in præcordiis eorum habitare, ut dicat illis Christus : « Tollite onus meum super vos, et videte quia » mitis sum et humilis corde [3]. » Mansueti enim mansuetum

[1] Psal. XLVI, 3-5. — [2] Cant. I, 5. — [3] Matth. XI, 29.

debent portare : qui vocavit eos sessor est, non ut illos puniat propter peccata eorum, sed ut ipse requiescat in eis propter mansuetudinem eorum. Nam sicut hoc genus jumenti, si quid errat, in simplicitate errat, et non in asperitate : ita et homines qui crediderunt in Jesum Christum, sive ex Judæis, sive ex gentibus, ante Christum non in malitia, sed in ignorantia peccaverunt. Ideo se deridebant non puniri sub gravi sessore. Nam sicut peccatores equi sunt diaboli, ita et Sancti equi dicuntur Christi ; quia diabolus in peccatoribus sedens, instigat eos per deserta facinorum, id est, per fornicationes, per avaritias, et cætera. Christus sedens in Sanctis, dirigit eos per plana justitiæ, id est, in castitate, in humilitate. Ergo equitatus diaboli, perditio est : equitatus autem Christi, salus, sicut Habacuc dicit in Canticis suis ad ipsum Christum: « Qui » ascendis super equos tuos, et equitatus tuus sanitas est [1]. » Ergo induxit pullum in templum, ut gentes Judæis conjungat, ut adimpleat quod Jacob benedicens filium suum Judam prophetavit : « Alligans, inquit, ad vitem pullum » suum [2]. » Quæ est illa vitis? Judæa quæ de Ægypto translata est, et in Oriente plantata. Et sicut prophetavit Noë de filiis suis, dicens : « Benedictus filius meus Sem, dilatet » Deus Japhet, et inhabitabit in tabernaculo Sem [3]. » Sem enim pater fuit Judæorum, Japhet autem pater gentium, quæ per Christum ingressæ sunt in tabernacula Judæorum.

IX. « Euntes autem Discipuli, fecerunt sicut præceperat » eis Jesus, et adduxerunt asinam et pullum [4]. » Quoniam euntes Apostoli solverunt asinam alienam, ministerium quidem fuit eorum, virtus autem et auctoritas Christi. Nec enim potuissent tollere jumentum alienum ab illo domino, qui eos non cognoscebat unde essent, nisi præve-

[1] Habac. III, 8. — [2] Gen. XLIX, 11. — [3] Id. IX, 26, 27. — [4] Matth. XXI, 6, 7.

niens spiritus Christi cor domini ejus præparasset ad dandum. Sic quod Apostoli solverunt Judæos, vel gentes de vinculo inimici : in prima quidem facie eorum videbatur opus : revera autem fuit virtus et gratia Christi. Nec enim a Christo duodecim constituti totum mundum ligatum sub potestate diaboli solvere potuissent, nisi gratia Christi confregisset virtutem inimici.

X. « Et imposuerunt super eum vestimenta sua, et eum » desuper sedere fecerunt [1]. » Vestimenta sunt præcepta divina, et gratia spiritualis. Sicut enim turpitudo nuditatis vestimento tegitur, sic naturalia mala carnis nostræ præceptis et gratia divina teguntur. Omnis enim homo naturaliter non solum peccator est, sed etiam totum peccatum, dicente Apostolo : « Eramus natura filii iræ, sicut et cæ- » teri [2]. » Unde et Adam ideo se vidit nudum, id est, peccatorem : et ideo foliis fici, id est, mandatis asperæ legis cooperuit nuditatem suam. Et alibi promittens Deus justitias suas, et gratias ablaturum de gente Judæa, sicut dicit Dominus per Oseæ prophetam: « Et auferam vestimenta mea, » et linteamina, ostendam gentibus turpitudinem tuam [3]. » Ergo imposuerunt vestimenta sua super eos, id est, mandata et gratias quas ipsi acceperunt a Christo : super Judæos et gentiles imposuerunt, id est, tradiderunt, nec enim requiescere in eis potuisset Christus, nisi mandata ejus fuissent in eis.

XI. « Plurima autem turba vestimenta sua sternebat. » Alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant » in via [4]. » Videlicet ut eo veniente calcarentur a jumento. Vestimenta sunt mandata, sicut diximus : frondes autem, speciem tenent pietatis. Quoniam ergo et mandata legis, et species judaïcæ religionis a Christianis fuerant conculcanda

[1] Matth. xxi, 6, 7. — [2] Ephes. ii, 3. — [3] Oseæ ii. — [4] Matth. xxi, 8.

in via, id est, in Christo, ideo tunc illa sub pedibus jumenti sternebant in via. Et vide quoniam super jumentum quidem Apostoli posuerunt vestimenta sua, sub pedibus autem jumenti cætera turba judaïca : quoniam mandatis Apostolorum sternuntur quidem Christiani et adornantur, legis autem mandata conculcant. Quotiescumque enim circumcisionem spernimus, sacrificia Judæorum pro nihilo æstimamus, et cæteras consuetudines judaïcas reprobamus. Vestimenta Judæorum, quibus ipsi induebantur, nos qui sumus ex gentibus, sub pedibus nostris conculcamus. Alius autem sic : « Qui vestimenta, inquit, deposuerunt super asinam, Apostoli sunt, cæterique doctores : vestimenta autem sunt decus et schema gloriæ. » Gloriam ergo quam Christus accepit a Patre, dedit Discipulis suis : Discipuli autem accipientes eam a Christo, dederunt eam gentibus, ut delectabiliter Christus sederet in eis, sicut ipse dicit : « Et ego gloriam, quam mihi dedisti, » dedi eis, ut sint unum sicut et nos unum sumus [1]. » Turbæ autem, quæ vestimenta sternebant in via, credentes erant ex circumcisione, qui gloriam quam habebant ex lege, videntes Christum dejecerunt in terram, semetipsos humiliantes, et cum apostolo Paulo dicentes : « Secundum » justitiam quæ ex lege est conversatus sum sine querela, » sed quæ fuerunt mihi lucra, hæc æstimavi propter Chris- » tum detrimenta, et arbitror stercora esse, ut Christum » lucrifaciam [2]. » Quid est autem aliud, quam justitiam legis terræ coæquare, ante sublimem gloriam Christi ? Qui autem ramos de arboribus præcidebant frondentes, ipsi erant credentes et eruditi doctores, qui ex Prophetis accipientes exempla viva de Christo, quasi de arboribus semper virentibus, et nunquam folia verborum suorum dejicientibus, ramos frondentes ante pedes subjugalis populi sternebant,

[1] Joan. XVII, 22. — [2] Philip. III, 6-8.

et per ea exempla quasi per ramos frondentes, virentes sine offendiculo ambularent per viam vitæ istius, donec introirent in sanctuarium Dei.

XII. « Turba autem quæ præcedebat, et quæ sequeba-» tur, clamabat, dicens : Hosanna filio David [1], etc. » Memores populi mirabilium ejus, quæ ostendit eis, et sanitatum quas præstitit eis, exultantibus cordibus suis, ante et retro clamabant : « Hosanna filio David. » Qui præcedebant seniores erant, id est, Patriarchæ, Prophetæ, cæterique Sancti, qui ante adventum Christi de adventu ejus et prædixerunt, et cognoverunt. Sequentes autem juniores, id est, Apostoli, Martyres, cæterique doctores, qui post ascensum Christi de resurrectione ejus et ascensione vel operibus prædicaverunt et prædicant : et licet diversis quidem temporibus fuerunt, tamen in omnibus unus exultationis spiritus fuit. Et illi quidem prophetantes de Christo venturo clamaverunt : « Benedictus qui venit in nomine » Domini [2]. » Hi autem laudantes clamant de adventu Christi jam impleto, « Hosanna filio David. » Hosanna autem quidam interpretantur gloriam, alii redemptionem, alii salvifica, sive salvum fac. Nam et gloria illi debetur, et redemptio illi convenit, qui omnes redemit, et pretiosi sanguinis effusione salvavit.

[1] Matth. xxi, 9. — [2] Ibid.

HOMILIA XXXVIII.

CAPUT XXI.

1. « Et cum intrasset Jesus Jerosolymam, commota est » universa civitas, dicens : Quis est hic [1], etc. » Merito commovebantur videntes rem mirabilem : homo enim laudabatur quasi Deus, sed Deus laudabatur in homine. Dicebant enim : « Hosanna filio David. » Puto autem quod nec ipsi, qui laudabant, sciebant quid laudabant, sed spiritus subito ingressus in eos, nesciente animo, veritatis verba fundebat. « Et intravit Jesus in templum Dei [2]. » Hoc erat proprium boni filii, ut et veniens ad domum curreret patris, et illi honorem redderet, qui genuit eum, ut tu imitator Christi factus, cum in aliquam ingressus fueris civitatem, primum ante omnem actum ad Ecclesiam curras. Hoc erat boni medici ut ingressus ad infirmam civitatem salvandam, primum ad originem passionis intenderet. Nam sicut de templo omne bonum egreditur, sic et de templo omne malum procedit. Quemadmodum medicus quando primo ingreditur ad infirmum, statim de stomacho ejus interrogat, et eum componere primum festinat : quia si stomachus sanus fuerit, totum corpus validum est : si autem dissipatus fuerit, totum corpus infirmum est. Ita si sacerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret : si autem corruptum fuerit, omnium fides marcida est. Cor autem et stomachus sacerdotes intelliguntur, quia in rebus spiritualibus per eos totus populus gubernatur. Et sicut cor sapientiæ locus est, ita sacerdotes sunt receptacula sapien-

[1] Matth. xxi, 10. — [2] Ibid. 12.

tiæ spiritualis, Esaïa dicente, de regibus quidem : « Omne » caput in dolore : » de sacerdotio autem, « Omne cor in » tristitia [1]. » Sicut enim stomachus accipiens cibum, coquit eum in seipso, et per totum corpus dispergit : sic et sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per Scripturas ex Deo, et excoquentes eam in se, id est, tractantes et meditantes apud se, universo populo subministrant. Et sicut stomacho subministrante, unumquodque membrum suscipit nutrimentum, et convertit ipsum in se, secundum suam naturam : ut puta quod suscipit jecur, totum fit sanguis : quod autem suscipit fel, bilis efficitur totum : quod vero ascendit in pulmonem, phlegmata fiunt : quod autem in mamillas, totum efficitur lac. Sic sacerdotibus in Ecclesia loquentibus, verbum omnes suscipiunt, unusquisque autem convertit illud secundum proprium cor, ita ut unum idipsum verbum in cordibus quidem rectis procedat ad vitam, in cordibus autem perversis suscitet iracundiam, quasi bilis : in aliis autem operatur dilectionem dulcissimam, quasi lac : in aliis autem odia, quasi phlegma nocivum et expuendum. Videte ergo sacerdotes quomodo vos componatis in verbo et opere. Quoniam sicut in corpore, si aliquod infirmatum fuerit membrum, non omnino languet et stomachus : si autem stomachus languerit, omnia membra inveniuntur infirma. Sic si aliquis Christianorum peccaverit, non omnino peccant et sacerdotes : si autem et sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum. Ideo unusquisque Christianorum pro suo peccato reddet rationem : sacerdotes autem non solum pro suis, sed et pro omnium peccatis reddituri sunt rationem [2]. Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, et intellexit studiosus agricola, quia læsurum in radicibus haberet. Nam vere quemadmodum cum videris arborem pallenti-

[1] Isaï. I, 5. — [2] Hebr. XIII, 17.

bus foliis, marcidam intelligis, quia aliquam culpam habet circa radicem : ita cum videris populum indisciplinatum et irreligiosum, sine dubio cognosce quia sacerdotium ejus non est sanum.

II. « Et ejiciebat vendentes et ementes de templo [1], » significans quia homo mercator vix aut nunquam potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator, aut si voluerit esse, projiciatur de Ecclesia Dei, dicente Propheta : « Quia non cognovi negotiationes, introibo » in potentias Domini [2]. » Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens, et se commendare, sine maliloquio non potest esse : necesse est enim ut et isti male loquatur de illo, et illi male loquatur de isto : sic qui emit et vendit, sine mendacio et perjurio esse non potest : necesse est enim, ut negotiatoribus hic juret, quia non tantum valet res, quantum comparat eam, et ille juret quia plus valet res, quam vendit. Sed est nec stabilis substantia eorum. Talium enim substantia aut ipsis viventibus peritura est, aut a malis hæredibus dissipanda est, aut ad extraneos et inimicos hæreditas ipsorum ventura est. Non potest ad bonum proficere quod congregatur de malo. Quemadmodum si triticum, aut aliquam bladi speciem cernas in cribro, dum huc illucque jactas eum, grana omnia paulatim deorsum cadunt, et in fine in cribro nihil remanet, nisi stercus solum : sic et substantia negotiatorum, dum vadunt, et veniunt inter emptionem et venditionem, minuitur, et in novissimo nihil illis remanet, nisi solum peccatum. Ergo ostende nobis quis est negotiator? omnes enim homines videntur negotiatores. Ecce qui arat, comparat boves ut spicas vendat : et qui operatur lignum, comparat lignum, ut utensilia vendat : et linteonarius com-

[1] Matth. XXI, 12. — [2] Psal. LXX, 15, 16.

parat linteamina, ut vendat et ostendat : et fœnerator mutuat pecuniam, ut tollat usuras.

III. Et quomodo antiqui Judæi et Apostoli artificia laudaverunt? quia magis sunt sine peccato. Sicut et Paulus fuit sutor tabernaculorum, et ipse mandat, dicens : « Curent et nostri bonis operibus præesse [1]. » Et Apostoli quidam, sicut legimus, piscatores fuerunt. Ego ostendam qui non est negotiator, ut qui secundum regulam istam non fuerint, intelligas omnes negotiatores esse : id est, quicumque rem comparat, non ut ipsam rem integram et immutatam vendat, sed ut opus faciat ex ea, ille non est negotiator : quia qui materiam operandi sibi comparat unde faciat opus, ille non rem ipsam vendit, sed magis artificium suum, id est, qui rem vendit, cujus æstimatio non est in ea ipsa re, sed in artificio operis, illa non est mercatio : ut puta, faber comparat ferrum, et facit ferramentum : sed ferramentum illud non tantum habet ferri quantum valet, sed secundum opus ferramenti appreciatur. Qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram et immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei ejicitur. Unde super omnes mercatores plus maledictus est usurarius. Si enim qui rem comparatam vendit, mercator est et maledictus : quanto magis maledictus erit, qui non comparatam pecuniam, sed a Deo donatam sibi dat ad usuram? Secundo, quia mercator dat rem, ut jam illam non repetat : iste autem postquam fœneraverit, et sua iterum repetit, et aliena tollit cum suis. Adhuc dicit aliquis : « Qui agrum locat, ut agrariam recipiat : aut domum, ut pensiones recipiat, num est similis ei qui pecuniam dat ad usuram? Absit. Primum quidem, quoniam pecunia non ad aliquem usum disposita est, sicut ager, vel domus, sed ad pretium emendi vel vendendi. Secundo, quoniam qui

[1] Tit. III, 8.

agrum habet, arat eum, et fructum accipit ex eo : similiter et qui domum habet, usum mansionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum, vel domum, usum dare videtur, et pecuniam accipere, et quodammodo quasi commutare videtur lucrum cum lucro : pecuniam autem si repositam in sacculo teneas apud te, nullum usum capis ex ea. Tertio, ager vel domus utendo veterascit : pecunia autem cum fuerit mutuata, nec minuitur, nec veterascit.

IV. « Et mensas numulariorum subvertit [1]. » Pecunia spiritualiter homines intelliguntur : quia sicut nummus habet charagma Cæsaris, sic homo habet charagma Dei. Et quemadmodum solidus qui non habet charagma Cæsaris, reprobus est : ita et homo qui non ostendit in se imaginem Dei, reprobus æstimatur. Unde Esaïas dicebat ad Jerusalem : « Pecunia tua reproba est, caupones tui miscent vi» num aqua, et cætera [2]. » Ideo ergo mensas nummulariorum evertit, significans quia in templo Dei non debent esse nummi, nisi spirituales, id est, qui Dei imaginem habent : et non illi nummi, id est, non illi homines, qui terreni regis imaginem portant, id est, diaboli. Nam sicut homo bonus in se imaginem Dei ostendit, sic et homo malus imaginem diaboli habet. Aut certe mensas spiritualiter dicit Scripturas nummulariorum, id est, sacerdotum. Vere enim sacerdotum illorum Scripturæ eversæ sunt, ut jam nemo eorum pascatur in eis, succedente Novo Testamento priori. « Et » cathedras vendentium columbas evertit [3]. » Loquens etsi non sermone, tamen ipso facto : quid faciunt in templo multæ columbæ venales, ex quo una columba gratuita descendit in templum corporis mei? Id est, Spiritus sanctus replevit Ecclesiam meam. Non enim in sacrificio columbarum postmodum placiturum est Deo templum, id est, Ecclesia, sed in Spiritu sancto. Dixi enim vobis per Pro-

[1] Matth. XXI, 12. — [2] Isaï. I, 22. — [3] Matth. XXI, 12.

phetam : « Non accipiam de domo tua vitulos, neque de » gregibus tuis hircos; quoniam meæ sunt omnes feræ syl- » varum, jumenta in montibus et boves : cognovi omnia » volatilia cœli. Immola Deo sacrificium laudis [1], » quia non hostias volo, sed corda : non sacrificia, sed fidem. Item dixi vobis per eumdem Prophetam : « Afferte Domino glo- » riam et honorem [2]. » Et si vere vultis in templo Dei consistere, tollite hostias, et sic introite in atria ejus sancta. Tollite tauros de templo, quia unus taurus est offerendus pro grege universo, de quo Jacob dicebat accusans Levitas, id est, sacerdotes : quia in ira sua occiderunt hominem, et in furore suo subnervaverunt taurum. Tollite oves de templo, quoniam unus agnus occidetur. Quoniam ergo per Prophetas admonuerat eos, ubi hostias de templo tollerent animalium, et corda sua contribulata et humiliata offerrent, illi autem non obaudierunt : juste nunc tanquam iratus super inobedientia eorum, propria virtute expellit eos, ostendens per hæc, quoniam ipse est qui tunc per Prophetas admonuerat eos de hostiis expellendis.

V. « Scriptum est enim : Domus mea, domus orationis » vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum [3]. » Templum autem Dei speluncam facit latronum, qui lucra terrena et illicita, non etiam spiritualia in animarum salutem sectatur. Cultusque religionis eo modo non tam cultus Dei est, quam iniquæ negotiationis occasio. Nam quotidie ingreditur Jesus in templum suum, id est, in sanctam Ecclesiam, et ejicit omnes vendentes gratiam Dei de Ecclesia, episcopos, presbyteros, diaconos, omnesque ecclesiasticos, nec non et laïcos : quia unius criminis habentur, pariter Dei dona vendentes et ementes : quia scriptum est : » Gratis accepistis, gratis date [4]. » Columbas quoque ven-

[1] Psal. xlix, 9-11 et 14. — [2] Id. xxviii, 2. — [3] Isaï. lvi, 7, et Matth. xxi, 13. — [4] Id. x, 8.

dentium cathedras evertit, ut quod honor sacerdotalis debet auferri ab eis, doceret, qui pro terrena mercede opus Dei faciendum existimant. Quod igitur de ecclesiasticis diximus, hoc unusquisque de se intelligat. Dicit enim Apostolus : « Vos estis templum Dei vivi, et Spiritus sanctus » habitat in vobis [1]. » Non sit igitur in domo pectoris tui negotiatio illicita. Nihil boni quod facimus, vel facere possumus, adjuvante Domino, appetitu jactantiæ faciamus, non terreni lucri concupiscentia, non malarum cupiditate rerum, ne ingrediatur Jesus iratus et rigidus, et non aliter emundet templum suum, nisi flagello adhibito, id est, correctione gravissima : et de spelunca latronum, id est, de habitaculo dæmonum per usum iniquæ cupiditatis : et de domo negotiationis, id est, de corde terreni lucri inhiante, suæ faciat domum habitationis.

VI. Unde quia paucorum est tam solida fortitudo, cruciantur delicti sanandis vulneribus, quibus humana fragilitas sauciatur. Diligens est adhibenda curatio. Unde dicit Scriptura : « Quis enim gloriabitur castum se habere cor, » mundum a peccato [2]? » Omnes igitur intelligant delictorum indulgentiam, et reparationis suæ necessariam sibi esse medicinam. Nemo enim est tanta firmitate suffultus, ut de justificatione sua debeat esse securus. Utamur igitur, dilectissimi, saluberrimi temporis venerabilibus institutis, et solertiori cura nostras maculas tergamus. Quantumlibet enim caste et sobrie mortalis hæc vita ducatur, quodam tamen pulvere terrenæ conversationis aspergitur, et nitor mentium ad Dei imaginem conditarum, non ita a fumo totius vanitatis est alienus, ut nulla possit sordę fuscari, et non semper indigeat expoliri. Quod si etiam castissimis animis necessarium est, quanto magis est expetendum, qui tota forte anni spatia aut sæcularius, aut negli-

[1] 1 Cor. III, 16. — [2] Prov. XX, 9.

gentius transierunt? Quos charitate debita commonemus, ut confugiant omnes ad præsentem ubique Dei misericordiam, et digna se confessione cum observantia mandatorum Dei cunctorum corda sanctificent. Mitescat sævitia, iracundia mansuescat. Remittant sibi omnes culpas invicem suas. Nec exactor sit vindictæ, qui petitor est veniæ. Dicentes enim: « Dimitte nobis debita, sicut et nos dimit-» timus debitoribus nostris [1] : » durissimis nos vinculis colligamus, nisi quod profitemur impleamus. Clementes autem et mites animos largitas deorum. Nihil enim est dignius, quam ut homo sit auctoris sui imitator, et secundum modum propriæ facultatis divini operis sit executor. Nam cum aluntur esurientes, vestiuntur nudi, nonne auxilium Dei manus explet ministri? Et benignitas servi, munus est domini. Et merito Deo gratiæ referuntur de pietatis officiis, cujus opera videntur in famulis. Propterea ipse Dominus Discipulis suis ait: « Sic luceat lux vestra coram homini-» bus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem » vestrum qui in cœlis est [2]. Et accesserunt ad eum cæci et » claudi in templo, et sanavit eos omnes [3]. » Ut quod illi verbis clamabant, iste factis ostenderet. Quasi testis vocis eorum sanavit cæcos, ut cæci videntes, cæcos aspicientes viderent et ipsi: ut istorum illuminatio corporalis fieret illis spiritualis lucerna cordis. Curavit et claudos, ut claudicantes Judæi in fide currerent ad Christum, ut meliores pedes illi acciperent videntes quam isti.

VII. « Videntes autem principes sacerdotum, et scribæ » mirabilia quæ fecit, et pueros clamantes in templo, et » dicentes: Hosanna filio David: indignati sunt, et dixe-» runt ei: Audis quid isti dicunt [4]? » Quibus ipse poterat dicere: « Et vos videtis quid ego facio? Illos loquentes at-

[1] Matth. VI, 12. — [2] Id. V, 16. — [3] Id. XXI, 14. — [4] Ibid. 15, 16.

tenditis, et me facientem non consideratis. Ego enim factis interpretor voces illorum?» Quemadmodum columna in templo, si steterit recta, accepto pondere amplius confirmatur : si autem modice obliqua fuerit, suscepto pondere, non solum non confirmatur, sed amplius vadit ad latus : sic et cor hominis si rectum fuerit, videns opera alicujus viri justi, aut audiens, per doctrinam sapientiæ ejus amplius confirmatur : si autem fuerit perversum cor, videns opera alicujus viri justi, aut audiens, non solum non confirmatur, sed magis ad invidiam excitatur, et magis pervertitur. Hoc modo et sacerdotes videntes sanitates ægrotantium, et audientes laudem puerorum, non solum non crediderunt in Christum, sed magis excitati sunt contra eum, dicentes : « Audis quid isti dicunt? » Utinam vos audiretis quid dicunt. Hæ enim sanitates ægrotantium de vocibus clamantium testimonium dant, quia vera sunt quæ dicuntur. Item voces clamantium de sanitatibus ægrotantium testimonium reddunt, quia magna sunt quæ fiunt. Si sanitates ægrotantium mentiuntur de Christo, interrogate voces clamantium. Si voces clamantium mentiuntur, interrogate ægrotantium sanitates. Et ut quid quasi reum arguitis, quem tanti testes defendunt? Si juste clamant, consentite clamantibus, et credite in Christum : si autem injuste dicunt, reprehendite illos magis injuste, dicentes : «Et ut quid Christum culpatis?» Quid enim culpant Christum, si intelligunt illi quid dicunt?

VIII. « Jesus autem dixit eis: Utique nunquam legistis, » Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem [1]? » Tanquam si dicat: « Esto istud mea culpa est, quia isti clamant: numquid mea culpa est, quia ante tot millia annorum hoc futurum Propheta prædixit? » Si recordamur quomodo superius dixit : « Turba autem quæ præcedebat, et

[1] Psal. VIII, 3, et Matth. XXI, 16.

» quæ sequebatur, clamabat [1] : » intelligimus quia infantes dicebantur, non ætate, sed simplicitate cordis. Infantes autem lactentes, nec intelligere aliquid, nec laudare possunt. Lactentes autem dicebantur, quoniam quasi lactis suavitate, ita mirabilium delectatione excitati clamabant, sicut scriptum est : « Sic exaltavi animam meam, sicut ab- » lactatus super matrem suam [2]. » Lac enim dicitur opus miraculorum, panis autem doctrina perfectæ justitiæ, sicut ait Apostolus : « Et verbum meum, et prædicatio mea non » in persuasione sapientiæ verbi, sed in ostensione spiritus » et virtutis [3]. » Item post modicum sic dicit : « Et ego non » potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnali- » bus : quasi parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non » escam [4]. » Omnis prima inductio fidei, id est, simplex doctrina, lac dicitur, quoniam sicut lac sine labore, et sine opere dentium manducatur, et manducantem suavitate sua delectat : sic et mirabilia nullum laborem videntibus ponunt, sed videntes admiratione delectant, et ad fidem molliter invitant. Panis autem perfectioris doctrinam justitiæ significat, quam accipere non possunt, nisi exercitati sensus circa res spirituales : quoniam qui audit, necesse habet intra se tractatibus quibusdam discutere et meditari : quasi quibusdam dentibus spiritualibus molere. Unde et lex ruminantia animalia voluit esse munda [5]. Illa enim esca doctrinæ non tantum carnalibus suavis est, quantum spiritualibus utilis est ad salutem. Sicut enim infanti si dederis fragmentum panis, quoniam angustas habet fauces, offocatur magis quam nutritur : sic et homini imperfecto in fide, et puero sensibus, si altiora mysteria sapientiæ volueris dicere, angustam habens fidem et sensum, magis scandalizatur, quam ædificatur. Et quemadmodum viro per-

[1] Matth. xxi, 9. — [2] Psal. cxxx, 2. — [3] 1 Cor. ii, 4. — [4] Id. iii, 1, 2. — [5] Deut. xiv.

fecto si dederis lac, fauces quidem ejus delectat, membra autem ejus non confortat. De pane enim scriptum est, non de lacte, quia confortat cor [1]. Si autem panem manducet, non tantum fauces ejus delectat, quantum præstat ei virtutem : sic et viro perfecto in fide, et maturo sensibus, si miracula ostenderis, delectatur quidem aspectu, nihil autem proficit ei ad ædificationem sensus, aut notitiam veritatis : si autem verbum sapientiæ exposueris ei, et ratione delectatur, et ædificatur in fide.

IX. « Et relictis eis, abiit foras extra civitatem in Bethaniam, et mansit ibi [2]. » Ut recedendo compesceret, quos respondendo non potuit : quia malitia non compescitur sermonibus, sed excitatur. Malum enim hominem melius locum dando potes vincere, quam respondendo. Nam si contendis irrationabilem ratione placare, et illum non placas, et te ipsum subvertis. « Et mansit ibi. » Noluit manere in Jerusalem, de qua jam voluntate recesserat, quæ in mortem Domini sui jam manus armatas tenebat, seipsam magis occisura quam Dominum, sed mansit apud Lazarum et sorores ejus, ut illic requiesceret corporaliter, ubi et spiritualiter repausabat. Nam sanctorum virorum est non ibi quærere mansionem, ubi clariores sunt viri, sed ubi fideliores : nec gaudent ubi epulæ largæ sunt, sed ubi sanctitas floret.

[1] Psal. cm, 15. — [2] Matth. xxi, 17.

HOMILIA XXXIX.

CAPUT XXI.

I. « Mane autem revertens in civitatem, esuriit, et videns » fici arborem unam secus viam, venit ad eam, et nihil in- » venit in ea nisi folia tantum, et ait illi : « Nunquam ex te » fructus nascatur in sempiternum [1], etc. » Non quasi homo cibum, sed quasi Deus salutem humanam : non quasi indigens quærit nostram justitiam, sed quasi misericors desiderat nostram salutem. Si autem quasi homo esuriisset cibum, nunquam mane esuriisset : sed ideo ad hoc mane esuriit, quia semper esuriit, qui justitiam illorum esuriit, aut aliorum salutem. Merito ergo veniens ad gentem Judæam Christus, mane esuriebat, cum per tot millia annorum nullum justitiæ suæ desiderat cibum. « Mane autem, » id est, initium duodecimæ horæ, de qua supra locuti sumus. Vides ergo quia mutationes istæ sæculi hujus, et horæ dicuntur et dies : et si consideres per singula sæcula, quasi et mane invenies fieri et vespere. Ecce factum est mane super Adam, quando creavit eum Dominus, et dedit ei mandatum justitiæ quasi lucem. Deinde magis atque magis hominum iniquitate crescente, et quasi nocte veniente, justitia quasi lux recessit ab eis. Iterum factum est alterum mane, quando Dominus veniens ad Noë propter reparationem sæculi, ad eum et ad filios ejus posuit justitiæ testamentum, quasi lumen. Iterum crescente hominum iniquitate, quasi nocte prævalente, recessit ab eis sol, id est, Dominus cum luce justitiæ suæ. Iterum revertens re-

[1] Matth. xxi, 18, 19.

duxit tertium mane, eligens Abraham, et ostendens ei quasi lumen animæ notitiam veritatis, ponens testamentum in eo circumcisionis et fidei. Item prævalente iniquitate quasi nocte veniente, recessit ab eis quando filii Israël secundum idola Ægyptiorum vivebant. Nunquam enim afflixissent eos Ægyptii, si quantum ad primam faciem lux fuisset in eis. Item rediens quarto mane apparuit Mosi, et educens Israël de Ægypto lucem legis ostendit eis. Item crescente iniquitate quasi nocte novissima deducti sunt in captivitatem filii Israël. Revertens iterum Dominus reduxit quintum mane, revocans filios Israël de captivitate, restaurans plebem per Zorobabel, et per Jesum filium Josedech, de cætero reparans legem per Esdram prophetam. Iterum crescente iniquitate quasi nocte veniente, subtraxit ab eis Dominus misericordiam suam quasi lucem, et facti sunt iterum sub Romanorum potestate. Sexto autem mane reversus est Christus ad Judæos et gentes, et dedit eis seipsum manifestissimum lumen. Etiam modo sicut videtis Christianorum iniquitate crescente, quasi nocte veniente, recedet a nobis, et auferet gratiæ suæ lumen a nobis, sicut ipse testatur, dicens: « Putas cum venerit Filius » hominis, inveniet fidem super terram [1]? » Septimum autem lumen daturus est nobis, cum venerit reddere singulis secundum opera eorum. Et quotiescumque peccata hominum prævalentia excludunt a se misericordiam Dei, illud tempus nox dicitur: quotiescumque autem misericordia Dei prævalens, non aspicit peccata nostra, sed visitat homines in bono, dies dicitur visitatio ejus. Ut scias autem de nocte, quæ fit ante Christi adventum priorem, dicit Propheta: « Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matu» tinum lætitia [2]. » De nocte autem consummationis futuræ ipse Dominus dicit: « Cum sero factum esset, vocavit ope-

[1] Luc. XVIII, 8. — [2] Psal. XXIX, 6.

» rarios, et reddidit eis mercedem [1]. » Ergo per istos sex dies et noctes laboravit Dominus vadens a nobis, et revertens ad nos. Vadens propter peccata nostra, et rediens propter misericordiam suam. Cum autem factum fuerit septimum mane, tunc requiescet in septimo die, quia postmodum hominibus viventibus sine successione peccatorum lux justitiæ est permansura, et semper sol Christus erit nobiscum, dicente Apostolo : « Rapiemur in nubibus ob» viam Domino in aëra, et sic semper cum Domino eri» mus [2]. » Ideo ergo mane revertens esuriit : quod mysterium intelligitur ex tempore resurrectionis ejus, quando relicta est synagoga, et suscepta est Ecclesia.

II, « Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad » eam, et nihil invenit in ea, nisi folia tantum [3]. » Arbor fici, est synagoga. Nam synagoga propter multitudinem multorum granorum sub uno cortice habitantium, dicta est ficus quasi multorum hominum fidelium habitantium in una domo, sicut scriptum est : « Deus qui inhabitare fa» cit unanimes in una domo [4]. » Denique vide ipsa folia fici, quomodo secundum similitudinem manus formata sunt. Folia autem viriditatis, sunt species tantummodo sanctitatis in homine, aut sine fructu operum verba religiosa. Quicumque ergo homo religiosus, id est, arbor rationabilis, profitetur se esse Dei, et justitiam non operatur, arbor est tantummodo, folia sine fructu portans, quales sumus nos, de quibus prophetavit Apostolus : « Erunt, inquit, in » novissimis diebus homines seipsos amantes, cupidi pecu» niarum, elati, superbi, parentibus non obedientes, vo» luntatis suæ amatores magis quam Dei, speciem quidem » pietatis habentes, virtutem autem ejus abnegantes, quos » in finem maledicturus est Dominus, ut nunquam ex illis

[1] Matth. xx, 8. — [2] 1 Thess. iv, 16. — [3] Matth. xxi, 19. — [4] Psal. lxvii, 7.

» fructus nascatur, sicut maledixit Judæis, et aruerunt [1]. » Secus autem viam, est juxta mundum. Ideo ergo nullum in Judæis fructum Christus potuit invenire, quia juxta mundum viventes erant, id est, secundum mundum. Mundus enim via est communis, per quam omnes transeunt qui nascuntur, sicut exposuimus in parabola seminantis. Quicumque ergo homo fidelis, id est, arbor rationabilis, juxta mundum vivens, nunquam potest in se fructum justitiæ tenere. Unde Paulus dicebat ad Timotheum : « Nemo » militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei pla- » ceat cui se probavit [2]. » Ut quid non potest fructus suos tenere? Transeuntes enim et retranseuntes dæmones, vel ministri ipsius per viam, id est, vagantes per mundum suum, excutiunt eos. Sicut enim irrationabilis terra, quæ secus viam posita est, semper conculcatur, et dura est, et semina doctrinæ in sulcos sensus sui non recipit, sed volatiles spiritus rapiunt ea: sic et omnis arbor rationabilis juxta viam posita nunquam potest esse fructifera, id est, homo secundum mundum vivens, nunquam potest evadere a peccato, ut sit justus. Frequenter enim transeuntes spiritus, ipsas gemmas justitiæ excutiunt de ramis ejus antequam aperiantur in flores. Interdum autem ipsos flores jam apertos excutiunt, interdum vero etiam poma ipsa formata deponunt. Rami enim sunt animæ sensus ipsius, de quibus omnia bona procedunt. Gemmæ autem sunt bonæ cogitationes cohærentes in sensibus. Aperti autem flores, sunt bonæ voluntates. Sicut enim de gemmis flores procedunt, ita de bonis cogitationibus nascuntur bonæ voluntates. Sicut autem flores non possunt procedere, nisi fuerit gemma : sic bona voluntas nasci non potest, nisi præcesserit in homine cogitatio bona. Bona enim cogitantes, incipimus desiderare quæ bona sunt apud Deum. Nam

[1] 2 Tim. III, 3-5. — [2] Id. II, 4.

voluntates bonæ sic suaves sunt apud Deum, quemadmodum odoriferi flores. Unde Salomon dicebat : « Fili, serva »te a cogitationibus quæ sunt sine intellectu [1]. » Poma autem sunt opera justitiæ perfectæ. Sicut enim ex floribus poma formantur, ita ex bonis voluntatibus opera perfecta nascuntur. Sicut autem ante pomum flos præcedit, ita ante opus bonum, bona voluntas. Omnis itaque homo qui jam nec cogitat aliquando quæ bona sunt, ipsas gemmas justitiæ de ramis, id est, de sensibus ejus, transeuntes dæmones excusserunt. Qui autem cogitat quidem bona, et proponit in corde suo facere quod bonum est, puta aut eleemosynam facere, aut jejunare, aut continens esse, et tamen concupiscentia sæculi victus, aut ex quacumque occasione mutaverit voluntatem suam : de illius sensu jam apertos flores dæmones excusserunt. Qui autem cogitavit bona, et proposuit, et perfecit quod proposuit, ille poma produxit. Quod si iterum peccaverit, et propter peccata sequentia justitiæ opera priora perdiderit, de illis sensibus dæmones jam perfecta poma excusserunt. Sicut ergo difficile est arborem juxta viam positam, fructus suos usque ad maturitatem servare : sic difficile est virum fidelem juxta istum mundum viventem, id est, in actibus ejus, justitiam immaculatam usque in finem servare. Si vis ergo fructus justitiæ usque in finem tenere, recede de via, et plantare in loco secreto, ut nec mundus tecum aliquid habeat commune, nec tu cum mundo.

III. « Et ait illi : Nunquam ex te fructus nascatur in »sempiternum [2]. » Non quia maledixit arborem, ideo fructus non dedit, sed quia non dabat, ideo maledixit ei, ut nec folia ipsa proferret : id est, non ideo Judæi perdiderunt justitiam, quia Deus eos dereliquit, sed ideo eos Deus dereliquit, quia justitiam non afferebant, ut nec ipsa spe-

[1] Sap. 1, 5. — [2] Matth. xxi, 19.

cies pietatis esset in eis, aut sermo. Et vere sicut melius est ut non sit arbor, quam ut sit quidem, et secundum genus suum fructum non faciat : sic melius est ut nec sit homo Dei, quam ut sit quidem, et conversationem non habeat secundum Deum. Qui enim tuus non est, si tibi non obaudit, non doles : de illo autem graviter doles qui tuus est, et te contemnit, et aliis servit : sic Deus non tantum de alieno, et aperte diabolo servienti irascitur, quantum de suo diaboli faciente voluntatem. Ideo in fine sæculi ipse Deus mittet operationem erroris in tales, sicut et quotidie fieri videmus ut credant mendacio, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, ut judicentur omnes. Non vult enim ut videantur esse ipsius, qui vere non sunt ejus. Uxor meretrix melius est ut nec sit viri sui, quam ut ipsa illius male ambulando excitet eum in zelo.

IV. « Et aresacta est continuo ficulnea. Et videntes Dis» cipuli, mirati sunt dicentes : Quomodo continuo aruit fi» culnea [1] ? » Mirati sunt, quia sermo ejus quasi flamma descendit ad radices ipsius. O Apostoli, qui vidistis Lazarum sepultum, et putridum iterum venientem ad vitam solo sermone [2] : quid miramini, si videtis arborem solo sermone siccatam? Qui enim potest vitam donare, ille potest et vitam auferre : qui autem vitam auferre non potest, nec vitam dare potest.

V. « Respondens autem Jesus, ait illi : Amen dico vobis, » si habueritis fidem, et non hæsitaveritis, non solum de » ficulnea facietis: sed et si monti huic dixeritis : Tolle te, » et jacta te in mare, fiet [3]. » Mons ille invisibilis, qui arbores infructuosas producit, ubi loca petrosa et aspera, ubi præcipitia pendentia, et cavernæ, non hominibus ad habitandum aptæ, sed bestiis, ubi nulla est planities ad

[1] Matth. xxi, 19, 20. — [2] Joan. xi. — [3] Matth. xxi, 21.

requiescendum in pace, sed ascensionibus et descensionibus plenus est. Quicumque enim diabolo stant, alias ascendunt, alias descendunt. Qui mons est dictus, non propter altitudinem dignitatis, sicut Angeli sancti, sed propter inflationem superbiæ ; non propter firmitatem virtutis, sed propter immobilem et incorrigibilem malitiam suam. Istum montem tollite de medio Sanctorum, ubi fides, ubi spes, ubi charitas, ubi planities pacis, ubi speciosi fontes doctorum, ubi prata florentia rore gratiarum, ubi volucres sancti, assidue vernantes cantibus delectant. « Et mitte te » in mare : » id est, in istum mundum, ubi aquæ sunt salsæ, et non procedentes ad usum, id est, populi iniqui, non proficientes ad gloriam Dei, in quos omnia dulcia flumina spiritualium gratiarum currunt, et salsitatem eorum mutare non possunt, sed magis illorum salsitas corrumpit in se dulcedinem venientium fluminum in mare hujus mundi, ubi semper dominantur potestates, et diversorum spirituum periculosa certamina. Sicut enim assidua est in mari tempestas, sic in isto mundo persecutio Satanæ, ubi nunquam tranquillitas est, sed ascendentibus undis, id est, tentationibus impellentibus et impulsis, invicem se percutiunt aquæ, et invicem se frangunt et confringuntur, et invicem se confringentes quemdam irrationabilem sonum dant. Sic seipsos homines occasionibus hujus mundi ex ipso mundo nascentibus, quasi undis se invicem comedunt, et impugnant, et ex se quasi insanas voces pelagi dimittunt. Unde dicebat Apostolus : « Omnis clamor et ira tol» latur a vobis [1]. Mitte te in mare. » Ubi sonus confusus, ubi inconstantia æterna, ubi infatigabilis contentio undarum, ubi timor est, et semper mortis fluit imago, « Et omne » quodcumque petieritis in oratione, credentes accipietis [2]. » Gratiam quidem fidei Deus donat, tamen homines eam

[1] Ephes. IV, 31. — [2] Matth. XXI, 22.

nutriunt, et faciunt fortem : fides autem facit abstinentiam rerum malarum, et opus bonarum. Quanto magis te abstinueris a malo, et secutus fueris bonum : tanto amplius fidem tuam fortem facis. Quanto autem minus abstinueris a malo, et negligentius feceris bonum : tanto magis fidem infirmam habes.

VI. « Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum » docentem principes sacerdotum, et seniores populi, di» centes : In qua potestate hæc facis ? et quis tibi dedit hanc » potestatem [1] ? » Quoniam autem unum diem viderant sacerdotes Christum cum magna gloria introëuntem in templum, ita ut populus undique voce angelica clamaret : « Hosanna filio David. » Qui ingrediebatur ut homo, laudabatur ut Deus. Qui celabatur in carne, demonstrabatur in voce : quem malitia sacerdotum quasi hominem blasphemabat, hunc innocentia parvulorum quasi Deum exaltabat. Quantum autem ille glorificabatur, tantum sacerdotes invidia torquebantur, et illius honor illis fiebat in tormentum. Sic enim est res, ut quando boni in sua virtute laudantur, mali autem in sua invidia cruciantur. Itaque non sufferentes in pectore suo invidiæ stimulantis ardorem, prorumpunt in vocem. « In qua potestate hæc fa» cis ? » O invidia, quæ sibi semper est inimica ! Nam qui invidet, sibi quidem ignominiam facit, illi autem cui invidet, gloriam parat. Ipse vituperabilis invenitur de sua invidia, ille autem laudabilis demonstratur de sua virtute. Ergo invidia sibi soli nociva est. Alterum autem non solum non gravat, sed adhuc magis commendat. Venerunt ergo ad eum quasi ad peccantem in templo, et dum non inveniunt culpam, criminantur beneficium, dicentes : « In qua » potestate facis hæc ? » Corpus sanum aliquoties percutitur, et non facile vulneratur : corpus autem debile ab in-

[1] Matth. XXI, 23.

tus tacitam habet læsuram, etiamsi modice tactum fuerit, citius dissipatur. Sic animal liberum et integrum non facile offenditur : animal vero invidia vulneratum, non solum causa idonea, sed etiam levis occasio excitat in dolorem. Sic et sacerdotes Judæorum invidentes Christo, dum justas causas accusandi non inveniunt circa eum, etiam de bono ejus turbantur, dicentes ; « In qua potestate facis » hæc ? » Cogitabant in dolore apud se : » Nos fuimus columnæ templi, et ecce super illum recumbit tota Ecclesia, et nos inventi sumus sine causa erecti, quia ministerium perdidimus, et nomen vacuum possidemus. Nos fuimus tacentium Scripturarum quasi lingua visibilis, et ecce ille resonat in medio templi, et nos contempti tacuimus quasi cithara dissipata. Nos fuimus patres populi, et ille quotidie generat filios, nos autem steriles sumus inventi. » Ideo non ferentes dicebant : « In qua potestate facis hæc ? » Dicendo : « Quis tibi dedit hanc potestatem ? » ostendunt illi quasdam esse personas, quæ dant hominibus potestatem, sive corporalem, sive spiritualem. Tanquam si ita dicant : « De sacerdotali familia genitus non es, senatus tibi hoc non concessit, Cæsar non donavit. » Si autem credidissent quod omnis potestas ex Deo est, nunquam interrogassent, « Quis » tibi dedit hanc potestatem? » Scientes quia « Omne datum » perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum [1] » Et, quia « Nemo potest accipere aliquid, nisi datum fuerit » ei de Cœlo [2]. »

VII. Omnis homo secundum se æstimat alterum; nec potest ipse melius sentire de alio, quam ipse senserit de se. Ecce fornicarius neminem æstimat castum. Item castus non facile de fornicario suspicatur. Superbus neminem putat humilem; humilis neminem credit esse superbum. Sic qui non est ex Deo sacerdos, nullius sacerdotium putat ex

[1] Jacob. I, 17. — [2] Joan. III, 27.

Deo. Unde autem putas fieri, ut invicem se sacerdotes contemnant et persequantur, nisi quia per ambitionem facti sacerdotes, omnes tales æstimant, quales sunt et ipsi? Sacerdos autem qui est secundum Deum, omnem sacerdotem timet offendere, quia omnes ex Deo fieri arbitratur, quamvis ex hominibus sit factus. Ecce enim David quamvis manifestum sciret Saül non esse regem secundum Deum, tamen frequenter sibi traditum nolebat occidere, dicens : « Non injiciam manum meam in unctum Domini [1]. » Item cum Paulus maledixisset sacerdotem Ananiam, et audisset quoniam erat sacerdos, pœnitentia ductus respondit: « Nesciebam, fratres, quia princeps erat sacerdotum [2]. » Aut certe scientes sacerdotes, quoniam multi quidem faciunt signa, non ex potestate Dei, sed ex potestate contraria, sicut in multis exposuimus locis ; ideo blasphemantes interrogabant: « In qua potestate facis hæc? » in spiritu Dei, an in spiritu Beelzebub? » Sicut alibi blasphemantes dicebant de eo : « Quia hic non ejicit dæmonia, nisi in Beelze» bub principe dæmoniorum. Respondens autem Jesus, » dixit : Interrogabo vos unum verbum, quod si dixeritis » mihi, et ego vobis dico in qua potestate hæc facio : Bap» tisma Joannis unde erat, de cœlo, an ex hominibus [3]? » Sciens Dominus inconvertibilem eorum malitiam, proposuit eis quæstionem undique catenatam, ut non respondentes audiant, sed ut impediti non interrogent. Quia præceperat : « Nolite sanctum dare canibus [4]. » Et non decebat, ut transgrederetur præceptum, quod ipse præposuit. Deinde etiam si dixisset, nihil profecisset : quia non potest sentire quæ lucis sunt tenebrosa voluntas. Quid prodest, si cæco aliquam pulchritudinem monstras? Cæcitas autem spiritualis est malitia cordis. Sicut enim cæ-

[1] 1 Reg. xxiv, 7. — [2] Act. xxiii, 5. — [3] Matth. xx, 24, 25. — [4] Id. vii, 6.

cus non potest aspicere in splendorem luminis, sic non potest intelligere homo malignus mysteria pietatis. Sicut enim cautus venator, bestiam comprehendere volens : cum viderit ex una parte illius præcipitem locum, ex altera parte erigit retia, ut ex quacumque parte exilierit, aut in retia incidat, aut in præcipitium cadat : sic et Dominus illis simplici interrogatione laqueum posuit, ut si quidem de cœlo dicerent, in laqueum reprehensionis inciderent. Diceret enim eis : « Quare ergo non creditis eis ? » Si autem de terra dicerent, quasi in præcipitium, sic in periculum mortis incurrerent apud populum, ut lapidarentur. Interrogantem enim oportet docere, tentantem autem quocumque modo retundere, et objectionis illius astutiam rationabili percussione confundere, et non veritatem ejus mysterii publicare. Sic enim alibi Dominus diabolo fecit, cum protulisset adversus eum exemplum Scripturæ, quam non intellexerat, dicens : « Scriptum est enim : » Angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne » forte offendas ad lapidem pedem tuum [1]. » Non ei dixit ; « Non sic intelligitur Scriptura illa, » sed sic dimisit eum in ignorantia. Et altero eum manifestiori confudit exemplo, ut et audaciam ejus confunderet, et prophetica mysteria non revelaret.

VIII. « Et respondentes dixerunt Jesu : Nescimus. Et » ipse ait eis : Nec ego vobis dico in qua potestate hæc fa» cio [2]. » Non dixit : « Nec ego scio. » O vos scitis ut homines, et denegatis ut mali : ego autem scio ut Deus, et non dico quasi justus indignis. Nam mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur. Sic et veritas si non invenit quem salvet, ipsa se sibi conservat immaculatam. Quid autem vobis videtur? Quos reos proponit in causa, ipsos et judices petit, ut a nullo mereantur absolvi,

[1] Psal. xc, 11, et Luc. iv, 10, 11. — [2] Matth. xxi, 27.

qui seipsos condemnant. Magna est fiducia justitiæ, ubi causa adversario ipsi committitur, reddi veritatis exitum non timet. In parabolis figurat personas eorum, ut quia non intelligunt, ipsi adversus se sententiam dicant. Sic et aliquando cum David in peccatum incidisset, quasi stupore alicujus somnii vigilabat : nam quamvis peccaverat, tamen adhuc David erat sanctissimus [1]. » Itaque a Nathan parabolarum retibus comprehensus, coëgit ut ipse adversus se judicium mortis proferret. Et circumventio quidem tunc talis, sed circumventionis exitus modo non talis : ille enim comprehensus ad pœnitentiam flexus est, isti autem magis ad malitiam sunt excitati : hæc est enim proprietas bonorum hominum et malorum. Bonus enim comprehensus in peccato, ingemiscit, quia peccavit : malus autem comprehensus, fremit, non quia peccavit, sed quia comprehensus est in peccato. Ut puta domesticum animal, si aliquanto tempore extra domum errando fuerit evagatum, cum venerit in manibus domini sui, quasi in recordationem naturæ suæ redactum, cito iterum mansuescit : animal autem sylvestre, cum fuerit comprehensum, aut morsibus appetit, aut calcibus repugnat. Sic et malus homo correptus, non solum pœnitentiam non agit, sed adhuc adversus corripientem magis irascitur.

[1] 2 Reg. XII.

HOMILIA XL.

CAPUT XXI.

I. « Homo quidam habebat duos filios, et accedens ad » primum, dixit : Fili, vade hodie operari in vineam meam. » Ille autem respondens, ait : Nolo. Postea autem pœni- » tentia motus, abiit. Accedens autem ad alterum, dixit si- » militer. At ille respondens, ait : Eo, domine, et non ivit. » Quis ex duobus fecit voluntatem patris ? Dicunt ei : Pri- » mus. Dicit illis Jesus : Amen dico vobis, quia publicani et » meretrices præcedunt vos in regno Dei. Venit enim ad » vos Joannes in via justitiæ, et non credidistis ei : Publi- » cani autem et meretrices crediderunt ei : vos autem vi- » dentes, nec pœnitentiam habuistis, postea ut crederetis » ei [1]. » Quis est ille, nisi Deus, qui omnes homines crea- vit, paterno affectu diligit : qui cum sit natura dominus, tamen magis vult diligi quasi pater, quam timeri ut do- minus? Propterea in principio mandatorum legis non di- xit : « Timebis Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, » sed « Diliges [2]. » Dilectionem enim ab hominibus exigere, non est dominii, sed paternitatis : « Qui duos filios ha- » buit. » Unum quidem gentium populum, alterum Judæ- orum : quorum major filius erat gentium populus, minor autem populus Judæorum, quoniam gentes quidem erant ex patre Noë, Judæi autem ex Abraham.

II. « Et accedens ad primum, dixit : Fili, vade hodie » operari in vinea mea. » Hodie, id est, in tempore sæ- culi hujus. Quomodo locutus est filiis suis? Non in facie

[1] Matth. xxi, 28-32. — [2] Deut. vi, 5.

ut homo, sed in corde ut Deus. Homo in auribus verbum sonans, sed Deus in mentibus suggerit intellectum. Quoniam autem sic loquitur Deus, ipse signat dicens Eliæ : « Descende in Sarreptam Sidoniæ, et illic mandabo vi-» duæ, ut pascat te [1]. » Quomodo putas mandavit viduæ? Non sermone, sed in spiritu, nec enim legitur specialiter ei Deus mandasse. Quis autem non intelligat Deum invisibiliter in corde ei locutum? Quando enim venit ad eam Elias, illa colligebat hastellas, ut sibi quidem et filiis suis, non autem ut Eliæ cibum pararet, sed repente magnanimiter obtulit admonenti, quod ante cum extrema desperatione paraverat. Quando enim modicam habebat farinam in capsa, sed magnam fidem habebat in corde, quam esuriebat Elias : reges quidem esuriebant, vidua autem pascebat, quia in illa tentatione horrea quidem defecerunt, capsa autem exuberabat, ut impleretur quod fuerat scriptum : « Divites eguerunt et esurierunt : inqui-» rentes autem Dominum non deficient omni bono [2]. » Quid est operari in vinea? justitiam facere. Vineam enim justitiam diximus supra, quam generaliter quidem in natura omnium hominum Deus plantavit, specialiter autem dedit eam in libro Judæis : cujus diversæ vites sunt diversæ species justitiarum : in qua vinea unusquisque secundum proprias vires, aut paucas vites operatur, aut multas. Nescio autem si totam vineam quis hominum sufficiat operari.

III. « At ille dixit : Nolo. » Quomodo dixit : « Nolo? » in cogitatu. Qui enim habens intellectum boni et mali, relinquit bonum, et sequitur malum, in cogitationibus suis contra Dominum respondere videtur : « Quia nolo, » id est contra intellectum suum creatum sibi a Deo. Nisi enim dixerit in corde suo : « Nolo, » non potest fieri ut aliquando

[1] 3 Reg. XVII, 9. — [2] Psal. XXXIII, 10, 11.

peccet, dicente Propheta : « Dixit injustus, ut delinquat » in semetipso [1]. » Gentes enim a principio relinquentes Deum et justitiam ejus, et transeuntes ad idola et peccata, in cogitationibus suis respondere videntur : « Nolumus facere justitiam, quam scimus ex nobis. »

IV. « Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At » ille respondens, ait : Eo, domine, et non ivit. » Judaïcus enim populus, id est, minor filius interrogatus, et per Mosem, et per Joannem quasi a Deo per eos loquente, spopondit se omnia facturum quæcumque præceperat Dominus : postea autem aversi, mentiti sunt Deo, sicut de illis dicit Propheta : « Filii alieni mentiti sunt mihi [2]. » Quis ex » duobus fecit patris voluntatem? At illi responderunt : » Primus [3]. » Vide quomodo, sicut jam diximus supra, attracti parabolæ veritate, ipsi adversum se sententiam protulerunt, dicentes priorem filium patris voluntatem fecisse, id est, populum gentium : quia melius est non promittere, et facere justitiam Dei, quam promittere et mentiri.

V. Quorum judicium abundanter confirmans addidit, et dicit : « Amen dico vobis, quia publicani et meretrices » præcedunt vos in regnum Dei [4]. » Ac si dicat : « Non solum populus gentium melior est vobis Judæis, sicut judicastis et ipsi, sed etiam publicani et meretrices, qui sunt inter vos manifeste turpissimam profitentes vitam, præcedunt vos in regnum Dei : quanto magis populus Gentium? » Puto quod ex persona omnium virorum peccatorum publicani ponuntur, et ex persona omnium mulierum peccantium meretrices, quoniam quamvis multa sint peccata in viris et mulieribus præter ista, tamen præcipue in viris avaritia abundat, fornicatio autem in mulieribus :

[1] Psal. xxxv, 2. — [2] Id. xvii, 46. — [3] Matth. xxi, 31. — [4] Ibid.

ut puta, mulier quamvis potest esse avara aut superba, tamen non facile per avaritiam, aut superbiam peccat : quoniam non habet facile honores, pro quibus avaritiam exerceat : aut sit superba inter eos, cum quibus conversatur, ut in superbia peccet, quæ in domo sua sedet inclusa. Ideo autem facile peccatum fornicationis incurrit, maxime quia hoc vitium facile ex vacantia et otio nascitur. Nam qui sollicitudinibus animum habet occupatum, non facile fornicationi operam dat. Nam definitio amoris hæc est animæ vacantis passio. Vir autem quoniam in actibus rerum diversarum est assidue, in avaritiæ peccatum incurrit : in fornicationem autem non facile, nisi forte multum sit lascivus. Nam occupatio virilium sollicitudinum, suggestionum voluptates plurimum excludit. Unde proprium est hoc adolescentium nihil agentium.

VI. Nunc exponit causam, propter quam publicani et meretrices præcedunt eos, dicens : « Venit ad vos Joannes » in via justitiæ, et non credidistis ei ; publicani autem et » meretrices crediderunt ei : vos autem videntes, nec pœ- » nitentiam egistis postea, nec credidistis [1]. » Ac si dicat : « Etsi non venisset ad vos Joannes in via justitiæ, sed tantum baptismum pœnitentiæ prædicasset, vos quasi sacerdotes et prudentes, quasi judices non personarum, sed rerum debueratis ei credere, etsi non quasi Justo, tamen quasi justa dicenti. Quid enim pertinet ad auditorem vita prædicatoris? Si enim male vivit, illius est damnum solius : si autem bene docet, omnium audientium lucrum est. Nunc autem venit ad vos in via justitiæ sic manifesta, ut conversatio ejus venerabilis et angelica vita etiam publicanorum et meretricum corda concuteret, et percussa pavore flecteret ad credendum, et vestra corda non tetigit. Videtis quia juste publicani et meretrices præcedunt

[1] Matth. xxi, 32.

vos in regnum Dei? Considera autem, quomodo conversatio bona prædicatoris prædicationi suæ præstat virtutem, ut etiam indomabilia domet corda. Et ipsa quidem prædicatio justa unam ex se habet virtutem : duplicem autem habet, quando et prædicatio justa est, et ipse qui prædicat justus. Sic dicit : « Vos autem nec pœnitentiam egistis, quasi publicani et meretrices credentes Joanni : » illi fecerunt quod majus est, isti autem neque pœnitentiam egerunt, quod est minus. Numquid publicani et meretrices credentes in Christum, sine pœnitentia crediderunt? Neque enim possibile erat credere in eum sine pœnitentia, qui baptismum pœnitentiæ prædicabat.

VII. Quod ergo vult dicere, tale est : « Debueratis vos quidem sacerdotes quasi justitiam Scripturarum habentes. quasi populi præcessores ante populares credere Joanni, ut omnes illi vestrum sequerentur exemplum : et non solum hoc non fecistis, sed nec postquam vidistis publicanos et meretrices credentes, nec nunc confusi estis, aut compuncti : quia publicani et meretrices crediderunt, qui credere non sperabantur : vos autem id duritia permansistis, qui videbamini totius justitiæ sectatores, et ne tunc quidem pœnitentiam egistis, ut credaretis, ut vel illorum exemplum sequeremini, quibus debueratis ipsi esse exemplum. Numquid vos magis sine peccato eratis quam illi, ut illis credentibus ei, vos non crederetis Christo? Non, sed magis contemptores Dei, magis superbi, et vanæ gloriæ amatores, et duri, qui nec præcedere illos voluistis in fide, nec sequi. Et vere magna confusio est sacerdotum, et omnium clericorum, quando laïci inveniuntur fideliores eis, aut justiores. Quomodo autem non sit confusio esse illos inferiores laïcis, quos etiam æquales esse confusio est? Per hanc ergo parabolam eis prophetabat quia gentes quidem quasi meliores fucrant eligendæ, quæ imprimis

quidem contumaciam ostenderunt, postea autem obedientiam exhibuerunt : et Judæi quasi deteriores abjiciendi, qui imprimis quidem professi sunt obedientiam, postea autem inventi sunt contumaces : quia melius est apud Deum non promittere et facere, quam promittere, et mentiri. Tamen in figuratione Judæorum et gentilium, quam exposuimus, multorum traditionem sequentes, aliquid mihi videtur esse contrarium. Si enim vere hi duo filii Judæi et gentiles essent intelligendi, postquam sacerdotes interrogati responderunt priorem filium voluntatem patris fecisse, concludens Christus parabolam, sic debuit dicere : « Amen dico vobis, quia gentes præcedunt vos in regnum Dei : nunc autem dicit : « Quia publicani et » meretrices præcedunt vos in regnum Dei. » Quod magis profanorum hominum conditionem ostendit, quam gentium statum : nisi forte sic intelligamus, ut supra jam diximus, quia ex hac narrationis causa publicanos introduxit et meretrices, pro eo ut dicat : « Sic gentium populus magis placens est Deo quam vos, ut etiam publicani ipsi et meretrices acceptabiliores sint apud Deum propter conversationem suam, quam vos propter promissionem vestram mendacem. »

VIII. Si ergo placet propter hanc rationem traditio illa, bene : sin autem, potest et altera esse traditio talis. Cum sacerdotes non discendi causa, sed terrendi interrogarent : « In qua potestate facis hæc ? » audierant frequenter, sicut exponit Joannes, quando dicebat, ut unum proferam de multis exemplum : « Dixi vobis, et non credidistis : opera » quæ ego facio in nomine Patris mei, ipsa testificantur de » me [1]. » Item : « Si non facio opera Patris mei, nolite cre- » dere mihi. Quod si facio, etsi mihi non vultis credere, » vel operibus credite, ut sciatis et credatis, quia ego in

[1] Joan. v, 36 et XIV.

» Patre, et Pater in me est [1]. » Hoc enim non erat manifeste pronuntiare quia in potestate Dei hæc faciebat. Quoniam ergo hæc eo dicente, ex populis multi in eum crediderunt, sacerdotes autem juxta quod non crediderant, sed adhuc frequenter insurrexerant super eum, introduxit parabolam duorum filiorum : ostendens eis per eam quoniam meliores sunt populares, qui a principio sæcularem et carnalem profitentur vitam, quam sacerdotes, qui ab initio profitentur se Deo servire : quoniam populares quidem, vel satiati actibus suis malis, aliquando compuncti convertuntur ad Deum, et incipiunt operari justitiam Dei : sacerdotes autem impœnitibiles constituti, nunquam desinunt peccare in Deum. Duos ergo filios, dicit laïcorum conditionem, et ordinem sacerdotum. Quis est prior filius? populus. Prior enim populus creatus est, deinde sacerdotes qui regunt populum. Alioquin ante creati rectores, quam regerent? Non enim populus propter sacerdotes creatus est, sed sacerdotes propter populum. Nam et mundum Deus ante creavit, et postea hominem qui regeret mundum. Denique populus Dei ex tempore Abrahæ cœpit, sacerdotes autem ex tempore Aaron.

IX. « Et dixit uni eorum : Fili, vade hodie operari in » vineam meam. At ille respondit : Nolo. Postea autem pœ- » nitentia motus, ivit. Et accedens ad alterum, dixit simili- » ter. At ille respondens, ait : Eo, Domine, et non ivit [2]. » Nam sicut omnes Judæi quamvis interrogati, et per Mosem et per Jesum, quasi a Deo per eos loquente, spoponderunt omnia se facturos, quæ præceperat eis Deus, et non fecerunt : gentes autem quamvis non promiserint prius, tamen postea obedientiam Deo dederunt : ita enim et populares per hoc ipsum, quod sæcularem suscipiunt vitam, denegare videntur obedientiam Deo ; sacerdotes autem magis viden-

[1] Joan. x, 37, 38. — [2] Matth. xxi, 28-30.

tur obedientiam promittere Deo, præcipue per hoc ipsum quod specialiter in ministerio Dei constituuntur. Nam qui doctor populi constituitur, sine dubio profitetur se talem fore, qualem esse oportet doctorem. Sicut enim qui sutoriam, verbi causa, aut quamcumque alteram profitetur artem, etsi specialiter non spondeat, tamen per hoc ipsum quod sutoriam professus est artem, et opificium vel magisterium ejus artis aperuit, videtur tacite omnibus spopondisse, ut sine reprehensione impleat quam professus est artem : sic sacerdos, et omnis clericus, etsi specialiter non promittat, tamen per hoc ipsum quod doctor constituitur aliorum, tacite promittere Deo videtur in omnibus obauditurum se Deo. Quæ sit autem vinea, vel quomodo Deus loquatur ad homines, diximus supra.

X. « Quis e duobus fecit voluntatem patris? At illi responderunt : Primus. » Et verum est, quia melior est laïcus qui in prima facie sæcularem vitam profitetur, revera autem complectitur spiritualem : quam sacerdos, qui in prima quidem facie profitetur vitam spiritualem, revera autem amplectitur vitam carnalem. Et melior est laïcus ante Deum pœnitentiam agens, quam clericus permanens in peccatis. Laïcus enim in die judicii stolam sacerdotalem accipiet, et a Deo chrismate ungetur in sacerdotium : sacerdos autem peccator spoliabitur sacerdotii dignitate, quam habuit, et erit inter infideles et hypocritas, dicente Domino de malo dispensatore : « Si autem cœperit sedere servus manducare » et bibere cum ebriosis, veniet Dominus ejus die, qua non » sperat, et hora qua ignorat, et dividet eum, partemque » ejus ponet cum hypocritis et infidelibus[1]. » Unde et modo sic invenies rem. Sæcularis homo post peccatum facile ad pœnitentiam venit : nam occupatus negligentia sæculari, dum Scripturis non satis attendit, semper ei quæ in Scriptu-

[1] Luc. XII, 45, 46.

ris posita sunt, nova videntur : ideoque cum audit aliquid de gloria Sanctorum, aut de pœna peccatorum, quasi novum aliquid audiens, expavescit : dumque aut bona concupiscit, aut mala timet compunctus, ad pœnitentiam cito decurrit. Nihil autem impossibilius, quam illum corrigere, qui omnia scit, et tamen contemnens bonum, diligit malum. Omnia enim quæcumque sunt in Scripturis, propter quotidianam meditationem ante oculos ejus inveterata, et vilia æstimantur. Nam quidquid illic terribile est, usu vilescit. Propterea clericus, qui semper meditatur Scripturas, aut omnino observaturus est, et erit perfectus : aut si semel cœperit illas contemnere, nunquam excitatur in illis, ut timeat. Quis aliquando vidit clericum cito pœnitentiam agentem? Sed etsi deprehensus humiliaverit se, non ideo dolet quia peccavit, sed confunditur, quia perdidit gloriam suam.

XI. Putas-ne Dominus quasi crudelis, clericis pœnitentiam denegavit, dicens : « Si sal infatuatum fuerit, in quo » condietur [1] ? » Sed quasi naturalem rem esse considerans, quia non est qui doceat illum errantem, qui errantes alios corrigebat, ideo addidit, et dicit : « Amen dico vobis, quia » publicani et meretrices præcedunt vos in regnum Dei. » Id est, non dico populares, qui secundum rationem verbi vitam suam dispensant : sed publicani et meretrices, qui desideriis mundialibus et voluptatibus carnalibus seipsos mancipaverunt, præcedunt vos in regnum Dei, quia illi conversi desiderant esse quod non erant : vos autem denegatis in opere quod videmini profiteri in verbo, et estis tanquam arbores folia sine fructu habentes, non pascentes dominum suum, sed deludentes. Et vide quod non dixit, aut quia publicani et meretrices introibunt in regnum Dei, vos autem repellemini longe : aut quocumque alio verbo

[1] Marc. IX, 49, et Luc. XIV, 34.

significante non eos intraturos in regnum Dei, sed ita : « Præcedunt vos in regno. » Ubi alius præcedit in cœlesti regno, alter sequitur, qui etiam lætatur : etsi in secundo loco, tamen nihilominus erit in regno. Adhuc autem vide quia non dixit quasi de futuro, « Præcedent vos : » sed quasi de præsenti, « Præcedunt vos. » Secundum hæc igitur verba et sacerdotes significabantur ingressuri in regno Dei, id est, crediturі in Christo. Sed quia, credentibus publicanis et meretricibus Joanni, et baptizatis, ab eo sacerdotes æstimantes se justos, neque credere voluerunt ei, post publicanos et meretrices intraturi annuntiantur, sicut et factum est. Post ascensionem autem Domini multi eorum per Apostolos crediderunt in Christo, sicut testantur Actus Apostolorum, dicentes : « Et multa turba sacerdotum obediebat fidei [1]. » Et qui sunt publicani et meretrices, qui præcesserunt eos in regno? Matthæus publicanus, et Zachæus princeps publicanorum, et cæteri publicani, qui cum ipsis et propter ipsos crediderunt in Christo. Et quæ meretrices? Quas exponunt Evangelistæ nuper testantes quia publicani et meretrices crediderunt Christo adhuc in mundo hoc degenti. Sacerdotes autem post ascensum illius per Apostolos crediderunt. Ergo propter misericordiam quidem Dei ingressi sunt et ipsi in regno, propter elationem autem cordis sui post publicanos et meretrices ingressi sunt, ut fieret eis pro pœna superbiæ præcessio meretricum et publicanorum. Ut per hoc cognoscamus quia nihil sic impedit fidem quam elatio cordis : unde dicebat ad eos : « Vos qui justificatis vosmetipsos, Deus » novit corda vestra : quia quod hominibus elatum est, » abominatio est ante Deum [2]. Audite et aliam parabo- » lam [3]. » Ac si dicat : » Iterum vos vulnero, ut aliquando

[1] Act. vi, 7. — [2] Luc. xvi, 15. — [3] Matth. xxi, 33.

sentiatis dolorem : nam aspera medicina citius sanat, ubi tamen sanabilis morbus est.

XII. « Homo erat paterfamilias [1]. » Homo nomine, non natura : similitudine, non veritate. Si quis autem existimat Christum hac causa etiam tantum animam habuisse humanam, quia dictus est homo, audiat et Deum patrem hominem dictum. Præscius Dei Filius, quoniam per appellationem humani nominis, quasi homo purus fuerat blasphemandus : etiam Deum patrem invisibilem constitutum hominem appellavit, ut dum et Pater homo dicitur, Filius de hæreticorum blasphemiis liberetur. Paterfamilias est, cui cœlum et terra quasi una sunt domus, qui Angelorum et hominum natura dominus est, benevolentia pater. Qui ideo se patrem omnium voluit dici, ut omnes considerantes bonitatem ejus, non sub specie simulata ei serviant, quasi mali servi domino : sed in veritate, quasi boni filii genitori.

XIII. « Qui plantavit vineam [2]. » Quam vineam? Quam de Ægypto transtulit. Quomodo plantavit vineam illam? Quomodo vinitor studiosus, qui primum omnes in circuitu infructuosas sylvas excidit, et sic postea plantat, ne forte arbores lascivientes, dum huc et illuc per longa spatia ramos suos exporrigunt, adhuc tenerum effocent malleolum. Sic Deus gentes sine fructu justitiæ constitutas occidit, et sic collocavit Israël, ne forte gentes indisciplinatæ, dum in longum terminum suæ dominationis extendunt, affligant populum Dei novitium.

XIV. « Et sepem circumdedit ei, et torcular fodit in ea, » et ædificavit turrim [3]. » Quid est sepis, nisi Angeli in circuitu, custodientes populum Dei, ne in vineam Christi invisibiles latrones irrumpant? Angelos enim præesse hominibus et Apostolus dicit : « Mulier velamen debet habere

[1] Matth. xxi, 33. — [2] Ibid. — [3] Ibid.

» super caput propter Angelos [1]. » Item Dominus : « Amen » dico vobis, quia Angeli eorum quotidie vident faciem » Patris mei [2]. » Et in Actibus Apostolorum dicitur ad puellam nuntiantem de Petro, « Ne forte Angelus ejus sit [3]. » Quid est torcular, nisi Ecclesia? Sicut enim area Ecclesia intelligitur, quia in ea per multam triturationem et ventilationem triticum separatur a paleis : sic rationabiliter Ecclesia torcular est intelligenda, in qua omnes fructus vineæ, id est, opera servorum Dei, et fides roborata ad Dei gloriam transmittuntur. Ecclesia autem torcular est, habens in se verbum Dei, quo non delectatur natura carnalis, acquiescit autem ei contorta propter timorem judicii, vel amorem præmii, ut non tantum ipsa Ecclesia torcular videatur, quantum ipsum verbum Dei quod traditum est in ea fossum. Si enim verbum Novi Testamenti, quod leve est, cruciat hominem, contradicente carnis natura, quanto magis Veteris Testamenti quod importabile erat? Ubi ergo verbum Dei positum erat in lege, modum vivendi constituens, torcular erat fossum : ubi autem de fide Dei prophetabatur, turris ædificata erat. Nam sicut in turri consistentes duo bona consequuntur, et hostium irruptionem ipsi facile patiuntur, et hostes de turri facile conterunt : sic et qui in fide Christi consistunt, vel in lege Dei, et dæmones super se irruere non sinunt, et spiritualibus bonorum operum sagittis eos facile vulnerant : et dæmones super illos irruere nequeunt, et a spiritualibus malorum operum sagittis non facile vulnerantur. Aut ita : Sepis meritum est et custodia patrum justorum, qui tanquam murus factus est populo Israël. Nam propter promissionem factam a Deo, sic possidebantur ab eo, etiam contra meritum suum, septi meritis patrum suorum.

XV. « Torcular autem fodit in ea. » Prophetas, ex quibus quasi ex torcularibus gratia Spiritus sancti decurrebat

[1] 1 Cor. xi, 10. — [2] Matth. xviii, 10. — [3] Act. xii, 15.

ut mustum. Ex quibus nonnunquam potati filii Israël, musti admirabantur virtutem. « Ædificavit turrim. » Hoc est legis fiduciam et altitudinem, ex qua sacerdotes velut speculatores Christum specularentur venturum. « Et loca- » vit eam colonis. » Qui sunt coloni, quibus locatus est populus, id est, vinea, nisi sacerdotes ? Plantatus est autem populus primum in Abraham, quando imprimis locutus est ad eum Deus, dicens : « Exi de terra tua, et de cognatione » tua [1], etc. » Ex eo enim facta est vocatio seminis ejus. Locatus est colonis tempore Mosi, quando per legem constituti sunt sacerdotes et Levitæ, et procurationem regendi populi susceperunt ad magnam suam gloriam, et ad grande periculum. Ad gloriam quidem, si diligenter tractaverint populum Dei : ad periculum autem, si negligenter. Si enim ille pro negligentia debet timere periculum, qui procurationem suscepit terrenarum rerum de manu alicujus hominis potentis, quanto magis sacerdotes, qui de manu Dei susceperunt animarum procurationem sanctarum ? Plantatus quidem legitur populus in terra repromissionis, secundum quod scriptum est : « Vineam de Ægypto trans- » tulisti, ejecisti gentes, et plantasti eam [2]. » Sed illam plantationem hic intelligere non oportet, ne prius locatam eam colonis inveniamur exponere, quam plantatam. Quoniam autem diximus sacerdotes populum Dei colere, Deum autem reddere mercedem vitæ : nemo sacerdos existimet quoniam juste pro merito operum suorum accipiet a Deo mercedem, et non potius propter gratiam et misericordiam Dei. Non enim sacerdotes præstant Deo docentes populum ejus, sed Deus sacerdotibus committendo eis populum suum in spiritu. Nos autem doctrinæ mercedem acquirere non poteramus, nisi nobis procuratio populi commissa fuisset. Ergo coloni sunt sacerdotes, qui colentes populum

[1] Gen. XXXI, 1. — [2] Psal. LXXIX, 9.

quasi vineam, cum acutissimo ferro sermonis faciunt eos bonos fructus justitiæ Domino exhibere. Sicut autem duram terram ferrum emollit, sic et verbum duritiam cordis relaxat. Sicut rastro ferreo herbæ radicitus evelluntur a vinea, sic et acri sermone vitia de populo resecantur. Ut sicut colonus quamvis de suo munera obtulerit domino, non sic eum placat, quomodo si de vinea ejus reditus ei obtulerit : sic et sacerdos non tantum propter suam justitiam placet Domino, quomodo si populum Dei in sanctitate docuerit, quoniam ipsius justitia una est, populi autem multiplex.

XVI. « Cum autem tempus appropinquasset fructuum, » misit servos suos ad colonos, ut acciperent de fructibus » suis. Et apprehendentes coloni servos ejus, unum cæci- » derunt, alium autem occiderunt, alium vero lapidaverunt. » Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt eis » similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum, di- » cens : Verebuntur filium meum [1]. » Servos suos dicit Prophetas, quos per singulas generationes misit ad populum Judæorum. Considera quomodo per singulos gradus misericordiæ divinæ malitia Judæorum crescebat, et quomodo per singulos gradus judaïcæ malitiæ Dei misericordia addebatur, et contra clementiam Dei malignitas humana certabat. Ecce qualisvis amicus alicujus fuerit homo, si semel ab illo fuerit passus injuriam, quantumcumque frangitur ejus affectus : si iterum passus fuerit, iterum magis minuitur : et si iterum amplius non minuitur amicitia ejus, certe tamen non additur. Dei autem misericordia, quanto magis a Judæis offendebatur, tanto amplius addebatur in eis. Ecce enim post tanta beneficia Dei, et sine admonitione Domini, debuerant Domino justitiæ suæ tributa persolvere : tamen non reddentibus eis, misit paucos servos suos,

[1] Matth. XXI, 34-37.

quibus occisis, addidit bonitatem cum debuisset irasci, et misit plures. Item pluribus interfectis, accumulavit bonitatem, et misit filium suum, et hunc non quasi ad obnoxios pœnæ sententiam bajulantem, sed patientiæ veniam : et post tot scelera adhuc eis misericordiæ locum servabat. Sic enim dicit : « Forsitan filium meum reverebuntur. » Ergo misit confundere illos, non autem punire. Nam pro tantis injuriis benigno Domino sufficiebat sola vindicta pudoris. Cogitavit ergo apud se quamvis neque contumeliare servos meos debuerant : quia qui servis faciunt injuriam, dominum exhonorant : tamen mittam filium meum, qui totum possidet in natura. Si amare eum voluerint, est quod ametur in eo, quia post me solus est bonus : si voluerint eum timere, est quod timeatur in eo, quia post me solus terribilis est Deus.

XVII. « At illi videntes filium, dixerunt intra se : Hic » est hæres, venite, occidamus eum, et obtinebimus hære- » ditatem ejus [1]. » Ex omnibus operibus ejus cognoverunt eum Filium Dei esse, hoc enim significat dicens : « Ecce » hic est hæres : » tamen postquam introivit in templum, et omnes vendentes animalia quæ ad sacrificium vendebantur, foras ejecit, in quibus sacerdotes avari tunc delectabantur, tunc præcipue cogitaverunt eum occidere, dicentes intra se : « Si populus istum habuerit Deum, necesse est ut dimittat consuetudinem hostiarum, quæ ad nostrum pertinent lucrum, et acquiescat offerri sacrificium justitiæ, quæ ad gloriam Dei pertinet, et sic jam non erit populus iste possessio nostra, sed Dei : videlicet non ad nostrum quæstum pertinens, sed Dei. Si autem occiderimus eum, dum non est qui justitiæ fructus a populo quærat neglecta justitia, sic semper tenebitur consuetudo offerendarum hostiarum, et sic fiet nostra possessio ad nostrum perti-

[1] Matth. xxi, 38.

nens lucrum. Et hoc est quod dicit : « Et nostra erit hæredi-» tas. » Hæc cogitatio communis est omnium sacerdotum carnalium, qui non sunt solliciti quomodo populus vivat sine peccato, sed aspiciunt quid in Ecclesia conferatur, et hoc existimant sacerdoti sui lucrum. Et non solum sacerdotes, sed etiam omnes homines carnales hoc solum existimant suum, et hoc lucrum habere se de hac vita arbitrantur, quod secundum carnem delectati fuerint in hac vita. Quoniam autem volentes ostendere quidem Filium semper fuisse, quemadmodum Patrem : cum dicimus illis : « Si filius est, et natus est, et unicum habet. » Propositione negativa respondent, non de proprietate filii Dei secundum carnem : quia post incarnationem dictus est filius ex baptismo, sicut et cæteri sancti : antea autem Verbum fuit semper cum Patre. Quos etiam Deus ex hoc loco convincit, dicens : « Mittam Filium meum. » Quando ergo adhuc cogitabat de transmittendo Filio post Prophetas, jam Filius erat. Deinde si eo modo dicitur filius, sicut omnes sancti, ad quos factum est verbum Dei : debuit autem et Prophetas filios dicere, sicut et Christum : aut et Christum servum dicere, sicut et cæteros Prophetas : ex qua re Prophetas quidem servos omnes, hunc autem solum filium appellavit. « Et ejecerunt eum extra vineam [1]. » Id est, extra civitatem Jerusalem. Et Judæi suo consilio usi ejecerunt eum, et Deus suo consilio ejici eum ordinavit. Isti cogitabant ut crimen mortis ejus extra civitatem expellerent : Deus cogitabat ne virtus resurrectionis ejus civitatem scelerum salvaret, id est, ut Judæis quidem moreretur ad mortem, gentibus autem resurgeret ad vitam.

XVIII. « Cum ergo venerit dominus, quid faciet colonis » illis ? Dicunt illi : Malos male perdet [2]. » Non est illorum quod juste judicaverunt, sed ipsius causæ. Est enim causa

[1] Matth. xxi, 39. — [2] Ibid. 40, 41.

veritatis, quæ quasi violentiam illis fecit, ut non possent eam celare. Sicut sole in nubibus constituto, hoc quod est dies, non est nubium permittentium eum apparere super terram : sed virtus solis, quæ pertransiens nubes, etiam impedientibus eis apparet : sic juste pronuntiavit Judæorum non placata, sed apposita malignitas. Erraverunt bene dicendo. Nam mendaces quantum ad se tunc mentiuntur, quando dixerint veritatem : sed, in hoc sæculo ubi licet hominibus aliud sentire in corde, et aliud dicere in sermone, tamen ita veritate Christi circumdantur homines et tenentur, ut ipsi adversus se judices fiant. Putas quomodo in die judicii convincendi sunt peccatores in suis peccatis, ita ut nullum colorem excusationis inveniant? ubi ipsa opera statuentur ante oculos peccatoris, dicente Propheta : « Arguam te, et statuam contra faciem tuam peccata tua [1] : » ubi animam ipsæ cogitationes cordis accusant, et e contra excitatur conscientia quasi domestica testis, dicente Apostolo : « Cogitationibus se invicem accusantibus, aut etiam » defendentibus in die cum judicabit Dominus occulta ho» minum [2]. » Sic et sacerdotes, vineæ spiritualis cultores, qui populum non ad Dei gloriam exercebant, sed ad suum lucrum fructificabant : ita eos Dominus suis parabolis circumclusit, ut ipsi se sua sententia condemnarent. Quis illum defendet, qui seipsum accusat? Aut quis eum existimet innocentem, qui seipsum pronuntiat reum? Væ animæ, quæ sibi defensionem conscientiæ non præparat in die judicii. Datur enim nobis exemplum, ut per hoc judicium, consideremus futurum judicium Christi.

XIX. Sciendum est autem, quia Lucas quidem Evangelista sic dicit : « Adduxerunt eum extra vineam, et occi» derunt : cum ergo venerit dominus, malos illos male per» det : et responderunt sacerdotes : Absit : intellexerunt

[1] Psal. xlix, 21. — [2] Rom. ii, 15, 16.

» enim quod de ipsis diceret [1]. » Secundum Lucam ergo sacerdotes contradicunt sententiæ Christi : secundum Matthæum autem suscipiunt et confirmant. In prima quidem facie videntur esse contraria, revera autem non sunt contraria, sed diversa ratione sunt dicta. Ille enim secundum responsionem sermonis illorum exposuit, iste autem secundum responsionem cordis. Nam vere visibiliter quidem in facie contradixerunt, dicentes : « Absit : » in corde autem et in conscientia sua susceperunt, dicentes : « Malos male » perdet. » Quid est quod dicimus ? Omnis homo et malum cognoscit, et bonum, et intelligit quod est justum, et injustum. Posuit enim Deus quemdam spiritum scientiæ boni et mali in hominibus, ut quotiescumque peccamus, ille in silentio quasi factum nostrum accuset, et in conscientia tacite ad animam loquitur, dicens : « Malum est hoc, et hoc bonum est. » Propterea si fecerit homo malum, et deprehensus fuerit in eo, verbis quidem denegat, et excusat : ab intus autem conscientia ejus recognoscit, et sibi ipsa discussa, per spiritum confitetur quod fecit. Unde scriptum est : « In cogitationibus impii interrogatio erit [2]. » Ecce si servum tuum deprehenderis in furto, et volueris eum castigare, verbis quidem denegat : et si interrogas eum utrum dignus est castigari, dicit : « Non : » conscientia autem ejus confitetur quia dignus est cædi. Sic ergo et sacerdotes malæ conscientiæ, verbis quidem dixerunt : « Absit : » conscientia autem confessi sunt, quia malos male perdet. Frequenter autem Scripturæ cogitationes cordis ita exponunt, quasi dicta sermonis, sicut ait Job : « Dicit impius » Deo : Discede a me, quia vias tuas noscere nolo [3]. » Item Propheta : « Pupillum et advenam occiderunt, et dixerunt : » Non videbit Dominus, neque intelliget Deus Jacob [4]. »

[1] Luc. xx, 15, 16. — [2] Sap. I, 9. — [3] Job. xxi, 14. — [4] Psal. xciii, 6, 7.

Item Salomon : « Omnis homo transgrediens in lecto suo » dicit : Quis me videt? parities et tenebræ circumdant me, » quem verebor? Non memorabitur Altissimus delictorum » meorum [1]. » Alioqui quomodo potest fieri, ut qui intellexerant contra se dictas esse parabolas, ita ut vellent eum tenere, consentirent sententiæ ejus?

XX. Denique quasi non acquiescentibus illis, ideo introducit aliud testimonium Scripturæ, dicens : « Nunquam » legistis : » id est, si parabolam meam non intellexistis, vel istam Scripturam non cognoscitis? Quod si non acquievissent confiteri dignos se esse pœna, utique non erat necesse adhuc eis aliud proferre exemplum? « Lapidem quem re- » probaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli [2]. » Id est, quare non intelligitis quia vos estis ædificatores : et quomodo non cogitatis, in cujus ædificii angulo ponendus est ille lapis? Numquid in vestro, unde reprobatus est? Non, sed in alio. Ergo aliud ædificium est futurum. Si autem aliud ædificium est futurum, ergo vestra ædificatio contemnenda est. Ædificatores enim sunt sacerdotes, qui generationes hominum super generationem per doctrinam ædificantes, quasi lapides super lapidem ponentes, domum Dei componunt. Sicut enim ædificatores, nodosos lapides, et habentes torturas, ferro dolant, postea vero ponunt eos in ædificio, alioqui non dolati lapides lapidibus non cohærent : sic et Ecclesiæ doctores vitia hominum, quasi nodos acutis increpationibus primum circumcidere debent, et sic in Ecclesiæ ædificatione collocare : alioquin vitiis manentibus, Christiani Christianis concordare non possunt. Unde putas lites in Ecclesia, inimicitias, altercationes invicem, nisi propter avaritiam, propter invidiam, aut propter superbiam, propter vanos honores? Tolle hæc, et nulla discordia invenietur in Christianis. Et sicut artifex ex omnibus

[1] Eccli. XXIII, 23, 26. — [2] Psal. CXVII, 22, et Matth. XXI, 42.

lapidibus eligit meliores, et ponit a foris in facie ædificii, cæteros autem lapides qualescumque mittit intus : sic Ecclesia meliores Christianos eligit, et ponit in facie Ecclesiæ, id est, alios facit sacerdotes, alios diaconos, cæterosque ministros Ecclesiæ, ponit senes et viduas sanctam vitam habentes in Ecclesia, permanentes, ponit continentes juvenes et virgines : cæteri autem si mediocres fuerint, proficiunt in medio Ecclesiæ, id est, ædificii propter misericordiam Dei. Sicut ergo forani lapides nullum debent habere nodum, aut angulum, nec debent esse alter lapis intus, alter foris : quia si sic fuerint, totum ædificium deturpant : sic et clerici senes, et vides continentes, et virgines nullam debent habere maculam, neque in verbo, neque in cogitatu, neque in facto, neque in opinione, quia ipsi sunt pulchritudo Ecclesiæ et virtus : et si mali fuerint, totam deturpant Ecclesiam. Sicut enim lapides qui sunt intus in ædificatione nemo aspicit, sed eos qui foris sunt considerant omnes: sic sæcularium hominum vitia neque sic considerantur, neque sic nocent Ecclesiæ. Nam quamvis populus sæcularis sit et indisciplinatus, tamen si isti boni fuerint, tota Ecclesia speciosa videtur. Nam sicut forani lapides intraneos intra se tenent, et constringunt : sic totus populus istorum meritis et sanctitate salvatur. Lapis autem dicitur Christus propter duas causas. Primum, quia suis fundamentum est forte, et neque aliqua seductione illecebrarum solvuntur, qui super eum consistunt, neque tempestatibus persecutionum moventur. Deinde, quia in Christo iniquorum est magna confractio. Sicut enim omnis res, quæ percutit lapidem, ipsa quidem colliditur, lapidem autem non lædit : sic et omnis qui contra Christianitatem agit, se quidem corrumpit, Christianitati autem non nocet.

XXI. Quia ergo magnus est lapis Christus, « Qui ceci» derit super eum, confringetur : super quem autem ceci-

» derit, comminuet eum [1]. » Aliud est confringi, aliud est autem comminui. Quod confringitur, aliquid remanet de eo quod fuerit fractum : quod autem minuitur, minutatim quasi in pulverem convertitur, et nihil invenitur ex eo. Qui enim super lapidem cadit, non lapis eum frangit, sed ipse se frangit ad lapidem. Ideo quod cadit super lapidem, non tantum se frangit, quantum est lapidis virtus, sed quantum fortiter ipsum ceciderit. Fortiter autem cadit, quod cadit, propter duas causas; aut propter pondus suum, aut propter altitudinem suam. Quod enim ponderosum est, etsi de humili loco cadit, fortiter cadit : quod autem de alto cadit, propter altitudinem spatii, etsi leve fuerit, graviter cadit. Super quod lapis cadit, non quæritur an grave fuit quod inventum est subtus, aut leve, nec de alto, nec de humili. Qui sunt qui super lapidem cadunt? Christiani, qui credentes in Christum stant super ipsum, quasi super proprium fundamentum. Si quis de istis peccaverit, non eum Christus corrumpit : sed ipse se corrumpit, offendens in Christum, et ideo Christianus peccans non tantum periit, quantum potest perdere Christum : sed quantum seipsum secundum opera sua perdiderit. Homo Christianus fortiter cadit in peccato, propter duas causas; aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis : ut puta si sit clericus, aut continens vidua, aut monachus, aut virgo, id est, qui se Deo tradidit. Propter magnitudinem autem peccati : ut puta, si quis homicidium fecerit, aut adulterium, aut aliud aliquid de gravibus peccatis : ille talis, etsi de humili loco cadit, id est, etsi laïcus sit, aut sæcularis, fortiter perit propter pondus peccati. De alto vero cadit, ut puta clericus, cæteræque spirituales personæ. Illi etsi pondus peccati non habent, id est, etsi grande peccatum non fecerint, sed leve, tamen fortiter pereunt prop-

[1] Matth. xxi, 44.

ter altitudinem dignitatis. Sicut enim quod de alto cadit, grandem sonum facit, ut audiant omnes : sic et qui de alto gradu cadit, ruina illius ubique auditur. Qui sunt super quos lapis cadit? Judæi, et gentes, qui non crediderunt in Christum. Ergo illi non secundum sua opera pereunt, neque secundum suas personas, sed tantum pereunt, quantum potest perdere Christus. Si videris ergo infidelem hominem, ne dicas : « Bonus est, aut malus, justa opera facit, aut injusta : » sed omnes æqualiter ad nihilum deducuntur. Ideo dicit Propheta : « Non sic impii, non sic, sed » tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ. Ideo » non resurgunt impii in judicio, neque peccatores in con- » cilio justorum [1]. » Sicut vas quod leviter cadit, et læditur, est quidem vas, sed ad usum non proficit : quod autem dispersum fuerit, nec videtur esse vas : sic Christianus peccator resurgit quidem, sed inter Sanctos ponitur, infidelis autem non resurget in judicio. Quomodo autem resurget, super quem talis decidit lapis? Qui autem neque de alto honoris, neque de pondere gravioris peccati ceciderit super Christum, interdum neque læditur : et si læditur, non multum læditur.

XXII. « Et cum audissent principes sacerdotum, et Pha- » risæi parabolam ejus, cognoverunt quod de ipsis diceret, » et quærebant eum tenere [2]. » Homo qui grave fecit peccatum, dum non habet amplius quod jam speret in Deum, pejora committit, dicente Salomone : « Cum venerit impius » in profundum malorum, contemnit [3]. » Sicut enim infirmus, donec mediocriter habet aliquam passionem, et sperat se posse curari, servat se a nocivis escis : si autem intellexerit insanabilem se esse, jam non sibi parcit. Sic et homo donec mediocriter peccat, et sperat salutem, quantumcumque potest, observat se a malo : si autem graviter peccando

[1] Psal. I, 4, 5. — [2] Matth. XXI, 45, 46. — [3] Prov. XVIII, 3.

cœperit desperare, jam nihil dubitat facere : quasi qui jam peccatis suis vincit judicium Dei : nesciens miser quia sicut in bono gradus sunt gloriarum, et unusquisque secundum mensuram boni sui accipit gloriam : sic et in malo gradus sunt pœnarum, et unusquisque secundum mensuram mali sui accipiet pœnam. Sicut enim infinitus est Deus in retributione bonorum, sic infinitus est in retributione malorum. Similiter et sacerdotes omnibus malis repleti, qui jam in Deum sperare non poterant, in ipsum Deum manus mittebant : non ignorantes eum esse Filium Dei, sed sibi jam non parcentes. Et mirum tibi videtur hoc? Vere omnis homo malus, quantum ad voluntatem suam, et manus mittit in Deum, et occidit eum. Qui enim Deum excitare ad iracundiam non dubitat, qui præcepta ejus conculcat, qui nomen ejus contemnit, qui blasphemat, qui murmurat contra Deum, qui turbato vultu aspicit contra cœlum, qui in ira sua manus audacter sublevat contra eum : nonne, si potuisset fieri, manus mitteret in Deum, et occideret eum, ut jam licenter peccaret? « Et respondens Jesus, iterum dixit eis in parabolis [1]. » Domino de vinea proponenti parabolam et dicenti, quoniam justitia Dei a Judæis fuerat auferenda, non sunt territi, sed magis exasperati, et volebant manus mittere et tenere eum. Quod intelligens Dominus, non tacuit, sed pejorem iram Dei per aliam parabolam annuntiavit eis esse venturam. Nam si illi qui timere debuerant, non timuerunt, sed magis exasperati sunt, quanto magis Christus tacere non debuit, qui timere non poterat? Illos enim malitia fecit audaces, istum autem potestas.

[1] Matth. XXII, 1.

HOMILIA XLI.

CAPUT XXII.

I. « Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit » nuptias filio suo [1], etc. » Homo rex dicitur Deus pater, qui nunquam humanam suscepit formam : ut intelligamus quia nomen hominis præjudicium non facit divinæ suæ naturæ. Sed propter causam parabolæ homo dicitur, non quia pars aliqua hominis erat in eo. Ideo quando audis in Scripturis Filium Dei hominem dici, quia si Pater Deus, qui tantum Deus est, et non homo, tamen homo nominatur, quanto magis necessarium fuit, ut homo diceretur unigenitus Dei Filius, cum non esset homo purus, qui humanam suscepit naturam? Quoniam autem nuptias nominavimus, utile est ut breviter ostendamus, prout dant nobis sensum bonum Scripturæ, quomodo animæ fideles Christo in die illo jungendæ sunt, interim nunc desponsatæ. Omne bonum viva substantia est, et vita est, vita autem est Christus. Omne autem malum sine substantia est, et nihil est. Ita quidquid virum creatum est super terram, ex vita vivit. Nec enim potest esse aliquid vivum, in quo non sit spiritus vitæ. Ex malo autem nulla res esse potest. Cum vero ipsum malum nihil sit, quomodo potest facere rem aliquam esse? Tamen perdere potest, sed non ipsum malum perdet rem : sed de illa re, in qua est malum, subtrahit se bonum propter inhabitans malum in ea : et sic bono recedente, res vadit ad nihilum. Ergo res in qua solum bonum est, viva et

[1] Matth. xxii, 2.

immortalis est : in qua autem et bonum et malum habitat, vivit quidem, tamen pro tempore propter inhabitans bonum : moritur autem propter inhabitans malum, et est res mortalis, sicut homo. Homo autem ideo ex bono et malo creatus est, ut contempto malo, sequatur bonum, et per hoc habeat electionis mercedem. Quod si contempto bono secutus fuerit malum, suscipiet eum æternus interitus. Si autem dimisso malo secutus fuerit bonum, in morte natura carnis ejus solvetur ab omni malo : et cum resurrectio facta fuerit Sanctorum, tunc suscipiet eum sola vita, quæ est Christus, et mortalitatem ejus in sua immortalitate absorbebit : et sicut desiderat Paulus, ut mortale hoc absorbeatur a vita, ut tunc impleatur Scriptura, quam interpretatur idem Apostolus : « Erunt, inquit, duo in carne una [1]. » Christus enim cum anima, quasi unus spiritus factus, habitabit in carne universa, secundum quod dictum est : « Qui » adjungit se Domino, quasi unus spiritus est [2]. » Nunc enim quasi modicas arrhas futuri conjugii Spiritum sanctum accepimus, tunc autem ipsum Christum plenius in nobis habebimus.

II. « Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias [3]. » Ergo quando misit servos suos, jam invitati erant. Primum ergo dicamus, quid sit ipsum convivium. Secundo, quando sunt invitati. Tertio, quando cœpit præparare convivium, et quando misit invitatores. Prandium enim est doctrina justitiæ, et verba cœlestium mysteriorum de Filio Dei venturo. Quæ omnia mandens homo, id est, audiens, acquirit sibi vitam æternam. Multas enim proprietates habet sermo ad escam. Sicut enim qui mittit in os suum fragmentum panis, aut qualemcumque cibum, primum molit eum dentibus, et ita dimittit in stomachum : sic et cum audimus omne verbum, necesse est ipsum meditari in ore sensus,

[1] 1 Cor. VI, 16. — [2] Ibid. 17. — [3] Matth. XXII, 3.

et quasi quibusdam dentibus, id est, tractatibus molere, et videre quid est quod dicit, aut unde dicit, aut propter quam rem dicit. Nam quemadmodum qualemcumque cibum, nisi masticaverimus dentibus, non sentimus saporem ejus : ita et verbum quod audimus, nisi masticaverimus ipsum tractantes in nobis, non possumus intelligere virtutem verbi illius. Nam et manna quod edebatur in eremo, figuram habebat verbi. Ideo dicebatur manna, quod interpretatur hebraïce, Quid est hoc? ut quotiescumque audimus verbum, admoneat nos ipsum nomen requirere, quid est hoc quod audimus? Et sicut cibum postquam masticaverimus, dimittimus in stomachum : ita et verbum postquam bene tractaverimus, commendamus ipsum memoriæ quasi stomacho. Nam quemadmodum non prodest cibus, nisi cum fuesit masticatus, et in stomachum descenderit : sic non proficit ad salutem verbum, nisi cum fuerit intellectui et memoriæ traditum. Nam sicut cibus nihil prodest si manducaverimus, et iterum evomimus eum de stomacho : sic nihil in nobis prodest verbum, quod audimus, et obliviscimur illico. Cibus qui in stomacho stat, ille confortat : et sermo, qui in memoria manet, ille salvat. Unde et apud Judæos illa animalia sunt munda, quæ revocant cibum, et ruminant. Ergo animal illud est mundum, quod masticat et tradit utero, et iterum de utero revocat, et ruminat [1]. Et homo ille est spiritualis et sanctus, qui audiens verbum, tractat : et cum intellexerit, memoriæ quasi utero tradit, et iterum de memoria quasi de utero revocat, et ruminat, et retractat. Ille autem homo immundus est ante Deum, qui non recordatur aliquando, nec retractat quod audit. Qui autem manducat de spirituali convivio, impletur spiritu, dilatatur sensibus, nutritur in veritate, pinguescit in fide, et sic ingreditur ad interiora voluntatis Dei, et manens

[1] Levit. XI, et Deut. XIV.

in eis acquirit sibi vitam æternam. Qui autem ab hoc convivio verbi longe fuerit factus, evacuatur spiritu, angustatur sensibus, deficit a veritate, distillat a fide, et sic egrediens ab omnibus voluntatibus Dei ad inferiora, novissime cadit in mortem.

III. Quando sunt invitati? in tempore Abrahæ, quando dixit ad eum Deus: « Exi de terra tua, et de cognatione » tua, et veni in terram quam tibi demonstravero. Et omnem » terram quacumque tetigeris pedibus tuis, tibi dabo eam, » et semini tuo in æternum [1]. » Quam terram? Terram orientalem, fluentem lac et mel. Quod verum non est de terra illa Judææ, quoniam illa terra nunquam fluxit lacte et melle, sed terram rationabilem, quam Christus suscepit. De illius enim incarnatione lac et mel processerunt. Lac enim opus est miraculorum, quoniam et sine labore dentium, et cum suavitate comeditur, per quod rudes in fide quasi pueri sustentantur. Mel autem eloquia et doctrinæ dicuntur; sicut ait Propheta : « Quam dulcia faucibus meis » eloquia tua, super mel et favum ori meo [2]. » Ergo Christi incarnatio promittebatur, qui lacte miraculorum, et melle doctrinæ nutriturus fuerat gentes rudes in fide. Vide ergo quoniam jam ex eo ostendebat Deus, quoniam non aliter Judæi poterant Christo credere, nisi ut relinquerent Judaïsmum, quod est, « Exi de cognatione tua : » et opus circumcisionis, quod est, « Exi de terra tua. » Ergo ex eo jam Judaïsmus relinquendus ostendebatur. Non solum autem Judæi, sed nullus homo potest lac et mel manducare Christi, nisi cognationem suam reliquerit, sicut scriptum est : « Nisi quis reliquerit patrem aut matrem [3], etc. » Item, « Qui meus vult esse Discipulus, abneget semetipsum [4]. » Relinquit ergo cognationem suam, non qui contemnit eam,

[1] Gen. XII, 1 et 7. — [2] Psal. CXVIII, 103. — [3] Matth. XIX, 29. — [4] Luc. IX, 23.

sed qui amplius diligit Deum, quam parentes. Relinquit terram suam, qui carnis suæ non sequitur voluntatem : qui autem concupiscentias carnales exigit, terram corporis sui exercet, sicut Caïn. Qui vero perfecte cognationem suam et terram relinquit, hic lac et mel manducat, cum legit mirabilia aut eloquia Christi. Quando cœpit hoc convivium præparari? a tempore Mosi, quando lex Domini data est irreprehensibilis, convertens animas : quando testimonium Domini fidele datum est, sapientiam præstans parvulis, quando justitiæ Domini rectæ lætificantes corda : quando præceptum Dominum lucidum illuminans oculos : quando timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi : quando judicia Domini vera, justificata in semetipsa : quando ex decem speciebus confectus est cibus Decalogi salutaris. Sicut enim regale prandium multis ciborum speciebus ornatur, ita et hoc convivium Scripturarum diversis justitiarum speciebus est decoratum. Ex eo etiam tempore invitatores exierunt Prophetæ, qui homines ad nuptias futuri sponsi vocarent, id est, ad fidem Christi, prophetantes eis de ipso. At illi noluerunt venire.

IV. « Item misit alios servos, dicens : Dicite invitatis : » Ecce prandium meum paravi, tauri mei et saginata occisa » sunt, et omnia jam parata, venite ad nuptias [1]. » Qui sunt alii servi? Apostoli, quos et ille misit, dicens : « In viam » gentium ne abieritis, et in civitates Samaritatorum ne in- » traveritis, sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Is- » raël. Euntes autem prædicate, dicentes quia appropin- » quavit regnum cœlorum [2]. » Hoc est quod dicit : « Prandium meum paravi, id est, ex omni lege, et ex omnibus Prophetis Scripturarum mensas ornavi. » Qui sunt tauri et saginata occisa? Prophetæ, qui occisi sunt pro salute populi. Sancti quoque occisi sunt pro salute ejusdem populi, quemadmo-

[1] Matth. xxii, 4. — [2] Id. x, 5-7.

dum docet nos Apostolus, dicens : « Ego autem impendar » et superimpendar pro animabus vestris [1]. » Item alibi : « Ego enim jam delibor [2]. » Hominis libatio aliqui pro aliquo offertur. Deo ergo immolandus fuerat Paulus pro populo quem docebat. Sic et Prophetæ occisi sunt, unusquisque pro salute populi quem docebat. Et quoniam mors Prophetarum sustentabat quidem ex parte salutem humanam, non tamen plene salvare poterat totum mundum : ideo novissime immolatus est Agnus, qui totius mundi reatum innocentia sua detergeret. Propterea et in diebus Scenopegiæ, quæ interpretatur Fixio tabernaculi, diversæ hostiæ occidebantur in figura Sanctorum, novissime autem occidebatur et agnus. Si ergo agnum illic occisum intelligimus figuram Christi, consequenter et cæteras hostias intelligimus præcedentium Sanctorum occisiones. Sed et Christus de figurata Sanctorum suorum immolatione dicebat : « Holocausta medullata offeram tibi cum incenso et arieti- » bus, offeram tibi boves cum hircis [3]. » Nec enim Christus aliquando hujusmodi animalia obtulit Patri. Obtulit autem rationabiles arietes, id est, principes omnium Christianorum. Obtulit boves, rationabilem terram colentes. Obtulit etiam hircos ex gentibus, qui pro nomine Christi sunt passi. Hæc autem diximus, ut ostendamus tauros et saginata occisa, intelligi debere Sanctos occisos. Omnes ergo Prophetæ et Christus ideo occisi sunt, ut hoc spirituale tabernaculum firmiter figeretur. Denique sicut viscera agni, ita eloquia Christi homines non manducaverunt, nisi postquam occisus est. Nam post mortem ejus Evangelia prædicata sunt et credita, et in eis homines quotidie nutriuntur. Sic et viscera ejus Prophetarum, id est, eloquia, non sunt ante suscepta, nisi postquam occisi sunt. Quis audivit, aut credidit verbis Esaïæ viventis ? Si enim suscepissent sermo-

[1] 2 Cor. XII, 15. — [2] 2 Tim. IV, 6. — [3] Psal. LXV, 15.

nes ejus, nunquam eum serrassent : sed postquam occisus est, tunc postmodum Judæi susceperunt prophetias ejus, et cœperunt legere in synagogis suis. Quis Jeremiæ verba suscepit viventis? Si enim suscepissent verba ejus, nunquam eum post multas injurias lapidassent. Sed postquam occisus est, postea consecraverunt prophetias ejus, et cœperunt legere eas in conventu. Et sic invenies actum in omnibus Prophetis, quia viventes eos nemo coluit, sed post mortem. Unde et Dominus dicit : « Qui ædificatis sepulcra Prophe-» tarum, et dicitis : Si fuissemus in diebus patrum nostro-» rum, non fuissemus participes eorum in sanguine Prophe-» tarum [1]. » Sicut enim viventis animalis viscera nemo manducat, ita viventium Prophetarum sermones nemo suscepit, sed post mortem ipsorum.

V. Saginati autem sunt gratia Dei pleni. Ideo dixit, et saginata, et tauros : non quia et tauri non fuerunt saginati, sed quia omnes saginati non fuerunt tauri. Ex Prophetis enim omnibus quidem tantummodo Prophetæ fuerunt, quidam autem Prophetæ et sacerdotes sicut Jeremias, sicut Ezechiel, sicut filius Joïadæ. Ergo saginata dicit Prophetas tantummodo, qui fuerunt Spiritu sancto repleti. Tauros autem, qui et Prophetæ fuernnt, et sacerdotes. Sicut enim tauri duces sunt gregis, ita sacerdotes sunt principes populi. Quosdam autem legi, dicentes, tauros hic dici martyres, tunc imprimis pro Christo occisos, Apostolis adhuc viventibus : saginata autem parvulos, Spiritu sancto pinguificatos. Quorum omnium interfectiones, multas spiritualium gaudiorum epulas præbuerunt, et nuptias Christi adornaverunt.

VI. « Et omnia jam parata. » Quidquid quæritur ad salutem, totum jam adimpletum est in Scripturis. Qui ignarus est, inveniet ibi quod discat. Qui contumax est peccator, inveniet ibi futuri judicii flagella, quæ timeat. Qui laborat,

[1] Matth. xxiii, 29, 30.

inveniet ibi glorias et promissiones vitæ perpetuæ, quas manducando amplius excitetur ad opus. Qui pusillanimis est et infirmus, inveniet ibi mediocres justitiæ cibos, qui etsi pinguem animam non faciunt, tamen mori non permittunt. Qui magnanimus est et fidelis, inveniet ibi spirituales escas continentioris vitæ, quæ perducant eum prope ad Angelorum naturam. Qui percussus a diabolo, et vulneratus est in peccatis, inveniet ibi medicinales cibos, qui eum per pœnitentiam revocent ad salutem. Ut quid ibi scriptum est, « Achar propter furtum laminæ aureæ lapidatus [1], » nisi ut habeant fures quod timeant? Ut quid ibi filii Israël, qui fornicati sunt cum filiabus Moabitarum, percussi refugerunt in Beelphegor [2], nisi ut habeant fornicatores quod perhorrescant? Ut quid concupitores carnis castigati sunt in deserto [3], nisi ut nemo delicias concupiscat? Ut quid David arguit Nathan et suscepit [4], nisi ut adulteri et homicidæ pœnitentiæ remedium non desperent? Rahab meretrix sanctificata est [5], ut meretricibus spes daretur. Nihil ergo minus est in hoc convivio, quam quod necessarium habet salus humana.

VII. « At illi neglexerunt, et abierunt alius in villam suam, » alius in negotiationem suam [6]. » Omnis actus quem agunt homines in hoc mundo, duplex est. Aut enim villa est, aut negotiatio. Et quando aliquem laborem quidem manuum nostrarum facimus, exercentes terram, aut aliquod opus terrenum, ut puta agrum, vel vineam, vel hortum, vel opus ligni aut ferri, villam colere videmur, id est, terram. Quando autem non labore manuum nostrarum, sed aliter lucra quocumque modo consequimur, ut puta honores gerere, ut divitiæ permaneant alicui, aut mercari, omne hoc negotiatio appellatur. Duobus ergo vobis omne opus humanum

[1] Jos. VII, 25. — [2] Num. XXV. — [3] Exod. XXII, et Num. XX. — [4] 2 Reg. XII. — [5] Jacob. II, 25. — [6] Matth. XXII, 5.

conclusit, sive honestum, sive inhonestum. Honestum quidem opus est villæ cultura : sicut ait Salomon : « Non ode-» ris rusticam operationem, et agriculturam ab Altissimo » creatam [1]. » Et Apostolus hortatur : « Rogo autem vos, » fratres, studium habere quietis, et negotii proprii, et ope-» randi manibus vestris, et nullum desiderium sit in vobis » ad eos qui foris sunt [2] : » inhonestum est enim apud Deum opus negotiationis, sive dignitatis, sive militiæ. Unde nihil horum antea Judæi agebant, propter quod dicit Propheta : « Qui non cognovit negotiationes, intrabit in potentias Do-» mini [3] : » quia difficile quis negotians intrat in regnum cœlorum. O miserrimus mundus, et miseri qui eum sequuntur ! Semper enim homines mundialia opera excluserunt a vita. Sed forte dicis : « Et villam colere peccatum est ? Et si quidem impedimentum fidei, aut religionis tibi non facit villa, sicut fecit Judæis, non habes peccatum : si autem vel a fide, vel a religione tibi facit impedimentum, fit peccatum. Non ergo ipse villæ cultus peccatum est, sed tu præferendo eam Deo, facis eam esse peccatum. Opera enim nostra authentica, opera sunt justitiæ : opera autem carnalia superoperationes dicuntur, non opera : quia justitia ad vitam æternam pertinet veram : opus autem terrenum non ad vitam, sed ad sustentationem vitæ hujus temporalis. Ideo ergo opus justitiæ attente facere debemus, opus autem terrenum transitorie. Si ergo honestum opus sequendo homines debitum honorem Deo non reddiderunt, talem iram merentur : putas quali ira sunt digni, qui non honesta opera, sed negotiationes sequendo, non veniunt ad Deum ?

VIII. Aut ita : Villa est iste mundus, circa quem homines amatores mundi occupantur quæstibus ejus, quasi villæ cujusdam reditibus delectati. Negotiatio autem prædicatio legis, et procuratio templi, quam avari sacerdotes quasi

[1] Eccli. VII, 16. — [2] 1 Thess. IV, 12. — [3] Psal. LXX, 15, 16.

negotiationem æstimant, quando lucrosam et non dispensationem divini operis putant, et non onerosam. Ergo per operationem villæ populares significantur homines, quos mundi delectatio separavit a Christo. Per operationem autem negotiationis, sacerdotes cæterique ministri templi significantur, quos lucri obtentu venientes ad ministerium legis et templi, avaritia separavit a fide.

IX. Non dixit: « Malignati sunt, » sed « Neglexerunt : » quia non omnes Judæi crucifixerunt Christum, nec audierunt doctrinam ipsius, aut consenserunt in mortem ejus. Quidam enim sæcularibus negotiis occupati, non venerunt ad Christum, nec audierunt doctrinam ipsius, nec viderunt mirabilia ejus, ideoque non crediderunt in eum. Qui ergo odio, aut invidia crucifixerunt Christum, illi malignati sunt : qui autem negotiis impediti sunt, non crediderunt : illi neglexisse dicuntur, non malignati. Nam sunt quidam homines, qui possunt et audire et credere, sed sollicitudo rerum necessariarum, et delectatio mundi separat eos a Deo, quos Dominus terram spinosam appellat. Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumelia affectos occiderunt. De sua morte tacet, quia jam in priori parabola dixerat : sed ostendit mortem Discipulorum suorum, quos post ascensum ipsius occiderunt Judæi, maxime sacerdotes Stephanum lapidantes[1], in Jacobi morte gaudentes[2]. Item Jacobum Alphæi lapidantes : propter quæ omnia Jerusalem destructa est a Romanis. Ideo dicit : « Audiens autem rex, iratus est, et » misit exercitum suum, et perdidit homicidas illos, et civitates eorum succendit[3]. » Romanus exercitus, dicitur exercitus Dei : « Quia Domini est terra, et plenitudo ejus[4]. » Nec enim venissent Romani in Jerusalem, nisi Dominus eos excitasset. Quidam autem exercitum Angelos dicit, et

[1] Act. VII, 57. — [2] Id. XII, 2, 3. — [3] Matth. XXII, 7. — [4] Psal. XXIII, 1.

civitatem pro civibus ponit : ac si dicat : « Misit Angelos suos, et cives illos misit in ignem æternum. »

X. « Et dixit servis suis : Ite ad exitus viarum, et quos- » cumque inveneritis, vocate ad nuptias [1]. » Manifestum est quidem quia post contemptam contumaciam Judæorum, de vocatione gentium dicit, quod dicit : « Ite ad exitus via- » rum. » Propterea requiramus quæ sunt viæ istæ, et ad quarum exitus misit Christus Discipulos suos. Puto ergo quoniam sicut generalis et publica via est Christus, quæ ducit ad vitam : et viæ dicuntur omnes Prophetæ, et omnes Apostoli : hæ enim omnes viæ ducunt ad Christum, Christus autem ad Patrem : sic generalis et publica via est diabolus, quæ ducit ad mortem, et viæ sunt omnes professiones sæculi istius. Ut puta professio philosophiæ, una est via : professio militiæ, altera est via : mundialis dignitas, altera est via : professio ludorum, altera via est mundi. Et quid plura dicam? Quantæ sunt diversitates actuum in hoc mundo, tantæ sunt viæ, quæ omnes viæ ducunt ad diabolum, generalem viam perditionis. Ideo ergo dicit : « Ite ad exitus viarum, » et cujuslibet conditionis homines vocate ad fidem. Adhuc sicut castitas via est quæ ducit ad Christum, et misericordia, cæteræque virtutes : sic et fornicatio via est quæ ducit ad diabolum, et avaritia, cæteræque species malæ. Jubet ergo ut cujuscumque conversationis homines invitent ad fidem, quoscumque sive servos, seu liberos. Deus enim corporalem servitutem non contemnit, nec corporalem elegit libertatem. Omnis qui diaboli sequitur voluntatem, servus est diaboli, etsi sit liber : qui autem obaudit Deo, ille vere ingenuus est, etsi fuerit servus. Ingenuitatem enim spiritualem non sordidat servitus corporalis, nec turpitudinem spiritualem honestat corporalis libertas. Servitutem enim non Dei dispositio, sed

[1] Matth. xxii, 8, 9.

humana violentia introducit. Omnis enim homo liber creatus est, quem Deus in libero arbitrio posuit, nisi ipse fecerit se servum. Et sicut non est distantia in natura creationis hominum, sic non fit differentia in vocatione salutis eorum omnium, sive barbarorum, sive sapientum : quoniam potens est Dei gratia barbaras mentes corrigere ad rationabilem intellectum, qui cor Nabuchodonosor ad feralem sensum mutavit, et iterum feralem sensum ejus ad humanum intellectum reduxit [1]. Potens est, inquam, mutare omnes, sive bonos, sive malos : boni, ne pereant; mali, ut inexcusabiles fiant. Nemo propter ignorantiam pereat, nemo propter ignorantiam excusetur. Omnes videant lumen, ut appareant, qui amant tenebras, et qui lumen. Qui enim filius est tenebrarum, etsi compellas eum, non accedit ad lumen : qui autem filius est luminis, nec si repellas eum, recedit a lumine.

XI. « Intravit autem rex, ut videret discumbentes [2]. » Intravit autem Deus, non quia est aliquis locus ubi non sit, sed ubi vult aspicere, ibi fit præsens : ubi autem non vult, absens videtur. Dies enim aspectionis, est dies judicii, quando visitaturus est Christianos, qui super mensam Scripturarum sanctarum recumbunt : id est, requiescunt in fide earum, et cœlestibus epulantur doctrinis. Aut dies aspectionis, est dies tentationis : quando dignatur tentare Ecclesiam suam, ut videat qui habent fidem, et opera digna Christi vocatione. Nuptiale vestimentum est fides vera, quæ est per Jesum Christum et justitiam ejus : de qua ait Apostolus : « Expoliate vos veterem hominem cum actibus » suis, qui corrumpitur secundum concupiscentiam erro» ris, vestientes vos novum hominem, qui secundum Deum » creatus est in justitia, et sanctitate veritatis [3]. » Quod di-

[1] Dan. IV, 26-34. — [2] Matth. XXII, 11. — [3] Coloss. III, 9, et Ephes. IV, 24.

cit : « In justitia, » ad conversationem pertinet : quod autem dicit : « In sanctitate veritatis, » ad fidei veritatem. Vestimenta ergo veteris hominis sunt pannosa et sordida opera carnis, corruptibilia et immunda : vestimenta autem novi hominis, sunt fortia et decora opera spiritus, incorruptibilia et sancta.

XII. Quemadmodum enim si aliquis cum nigris vestimentis inveniatur in nuptiis, sordidat gloriam nuptiarum : ita et qui opera habet tenebrosa, et inter Christianos quasi unus ex eis conversatur, ipsi Christianitati facit injuriam. Homo itaque aut secundum locum eligat vestem, aut secundum vestem eligat locum, id est, aut secundum opera eligat professionem, aut secundum professionem faciat opera. Qui vult esse Christi, faciat opera Christi : qui autem non vult opera Christi facere, non veniat ad Christum ; alioquin audiet in die judicii : « Amice, quomodo huc » intrasti non habens vestem nuptialem? et obmutescet [1]. » Hic enim abscondimus opera nostra, et invicem corda nostra celamus : in illa autem die nihil est quod respondeamus, ubi cœlum, et terra, et aquæ, sol et luna, dies et noctes, et totus mundus stabit adversum nos in testimonium peccatorum nostrorum. Et si omnia taceant, tamen ipsæ cogitationes nostræ, et ipsa opera nostra specialiter stabunt ante oculos nostros, accusantes nos ante Deum, dicente Apostolo : « Cogitationibus invicem se accusantibus, » aut etiam defendentibus in die cum judicabit Deus oc» culta hominum, per Jesum Christum Dominum nos» trum [2]. Tunc dicet rex ministris : Ligate ei manus et pe» des, et mittite eum in tenebras exteriores [3]. » Sicut est differentia gloriarum in Sanctis secundum opera, dicente Apostolo : « Stella enim a stella differt in claritate, ita e

[1] Matth. XXII, 12. — [2] Rom. II, 15, 16. — [3] Matth. XXII, 13.

» resurrectio mortuorum [1] : » sic quoque differentia est tormentorum in peccatoribus. Sunt enim primæ tenebræ et exteriores, et novissimi lacus. Ex eo autem quod dixit : « Ingressus, ut remuneraret amicos : » non autem dixit : « Congregavit rex omnes qui venerunt ad nuptias : » datur suspicio æstimandi, ne forte dicat hoc de vindicta judicii. Adhuc autem, quia non dixit : « Mittite eum in tenebras inferiores, ut eas tenebras inferiora loca inferni æstimemus : » sicut ibi, « Et eripuisti animam meam ex inferno in» feriori [2] : » sed ita dicit : « In tenebras exteriores. » Ergo quotiescumque tentat Deus Ecclesiam suam, et ventilat ventilabro judicii, ingreditur ad eam, ut videat discumbentes qui sunt, aut quales sunt : si digni sunt cœlestibus nuptiis, et convivio illo vivo.

XIII. Et si invenerit aliquem non habentem vestem nuptialem, secundum ea, quæ diximus, interrogat eum in cogitationibus suis, sicut scriptum est : « Quia in cogita» tionibus impii interrogatio erit [3]. » Et interrogat eum, quæ sunt opera ista quæ agis, quia non sunt opera Christiani. Ut quid factus es Christianus, si hæc opera diligebas ? Ita ut non habeat quid respondeat contra conscientiam suam. Et hunc ergo talem cum viderit in Ecclesia Christus, jubet ministros suos, id est, aliquos spiritus seductionum. Nam mala per malos spiritus reddet : qualis fuit spiritus erroris, quem misit Deus, ut seduceret Achab, sicut scriptum est in tertio libro Regnorum [4]. Vel qualis est illa operatio erroris, quam dabit eis Deus, qui charitate Dei non acceperunt, ut credant mendacio. Et ligant manus hominis illius : id est, opera ejus, quæ sunt animæ manus, quæ homines rectius tollunt ad mandata Dei. Ligant et pedes ejus, id est, motus animæ ejus, quibus anima solet incc-

[1] 1 Cor. xv, 41. — [2] Psal. lxxxv, 13. — [3] Sap. i, 9. — [4] 3 Reg. xxi, per totum.

dere et transire, non de loco ad locum, sed de malo ad bonum, vel de bono ad malum : id est, obligant, et inebriant, et involvunt opera ejus, ut quomodo nescit sic in laqueum perditionis incurrat. Et apprehendentes eum, per ipsa opera ejus, mittunt eum in tenebras, id est, in errores vel gentium, vel Judæorum, vel hæreticorum. Et forsitan propinquiores tenebræ sunt gentilium, exteriores Judæorum, plus autem exteriores hæreticorum. Quoniam gentiles veritatem spernunt, quam non audierunt : Judæi autem, quam non crediderunt, hæretici autem, quam audierunt et didicerunt. Ipsarum quoque hæreticarum tenebrarum quædam sunt prope lucem veritatis ; aliæ autem longius a veritate, et ideo nigriores : aliæ autem amplius longe, et ideo pressiores et exteriores. Ideo dixit : « Mittite eos » in tenebras exteriores, » id est, in hæreses perversissimas. « Ibi erit fletus, et stridor dentium [1]. » Videte quia non dixit : « Ibi est fletus et stridor dentium : » sed, « Erit. » Ergo modo mittuntur in illas tenebras mali, postea patientur fletus, ubi est et stridor dentium.

HOMILIA XLII.

CAPUT XXII.

I. « Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt, ut ca- » perent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos » cum Herodianis, dicentes : Magister, scimus quia verax » es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de » aliquo : non enim respicis personam hominum. Dic ergo » nobis quid tibi videtur : licet censum dari Cæsari, an

[1] Matth. XXII, 13.

» non ? Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait : Quid me » tentatis hypocritæ ? ostendite mihi numisma census. At » illi obtulerunt denarium. Et ait illis Jesus : Cujus est ima- » go hæc et superscriptio ? Dicunt ei : Cæsaris. Tunc ait » illis : Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ » sunt Dei, Deo. Et audientes mirati sunt, et relicto eo, abie- » runt. In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt » non esse resurrectionem, et interrogaverunt eum, dicen- » tes : « Magister, Moses dixit : Si quis mortuus fuerit non » habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, et sus- » citet semen fratri suo [1]. Erant autem apud nos septem fra- » tres; et primus, uxore ducta, defunctus est, et non habens » semen, reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secun- » dus et tertius, usque ad septimum. Novissime autem om- » nium et mulier defuncta est. In resurrectione ergo cujus » erit de septem uxor ? omnes enim habuerunt eam. Res- » pondens autem Jesus, ait illis : Erratis, nescientes Scrip- » turas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque » nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in » cœlo. Et de resurrectione autem mortuorum non legistis » quod dictum est a Deo, dicente vobis : Ego sum Deus » Abraham, Deus Isaac [2], etc. » Omnis quidem malitia con- funditur aliquoties ratione veritatis, corrigitur autem nun- quam, maxime eorum qui proposito malo, et non ignorantia peccant. Sic etenim sacerdotes postquam terrere Domi- num non potuerunt, dicentes : « In qua potestate facis » hæc [3] ? » postquam parabolarum ratione constricti, sic ju- dicio ipsi se reos fecerunt, dicentes : « Malos male perdet [4], » nemine contra eos dicente testimonium, nisi conscientia sola : numquid compunxit eos timor peccati ? Numquid compescuit eos vel libertatis consideratio ?

[1] Deut. xxv, 6.— [2] Exod. iii, 6.— [3] Matth. xxii, 15-32.— [4] Luc. xx, 2. — [5] Matth. xxi, 41.

II. Sed quid ? « Abierunt, et consilium acceperunt ut » eum caperent in sermone [1]. » Quemadmodum si aliquis claudere voluerit aquæ currentis meatum, si una ex parte exclusa fuerit aqua, violentia aliunde sibi semitam rumpit : sic et eorum malignitas ex una parte confusa, aliunde sibi aditum adinvenit. Sicut enim non potest fieri, ut ligna mittendo extinguas ignem : sic non potest fieri, ut rationem dicendo places hominem malum. Sicut enim ignis quanto amplius ligna susceperit, in majorem flammam erigitur : sic animus malus quanto magis veritatem audierit, eo amplius in malitiam excitatur. Abierunt ergo, et consilium acceperunt. Quo abierunt? Ad Herodianos. Nam ex eo quod non dicit: « Consiliati sunt, » sed, « Consilium acceperunt: » et ex eo quod pariter cum Herodianis venerunt, apparet, quia cum illis ejusmodi circumventionis consilium tractaverunt. Homo colonus, cujus terram possidet, illius auxilio opus habet. Qui justitiam tenet, nullius patrocinio indiget, nisi Dei. Qui in diaboli iniquitatibus ambulat, diaboli adjutorium necessarium habet. Colonus enim Dei, diaboli auxilium non requirit : colonus autem diaboli, auxilium Dei et si quærit, non invenit. Vidisti aliquando euntem ad furtum Deum orare, ut bene prosperetur in furto? Aut qui vadit ad fornicationem, numquid sibi signum crucis ponit in fronte, ut non comprehendatur in crimine? Quod si fecerit, non solum non adjuvatur, sed adhuc amplius traditur : quia nescit justitia Dei patrocinium dare criminibus. Sic et isti Christum expugnare cupientes, convenienter non ad servos Dei, viros religiosos, sed ad gentiles, id est, Herodianos se contulerunt. Quale est consilium, tales et consiliatores. Quis autem poterat dare consilium contra Christum, nisi diabolus qui erat adversarius Christi? Cogitabant enim apud se sacer-

[1] Matth. XXII, 15.

dotes, si nos soli euntes interrogaverimus Christum, quamvis dixerit quia non licet dari Cæsari tributum, tamen nemo nobis credet dicentibus contra eum : jam enim omnes sciunt quia inimici ejus sumus. Inimicorum autem testimonium in judicio, etsi verum fuerit, quasi suspectum reprobatur. Sed nec per seipsos Christum interrogare volebant, quia in magna suspicione inimicitiæ eorum fuerant apud Christum, ne forte quasi suspecti circumvenire eum non possint. Nam inimicus manifestus melior est, quam amicus fictus. Ille dum timetur, facile vitatur : iste dum non agnoscitur, prævalet. « Miserunt ergo discipulos suos [1], » quasi adhuc minus cognitos, et minus suspectos, ut aut abscondite facile deciperent eum, aut deprehensi minus erubescerent apud eum. Nam consilio malo deprehenso, tanto minor nascitur confusio, quanto fuerit persona deterior. Sed discipuli illi magistris suis ætate minores erant, malitia autem pares. Nam et pulli serpentium statura breviores, veneno autem æquales sunt. Et catuli luporum adhuc teneri constituti, etsi venationem exercere non possunt, jam tamen sanguine gaudent, et morsibus ludunt.

III. « Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in ve» ritate doces [2]. » Magistrum eum vocant et veracem : magistrum, ut quasi honoratus et laudatus, mysterium sui cordis simpliciter eis aperiat, tanquam volens eos habere discipulos. Hæc enim est hypocritarum prima potentia, simulata laudatio. Laudant enim quos perdere volunt, ut per delectationem laudis, paulatim corda hominum ad simplicitatem benignæ confessionis inclinent. Veluti si quis taurum validum viribus non potest subjugare, et vinculo flectere, mollibus manibus nodosam ejus fricat cervicem, ut quem virtute tenere non potuit, per blandimentum comprehendat : sic et isti catenam subdolæ laudis portantes in

[1] Matth. xxii, 16. — [2] Ibid.

ore, et gladium malitiæ abscondentes in corde, taurum ecclesiastici gregis dolo laudis comprehendere festinabant. De quo tauro prophetans Jacob, jam tunc increpabat Levi filium suum, quia de Levi erant nascituri sacerdotes, qui interfecturi erant Christum. « Simeon et Levi fratres con-» summaverunt iniquitates suas. In cogitationes eorum non » venit anima mea, et in consilia eorum non cadant præ-» cordia mea, quia in ira sua occiderunt virum, et in fu-» rore suo subnervaverunt taurum [1]. » De talibus dicit Propheta : « Molliti sunt sermones eorum super oleum, et ipsi » sunt jacula [2]. Quid tibi videtur? licet censum dari Cæ-» sari, an non [3] ? » Non est justum, ut servi summi regis, terrenis regibus serviamus. Si enim indignum est, ut ex duobus regibus homo alterius alteri obsequatur, et injuriam facit suo, si subjacet alieno : quanto magis indignum est, ut cultores Dei humanarum potestatum gravamina cognoscamus? Cognita autem eorum nequitia Jesus, non secundum sermones eorum pacificos blande respondit, sed secundum conscientiam eorum crudelem aspera dixit, quia Deus plerumque ad animam loquitur, non ad corpus, voluntatibus respondet, non verbis.

IV. « Hypocritæ, quid me tentatis? Ostendite mihi nu-» misma census. At illi obtulerunt ei denarium [4].» Dicit eis : « Hypocritæ, » ut quod ab eo audierunt in aure, apud semetipsos inveniant in corde : ut considerantes eum humanorum cordium cognitorem, quod facere cogitabant, perficere non auderent. Vide ergo quod Pharisæi quidem blandiebantur, ut perderent : Jesus vero confundebat, ut salvaret : quia utilior est homini Deus iratus, quam homo propitius.

V. « Et ait eis : Cujus est imago hæc, et superscriptio?

[1] Gen. XLIX, 5, 6. — [2] Psal. LIV, 22. — [3] Matth. XXII, 17. — [4] Ibid. 18, 19.

» Dicunt ei : Cæsaris. Tunc dixit eis : Reddite ergo quæ sunt » Cæsaris, Cæsari : et quæ sunt Dei, Deo [1]. » Imago Dei non est in auro depicta, sed in hominibus figurata. Numisma Cæsaris, aurum est : numisma Dei, homo. In solidis Cæsar videtur, in hominibus Deus agnoscitur. Ideo divitias vestras Cæsari date, Deo autem conscientiæ vestræ solam innocentiam reservate, ubi Deus videtur. Cæsaris enim imaginem manus artificis sculpsit, et corruptibilibus litteris annotavit : Dei autem imaginem in homine divina manus decem vivis apicibus demonstravit. Quibus? Illis quinque sensibus carnalibus, et quinque spiritualibus per quos considerabamus et apprehendimus quæ sunt utilia ut Deus. Ideoque illibatam Deo semper imaginem suam reddamus. Non superbiæ fastu tumidam, non iracundiæ livore marcidam, non avaritiæ facibus succensam, non gulæ illecebris deditam, non hypocrisis duplicitate contectam, non luxuriæ sordibus attaminatam, non elationis protensione levem, non vinolentiæ tabe amentem, non dissidio mutuæ charitatis extorrem, non detractionis mordacitate pestiferam, non multiloquii vanitate inanem, sed charitate perspicuam, fide et spe certissimam, patientiæ virtute fortissimam, humilitate tranquillam, castitate purpuream, parcimonia sobriam, tranquillitate jocundam, hospitalitate devotam. Talibus enim inscriptionibus suum Deus numisma non malleï vel incudis ictu composuit, sed prima conditione formavit. Cæsar enim suam in nummo requirit imaginem, Deus vero hominem quem creavit, exquirit. Non dimittit Cæsar suum quod debetur numisma, nec Deus suam unquam exquirendo relaxat facturam. Sicut qui suam Cæsari adulterinam imaginem reddit, flagellari tortoribus, et atrocibus jubet subjici pœnis : sic Deus omnipotens corruptores imaginis suæ morti tradit perpetuæ, et infernales

[1] Matth. xxii, 20, 21.

jubet pœnas persolvi immensas. Ita qui vitare horrenda exitia cupit, incorruptam studeat auctoris sui imaginem conservare, quatenus cum suam quam formavit requisierit Deus imaginem, salvam et immunem ab inimici infectionibus cernens, suo collocet gremio Angelorumque choris admiscens, perpetuis faciat cœlorum gaudiis perfrui.

VI. « In illa die accesserunt ad eum Sadducæi, qui di» cunt resurrectionem non esse [1]. » In qua die? Quando recedebant Pharisæi, et accedebant Sadducæi. Recedebant Sadducæi, et iterum accedebant Pharisæi. Unus dies est, et multa certamina. Frequentabant enim super eum, tali forte consilio, ut quis aut comprehendere eum posset: aut si certe eum ratione superare non possent, vel per ipsam frequentationem subverterent sensum ipsius. Quemadmodum si inter plures hostes inveniatur unus pugnator fortis, dum singuli viribus eum superare non possunt, circumveniunt eum omnes, ut quod virtute non poterant superare, ipsa multitudine convertant eum in fugam. O stulti, si quis corruptibili fonte utatur assidue, magis fontis illius venas laxat, et majorem aquam infundit! Et illi de fonte vivo aquæ salientis in vitam æternam hauriebant sermones, et putabant eum plura interrogando siccare. Circumdabant ergo eum, quasi plures canes garruli unum leonem. De his enim dixerat per Prophetam : « Quoniam circumdede» runt me canes multi [2]. » Et vere tanquam irrationabiles canum latratus, sic erat vox Sadducæorum. Videamus consilium inimici, quod per Sadducæos operabatur. Diabolus enim semper adversarius Christi est, qui semper tibi thronum Domini usurpabat, testante Propheta : « Super stellas » cœli ponam tribunal meum, et ero similis Altissimo [3]. » Ab initio mox ut creatus est homo, tentavit unius Dei notitiam obscurare, et culturam multorum deorum inducere,

[1] Matth. xxii, 23. — [2] Psal. xxi, 17. — [3] Isaï. xiv, 13, 14.

dicens ad Evam : « Et eritis sicut dii, scientes bonum et » malum [1]. » Sicut enim omne malum non a perfecto malo incipit, sed paulatim imprimis, sic et istud tam audax malum, primum leviter et latentes inspiravit, id est, persuasit: non quidem ut colerent deos, sed interim fecit mentionem deorum, quos debeant colere. Adhuc enim non erat multitudo hominum pessimorum, in quibus seminaretur fallacia deorum multorum. Nam virtus diaboli est, quod homines mali sunt. Nec enim potest aliquod malum seminare in mundo, nisi per ministros suos : quia in Sanctis non invenit locum. Crescente itaque numero hominum malorum, crevit et virtus erroris, et minuit notitiam Dei, usque ad dies Abrahæ, quem Deus suscitavit, ut tam per eum, quam per ejus familiam, Dei notitia in mundo, tanquam lucerna luceret in tenebris. Videns itaque quia notitiam Dei omnino extinguere non potuit, aliam adinventionem excogitavit erroris, ut etsi cognoscatur Deus virtutum, tamen nullus obediat præceptis ipsius. Nam Dominus, cujus præcepto nullus obtemperat, cum sit dominus, esse dominus non videtur : quia nomen habet tantummodo, non potestatem. Quid ergo? introduxit hæresim Sadducæorum, qui dicerent non esse resurrectionem mortuorum [2]. Quæ res omnium propositum faciendæ justitiæ frangit. Nam in omni re, aut actu, sive corporali, sive spirituali, agendi virtus spes est præmii futuri. Qui enim arat, arat ut metat. Qui pugnat, pugnat ut vincat. Nam cum sit ita difficile in hoc mundo servare justitiæ sanctitatem, quis contentus esset, adversus seipsum quotidie luctamina exercere, nisi ad spem aspiceret resurrectionis? Tolle ergo spem resurrectionis, et soluta est tota observantia pietatis. Numquid Sadducæi credebant esse conjugia post mortem? Absit.

[1] Gen. III, 5. — [2] Matth. XXII, 23, Marc. XII, 18, Luc. XX, 27, et Act. XXIII, 8.

Quomodo enim conjugia crederent fieri, quando ipsam resurrectionem negabant? Sed ad defensionem erroris sui putabant se invenisse acutissimam rationem, hoc modo apud se dicentes: sicut non est possibile, ut ea mulier, que fuit septem virorum, sit unius uxor privata, aut omnium communis: sic non est possibile, ut fiat resurrectio mortuorum.

VII. « Respondens autem Jesus, ait eis: Erratis, nes- » cientes Scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione » enim neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut An- » geli Dei in cœlo [1]. » Stulti qui sæculum illud huic sæculo simile existimabant. In hoc sæculo quia morimur, ideo morimur, quia nascimur: ideo uxores ducimus, ut quod moriendo minuitur, nascendo suppleatur. Tolle moriendi necessitatem, et nascendi utilitas superflua invenitur: tolle nascendi utilitatem, et nubendi causa soluta est. Nam iste mundus carnis est, ille autem animarum. Sicut anima in hoc mundo peregrina est, ita caro in illo extranea est. In isto mundo anima carni subjecta est, quantum ad passiones humanas, in illo autem caro animæ. Unaquæque res in sua patria fortior est, et dominatur. Si ergo anima sic potens claudi potest in hoc sæculo infirmo, et terreno corpori sic subdita est, ut nihil pene spiritualiter sapere, aut agere possit secundum suam naturam: quanto magis cum in illo sæculo caro infirma et vilis, dignitosæ animæ et potenti cœperit esse subjecta, nihil poterit carnale sapere, aut agere secundum suam naturam? Nam hoc ipsum modicum, quod in hoc sæculo in corpore constituta anima spiritualiter sapit, nimia potestas animæ hoc sibi vindicat extra ordinem, quia dominatio carnis est in hoc mundo. Quemadmodum dives peregre profectus, si in hospitio applicuerit pauperis alicujus, quamvis non potest jubere in

[1] Matth. xxii, 29, 30.

domo quod vult, quia hospes est, tamen magnam sibi fiduciam agendi aliquid vindicat, quia potens est : sic et anima peregrina in hoc regno carnis ingressa, quamvis non omnia spiritualiter agere potest secundum se, quia extranea est in hoc mundo, tamen aliquid spirituale vindicat et in carne, quia nimium potens est. Et e contrario, sicut peregrinus pauper nihil in hospitio divitis potest, primo quia peregrinus et hospes est, deinde quia mendicus et pauper est : sic et caro cum in illud sæculum resuscitata migraverit, nihil omnino sibi poterit carnale defendere : primum, quia extranea est in illo sæculo spirituali : secundo, quia infirma est carnis natura. Et hoc quidem diximus secundum rationem mortalem. Alioquin in resurrectione mutanda est ipsa carnis natura, ut nihil carnis habeat in se, nisi forte tantummodo formam, sicut scriptum est : « Seminatur corpus animale, resurget autem corpus spi-» rituale [1]. »

VIII. « Respondens Jesus ait : Erratis, nescientes Scrip-» turas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque » nubent, neque uxores ducent, sed sunt sicut Angeli Dei » in cœlo. » Quare cum de jejuniis, aut eleemosynis, cæterisque virtutibus spiritualibus locutus fuisset, nunquam Angelorum similitudinem introduxit, nisi cum de soluto viri et mulieris coïtu loqueretur, dicens : « Neque nubent, » neque nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei in cœlo. » Quoniam sicut omnes actus carnales opera sunt animalium, præcipue tamen actus libidinis opus est animalium : sic et omnes quidem virtutes spirituales, res sunt angelicæ, præcipue tamen castitas res est angelica. Per hoc enim solum singulariter homines Angelis assimilantur, et vincitur natura virtutibus.

IX. Ideo dicit : « Neque nubent, neque nubentur, sed

[1] 1 Cor. xv, 44.

» sunt sicut Angeli Dei in cœlo. » Sicut enim quando hoc agimus, quod animalia habent nobiscum commune, animalia esse nos profitemur : sic quando illud agimus, quod est extra naturam carnalem, naturam carnis egredimur, et Angelis coæquamur. Sed quia primum quidem et naturale est animalium, ut non unius masculi, vel unius fœminæ lege contenta sint : proprium autem naturale est Angelorum omnino separatos esse ab usu libidinis. Qui vero unius masculi, aut unius fœminæ lege contentus est, mediam tenet conditionem, et est homo, id est, neque Angelus, neque animal est. Angelus quidem non est, quia nec est separatus ab usu libidinis : animal autem non est, quia unius lege contentus est. Qui autem omnino separatur ab usu libidinis, supergreditur naturam humanam, quæ media est, et ad conditionem transit angelicam. Sed nunc videamus, qua ratione diximus quod omnis quidem actus carnalis opus est animalis, præcipue tamen libido. Per omnem actum carnalem homo animalibus similis invenitur, maxime autem per usum libidinis, quoniam omnium quidem carnalium sensuum opus non solum ad malum proficit, sed etiam ad bonum. Est enim et secundum Deum videre, et audire, et odorari, et gustare, et tangere. Quotiescumque enim aspicimus multiformes species rerum, audimus varios sonos vocum, odoramus diversas fragrationes odorum, gustamus innumerabiles suavitates gustuum, palpamus qualitates rerum innumeras, de operibus potentiæ et sapientiæ Dei dijudicamus, ut cognoscamus et colamus ejusdem creationis Auctorem. Ideo si tollimus a nobis usum sensuum illorum propter malum quod fit ex illis, impeditur etiam bonum quod fieri solet per eos. Tantummodo sensus ille libidinis semper in malo est, et nunquam in bono. Propterea si repellamus a nobis libidinis usum, nullum bonum impeditur ex illo : nec enim aliquod bonum est, quod

generetur ex illo, nisi sola nativitas carnis : quia et ipsa generatur ex malo. Ideo autem dissipata est, ut ex corruptione nascatur : quoniam et ipsa post modicum est corrumpenda. Sicut enim non est dignum, ut quod æternum ex corruptione nascatur : sic non est dignum, ut quod ex corruptione nascitur, sit æternum. Quia caro et sanguis regnum Dei non possidebunt, neque corruptio incorruptelam possidebit. Item dicit Joannes : « Dedit eis potestatem » filios Dei fieri, qui non ex carne, neque ex sanguine, ne» que ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt [1]. » Item alia ratio. Quoniam secundum istos sensus carnales, quos habet caro, habet e contrario anima spiritualiter. Nam et videt anima spiritualiter, et audit, et odorat, et gustat, et tangit, sicut in multis exposuimus locis. Unde et decachorda cithara dicitur homo. Solus autem libidinis sensus inter animam et carnem non est communis, sed solius carnis proprius et privatus. Propterea per omnes actus carnales, qui sunt ex quinque sensibus carnalibus, homo animalibus similis invenitur : maxime autem ex usu libidinis, quia ad solam pertinet carnis naturam.

X. « Nescitis Scripturas, neque virtutem Dei. » Sapienter primum arguit stultitiam eorum, quia non legebant. Secundo ignorantiam, quia non cognoscebant Deum, quia ex diligentia lectionum nascitur scientia Dei. Ignorantia autem negligentiæ filia est. Si enim nec omnes qui legunt cognoscunt Deum, quomodo cognoscet qui non legit ? Quod autem diximus, non omnes legentes cognoscere veritatem Dei, tunc est si nolentes invenire, legant. Qui enim legens de Deo, vult invenire Deum, festinet vivere Deo digne, et ipsa conversatio ejus bona fit, quasi lampadis lumen ante oculos cordis ejus viam aperiens veritatis : qui autem non festinat vivere digne Deo, legens non Deum

[1] Joan. 1, 12, 13.

quærit ad salutem suam, sed scientiam Dei ad gloriam vanam. Ideo etsi semper legat, nunquam invenit : sicut nec philosophi invenerunt, qui ipsam causam quærebant. Putas sacerdotes Sadducæorum non legebant Scripturas? Sed cognoscere non poterant Deum in eis, quia nolebant vivere digne Deo. Nec enim poterant sua verba docere, quos mala opera docebant. Talis est enim Scriptura nolenti vivere secundum Deum, quemadmodum si aliquis agricolæ non habenti voluntatem pugnandi, exponat bellicam disciplinam : e contrario autem viro bellatori nolenti colere terram, agriculturam exponat : si tota die audiat verba expositionis illius, nihil intelligere aut comprehendere potest, quia nec habet desiderium disciplinæ illius. Ubicumque enim fuerit desiderium hominis, illuc dirigitur et sensus ipsius.

XI. Ideo ad illud quidem quod dixit: « Nescitis virtutem » Dei, » hoc retulit dicens : « In resurrectione enim neque nu» bent, neque nubentur. » Ad illud autem quod dicit : « Nes» citis Scripturas, » exemplum protulit, dicens : « Ego sum » Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob [1]. » Si enim Abraham, et Isaac, et Jacob morientes periissent, nunquam diceretur Deus eorum esse, qui non erant. Diximus supra, cum de manu extensa hominis arida tractaremus, quia calumniatoribus primum oportet in aliqua quæstione auctoritatem Scripturæ proferre, deinde rationem exponere, non prius rationem, postea auctoritatem. Et causæ hujus ibi exposuimus rationem, quia et ibi sic fecit Christus. Hic autem interrogantibus Sadducæis, et per ignorantiam aliquid se scire æstimantibus, prius rationem exposuit dicens : « In resurrectione enim neque nubent, neque uxo» res ducent, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo. » Deinde protulit Scripturæ auctoritatem dicentis : « Ego sum Deus

[1] Exod. III, 6, et Matth. XXII, 32.

» Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob. » Ut et nos calumniatoribus prius auctoritatem Scripturæ proferamus, postea rationem reddamus. Interrogantibus autem quocumque proposito, prius rationem exponamus, postea auctoritatem, ut ratione quidem eos placemus, auctoritate confirmemus. Quoniam calumniatores convincere oportet, interrogatores autem docere. Quoniam et calumniator, etsi intelligit rationem, consentire rationi non acquiescit : fratribus autem, id est, interrogantibus, solam exponere sufficit rationem quæstionis, quia discendi et non contradicendi propositum habent : propter quod et audita ratione credunt.

XII. Item vide quomodo sit infirmior Judæorum congressio contra Christum. Prima, cum terrore : ut est, « In » qua potestate facis hæc [1] ? » Secunda, cum dolo, cum dicunt, « Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in ve» ritate doces, et non est tibi cura de aliquo : non enim » respicis personas hominum [2], » Non enim terrent, sed circumveniunt laudibus : quæ congressio, etsi non minus periculosa est priore, tamen minus terribilis est. Contra illam enim necessaria erat fortitudo animæ, et constantia cordis : contra istam autem acuta sapientia. In tertio vero loco neque cum terrore, neque cum dolo, sed ex præsumptione ignara. Satis enim fecerunt sibi Sadducæi, ita esse sicut putabant, et cum idoneo argumento existimaverunt se vincere Christum, resurrectionem annuntiantem, quæ duabus præcedentibus facilior est. Hominem enim putantem se aliquid scire, cum nesciat, facile est viro scienti circumvenire. Contra tales enim necessaria est sola scientia Scripturarum. Hæc autem diximus, ut per servos diaboli, actusque eorum, habitudinem ipsius diaboli describamus : quoniam omnis operatio inimici talis est. Impri-

[1] Luc. xx, 2. — [2] Marc. xii, 14.

mis gravis et intolerabilis est impetus ejus. Quod si quis forti animo sustinuerit eum, in secundo inveniet eum infirmiorem, in tertio magis debilitatum. Et quanto plus repercussus fuerit, tanto magis frigescit et deficit. Unde puto in persecutionibus christianis, si imprimis quando comprehenduntur non denegaverint territi, nullis poterunt postea vinci doloribus : quia diabolus non tantum habet in se virtutis, quantum terroris.

XIII. « Pharisæi autem audientes quod silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum [1]. » Frequenter Judæi diversis interrogationibus Christum tentantes, sibi quidem acquisierunt interitum, nobis autem providerunt salutem. Nam verba Christi illis profecerunt ad confusionem, nobis autem ad ædificationem : quoniam responsis ejus vincebantur, et non placabantur. Nam malitia frequenter quidem vincitur, nunquam autem placatur. Pharisæi sunt omnes, qui contra veritatem contendunt : quia non veritatem defendere cupientes certant, sed subvertere festinantes. Qui enim pro veritate contendunt, et cognita veritate non consentiunt veritati, manifestum est quoniam prius non pro veritate, sed contra veritatem certabant. Audi ergo homo fidelis, qui contra hæreticum libenter contendis : si Pharisæi victi placati non sunt, et tu certando contra hæreticum potes eum placare, cum viceris? Numquid fortior Christo es, ut quos ille non placavit, tu placabis? Debuerunt quidem timere Sadducæorum exemplum, ut non similiter interrogantes confundantur, sed ardens malitia dum sauciare festinat, non aspicit exitum rei, ut tantummodo alteri noceat, nec sibi penitus. Si neminem ante eos vicisset, forsitan justa ratione sperassent posse eum vincere, a quo nullus est victus : nunc autem videntes, quoniam quotquot interrogare eum ausi sunt, omnes

[1] Matth. XXII, 34.

victi recesserunt : quid æstimandi sunt isti? numquid fortiores quam cæteri, qui, victis omnibus, vincere speraverunt? Sed impudentiores, quam omnes qui confusis omnibus ante se, similiter erubescere non timuerunt.

XIV. « Convenerunt in unum, et interrogavit eum unus » ex eis legis doctor, tentans eum [1]. » Convenerunt in unum, ut multitudine vincerent, quem ratione superare non poterant : a veritate nudos se esse professi sunt, qui multitudine se armaverunt. Dicebant enim apud se : « Unus loquatur pro omnibus, et omnes loquamur per unum, ut siquidem vicerit, omnes videamur victores : si autem victus fuerit, vel solus videatur confusus. » O Pharisæi qui omnia propter homines cogitatis et facitis! Primum quidem venientes cum uno, vincendi estis per unum : tamen pone quia, uno victo, homines non intelligunt omnes vos esse victos, numquid conscientiæ vestræ consentiunt se esse confusas? Levis enim est consolatio, ut qui in seipso confusus est, quod ab aliis ignoratur.

XV. « Magister, quod est mandatum magnum in lege [2]? » Magistrum vocat, cujus non vult esse discipulus. Simplicissimus interrogator, et malignantissimus insidiator. De magno mandato interrogat, qui nec minimum observat. Ille enim debet interrogare de majori justitia, qui jam minorem complevit. Dominus autem sic ei respondit, ut interrogationis ejus fictam conscientiam statim primo responso percuteret, dicens : « Diliges Dominum Deum tuum » ex toto corde tuo [3], » id est, non sicut tu, qui devotionem ostendis in ore, et fraudem meditaris in corde. Magnum autem et minimum mandatum dicimus, quantum ad dignitatem mandatorum, non quantum ad utilitatem. Alioquin utilitas omnium mandatorum una est, et omnia mandata quasi unum videntur esse mandatum, quia ita sibi co-

[1] Matth. XXII, 35. — [2] Ibid. 36. — [3] Ibid. 37.

hærent, ut alterum sine altero esse non possit : ut puta, si interroget te aliquis in ædificatione domus, quæ pars est melior, dicis : « Fundamentum. » Sed quemadmodum ædificatio non potest esse, nisi fuerit fundamentum : ita nec fundamentum esse potest, nisi ædificatio fuerit subsecuta. Nec dicitur fundamentum, nisi sit ædificatio cujus fundamentum dicatur. Ergo fundamentum in ædificatione dignius est, non utilius : sic et caput dignius est quam membra : tamen nec membra sine capite, nec caput sine membris esse potest. Sic digniores sunt sacerdotes, quam populus, non tamen utiliores : quia nec populus sine sacerdotibus, nec sacerdotes sine populis esse possunt. Ita et dignius est hoc mandatum, « Diliges Dominum Deum tuum ex toto » corde tuo, » quam illud, « Non occides, non concupisces : » tamen utilitas una est : nam qui diligit Deum, ille non occidit, nec concupiscit : qui autem occidit, aut concupiscit, ille non diligit Dominum Deum suum. Esse autem minora mandata Dominus manifestat, dicens : « Si quis unum ex » minimis mandatis istis solverit, et docuerit sic homines, » minimus vocabitur in regno cœlorum [1]. »

XVI. « Diliges, inquit : » non dicit : « Timebis : » quia diligere majus est quam timere. Inchoatio enim culturæ Dei habet timorem, perfectio autem dilectionem, dicente Joanne : « Perfecta dilectio foras mittit timorem [2]. » Donec enim homo timet Deum, non eum diligit; cum autem diligere cœperit, jam non eum tantummodo timet, sed etiam amplius diligit. Timere enim servorum est, diligere autem filiorum : timor sub necessitate est, dilectio in libertate. Qui in timore servit Deo, pœnam quidem evadit, mercedem autem justitiæ non habet, quia invitus facit bonum propter timorem. Non vult ergo Deus, ut timeatur ab hominibus, quasi dominus : sed ut diligatur quasi pater, qui

[1] Matth. v, 19. — [2] 1 Joan. iv, 18.

adoptionis spiritum donavit hominibus. Nam si consideremus ab initio creati hominis causam, intelligimus quia Deus magis se patrem voluit esse hominum, quam dominum. Non enim dixit tantummodo ; « Faciamus hominem : » sed, « Faciamus hominem secundum imaginem et similitudinem nostram [1]. » Similare autem filiis convenit ad patres suos, non etiam servis ad dominos suos.

XVII. Quid est diligere Deum ex toto corde ? Id est, ut cor tuum non sit inclinatum ad ullius rei dilectionem amplius quam ad Dei : nec delecteris in aliqua specie mundi amplius quam in Deo, non in honoribus, non in auro, vel in argento, non in possessionibus aut vineis, non in animalibus aut mancipiis, non in ornamentis aut vestibus, non in filiis aut parentibus, aut amicis, sed hæc omnia existimes tibi esse in Deo, ut præ his omnibus Deum ames. Si autem in aliquo horum amor cordis tui fuerit occupatus, jam ex toto corde non amas Deum : pro quanta enim parte cor tuum fuerit ad aliquam rem amandam inclinatum, pro tanta parte minus est ad Deum. Ecce si vir habeat uxorem, quomodo cognoscitur uxoris plena dilectio ? Uxor neminem debet sapientiorem reputare, quam virum suum : etsi sit alter sapientior, tamen illa sapientiorem esse alterum intelligere non debet. Uxor neminem fortiorem debet putare, quam virum suum : etsi alter fortior sit, tamen illa intelligere non debet alterum fortiorem. Uxor neminem formosiorem debet putare, quam virum suum : etsi sit alter formosior, tamen coram oculis ejus alter formosior non debet apparere. Perfectum enim odium, et perfectus amor judicium rerum non cognoscit : ut puta, si perfecte odias aliquem, qualiacumque fuerint apud illum, omnia tibi displicent, sive quæ dicit, sive quæ agit ; etsi vere bona sunt, tamen tibi mala videntur. Sic etsi perfecte aliquem amas,

[1] Gen. 1, 26.

quæcumque sunt apud eum placent tibi, sive quæ loquitur, sive quæ agit : etsi mala sunt, tamen tibi bona videntur. Ergo et uxor si videns aliquem, dixerit : « Quam sapiens vir, utinam vir meus talis esset, » jam amor ejus minus habet de perfecto amore : et pro quanta parte amplius aliquid laudaverit in altero viro, quam in suo, tanto dilectio ejus minor est ad virum suum. Sic ergo et omnis anima christiana, quæ sponsa est Christi, ita diligere debet Deum, ut nihil sit in mundo, quod amplius amet quam eum, aut in tantum. Pro quanta autem parte plus aliquid amaverit, pro tanta parte minus amat Deum.

XVIII. Quid est in tota anima diligere Deum? Id est certissimum animum habere in veritate, et firmum esse in fide. Alius est enim amor cordis, et alius est amor animæ. Amor cordis quodammodo carnalis est, ut etiam carnaliter Deum amemus : quod facere non possumus, nisi recesserimus ab amore mundialium rerum. Sicut enim casta mulier, quæ virum suum amat, nullum amat alium : si autem alterum amaverit, jam non amat virum suum : ita et homo, si Deum amat, mundum non amat : si autem mundum amaverit, jam Deum ex toto corde non amat. Ergo cordis amor non intelligitur, sed sentitur in corde, quia quodammodo carnalis est. Amor autem animæ non sentitur in corde, sed intelligitur, quia amor animæ judicium ejus est. Puta si didicisti unum Deum ex quo omnia, et unum Deum per quem omnia : si iterum intellectus tuus per alicujus doctrinæ seductionem percussus, cœperit dubitare de substantia Dei, in tota anima non diligis Deum. Item qui putat incantationes aliquid posse, aut auguria aliquid intelligere, aut divinationes aliquid nuntiare, non ille in tota anima diligit Deum. Quis autem diligit Deum? qui omne bonum credit apud Deum, et omne bonum credit esse Deum, et extra Deum non credit esse bonum. Qui omnem virtutem

et sapientiam credit esse Deum, et extra Deum non credit esse aliquam sapientiam neque virtutem; qui credit Deum omnia facere, et sine Deo nihil fieri posse ; ille tota anima diligit Deum.

XIX. Quid est, in tota mente diligere Deum ? Id est, ut omnes sensus tui, qui pertinent ad te, Deo vacent, cujus intellectus Deo ministrat, et cujus sapientia circa Deum est, cujus cogitatio ea, quæ sunt Dei, tractat, cujus memoria quæ sunt bona recordatur : tota mente diligit Deum, sicut ait Apostolus : « Psallam spiritu, psallam et mente [1]. » Cujus autem intellectus quæ sunt Dei non intelligit, aut non secundum Deum sapit, aut scientia illius vana est et sæcularis, singularis autem recordatio ejus non est bona, aut cogitatio displicens Deo : ille non tota mente diligit Deum. « Hoc est primum et maximum mandatum : secun» dum autem simile est huic : Diliges proximum tuum sicut » te ipsum [2] : » Videtur Christus non ad interrogationem respondere. Ille enim interrogavit, quod est magnum mandatum ? puta dixit : « Diliges Dominum. » Si voluit et alterum mandatum inducere, debuit minimum dicere, non secundum. Nam contra magnum minimum est, non secundum. Secundum autem ad primum respicit. Sed vide quid voluit ostendere. Diliges Dominum, et magnum est : diliges autem et proximum, magnum quidem est, primum autem non est, et ideo dixit : « Simile est. »

XX. Considera ergo mysterium. Quis est proximus noster ? Christus, qui suscipiens carnem nostram, factus est proximus nobis, sicut in parabola illa Christus ostendit, cum interrogat Pharisæus : « Et quis est meus proximus [3] ?» Introducit hominem vulneratum a latronibus, et a sacerdotibus despectum, a Samaritanis autem receptum, qui est ipse Christus. Ergo primum mandatum est magnum,

[1] 1 Cor. xiv, 15. — [2] Matth. xxii, 38, 39. — [3] Luc. x, 29.

Deum Patrem diligere : secundum autem et simile est, Dei Filium diligere, id est, cognoscere : ergo Filius Dei magnus est, sicut Pater. Quidquid enim Pater potest, et Filius potest. « Pater enim diligit Filium, et omnia dedit » in manu ejus [1], » Sed quia omnia Filius, dante Patre, potest sicut Pater, ideo Pater magnus Deus et primus. Filius autem magnus Deus quidem, non tamen primus, sicut ait Apostolus : « Expectantes adventum magni Dei et Salvato» ris nostri Jesu Christi [2]. » Ut autem simpliciter intelligamus proximum nostrum omnem hominem esse fidelem, qui hominem amat fidelem, simile est sicut qui amat Deum, quia imago Dei est homo. Sicut in imagine sua rex honoratur vel contemnitur, sic et Deus in homine vel diligitur vel oditur. Non potest hominem odire, qui Deum amat : nec potest Deum amare, qui hominem odit, sicut ait Joannes apostolus : « Qui dicit se Deum diligere, fratrem au» tem non diligit, mentitur. Si enim fratrem quem vides » non diligis, Deum quem non vides, quomodo potes dili» gere [3] ? » Quis enim honorat regem, et contemnit imaginem ejus? Aut quis honorat imaginem, et auctorem contemnit imaginis? aut ita : Quoniam Pharisæi quidem sciebant quod esset magnum mandatum in lege, sed tentantes interrogabant : volens eis ostendere quia non sufficiebat eis solius Dei Patris agnitio ad salutem, ideo non solum dixit : « Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et » in tota anima tua : » sed addidit, « Diliges proximum tuum » sicut te ipsum, » qui erat ipse. Alioqui si ad solam interrogationem eorum respondisset, sufficeret dicere : « Diliges » Dominum Deum : » et non addere, « Et proximum tuum si» cut te ipsum : » secundum quod et alibi dicitur : « Hæc est » vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem » misisti Jesum Christum [4]. » Et vide quia non dixit : « Cog-

[1] Joan. III, 35. — [2] Tit. II, 13. — [3] 1 Joan. IV, 20. — [4] Joan. XVII, 3.

nosces Dominum Deum tuum,» sed, « Diliges :» quoniam cognoscere unum Deum, pene proprium est humanæ naturæ : diligere autem Deum, religiosi cordis et recti. Et quicumque dilexerit Deum ex toto corde, non est possibile ut non perveniat ad Filii ejus agnitionem, id est, proximi. Ipsa enim dilectio Dei, quæ in eo habetur, illuminans eum, præstat ei ducatum, ut post Patrem cognoscat et Filium.

XXI. « In his duobus mandatis tota lex pendet et Pro» phetæ [1]. » Qui proximum suum diligit, nec falsum testimonium dicit de eo quem diligit, nec occidit, nec mentitur illi quem diligit, nec concupiscit rem illius quem diligit, nec mulierem ejus invadit. Sicut odium omne malum suggerit, sic dilectio omne bonum. Unde ait Apostolus : « Est » fides quæ per charitatem operatur [2]. » Aut ita : Quoniam de Patre et Filio omnis Prophetarum et legis prædicatio existebat, per quos Prophetas agnoscens quis proximum suum, hoc est, Filium Dei, ad primum vel maximum mandatum perveniebat, ut diligeret Dominum Deum, melius cognoscens eum per ipsum.

XXII. « Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos » Jesus, dicens : Quid vobis videtur de Christo? cujus fi» lius est? Responderunt, David. Et dixit eis : Quomodo » ergo David in Spiritu Dominum eum vocat, si filius ejus » est [3] ? » Judæi æstimantes hominem Christum tentabant : nec enim tentassent eum, si eum Filium Dei credidissent. Volens ergo eis Christus ostendere quia cognoscebat fallaciam cordis eorum, et quia non erat homo qui tentabatur, sed Deus quem nemo poterat tentare. Nec dicere poterat manifeste veritatem de se, nec tacere. Dicere enim non poterat, ne majorem occasionem blasphemiæ invenientes Judæi, insanirent amplius. Tacere autem non poterat veritatem, qui ad hoc venerat ut veritatem annuntia-

[1] Matth. xxii, 40. — [2] Gal. v, 6. — [3] Matth. xxii, 41-45.

ret. Ideo talem interrogationem eis proposuit, ut eo tacente, ipsa ejus interrogatio ostenderet eis quia non erat homo, sed Deus, dicens : « Et quomodo David eum in Spi» ritu Dominum vocat? » Numquid poterat dominus ejus esse, qui ex eo fuerat nasciturus ? Puto hanc interrogationem non solum contra Pharisæos, sed etiam contra hæreticos posuit. Nam secundum carnem filius erat David, dominus autem secundum Divinitatem. Si ergo secundum carnem dixerunt Christum, dominum David, aut secundum carnem jussus est sedere ad Patris dexteram, sicut hæretici putant, æqualitatis mendacium componere festinantes : numquid Christus David se filium denegasset, nisi quia post David futurus esset ? Nam filius potest nobis esse, qui post nos futurus est. Dominus autem non potest esse, nisi qui aut nobiscum est, aut ante nos est. Christus ergo secundum carnem post David est, secundum Divinitatem autem ante David. Ergo illum significabat Dominum suum, illum significabat jubendum sedere, qui jam tunc erat Unigenitus Dei.

XXIII. « Et nemo poterat respondere ei verbum, neque » ausus est quisquam ex illa hora eum amplius interro» gare [1]. » Confusio multorum facta fuerat disciplina cunctorum. Nam si credimus quia omnia ibi secundum Dei providentiam agebantur et dicebantur, intelligimus quoniam, non illis desinentibus interrogare, Christus desiit docere : sed quia Christus desierat eos jam ulterius velle docere, ideo et illi desierunt ausi esse interrogare. Nam qui mari terminum posuit, ipse audaciæ diaboli adversus se agentis, quando voluit, tunc finem posuit.

[1] Matth. XXII, 46.

FINIS TOMI SEPTUAGESIMI SEPTIMI.

ANNOTATIONES.

ANNOT. (1), pag. 29.

Hæc in quodam exemplari desunt, et quidem non multum desideranda, cum absque ratione sit affirmare Christum non potuisse baptizare, si non fuisset ipse baptizatus.

ANNOT. (2), pag. 64.

Hinc sequitur hunc græce non scripsisse.

ANNOT. (3), pag. 69. lin. 20.

Hæc in quibusdam exemplaribus desunt. Verba hæc duriora sunt, quanquam alicui interpretationi locum prorsus non excludant; utpote quæ ita possint intelligi : « Non est » verum corpus Christi, » id est, « Corpus Christi in statu » naturali et visibili ; » sed continetur tantum « Mysterium » corporis, » id est, « Corpus in statu mysterioso, cum velis » sacramentalibus obtegatur. »

ANNOT. (4), pag. 85.

Non recte dicere videtur auctor, quicumque sit, cum bene jurare peccatis annumerare non dubitat. In Evangelio juste jurare peccatum non esse usus et consuetudo Ecclesiæ satis demonstrant.

Annot. (5), pag. 119.

Hæc verba aliquando a Patribus allegata, non leguntur in textu Evangelii.

Annot. (6), pag. 168.

Alias legitur: «Sacrificium corporis et sanguinis Christi.» Melius quidem, licet communis lectio admitti possit, cum hodieque sancta Eucharistia a Catholicis non semel vocetur « Sacrificium panis et vini » propter externas apparentias, non ideo exclusa reale Christi præsentia.

Annot. (7), pag. 172.

Ad excusandam sententiam auctoris asserentis baptismum ab hæreticis datum devorare, et non salvare, dicendum est agi in isto loco de baptismo dato adultis hæreticorum doctrinam admittentibus ; quod insinuatur aliquo modo ex præcedentibus : « Si eruditus es ab hæreticis, rap» tus es, non eruditus. »

Annot. (8), pag. 176.

Inexcusabilis hic videtur auctor « Trinitatem triangulam » impietatem » appellans. Illum, qui potuerit, excuset ; qui voluerit, deserat.

Annot. (9), pag. 177.

Hæc sententia prorsus a veritate catholica, et etiam a vera ratione discedit. Absurdum est enim dicere omnia

opera bonorum etiam mala, esse bona ; et omnia opera malorum, etiam bona, esse mala. Forsitan aliquam excusationem afferet, quod supponat in malis semper esse malam intentionem, et semper bonam in bonis ; sed talis excusatio debilis et insufficiens.

Annot. (10), pag. 186.

Dici recte non potest eos, qui cadunt, nunquam fuisse Christianos. Aliquis enim potestvere fuisse Christianus, et tamen tentationibus et cupiditatibus abstractus, ab operibus christianæ religionis decidere.

Annot. (11), pag. 204.

Quæ parenthesi includuntur hic et superius, in quodam exemplari desunt, et interposita a quodam Ariano credenda sunt : nam Filius unus est cum Patre, et Patri perfectissime æqualis.

Annot. (12), pag. 211.

Deest caput nonum et initium decimi.

Annot. (13), pag. 221.

Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, qui quasi adulterum uxoris suæ Joseph condemnaverat, idem prorsus non est ac Putiphare sacerdos Heliopoleos, cujus filiam Aseneth uxorem duxit Joseph.

Annot. (14), pag. 254.

Caute lege. Ad malum enim sensum hæc sententia de-

torqueri posset, qua asserere videtur auctor Christum ita natum esse, ut substantiam Beatæ Mariæ non ceperit : quod contra dogma catholicum militaret.

Annot. (15), pag. 258.

Hæc in quodam exemplari desunt, et quidem merito, cum nullam connexionem cum antecedentibus et consequentibus habeant.

Annot. (16), pag. 259.

Hæreticam doctrinam omnia hæc redolent, et Anomœus potius quam Catholicus videtur auctor in scribendo.

Annot. (17), pag. 262.

Totam illam dissertationem ita accipe, ut non credas gratiam in lege defuisse, quod foret damnandum, sed vi legis non fuisse datam, ita ut lex per se præceptum dederit, non gratiam, sed gratia data fuerit ad observandam legem futurorum Christi meritorum virtute. Dura sunt plura quæ sequuntur, præcipue quando affirmat legem non solum onerosam fuisse, sed injustam.

Annot. (18), pag. 306.

Reliquum hujus capitis deest, similiter XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, desiderantur. Episcopaliter loquitur auctor, unde episcopum fuisse credendum est, nisi episcopum ementiatur.

Annot. (19), pag. 310.

Alibi legitur « Nolebat, » alibi « Volebat ; » quovis autem modo legas, vix divinare possis quid hæc sibi velint.

Annot. (20), pag. 354.

Hæc iterum in quodam exemplari desunt ; quare attente lege. Ternitatem enim irridere, et æqualitatem Filii cum Patre hæretice videtur explodere.

Annot. (21), pag. 373.

Caute parenthesi inclusa legas, quæ desiderantur in quodam exemplari. et eumdem hæresis colorem præ se ferunt.

Annot. (22), pag. 386.

Dura hæc et cum maxima cautione legenda.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
Homilia xx. In S. Matthæum, pag. 182.	Ejusdem fragmenta, tom. xii, pag. 222-223.
Homilia xxiii, pag. 200.	Ejusdem fragmenta, tom. xiii, pag. 105-108.

INDEX

TOMI SEPTUAGESIMI SEPTIMI.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

OPUS IMPERFECTUM IN SANCTUM MATTHÆUM.

Homilia V. — Pag. 5
Homilia VI. 25
Homilia VII. 32
Homilia VIII. 37
Homilia IX. 45
Homilia X. 55
Homilia XI. 64
Homilia XII. 74
Homilia XIII. 92
Homilia XIV. 112
Homilia XV. 121
Homilia XVI. 136
Homilia XVII. 142
Homilia XVIII. 153
Homilia XIX. 167
Homilia XX. 182
Homilia XXI. 191
Homilia XXII. 199
Homilia XXIII. 206
Homilia XXIV. 211
Homilia XXV. 220
Homilia XXVI. 236
Homilia XXVII 246

Homilia XXVIII. 255
Homilia XXIX. 267
Homilia XXX. 280
Homilia XXXI. 291
Homilia XXXII. 306
Homilia XXXIII. 321
Homilia XXXIV. 345
Homilia XXXV. 358
Homilia XXXVI. 379
Homilia XXXVII. 384
Homilia XXXVIII. 395
Homilia XXXIX. 406
Homilia XL. 418
Homilia XLI. 441
Homilia XLII. 455

Annotationes. 479
Concordantia. 485

EXPLICIT INDEX.

BR65 .C42 1834 v.7-8
John Chrysostom, Saint,
407.
Operum
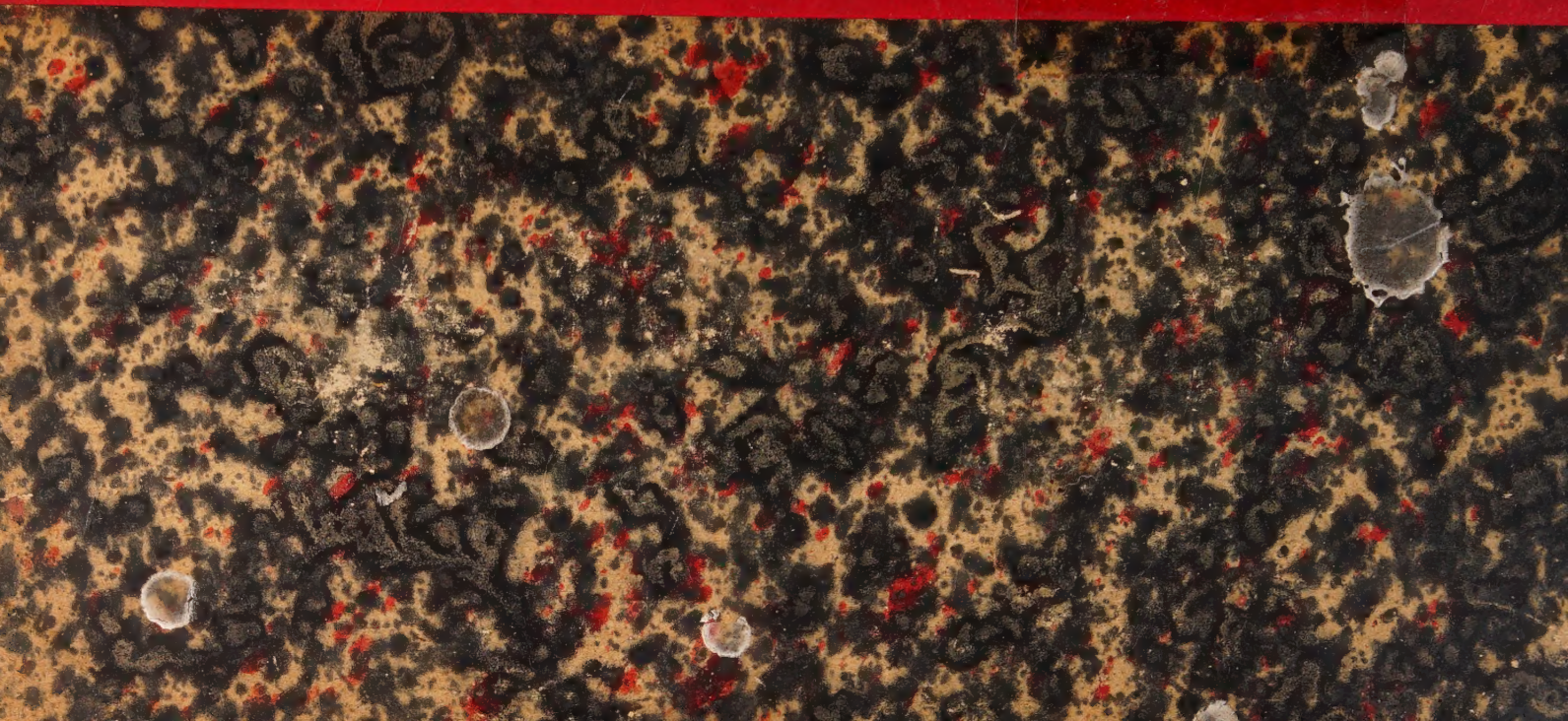
SOUTHERN EVANGELICAL SEMINARY
3 7387 0006 4094 4